

II

12182

Incunabel

E-S

SYL. IVS ITALICVS CVM COM
MENTARIIS PETRI MARSI.

II
12182.

Incunabel

Kinder 19/4 86 = 4 fl. 79 M

Primus

PETRI Marci interprætatio in Syllis italicum ad Illu: principem Virginium Vrsinum:

Vum id omne que h[ab]et gignit ad usum hominū sit: ut priscis philosophatibus totius naturæ peritis p[ro]fessis, homo at ut homini prospicit: si e natura uiuere uult: & uero hu[manitatis] nominis ceteri amplissimo præconio celebrandi sunt illi q[uod] cōis parētis naturæ præscripta integerrime seruātes cōi utilitat[i] prospicunt: & de omni humano genere natura cōiecto illisq[ue] potissimum q[uod] diuinā in homine particulam summo studio coluit: benemereri studet & p[ro]uiri partē nitunt. His officiis prisci heroes īmortalē sibi gloriā pepere: quos beneficior[um] memores posteri cælo sacrarunt. In quorū numero sunt reg[es] gestarum scriptores: qui incorruptis litterarum monumētis humanaū uitā excoluerunt: & uerti poetæ: qui utilitatē uitæ cōmunis adjuncta delectatiōe ī primis curant. Nulla n[on] est uirtus quā non celebrent: & ad illā bene a natura institutos non hortent. Nullū autē uitium a quo p[ro]posita ipsius foeditate non deterrent. Habent prætereal locos graues: & sublimes ex mediis naturalis: supnaturalisq[ue] philosophiaē arcanis repetitos. In psonis quas introducūt deoꝝ. Locoꝝ descriptiones. Historias & antiquitatē: Conclaves ex arte cōpositas. furorem insuper poeticū quē plato poetis concedit quo interdum futura suspicuntur: præ sagitū: præcedūt. Illā deniq[ue] heroici carminis maiestatem. qua teneras mentes erigunt: & ad ueram: perfectāq[ue] hoīs diuinī animalis imaginē effingunt. Cum igit ita sint uberes & salubres poetarum fontes adire debemus. Qui ora musarū sacra coletiū secundo haustu irrigarunt: ut quodam quasi diuino spiritu inflati maius homine resonarent. Nec nomē interpretis tanq[ue] in deoꝝ refugiendū est. Aulim q[ui]pp[er] dicere fidos: ueroſq[ue] interpretes nō minorēludū ipsiis scriptoribus mereri. Quae enim esset in poetis utilitas nisi a studiosis intelligerent: nulla pfecto: & sic adolescētes magna utilitate fraudarent: & finē nō attingerent: cuius gratia laborarunt. Unde cū in me nō tantū roboris ingenii sit ut aliquid poema cedere possim: quod ad nepotū eruditōē: & cōmodū depromerē: ut aliquid fecisse uiderer: quod rudibus usui sit: Sylli italicī diuinū poemā: ut potui: iterprætatus sum. Quod ita undiq[ue] tēp[er]itorum icuria deprauatū erat ut nullā fere utilitatē legētibus afferret. Primus patrū nostrorū memoria huius poetæ sacros fontes reserarc arcanaq[ue] ingredi: ac publice in hac florētissima urbis Romæ academia profiteri aulus est Petrus montopolita uir certe id ætatis eruditissimus: cuius cælesti in geniū nō parū utilitat[i] post Laurentiū Vallā romanæ linguæ allaturū auara fata studio sis inuidērunt: & ī flore adhuc atq[ue] uiride rapuere. Secuti sunt uiri sacerdotes memoria digni ac Romā eloquii sydera & clarū decus: Pōponius: & Domitius præceptores mei: Qui multū supra hoīes ingenio prædicti: diuino quodā mentis acumine: ac splendore auiā pieridū loca pagrārunt: & p[ro] Romanæ linguæ: cuius ab iuente, ætate studiosissimi fuerunt: calles: geratū uandalorūq[ue] sentibus obsitos: & curricula quondā nitida: sed barbarorum culpa ueribus obducta equos ita inflexere suos: ut h[ab]oꝝ industria: & laboribus priscū illud latinarū litterarum decus iā fere nō desideremus: & ī hoc opere potissimum laborarūt ut facilior esset iterprætibus labor quod ipse sum expertus: & fateor ingenuus. Nō ita sum arrogans Illu: princeps Virgini: nouū fiorentissimæ ursinorū familiæ decus: cuius honoris sacratur hoc opus: ut arbitter me oīa cōsideret: quae fidū interpreti habere oportet: sed me p[ro]uiri partē laborasse p[ro]siteor: ut eatenus: quatenus ibecillitas ingēoli mei pateret: iudibus cōstulam: Et alios ad operā latiāe linguæ: q[uod] adhuc aliqua ex parte gothicū sapit: enixissime iuuādā exhortarer. Igitur tanq[ue] ex alta specula q[uod] maxima possū uoce cōtendo. & romanī noīs: ac latini splendoris studiosos ad id romanis litteris præstandū puoco: ut Romanā eloquētiā quali uirginē iā adultā ī pudetissimis procis: quoꝝ magna copia ēxeripiamus: & domi: ut uerbis Ciceronis latinæ linguæ pareatis utar septā teneamus liberali custodia: sed haec hactenus. Miserā Illu: princeps Virgini superioribus annis. Illu: Principi Roberto patruo tuo quædā ī syllū cōmentariola. Quae qm̄ iuuenili quodā ardore: ac primo ingenii calore influerāt castigationē desiderabāt: & limam. illa Igitur castigata: & uia cū poemate ī pressa ad te mitto. Qui qm̄ maiorū tuorū scoria: ut par est & te romanū principē: & ursinorū familiæ caput decet: libenter audis: ut domesticis uestigiis īsistas: hoc opus: in quo p[ri]ncipes tui Romanī celebrant grato aīo suscipias: & manibus tuis ac lectiōe dignare: cū p[ro] publica negocia quibus distringeris: ut subditorū saluti cōstulas: licerit.

Vale,

SYLLII VITA

Syllius italicus ab italicica urbe hispāiæ cognomatus a q[uod] originē habuit: p[ro] suos maiores romanū fuit. Quippe si in italicica natū fuisset Martia, hispāus: & ī patriæ suæ: suorūq[ue] laudē p[ro]p[ter]ius tātiūtūri natale solū eo epigrāmate prīmi libri: quo nō mō poetarū: uerū & historicorū patriā celebret auidissime ornasset: cū s[ecundu]m ad eū scribat: eū tāti faciat quātū Catullus ueronēlis Virg[ilius]: poeta rū principē fecisset, p[ro]p[ter]ia ætate ciceronē sibi p[ro]positū imitādū: ueterū p[ro]cepta sequutus: q[uod] optimū quēc[on]tra cōfuerūt eligēdū quē īmitemur. Facūdo declamavit ore: clīcū causas secūdū euētu ī foro egit, cētū uir fuit, p[ro]cōsulatū asiae prudētissime ītegerimēq[ue] admīstravit. Sub Nerō ī samia nō status: nā quoꝝ dā p[ri]ncipi: seu uerius s[ecundu]m tyranno spōte īsimulatū ī dulgo creditū ē. Sub uitellio comiter & sapienter se gesist a Nerō cōsul creatū ē: cū ſcīcīfīmī cōsulatus auspiciis Nero & uita sublatū ē. & orbis libertatē adeptū post cōsulatū Marōis latinorū poetarū sydus imitatus ē: quāuis carmīa maiore cura q[uod] ingenio scriberet: q[uod] s[ecundu]m re citavit & auditorū iudicia recitatiōibus exptus est. Bellū punicū secūdū hoc opere p[ro]sequutus ē: qdī manib[us] habet: uariūq[ue] ē elegās multiplex: ut qd diuinū ēē uideat. Suadētibus ānis urbe: foroꝝ cedēs ī cōpania se cōtinuit oīo nō abusus. Multū uillarū posedit & M. Tullii formianū ī primis. multū statuarū: multū ī imaginūq[ue] studiōse uenerabat. Marōis potissimum cuiū natalē ūligiose celebrabat: sepulcrūq[ue] uia puteolana ad. ii. lapidē ut cellā iō uis capitolini frequētabat. Duos h[ab]uit filios: Mioꝝ ūueꝝ noīe īcredibili dolō sepeliuit. maiorē & ūate florētē & cōlularē religiō. Aduersa ualitudine īsanabilis clavi laborauit: cuius tedium & dolore: ut Plinius in epistolis scri. quinq[ue] & lxx. annos natus in neapolitanō suo inedia uitam finiuit magis delicate corpore q[uod] īfirmo usque ad extēnum diem beatus fœlix.

Belli punici.ii. Compendium

Ost primum bellum punicum quo Carthaginense
inter Siciliā & Aphricā: & Sicilia Sardiniaq; celeri de-
sis: Amilcar pater Annibal: q; eo bello impato.
Si fuerūt ad egates insulas: quæ sunt in-
ter Stipēdīo etiam supimposito amis-
ter Siciliā & Aphricā: & Sicilia Sardiniaq; celeri de-
sis: Amilcar pater Annibal: q; eo bello impato.
spiritus angebatur: & de im-
perio proferēdo cogitās per qnq; ànos: in aphrica bellū: g.... In decū exercitū in His-
paniam esset traiectus Annibalem nouē ferme annos natum in tēplo Iunonis: quæ apud illos
sanguine humāo placabatur: tactis lācris iurare coegit se cum primum ætas competeret hostē
romāi nominis fore acerrimum. in Hispaniam profectus nouem ànos eo studio bellum gessit: ut maius ani-
mo moliri q; tunc gereret: uideretur. Nam si diutius uixisset: eo duce milites arma italiae intulissent: qui Annī
balis auspicio tulerunt: sed opportuna mors distulit bellum. In acie quippe occisus est: cui Asdrubal gener suc-
cessit. hic magis conciliādis populis q; auspicio bellico per octo ànos repūnī auxit. Cum hoc fœdus renoua-
uerunt Romāi: ut terminus imperii esset annis iberus: & Saguntinis mcdiis inter imperia duorū populorū li-
bertas seruaretur. Hie cum Regulū quendā Tagum nomine necari: & caput hastæ affixum circuferri iussisset
ab illis seruo crucem & ignominiam domini ægre ferente tentorio confosus est. Qui captus cum supplicio
afficeretur: eo habitu oris fuit: ut spectator supplici uideretur: fessosque ministros conuictis incessens dñi sui
crucē magna uoce reposcebat: post necem Aldrubal Annibal in prætorium delatus sauore militum: & aura
populari impator appellatus ē. Qui cū natura perturbatiōis audius esset: & magna in eo indeoles uitiorum: ac
virtutū appareret: & præcepta patris: & sacra per quæ iurauerat eum sponte in romanos currentē impelleret
ac si decreta sibi fuisse italia: & romanū bellū nihil differendum r̄sus: ne se quoq; cunctantē aliquis casus op-
primeret: ut Amilcarem & Asdrubalem: olchadum fines qui sunt ultra ibera in ualusit: & medium indignat:
iberum Sagunthinis amicis populi romani bellum intulit: castra urbis admouit & ea octauo mense expugna-
tam diruit & incendit. Nec nō fabiū Pamphilum & Valerī Publicolam legatos romanorum portantes iussa
magnanimi senatus: eū q; ppe ad poenā rupti seederis reposcebant: audire noluit: sed strepitū armorū: clango
reque: tubarū littore phibuit: Qui ad carthaginēsem nūigārūt: qbus cū senatus datus ēet: & carthaginenses
Annibali suo sauere dicendis sententiis perspexissent: bellum quod se fabiū gestare sinu dicebat: indexerunt:
Annibali solo æquato Saguntho furori & amentiae luæ modū non imposuit: uerū supatis pyreneis mōribns
cū Rhodanū & Uruentiam Galliæ fluuios traieciſſet ad T rīcastinos profectus alpes ipsas ad eum diem mili-
tibus successas: nſi fabulas Herculis in mediū efferre uelimus: ac liberi patris: artem & munimēta populi Ro-
mani: totiusq; Italiae transcendit: quod simile portento uisum fuisse scribit Plintius: nono die maximis labori
bus in iugū alpiū uentū est: ubi rupē inaccessam & suū iter remorantē acero: igniq; diduxit. xv. die alpib⁹ su-
peratis in italiā descendit: & ad T icinū urbem & fluuiū eiusdem nominis: nunc Papia appellatur cum. P. Scī
pione conuile manus conseruit: in quo prælio Romani succubuerunt: cum propter inopiam equitatus impe-
tum elephantorū in æquo campo ferre non posset: & ipse consul uulneratus humeris filii: q; ob uictoriā
de annibale ac poenā aphricanus postea cognovit meruit: liberatus est: cōsul cum Padū ratibus magno silen-
tio traieciſſet: ne hostes insequerētur. Placētiā uenit. Inde ad Trebiām fluuiū se recepit: impar equitatu in edi-
to loco: qui nunc collis sancti germani appellatur: castra muniuit: Annibal subsecutus non procul ab eo con-
sedit. Interim Sempronius Grachus alter consul qui in Sicilia erat: ut eam ab impetu barbarorum tueretur:
a senatu p litteras edoctus: cum apud Euprum Siculum Hieronē regē allocutus ēet: cōpositisq; p tpis cōditio-
ne rebus sicutis classe per orā superi maris Ariminū. Inde in caltra ad collegam uenit: audiusq; pugnæ manus
temere cōseruit. Iterum uictor Annibal inde mouit: & superato apēnino & paludibus magna difficultate: Nā
ibi altero oculo captus ē: cū propter maximū frigus fermenta adhibere nequirit: ad T rasimenum lacum per-
sinum contendit. ibi locatis militibus ad insidias romanū exercitū profligauit temeritate. C. Flaminii con-
fusis qui uetantibus auspiciis: & religiōe pugnā iniuit. Signa quippe rerum futurū magna cū clade populi
romani neglexit: nam cum paucis ante diebus lustratole exercitu aretiū uersus castra mouisset: equus an signū
totis statoris repete concidit: & cū gallus gallinaceus edere recularet pugnā: phibēte pullario. cūq; uxilla ter-
ræ affixa revelli nō posset: ne collegā suū Seruiliū: qui adhuc Romæ erat: participē uictoriae ac gloriæ: siq;
cōtra annibale fuisse expectaret tribus horis adeo ptinaciter dimicans. ne terræmotus: quis maximus mini-
me deprehēde: etur ipse cum magna sui pte exercitus corrūt. Nā qndecī milia Romāorū ī eo plio desiderata
sunt. decē mi. p hēruriā fugiēdo Romā euasere. Quā stragē cū romāi intellexissent magno terrore concussi
sunt populus: quod nunq; an eū diē factū fuerat: Fabiū maximū dictatore creauit: q; sibi Minutiū: magistrum
eqū asciuit. Dictator būiā Annibali progrediēs ottriculos. deinde militibus die constituta tibūr cōtēdit. An-
nibal post clādē ad Transī. enī Spoletū oppugnare adottus: cū expugnare nō posset: qua spolia inuitabāt si-
gna populātia trāstulit: & umbros pīcenos: oēmīq; horā superi maris depopulatus Marsos pelignos Martu-
cinos: Vestinosque inuasit: donec pestem illam rabificā mitis campania suo sinu excēpit: ubi itineris duce-
noīs errore decepto. Nā pro casino saltu casilinū accēpit: cū in cāpū stellatē descēdit in quodā tractatu a dī-
ctatore clausus ē. Sed uir ad oīa impiger farmētis ignitis cornībus bouū: q; ad duo milia fuerūt alligatis noctū
euasit: cū tātri per saltus fugiētes a statuīs & custodiis milites deturbassent: inde cladē illā memorabilē ad cā-
nas uicti apuliae in ripis australi populo romano intulit temeritate. M. Terentii Varronis: qui non solum insi-
mo: uerum etiam sordido loco natus erat. constat enim inter annales patrem eius lanū fuisse: ipsumq; mer-
cis paternæ institorem: in cuius ore canore lingua procax uibrabat pro sordidis hominibus ī soro: cū diu elā-
borasset: & causis orādis ingentes opes consequutus esset aura populari: quam uenali lingua aucupatus fuerat
ad cōsularū decuenit: ut sua amentia & furore omnis fere italia sepulchre ad Gannas haberet; cum ita bellum

geri arbitraretur ut in rostris declinav. & quinquaginta milia romanorum in eo praelio desiderata sunt: quā stra
gem paulus Varronis collega proīpsis & iudicis animae sua morte nobilitauit: funestiorē q̄ romā redi
dit: cui Annibal iusta p̄soluit tūc. & vātys paule iaces: qui tot mīhi mīlibus unus Maior letitiæ causa es;
Varro cū l. equitibus uenūsā eccepit. Annibal quāuis nōnulli suaderet & Mahabal p̄fectus equitum
imprimis: qui die quinto epulū in capitolio pollicebatur: si uictoria castra pauidae urbi: cōsternatæ ac tot p̄ræ
stantissimis ciuib⁹ exhaustæ admoueret. fortuna romanorū: quæ semper ī aduersis enīuit: ita uolente super
tanta re cogitabundus adhentum suū ad urbem distulit: p̄fessenti laetitia sic correptus ut sibi constare minime
uidere. tūc Mahabal proclamasse fertur. uineere scis Annibal uictoria uti necis: Postero die: ubi illuxit mīli
tes spolia legerunt: stragemq̄ romanā contemplati sunt. Tria mīlia & sexcenti milites romani euaserunt & ca
nūsū se receperunt: quos paula frugi mulier magna sedulitate exceptos fouit. Varro copias omnis canūsū
traduxit. Litteras ad senatum dedit. tantum terroris & tumultus ītra mōenia romana fuit: ut nīl aliud q̄ luca
exaudiretur. Verū decreto Fabii: & senatus omnia ut tāta strages patiebatur sedata sunt quippe spatio. xxx. die
rū luctus est finitus. Omnes fere lamnites lucā locrēles: hirpini: Metapontini: Brutii: Apuli & alii populi cō
plures: & cisalpini galli ad annibale defecerūt: Varroni romā redeunti quis tātae calamitatis uir stolidissimus
causa fuisset ab omnībus ordinib⁹ obuiā itū est: & gratiæ actæ q̄ de republica in tam aduersa fortuna nō de
sperasset. Interim magno ad urbes deficientes ab Annibale missus est: & ut iūtas ēreogeret ipse per agrum cā
panū mare īferū petiit neapolim oppugnaturus. Urbem quippe maritimā exoptabat: tamē mōenia illius ur
bis conspecta superatu difficultima ēt ab oppugnatione deterruerunt. inde capuam longa tēporis felicitate ac
indulgentia fortunæ luxuriantē per deditiōnem accepit. Illa nāq̄ ciuitas in luxuriā semper prona fuit nō īce
nitorum mō uitio sed affluentī copia uoluptatū. & illecebris omnis amoenitatis maritīmæ: terrestrisq̄: ut nec
libidini nec sumptibus modus ullus esset. ubi cum Annibale hyemasset & campanis cōditionib⁹ pacis ut opta
uerant concessis: habita oratione in senatu: ipse cū exercitu effemīnatus est: & cū uoluptatibus īmodicis dies
noctēs indulget: & epulis uinoq̄: ac scortis operam daret: laudatissimus iugenis perolla ni pater eius pacu
uius obsterisset: eum inter epulas confodere destinauerat. postea Nolam se contulit: & cū per p̄ditionē ut spe
rauerat cluitate potiri non posset: eam effemīnatorum militum corona circundedit. Marcellus ut eum muris
succedere uidit: acie intra portā instructā cum magno impetu erupit ubi atrox pugna aliquandiu fuit: sed dē
fissimus īber praelium diremit. xxx. p̄ognoz ceciderunt. romanorū nullus. Tertio die uterq; in aciem copias
eduxit: & utrīq; militibus adhortatis pugnatū est. p̄oeni terga uerterunt & in castra compulsi sunt. tunc primū
Annibal uincit se posse romanis didicit. postero die īdutis datis q̄s̄ suos sepeliuit. Annibal hyberna repetit
apulīa circa arpos cōsedit. C. Fabius post annibalis p̄fectionē agrū campanū ferro igniq; depopulatus ē. An
nibal tarēto potitus est p̄rēter arcem: i quā Salinator p̄fessidiū cauſa se receperat. & astu punico nauis tarētino
rum plaustris impostaſ miraculose Annibal p̄ monte egit. Marcellus in Sicilia expugnauit syracusas: ubi archi
medes geometra insignis occubuit. Cū ē superiore loco Marcellus incendiū tantæ urbis p̄p̄xisset lachrymas
emisit. Capua demū oblesa Annibal magna parte impedimentorū relictā & graib⁹ armis: cū delectis equiti
bus: p̄editib⁹ ad festinādū aptissimis capuā cōtēdit: & Tifata occēpauit: ibi q̄cum pugnaretur: atque urbem
obſidione liberate nō posset romā iter cōuertit: & īfesto agmē agrū fregeleā depopulatus: nā illi pōtes īci
derant quo iter ad urbē īpediretur: per frusinatē: ferentinatē anagninūq; agrū in labicanū uenit: īde Tusculum
contendit: & ītra mōenia nō receptus gabios descēdit. octo mīlibus passuum ab urbe castra posuit. At appius
proconsul eum uia appia sequutus porta capena romā ingressus: consternati ciues: & matronæ aīnūm refu
merēt media urbe p̄ carinas. & suburā ī exquiliā cōtēdit. Inde digressus ītra exquiliā & collinā portam ca
stra posuit: aēdiles plebis comeatū eo cōportarūt: cōsules senatusq; in castra uenerunt. ibi de summa reipubli
cā cōsultatum: placuit ut consules circa collinā: exquiliāq; portam castra ponerēt: & C. Calphurnius p̄rētor
urbanus arcī & capitolio p̄fesset: & ut senatus frequens in foro cōtinere. siquid ī tam subitis casib⁹ cōsulto
opus esset. Interea annibal castra metatus est ad anienē. ibi q̄ statuīs politis ipse cum duobus mīlibus equitū
a porta collina usq; ad templū herculis progressus est: atq; unde maxime poterat mōenia sitūq; urbis obequitās
cōtemplatur. tali licentia vagari annibale īmp̄e romanus miles indigne fētēs: īmp̄issis equitibus ēū repressit
postero die anienem trāsgressus ī aciem copias eduxit pugnaturus: nec romani pugnā detrauere nī delissi
mus imber praelū dīremisset. Quod cū sequenti die itidem accidisset: Annibal proclamauit potūdāe urbis in
terdum sibi mentem: īterdum fortunā nō dari: & oīni spe deposita ī brūtib⁹ se recepit. Dū hāc ī Italia age
ren̄ duo fulmina bellī scipiones publius: & Gneus fratres in hispania oēcubuerunt. quod morte illicē & ro
mā luctus suit. Sēd. L. Martius Septimi filius eques romanus iuuenis sollers & spiger disciplinā. Gnei scipiois
edoctus cū. T. fonteio. p. scipiois legato militibus ex fuga collectis: & q̄busdā de p̄sidiis dōductis rē romanā
tutatus est: & cū īp̄ator romā q̄reget: nec alīq̄ illucāb⁹ duo clarissimi p̄fessores ceciderāt p̄ficiū auderet. Sc̄i
pio: q̄ postea appellat⁹ Paphricanus filius. p. scipiois q̄ī hispania occubuerat: q̄tuor fermi: ac. xx. ānos nat⁹ ut
eo mitteret comitlog die affagitauit: & cū senatores ætatis rōnē hērent: gratissima oīone de sua ætate ac īp̄e
rio qđ p̄tebat differēt ut ī hispaniā mitteret sine cōstatōe patres cōmouit. Igit cū. xxx. q̄nq̄ rep̄ibus p̄fectus
p̄ oīa thusci maris atq; gallicū sinū. deinde pyreni cōrēctus p̄motorū emporiū sp̄ias exposuit. inde
Tarracōē pedibus cōtēdit: ubi conuentum sociorum habuit: eodem legiones ex hybernis cōuenire cum ius
sisset ipse cum quīng mīlibus sociorum a tarracōē ad exercitum profectus est: & ueteribus militibus pro con
cionē laudatis eos nouam carthaginem oppugnatū duxit: quam īgenti labore: ac industria expugnauit.
Nam qua mari alluitur urbem ingressus est & ingrediens per aquam: Neptunum sibi ducem esse arbitratus
est. Inde pacata Hispania: fōdere īcō cum Syphace: ac ludis sunēribus apud Carthaginem celebratis in

honorem patris patruis tarracensem uenit: inter haec Asdrubal ex Hispania Scipionem fugiens: ut Annibali se coniigeret: alpes transcedit & Placentiam expugnare conatus est: cu Salinator consul obuiam processit & cum litterae asdrubalis ad fratre interceptae essent: romam ad Se int: cum per interpretem eas legisset Claudio Nero: Qui postquam patribus sententiā apertuit: cu peditū & mille equitibus ele etis noctu profectus maximis itineribus annibale ignorante ad collegam uenit: qui ad senogalliam castra habebat. & cu manus conseruissent asdrubal uia elusus pugnando cecidit. Nero ea nocte: quae sequuta est pugna citatore q̄ inde uenerat agmine: sexta die in sua castra reuersus est: & caput asdrubalis ante hostium statioes pro itci iussit. Annibal dolore & publico & priuato ictus Carthaginis fortunā se cognoscere p̄fessus est. Scipio Romā rediit: cui extra urbē in æde bellonae senatus datus est: & cum de rebus a se gestis differuerit: nec triūphare posset: quoniā sine magistratu rē gesserat: urbem ingressus est: & præda ærario illata: oēs cēturiæ ingenti consensu fauoreq; cōsulē Scipionē cū P. Licinio crasso p̄tifice maximo creauerat: & cu aphricā prouinciā decerni sibi optaret: Fabio in senatu aduersante: quod optabat minime assequutus est. prouinciæ consulibus datæ Scipioni Sicilia crasso Brutii cōtra Annibalem. Itaq; Scipio adiutus ab etruscis & nonnullis aliis populis ita opus ursit: ut die. xl. qua ex sylvis materies cæla est: naues instructæ armatae in aquam deductæ sint. & non nulli uoluntarii ex marsis pelignis & marrucinis nomina in classem Scipionis dederunt. Qui triginta nauis lōgis uoluntariorū. vii ferme milibus in naues ipositis in Siciliā traiecit: ubi uoluntarios milites in cēturiæ ordinemq; distribuit. ex hisq; ccc. iuuenes florētes ætate ac uirtutē robore inermes circa se habebat ignaros: ad quē usum neq; armati neq; centuriati seruatētur. Inde cū locrēses de defectiōne cogitarēt: & Annibal iam arce potitus ad eos proficiseretur: e messana Scipio locros transmisit. & fugato Annibale: cum proditores suppli clo affecisset messanā reuersus est: cum iam finis anni esset: Ḡecilius Metellus dictator a crasso: qui erat in brūtiis comitiorum causa dictus est. & L. Veturius Philo Magister equitū comitia per dictatorē habita. M. Cor. Cethagus: & T. Sempro. Tuditianus consules creati: & dictator magistratu se abdicauit. Scipioni p̄cōsuli cū eo exercitu & classe quam habebat prorogatum in annum imperium est: prouinciæ consulibus decretæ: Gor nelio Hetruria cum ueteri exercitu. Sempronius Brutii contra annibalem nouas legiones non scriberet. Hoc an no statua matris ideæ ex Pessimonte urbe Phrygiæ Romā adiecta est: & Megalesia instituta. Scipioq; nasicā uir optimus iudicatus. Scipio proconsul q̄ disciplinā militarem fregisset: & q̄ solute: non ut decebat imperatorem romanū in Sēatu accusatus est: quē Metellus oratiōe defendit. Legati cum prætore in Siciliā missi sunt: ut ea quae uulgata erant rumoribus de cultu ac desidia impatoris: deq; soluta militiae disciplina oculis compita Romā referrēt: Quibus uenientibus Syracusas Scipio nō uerba: sed res ad purgādū se præparauit: & rem alīc esse ac dictū fuerat ostendit. quippe omnē exercitū eo conuenire classeq; expediri iussit: tanq; terrestri: naua liḡ p̄celio eo die dimicādū fuisset. postero die terrestres: naualesq; exercitus nō instructos modo: sed hos de currentes: classem uero in porta simulacrū: & ipsane edentem naualis pugnæ ostēdit: & cu armamentaria horrea: cæterosque helli apparatus uidissent: quod felix: faustumq; populo romano: sibiq; eēt ex decreto senatus ut in aphricam traiceret: Scipioni permiserunt. qui suos milites adhortatus nauigauit: suoq; aduentu maxīo terrori hostibus fuit. Inde Siphace: Asdrubaleq; uicit. nā noctu hybernacula p̄enorū lignea: temereq; ex matre agrorum extructa incēdio absumpsit. sic binis castris deletis ingenti præda potitus est. & Sypax captus ad Scipionē perducitur: quē ille Romā misit. Carthaginenses Scipionē timētes muros ac propugnacula reficiēbāt. Legatosq; ad annibalem miserūt: q̄ illū in patriā iā laboratē reuocarēt: quos annibal fīēdo audiuit: accusās p̄enos: q̄ supplemētū ac pecuniā denegauerat: & cu exēdēs italiā respexisset: deos ac se detestatus est: q̄ cruentos milites romanorū sanguine ad cannas: nō statim ad urbem duxisset: sexcētū milibus armatorum ad trāsimenum & cannas: cæsis circa Casilinum cumas: nolamq; consenuisse: & Scipionem ire ad carthaginem au sum: qui consul in italia pœnum hostem nū uidisset: hæc incusans in aphricam transmittens: ad leprim classem appulit: copiisq; expositis zamam cōtendit: ubi utrinq; magna solertia instructo exercitu: cum annibal pacem a Scipione peteret: & ille recusaret inquiens: postquam pacem ferre non potuisti: bellum quod diu optasti accipe. Igitur pugnatum est. Annibal uictus ad rumentum se recepit. Inde Carthaginem accitus in senatu fas suis ē nec spem salutis alibi q̄ in pace ponēdam esse: unde legati carthaginēs ad Scipionē uenere. pacē efflagitantes. Scipio pacis cōditiōibus datis carthaginē tributariā fecit. Ide exercitu in naues iposito in Siciliā traiecit: & p̄ italiā nō minus lætā pacis q̄ uictoriæ: effusis etiā hoībus causa officii ad honores p̄bēdos: turba etiā agrestium uias obsidente Romam uenit: clarissimoq; omnium triumpho atbē & capitoliū inuestus est.

Rdiorarma. **P**ropositio est qua Syllius captans attentionem ac docilitatem ostendit: aperitq; se de scripturum bellum Pl; in secundm. Attentum facit auditorem rerum magnitudine propo sita. Docile sum: & comprehensa. Causa principii Fabius inquit: nulla alia est q; ut audi torum quo sit. Et ceteris partibus accommodatior comparemus. Id fieri tribus vel maxime po test: si beniuolū: attētū: docile fecerimus auditore. Sunt & illa excitādis ad audiēdū nō inutilia si nos neq; diu moraturos: neq; extra causā diuersos existimant. Docile sine dubio & hæc ipsa p̄fstat attētio. sed & illud breuiter. & dilucide summa rei: de q; cognoscere debeant idicauerimus: qd Horus atq; Virgilius opeq; suog; principiis faciūt. nā istius rei modus est: ut p̄positiō similior sit: q; expositiō: nec quō qdꝫ sit actū: sed de qbus dicitur? sit orator ostendat. Sū īq; Syllius descripturus arma & præstatiā bellicā populi romani: q; illius gloria nō mō p̄ totū orbē p̄pagata est: ueq; usq; ad astra penetra uit & q; carthago belli studiosissima: & romāi & mu la īperii leges & iugum romanog; subire patiq; coacta ē: & hoc primo secūdō p̄ bello punico. nā tertio ab æmiliano Scipiōe fūditus est euersa: & cineres ī capitolium relati: restituta fuit postea ab Augusto eo dē āno: quo Chorynthus. Aeneadū: romanorū: q; ab Aenea ducūt originē: quog; ars militia erat: qua & gloriā simul & ipū cōpararūt: Agere qppe ac pa ti fortia romanog; erat. Ferox: bellicosa. Ferocia enim in bello dicitur: & ferox est p̄petuū epithetō Martis. Cenotria iura: romanas leges & italas. nā Italia dicta ē cenotria ab cenotrio fratre peucetiī fi lio Licaōis regis arcadiæ: q; ausones ī sinu cāpano cenotros appellauit. Strabo ait: Illa ps Italiae: q; ē a freto siculo usq; ad sinu tarentinū: & possidomate p̄dīt apud antiquos cenotria dicebat. Et regia re gū cenotriog; pādosia erat ubi Alexāder molossog; rex oraculo deceptus cæsus ē. Postmodū tota italia cenotria dēa est. Damusa decus: beniuolū reddit auditorē iuocatiōe musaq;: quas p̄siderūt uatribus antiquitas credidit. Poetæ statim post maximam propositionē emerendi fauoris gratia musas inuocāt: ut arrogantiā deuident: & cum ad aliquem locum peruerenter grauiorēm: uota repetunt: quod Horatius in arte poetica p̄cepit. Nec deus intersit: nisi nodus iudice dignus inciderit. Precatur ergo dārī libī a numine posse memorare labores nobilis ac generolæ italiæ: & quot & p̄stātissimos viros illa habuerit: cū populus carthaginensis iacta fœdera uiolando: ut imperaret bellum contra ius fasq; populo romano intulit. Et cum diu dubitatū est & quæsitū ī utra istarum urbium: post uarios utring; labores uellet fortuna ponere caput orbis: & imperii sedem. Antiquæ: nobilis italiæ: quæ & hesperia dicitur. Quo: ad numerum refertur. Quātos: ad p̄stantiā bellicam. Gens cadmea. carthaginensis oriūda a phœnicib; quibus imperauit Cadmus. Per fida uiolatrix: nulla fide seruata. Pacti sacri: fœderis sacrosancti: quoniā ī percutiendis fœderibus Iupiter inuocabatur. Sex fuerunt fœdera inter romanos & cartaginenses ante secundū bellū punicū: quæ in æneis tabulis scripta: ī templo iouis capitolini seruata fuerūt: autore Polybio. Primi fuit electis regibus. M. bruto: & Valerio cōsulibus. Item alia duo ante primum bellum punicū. Quartū peracto primo bello cum Luctatio cōsule. Quintū post illud luctati. Sextum cū Hasdrubale. Super regno: de regno: ut. Imperaret: quoniā de imperio dimicabatur. uter. Imperaret. Sed Hannibal ea transgressus est quæ seruanda sunt: & nō de uita: sed imperio certatur. Quæsitū: dubitatum: qui enim dubitat inquirit: & addubitatio generat dolorem: unde dolere aliquando idem est quod inquirere. Aristoteles in metaphysicis. Multi hōn indoluerūt inquit: & Virgilius in ethna: si tamē Virgilii est: quæ sub illius nomine circunfertur. Nō est hic causa dolendi. Tandē post multa prælia: & diutinos labores. Qua arce: romana. s. an punica. i. capitolio an byrsa. Ter uarte sinistro: Tria inquit bella punica fuerunt sed medium: quod narratus sum maioris negotiis fuit atq; discriminit. & sic tangit capita rerum: quas narratur: s. est. Marte sinistro: ī scelici euētu pugnæ: quoniā semper uicti fuerūt. Ioui: qui inuocabatur ī sanciendis fœderibus. lege formulam apud Liuum. Conuenta: pacta senatorum Impius ensis: arma magno studio ac temporis interuallo comparata. Temerando: uiolando iacta fœdera. Finem: ut scilicet altera pars deleretur. Excidiumq; uicissim: ī parte operis mei huius īquit licet p̄fari mihi quod ī principio summæ totius professi sunt pleriq; rerum scriptores. bellū maxime memorabile oīum: q; unq; gesta sunt me scripturum: quod Hannibale duce cartaginenses cum populo romano gesserunt. Nā neq; ualidiores opibus ullæ inter se ciuitates: gentesq; cōtulerunt arma: neq; his tantū unq; uirum aut robotis fuit: & haud ignoras bellī artes iter se: sed expertas primo punico cōferebāt bello & adeo uaria bellī fortuna. ancepsq; mars fuit: ut p̄pius fuerint perieulo: qui uicerūt. Odiis etiā maioribus certarunt q; uiribus: romanis indignati bus: q; uictoribus uicti ultro inferrēt armas pœnis q; supbe auareq; crederēt īperatū uictis esse. Viciissim: mu a iiiii

RDIOR ARMA qui
bus cœlo se gloria tol /
lit
Aeneadum: patiturque
ferox cœnotria iura
Carthago. da musa de
cus memorare laborū
Antiquæ hesperiæ quā

tosque ad bella creat.

Et quot roma uiros: sacri cum perfida pacti
Gens cadmea īper regno certamina mouit.
Quæsitū ī diu qua tandem poneret arce
Terrarum fortuna caput: ter marie sinistro
Iuratumq; ioui fœdus conuentaque patrum
Sidonii fregere duces: atq; impius ensis
Ter placidam suāt temerando rumpere pacē:
Sed medio si nem bello; excidiumq; uicissim

atq; Virgilius opeq; suog; principiis faciūt. nā istius rei modus est: ut p̄positiō similior sit: q; expositiō: nec quō qdꝫ sit actū: sed de qbus dicitur? sit orator ostendat. Sū īq; Syllius descripturus arma & præstatiā bellicā populi romani: q; illius gloria nō mō p̄ totū orbē p̄pagata est: ueq; usq; ad astra penetrauit & q; carthago belli studiosissima: & romāi & mu la īperii leges & iugum romanog; subire patiq; coacta ē: & hoc primo secūdō p̄ bello punico. nā tertio ab æmiliiano Scipiōe fūditus est euersa: & cineres ī capitolium relati: restituta fuit postea ab Augusto eo dē āno: quo Chorynthus. Aeneadū: romanorū: q; ab Aenea ducūt originē: quog; ars militia erat: qua & gloriā simul & ipū cōpararūt: Agere qppe ac pati fortia romanog; erat. Ferox: bellicosa. Ferocia enim in bello dicitur: & ferox est p̄petuū epithetō Martis. Cenotria iura: romanas leges & italas. nā Italia dicta ē cenotria ab cenotrio fratre peucetiī fi lio Licaōis regis arcadiæ: q; ausones ī sinu cāpano cenotros appellauit. Strabo ait: Illa ps Italiae: q; ē a freto siculo usq; ad sinu tarentinū: & possidomate p̄dīt apud antiquos cenotria dicebat. Et regia re gū cenotriog; pādosia erat ubi Alexāder molossog; rex oraculo deceptus cæsus ē. Postmodū tota italia cenotria dēa est. Damusa decus: beniuolū reddit auditorē iuocatiōe musaq;: quas p̄siderūt uatribus antiquitas credidit. Poetæ statim post maximam propositionē emerendi fauoris gratia musas inuocāt: ut arrogantiā deuident: & cum ad aliquem locum peruerenter grauiorēm: uota repetunt: quod Horatius in arte poetica p̄cepit. Nec deus intersit: nisi nodus iudice dignus inciderit. Precatur ergo dārī libī a numine posse memorare labores nobilis ac generolæ italiæ: & quot & p̄stātissimos viros illa habuerit: cū populus carthaginensis iacta fœdera uiolando: ut imperaret bellum contra ius fasq; populo romano intulit. Et cum diu dubitatū est & quæsitū ī utra istarum urbium: post uarios utring; labores uellet fortuna ponere caput orbis: & imperii sedem. Antiquæ: nobilis italiæ: quæ & hesperia dicitur. Quo: ad numerum refertur. Quātos: ad p̄stantiā bellicam. Gens cadmea. carthaginensis oriūda a phœnicib; quibus imperauit Cadmus. Per fida uiolatrix: nulla fide seruata. Pacti sacri: fœderis sacrosancti: quoniā ī percutiendis fœderibus Iupiter inuocabatur. Sex fuerunt fœdera inter romanos & cartaginenses ante secundū bellū punicū: quæ in æneis tabulis scripta: ī templo iouis capitolini seruata fuerūt: autore Polybio. Primi fuit electis regibus. M. bruto: & Valerio cōsulibus. Item alia duo ante primum bellum punicū. Quartū peracto primo bello cum Luctatio cōsule. Quintū post illud luctati. Sextum cū Hasdrubale. Super regno: de regno: ut. Imperaret: quoniā de imperio dimicabatur. uter. Imperaret. Sed Hannibal ea transgressus est quæ seruanda sunt: & nō de uita: sed imperio certatur. Quæsitū: dubitatum: qui enim dubitat inquirit: & addubitatio generat dolorem: unde dolere aliquando idem est quod inquirere. Aristoteles in metaphysicis. Multi hōn indoluerūt inquit: & Virgilius in ethna: si tamē Virgilii est: quæ sub illius nomine circunfertur. Nō est hic causa dolendi. Tandē post multa prælia: & diutinos labores. Qua arce: romana. s. an punica. i. capitolio an byrsa. Ter uarte sinistro: Tria inquit bella punica fuerunt sed medium: quod narratus sum maioris negotiis fuit atq; discriminit. & sic tangit capita rerum: quas narratur: s. est. Marte sinistro: ī scelici euētu pugnæ: quoniā semper uicti fuerūt. Ioui: qui inuocabatur ī sanciendis fœderibus. lege formulam apud Liuum. Conuenta: pacta senatorum Impius ensis: arma magno studio ac temporis interuallo comparata. Temerando: uiolando iacta fœdera. Finem: ut scilicet altera pars deleretur. Excidiumq; uicissim: ī parte operis mei huius īquit licet p̄fari mihi quod ī principio summæ totius professi sunt pleriq; rerum scriptores. bellū maxime memorabile oīum: q; unq; gesta sunt me scripturum: quod Hannibale duce cartaginenses cum populo romano gesserunt. Nā neq; ualidiores opibus ullæ inter se ciuitates: gentesq; cōtulerunt arma: neq; his tantū unq; uirum aut robotis fuit: & haud ignoras bellī artes iter se: sed expertas primo punico cōferebāt bello & adeo uaria bellī fortuna. ancepsq; mars fuit: ut p̄pius fuerint perieulo: qui uicerūt. Odiis etiā maioribus certarunt q; uiribus: romanis indignati bus: q; uictoribus uicti ultro inferrēt armas pœnis q; supbe auareq; crederēt īperatū uictis esse. Viciissim: mu a iiiii

Italia unde

Strabo

Aristoteles
Virgilius

tuo. Gentes: ipsi romani scilicet & carthaginenses: quoꝝ uterque alii excidiū moliebatur: & neuter alterū impare uolebat. Molitæ: parauerunt summa ope. Quis: quibus l*ritua concessit ut uinceret: adeo crue*
ta uictoria fuit: ut loco patebit suo. Reserauit dardanus arces: Scipio. Garthaginē ad tributū rede
*git: & urbē illā totiens rebellē & contumacem: primasqe sibi partes uenientem populo romano peruiam fe
 cit. Agenoreas: carthaginenses pœnos appellat: sydonios: tyrios: phœnicias: agenoreos: cadmeos: sarranos
 quia originē habuerunt a Phœnicia: ubi est Sydon: tyrus: Sarra: & ubi regnauit Agenor pater Cadimi. Du
 ctor dardanus: Scipio romanus dux belli. Romāos appellat dardanios: threos: pergamoſ: æneadas: Laurē
 tes: ausontios: æneatos: ideoſ: hec toreos: teuctos.*

Vndreneas
 Aeneas. n. ex Troia uēit: i agrū laurētē: ducētibus
 fatis ad malora terfū initia: cuius filius Ascanius Al
 bā cōdīdit: a quo reges albāti: usqe ad Amuliū & nū
 mitorē: culus filia Rhea Sylvia cōpressa a Marte in
 Iuco Martis: qe erat sub albano mōte Remū pepit:
 ac Romulū: a quo Roma. Obsessa pala. ual. pœ.
 qm ānibal ad antenē castra posuit: & ad portā collī
 nā adeqtas hastā itra urbs mœnia prius cōtorsit.
 uñ Pli. loquēs de statuis ait. Et adeo discriben oē
 sublatū ē: ut ānibalis ē statuæ trībus locis ea urbe
 uisant̄ itra cūfus muros solus hostiū eisit hastā. Pa
 latiū ē mōs e regiōe ad auētīnī. & palatia pōit pro
 ta urbe. Tātarū cās iraq: procaſ nūc ut liceat sibi api
 re cās ppetui odii: qd inter utrūqe populū usqe fuit.

Studio: uolūtate proleuerāti. Mādata nepotibus
 arma: bellū punicū in genere intelligit: quod dido
 elusa ab æneas: ut Virgil. finxit: a quo romāi ducūt
 originē: successoribus suis gerēdū contra æneadas
 mādauit: & imitat̄ Virgi. apd quē dido moritura
 dicit: Exoriare aliqs nostris ex ossibus ultor: Qui
 face dardāios: ferroqe se qere colonos. Nunc olī quo
 cūqe dabūt se trapre uires. Littora littoribus cōtraria fluctibus ūidas improcor. arma armis pugnēt: ipsiſqe nepotes. &
 in secundo uolumine Syllius canit. Ipsa pyram super ingētē stans fauia dido. Mandabat tyriis ultricia bella
 futuris. Superasque recludere mentes: nam paulopost narrabit uaticinū iunonis & præstigia cladū populi
 romāi: & in traſlitu alpiū tenuis aptud iouē questa est timē romanis suis. ille oīa fata reclusit: & iuno montuit
 Annibalem: cum castra ad antenē metatus esset: nē urbe potiri speraret: invito ioue: quē super Capitolū ful
 mina molientē ostēdit: & Martem in campō martio: & cegida Palladis: & ipsam pallada gorgoneos accinctā
 furores: aliaqe numina in urbem declinasse: ut eam a barbaris tuerētur. Recludere: aperire: promere. Adeo
 certe. Pygmalioneis: Narratio est: qua cā odii: & per cōsequēs tanti belli aperitur: & repetit paucis adūctum
 Didonis in aphricam: quae tantæ fœlicitatis fuit ut inter barbaras & efferas nationes nouam coloniam dedu
 cere potuerit: Carthaginem. s. quam puto Didonem denōiasse a nomine carthaginis tanque angustiore: quae il
 lius Herculis filia fuit: qui Tyri colebatur: ut Cicero scri. in libris de natura deorum: Arx quae in aedito loco
 urbis sita erat Byrsa appellabatur. Appianus dicit Phœnices cōdidisse carthaginem in Lybia annis quinqua
 ginta ante illi captiuitatem: condit rēqe fuisse Xorum & Carchedonē: Hanc urbem iuno caput terrarū iore
 destinaverat: quippe illa magis que argis & Mycenis delectabatur. Poeni quippe iunonem hæreditaria super
 stitione humano sanguine placabant. Verum cum uidisset romanos uagari iam classe per mare tyrrhenum
 timens carthagini bellū furōrem poenis immisit: qui nauali proelioui eti fuerunt ad egates: quae sunt in mari si
 culo: ut dictum est. Pygmalioneis: phœnissis: ubi regnauit Pygmalion. Fraterno crimine: qm Pygmalion
 frater Sycheū taurū suum fraude necauerat: ut illius thefauro potiretur. Dido monita somnio: ut scri. Appia:
 collectis hīls: quibus Pygmalonis saeuila inuisa fuerat: pecuniisqe in unum congestis in Lybiā nauigauit:
 & illuc ubi nunc carthago est cōsedit. Orat fatali: regoni lybies ad quā fatē eam ducebant: ut Carthago con
 deretur. Sedētau ro: dido soluens ex Phœnicia in cyprum uela dedit: ubi Hyrias Veneris sacerdos cum ma
 gna puellarū manu quae ad sacra uenerant didoni se iunxit. inde ad aphrycam uentū est: ubi emit tantū terre
 quātūm circūdare et coriū bubulum: quod dissecutum in multas ligulas comprehendit sere spatium uiginti sta
 diorum. expellētibus deinde eos incolis: inquit Apianus: tantum loli deprecati sunt: in quod se conferrent: que
 tum taurino corio circundare possent: illi se iureiurando concessuros firmauerunt. hī corium per minuta seca
 tes circumposuēt loco ubi nunc est arx carthaginis: quae ob id Byrsa appellata est: & iō canit Virgili. Mercati
 que solum facti de nomine Byrsam. Taurino quātūm possent circūdare tergo. Littora: quoniam locus ubi car
 thago erat est peninsula habens ambitum stadiorum. cc. lx. muro cinctum supercilium etiam erectum: & cir
 cum circa habiturum. illuc fuit Byrsa arx. Ante argos: argi urbs Peloponnesi caput argiuæ regionis ubi dicit
 nata iuno. Mycene urbs etiā Peloponnesi: ubi regnauit agamēnon. hæ urbes iunoni sacræ habebātur. & etat

Alta: prisca. Profugis: didoni ac comitibus profugis ex Phœnicia. Optauit: elegit propter loci oportu
 nitatē: cū esset ad mare. Sic Virgilius: Optauitqe locū regno. Aeternam gentem: nunquam cessaturū impe
 riū: & gentem nunquam habituram finem. Exerere: attollere caput super alias urbes: quae alti nomi

Molitæ gentes: propiusque fuere periclo
 Q uis snpare datum reserauit dardanus arces
 Ductor agenoreas: obſessa palatia uallo
 Pœnorū ac muris defendit roma salutem/
 Tantarum causas irarum: odiumqe perenni
 Seruatum studio: & mandata nepotibus arma
 Fas aperire mihi: superasque recludere mētes,
 Lance adeqe magni repetam primordia motus/
 Pygmalioneis quondam per cœrula terris
 Pollutum fugiens fraterno crimine regnum
 Fatali dido lybies appellitur oræ:
 Tū precio mercata locos noua mœnia ponit
 Cingere qua seco permisum littora tauro.
 Hic iuno ante argos (sic credidit alta uetus)as:
 Ante agamēnoniam gratissimā tecta mycenē

Primus

nis erant clivum ardentissima uirtute subnixa: & innumeris clara triumphis: & quæ iam ad totius orbis imperium: & tam illam magnitudinem parabat. Totum orbem: seruit affectui ipsius iunonis poeta. nam res inimicorum quævis exiguæ sive nuditatis magnæ uidentur. Vnde dicit Ouidius. Vicinusque pecus gradius uber habet. non enim tunc rotulani nauigabant per omnia maria: sed uix in Siciliâ traiecerunt duce oppio claudio caudice: sic ob id cognominato: quoniam primus fuisit romanis nauim concordare. Romani quippe: at scri. Seneca ad paulinum de breuitate uitæ: pluriū tabulæ contextu caudicē appellabāt. Vnde tabulæ codices dicuntur. Tranquillus in tyberio: Claudius caudex primus fredo classe: trajecto poenos Sicilia expulit. Proprius:

Optauit profugis æternam condere gentem.
Verū ubi magnanimitis romā caput urbī alte
Exerere: ac missas etiam trans æquora classes
Totum signa uidet uictoria ferre per orbem
Iam propius metuens bellandi corda furore
Phœnicū extimulat; sed enim conamine primæ
Contuso pugnæ: factisque in gurgite ceptis
Sicanio lybicis; iterum instatura capessens
Arma remolitur; dux agmina sufficit unus
Turbanti terras: pontumque mouere parant.
Iamque deæ cunctas sibi belliger induit iras
Annibal: hunc audet solum componere fatis
Sanguineo cum læta uiro: atque in regna latini
Turbine mox scæuo uenientum nescia cladū.
Intulerit latio spreta me troius inquit
Exul dardaniā: & bis numina capta penates:
Sceptraque fundarit uictor lauinia teucris:
Dum romana tuæ tuncinē cadauera ripæ
Non capiant: similisque mihi per celtica rura
Sanguine pergameo trebia; & stipantibus armis

stris o romani qui illum & martē genti uestre inscribitis: quæ fuerit dolor in aduentu æneæ. repēdā inquit dolor
rem uoluptate propediū uentura. Haud in scia: nō ignara: cum esset numē. Cladum: qui bus annibal romanos in italia affecit. In regna latini: in italiā cūius caput est roma. in latio regnauit latinus rex ab origine & sacer æneæ. Mox: paulopost. Sæuo turbine: crudelissimo martis impetu. Intu. la. uerba iuno nis insultantis ro. nomini & cladibus futuris & utitur concessione per quandam stomachationem. Exul da da. æneas troianus oriundus a dardano iouis filio. Intulerit: esto inquit quæneas potuit inferre in latiū trojanos & numina: & ad dedecus æneam profugum exulem appellat. Dardaniam: ipsos troianos. sic Virg. Iliū in italiā portas uictosque penates quos appellaat numina bis capta ad cōtemptū: quia bis troia capta fuit prius ab hercule tempore. Laomedontis: postea regnante priamo. Varro ait in secundo rerum humanarū. dardanū ex Samothracia in phrygiā: & æneā e phrygia in italiā penates attulisse. Casius hemina Samothraciū deos tradit apud nos penates dici. Samothraces autē dii sunt: ut autor est Varro: duæ uitiles species æneæ: quæ illic ante portas locabantur. Nigidius ait penates dii apollo & neptunus. Dionysius ait. Romanæ faciliū est haud percul a foro uia qua jutur ad carinas: in quo sunt dii penates iuvenes duo pila tenentes: iuvenes tēplis iuvenes duo militari habitu penates dicti: quæ per eos penitus spiramus: per quos corpus & assimilati habemus: Sceptra la ulna: regnum apud lauinum: quod æneas in latio condidit: & a noīe uxoris lauinum appellauit. esto inquit quæ poluerit sibi & suis in latio sedem: & regnum parauerit: quod per sceptrū significat. & regnauerit in urbe lauino. Dum: modo inquit certam has calamitates non curo ad uotum me inuita omnia successisse æneæ. Tuncinē: ad Ticinum urbem & fluuium eiusdem nominis annibal exercitū romanum primo pugnauit. P. Scipio ne consule. Ticinus nunc dicitur papia: Similis mihi: eo animi affectu in romanos quo ego sum: quoniā pugnante Scipione in ipso fluui aqua trebiæ cōtra romanos assurrexit: minatusque est scipio his: cum primum posset alueum illi ademptum: & Trebiā poenum non italum appellauit: & annibal appellat illum suū trebiā. Per celtica rura: galliam cisalpinam: nam galli eam oram italiae incoluerunt: quos græci uno uocabulo celatas appellant. Pergameo: romano. Stipantibus: replentibus & condensantibus alueum & uadum. nam stipe est condensare. Virg. Dulcia mellis stipant.

Trasimenus: lacus perusinus deno iatus: ut singit poeta a Trasimeno iutene formosissimo amato ab Agy
 la nymphā. apud hunc lacum Flaminius cecidit: & exercitus romanus proligatus est. Tabo: sanguine putre
 factō in maxima copia. Dum cānas tumulum hesperiæ: cannæ ui
pū & prope ausidū: ubi romāi me
 morabilē illā & luctuosam cladem accēperunt: ut ibi totius fere italiæ uideat esse sepulchrū: nā qnquaqinta
 milia romanorū in eo p̄celio desiderata sunt. & consul Paulus. Ideo dicit Plinius: Non cānae bufo insignes
 romani nominis. Campum lapyga: apulum: apulia dicta est lapygia: ab lapyge filio Dedali: & puellæ crete
 sis: qui illī regnauit: & peucetius in lapygiis mōtibus habitauit & aecolas a nomine suo peuetios denomina
 uit. Sublimis: alacri animo gestiens in aere:
 Vadi du. hñtē alueū repletū cadauerib⁹ usq ad sup
 ficiem: ut supatis tā rīpis dubiū eēt ubi fuerit uadū
 idest alueus & cōcauitas fluuii. Coeūtibus: cōiun
 etis ppter cadauera qbus erat repletus alue⁹. Rū
 pentē: cū difficultate emitteat in mare adriacū: p
 pter cadauera: q̄ cursum ipediebant. Hæc ait: lu
 no scilicet: & Hāibalē ferocissimū ad bella geren
 da accedit. Facta ad māaortia: ad laubē bellicā &
 gloriā. Ingēio motus auidus: describit mores an
 nibalis & callidū īgeniū: de quo Liuius. Nullo labo
 re aut corpus fatigari: aut aīus uīci poterat: caloris
 ac frigoris patiētia par: cibī: potiōisq̄ desiderio na
 turali: n̄ uolūtate modus finitus: uigiliāq̄: somniq̄
 nec die: nec nocte discriminata tpa: id qd̄ gerēdis re
 bus supfuisset q̄eti datū: ea neq; molli strato neq; si
 lentio accersita: mūti saepe militari sagulo op̄ū hu
 mi iacetē iter custodias: statōesq; militū cōspexerat
 uestitus nihil iter æq; es excellēs: arma atq; eq; cōspi
 cebant: eq; peditumq; idē lōge primus erat: prin
 ceps filiū iibar: ultius filio excedebat: has tātas uiri
 uirtutes īgētia uiria æqbāt: inhūana crudelitas: p̄fi
 dia plusq; punica: nihil ueri: nibil sancti: nullusque
 dei metus: nullū iuslurādū: nulla religio: Auidus
 motus. i. pturbatiōis & tumultus: cū eēt eius aīus ī
 ges. Ingēio: q̄ apte natura. erat. n. natura talis:
 Ingeniū pr̄prie īqdā īterior aī uis: q̄ ītelligiū ea
 q̄ ab aliis nō didicimus. p̄oīt etiā & p̄ natura a poe
 ris. ut ī hoc loco & apud Virgi. ī geor. Fideique si
 nister: nullā hñs fidē: qm̄ in ipso fuit perfidia plusq;
 punica. Exuberās: redidās undiq; astutia. Deui
 us æq; alienus ab oī iustitia. Armato. i. ipsi anni
 bali in armis nulla erat reverētia numīs. nullus pudor: nulla pietas. oīa. n. sacra profana hēbat: ac si nullū fuis
 set numen. Improba uirtus: insatiabilit̄: & quæ nullo fine cōtinebatur. & despiciebat pacem animus ad bel
 la natu. His super: præter hæc quæ dicta sunt æras uiridis eū ad pūgnā incitabat. natus quippe erat. xxvi.
 annos cūm asdrubal occisus est in Hispania: cui ipse successit. Auet egates abolere: idest cupit delere infamī
 am: quam sui maiores pūgna nauali ad egates insulas uicti a Luctatio consule acceperunt: cum quo foedera ia
 cta sunt: quæ annibal in ipso mari siculo mergere & irrita facere decreuerat: ut dedecus suorum parentum in
 perniciem romanorum uetereret. Dat mentem iuno: imitatio est Virgiliana. ille enim introducit iunonem
 impellentem tornum ad pugnam contra troianos: A claudum spe corda fatigat: idest immittit in animū ip
 sius annibal ingentem ardorem laudis: quam ex rebus gestis contra romanos consequuturus esset. Trahi
 mur: inquit Cleoro omnes laudis studio: & optimus quēsque maxime gloriā ducitur. ad gloriam quippe nati
 sumus & honorem: quē est pr̄æmium uirtutis: quo animus generosus censerī gaudet. Fatigat: stimulat: & ac
 cendit: ut id cōseqretur ad quod aīus a natura bñ institutus. ppterare debet ut sine assequat suū. Iaq; aut noctur
 no: tātus erat ardor belli & rables āniballis qua ferebatur ī romāos: ut per quietē se in capitolū irrumperet: &
 alpes superare uideret: & pugnæ simulacra obire: Cice. llii. de diuinatione. loquens de aīorū ui: natura: atque
 motu dicit. Itaque in eo & formæ uersantur & actiones. & multa audiri: multa dici dīdentur. hæc. s. imbecil,
 lo remissoque aīo multa oībus modis confusa & uariata uersantur ī animis: & agitantur: de quibus uigilātes
 aut cogitauimus aut egimus. Hoc & Lucretius ait. In somnis eadem plārunque uidemur obire causidici cās
 agere & componere leges: Induperatores pugnare ad p̄celia obire. Capitolia: capitolium dictum est: quo
 niam: eū fundamēta effoderetur inuētū illīc fuit caput hūanū quod portēdebat caput orbis futurum.
 Turbato ad lumina somno: adeo uocē horrendam noctu in somnis annibal emittebat: ut famuli experge
 facti & territi luminibus eum adire cogerentur: ignari quid sibi uellet: cum per quietem tam horrende clama
 ret. Trucem: horrendam. Vasta silentia: noctem intempestam. Inania bella: simulacra pugnæ.

Annibal
moreſAnnibal
Pōnia

Primus

Hanc rabiem: hunc furorem inquit & rabiem in romanos addiderat annibali furore parris amilcaris. In fine: contra Italiam. Saturnia arua: italam & latium in quo latuit saturnus apud ianum. Oui. i fastis. Dicta quoque est latium latente deo. siue dicta est italia satyra ab ubertate regi: ut ait Dionysius Alicarnaseus. ipse vero inquit nullam terram ubertate rerum omnium italiam cōparabo. i qua uidelicet fructuum culturas & stiua: hybernā & autunale & hoc in capitulo agro. non mirum ergo si tam uberrimam terram saturniam appellarunt. nam saturnus putauerunt deus omnium felicitatum: & copiosa atque fertilia saturno dicabatur. Puer annibali: natus noue ferme annos. Pr̄ius furore: nā amilcar coegerit eum iurare se cuā aetas cōpeteret capitalem fore hostem populiro. Addiderat: innatae. f. ferociæ: & cupiditati bellieæ.

Tādem: cuā esset ille exercitū in hispaniam trajectus & filium relitterus. Ortus sarrana prisci barcae de gente uetus. Belo numerabat auos: nanquam orba marito. Cum fugeret dido famulam tyron: impia diri. Belides iuuenis uitauerat arma tyranni. Et se partipem casus sociarat in omnibus. Nobilis hoc ortus: & dextra spectatus amilcar. Ut fari primamque datum distinguere lingua Annibali uocem: solers nutritre furores. Romanum feuit puerili in pectori bellum. Urbe fuit media sacrum genitricis elisæ. Manibus: & patria tyriis formidine cultum. Quod taxi circu: & piceæ squalentibus umbbris Abdiderant: cælique arcebant lumine templum. Hoc fese: ut perhibent curis mortalibus olim Exuerat regina loco; stant marmore mœstæ. Effigies: belusque parens: omnisque nepotum. A belo series: stat gloria gentis agenor. Et qui longa dedit terris cognomina phœnix. Ipsi sedet tādem æternum coniuncta lycheo. Ante pedes ensis phrigius iacet, ordine centum. Stant aræ cælique deis: hereboque potenti: Hic crine effuso: atque enneæ numina diuæ. Atque acheronta uocat stygia: cuā ueste sacerdos.

Amilcaris origo
Tempi descriptio

Seuit: inseruit pectori ipsius annibal. Urbe fuit media: describit seplu: iquo annibal iurauit bellum cuā tra romanos: & dicit illu: iurasse p manes didonis: quod nō solum a regibus uegetia a romanis libertate donati sunt. Belides iuuenis: barcas quod originē ducebat a belo. Tyras: pygmalionis. Hoc ortu tali originē acrebus gestis nobile: ut inquit Aristoteles: dicit id quod ex bono pdiit semie: generosum at quod a sua natura nō degenerat. Spectatus dextera: clarus bello & uiribus. Solers nutritre furores: sciens mouere aios ad indignationē & impellere ad quoscum affectum.

Seuit: inseruit pectori ipsius annibal. Urbe fuit media: describit seplu: iquo annibal iurauit bellum cuā tra romanos: & dicit illu: iurasse p manes didonis: quod nō solum a regibus uegetia a romanis libertate donati sunt. Belides iuuenis: barcas quod originē ducebat a belo. Tyras: pygmalionis. Hoc ortu tali originē acrebus gestis nobile: ut inquit Aristoteles: dicit id quod ex bono pdiit semie: generosum at quod a sua natura nō degenerat. Spectatus dextera: clarus bello & uiribus. Solers nutritre furores: sciens mouere aios ad indignationē & impellere ad quoscum affectum.

Prima fœmidie. horrore ac ueneratiōe maiorum: quoniam iuno sanguine humano hic placabat. Taxus: est arbor tristis & dira in arcadia tā plentis est uenienti ut si quis sub ea sumpto cibo dormiat statim moritur: si fixo clavo & neo arbor sit innoxia: a taxo toxica dicitur quod est taxica. Picea mortes amat atque frigora feralis arbor. Squalentibus: incultis & feralibus spicula: teda ilex cupressus erant dicatae busto ac ferales. Squalidum dicitur incultum & sordidum: inquit Sex. Pompeius sic appellatus pro proxime similitudine habet squamæ piscium. Stat: erectæ sunt statuae marmoreæ maiorum: Mœstæ: hoc est ad laudem artificis qui in marmore affectus expressit. Belus parés: primus rex assyriorum & auctor generis. nomine parentis uenit nō modo pater sed auus: abautus & attauus. Series est retum quædā continuata congressio. Nepotus: successorum & qui fuerunt post belum. Gloria gentis: quoniam agenor significat uirtus uehemeter fortis. Phoenix: quod dedit nomē phœniciae. Ipsi sedet eternu: coiuncta lycheo: historiam sequitur poeta: quod de ænea Didoneaque canit Virgil. fabulosum est: & id ennius primitus finxit ad ignotiniā earthaginensium quos aphricanus domuit cuius res gestas celebrauit analibus. Dido cuā in aphrica nouā coloniam deduxisset fugiens pygmalionem & lycheum auumculum & uirum suum siue acerum: ut ait troglus: herculis factorem qui honos apud phœnicas a rege secundus erat aras herculeas mactauerat: & hyarbas etiæ uxorem cuperet ne fides marito prius dato uiolaret sibi. Mortem cōsciuit: de qua troglus cum hyarbas mauritanorum rex decem poenoribus principibus ad se accersitis elisæ nuptias sub beli denunciatiōe petit. respōdit dido se itaram quo sua & orbis fata uccarent: in hoc trium mensium sumpto spatio pyra in ultima parte urbis instruit. Et uelut placatura uiri manes inferialis: ante nuptias missura multas hostias. cedit: & sumpto gladio pyra ascendit atque ita ad populum respiciens itaram se ad uirum sicut præcipierent dixit uitamque gladio finivit. Ensis phrygius relictus ab ænea quo se interemit. Oui. præbuit æneas & cām mortis & ensē: ipsa sua dido cōcidit usus manus. Erebo: plutoni. Enneæ diuæ: proserpinæ. enna oppidum est siciliæ inter siracusam & erycem monte habens cāpum fertilēm & floridū adeo ut canes sagire non possit. ubi quoddā auctore strabone erat ædes cereris ac pserpinae sacræ: prope ennā rapta fuit pserpia: unde ennea diuæ dicitur. nunc dicitur castrum ennae: a qua enneæ populi apud Liuiū: & cosmographos. Acheron flu. In serog. styx ē palus & signiflet tristitia ex qua ideo dici

Liber;

tūr nasci eocytus; qāoniam ex tristitia oritur luctus. Veste stygia: nigra. niger enim color Plutoni datus ē. Rumpit: lese rumpēdo emitit. Exciti: euocati ab inferis. manū ingt Nonius dicitur clarū: unde & māe ide volunt deos appellari manes: id est bonos ac pleros: qā melior mori pientioribus quāta probet. Nanes: ut ait Aurelius auctore sex. Pōpeio dicūtur bōi. unde dīl māes. manū autq̄ bonū discebant. Māes dīl ab augurib⁹ uocabant: eos per oīa manare credebāt: eosq̄ deos supos atq̄ inferos dicebant. manes etiam ponuntur pro anima; ut supra manibus elīsae sacrum. i. dicatum umbræ ipsius Didonis. Per inania: aerē: qui ē corpus rarum. Ad hāc penetralia: loca sacra dicata manibus elīsae: penetrale sacrificiū dicitur: quod in interiore parte sacrarii conficitur: unde & penetralia cuiusq; dñt & penes nos: quod in potestate nostra ē. Hic: q̄ litatē uultus in indolē cōtēplaret in puer. Ora: faciem & uultū an. s. palleret auditō stridore & uiso tabo. unde cū interrito uultu ingredere optimam spē futuræ uirtutis: cuius iā tūc indoles cernebatur daret. Massylæ euantis. i. surētis & correptæ spiritu phanatico sacerdotis. Nā euare furere dicūs: & bacchari. Imitatur Virg. singētē in q̄rto & nei. Didonē euocasse sacerdotem geris Massylæ: q̄ magis carmībus multū ualebat. sed Pli. li. xxx. q̄ æthy opes hecpi magicæ valuerint nō memīt: sed ei? ar tis iūtōre suis zoroastre i p̄side. postea apud Tel messiū uiguisse. idē trāsiuisse ad thessalas urbes. un Menāder fabulā cōplexā abages mulierū detrabētiū lunā e cælo thessalā cognōagīt. & iō Papi. i the baide: Qualis p nubila pbœbes Atracia rubet arte labor: & rhōbū thessalū apud poetas legimus. Diros ritus: crudeles: ac detestabiles: qm̄ numina apud illos hūa no sangūiē placabant. Vñ scri: Dio nysitis alicar. ueteres saturno sacrificabant cæde hominū: q̄ apud cartha. quoniq̄ stetit. Tabo: sāguine putrefacto cæsorū. s. i. sacrī illius nefariis. Auditō car. Virg. forib⁹ cardo stridēbat ahenis. & anibal cū hoc tēplū igrēdere: audiretq; stridore cardinū ac flāmas uideret nō timuit q̄ magnā idole ostēdit patri q̄ exosculatū ē filiū: & talibus uerbis horatus ē ad bellū romāis inferendum. Gens rediūua phrygū: uerba Amilearis hortatīs filiū cōtra non men romanū: qbus romāos i cōtēptū atq; iuidia m̄trahit: augerque rei indignitatem: ut magis puerilē aūum accēdat ostēdēs carthaginēses alti noīs: & stematis p̄mi foederibus iniquis ab iniustis romanis: q̄ a phrygibus semiuiris originē habuerunt. Inde mouet illum a p̄sona sua dicens conatum se esse & conaturum totis uiribus: ut tali dedecore patriam liberet suam: sed si fata nō permitterent: hortatur: monetque filium: ut hoc onus aslumar: ne pater incassum uideatur laborasse: & deinceps: q̄ uad uixerit laboraturum. Rediūua: renouata a Phrygibus semiuiris. rediūum est a uersto reuaturum. Cicero prima actione in uerrem. Vtrum existimatis minus operis esse unam colūnam efficere ab ite gra nouā: nullo lapide rediūio. Alūnos. i. carthaginēses oriūdos a cadmo multi noīs rege Phoenicie. Foederibus: quæ fuerunt percussa cū Luctatio post primū bellū punicū ab ipso amilcare patre anibalis: cui auctore Polybio potestas data ē a carthaginēsibus faciēdi q̄quid e repu. esset. Cedens igitur tēpori ad Luctatiū misit legatos: qui de foedere agerent. Conditiōes pacis hāc fuerunt: ut Carthaginenses omni Sicilia cederent: neq; deinceps hyeroni bellum inferrent: & ut omnes captiuos sine precio redderent: atque talenta argenti eu boica duo milia & ducenta rosmānis penderent anno suiginti. Patres id præterea conditiōibus addiderūt: ut nō solum Sicilia: sed cīā oībus insulis quæ iter siciliā atque italiā mediæ sunt carthaginēses cederet. Amilcar igitur qui hāc foedera percussit: at: uirū ingētis spiritus: & prudētia ac fortitudine nemini secūdus agebatur: & ideo filiū ad patriā libertatē tuēdam: pelleđumque dedecus accēdebat. Premit: urget: & reprimit ab inceptis. Concipe bella: animo iam incipias cogitare de bellō futuro cum romanis. Laurentibus romāis: a Laurento oppido Latii. Pubes tyrrheni: iuuentus romana & itala. Tyrrhenos: inquit Strabo romani heruticos appellant: a Tyrrheno atys filio: qui ex Lydia colonos in hac regione traduxit: & ingressus rādē hanc oram a suo nomine Tyrrheniam uocauit. Subiicit: subiūgit ipse anibal uerbis patris. Haud mollia dictu: uerba p̄ferentia claram in dolem: quoniam nihil fuerile: nihil molle aut fœmineū sapiebant: sed uirile: Romanos terra atq; undis: uerba anibalis iuratīs bellum cōtra romāos. Rhetea fata: id est romana prædixerant ora, cula populum romanum futurum dominum totius orbis: quod & Virgilii repetit. Rheteum est promontorium Troadis. & quia romani originem habebant a Troianis. ideo ita romana appellat rhetea. Non superi: seruat decorum perfidi & impii pueri annibalis: cui nullus erat dei metus. nullus pudor: id est nō obstatunt mihi dīl inuocati: cum foedera iacta fuerunt. Martem cohibentia pacta: foedera: quæ uerabant bellum.

Annibal
Intrepidus

Amilearis
hortatīs

Annibalis
vñsio

Primus

Tarpeiaq; saxa.i.capitolii:cui nomē dedit tarpeia uirgo filia tarpeiarci capitolinæ præcerat cū pugnatūc
Inter romanos & sabinos.i.rupes capitolina nō erit mihi impia quēadmodū fuit gallis senonibus. Nostri
martis:q nobis fauet nō illius quē ror. Ni parentē suum dicunt:& illū genti fūas inscribunt. Tuos manes:
tuā aīam o dido:quæ bellū gerendum cū Romanis mandasti. Triformi duæ proserpinæ.Varro ait.Iuno
dicta q; una cū ioue iuuat.luna q; sola luceat noctū inde dicta noctiluca hanc ut sole apollinē qdā dianam
uocant:quæ & deuiana dicitur.epicarmus & ennius appellant proserpinam quia sub terra modo in dextram
modo in sinistram meueat. Recludit:aperit hostias uidas & sic extispicinam significat in qua & aruspicina
hetrusci claruerūt:ut auctor est Cice,in libris de di-

Non superi mihi;nō martem cohibentia pacta
Non celsæ obſtiterint alpes;tarpeiacq; saxa.

Hanc mentem iuro nostri per numina martis

Per manes regina tuos.tum nigra triformi

Hostia mactatur diuæ;raptimque recludit

Spirantes artus poscens responsa sacerdos

Ac fugientem animam properatis cōsulit extis.

Ast ubi quæsitas artis de more uetus

Intrauit mentes superum sic deinde profatur.

Aetolos late conſterni milite campos.

Ideoque lacus flagrantes sanguine cerno:

Quāta procul moles scopulis ad sydera tendit

Cuius in aerio pendent tua uertice castra,

Iamq; iugis agmen rapitur;trepidantia fumant

Mœnia;& hesperio tellus porrecta sub axe

Sidoniis lucet flammis;fluit ecce cruentus

Eridanus.iacet ore truci super arma uirosq;

Tertia qui tulerit sublimis opima tonanti.

Heu quænam subitis horrescit turbida nimbis

Tempestas:ruptoque polo micat igneus æther

Magna parant superi.tonat alti regia cæli:

Bellantemque iouem cerno,uenientia fata

Scire ultra uetuī iuno:fibræque repente

Conticuere:latent casus:longique labores.

Sic clausum linquens arcano pectore bellum

Atque hominum finem gades:calpēq; secutus

tit Plutarchus qm erant preciosiora ceteris spoliis. Horrescit tempestas nimbis:Liuius ait cum annibale copias in aciem eduxisset pugnaturus prope urbem imber ingens grandine mixtus ita utrāq; aciem turbauit ut uix armis retentis in castra se se receperint.Nimbus est uis uenti cū pluia. Rupto polo:scissis nubibus & diductis coruscant emittendo flamمام: Bellantem iouem:quoniam uisus fuit iuppiter super capitolium tractans fulmina contra annibalem. Venientia fata:ea quæ futura erant de annibale:noluit iuno annibalem scire finem suum:& calamitatem.nam postq; supatus a Scipione fuit:in asiam ad Antiochum se contulit:inde ad prusiam regem bythiniæ. Vbi cum a Romanis reposceretur hausto ueneno uitam finiuit excretatus regnum prusiar: & hospitales deo uiolatae ab eo fidei testes inuocans poculū exhausit.ideo dicit poeta latent casus logiq; labores positus fuit in arca apud libissam cum titulo.hic stus est annibal. Fibra conticuerit:idei statim sacerdos obtinuit.nec potuit in extis cognoscere futuros casus ueritate iunone. Atq; hominū finē gades: Liuius ait Ita de inde nouem annis in hispania augendo punico imperio rem gessit ut appareret maius eum q; quod gereret agitare in animo bellum.gades sunt duæ insulæ ad fretum gaditanum siue herculeū ubi hercules posuit colūnas quasi terminos expeditionis sue cum illis accessisset ad interficiendum gerionē.Quidā dixerūt autore Strabone columnas herculis illas dici:quæ uisebantur in templo herculis apud gades.& erat ex aere cubitorum octo in quibus sumptus templi cōstructi erat inscriptus:de quibus sic scribit Plinius.proxima aut faucibus utrinq; impositi montes coercent claustra abyla aphticæ & europæ calpe laborum herculis metæ:quam ob causam in digenæ columnas eius dei uocant creduntq; persolas exclusa antea admisisse maria & rerum naturā mutasse faciem. Hominum fines:quoniam ultra gades non sunt habitatores:calpe mons est ad fretū uersus europā

Anubali
furans

Sacerdos uatis
oracula dat

ut dictum est. Garamantica signa:lybica.garamantae sunt populi aphricae ultra getulos.amileat nono anno quo exercitu in hispania traecerat in acie cecidit cui successit asdrubal gener.& per octo annos impiu tenuit. Ductor tyrius:Amilcar fenus. Opes solis occidui:opes hispano in:qui sunt ad solis occasum.iberus & betis sunt fluminis hispaniae.Idem beticolae & iberi:betica est pars ulterioris hispaniae:eadem ab incolis appellata turdetania.& quondam reliqua hispania opibus superabat.interscatur beti fluui. Spatis inquis:idest agustis quoniā eos uexabat:nec pmittebat uagari:sed coercebat bello. Tristia corda ducis:describit nunc asdrubalis naturam. Tristia:seuera & sine aliqua hilaritate. Immedicabilis:quae non poterat sedari. est autem ira ebullitio sanguis circa scordia. Feritas est plusq; uiuum:& cadit in hoīem ea rōne:qua oēm humanitatem depositum:& moribus iam est fera:nomine tm hō.feritati opponitur heroicā uirtus q; naturā transcedit humanā:& aliquid in le diuinitatis habere uide. Aristo.i.vii.mora.loquēs de feritate sic scri. ut dicitur de quibusdā effteratis gentibus circa pontū alios crudelēs delectari:alios hūanis catnibū:alios i uicē tradere natos:ut ī cōlūniis cōedātur. pterea in q;:Coitus masculorū feritas est & mala cōuetudo.illos ergo q; malignitate cæteros supassent hac fami appellatiōe notabāt atiq;:& cōtra cū aliquē admirabatur heroem:diuūq; appellabāt:ut lacones dicere cōsueuerūt. Docilis:dicit:q; pōt discere:& aptus est ad aliquā rē. Nota poena:supplicio uulgato:sed pp illā feritatē semp nouū aliq; suppliciu excogitabat.cū aliq; nocēs ea poena erat afficiendus. Eumores:irā ai sui. Tagus flu.ex Celtiberia originē hēc pīscī feracissimus ostreorūq;:p uētos carpēta nos ac lusitanos in æqno etiā labitur occasum habens ramēta auri:a quo flu.hic Tagus regulus cognoscabat. Ote excellētē:forma & viribūs fistatē.

Immemor hominum:& diuū:idest nullam habens rōnē hūanitatis:& oblitus hoīem ab homī:quicunq; sit ille nō esse alienū:& nefas eē uiolari regem a rege polissimū:& numē uelle sanctā esse inter hoīes societatē crudelitas minime hūanū malū est:inquit Seneca.Indignūq; tā miti aīo. Ferina ista rabies est sanguine gaudere ac uulneribus:& abiecto hoīe in siluestre aīal transire. Sine funere:sine honore exegarūt. Ascito:assūpto noīe a Tago qui hēc harēas aureas. Meonīū nō ille uadū:lesus est:gratior fuit asdrubali cædes tagi:& suppliciū oī auro qd ferūt Pactol⁹ & hermus.Meōia:puīcia asiae alio noīe Lydia dcā a Lydo fratre Tyrrehēi.duo hēc fluuios uoluētes aurū:Pactolū q oritur ex Tindolo monte & hermu glabrit ex mōte iro. Meonium uadū:Pactolū. Ille asdrubal. Rigo:fluctū. Flauescit:auri flauo colore tigū ppter harenas auratas & per cāpū spāras:extreccēte fluui:capoq; undāte. Inīre:inībar pugnā prim⁹ & postrēus discedebat. Pōere:pōebat. Ageret:admotis calcaribus ī pelleret. Sublimis:dicit in altū elatus. Nō erat si stere:nā dākā alicui eū repr̄imere aut uulnerare. Auratis armis ualludit ad aug⁹ Tagi a quo hic deno minabatur. Diro robore:crudeli ligno & cruce. Deformē:lacer. Pernix:uētox. Aulā:tētorū Asdrubalis:quē cōfodit ī ultionē dñi sui:quē ille tāta ignominia affecerat. Luctu:q; ē ægritudo ex eius q carus fuerit interitu acerbo. Sæuis:crudelitate:sunt.n.efferati. Tormēta:qbus illā torqueret. Candens chalybs:ignitum ferrum. Chalybes sunt populi in pōto apud quos generosius ferrū repertū est.& chalybs appellarū: Verbera:sunt instrumenta oblōga quibus aliquē uerberamus:ut uimina:flagella:lora. Inde uerbe rare est uerberibus cedere. Passim:ubiq;:sive undiq;. Innumeris ictibus:crebris uerberibus. Carnificæ:illorum qui seruū laniabant & torquebant. Pestis:magnum malum significat. Omnis sanguine rupto:effuso ex omnibus membris liquefactis.i.consumptis.

Dum fert herculeis garamantica signa colūnis Occumbit sāuo tyrius certamine ductor. Interea rerum asdrubali traduntur habenæ:Occidui qui solis opes:& uulgas iberum Beticolasq; uiros spatiis agitabat iniquis. Tristia corda ducis:simul immedicabilis ira Et fructus regni:feritas:erat asper amore Sanguinis:& metui demens credebat honore. Nec nota docilis poena satiare furores. Ore excellentem:& spectatum fortibus ausis Antiqua de stirpe tagū:superūq;:hominumq; Immemor:erecto suffixum robore inestis Ostētabat ouans populis sine funere regem Auriferi tagus ascito cognomine fontis Perq; antra & rīpas nymphis ululatus iberis, Meonium non ille uadum:non lydia mallet Stagna sibi:nec quī riguo perfunditur auro Campum:atq; illatis hermi flauescit Karenis, Primus inīre manu:postremus pōere martem: Cum rapidum effusis ageret sublimis habenis Quadrupedē nō ense uirum:nō eminus hasta Sistere erat:uolitabat ouās:acieq; per ambas Iam tagus auratis agnoscebatur in armis. Quem postquā diro suspensum robore uidit Deformem lateri famulus clam cotripit ensem Dilēctum domino pernix. irrumpt in aulam Atq; īmīte ferit geminato uulnere pectus. At poenī succensa ira:turbatq; luētu: Et sāuis gens læta ruunt: tormentaq; portant. Non ignes:candensq; calybīs:nō uerbera passi Ictibus innumeris lacerum scindentia corpus Carnificæ māus penitus ue īfusa medullis Pestis:& in medio lucentes uulnere flammæ Cessauere (serum uisu dīctuq;) per artem Sæuitiæ extēti quantum tormenta uidebant. Tormēta:qbus illā torqueret. Candens chalybs:ignitum ferrum. Chalybes sunt populi in pōto apud quos generosius ferrū repertū est.& chalybs appellarū: Verbera:sunt instrumenta oblōga quibus aliquē uerberamus:ut uimina:flagella:lora. Inde uerbe rare est uerberibus cedere. Passim:ubiq;:sive undiq;. Innumeris ictibus:crebris uerberibus. Carnificæ:illorum qui seruū laniabant & torquebant. Pestis:magnum malum significat. Omnis sanguine rupto:effuso ex omnibus membris liquefactis.i.consumptis.

Primus

serus fortitudo enim est virtus animi in medioteritate cōsistens: quae uersatur circa terribile genus mortis: ut est in bello quia morte nihil est terribilis: nā aufert oē bonū quod est in vita. de hoc seruo Li. ait. cōpræhenſus q̄ a circumstantibus haud alio q̄ si euas̄. et uultu tormentis quoq; cū laceraret eo suu habitu oris ut supante letitia ridetis et specie p̄buerit. huius fortitudinis seruus meminit ēr Valerius. Reposebat crucē dñi: cuplebat affigī palo: ut fuerat dñs: culus suppliciū erecto aīo & fortī reposcebat. Piacula: piar in hac significatōe est expurgare. inde piacula: & dicunt ea quibus utebantur antiqui ad aliquid scelus expiandū. unde dicit Sinō Virgilius. culpā hanc miseror morte piabunt. hoc supplicium serui erat tāq̄ piaculū cædis q̄ ille cōmiserat: credit̄ q̄ pp̄e rūdis antiqas cælog manes talibus inferis delectari: & iō Achilles hōericus patroli funus talib ornauit uictimis. & æneas turnū occidit p̄ pale. Piacula: expurgatiōes. Poenæ sp̄ræ: suppliciū qd ille fortī aīo spernebat ac deridebat. Ere pto ductore: cæso asdrubale. Alaci certāine: lato studio & cōtētōe poscit annibalē ductorē ipse exercitus. Lui. ait i asdrubalis lōcū haud dubia res fuit qn progratiā militare qua ex tēplo annibal itafroriū delatus ipatorq̄ ingēti oūum clamore atq̄ assensu appellat̄ erat. fauor ēt plebis sequebat̄. Imago pri mæ uirtutis: qm̄ amilcar ut scri. polybius & prudētia & robore aī nulli fuit secūdus. Studia: conatus & aī cupiditatē q̄ in romanos duecebat & ad imitatiōē paternæ uirtutis: a qua degenerare turpisstū est. infistēdū qpp̄est maior uestigiis si clari illi fuerū & domestica exēpla sp̄ni nō debent. Fama iurati bellī: qm̄ iurauerat ad aras se fore hostē populi romani: & hæc fama uulgata erat i populo ut nō posset annibal citra dedecus cessare. igit̄ hæc oīa mētē illius honoris & gloriæ cupidam accendebat ne degenerare uideret. Animi uirides: apti i illa etate ad audendū. natns enim erat ut dictum est. xxvi. annos. Feruor decorus: ardor pugnandi q̄ decus afferebat annibali. Primi ductorem: describit populos qui cæso asdrubale appellaverunt annibalem ductorem exercitus: salutarūq̄ imperatorem.

Creuerunt artus atq̄ omni sanguine rupto
Ossa liquefactis fumarunt feruida membris
Mens intacta manet: superat: ridetq; dolores
Spectanti similis: fessosque labore ministris
Increpitat: dominiq; crucem clamore reposcit
Hæc inter spretæ miseranda piacula poenæ,
Erepto trepidus ductore exercitus, una
Annibalē uoce; atq; alacri certamine poscit:
Huic studia accedit patriæ uirtutis imago.
Huic fama in populos iurati dedita belli.
Huic uirides ausis animi; feruorque decorus;
Atque armata dolis mens: & uis insita fandi.
Primi ductorem lybici clamore salutant.
Mox & pyrenes populi; & bellator iberus.
Continuoque ferox oritur fiducia menti
Cessisse imperio tantum terræque marisque,
Eoliis candens austris; & lampade phœbi
Aestifero lybiæ torquetur subdita cancro.

Pyrenes populi: q̄ hītāt ad pyreneos mōtes q gallias ab hispaniis diuidit̄. Bellator iberus: bellicosus populū hispāiae. Cessisse imperio: fiduciā aīo concepit annibal rei conficiēdæ quam moliebatur: cum uenissent sub subdivisione toti populi & mare: quoniam erat iam imperator: & terra mariq rem gerere poterat. habebat iam hispanias & Lybiā. Ferox: magna & bello apta. Eoliis cādens austris: describit lybiam: quæ est exposita ad austriū: & subdita cācro signo coelesti. diuiditur ab asia uersus orientem nilofluvio: qui septem ostiis in mare euoluitur. Versus septentrionem diuiditur ab europa freto gaditano. Stra. ait. Q uia itaq; terræ orbis diuise runt: inā qualiter id fecere. q autem in tria diuiserunt tripartita diuisio indicat: sed tātum abest Lybiā terrā eē orbis partem: ut etiam posita cum europa asiæ non æquetur. & fortasse minor est: q̄ europa. Vrībus pfecto multo impar. nam maxima mediterraneæ pars & regio circa oceanum deserta est. & ad solitudinem accedit: q multa loca quæ habitari possent non habitantur propter feras. multum quoq; torrida zona occupat: iō ait Syllius. Et lampade phœbi torquetur maxime. si sole ascēdētē ad cāctum. tunc. n. radii quasi perpēdiculariter super illos descēdunt. Syene profecto ciuitas prouinciæ thebaidos sub æstuio tropico constituta est: & eo die ut inqt Macrobius quo sol certam partem ingreditur cācri hora diei sexta: quoniā sol tunc super ipsam uertit ueticem ciuitatis nulla illuc potest i terris de quolibet corpore umbra faci. Vnde lucanus: atq; umbras nusq; fle etente Syene. & sic erit syene principium torridæ zonæ: in qua qui habitat: ut æthiopes: & qui sunt i una p̄ tabrobanæ insulæ sole existente in cancero umbrā faciunt in austriū. sit. n. tunc sol septentrionalis. spatii Zonæ torridæ est a cācro ad capricornum: a qua sol nunq; recedit diuidēs eā per parallelos: a capricornū ad cāctum: q sunt illius termini: sol enim nec potest ascēdere supra cāctum. nec descendere infra capricornū: & ideo hunc insitum solis terminum nomine capricorni appellat̄: ut facit capra cū pascitur appetens frōdes terminū aut æstiuū nomine canceri quoniā īde sol incipit regredi ad capricornum ut facit cancer. cælum & sic terra quæ subest tanq; punctū in qnq; partes diuiditur: græci appellant zonas. nos cingula quæ terrā ambient: appellamus & ut cæli regiones se se habent in calore ac rigore ita & terra q̄cquid ē circa duas extremitates. i. septentrionē: & austriū: quoniā a sole nīmū distat: p̄per uo gelū rige: & si chitari nō potest: quoniā glacialis ille aer nec animalibus nec frugibus utrā ministrat. afflatu q̄l p̄pe aeris temperatio uunt. In medio cælo ē zona per quā sol serē obliquus: & nunq; ab ipsa recedit: quā sua p̄fīla semp adurit. In ter hanc. & utrāq; extremā duæ relinquent temperatæ calore mediæ zonæ: & rigore duarum extremitat̄: quārum temperatæ in alteram nos habitamus: quæ est ad Septentrionem: cuius uertex a nobis semper uideb̄ pp obliquitatem orizontis qui nobis adeo deprimitur ut stellæ ambientes polum arcticum nūq; possint occidere.

Liber

cosmice altera est ad austrum imperuia nobis propter torridā Zonam quae est in medio an aliqui habitent eā non est meum iudicare: sed doct oribus relinquere. si aut sunt habitatores supra se alium uerticē habent q dicit austrinus: & septentriones nostri occultantur propter rotunditatem terræ & obliquitatem orizontis qui illis de primitur in austrum & eleuatut supra polum nostrum: ut ratio Mathematica cogit. Zodiacus q a nostris signis fer dicitur est obliquus: & hoc primū intellexit Anaximāder Milesius: & signa quae in ipso sunt cleostratus. habet duas portas: ut dixi quas transgredi non potest. In capricorno fit brumale solsticium a quo incipit ascēdere per lineam eclipticam: & intersecat equinoctialem ī arietē: & equinoctium uernum: quoniam circulus æquinoctialis est in medio torridæ zonæ. Inde ascēdit ad cancerē & ibi facit solsticium æstiuū. tractusq sol motu primi mobilis facit circulū æstiuale. flectit postea obliquus ad capricornū: & intersecat iter æquinoctiū alē in libra facit æquinoctiū autūnale: & sic sol circuit torridā zonā ac diuidit in æquales distatiās traetus motu primi mobilis. i. cæli ultimi in quo sunt stelle fixe qd ab oriente in occidētē in ouē. sol ā reliq̄ plāetarē cōtrario motu ab occidētē in orientē: uñ dicit apud Ouid. cōtrarius euehor orbi: & Manilius Astronomus ait. cōtraq nitentia signa. Sed ut syde ra inq̄ seneca cōtrariū mundo iter intēdunt. Nā ni si esset motus primi mobilis cū sex signis sint sup orizontē quoq singula singulis mensibus lustrat sol p sex menses cōtinuos esset sol sup orizontē & cōtra a signo libræ usq ad arietē esset sub terra: & siq̄ esset nox p sex menses. Diuina igī puidētia sol singulis diebus motu sibi contrario circuoluī: & facit dies ac noctes: diuidēs reuolutōibus suis zonā adustā p æq̄les lineas: & sic tota adurit plus minusve ut est illius accessus: & recessus. Lybia igī est qā est ppe torridā zonā aliqua ex pte: aliqua uero sub torrida: & sub tropico cācri iō torqueat: & aduritur: illa inq ps maxime q aut est ppe lineā æstiuā & cācrū: aut sub ipsi & hæc est inhabitabilis ppter nimios ardores & ideo corpora illorū q & circa tropicū: & sub tropico habitant sunt nigra ut æthiopū: indorum & similiū. Candens: ignita & adusta. Austris eoliis: uentis calidis ut est austere flat a meridiē: cui exposita est libia eolios appellat austros ab eolo qui rex uentorum singitur a poetis & hoc nō sine ratiōe. Nā Pli. auctore eolus hel lenis filius rationem uentorum inuenit. Lampade phœbī: ardore ascendēti ad cancerū: qā tunc sit aphricæ prior: & sua uincitatem illam adurit. magna ex parte libyac inquit: aut est unum latus afrae & sic orbis diuidet in duas partes: aut est tertia pars iplis terris: ut mathematici diuiserunt. Huic: Lybiā terminus est. Ad ortus roseos: id est uersus orientem. Amnis lageus: id est Nilus fluuius ægyptia lago: q fuit pater Ptolæmei: uñ lue nalis. Ad Pharon & nilum famosaq mœnia lagi. Septeno gurgite: ramis septē in quos scinditur nilus. Ponit: mare mediterraneum in quod se exonerat. Tumefactum: assurgentem propter aquarum copiam: quā nilus ex mauro uertice deuoluit. At qua diuersas: ponit alium terminum uersus septentrionem. Clæmen tior: temperatior: quoniam non aduritur solis ardoribus: sed habet clæmentiorem aeris temperiem. Diuersas arctos: ursam maiorem & minorem. id est ipsum septentrionem. arctos græcæ latine dicitur ursa: quā fuit affixa polo boreali: ut poetæ fabulātur. Herculeo freto: angusto mari gaditano: q[uo]d aphrica ab europa diri mitur. Diducta: diuisa p[ro]p[ter] mōtibus ab europa. Aequor: oceanus athlaticus: athlas est in finib⁹ mauritāiae mons exilis: & undique teres adeo excellus: ut eius cacumen cerni nequeat: qm a nubibus nunq relinqutur: aut hyeme aut æstate. columnam cæli dicunt illum esse indigenæ: qui mons est ultra fretū gaditanū ad sinistram qui si uerticem subtraheret: quo cælum fulcit æthereæ compages ruerent. ideo dixit athlas subducto tractatus uertice cœlū. Caput: ipsius athlantis. Nubiferum: obductum nubibus. Fulcit: sustinet. Inde fulca dictatur ea quæ sustinet. Erigit: attollit machinam cœlestē: ne ruat: qm ut dixi putatur colūna cœli. & cacumen propter nube: non cernitur. Pli. de athlante sic scri. p[er] autololes iter ē ad mōtē: uel fabulosissimū athlantem ē mediis huncharenis in cœlum attollit prodideruntasperum squalentem qua uergit ad littora oceanii: cui cognomē imposuit eundē opacum: nemorosumq: & scatebris fontium riguum qua spectat aphricam. Canet albescit. Vastat: pulsat. icessat: imitatio ē Virgiliana. Ruūt: fluūt cum impetu. Virgili⁹: Tū flumina mento Præcipitant sente: & glacie riger horrida barba. Rictu: ore euimenti nimbos & aquā. Tum geminæ laterum fauces: duo brachia ipsius athlantis mare repellunt: & faciunt tanq claustrum. In quo sol occidēs: ut poete loquar: equos suos abscondit: fauces dicuntur inter angustū. Equos anhelos: defatigatos diurno cursu p cœlum. Titan: sol. Fumanti: propter ignem solarē: q immersit: & currū. Sed qua: describit eā partē aphricæ quæ est uersus torridā zonā & meridiē. descripsit prius terminos. nūc autē mala & dotes ipsius aphricæ cāit Squalentibus: scutis & inhabitatis. Tēdit: dilatat & extēditur. Coqtur: aduritur: quia est sub torrida zo-

Athlas

Africa

Aut ingens aſiæ latus: aut pars tertia terris, Terminus huic roseos amnis lageus ad ortus Septeno impellens tumefactū gurgite pōtum: At qua diuersas clæmētior asp̄icit arctos Herculeo dirimente freto: diducta propinquis Europeos uidet arua iugis, ultra obsidet equor Nec patitur nomen proferri longius athlas. Athlas subducto tracturus uertice cælum Sydera nubiferum fulcit caput ætheriasque Erigit æternum compages ardua ceruix Canet barba gelu: fronteq immābus umbris Pinea silua premit, ustant causa tempora uenti, Nimbosoq ruunt spumania flumina rictu. Tū geminæ laterum fauces maria alta fatigant Atq[ue] ubi fessus equos titan immersit anhelos Flammiferū condunt fumant gurgite currum Sed qua se campis squalentibus aphrica tendit Serpentum largo coquitor fœcunda ueneno.

Primus

na: & habet maximā copiā serpētū. Fechda abundā uenenis. Fœlix q̄ pingues. i. illa pars q̄ uergit ad septētrionē: & athlātē montē fertilis ē. & sic intelligit numidiā & māritaniā. Stra. sic ait. Mauritaniā seracē esse. pte tñ excepta quæ deserta est: & fluminibus: & lacubus abundare ab oībus cōcessum est. Mitis plaga: regio tēpa ta: & qualitas aeris. Nec cerere ennea. sicut ubi enna fertilis. Phario colono. ægyptio. pharus est insula & turris ante Alixādriā ægypti. Inde phario. i. ægyptio. sicilia & ægyptus erāt horrea romanorū. Passim. ubiq̄ nullis certis domiciliis. Numidæ dicunt quasi istabiles & pmutantes sua mapalia: de q̄bus sic loquit. iii. Nul la domus plastris habitant migrare p arua. Nos atq̄ errātes circuite etare penates dicit. Numida a nemo uer,

Fœlix qua pingues mitis plaga temperat agros
Nec cerere ennea: phario nec uicta colono
Hic passū exultant numidæ. gens inscia freni,
Quis inter geminas: per ludum mobilis aures
Quadrupedē flectit nō cädens uirga lupatis,
Altrix bellorum: bellatorumq; uitorum
Tellus: nec fidens nudo sine fraudibus ensi
Altera complebant hispanæ castra cohortes
Auxilia europæ genitoris parta tropheis. i.
Martius huic sonipes campos hinnitibus ipsis
Huic iuga cornipedes erecti bellica raptant:
Non eleus eat eampo feruentior axis.
Prodiga gens animæ: & pperare facillia morte
Nanq; ubi transcendit florentes uitibus annos
Impatiens æui spernit nouisse senectam.
Et fati modus in dextra est. hic omne metallum
Electri gemino pallent de semine uenæ.
Atq; atros chalybis fœtus humo horrida nutrit
Sed scelerum causas operit deus. astur auarus
Visceribus laceræ telluris mergitur imis
Et redit infelix effuso concolor auro
Hinc certant pactole tibi duriusque: tagusque
Quique super grauios lucetes uoluit harenas
Infernæ populis referens obliuia lethes.
Nec cereri terra indocilis: nec inhospita bacco
Nullaq; palladia se magis arbore tollit,
Hæ postquam tyrio gentes cessere tyranno:

bo græco qd significat pascō: erant. n. Numidæ in star pastoꝝ. Gēs iscia freni: qm nō utū frenis: sed equos autore Stra. adeo obtēperātes isessoribus habent ut sola virgula gubēnēt. equi inq̄t collaria ex ligno habēt aut filo cōfcta. ex q̄bus habena dependet: sunt q̄t nō tracti dñm sequunt. Virg. & Numi de freni cīngūt. Lupatis frenis. Lupatu ē gen⁹ freni. Sine fraudibus: qm ensibus p se duriſ addebat uenenū: nec pugnabat sine fraude. Altera complebant. deleribit hispanos qui sub annibale militariū quos amilcar pater uictoris cōparauerat suis. Trophēis. uictoris. Trophea dicunt signa erecta in loco in quo hostes uertebant in fugā. græci Tropeō media correpta. nostri āt tropheū addita aspiratiōe & accipit rā pro signo: quam pro ipsa uictoria. Huic hispano militi. Martius: bellicosus æquus. Erecti: alacres ad trahēdū currū bellicū ex quo pugnabat antiqui. Eleus axis. i. equi currētes i certaminiis olympicis ppe elidē nō sunt ita uelociſ ut eq̄ hispani. elis est urbs pelopōnessi prope quā: & ipsā siebat ludi olympici iustitū ab argonautis autore Hercule ī honorē pelopis. Virg. Hic uel ad elei metas maxia cāpi Sudabit spatia. Prodigia gēs anīæ. de his sic scri. Stra. Multa reuera pspecta fīmonē diuulgāt de oīb hispaniae gētibus potissimū de iacētibus ad boreā nec solā de illarū fortitudine ēt crudelitate ac amentia ritu beluag. Propare: admouere atq; asciscere ante tēpus. Fati modus est ī dextra. i. termin⁹ uitæ mortisq; ēt in dextra eorū: qm p̄cōst uitā se iterficiūt. Hic ē metallū. Stra. ait. nā aug ar gētūæ ferrū nullib; terrag neq; tñ neḡtā pbatū generari hactenus cōpertū. aurū. n. nō solū ex metallo estodit ueḡ et fluit. Venae electri: Pli. loquēs de electro sic ait Vbicūq; q̄nta argēti portio est electrū uocat. fit & cura electrū argēti addito qd si q̄tā portionē excessit ī cūdibus nō resistit. iō dicit de gemino semine. qm est electrū ex auro & argento. Atros fœtus chalybis. i. ipsum ferrū quo multæ crudelitates fiunt. Humus horrida: bellosa hispania: Sed scelerum causas operit deus astur auarus Visceribus lacere telluris mergit. deus īquit abscōdit metalla q̄ sunt cā scelerū ī uisceribus terrā: sed humana cupiditas eruit. Vir. Auri sacrā famēs. Astur auarus: astures sunt populi hispaniæ: asturia īqt Pli. plurimū auri gignit neq; ī alia pte terrage tot sēculis hæc fertilitas. Lace ræ. effossæ. Cōcolor auro: qm fossores auri cū sunt ī aurifodinis aureū colotē cōtrahit: & sic de cæteris metallis. Hic: ex hac copia auri q̄ nō solū apud hispāos estodit ueḡ et fluit. Pactolus ī fluui⁹ lydiae dē quo supra: Durius. ē flu. hispaniæ habēs ramcta auri. labit ppe pūnatiā ultra quē est lusitania. Sup gradios. hispanos oriūdos a græcis: ætolii diomedē sequuti tydei filii poi eversū illiū ī hispania urbē cōdiderūt q̄tydē appellariāt a noīe tydei p̄tis diomedes. illi⁹ ciuitatis colonii graui dici. sūt noīe paululū uolato cū grai appellari debuissēt. Intertio sic ait. Et quos nūc grauios uolato noīe graui. æneæ misere dom⁹. ætoliaq; tyde & alibi. uago diomedē cōdita tyde. Lucetes: habētes ramcta auri. Referēs. representās ī p̄s accus. Obluia īfernæ lethes. i. letheū fluuiū q̄ singit apud īferos: & significat obliuionē. Stra. sic ait. latheā plerisq; lemēa uocat. ex celtiberis & vacceis labit. circū habitat galli q̄ colentes anā fluuiū cū una cū turdulis sociis eo cōueniſſet seditionē egerūt postq; lemā fluuiū traieccre: sed post seditionē amissō duce palātes. ac dissipati ea ī regiōe desederūt cōſiliōrē oblieti. hæc ob cām flumē lethes. i. obliuioī appellatū: & papauera dicūt latheā: qm̄ inducūt somnū & p cōſequēs obliuionē. Arbore palladia: olīua quam inuenit pallas. Vnde Vir. oleæq; mineraua īuētrix. Tyrāno. annibali Freni retum. i. imperium. Conciliare: conciliabat sibi homines astu paterno. Armis: ueretebat decretā

Numida
equi

Hispaniæ
q̄les

Aur

Tagus

Grauij

Liber

senatorū: Insignis sagulo. Līuius aīt: multī sāpe militari sagulo optā humi iacētē inter custodias: stationesq; hostiū cōspēxerūt. Sagū uel timetū erat militare. Cīce. ī epīst. Pridien onas februarias: cū ad te litteras māe de dissemē descēdi ad forū togatus: cū reliq; cōfūlāres sagati uellēt descēdere. Turbā libyssæ: gregalīu militū ex lybia. Duris māiplis: gregalibūs militibus iduratis ad labore. Celsus: erēto capite & emīncs snpra alios ut cōspicere: & puocaret suos ad labores ac decus. Honor īq; xenophon ī pedia cyri efficit labores leuiores impatorī fīserī q; itēlligit ī oīum eē oculis q;eqd sciat. laus ē ānibalīs ab īdustry & fortitudinē q; circa labores tolerādos uersatur. Impīu suū: impabat: i q; sibi ipsi labores: quos cōstāti aīo pferebat: ut clārā indolē futurāe impatorīcē maiestatis oīderet. Excipe: excipiebat uehemētes pluuias: & cāteras ī cōmoditātes cōeli. Astur: hispāus: Excusso ex flatibus uētorū: quoniā ex collisiōe uētorū & nubi um ī aere cātūr ignis. & gignit corruscatiō & fulmē calore supo īteroq; pellēte a se frigus. & suū contra riū q;d unitū fit ualidius. hīc ē q; ī āestate hēm' grā dines: hyeme āt raro. q; radii solares nō refrāgunt in terrā: sed pergūt ad septētrionē sole depresso ad austrū. āt āt cū quālī ppēdiculariter ad terram descēdat refractiōe cōcalefaciūt ī īrmā aeris regio nē. Turbato: consternato & tumido. Nec pul uere: nec pluuias īq; nec calores curabat. Magna laus ducis. syrius ī stella ī līguā cāis cālestis: cāicula sydus pte mēsī iulii & augusti terrām calōribus torquet & siccāt & illi dies cāiculares dīntur: cāicule exortu accēdi solis uapores q; ignorat: īq; Pli. cuius syderis effectus āplissimū ī terra sentiūt. La befecit. i. nō debilitauit ī uapor solis. Dehiscit: apit se: ac facit hiatus. Fer. me. calor diffusus in medio aeris. Cādēti glo. accēsis radiis solaribus: & globo caloris aduret aerē & terrā: q; desiccata solis ardoribus hiat. Exer. si. defatigat tolerādo ipsā laus a cōtinētia. Sternacē: tribile & oīa ī pīlio conculcātē frāgebat cogebatq; parere iessori: q;uis con tumacē & pīcipitē ad pīlia: audito tulbarū clāgore. Letha. la. i. optabat dīcl eius lacertū afferre lethū. i. mortē: ut nī mīus uiribus corpīs q; prudētia q; maxi me decet pīcipē ualere uideret. Ignoti: cuius ua dū ignorabat. Tranat e: tranabat. Limes: uia & sulcus: atq; riuulus sanguīs fusī ex corpībus uulne ratis ab ānibale. In. fa. urget fata: & pperat ad bel lū fatale latio. Fōedera: q; fuerat renouata cū asdrubale: ut īmīus īmpīi ēt amnis iberus. & ut Sagun thinis libtas huaref. Ex. ter. Hispāia ultīa terrarū ad occafū solis. Prīa sagū. prīus ipetus ānibalīs fu it ī Sagūthū. classīcū ē lignū q;d tuba dat: militibus uolētibus cū hoste māus cōserere. Prīa īq; classica. i. prīmi ipetus bellīci. Maio. bel. romāi. s. ad q;d ūendū cās q;rebāt. & iō cepit oppugnare sagūthiōs ut illoq; aīcos romāe irritaret ut fecit. Haud p. d scri: sitū Sagū. q; quōdā ulērā ibēr opulētissiā urbs fuit distās a mī: ri ferme. M. pas. quā cāit Syl. hercu. cōdīsse: denō ialleq; ea a noīe zacynthi cōtīsī sui illīc sepultī: alludēs ad histo. q;m zacynthiī Sagūn. cōdīderūt: ut īq; Stra. quā ānibal cōtra po. ro. fōeda dirūcīs bellī pu. secūdi suscitauit īcēdiū. Clāmēter: paulatī surgēte colle ī quo sita ē urbs. Q; uis q;bus. Geri. ex. geriō: ut aīt helīo. ī theogo. chrysa oris filius fuit mōstrū horrēdū hīns tria capita: quo occiso hercu. armēta abegit ī ita. Ea fata: cādē ge riōis triplice: q;m tres aīas hēbat. Du. so. pīcē iex orabiles: q;m nēinī pīcūt: lachēsis: cloto & atropos.

V tq; datī rerū frenī: nunc arte paterna
Conciliare uiros armis consulta senatus
Vertere: nunc donis pīmus sumpfisse labore.
Pīmus iter carpfisse pedes: partemq; subire
Si uallī festinet opus: nec cātera segnis
Quācunq; ad laudē stimulāt. sōnūq; negabat
Naturā: noctemq; uigil ducebat in armis:
Interdum proiectus humi turbāq; libyssæ.
Insignis sagulo duris certare maniplis:
Celsus ac in magno pīcedens agmīne ductor
Imperīum perfette suum. tum uertice nudo
Excipere īsanos īmbres: cōelique ruinas.
Spectarunt pīeni: tremuitq; exercitus astur
Torquentē cū tela iouem permīxtaq; nīmbis
Fulmina: & excusso uētorum ex flatibus ignes
Turbato transīret equo: nec puluere fessum
Agmīnis ardentī labefecit syrius astro.
Flāmiferis tellus radiis cum exusta dehīscit
Candētīq; globo mediū coquīt āthera feruor
Fēmineūque putat īuenta iacuisse sub ūbra
Exercetq;ne sitim: & spectato fonte recedit:
Idem correptis sternacem ad pīcelia frenī.
Frāgere equum & famam lētalīs amare lacerti
Ignotique amnīs tranare sonantia saxa:
Atque ē diuersa populos accersere tīpa.
Idem expugnati pīmus stetit aggere mūris:
Et quotiens campo rapidus fera pīcelā mīscet
Q; ua sparsit ferrū latus rubet ēquore limes/
Ergo īstat fatīs erumpere fōedera certus
Q; uo datur īterea romam comprehendere bello
Gaudet: & extremis pulsat capitoliā terrīs
Prīma sagunthinās turbarunt classīca portas:
Bellaq; sumpta uiro bellī māoris amore.
Haud procul herculei tollunt se littore mūri.
Clāmēter crescente iugo: q;uis nobile nomen
Condītus excēlo sacrauit colle zacynthus.
Hīc comes alcydā remeabat in agmīne thebas
Gerione extīcto: cēloque ea fata serebat
Trīs aīas nāq; id monstrū: trīs corpore dextrās
Armarat: ternaq; caput ceruīce gerebat.
Haud aliū uidit tellus cui pōnere finem.
Non posset mors una uiro: duāq; sorores

Amibalis
sollicitudo
7 studiū
7 labor

Sagūthū

Zacynthus

Gerion

Primus

Tertia bis rupto torquerent stamna filo
Hic spolia ostentabat ouans captiuaque uictor
Armenta ad fontes medio feroire uocabat
Cnm tumidas fauces accensis sole uenenis
Calcatus rupit laethali uulnere serpens:
Inachiumque uirum terris prostrauit iberis
Mox profugi ducente notho aduertere coloni
Insula quos genuit graio circunflua ponto
Atque auxit quondam laertia regna zacynthus
Firmauit tenues ortus mox daunia pubes
Sedis inops misit largo quem diues alumno
Magnanimitis regnata uiris nunc ardea nomen
Libertas populis pacto seruata; decusque
Maiorum; & poenis postq; imperitare negatum
Admouet abrupto flagrantia foedere ductor
Sidonius castra: & letas quatit agmine causas
Ipse caput quassans circunlustrauit anhelo.
Muros saeuus equo; mensusque pauentia tecta
Pandere iam dudum portas: & cedere uallo
Imperat; & longe clausis sua foedera longe
Auloniam fore; nec ueniae spem marte subactis
Scita patru & leges & iura; sedemque; deosque
In dextra nunc esse sua; uerba ocios acer
Intorto sancit iaculo; figitque per arma
Stantem pro myro; & mutantem membra uaicu
Concidit exacti medius per uiscera telo
Effusisque simul praerupto ex aggere membris
Victori moriens tepefactam rettulit hastam
At multo ducis exemplum clamore sequuti
Inuoluunt atra telorum mœnia nube
Clara nec in numero uirtus latet; obuia quisque
Ora duci portans ceu solus bella capessit.
Hic crebram fundit baleari uerbere glandem
Terq; leui ducta circum caput altus habena
Permissum uentis abscondit in aere telum
Hic ualido librat stridentia saxa lacerto
Huic impulsa leui torquetur lancea nodo.
Ante omnis ductor patriis insignis in armis
Nuc picea iactat fumantem lampada flamma:
Nuc sude; nuc iaculo; nuc saxis impiger instat.
Aut hydro imhutas bis noxia tela sagittas
Cotendit neruo. atque insultat fraude pharetræ
Dacus ut armiferis geticæ telluris in oris
Spicula quæ patrío gaudens acuisse ueneno
Fundit apud ripas inopina binominis istri
Cura subit collem turrita cingere fronte

Bis rupto filo: q̄ haberet tris aias & duab⁹ extictis
tertia adhuc uiueret. Parcæ dicūt filo disp̄sare uitā
humanā: & cū incidūt filū: uita deficit ergo ī geriōe
bis rupto filo. tertia stamia ualueban̄ adhuc a p̄is
Rupit: apuitos. Inachiū: græcū zacynthū ab ina
co rege argoz. Insula zacynthus: q̄ una cū Cepha
lema dulichio: & itacha sūt ilulæ ante achaia ī mari
ionio qd a Tarctō īcipit: & usq; ad peloponēlū extic
dit. Graio: alluēti græciā. Laertia regna: qm̄ illuc
regnant Iaertes pater VI yxis: & iō dicit zacynthū
fuisse regna laertia. Daunia pubes: colōi ex ardea:
ubi regnauit Daun⁹ p̄ turni: & ardea misit colonos
fagunthū. Diues largo alūno. abūdans colonis.

Magna nimis. hoc dicit pp Turnū. Populis. sa-
guthinis. Pacto. foedere renquato cū hasdrubale:

Lætas causas. i. in ferēdo bellū sagūthinis : q̄rebat
causas belli cū romanis; q̄ faceret ipsū lærū & cōpo-
tē uoti. qm̄ nil aliud optabat q̄ alpes aliquādo trāscē-
dere. Quatit. mouet exercitu admoto mœnibus
sagūthinis. Sidonius. pœnus annibal. Tecta. sa-
gūthina. Sācit ī torto iaculo: qa ipse prius iaculat⁹
est hastā: & tali iactu sua dicta cōfirmauit: trāfixit q̄
uaicū stāte in muro. • Pro muro. ī muro. Exacti.
immissi: ut ipse Vaicus esset medius. In numero
multitudine: qm̄ q̄sq̄ operā nauabat pſente ductore:
cuius pſetia urgebat. Præfecti ī quīt cyrus apud Xe-
nophōtē: debet ī sequētibus audētiā ī nūcere & uer-
bis & re. Glādē: plumbū instar glandis: quod e fū-
da emittit in hostes. Virg. Pars maxima glādes li-
uētis plūbi. Baleari uerbere. funda: q̄ uel maxime
utebāt balearici: baleares duæ sūt ī sulæ ī mari hispa-
no ē regiōe ad tarragonē: quaq̄z incolæ autore Stra.
optimi erāt funditores. Phoenices q̄ ſudas ī uenerūt
autore Pli. illis ī ſulis potiti fundas ex equo exercue-
rūt: unde uetus & imitatio remāſit apud balearicos.
Verbera ſūt ut dixi ī ſtrumenta oblōga ut lorūt. Zo-
na: flagellū. Telū. glādē. Telū auctut Gaius in in-
terprætatione legis duodecim tabulæ ſcriptū religit:
autore Iustiniano: id uulgo quidē appellatur: quod
ab arcu mittit: sed & omne significat: quod manu
cuiusdā mittit: ut est lapis: lignū ferrū & cætera: id
genus. Huic. ab aliquo. Leui nodo: amēto: iaculū
cū amento inuenit ætolus Martis filius. I apada:

facē. Picea. oblcura & tumida ludes iuit pali obu-
sti. aphri cōtra & gyptios primi bellū fecere sustib⁹:
quos uocat autore plinio phalāgas. Hydro. uene
notīcas. Bis noxia tela: ferro scilicet & ueneno.
Cōtēdit. emittit arcu ītēto. Dacus ut armiferis: An-
nibalē īlultantē Sagūthinos fraude sagittag: q̄s īfe-
cerat ueneno: cōparat dacis getisq; q̄ sagittis acri ue-
neno ībutis hosti īsidiāt. Daci sunt populi ultra hy-
strū: cuius titrāq; ripā getæ habitarū. An apud Vir.
ītelligūt getæ: qui erāt q̄s histrū mixti thracibus.
Primo ueneno. Scythæ īqt Pli. li. xii. Sagittag aciē-
tingūt uiperina sanie: & humāo sanguīe irremidia-
bile id scelus: mortē illico afferit leni tactu. Inopīa.
īprouisa & clam per īsidiās. f. Histri binominis.
Danubius oritur ī iugis montis. arnobæ ex aduer-
so rauraci galliae oppidi multis ultra alpes milibus
ac p̄ innumerā lapsus gentes Danubii nomine im-
menso aquarē auctu: & cum primum attingit illyri
cum hyster appellatur sexaginta fluminibus alueo

Saunus

Ardea

Annibal circu
tagibus pli
atur

Vaccinium mont.

Liber

Suo receptis: medio ferme eorum numero nauigabili: permisus tota europa uastis sex fluminibus in mare potius euoluitur. Armiferis: quoniam thraces & getae sunt bellissimi: & ideo singitur mars apud illos regnare. Cura subit: cogitauit annibal turribus & machinis uallare urbem. Heu priscis numen populi: exclamat poeta: dolens uicem sagunthinorum: qui ut fidem seruarent: numen eorum talia patiebantur. Nomine solo: quia iam non erat fides in orbe: sed solum nomen fidei. Dura: constans & non cedens malis: ut fortes decet. Vnde dicit Seneca. Fortitudo contemptrix timendorum est terribilia: & sub iugum libertatem nostram mittentia despiciunt: prouocat: frangit. Aggere uallo & turribus: thina iam clausa uallo poenorum dignum esse Saguthini cadere. pro fide seruanda romani: nam hoc oppidum claram fide erga romanum nomen: & ut illa seruaret incendium expectauit. Ausonia: Italia & ipsa Roma: tam romanos faciebat saguthini. Phoca balista: balistam & fundam inuenere phoenices: autore Plinius. quod neruis funibusque iteas hastas magno impetu effitterit: & et saxa. Syllius appellat balistam phocauidam massiliensis: quod ea plurimum utebanter oriundi a phoenicibus quod sunt in gracia: cotermini boetii. Massilia proprie urbs galliae in petroso loco sita: phocensis aedi ficiunt fuit. Liuius ait: Ipse annibal: quod turris mobilis oia munita urbis supans altitudine agebat: Hortator aderat: quod cum admota catapultis balistisque pro oia tabulata dispositis muros custodibus nudauerat: tu annibal: &c. Vastos mo. saxa magna. Ferrata ornata: hastae ex orno. Alternus clangor: sonitus tubarum: & apud poenos: & apud sagunthinos poeni sele ad expugnationem expediebant. Saguthini at ad defensionem & eruptionem in hostes: quod fecere: nam Liuius a re: in castra hostes compulerunt. Tot milia. l. hoium milia habebat in armis annibal cum oppugnaret Saguthum. Gentes iter tela sarcinae: aerba annibalis increpati suos: quod segnes ad expugnandum urbem proprie iactantia videbantur. Statim: haerens. & si chortatur ipsos ad decorum seruandum: ne degenerare uiderentur. En bona uirtus: iudice logatur. Haustusque medullis anni. Id est cum ipsi milites hausissent uerba annibalis: cōmoti sunt ad aciorem urbis oppugnationem. Arduus: altus & eminens: & aggerem posuit pro machina bellicosa: sup quam milites impoliti iminebant urbem: nunc appellantur bastiones. Subit: adhæret mœnibus. id apud Virg. Inspectura domos ueteraque desuper urbi. Armauit clavis. descripsit. arma saguthinorum quibus hostiles machinas labefactabat. Phalarica primis que est telum missile: quo utuntur inquit Pompeius ex phalisa. Iocis altis dimicantes. nam Phala dimicantes. Phalarica dimicantes. Phalarica inquit Liuius erat saguthinis missile telum. hastili ligno oblongo & tereti: pterque ad extremum: unum ferrum exstabat id sicut in pilo quadratus stuppa circuligabat: linebantque pice. Ferrum atque tris in longum habebat pedes: ut cum armis transfigere corpus posset. Librari: cuncti in hostes multis mœnibus. Pyrenes: motis medii inter gallos & hispanos. Plus longa ad tres pedes. Atro: pallido. Cir. lita: uncta: ut illi in ipso motu igne prius conceptum maiorem ferret et rore ut uideretur fulmine. Tremula uibrati: ut moris est flammæ. Qualis sanguineo: phalaricam comparat fulmini ictum & ignem inferenti. Crine sanguineo: radiis ignis: inde cometem appellamus stellam crinitam. cries. n. stellarum sunt radii quos iaciuntur. Praestringit lumina. i. obtenebrat oculos hominem quod tanto fulgori sunt impares. praestringere est tenebras estundere nimbo fulgore. unde Plautinus miles ait. Curate ut splendor meo sit clypeo clarior quod solis radiis eum olim: cum sudore solent: ut ubi usus ueniet contra conseruata manu praestringat oculorum aciem in acie hostibus. inde dicimus praestigiatores. Vulcanum: ignem: nam tertius Vulcanus extertio ioue & iunone natus Lemni fabricæ praesuit: habitusque est deus ignis: & pro ipso igni ponitur a poetis.

Castelloque urbem circumuallare frequenti. Heu priscis numen populis: ac nomine solo In terris iam nota fides. stat dura iuuentus. Ereptaque fugam: & claudit uident aggere muros Sed digna ausonia morte putat esse saguthum: Seruata cecidisse fide. iam acrius omnes Intendunt uires adductis stridula neruis Phocas effundit uastos balista molares Atque eadem ingentis mutato pondre telum Ferrata excutient ornum media agmina rupit: Alternus resonat clangor: certamine tanto Conseruere acies uelutum circundata uallo Roma foret: clamatque super tot milia gentes Inter tela satque iam capto stamus in hoste: Nonne pudet coepit: pudet ois. en bona uirtus Primitiaeque ducis. talis ne implere paramus Italianam fama tales præmittere pugnas: Accensæ exultant mentes: haustusque medullis Annibal exagitat: stimulatque sequentia bella Inuadunt manibus uallum: cæsalque relinquunt Deiecti muris dextræ: subit arduus agger. Imponitque globos pugnantum desuper urbi Armauit clausos. ac portis acuit hostem Librari multa consueta phalarica dextra. Horrendum uisu robur: celsisque niuosæ Pyrenes trabs lecta iugis: cui plurima cuspis Vix muris toleranda lues: sed cætera pinguis. Vincta pice: atque atro circulata sulphure fumat Fluminis haec ritu summis e mœnibus arcis Incita sulcatum tremula secat aera flamma. Qualis sanguineo præstringit lumina crine Comp. Ad terram cœlo decurrens ignea lampas Hæc ictu rapido pugnantum saepe per auras Attonito ductore tulit fumantia membra Hæc uaste lateri turris cum turbine fixa: Dum penitus pluteis uulcanum exercet ades

Ptilmus

Pluteis adhæsis: cōbustis tabulis itus plutei dicitū crates corlo nudo intectae: quæ solebat opponi militibus opus facientibus: & appellabat militares. nūc ē tabulæ: qbus aliquid prælæpit: eodē noīe significant: autor ē sextus Pōpeius. Flagrāte: ardēte machina: & ruente. Actæ testudinis: Testudo erat instrumētū bellicū: quo

Arma uirosque simul pressit flagrante ruina.
Tandem condensis actæ testudinis armis
Subducto pœni uallo: cæcaque latebra
Pandunt prolapsam fustosslis mœnibus urbem
Terribilem in sonitum procubens aggere uicto
Herculeus labor; atq; immania saxa reuoluens
Mugitū ingentem cœlo dedit. alpibus altis
Aeriae rupes scopulorum mole reuulsa
Haud aliter scindunt resonantī fragmine motē.
Surgebat cumulo certantum prorutus agger
Obstabatque iacens uallum ne protinus instet
Hinc atq; hinc acies media pugnare ruina.
Emicat ante omnis primus flore iuuentæ
Insignis rutilo murrus de sanguine: ac idem
Matre sagunthia grauis geminoque parente
Dulichios italis miscebat prole nepotes
Hic magnos socios naidum clamore uocantem
Qua corpus loricam inter galeamq; patescit
Conantis motus speculatus, cuspide sistit:
Prostratumq; præmens telo. uoce insuperurgit
Fallax pœne iaces: certe capitolia primus
Scandebas uictor: quæ tanta licentia uoti
Nunc stygio fer bella ioui: tum feruidus hastā
Aduersi torquens desigit in inguine iberi:
Oraque dum calcat iam singultantia lætho
Hac iter est inquit uobis ad mœnia romæ
O metuenda manus; sic quo pperatis eundum
Mox instaurantis pugnam circunsilit arma
Et rapto nudum clypeo latus haurit iberi.
Diues agri: diues pecoris: famæq; negatus
Bella feris arcu iaculoque agitabat iberus.
Fœlix heu nemoru: & uitæ laudandus opacæ
Si sua per patrios tenuislet spicula saltus,
Hunc miseratus adestr infesto uulnere ladimus
Cui seuum arridens narrabis amilcaris umbris
Hanc inquit dextrā: quæ iā post uulnera uulgā
Annibalem uobis comitem dabit; & ferit alte
Insurgens gladio cristaçæ cassidis æra:
Perque ipsum tegmen crepitantia dissipat ossa.
Tū fronte chremes intonsam uibrante capillo
Septius. & horrentes effingens crine galeros
Tum mansulis crudæq; uirés ad bella senecta
Hæcalo non pauidus: fetas mulcere lænas

s corio nudo intectae: quæ locisbat opponi militibus
bus aliquid prælæpsæ: codæ noīe significan̄t: autor ē
etæ testudinis: Testudo erat instrumētū bellicū: quo
ad expugnādas urbes effodiēdāq; incēnia utebant.
Fiebat ex ligno & corio regebat. dicta ē testudo a si
militudine testudin̄is aialis: quā excogitauit Arthenō
clazomanius: & equū q nūc aries appellatur: in mu
ralibus machinis epeus ad ad Troiā: autore. Pl.
Actæ: admotæ muro: Liuus ait. Itaq; acrius de ite
gro obortū est bellū: pluribusq; ptibus uix accipiēti
bus qbūsdā opa locis Vineæ cooptæ agi: admoueri
q aties. Subducto uallo: suffosio ab illis q erāt sub
testudinē. Liuus dicit annibale mississe qnḡctos aph
ros: cū dolaribus ad subruēdū mūrū ab imo. Cæca
latebra: cuniculis quos nūc appellant cauas de qbus
Martia. in distichis. Gaudet i effossis habitare cuni
culis ātris. Mōstrauit tacitas hostib⁹ ille uias. aries i
qt Iosephus li. iii. iudaicæ belli ē imēsa materies ma
lo nauis ad similis: cui⁹ summū graui ferro solidatū
est in arietis effigiē. vñ nomē accepit. Depēdet āt fu
nib⁹ medius ex trabe alia uelut ex trutina palis utrī
q fulctus bene fūdati. Retrorsus āt magna uitorū
multitudinē repulsus i sūdāq; simul rutsus ipellētibus
missus i frōte p̄minēte ferro incēnia peuit: nec ēul
la tā ualida turris: aut mūrū ābitus adeo latus: ut
& si priores i cūs fortiter sustinuerit assiduos uicat.

Aggere uicto: supro muro ac deiecto: Trestures
res iqt Liuius quātūq; īter eas muri erāt: cū fragore ī
gēti p̄ciderāt: captūq; oppidī ea ruina crediderant
poenī. Herculeus labor: murus ædificatus ab Her-
cule. Reuulsa mole: diducta pte mōtis & īgēti ru-
pe. Fragmē: fractura & diductiōe molis ac rupti.
Agger surgebat ī murus p̄stratus surgebat itaq;

Agger surgebat. i. murus pstratus surgebat iteḡ cu-
mulatis sup eū militibus certātibus. Ne p̄tinus in-
stet: Li. ait. Sed iūct̄ & acies uelut patēti cāpo iter rui-
nas muri: tecta q̄ urb̄is modico disticta iter uallo cō-
literat. Ne inst̄t: ne pperēt: qm̄ i medio erat ruia
ip̄ius muri: quæ obstabat. Rutulo sanguine: italo
a rutulis: q̄ tenuerūt sagūthū ut dictū ēmurrus erat
sagūthūs: cui⁹ mater erat græca: & pater rutulus. i.
ex ardea. Dulichios: græcos a dulichio iſula: q̄ est
ppe zacynthū: cuius coloni cōdiderūt sagunthū.
Naidū: nomē est mīlitis punici iterēpti a Murro.
Speculatus: cū cōtēplatus eēt: ac obseruasset motus
illius Naidi: q̄ nitebat cōtra Murrū. Sistit uulnera
tū sternit. galeā gladiis & hastā l.acedæmonii iuene-
rūt. Fallax poenaces: uerba Murri iulūtātis Naido
pccno iā a se strato. Stygio ioui: Plutōi. postq̄ iqt
nō es cōpos uoti: ut Ioui capitolino bellū iferas: ut
optabas scras plurōti. Aduersis: cōtrarii sibi. Sigul-
tātia: emittētia singultus i morte. Circuifilis: saltu-
emīcās eripuit clypeū Ibero: q̄ pugnāt cōtra Murrū
iſtaurabat. Haurit: tulperat. clypeos iuenerūt pre-
tus & acritus inter se pugnātes: siue chalcus athanā-
tis filius. I. orycā mydas messenius. ocreas & cristas
chares. Vitæ opacæ: umbratilis ac remoræ a stre-
pitū bellico. Spicula: tela. saltus p̄prie dī sylua na-
cressa. Per patrlos saltus: si uenatiōibus tātū in pa-
tris syluis opā dedisset. Funera uulci: gregaliū mi-
litū. Effingens: faciēs galeros suis crinibus demis-
sis. Mulcere: cicures reddere. i. māluctas. Foetas:
q̄ pepererūt: & tūc sūt scūtores timētes rapiū foetus

Murus fort
eis facta

qui facta

Haidus

Iberus

Ladmus

Chremes

Harcalo

Liber

Bragada: fluvius libyæ prope uticā & carthaginem: hic iuuenis sculptū habebat in clypeo bragadam fluui-
um: a quo ipse nomen acceperat. Vrna fluminea: a uero & uado fluminis: imitatio uirgiliana. Nasamones
sunt in libya ppe syrtes: apud quas siebant naufragia: quæ hic depopulabatur. de syrtibus alibi dicetur. Lace-
ras: fractas tempestate ac illis uadis syrtium. Exarmare ueneno doctus: Pli. ait: quorundam hominū tota cor-
pora proslunt: ut ex hiis familiis: quæ sunt terrori serpētibus tactu ipso leuat pcusso. suctu ue modico: quoru-
ex genere sunt Psili marsique: & qui oblongenes uocantur in insula cypro: ex qua familia legatus hexagon no-
mine a cōsulibus Romæ in doliū serpētum cōiectus expimeti cā: circūmulcētibus linguis miraculum præbu-
uit: signum eius familia ē: si mō adhuc durat uer-
nis tibis odoris uitrus. Exarmare: priuare carni-
nib⁹. Grauis: uenēos. Sobolē explorare: expe-
riri an sit adulteria psylī obiciebat: ut an legitimi
ēēnt cognoscere: qm̄ si nō erāt adulterini minime
laedebātur a serpētibus. Ceraste: spente: sed pprie
cerastes ē lerpēs habēs cornicula: de quo Plt: Cera-
stes corpe emēt: cornicula hēt sāpe quadrigemia
quoru motu reliquo corpore occultato sollicitat ad
se aues. Fatidicis lucis: propter oraculū iouis Hā-
nonis: cui⁹ filius fuit Hyarbas ex garamātidenym
pha: a quo hic hyar. originē se habere iactauerat.

Insignis ga. cornu. i. hñs insignitā galeā cornu: ut
originē repræsentaret suā: illāq̄ ad iouē cornigere
referret: qui apud garamātes: ac nasomē sub effi-
gie arietis colebat. Vnde Mart. Dissimulat⁹ deum
cornibus ara frequēs. Ita. n. apparuit baccho ducen-
ti exercitū p̄ harenas aphricæ pedeq̄ effossa tellure
aquā oñdit: q̄ sitiēs exercitus recreatus ē. Sortes: st-
rñsa numinū: sive oracula. Fulmineus ceu: Murg⁹
appetētē singulare certamē āibalis cōparat apro:
q̄ a cāibus exagitatus facit ultimū cōtra uēatores co-
natū: quos dētibus exertis iuadit. Spartātis: latra-
tibus: cāibus laconictis: cāes spartāi & molossi cele-
brātur a pogis: atq̄ Melitei ad mulierū delicias: illi
āt ad custodiā & uenatū. Cādētē. i. nō mō rubicū
dū sanguinē: uerū etiā prope gnitū. & pstat i trāl
latiōe. appellauit. n. aprū fulmineū: & fulmē est cā
dens. i. ignitū. Geminū: dentē. duo q̄ppe sunt dē
tes apro similes: q̄ exerti appellant: quos hēt ēt hip
popotamus & elephantus. Torquet: uoluit den-
tem exertum cōtra uēatores. Gemēs: iratus & ge-
nitum emitēs cū fremitu. gemunt proprie anima
lia pressa pondere. Littore ab hesperidū: qui uene-
rat ab oceano athlātico & finibus mauritaniae: ubi
fuerunt horri hesperidū. Carmine: incātatiōibus
magīcis. Quātus bistonis: annibalē ī agmine
furentē compat marti: q̄ domat effera bella equoz̄
afflatu. gradiuus dicitur Mars a gradīdo ī bello ul-
tro citroq̄: uel ga ex gramine sit ortus: ut inqt Sex/
tus. Pōpei⁹. bistonis est stagnū in thracia ubi mars
diciē regnare: quoniam Thracēs sunt bellicosi ppter
regionis sitū & rigōrē. Ideo scri. Stra. libro tertio.
Id quod est in scelici regfione pacificum eē: quod ue-
ro in tristi: pagnax & virile: Vnde nō ualeat illic in-
geniū: sed futor. Bistonis: threiciis. Cohors ti-
tanū: bellū gigātū intelligit. titāes. n. uoluerunt de-
trudere iouē e ccelo: quos iuppiter fauentibus aliis
diis deiecit: ut ē ī fabulis. Verū: ut inqt Cice. nil ali-
ud ē more gigātū pugnare cum diis: nisi repugnare
naturæ. Grata uoce: eloquētia & lepore diccdi.
Mouere so. orare cās forēs. & regnare ī iudiciis
Fingere mentes: mouere auditoresda quoscunq̄
affectus: quod ē uehementis oratoris. Quonam: hæc erant uerba Dauni conuictis annibalem incessentis:
Pœne: o annibal: id est ad quid surlae huc te impellunt patris tui amilcaris.

Flumineaq̄ urna celatus bragada parvam
Et uaste naſamon syrtis populator, hyempſal
Audax ī fluctu laceras raptare catinas
Vna omnes dextraq; cadunt; iraq; perempti
Necnon serpentes dīo exarmare ueneno
Doctus atyr: tactuq; graues sopire chelidros
Ac dubiā admoto sobolem explorare ceraste
Tu queq; fatidicis garamanticus accola lucis
Insignis flexo galeam per tempora cornu
Heu frustra redditum sortes tibi sāpe loquutas
Mentitūq; iouem increpitās occumbis hyarba,
Et iam corporib⁹ cumulatus creuerat agger
Perfusaque atra sumbat cāde ruinæ,
Tum ductorē auido clamore ī p̄cēlia poscit
Fulmineus ceu spartanis latratis actus
Cum siluam occursu uenantum perdidit hīto,
Horrescit sāuuus dorso; & postrema capessit
P̄cēlia, cādētē mandens aper ore cruorem,
Iaq; gemens geminū contra uenabula torquet
At parte ex alia: qua se insperata iuuentus
Expulerat portis: ceu spicula nulla manusque
Vim ferre exitū ue quēat: permixtus utrisque
Annibal agminib⁹ passimque furit quatit ense
Cantato super senior quem fecerat igni
Littore ab helpidum rēflus qui carmē pollens
Fidedat magica ferrum crudescere lingua
Quantus bistonis late gradiuus ī oris
Belligerō rapitur currū: telumque coruscans
Titanum quo pulsa cohors flagrantia bella
Cornipedū afflatu domat: & stridoribus axis
Iaq; hoscu: rutilūq; pholū: ingentemq; metiscū
Iā lygdū: dyriumque siul: flauumque galesum
Et geminos chronum: atq; gyā dēiserit umbris
Daunum etiam grata: quo non spectatior alter
Voce mouere forā atque orando fingere mētes
Ncc legum custos solertia aspera telis
Dicta admīscētē: quo nam te pōene paterne
Huc adīgunt furiæ. non hæc sydonia tecta.

12

Primus

Sidonia: carthaginēsia ædificata didonea. Exulibus: didoni & comitibus. Dimentis harenis: ī illa peninsula: ut diū est. Fundamēta deū sagunthū cōditū ab hercule relatō in numer⁹ deoꝝ. Romanaq; foedera: sagū thinis q̄ romanis foedere iuncti sunt. Lentæ iræ: remissæ: qm̄ uolebat eū punire lēto supplicio: ut diutius crucearet: & ipse annibal remissiore aīo maiorē caperet uoluptatē: quod pfecto inhumanū cest: unde dicit Seneca. Allenis bonis ūidere aeterna miseria est. Allenis malis delectari uoluptas inhumana. & alibi. Nō est q̄ credas quēq; fieri aliena ūscilitate ūscilicē. Ciebat: uocabat. & perator dicebat cyprus: ut est apud xenophon: ūatus est si nescit noīa subditog; ducū quibus ei opus sit p̄ instrumēto uti. Sed postquā: inquit audiuīt Annibal in alia

Fœminea fabricata manu: preeioue parata
Exulibus ue datum dimentis littus harenis
Fundamenta deum romanaq; foedera cernis.
Ast illum toto iactantem talia campo
Ingenti raptum nisu: medioque uirorum
Auulsū inter tela globo: & post terga reuinctū
Annibal ad poenam lentæ mandauerat. iræ
Iucrepitansque ūuos inferri signa ūubebat:
Perq; ipos cædis cumulos, stragemq; iacentum
Mōstrabat, furibundus iter cunctosque ciebat
Nomine. & p̄das statem dabat iprobus urbem.
Sed postq; a trepidis allatum feruere partem
Diuersam marte ūfausto: murroque secundos
Hunc superos tribuisse diem. tuit ocyus amens
Lymphato cursu: atque ingentes deserit actus.
Letiferumque mīcant fulgentes uertice crista.
Crine ut flammifero terret fera regna cometes
Sanguineum spgens ignē. uomit atra rubentes
Fax cælo radios: & seu a luce co[r]ruſcum
Scintillat sydus: terrisque extrema minatur
Præcipiti dant tela uiā: dant signa: uiri que
Atque ambæ trepidant acies, iacit igneus hastæ
Dirum lumen apex: ac late fulgurat umbo:
Talis ubi ægeo surgente ad sydera ponto
Per longum uasto chorū cū murmure fluctus
Suspēsum in terras portat mare: frigida nautis
Corda tremunt: sonat ille pcul: flatuq; tūescēs
Curuatis pauidas trāsmittit cycladas undis.
Non cūcta e muris unū incellentia tela
Fumautesq; ante ora faces. nō saxa per artē
Tormentis excussa tenent ut tegmina primum
Fulgentis galeæ conspexit: & arma cruento
Inter solem auro rutilantia turbidus infit.
En qui res lybicas: inceptaq; tanta retardet
Romani murrus bellī mora foedera faxo
Iam noscas quid uana queant: & uester ibērus
Fert equū castamq; fidem: seruataq; iura
Deceptos mihi linque deos: cui talia murrus.
E optatus ades: mens olīm prælia poscit;

parte urbis Murrum oīa uastare omis̄is cep̄is illuc
præcipiti cursu cōtēdit. Lymphato cursu: p̄cipiti &
furēti Varro scribit: græci aliquos cōmota mēte
lympholētos dixerūt q̄s plenos furore: ab eo lym-
phatos nostri dixerūt. Sextus p̄p̄eius ait. Lymphæ
dictæ sūt a nymphis: uulgo āt memoriae p̄ditū est
q̄cūq; specie quādā ē ūōte. i. effigiē nymphæ ūiderit
furēdi nō fecisse finē: quos græci lympholētos uo-
cāt: nostri lymphatos appellāt. Crine ut flāmifero:
fulgorē cristaq; Annibalis portēdētē fatū mur-
ro cōparat cometē suis radis portēdētē euersionē re-
gnis: cometes portēdētē euersionē regnog. Vnde iu-
uenialis: Instātē regi armendo partoq; cometē: p̄tia
uidet. Pli. dicit eē sydus magna ex pte terrificā. Ari-
stoteles uero ibres graues ab his aliquādo uētosc̄ si
gnificari. Fera re. crudelē reges. Iusto q̄p̄e regi
timēdū nō est: cū oībus cōsulat: ut bonū decet pasto
rē. Atra: sub nigra. Rubentes ra. ignitos. Sæ-
ua lu. quia minat regibus ūscilitatē. alibi canit. Re-
gnog euersor rubuit lāthale cometes. ideo sublun-
git. Terrisque extrema minat. Vomit: emittit. Sc̄i
tillat: uibrat & corrulcat. Extrema: magnas calamī-
tates. Præcipiti: festino: furētiq; ānibali. Igneus
apex: cuspis & ipsū ferrū qđ erat in hasta. Dīglu-
porēdē ūscilitatē mурto. Vmboclypetis. Ta-
lis ubi ægeo: annibalē præcipitē & oīa magno ipē
tu trāsgrediētē cōparat fluctibus ægei maris q̄ trās-
grediētē cyclades: nec aliqua mole opposita fracti re-
filiūt. ægeū mare iquit Varto dictū est ab insulis: q̄
i eo mari ūocāt æges ad ūimilitudinē capra-
rū. Vnde Pacuītā. æges ferme aderāt æquore ī al-
to ratibus repētibus. Chorūs spirat ab occidēte uer-
sus septētrionē ad solsticiū æstiuū: hūc ponit p̄ quo
cūq; uento. Mare ūuspēsū: fluctus erectos & eleua-
tos ūatu uentog. Frigida: ab effectu: qm̄ qui timēt
frigent: cū calor naturalis ad imā retrahit. Vnde ri-
mētibus plerūq; ūoluit ueter: & mouet ūrina. Cycla-
des a circulari forma dictæ sūt iſulæ in mari ægeo
ambītes delon iſulā: quare noīa recenset Strabo.
Curuatis: ūuspēsis: trāsgrediētē ūulas obiectas. In-
cessentia: impetentia ūolu annibalē. ramen ūisti non
poterat quemadmodū cyclades ūim tempestatis &
fluctuū cum se opponunt reprimere non possunt:
sed fluctus illas magno ipetu transgrediēt: sic Annib-
al inter ūuos atq; hostes ad murrum ūuebat ūimilis
fluctus. Tormētis: balista & onagris. Inter ūolē:
repercussione ūadiorū ūolariū. Enq; res lybicas: uer-
ba annibalis cōtēnentis Murrū. Faxo: faciā. Fo-
dera: quæ erāt ūouata cum asdrubale: ut ūagunthi
nis libertas ūuareb̄. Et ūester ibērus: q̄ ex illo ūe-
dere ūouato erat terminus imperii: quæ oīa annib-
al ūirrita ūecit. Deos deceptos: quoniam in percutiē-
dis ūederibus dī ūouabāt. Impii ducis decorū
ſeruat poeta. Exoptatus ades: uerba Murri ad annib-
alem. Olim iampridē ūupiebā ūongredi ūecum.

Murrus

Cometas

Annibal
murrus

Liber

Hostem:annibalem ascendentem propius.
Præruptum loci:id est iam subeuntem altiore par
tem aggeris prostrati. Prono ictu:ruenti i ascen
dentem Annibalem. Subsedit:flexit se Annibal
pōdere saxi preslus. Fragmine muri:saxo euul
so ab aggere strato. Nutantia:mouētia sese:laus
annibalis a fortitudine:quæ in aduersis se ostentat

Caligat:caligine obducebatur Murrus propter
timorem uidens tantum hostem. Conclamant:
hortantur ad pugnam in tanto certamine. Con
ditor alcide:Oratio Murri ad herculem Sagunthi
conditorem. Sacra:numini tuo dicata. Procel
lam:Annibalem procellæ instar. Cerne ait:uer
ba annibalis inuocatis etiam herculem inimicum
quondam troianorum. Tempore quippe Laome
dontis Troiam expugnauit:ob negatam sibi mer
cedem a Laomedôte propter liberatam Hesionem
quæ marino monstro exposita erat:quod hercules
occidit cum illa transiret nauigans ad oram Phasi
dis pro aureo uellere exportando:ut canit Flaccus.

An tyrinthius:Hercules a Tyrinthe:quæ erat
monumentum arguorum:ubi fuit educatus hercu
les. Delenti:mihi paranti dēlere romanos oriū
dos a Phrygibus inimicis quondam tuis. Dex
ter:propicius. Exigit:immittit in uiscera Murri
usque ad Capulum. Moræ:impedimenta:ne sci
licet ensis altius descenderet. Statuere:permisce
re. Relato:educo e corpore Murri. Iuuentus
sagynthina scilicet. Coit:congregatur. Vieis
lim mutua exhortatione uocati. Incessunt.infe
stant:impetunt. Librata:emissa ex fundis. Te
gmen:clypeum & arma.

Murri or
at hec
t morf

Specq tui flagrat capitis:fer debita fraudum
Præmia:& italiā tellure inquire sub ima
Longum in dardanios fines iter atq niuale
Pyrenæi:alpesq tibi mea dextera donat.
Hæc inter cernens subeunte cominus hoste
Præruptumque loci fidum sibi corripit ingēs
Aggere conuulso saxum:& nitentis in ora
Deuoluit:pronocq silex ruit incitus ictu
Subsedit duro concussus fragmine muri
Tū pudor accedit mētem:nec conscientia falſit
Virtus præssa loco:frendēs luctatur & æuo
Scandit in aduersum p saxa nutantia uixu.
Sed postquam propius uicino lumine fulsit
Et tota se mole tulit:uelut incita clausum
Agmina pœnorum cingant & cuncta pauēte
Castra præmant;lato murrus caligat in hoste
Mille simul de træ dēsus micare uidentur
Ensis:& innumeræ nutare in casside crista
Conclamant utrinq acies:ceu tota sagunthos
Igne micet:trahit instanti languētia lætho
Mēbra pauens murrus:supmaq uota capeffit
Conditor alcide:cuius uestigia sacra
Incolimus:terra minitante auerte procellam
Si tua non segni defenso mœnia dextra
Dumq orat:cœloq attollit lumina supplex
Cerne ait an nostris longe tyrinthius ausis.
Iustius affuerit.ni displicet æmula uirtus.
Haud me dissimilem alcide primoribus annis
Agnosces inuicte tuis.fer numen amicum
Et troiæ quondam primis memorate ruinis.
Dexter ades phrygiæ delenti stirpis alumnos
Sic pœnus.præsumq ira simul exigit ensem
Qua capuli statuere moræ:tæloq relato
Horrida labenti perfunditur arma cruento.
Scilicet in genti casu turbata iuuentus
Procurrit:notar arma uiri:corpusq superho
Victori spoliare negant:coit aucta uieissim
Hortando manus:& glomerata mole feruntur
Hic cassis galea:hic clypeus sonat æreus hastis
Incessunt sudibus librataq pondera plumbi
Certatim iaciunt:decisæ in uertice crista
Direptumq decus nutantum in cæde iubarum
Iamq agitur largus per membra fluētia sudor
Et stant loricae squamis horrentia tela
Nec requies tegmenue datur nutare sub ictu
Genua labant:fessiq humeri gestamina laxant

13

Ptimus

Elissus: exclusus: Mēte aduersa domat. i. fortiter patiebat oīa aduersa: ut suū decorum seruaret. turpe quippe fuisset si tantus ut cessisset aduersis: sed magnitudine honestatis & laudis uitæ picula repēdebat. Virtus. n. circa picula uersatur: & qui illa subit & gaudet: aut saltē nō dolet fortis est: & non nulli ob dolorē & picula inuicti animi laudem amittunt. Ideo annibal mēte. i. magnitudine animi & robore subnixus domabat aduersa: ut uirtutis prescriptū seruaret: animiq; inuicti laudem assequeretur. In aduersis esto firmus: inquit Seneca: In prosperis caurus & humilis. Suader: hortaū uirtutē suā: & seipsum nitescere in aduersis: ut decet uirtutē: qui circa terribilia uersatur interitus. Duris: difficultatibus circa quae uerat uirtus: Vnde dicit Seneca: Altū quiddā est uirtus excelsū & regale inuictū: infatigabile. Pēsat: repēdit picula que subibat: cū laude quā assequat tollerādo fortiter aduerla: quae sūt uirtutis occasio. n. i his uirtus. Fragor: rumor coeli. Librata: quodā libramēto missa. Vibravit: vibrādo uenit. Belli iniusti: qđ erat cōtra foedus. Fōmore aduerso liuius ait annibalem fuisse uulnerātū nō cū iterem mutrū: sed cū incaute murū subiret. Ut uero īquit annibal ipse dū murū incautus subit: aduersū fōemur tragula grauiter īctus cecidit. tāta circa fuga & trepidatio fuit: ut nō multū abesset: qn opa & uineae desererent obsidio. deinde p paucos dies magisq; oppugnatio fuit: dum uulnus ducis curare. Tarpeiae rupes: exclamat poeta ad capitolium ac numinario. Saxū: capitolium: ubi erat numinū sedes. Flāmæ laomedotæ: uirgines uestales īstitutæ fuerāta Numa pōpilio: & primū duæ fuerūt: īde duæ additæ ab ipso Numa: postea Seruius tullius duas additæ & sic fuerūt sex. Inde auctus ē numerus: q̄ tem plū uestæ custodiebat: & ignē inextinctū: quē ritū sacroꝝ æneas ex phrygia ī italiā aduexit. Iuue. Vbi quāquā diruta seruat Ignē troianū & uestam colit alba minorē. Fallacis reli: qm̄ si altius insedisset annibal nūquā trāscendisset alpes. Clausæ: alpes: q̄a ante annibalē ut hic canit: alpes fuerāt īperuāt. lō ex clamat sarranus apud eundē. Amisimus alpes: arce scilicet italiæ tñ prius galli alpes trāscēderāt sed alia uia: quā alienis uestigiis tutā annibal sequi noluit: sed aulas alpes penetrauit. Allia: fluuius prope ro. apud quē Tribuni militū cū gallis sēnōibꝝ qui duce brēno romā infesto agmīe petebāt īfoelici marte pugnauerūt. Vnde ille dies ater habitus est a ro. Oui. in ibim. Hæc est in fastis cui dat grauis alia nomē. Allia nō cederet tuis undis. i. nō fuisset maior strages romanorū apud trāsimenū q̄ fuerit pri⁹ apd allia. Vana tudinēta: irrita principia ppter uulnus ducis: At duræ iuigilat mētes: sagūthini inquit nō dormiebat in tāta opportunitate regz q̄uis uenisset nox sed murū collapsū restituebat. Duræ: pseuerātes ī laboribus p decoro seruādo. Mole: disiectā. s. a. testudinē: & aliis tornētis restituūt noctu. Fractis re. urgēte necessitate: & iā debilitatis rebus sagūthi noꝝ. Ultima uir. ultimus conatus: q̄ fit desperatis ppe ia rebus. Vnde dicit sene. Acerrima uirtus est quā ultima necessitas extūdit. Vana: inutilis talia borū q̄ uiroḡ est: nō mulier: quas pensa decēt. & calati: uulgus inquit hoc agebat. at senatores de summa regz cōsultabāt. Munia: officia. i. erat illis cure cōsuere labantī patriæ. Subeat: succurrāt rebus iam attritis. Flamas sidonias: incendium punicum

Clausa est fera: ipse annibal immritis ut fera. Tē pore rupto: id est opportūtate temporis oblata: & occasiōe: dū scilicet cessat oppugnatio uulnere anni balis: Grassandū ad clara: eundum cū impetu more latronum ad decus & gloriam per omnis aduersitates & pericula: ut patria liberetur: pro qua uir bonus: si opus est oecumbere debet nō solū pati labores & discrimi-

Nox

Legati uel

Liber

na: Antiqua domo: Roma: quoniam ex latiō missi fuerant illuc colōi. Dum stat remeare. i. cū adhuc nō est expugnata urbs: ite ac redite. Tumido: inflato uentis. Pellebat somnos: describit auroram: cuius maritus fuit Tithonus frater Priami. Diodorus dicit Tithonū uerlus orientē militasse usque in æthiopā: & ex 1da filiū genuisse Memnonē: quē ad Troiā achilles interemit. Roscida: humida: quoniā in aurora cadunt rores.

Rutulus: sonipes equus solaris rubicundus. Aflarat: perstat in translatione equorum. Nocturnis: noctu erectis. Pēdēt actus: cessant. Iutera rutulis: re

dit ad legatos: q nauigātes p mare hispanū: & mas
liense peruenērūt ad portū meneci & mare ligusti.
cū fortus Herculis: q & meneci dicitur ē inter mas
siliā & Genuā cū tēplo Herculis ita dictū: quoniā
Hercules ibi habitet solus. Rutulus: sagūthini ori
undis ab Ardea capite rutulogz. Boreas: uētus se
prētrionalis flās a thracia dictus a boatu: qā cū ipē
tu flat: & stridet. Alis: qm uēti singūtūr alati. So
lus hēt: hoc dicit pp uincitatē septentrīoī: & frigi
dus ē: qā ex locis frigidissimis spirat. Nec citerēdū
téperatur alicuius plaqæ calore. Arcto: septentrīoē
Vorticibus: uortex: ut scri. Fabius dicit cōtorta ī se
aqua uel qcqd aliud similiter uertiē: idē pp flexum
capillorū pars lumina capitū dicit uertex: & etiam
summitas mōtiū. pprie tamē unde initū ē. Aequo
ra fracta: undæ scilicet flatu uētorū. Anhelat: æstu
ant. Rhenus est fluuius diuidēs germāos a gallis.
Rhodanus galliæ comatæ flu. dictus a Rhoda op
pido: colonia rhodiorū. O patria: uerba legatorū
ad patriā sagunthū: quorū laus ē a pietate: quam pa
triæ debēus: q oīum caritates cōpleteſt. Quo lo
co: i quo statu & cōditiōe res tuæ sunt. Sacra arces
pter herculē: q eas posuit: supra dixit: cuius uesti
giasacra incolimus terra. De rāto noīe: quoniā sa
gunthus erat opulētissima & clara ciuitas fide: quā
usq; ad interīū seruavit. Ad oras laurētes: ad ostia
tyberina. Latrētū suit oppidū Latii nō procul a Ty
beri. Anio labitur ex mōtibus trebulāis: idē p descē
sus tyburtios deuoluitur ī planū: & tyberi miscetur
quem auget: & sua unda ditiorē facit. Flauo gurgi
te: aqua turbida. unde albula quōdā dicebāthicflu.
a colore aquæ. Pontū: mare tyrrhenū. Cōsāgu
neæ: proper Ardeā: cuius fuerāt colonia. Con
ciliū dicitur cōgregatio hoīum a cōcalādo: idest uo
cando: ūde calendæ dicēt: qā ī p̄cipio mēsis po
pulus calabatur. Augustū: uenerationis maiesta
tis plenū. Augustus dicitur locus sanctus & uene
rabilis. Vnde dicit Luius Romulū se fecisse augu
stiorē purpureo hītu. Casta paupertate: qm a paupi
bus & studiōis caste uiuit. diuities āt luxu diffluunt

Btōs: scelices: brūs proprie dicitis cui nihil deest
& q natura uiuit: istātibus desideriis satissimē cō
tentus ē. Vnde dicit Seneca. Is maxie diuitiis frui: q
mīme diuitiis indiger. Et epicurus dicebat lātam
paupertatē effētū hōestā. aius. n: debet esse diues n
arca. breuissima gppē ad diuitias uia est. pter contē
ptū diuitiarū. Noīa parta: compata uictoriis. ac
cipiebant. n. cognōia a deuictis hostibus: ut Torq
tus: Goruinus: Capitolinus fecere. pari mō de pro
uincis. Sed poeta respexit ad sua tpa. Aphricanus
enī primus a deuicta aphrica cognomen accepit.

Consul: cōsules erāt Semp. lōgus &. P. Scipio.
Aequantē supos: idest dīnos: oīq; uirtute p̄stantissi
mos senatores romāos. Recti: iustitiae: Hirtae
& comæ: impexæ. L. Ticius Menas: auctore Pli
nio primus ex Sicilia in italiā rōlores duxit. Aphri

Ite cītī: deflete fidem: murosque ruentes
Antiquaque domo meliora accersite fata.
Mandatī summa est: dū stat remeate, sagūthos.
Ast illi celerant qua proxima littora gressum,
Effugiunt tumido per spumea cārula uelo.
Pellebat somnos tīthoni roscida coniunx:
Ac rutulis prīmis sompes hinnitibus altos
Aflarat montis: roseasque mouebat harenas.
Iam celā e mūris extructa mole iuuentus
Clausam nocturnis ostentat turribus urbem.
Rerum oēs pendent actus: & milite mēsto
Laxata obsidio: ac pugnandi substītūt ardor
Inq; ducem uerba tanto dīscrīmine curā.
Interea rutulis longinqua per æquora uectis
Herculei ponto cōpere existere colles.

Et nebulosa iugis attollere saxa meneci
Thracius hos boreas scopulos immitia regna
Solus hēt: semperq; rīgēs nunc littora pulsat:
Nunc ipsas alis tangit stridentibūs alpes:
Atq; ubi se terris glaciali fundit ab arcto:
Haud ulli contra fiducia surgere uento:
Vorticibus torq; rapidis mare: fractaq; āhelat
Aequora: & īiecto cōduntur gurgite montes.
Iaq; uolans rhenū: rhodanum ī nubila tollit.
Hunc postquā boreæ dirum euasere furorem:
Alternos mēsti casus bellique marisque:
Et dubium rerū euentum sermone uolunt
O patria fidei domus īclyla: quo tua nūc sunt
Fata loco: sacræ ne manent ī collibus arces
An cīnis heu superi tanto de nomīne restat.
Ferte leues auras: flatusque cīete secundos:
Sī nondū insultat templorum protinus ignis
Culminib; latiæq; ualent succurrere classes:
Talibus illachrymant noctēq; diemq; querelis
Donec laurentes puppis desertur ad oras:
Qua pater acceptis anienis dītior undis
In pontum flauo descendit gurgite tybris.
Hinc cōsanguineæ subeunt iam mēnia romæ
Conciliū uocat augustum: castaque beatos
Paupertate patres: ac nomina parta triumphis
Consul. & æquantē superos uirtute senatum;
Facta animosa uiros; & recti sacra cupido

Quiet saguth

Meneus
Boreas

Rhenus
Rhodan

Legatorū nam
querelē

Legati ad ro
mans

Primus

canus aut̄ rādi quotidie iſtituit. ante erant intōſos unde Oui. Hoc apud intōſos nomē habet auos. Neglecta mensa. i. ipsa tēperantia: quæ luxū al pernatur: & modū cupiditatis ponit. & sic laudat romanos a parlimo-
nia in uictu. Dextra nō legis capulo. i. prompta ad bellū & pugnam: quāuis arasset. Nā apud antiquos ille ſu-
mis laudibus celebrabat: qui bonus agricola: bonusq; miles dici poterat. Vnde dicit Pli. Fortissimi & strenuissi-
mi milites ex agricolis gignuntur. Sēatores colebant agros: erant inquit poeta ita prōpti ad bellum: quāadmo-
dum ad agriculturā. Cincinatus ab aratro ad dictaturā uocat⁹ fuit. eadem diligentia: inquit Pli. arua diſpone-
bant qua caſtra nullum laborem recuſant manus: inquit Seneca quæ ad arma ab aratro transferun⁹.

Laudes senat⁹

dexteræ

Attollunt; hirtæque comæ neglectaque mensa:
Dextraque a curuis capulo non ſegniſ aratris
Exiguo faciles: & opum non indiga corda
Ad paruos curru remeabant ſæpe penates,
In foribus ſacris: primoque in līmīne templi
Captiūi: currus bellī decus: armaque rapta
Pugnatū ducibus: ſauæque in marte ſecures
Perfollī clypeī: & ſeruantia tela cruoreno:
Clauſtraq; portarum: pendent hīc punica bella
Egathis cernas: fuſa que per æquora claſſe
Exactam ponto libyen teſtantia roſtra
Hīc galeæ ſenonum: penſatiq; improbus aurī
Arbiter enſis incit: gallisque ex arce fugatis
Arma reuertentis pompa geſtata camilli.
Hīc ſpolia eacidæ: hīc epirotica ſigna:
Et ligurum horrentesq; comæ: parmaq; relata
Hispana de gente rudes: alpinaque geſa.
Sed poſtq; clades patefecit: & horrida bella
Orantum ſqualor præſensq; aſtare ſagunthi
Ante oculos uisa est extrema precantis imago.
Tum ſenior moeſto ſykoris ſic incipit ore.
Sacra ſgens clara fide: quam rite fatentur

Senones

Sybaris T

decreuerunt: & mille pondo aurii pepigere: ſed cum deberet aurum appendi allata fuerunt a gallis iniqua pōde-
ra: & P. Sulpitio trib: militum reclamante additus eſt iniquo ponderi enſis ab insolenti gallo: qui romani po-
ſtea ſeruauerunt in monumentum illius indignitatis. Arbiter enſis: iudex ponderis. quoniā fuit additus pō-
deribus: & uidebatur eſſe quaſi arbiter. arbitrum autem appellamus iudicem: qui potest pro uolūtate iudicare.

Reuertentis camilli: Camillus absens. erat enim Ardeæ: & quidem exul dictator creatus auro nondū appē-
ſo interuenit: & primo congreſsu in urbe gallos nullo negoçio fudit: fugauitq; inde ad octauum lapidē uia ga-
bina: quo ſe ex fuga cōtulerant penitus deleuit: & triumphans in urbē reuersus eſt: & alter Romulus: ac parēs
patriæ conditorq; alter urbis appellatus. Virgilius & referentem ſigna camilli. Pompa: triumpho. Spolia
eacidæ: Pyrrhi regis epirotarum: qui apud uasculū Curio: & Fabritio conf. bis fuit exutus caſtris: & bis vulne-
ratus: & tandem italia pulſus ex ea uictoria pluimia boſa Romā allata fuerunt: ut aurum: purpura tabulæ.

Et ligurum comæ: Ligures emporiū caput habent genuam: quōdam finitimos latrocinis infestabant: hos
L. Poſthumius ita bello attriuit: ut uix ferrum reliquerit ad terram colendam. Ligure hispani domiti fuerunt
primo bello punico a lucio Poſthumio: & Lucio emilio consulibus. Parmae rudes in politæ: quoniā ut ſcri-
bit Stra. Hispani peltas geſtabant: & agiles armaturas propter latrocinia: & gladio: ſunda: arq; iacula utebant.

Glaſa: ſunt tela gallorum: auctore Nonio. Virgilius: Alpina coruſcat geſa manu: geſum: ut inquit ſextus Po-
peius eſt graue iactu iacula. Clades: illatas ab annibale. Squalor. i. ipsi oratores ſqualidi: & præſe ferentes
tristitiam: ut magis moterent affectus. Precantis extrema: petentis ultima auxilia. Sacra ſgens: oratio Sy-
coris oratoris ſagunthinorum in genere deliberatio: cuius finis eſt utilitas. huius oratōis exordio captat beni-
uolentiam a romanis laudans eos a fide: quam in Capitolio ſacraverant. Inde narrat cum amplificatiōe picu-
la: & crudelitatem annibalis: & arguens ab utili: pio: iusto: & honesto: niſi persuadere mittendū eſſe ſubſidiuni
ſagunthinis extrema calamitate laborantibus. inde corporis habitū mouet affectus. Lacerata: n. uelle in ſignū
mceroris ſtravit ſe humi: quod conuenit miseriſ: & extrema difficultate laborantibus. Sacra ſide: Nā roma-
ni ſidem & mentem in capitolio ſacraverant. Cicero in libris de natura deorum ſic ſcribit. Tum aut̄ res ipſa in

qua uis est maior aliqua sic appellatur: ut ea ipsa uis noīetur deus: ut fides: ut mens: quas in Capitolio dedicatas uidemus proxime a Marco æmilio Scauro, ante autem ab atilio calatino erat fides consecrata: de qua consecratione nunc Syllius intelligit: quoniā calatinus iuit in primo bello punico. Populi: qnos bello uicisti. Marte satam: natam a Marte propter rei militaris peritiam romanis conditorisq; sui originem ad Martem referunt. Ne crede emensos: Narratio est: quæ debet esse dilucida: breuis & uerisimilis: quia mouet senatores ad affectum a calamitate patriæ: id est ad iram contra annibalem: & misericordiam pro Sangūtho obfessa & ab utili suadet reprimendū esse: ne talia & ipsi romani tandem patiātur. ideo superos obtestas: ut annibalem pestem tabifcam in Sagunthinum potius bellum teneant: q; permittant romanos inuadere. Insignia: æstuosa & cōcitata. Fatigerae dextræ: afterētis fatū & mortū. & ē pars cōfutatiōis: potuisse enī dicī. si annibal uictus nō erit timēdus: cūm sit nullius momēti. iō subiugit. Qua mole sonātes exigit. i. emittit ī hostē hastas trabales: id est maxias. & hoc dices suadeat ab utili. Quātus crescit: assurgit in clypeū: imitatio Virg. Trās iu. py. exauget rē: ut maiore incudat metū romāis: dicitq; ānibalem uocasse ad bellū erōcissimas gentes: & trāmisissē ibērū: q; erat terminus imperii: & melius inter utriusq; populi ditionē: ut ostēdat illū tot tātisq; militibus subnixū: omnia ausurū: & ut romanos mōueret rebus suis timētes: nīsi statū reprimetur illius conatus: Calpe mons ē ī finibus hispāiae ad fretū: quē pōit p Hispāis hītātibus ad occāsū: quos ānibal ad arma excuerat. & ut maiore timorē faciat: dicit an nibalē trāscēdisse pyreneos mōtes: q; diuidunt gallias ab hispāiis. Mersos hatenis: aphros & naſamo-nes. Molit uocat ad bellū. Ma. mōe. urbē romā.

Spuineus: translatio est: & locus ab utili habens in se confutationem. potuisse enim dici. Mouet q dem bellum: sed nō nobis. iō ait: uestras ef. iurbes.

Spuineus fluctus: ānibal similis fluctui. Antanti fciū mortis: cōfirmatio ē cōfutatiōis. & iest ipsa cōfutatiōis sensus: putatis ne ānibale rupisse foedus & ruisse ad arma & tātos excitasse motus: ut Sagun tho dūtaxat potiā: quasi di. n̄ ita credēdū est. Per enses: arma: quoniā hoc bellū erat cōtra foedus.

Iuueni: ānibali foedifrago. ordo ē: an creditis esse precū tāti motus iuuēi. Ut statuat iura. i. iponat finē potētis: quā nūchēt in armis: & cupiditati:

Iurata bella: quæ iurauit se allaturū romanis: ut dīctū ē. Ocius ite ultri: locus ab utili. occurrite inq; annibali: & illū furentē reprime: ne postea dāno affecti uos nō fecisse pōeniteat. Fumāt inq; semi na belli: si tamē inualuerit incedū: nō facile extinguetis. & hēc ps habet cōfutationē. Potuisse enī

dici: cum mouebit bellum ibimus obuiam armis. iō ait: Vtīnā non effet sā opus uestro auxilio: & semina belli non sumarent. Omnis iber: ponit gētes: quæ in illius exercitu erāt: & per epitheta auget metū: ut ostēdat illos esse timendos. Omnis iber: omnes hispani ab iber o fluū. Rapidis: in arma furētibus. Aera: crux imminent. Siriens: quoniā aphrica laborat penuria aquarum. & ideo colōni malis assueti melius militiae labores tolerare possunt. Per uos culta: locus est a pio: Oramus inquit uos per numīna uestra: quæ semper pio animo coluimus: ut nobis suprema calamitate laborantibus succurratis. Rutiliæ gentis: ardeatiū: quorum tecta ex Phrygia ab ænea: & p̄cipio rutulæ gentis: cuius Sagunthus fuerat colonia. Laurētū: latē: templū apollinis: siue solis: quod erat apud Laurentes qui colebant solem indigetem. & apud Lauinum erat templum Veneris genitris: commune latīno nomīni: cuius curam habebant acleates: ut auctor est Strabo. Pignora troiæ: numīna troiana quæ colebantur in Latīo aduecta ab ænea. Genitricis: a qua est origo romanorum. Pios: sagunthinos claros pietate. Iustitia inquit Lactantius quid est nisi pietas. pietas autē nihil aliud est q; dei parētis agniti. nūc sumus profecto pī erga deum: cum illi tribuimus: quod ei debēt: id est cum ipsum colimus & adorāmus: & pietatē debēus deo & parentibus: aliis autem officiū. Coacti: ab illis q; nostros in nouam coloniam miserunt. Tirynthia culmina: Sagunthum conditum ab Hercule Tirynthio. Muris actyso

Marte satam: populū ferro parere subacti. Ne crede emensos leuia ob discrimina pontum. Vidimus obfessam patriā: murosq; trementes: Et quem insana freta: aut cōetus genuere ferarū. Vidimus ānibalem procul his a mēnibus oro Arcete o superi: nostrocq; ī marte tenete. Fatigerae iuuenem dextræ: qua mole sonantes Exigit ille trabes: & quantus crescit ī armis. Trans iuga pyrenes medium indignatus iberū Excūit calpen: & mersos syrtēsharenis. Molitur populos: maioraq; mēnia querit / Spūeus hīc medio qui surgit ab aequore fluctu. Si prohibere pīget, uestras effringit in urbes An tāti pīcium motus: ruptiq; per enses Foederis hoc iuueni iurata ī bella ruentis Creditis ut statuat superata iura saguntho: Otius ite uiri: & nascentē extinguite flammam Ne seræ redeant post aucta pericula curae. Quāquam o si nullus terror, nō obruta īa nunc Semina fumarent belli: uestræne saguntho Spnendum consanguineam protendere dextrā Omnis iber rapidis: omnis fera gallia turmis Omnis ab æstifero sitiens libys imminet axe Per uos culta diu rutulæ primordia gentis Laurentēq; larem: & genitricis pignora troiæ Conseruate pios: qui permūtare coacti Acrysioneis tyrinthia culmina muris.

Primus

neis:ardeatibus:qm̄ Danae filia Acrysi regis argorum cū filio Perseo condidit Ardeā. Vos etiā tandem: locus est a iusto & exēplo ostēdit romāos debere fauere suis:cū alias fac̄erit alienis. Hyero rex syracusius intulit bellū mēssentiis:q̄ sunt ad fretū siculū. Imploraruntq̄ opē romanorū:unde missus est exereitus:& pulsus rex atq̄ coactus restituere captiuos:&c. talēta argenti soluere:tunc primū classis romana in siciliā trāsmisit. L. piso:ut au, tor est Pli. suis annilibus prodidit cōtra hyeronē regē. cc. xx. naues effectas fuisse diebus: xlvi. Tandem: post lo, gā cōtentione in senatu:an esset mittendus exercitus cōtra carthaginēses & Hyeronē inquit Liujius auxiliū ma, mertini serendū senatus censuit:cum de ea re ites uidentes:ut id fieret: dissuadētēq; contentio fuisse:Diua

Vos etiā tandem sicuti contra arma tyranni
Iuuisse egregium:uos & campana tueri
Moenia depulso samnitum robore dignum
Sigeis duxistis auis:uetus incola dauni
Testor uos fontes:& stagna arcana numici.
Cum sc̄elix nīmīum dīmitteret ardea pubem
Sacra domumq; ferens: & auī penetrālia turni
Ul̄tra pyrenem laurentia numīna duxit.●
Cur ut decisā:atque auulsa e corpore membra
Despiciat:uesterq; luat cur foedera sanguis:
Tandem ut finitae uoces:miserabile uisu:
Affigunt proni squalentia corpora terræ.
Inde agitant consulta patres:curasque fatigant.
Lentulus ut cernens accensæ tecta sagunthi
Poscendum pœnæ iuuēnem:celeriq; negantis
Exurī bello carthaginīs aura iubebat
Ast fabius cauta speculator mente futuri
Nec lāetus dubiis:paruīsque lacessere martem
Et melior clauso bellum producere ferro
Prīma super tantis rebus pensanda:ducis ne
Ceperit arma furor:an partes signa moueri
Censuerit:mītiq; uiros qui exacta reportent.
Prouidus hæc ritu uatis fundebat ab alto
Pectore præmeditans fabius surgentia bella.
Vt s̄æpe celsa grandeus puppe magister.

abundans colonis. Pubem:iuentutem in nouam coloniam erat apud titulos. Laurentia numina:quæ colebantur a latinis & laurentibus. Ul̄tra pyrenem. quoniam sagunthus erat in Hispania ultra pyreneos montes. Cur ut decisā:locus est ab honesto:& ait honestum est:& de cet uos o romanī si nos tāquā filios ac membra uestra iueritis. Membra: nos qui sumus tanquam membra decisa a uestro corpore. Vester sanguis:nos qui sumus uester sanguis:& soboles:cur debemus pati dāna:quæ infert Annibal nobis colonis uestris rupto foedera:quo Cautum erat per uos ut nobis libertas seruaretur. Luat foedera:patiatur damna & bellum quod Annibal contra foedus mouet. Tandem:idest cum perorassent illi legati. Agitant consulta:consulnt in medium de hac remoti iam ad affectum:& Lentulus censuit poscendum esse Annibalem ad supplicium rupti foederis:& cōburendas esse arces carthaginīs:si poeni hoc regarēt. Tādē uicit Fabii sententia:qui tanquam uates omnia prouidēbat:ut legati ad Annibalem & carthaginensem senātū mitterentur. Fatigant:exercent. Poenæ ad supplicium & poenam rupti foederis. Iuuēnem. Annibalem.

Negantis. scilicet dare annibalem ad poenam ob uiolatum foedus. Speculator:idest tanquam e sp̄ecula pro sp̄iciens prudentia sua: id quod futurū erat:laus Fabii prudentia. Cautus dicitur is qui timet ea quæ timenda sunt:& ita semper agit ut locum pœnitentiae non relinquat. Neclātus:non gaudens temere prælūm inire:ut prudentem decet. Paruīs:re parua & dubia. Clatso:recondito in tagina:quoniā erat cūctator. Super:de tantis: Pensanda:diligenter considerāda:& ponderanda. Ned uictus furor:an ipse Annibal circa patrum auctoritatē mouerit bellum:an iussu patrum. Exacta:idest diligēter perquisitam ueritatē Alto.prudenti. Vt s̄æpe celsa.Fabium providentem futura bella ritu uatis comparat magistro nauis: q̄ futurū uentum signis cegnoscit:& statim alligat uela arborei ipsius nauis. Grādæuus.longa experientia edo

men inquit Polybius hæc res in senatu agitata. Tādē populus præbendū mamertinis subsidū iudica uit:atq; ea sententia p̄ plebē cōfirmata cōfēstim App̄ium claudiū cōsulem traicere in Siciliā:& māmer tinis ferre opē iubēt:uidebat certe iniustū ferre opē mamertinis qui messanā occupauerat:cū ipsi paulo ante animaduertisit in p̄prios ciues qui thegiū cōtra ius tenerat:imitati mamertinos. Vos & cāpa na tueri moenia:Sānites arma fūista fidicinis itule rūt. Sīdicini cāpanis se iuxerit:q; in se omnī belli molē uertere:nā eos adorti sunt samnites:omissis fidicinis cāpani ītra moenia cōpulsi Romā miserūt legatos q̄ tādē captā dederūt romanis:ne ea samnites potiret. Ro.legatos miserūt:ut suis abstinerēt:q; bus cū sup̄be esset resp̄sum:missis fecialibūt ad res repetēdas:Valerius cōsul cognomine coruinus eos uicit cū magna difficultate:fassi q̄ppe fūt romani se nūq; cāptiōnōre hoste manus cōseruisse:ideo ait Syllius depulso robore samnitū. Dignū duxistis:putastis esse dignū. Auis sigeis:romanis maiori bus uestris:q̄ opē implorātibus ferebant. Sigeū est p̄montorū troadis:unde romani originē habēt. Incola dauni:ego sycoris oriundus ab ardea:ubi regnauit Daunus:Nō sum īquit alienus q̄ opē uestrā imploro:sed uetus colon⁹ ardeā. Igī ne ab officio discedatis fauere nobis debetis. Stagna numici. Numicus ē fluuius latii:ī quo & neas submersus nū quā apparuit. Vnde troiani ab originesq; ī numerū deoꝝ relatiū arbitratēs iouē īdigetē appellariūt. Ascanius tēplū sacrauit patri ad Numicum:ut autor est Dionysius:cū tali titulo. Dītū patris terrestris:qui Numici fluuii undas gubernat. Indigetes dīi erant:quorū nomina nefas erat manifestare. Appellati autem:quia ī deos egissent:ideo dicit Liulus:Situs est quenāq; ētū dīi ius:fasq; est. Stagna arcana:sub quibus latuit Aeneas. Ardea nīmīū sc̄elix:nīmīū penetrālia:penates sacra & ritus sacrōtū:qui erat apud titulos. Laurentia numina:quæ colebantur a latinis & laurentibus. Ul̄tra pyrenem. quoniam sagunthus erat in Hispania ultra pyreneos montes. Cur ut decisā:locus est ab honesto:& ait honestum est:& de cet uos o romanī si nos tāquā filios ac membra uestra iueritis. Membra: nos qui sumus tanquam membra decisa a uestro corpore. Vester sanguis:nos qui sumus uester sanguis:& soboles:cur debemus pati dāna:quæ infert Annibal nobis colonis uestris rupto foedera:quo Cautum erat per uos ut nobis libertas seruaretur. Luat foedera:patiatur damna & bellum quod Annibal contra foedus mouet. Tandem:idest cum perorassent illi legati. Agitant consulta:consulnt in medium de hac remoti iam ad affectum:& Lentulus censuit poscendum esse Annibalem ad supplicium rupti foederis:& cōburendas esse arces carthaginīs:si poeni hoc regarēt. Tādē uicit Fabii sententia:qui tanquam uates omnia prouidēbat:ut legati ad Annibalem & carthaginensem senātū mitterentur. Fatigant:exercent. Poenæ ad supplicium & poenam rupti foederis. Iuuēnem. Annibalem.

Lentulus

fabiūs

Liber

etus: Chorum:uentū: Iamduđum:statim. Linthea:uela: Lachrymæ:sagūthi noz. Præcipitare fatum:quodam impetu festinare ad secundū bellum punicū:quod adhu latebat:sed fato futurum erat. Lecti que senatu:electi fuerunt Fabius & Publicola:ut annibalem adirent. Si surdus:idest non obtemperans uerbis nostris. In armis pectorum:quæ erant contra foedera:idest si perseverabit:indicant bellum carthaginibus oblitis deorum:qui fuerant inuocati in foedere.

Finiſ primi libri.

Petri Marsi interpretatio in Secundum uolumen Syllii Italici.

Aeruleis puecta uadis: describit nauigationē legatorū ad annibalem. Legati autē erant fabius Pāphilus:& Valerius Publicola: quos Annibal audire noluit,sed strepitu armorū:& tubarū clāgore nauī ne appelleret ad littus prohibuit: qui ut mādattum erat ad Carthaginē iter uertentes:bellū de more in dixerunt:inde cāit Hasbiten in arma uēisse:cecidil seq̄ manu theronis:inde uarias pœnorū sentētias: auditis romanorū legatis:clypeū:deīde muneri datū Annibal callaicis populis celebrat:deploratq̄ tādē Sagūthi nōnos:q̄ pro fide cū oībus fortunis mori dignum duxerunt:& Annibali ob perfidiā:animiq̄ feritatem fortunæ mutationē:exitūq̄ uitæ uaticinat. Pro uecta:pcul uecta. Vadis cæruleis:aq̄s marinis: Dardana:romana nauis:qua,oratores uehebanū. Tristia iussa:afferētia dolorē & tristitia Annibali: quoniā illū ad pœnā rupti foederis reposcēbat. Primoresq̄ patrū fabius:tāgit natales Fabii:& maiorū stēma:Fāilia q̄ppe fabioḡ ad herculē originē referebat suā:Fabius filius Hercu:fuit ex Vindimia filia Euādri:a quo fabii:iō hic tyrinthia ples appellatur ab hercu:tyrinthio:de hocalibi latius ī bello: qđ romā cōtra ueictes gerebāt fabiorū familia:id bellū ī se suscepit. Itaq̄ treccū & sex ex hac fāilia cōtra hostes pfecti ad unū cæsi sunt:īsidiis circūuenti ad cremerā fluuiolū:q̄ pax distat ab urbe. Primos patrū:iter senatores illius æui facile principes. Primores dñtūr tñm nūero multitudis:& cōparatiūm ēsine positiuo: Turbie:ipetu bellico. Una dies:Qui. Vna dies fabios ad bellū miserat oīs. Ad bellū missos pdidit una dies. Fors:fortū bellī maior ecūtūribus fabioḡ:quoniā.ccc.& sex erant contra tot hostes: Nō æq̄:nō par labori fabiorū. Partitio:generoso & multū noīs. patritiū ppprie dñtili q̄ nati sūt ex patribus cōscriptis. Aeq̄to mūere: pari legatiōis officio. Mūnus:ut inq̄tiuris cōsultus: tribus mōis dīcī:uno mō donū.uñ mūera dicunt̄ dari mittue.altero onus:qđ cū rēittitur uacationē militiat munerisq̄ p̄stat:ide īmūeras appellatur: tertio officiū:uñ mūera militaria:& municipes dicūtur:qa mūera ciuilia capiāt. Ingētis uoleſi:Volesus:a quo ualesii mutatis līris:ide ualerii hñerunt originē ex regillis oppido Sabioḡ cū magna clientū māu Romā cōmigravit:& pater fuit:ut qdā uolū Valerii collegae Brutii consulatu:q qm plæb̄is studiō ſucrat publicola cognōiāt̄ ē:a quo hic Vale. originē hēbat Appi clau.R. litterā iuēit:ut p ualesii ualerii dicerētur. Sparta. ppa. sabia:qm spartani.i. lacedæmōii fuglētes aspiratē legū lycurgi nauigauerū in italiā:habitarūq̄ cū sabinis. Is:publicola. Insigni clari in familia:posteriq̄ cognōie. Ausonios fasces:cōsulatū quē adeptus fuit ille Valerius q̄ primus Publicola cognōiāt̄ ē. Ataudo cōſule:publicola illo ad quē hic originē referebat suā. Hos:Fabiu & Publicolā Consulta:decreta patrū. Foedere:qm̄ mouebat bellū cōtra foedus:& sic debebat dare poenas. Recens precenter. Perfusos:m̄adefactos cælorum sanguine. Tubæ tyrrhenæ:ab inuētore:qm̄ tyrrheneus pise us:auctore Pli.tubā æneā inuenit.Papinius in thebaide. Dū marte propinquo Horret tyrrhenos Heliconia plectra:tumultus. Relegant:retro nauigent Romam. Clausis:oblesis Sagunthinis.

Prospiciens signis uenturū in carbasa chorū Summo iamduđum subſtrīngit líntea malo. Sed lachrymæ atq̄ ira mixtus dolor ipulit oīs: Præcipitare latens fatum:lectique senatu: Q̄ uī ductorem adeat:si perstet surdus in armis Pectorum:uertant inde ad carthaginē arces. Nec diuum oblītis indicere bella morentur.

Finiſ primi libri.

Liber Secundus.

Aeruleis prouecta uadis ī dar, dana puppis
Tristia magnanimi portabat iusfa senatus.
Primoresq̄ patrum fabius tyrinthia proles
Tercētū mēoroabat auos:quos turbine martis
Abstulit una dies: cum fors non æqua labori
Patritio cremeræ maculauit sanguine ripas:
Huic comes æquato sociauit munere curas
Publicola:ingentis uoleſi spartana propago.
Is cultam referens insigni nomine plæbem
Ausonios ataudo ducebant consule fasces.
Hos ut depositis portum contingere uelis
Allatum annibali:consultaq̄ ferre senatus:
Iam medio seram bello poscentia pacem.
Ductorisq̄ simul conceptas foedere pœnas,
Oc̄us armatas passim per littora turmas
Ostentare iubet:militantia signa recensq̄
Perfusos clypeos:& tela rubentia cæde.
Haud dictis nunc eē locū strepe omnia clamat
Tyrrhenæ clangore tubæ gemituq̄ cadentum
Dum detur relegant pōtū neu se addere clausis

Consulto:decreta patrū. Foedere:qm̄ mouebat bellū cōtra foedus:& sic debebat dare poenas. Recens precenter. Perfusos:m̄adefactos cælorum sanguine. Tubæ tyrrhenæ:ab inuētore:qm̄ tyrrheneus pise us:auctore Pli.tubā æneā inuenit.Papinius in thebaide. Dū marte propinquo Horret tyrrhenos Heliconia plectra:tumultus. Relegant:retro nauigent Romam. Clausis:oblesis Sagunthinis.

Secundus

Quid audeat ensis: quasi dicat armatis nihil est sanctum: & violantur etiam legati: qui iure gentium tuti esse debent. Liuus ait: Interim a roma uenisse legatos nunciarum est: quibus obuiam ad mare missi ab Annibale: qui diceret: Nec tuto eos audituros inter tota effrenata gentium arma: In hospita ubi non inuenierunt hospitiū. Affatus: uerbis annibalium. Conuerso remige: mutata nauigatioē carthaginē cōtenderunt. Hic: tūc. Pœnus. annibal ita nauim abeuntē uerbis prosequutus est: mouēs ad indignationē suos. Fundente: pādent uela uentis in medio mari. Carinā. s. ostendit siue alloquutus est: deest. n. uerbū: quod ille non expressit ppter irā: ut sepe apud poetas legitur. Nostrū ferre caput. uerba Annibalium ad suos quibus romanos in odiū inuidiāq; trahit.

Festinent: notum quid cæde calentibus armis
Quātum ire liceat: motus ue quid audeat ensis
Sic ducis affatu per inhospita littora pulli
Conuerso tyrios petierunt remige patres
Hic alto pœnus fundentem uela carinam
Nostrū ferre eaput parat illa p æquaora puppis.
Heu cæcæ mentes tumefactaque corda secundis.
Armatū annibalem poene petit impia tellus.
Ne deposce: adero dabitur tibi copia nostri.
Anteexpectatum: portisq; focisque timebis
Quæ nunc extermos defendis roma penates
Tarpeios iterum scopulos præruptaque saxa
Scandatis licet: & celsam migretis in arcem
Nullo iam capti uitam pensabitis auro.
Incensi dictis animi: & furor additus armis
Conditur extemplo telorum nubibus aether.
Et densa resonant saxonum grandine turres.
Ardor agit: prouecta queat dum cernere muros
Inque oculis profugæ martem exercere carinam
Ipse autem incensas promissa piacula turmas
Flagitat insignis nudato uulnere ductor.
Ac repetens quæstus furibundo personat ore
Poscimur o socii: fabiusque e puppe catenas
Ostentat: dominique uocat nos ira senatus.
Si tedet cœpti culpanda ue mouimus arma
Auloniam ponto propere reuocate carinam.
Nil moror: en uincta laceradum tradite dextra:
Nam cur eo deductus origine belii
Tot libyæ populis tot circumfusus iberis
Seruitum præferre negem, rhetorius immo

mur osocii. oratio annibalium ad suos: qua rci indignitatem accedit: & beniuolentiā captata suis militibus: quos: ut uideañ humanus: socios appellat: sic Aeneas Virgilius & Cæsar apud lucanum. Domini. tyrannice imperantis: nam dominari proprio tyranno est. Culpada. digna reprehensione: id est: si tedet uos bellum mouisse reuocetis legatos meque illis uinctum dedite ad pœnam: hoc dicebat ut magis suos moueret. Nam cur eo. ironice loquitur: non enim sentiebat: sed hoc eo spe etat: ut ostendat se dignum esse ducem tanti nominis: & malorum stemmate clarum tradilacerandum iniuste imperantibus: & oriundis a gente molli. Belli eo: quoniam amilcar ad barcam beliden suam referebat originem: & Amilcar barcas cognominabantur autore Poly. unde factio barcina de belo rege assyriorum dictum est: qui sunt ad orientem. eos est mons orientis: unde eos. Deductus: natus ex genere Beli. p barca progenito rem nostrum: & principem gentis barcinæ. Seruitum: seruitutē. Seruitum iuenerunt Lacedemonii. Circumfusus: stipatus tanto exercitu: & tam forti abundabat inquit Li. multitudine hominum pœnus: ad centum enim quinquaginta hominū milia in armis suis creditur. Rhetorius: romanus oriundus a phrygibus: ubi est rheum promontoriū: Propagat signa dilater imperium & aquilas promoueat: id est uexilla. Ferox. bellicosus

Cæcæ: imprudente regi futuratu. Secundis. see licitate & flatu fortunæ: quæ temeraria est: & ad tepus. & sic tanq; iprudentes taxat romanos. Prudētis iquit Seneca p̄priū est examinare cōsilia. Si prudēs esse cupis in futura prospectū intēde: & quæ possit cōtingere aīo tuo propone: nil tibi subitū sit: sed to tu ante cōspicies. Si prudens est aīus tuus tribus tē poribus dispenseſ presentia ordina futura prouide præterita recordare: nā q nihil de preterito cogitat perdet uitā: q nihil de futuro premeditat in oīa incautus īcidit: Annibal igit̄ dū romanos iprudentes uocat cecitatē ostendit suā: qui uires illorū minimæ metiebat: & sic tandem uictus pœnitentiae locū reliquit: quod iprudentiē ascribit. cū tibi alludit uitæ prosperitas iquit Seneca. tuncte uelut in lubrico retinebis ac listes: nec tibi dabis ipetus liberos: sed circūspicies: quo eundū sit: uel quo usq; nō altiori te rei īponas: in quā tibi stāti tremēdū ascendēti cadēdū sit. Impia tellus. Roma. Pœnæ. ad pœnā rupti foederis. Anteexpectatum: est una dictio: & significat anteq; me expectes. Vir. ī geor. Est hosti Ante expectatum positis stat ī agmine castris. sic ētantedo mādū idē ponit. i. anteq; domeſ adero īq; citius q̄ putabas o roma portis tuis. Penates extermos. i. sa gūthū. Timebis tibi īq paulopost o Roma: q nūc uis defēdere sagūthinos: q sūt extra italiā. Tarpeios scopulos: capitoliū & arce: ut fecistis tpe senonū. Prærupta: alta & accessu diffīcilia. i. rupē uestrā capitolinā: qua salutē defenditis: nō pugna & uirib⁹ non poteritis īq redimere uos a me auro: & tutari capitolina arce: ut fecistis tpe galloꝝ. Nubibus: dē sitate ac multitudine teloꝝ. lacebat iquit saxa in turres hostiles: ut legati romanorū nauigātes acerrimā urbis oppugnationē cerneret. Prouecta naūis p cul uecta a portu. Profugæ: quā Annibal p̄fuga uerat armorū strepitū & tubis. Martē pugnā: & urbis oppugnationem. Turmas: exercitum. Turma habebat triginta duos equites. Manipulus autē uiginti pedites. Piacula: ultionem uulneris illati a sagunthinis annibal afflagitabat a militibus ut uulnus ulciscerentur snum: quod promiserant: & uulnus ostētabat: ut maiores excitaret affectus. Posci assert. Romanos trahit in inuidiā: suosq; ad pugnā accedit: & beniuolentiā captata suis militibus: quos: ut uideañ humanus: socios appellat: sic Aeneas Virgilius & Cæsar apud lucanum. Domini. tyrannice imperantis: nam dominari proprio tyranno est. Culpada. digna reprehensione: id est: si tedet uos bellum mouisse reuocetis legatos meque illis uinctum dedite ad pœnam: hoc dicebat ut magis suos moueret. Nam cur eo. ironice loquitur: non enim sentiebat: sed hoc eo spe etat: ut ostendat se dignum esse ducem tanti nominis: & malorum stemmate clarum tradilacerandum iniuste imperantibus: & oriundis a gente molli. Belli eo: quoniam amilcar ad barcam beliden suam referebat originem: & Amilcar barcas cognominabantur autore Poly. unde factio barcina de belo rege assyriorum dictum est: qui sunt ad orientem. eos est mons orientis: unde eos. Deductus: natus ex genere Beli. p barca progenito rem nostrum: & principem gentis barcinæ. Seruitum: seruitutē. Seruitum iuenerunt Lacedemonii. Circumfusus: stipatus tanto exercitu: & tam forti abundabat inquit Li. multitudine hominum pœnus: ad centum enim quinquaginta hominū milia in armis suis creditur. Rhetorius: romanus oriundus a phrygibus: ubi est rheum promontoriū: Propagat signa dilater imperium & aquilas promoueat: id est uexilla. Ferox. bellicosus

Seneca
Annibal ad suos regnans
Tria si p̄p̄t
n̄t̄p̄ habri
uolū mūs d
bernis consi
et m̄r

Seneca

Virgilinus

Annibal Irrides
legatos

dominari

Lelius

Liber

& crudelis. Tremamus: timeamus etiam nurus romanorum: ac si eent dii. Numen inquit Varro dicunt esse Imperium a nutu. Itaque nutu ioui semper tribuit Homerus: ut eius imperium maximum esse videatur. Ominatri, stia: uerba annibalis ominantia infelicitate: ut fuit, nam omnia haec & grauiora passi sunt carthaginenses a Romanis. Discinctos inter libyos: describit haspiten reginam cyrenaicæ regiis quae uenit in auxilium anni balis amazonum ritu: sed malis auib: quoniam occubuit: libyci ut auctor est Strabo: habebat peltas parvas ex corio confectas. Iacula parua & lata: uestes etiam latas & discinctas: ideo Virg. cœnit in octauo: Discinctos mulciber aphros. Bilingues: fallaces. Cice. in oratione contra P. Rullum tribunum plæbis dicit. Carthaginenses frumenti & medaces sunt: non genere: sed natura loci: quod propter portus suos multis & uariis mercatorum sermibus ad studium fallendi studio quietus ferebantur:

Marmarici: libycis. marmaridæ. non sunt populi libyes. In bella ceno. lagunthina & romana: quam saguthini erat iuncti foedere cum româis: Garamatis hyarbæ: qui regnauit apud garamates. Hasbyræ sunt populi apud nasomodos: a quibus nomen huius regiae deducit: quibus impabat. Hyarbas filius fuit iouis Ammonis: cuius oraculum erat apud garamates: ad quem suam originem referebat hasbite. Phorciniidos a me. Phorcinus fuit pater medusæ & rex Mauritanie: & sic mauritaniam intelligit: unde in decio describets morte Phorcus ait. Iacet igitur Phorcus ab artis Herculeæ calpes: celatus gorgoe parvam. Vnde genus: tristisque deae manabat origo. i. Medusæ filiae phorcii: siue phorcini. Cyniphiumque ma. Macæ populi cyrenaicæ regiis: ubi est cynips flu. unde cyniphii macæ dñit: erant illi hirci uillossissimi: & iohircos cyniphios appellat Vir. Battadas: cyrenaicos: quam battus: de quo alibi diceatur: cōdedit Cyrenen denotata a nomine matris. Int. so. ardoribus caeli: regio quippe cirenaica est arida: clari uiri cyrenaici fuerunt. Aristippus qui cyrenaicæ phiam instituit: cui eteta ei filia in scola successit. Annlyceris: qui cyrenaici cum dogma emendauit. Erastothenes mathematicus Carneades optius academicus. Cronus apolloni: qui magister fuit Diodo. dyalectici. Parrius nasa. Nalamones populi aphricæ ppe syrtes: qui & mesam mones dicti sunt: quia in mediis haremis siti: apud quos ut dixi erat oraculum iouis Ammonis patris hyarbæ: iohicit patrius nasamon. Barcae: oppidum cyrenaicum regiis laborans aqra in opia: alio nomine Ptolæmias dicebatur. Néora auto. Autololes sunt populi aphrycæ uicini getulis: habentes optia pascua & nemora: ipsi peracti ueloci in cursu. Inf. syr. pp. uada da brevia in quibus nauta faciunt naufragium: de syrtibus alibi diceatur. Getulus le. agilis ad pugnam. getuli populi sunt aphrycæ: qui in bello habentis equorum non uterbat: sed eos sola virgula regebat. Tritonide nym. alludit ad historiam: quam ut auctor est Diodo. Amazones non soli fuere in potu ad Thermodontem flu. sed etiam in lybia: in quadam insula paludis Tritonidis: quam Helperia appellant: quarum reginam Myrhinam nonnulla memoratu digna fecisse seri. Ideo singit poeta hasbiten natam fuisse ex ninyphe Tritonis paludis: ut imitaretur Homerum: qui scripsit Penthesileam Reginam amazorum uenisse ad Troiam: & Virgilium: qui Camillam in Troianos armavit. Thalamos: nuptias. Sua nomina: natales & clarum stemma maiorum. Loco satidisco: in quo iuppiter proauus colebatur: & dabat responsa. Ignara uirilis: uirgo imitata in primis annis Amazones. Dictynnæ: Dictynna mulier quodam fuit in Creta insula: ut auctor est Stra. Bryto Martis appellata: quae retia uenatiisibus apta inuenit: quo inuenito nomen consequuta est: unde cum Diana dea sit uenatio: cuius illa studiosa fuit dictynna dicitur. Dictinnæ: ut inquit Stra. erectum fuit templum in creta. Anhemium: defatigatum. Planta: calcaribus. Immunitis: ferox & bellicosa. Quales threiciæ: hasbiten uenatiis studiosam cōparat puellis threiciis: quae innuptæ uenatiisibus studebat congressus uirorum fugientes. Rhodope mons thraciæ. Pægeus mos. Hebrus flu. eiusdem regionis. Icones & getæ thraces sunt. Rhesus rex threicius. Bithones etiam qui utuntur lunatis scutis. Hesperidum dono: Hesperides pueræ: cuius locus erat in Cyrenaica regione: ut auctor est Stra. Prima hasbites aurea poma habebant: ad quorum colorum alludens poeta singit hesperides aureum cingulum donasse Haspita: quo illa crines passos religauerat. Dono: cingulo aureo muneri dato ab hesperidibus puellis. Nuda latus: quoniam dextrum brachium erat nudum: ut esset ad pugnam expeditius: sic amazones ad bellum prodibant adarentes dextram mamillam: ne exuberans esset impedimen-

Imperet æternum: & populis: sedisque propaget Signa ferox: nos iussa uirum: nutusque tremamus: Effundunt gemitus: atque omnia tristia uertunt In stirpem æneadum: ac stimulat clamoribus iras Discinctos inter libyos: populosque bilingues. Marmaricis audax in bella cœnotria signis. Venerat hasbite, proles garamantis hyarbæ, Ammone hic genitus phorcinidos atra medusæ Cyniphiumque macem: & iniquo e sole calentis Battadas late imperio sceptrisque regebat Cui patrius nasamon æternumque arida barca. Cui nemora autololum: atque infida littora syrtis Parebant: nulla que leuis getulus hahena. Atque is fundarat thalamos critonide nympha Vnde genus proauumque iouem regina ferebat Et sua fatidico repetebat nomina luco. Haec ignara uiri: uacuoque assueta cubilis. Vernatu & sylvis primos defenderat annos Non calathis molita manus: operata ue fuso. Dicynnæ: & saltus: & anhelum impellere planta Cornipedem: ac strausse feras immunitis amabat: Quales threiciæ rhodopen: pangeaque lustrant Saxosis nemora alta iugis: cursuque fatigant Ebrum innupta manus spreti ciconesque geteque: Et thesi domus: & lunatis bithones armis Ergo habitu insignis patrio religata fluentem

Marmarici
Hasbit
Hyarbas
Phorciniis
Macæ
Battadas
Nasamon
Barca
Autololes
Critonis
Haspita in amy annibalis

Bithones

Secundus

Hesperidum crinē donō dextrumq; feroci
Nuda latus marti; ac fulgenti tegmine leuum
Termodoontiaca munita in prælia pelta..
Fumantē rapidis quatiebat cursibus axem
Pars comitum bīlugo curru; pars cætera dorso
Fertur equi; necnon ueneris iā fœdera paslæ
Reginam cingunt; sed uirgine densior ala est.
Ipſa aut̄ gregibus per longa mapalia lectos
Ante acie ostētabat equos tumuloq; ppinquo
Dum sequitur gyris campū uibrata pauras.
Spicula contorquēs summa ponebat in arce.
Hanc hastam totiens intrantē incēnia mopsus
Non tulit; & celsis senior cortynia muris
Tela sonante fugat neruo liquidasq; p auras
Dirigit aligerō letalia uulnra ferro.
Cres erat ærisonis curetū aduectus ab antris
Dicteos agitare puer leuioribus annis
Pennata saltus assuetus arundine mopsus.
Ille uagam cœlo demisit ſaþe uolucrem;
Ille procul campo linquentem retia ceruum
Vulnere ſitebat; rueretq; inopina ſub iectu
Ante fera incauto; q; ſibyla poneret arcus
Nec ſe tum pharetra iactauit iustius ulla;
Eois quanquam certet cortyna sagittis.
Verum ut opū leuior uenatu e. tedere uitam
Abnuit; atq; arcta res exegere p æquor
Coniuge cum meroc; natiq; inglorius hospes
Intrarai miserā fato ducēte lagunthum.
Coriti fratum ex humeris calamiq; paterni
Pēdebant; uolucerq; calibis minoia tela.
Hic mediū iuuem̄ masſylæ gētis in agmē
Crebra cydoneo fundebat ſpicula cornu.
Iam graniū audacēq; tyrū pariterq; ruētis
Gisonē leueq; bagam indignumq; sagittæ
Impubē malatam; certeq; occurrere luxum
Fuderat. & plena tractabat bella pharetra
Tum uultum intēdēs telumq; in uirginis ora;
Desertum nō grata iouem per uota uocabat
Namq; ut fatieros conuerit prospicit arcus
Oppolito procul insidiis nasamonia ſarpe
Corpore præripuit læthū calamumq; uolantē.
Dum clamat patulo excipiens trāſmisit hiatu
Et primæ ferrum a tergo uiderc ſorores.
At comitis casum frendens labentia uirgo
Mēbra leuat; paruaq; oculos iā luce natates
Irrorat lachrymis; totisq; adnixa doloris

to i p̄liis. Vnde. Vir. dixit. Exertæ cingula māmæ
Termodoō ē fluuius i poto; cuius ripas accoluerūt
amazōes. uñ Papi. i ſyluis deſcribēs pugnas mulie
rū i theatro dicit. Stat ſexus rudis. iſciusq; ferri & pu
gnas capit i probus uitiles. Credas ad tanaī feruq;
phasi. Termodoōticas; calef turmas. Feroci mar
ti. pugnae. Thermodoōtica pelta. Icuto amazōico
Bīlugo curru. traſto a duobus eqs. paſſa ſoedera
ueneris; q; iā nuplerāt. Dēſior ala. maior erat mul
titudo uirginū q; nuptaz. Lōga mapalia. tuguria
paſtoga & domos. Giris. reuolutionibus. Corty
nia. cretēia. Coritia ē utbs cretæ. & Mopsus erat cre
tēis. Neruo. arcu q; neruo tēdi. Læthalia. ſagit
tas iſerēt uuln̄læthale. Aligerō. pēnatū ſagittis
Cres erat; deſcri. patriā Mopsū. & ipſius cōmigrati
onē ad ſagittū mālis auibus. Cres; cretēis; curetes
i creta occultauerūt iouē; infantē; circa quē uagientē
cymbalis; & armog agitatōe; ſtrepituq; pſonabant:
ne uagit exaudiret. Vnde ærīſōa antra curetū dicit
adde et q; d̄ curetes choribātes. Idei dactyli; & telchi
nes ſacerdotes fuerūt; q; cōmotōe armog cymbalis.
uociferatiōe. tibiis tympanisq; rē ſacrā in atriis pa
gebāt ſuis. Verbosa eſt de curetibus diſputatio ap̄d
Stra. Dicteos. cretēis. qm̄ dictæ eſt ciuitas cretæ:
Inopina: nō puidēs iectu. Inopinus dicit is q; non
opinae; & is de quo nihil opinamur: quēadmodū
ignarus dicit tā is: qui ignorat; q; is q; ignorat; & ne
ſcius tā is q; nescit; q; is q; nescit. Rueret; p̄uebat.
Cortyna. i. creta ipſa. ſenſus eſt: Q uāuis pita ſagitt
tādi creta certet cū populis; q; ſit ad orientē optimis
ſagittariis; mopsū ſc̄retēſ ſupabat; & ſic laudat
eū a peitia ſuē artis; cū cortina nunquā habuerit ta
lē; qualis erat Mopsus. Leuior opū: habens domi
rē angustā. Reſ actæ; paupertas & difficultas i re
familiari coegerūt ipſū nauigare ad nouas ſedes pa
rādas. Hospes; iſe Mopsus pegrinus. Inglorius.
ſinc noīe & gloria: Humilis. n. erat fortunæ. Mi
ſerā; paulo poſt caſurā. Natis. Icaro & Dorila.
Coritiſ leues. Corit̄ eſt pharctra ex corio. Oui. Inq
bus eſt nemo; q; nō coritū & arcū: Telaq; uipereo lu
rida felle gerat; & Papinius i Thebaide. Terga cy
donea coritus harūdie pulsat. Coritus eſt potest dici
heca ipſius arcus ex corio. Fratrū. icari & Dorile:
t Chalybs. ferrū ſagittaz. Minoia; cretēia; qm̄
illic regnauit Minos. Gentis masſylæ. libycæ qm̄
masſylī ſit populi aphricæ ultra getulos. In agmē
hostile igī Mopsus emittebat ſagittas. Cydoneo
cornu: arcu cretēi. Læuē. politū & imberbē. Læui.
cū prima longa ſignificat politū: inde læuigare ex
polite Mart. Læuior o cōchis gallæ cytheriacis.
Certæ ſagittæ: certū uuln̄ iſerēti: qm̄ hi adoleſcētes
erāt digni uita. Tum uultū intēdens. exprimit ha
bitū ſagittantis & morē; qui oculo dirigit ſagittas.
Virginis. hasbytes; quā cōſcere optabat. Desertū
quē reliquerat in creta; ubi natus ille erat; & coleba
tur. Nō grata; qm̄ nō ſuit exauditus; nolebat enī
Iuppiter. hasbyten interfici a Mopsū; quoniam erat
ſua progenies. Insidiis. Mopsū insidianti: & ſagitt
is; quas dirigebat Mopsus Hasbite nō aduertente:
Calamum; ſagittam. Patulo hiatu: ore dīducto.
Læthalem; cornum. hastam ex corno arbore afferrē
tem mortem. Ducti nerui; quia trahebat ad ſe ner

Mopsus cretēis

Mærōe
CoritiCydone
Granius
Tyrus
Gison
Bagas
Malatas

Sarpe

Doryle
Scarus
Annibal
Mopsus mors
Therous lauf
Iubas
Tapsum
Micipsa
Saces
Idus
Cithon
Phatus
Iugurta
Hasbita

uum: quo arcus tenditur: & sagittam usque ad ser-
rum: & tunc cornua arcus uidentur coire. Excute-
re: excutiebat: emittebat. Ferrum: sagittas. Re-
solute pollice: relaxatis digitis & remissis: quibus
trahitur neruus & sagitta. Versa: casu ipsius Do-
rilæ: nam uulneratus ab hasbito preceps ad terram
delapsus est. Paribus armis: quoniam & ipse ute-
batur arcu. Praeuertit: præoccupat saxo adacto.

Frigore: morte. Remisit: quoniam non potu-
it: ut cooperat epharetra depromere. Artes: sagit-
tandi scilicet. Postq; sentit æuum: id est postq; co-
gnouit se propter uires senio affectas non posse pe-
rimere saxo: quo filius ceciderat. Nil opis: nil ro-
boris & uitium ad mortem tibi inferendā. Exter-
no: extra suam patriam: id est in bello sagynthino.

Cortynius: cretenis Mopsus. Atq; illi: descri-
bit arma Teronis: quæ erant ad imitationem her-
culis: cuius sacræ operabatur. Mole iuuentæ: ro-
bore uirilis ætatis. Leonis: Hercules in nemea syl-
ua peloponnesi inter cleonas & philiū leonē hor-
rendæ magnitudis interemit: & spoliū pro moni-
mento gefauit. prius aliū in agro Thebano prope
Theumelum stratuerat: de quo Papi. in Thebaide
T ergo uidet huius insanū implexis utriq; iubis hor-
rere leonem: Illius in Ipeciem: quā per Theumelia
tempe amphitriades fractum iuuenilibus ānis
Ante cleonei uestitur pœlia monstri. Rictum.
os leonis. Lernea mōstra: hydram: quam intere-
mit ad Lernam paludem agri mycenei & argui.
Hydra dicitur habuisse centum capita: quoq; lingu-
lis cæsi: duo renascebantur: hoc ideo fictū est: quo
niam hercules in gratiā incolarum paludem illam
desiccauit: quæ putrefacto cœno ac pestifera exha-
latiōe totam regionem inficiebat: renasci capita di-
cebatur: quoniam præcluso uno meatu plures erū-
pebant: unde opus fuit incēdio. & ideo dicunt iola-
um inq; herculis abscessam ceruicē inuisisse lignea
face: ne sanguis efflueret: & cū in lerna eēnt purga-
menta & feces: quæ in eā deuoluebantur undiq; na-
tum ē prouerbiū: ut inq; Strabo Lerna malorū: &
quia Hercules in opprimenda hydra usus ē aliena
ope natum ē alius prouerbiū: ne hercules quidē ad
uersus duos ualeat. Geminā: quæ multiplicabatur
abscesso uno capite. Ille iubam: describit occisos a
terōe: iuba: ut Plinius ait: Ptolæmei pater: qui pri-
mus utriq; Mauritaniae impauit studiorum clarita-
te memorabilior etiam q; regno: a quo nomen hu-
ius iubæ Syllius deduxit. Tapsum: a Tapso urbe
Aphricæ. Micipsa filius masinissæ fuit regis numi-
darum in amicitiam ab Aphricano recepti: q; Ma-
nastabile & gylusa: frīb⁹ morbo absūptis regnū nu-
midiae solus obtinuit: is Adberbalem & Hyempsa-
lem ex se se genuit. iugurthamque filium Manasta-
bilis fratris eodem cultu quo liberos suos domi ha-
buit. Sylli: ab his hæc noīa deducit. Palantes: ef-
fusos. Egerat: impulerat. Tegmina leuæ: pelta
quam in leua gestabat. Supra: Ac fulgenti tegmine
leuum Thermodoontiaca munita in pœlia pelta.
Lumina: ipsam peltam gemmis ornatam.

Liber
Víribus intorquet læthalem in mœnia cornū
Illa uolans humerum rapido trāsuerberat íctu
Conantis doryle: iūctis iā cornibus arcus
Et ducti spatiū nerui complente sagitta
Excutere in uentos resoluto pollice ferrum.
Tum subitū in uulnus præceps deuoluīt altis
Aggeribus muri: iustaq; cadentia membra
Effusi uersa calamī fulsere pharetra.
Exclamat paribus frater uicinus in armis
Icarus: ulcisciq; parat lachrymabile fatum:
Atq; illum raptum prementem in pœlia tælum
Annibal excussi præuertit turbine faxi.
Labuntur gelido torpentia frigore membra
Deficiētq; manus pharetræ sua tela remisit.
At pater gemino natorum funere mopsus:
Correptos arcus ter mœsta mouit ab ira.
Ter cecidit dextra: notas dolor abstulit artes
Pœnitit heu sero dulcis liquisse penates.
Arreptoq; auide quo concidis icare saxo.
Postq; æuum senior percussaq; pectora frustra
Sentit: & ut tantos compescat morte dolores:
Nil opis in dextra: uastæ se culmine turris
Præcipitem iacit delapsus pondere prono
Mēbra super natū moribundos explicat artus
Dum cadit extero cortynius aduena bello
Iam noua molitus stimulato milite teron.
Alcidæ templi custos aræque sacerdos.
Non expectatum tyrus effuderat agmen
Et fera miscebat reserata pœlia porta.
Atq; illi non hasta manu non uertice classis
Sed fisus lati humeris & mole iuuentæ
Agmina uastabat claua: nihil indigus ensis.
Exuuæ capitū impositæ tegmētq; leonis
Terribilem attollunt excuso uertice rictum
In clypeo & lectis geminā serpētibus hydrat.
Ille iubam tapsumq; patrē: clarumq; micipsam
Nomē aui: maūrumq; facen a mœnibus actos:
Palantesq; fuga præceps ad littora cursu
Egerat: atq; una spumabant æquora dextra.
Nec contentus id læto: læthoq; cothonis
Marmaridæ: nec cæde rothi: nec cæde iugurtæ
Hafbytes currum: & radiatis tegmina leuæ
Poscebat uotis: gemmataq; lumina peltae.
Atq; imbelligera uersabat uirgine mentem.
Quem ruere ut telo uidit regina cruento:
Obliquos detorquet equos: leuūq; per orbem

Secundus

Fallaci gyro campum secat: ac uelut ales
 Auerso rapitur sinuata per æquora currū.
 Dumq; ea se ex oculis aufert: atque oculus euro
 Incita pulueream campo trahit ungula nubem
 Aduersum late stridens rota proderit agmen.
 Ingerit & crebas uirgo trepidantibus hastas
 Hic cecidere lycus: thamirisq; & nobile nomen
 Eurydamas: clari deductum stirpe parentis
 Qui thalamos ausus quondam sperare superbos
 Heu demes itacique torū: sed enim arte pudica
 Fallacis totiens reuoluto stamine telæ
 Deceptus mersum pelago iactarat ulyxem
 Ast ithacus uero ficta pro morte loquacem
 Affecit læto tædeq; ad funera uersæ
 Gens extrema uiri campis deletur iberus
 Eurydamas nomados dextra: sup istrepit ater
 Et seruat cursum per fractis ossibus axis
 Iaque aderat remeas uirgo inter prælia postquam
 Distringi terona uidet seu amq; bipennem
 Perlibrans mediae fronti spolium inde superbū
 Herculeasque tibi exuuias dictinna uouebat
 Nec segnis teron tantæ spe laudis in ipsos
 Aduersus consurgit equos uillosaq; fului
 Ingerit obiectans trepidantibus ora leonis
 Attoniti tetrore nouo riuque minaci
 Quadrupedes iactant resupino pondere currū
 Tum saltu hasbiten conantे linquere pugnas
 Occupat incussa gemina inter tempora claua
 Feruentisq; rotas turbataq; frena pauore
 Disiecto sparsit collis: a per ossa cerebro
 At rapta properas cedem ostentare bipeni
 Amputat e curru reuolutæ uirginis ora.
 Nendum iræ positæ: celsa nam figitur hasta
 Spectandū caput: id gestet ante agmina pœnū
 Imperat: & ppere currus ad mœnia uertant
 Hæc cæcus fati diuumq; abeunte fauore
 Vincere teron edebat prælia læto.
 Nam que aderat toto ore ferens irasque minasq;
 Annibal: & cæsam hasbiten fixi q; tropheum
 Infandum capitis furiata mente dolebat.
 At simul ærat radiauit luminis umbo.
 Et concussa pcuī membris uelocibus arma
 Lætiferum intonuere: fugam percussa repente
 Ad muros trepido conuertunt agmina cursu.
 Sicut agit leuibus p; sera crepuscula pennis.
 E pastu uolucres ad nota cubilia uesper
 Aut ubi cecropius formidine nubis aquosæ

Aequora sinuata. planiciem: quā gyris lustrabat.
 Bigas inuenere phryges: quadrigas erictonius. Pu
 gnare ex equo inuenere thessalī habitates ad pelion
 montem: & ob id centauri sunt appellati. Nobile
 nomen: quoniam euridamas dorice significat amplū
 populum: & Euridamas significat illum qui ampla
 domat. Eurydamas itacensis fuit unus ex procis Pe
 nelopes coiugis Ulyxis castissimæ: qui una cum aliis
 mentiebatur Ulyxem naufragio periisse: Penelope
 targetibus procis: ac patre ad nuptias: dixit se prius *Lycus*
Tamyris
Euridamas
 telam: quam in manibus habebat perficere uelle: &
 cum ad finem uentum erat: illa retexebat: & tali cō
 mento frustrata est procos. Ulyxes tadem reuersus
 auxilio telemachi & Heumei subulci procos perdi
 dit alios sagittis: altos ense. Eurydamantem ense cō
 fecit: Ad quem hic Euridamas genus suum refre
 bat. Thalamos superbos: nobile conjugum Pe
 nelopes. Thorum ithaci uxorem Ulyxis. Arte
 pudica. quoniam texebat retexebatq; telam. Tæ
 dæ uersæ ad funera. i. ipsi qui sperabat tale coiugiū
 fuerunt interfici. Gens extrema uiri. ipse euryda
 mas ultimus ab illo eurydamate qui fuit procos pe
 nelopes. Nomados. dextra: manu hasbytes numi
 dicæ: hasbyte enim numidas secum habebat. Ater
 axis: currus hasbytes crudelis: & iam respersus atro
 sanguine seruabat suum cursum & rotis ossa cæsorum
 frangebat. Iamq; aderat: iam redierat hasbyte ad
 locum unde discesserat fugiens teronem. Distrin
 gi: premi & urgeri pugna: nnde dicimus distringor
 negotiis & causis. Perlibrans. diriges in mediā frō
 tem teronis bipenem uouit dianæ spolia. Spoliū:
 pellem leōis. Dictinna: o diana: quoniam omnes
 uenatrices spolia dianæ uouebant. Herculeas exu
 vias. claua & alia insignia: q; Teron habebat ad imi
 tationē herculis. Ingerit: iniicit equis hasbytes ri
 ctum leonis: qui territi illam e curru deturbarunt.
 Collisa: fracta. clauam quippe capitū incussit. Re
 solutæ. delapsæ ex currū: Pœnum. pœnorū. Cæ
 cus fati: ignorans fatum suum & finem: Abeunte.
 discendente omni fauore superum: quibus fidebat.
 Tropheum: id est caput esse affixum hastæ in signū
 uictoriae. Vmbo. clypeus: sensus est: cum sagunthi
 ni uidissent annibale armatū timore correpti sunt:
 & ad mœnia configere. Cōcussa: commota a mœ
 bris ipsius annibalis qui curlu ad Teronem conten
 dens arma quibus erat induitus: concutiebat. Per
 culsa. timida: a percello quod significat terrorē icu
 tio. Lætiferum: quoniam mortem minabantur
 ut fulmen. Sicut agit leuibus. sagunthinos metu
 annibalis percusso domumq; fugientes comparat
 auibus hespero apparente ad iua cubilia uolantib:
 & apibus quæ timentes aquam repetunt aluearia.
 Crepuscula: crepusculum inquit Varro significat
 dubium: ab eo res dubiae dicitæ crepere q; in crepu
 sculo dies: iam sit an nox multis dubium est. duplex
 est crepusculum matutinum. & uespertinum: ideo
 dixit per sera crepuscula ad differentiā. Vesper. i.
 solis occasus cum appareat uesp stella: quæ & hespe
 rus dicitur ac uesperago. Hymetus. mons atticæ re
 gioris ubi apes optime mellificat: unde mella hym
 etia: & marmora celebratur a poetis. cecrops fuit rex
 athenarum: unde cecropius hymetus: id est atticus:

Thero ad suos

Antra: aluearia. Odori corticis: quoniā sunt ut plurimū aluearia ex cortice suberis. Odori: propter thymū & alios flores ex quibus cæra colligiē. odorum dicitur: quod ex te odorē emittit. odoratū quod aliunde suscipit. Grauidæ: plenæ: mel gutture portant: cæras pedibus. Præcipitat: impellit & urget ad cursum. Cæci: nihil prouidentes. Heu blandum cœli lumen: ignauiae accusat sagunthinos fugientes præter decorū. sensus ē. o uita nimis blāda & cara. Potius eēt uobis moriendum cū decoro q̄ turpiter uiuere. Vir enim fortis & magni animi cū uersatur in periculis: ne laudē ueræ uirtutis amittat: uitæ suæ parcere nō debet: quasi nō sit dignum uiuere nisi cum decoro. Vnde dicit Seneca. Eris magnaū: si pīcula nō appetas ut temerari us: nec formides ut timidus. Saguthini aut plurissima ciebant uitam q̄ honestatem: quæ ē finis cuiuscunq̄ uirtutis. Nascentiæ addita fata: Sic Virg. Stat sua: cuiq̄ dies: & Syllius alibi: Extremūq̄ diem primus tulit: & Tragicus: Primusq̄ diē dedit extremū De futuris cogita: inquit Seneca. Conditionem rerum mutare non possumus magnū sumere animū quo fortiter fortuita patiamur. Optimū est pati qd̄ emendare non possis. epicurei calibus oia ascribūt Stoici aut fato: ex quorum opione loquit̄ poeta.

Annibali in Theronem

Consiliū: q̄ scilicet e portis erupissent: hortante Terone: qui eos præcipites uix retinebat. State uiri: uerba Teronis hortati suos ad decoq̄ præstādū. Este tantū spectacula. i. solū spectetis me cū illo pugnantem. Acer: uehenens. Heu defor me: exclamat Teron in ignauiam suoꝝ: quoniam turpis est fuga uiro propter metum: & habere animum muliebrē. amittitur enim laus fortitudinis: quæ maxime decet hoīem. Trepidi rerum: nullā ponētes in rebus spem & salutē. Fessi: laborates inopia salutis. Stat: placet annibali irruere ī urbē patentē portā: & diffidre mortē Teronis: quod ille uidens emicuit contra hostē: cui immittere nitebatur formidinem: sed parum profecit. Præuenit præoccupat Annibalē ut incutiat timorem. Cū stōs aræ. Tero sacerdos herculis. Gliscit: crescit ira annibali poeno ab elysa Didone. Tu solue interea nobis bone ianitor urbis Supplicium: ut pandas inquit tua mœnia lēto. Nec plura effari sinit ira: roratq̄ eoruscum Mucronem: sed contortum prior impete uasto Daunius huic robō iuuēis. iacit. arma fragore Icta graui raucum genuere: altæq̄ resultant Aere illis cauo nodosæ pondera clauæ. At uideus telī frustrato proditus iſtu. Pernici uelox cursu rapit incita membra Et celeri fugiens pluſtrat mœnia planta. Instat atrox terga increpitans fugientia uictor. Cōclamant matres: celsoq̄ e culmine muri Lamentis uox mixta sonat: nunc nomina nota Appellant: sera fesso nunc pandere portas Posse uolunt: quatit hortatum precordia terror Ne simul accipiāt ingentem mœnibus hostem Incutit umbonem fesso: assuliatq̄ ruentī Poenus. & obtestas spectantē e mœnibus urbē I miseram halbiten lēto solare ppinquo. Hæc dicēs iugulo optantis dimittere uitam Infestum condit mucronem: ac regia latus Quadrupedes spolia abreptos a mœnibus ipsiſ Quis audū portæ trepidatū ſepferat agmen Victor agit: curruntq̄ uolat per ouantia castra

Liber

Sparsa super flores examina tollit hymetus Ad dulcis ceras: & odori uerticis anta Mellis apes audiæ pperat dē ſoꝝ uolatu Glaucū connexæ glomerat ad limina murmur Præcipitat metus attonitos: cæciq; feruntur. Heu blandum cœli lumen: tanto ne cauetur Mors redituta metu: nascentique addita fata Auxilium clamat: portaq; atq; aggere tuto Erupisse gemunt: retinet uix agmina teron. Interdumq; manu: interdum clamore: minisq; State uiri: mēs ille hostis: mihi gloria magnæ State uenit pugnæ. muro tectisque sagunthi Hac abigam poenos dextra ſpectacula tantum Este uiri: uel si cunctos metus acer in urbem Heu deforme rapit: ſoli mihi claudite portas. At poenus rapido præceps ad mœnia curſu: Dum pauitant trepidi rerum fessi: que ſalutis Tendebat: stat primū urbē: murosque patentis Postposita cede. & dilata inuadere pngna. Id postquā herculeæ custos uideat impiger aræ Emicat: & uelox formidine præuenit hostem. Gliscit elīeo uiolentior ira tyrāno Tu ſolue interea nobis bone ianitor urbis Supplicium: ut pandas inquit tua mœnia lēto. Nec plura effari sinit ira: roratq̄ eoruscum Mucronem: sed contortum prior impete uasto Daunius huic robō iuuēis. iacit. arma fragore Icta graui raucum genuere: altæq̄ resultant Aere illis cauo nodosæ pondera clauæ. At uideus telī frustrato proditus iſtu. Pernici uelox cursu rapit incita membra Et celeri fugiens pluſtrat mœnia planta. Instat atrox terga increpitans fugientia uictor. Cōclamant matres: celsoq̄ e culmine muri Lamentis uox mixta sonat: nunc nomina nota Appellant: sera fesso nunc pandere portas Posse uolunt: quatit hortatum precordia terror Ne simul accipiāt ingentem mœnibus hostem Incutit umbonem fesso: assuliatq̄ ruentī Poenus. & obtestas spectantē e mœnibus urbē I miseram halbiten lēto solare ppinquo. Hæc dicēs iugulo optantis dimittere uitam Infestum condit mucronem: ac regia latus Quadrupedes spolia abreptos a mœnibus ipsiſ Quis audū portæ trepidatū ſepferat agmen Victor agit: curruntq̄ uolat per ouantia castra

Secundus

gunthini:nec audētibus ferre opē Teron luet pœnas. I miseram:uerba annibalis ad Teronē. Regia spolia quoniam illi equi fuerant regnæ hasbytes:quos Terō in signum victoriæ iusserat duci ad moenia:qbus clau sa fuerat porta a trepidantibus. Sepserat.clauserat aditum portæ. Quis:quibus equis. Volat.celeriter currit. Quantia.morte. i:teronis:& iam receptos esse equos reginæ prius abactos ad moenia. Ad nomadū fu rribunda cohors:describit funus.& rogum hasbytes:& pompam funebrē paratam a numidis:quibus illa impe rauerat qui erectæ pyræ clauam spoliumq; leonis iniecerunt:raptauerantq; corpus teronis circa rogum. De properat.propere aggreditur & parat. Miserabile munus:pompam exequiarum miseratione dignā. Rapo corpore.teronis.s. quod raptarū circa rogum:ut se citachilles de corpore hectoris.lustrare aliquādō si gnificat purgate:aliquādō circūire.unde Virgi. Et cum lustrabimus agros.lustrat igī:idest purgat ci neres:quoniam putabant expiari manes defuncti ta libus infertis.& ideo raptabant numidæ teronē:ut esset piaculum cædis hasbytes. Cineres rogum in quo cōburebatur cadauer. Robur.clauam teronis

futa balbita

At nōadū furibunda cohors miserabile hūandi Deproperat munus.tumulique adiūgit honorē Et rapto cineres ter circum corpore lustrat.

Hinc letale uiri robur tegmenq; tremendum In flamas iaciūt:ambustoque ore genisq; Deforme alitibus liquere cadauer iberis.

Pœnorum interea:quis rerum summa potestas Consultant bello super:& quæ dicta ferantur Ausoniæ populis oratorumque minaci Aduentu trepidant.monet hinc foedusq; fidesq; Et testes superi;iurataque pacta parentum Hinc popularis amor captantis magna iuuētæ Et sperare iuuat bellū meliora:sed olim Ductorem infestans odii gentilibus hanno Sic adeo increpitat studia incautumq; fauorem Cuncta quidē patres,neq; enī cohibere minātū Ire se ualuere:premūt formidine uocem.

Haud tamē abstiteri mortē licet arma pp̄iquēt Testabor superos:& cœlo uota relinquam:

Quæ postrema salus rerū patriæque reposcīt. Nec nunc obfessa demum & fumante sagūtho Hæc serus uates hanno canit anxia rumpi Pectora:ne castris innutriretur & armis Exītiale caput monui:& dum uita monebo Ingenitum noscēs uirus flatusq; paternos, Vt qui stelligero specula tur sydera coelo Venturam pelagi rabiem chaurique futura Prædicit miseris.haud uanus flamina nautis Confedit solio rerumque inuasit habenas. Ergo armis foedus fasque omne abrūpit amīs

Ore.capite teronis dum raptaretur circa pīram.

Gadauer.teronis turpatum igni reliquerūt inse

pultum. Iberis hispanis. Pœnorum interea.dū hæcagerentur apud sagunthum senatores carthaginienses tertii aduentu romanorum de summā rerū consultabāt. Super.de bello. Minact:quoniam minabātur se bellum inducturos:si anaibal sagūhi uis nō abstueret. Luctæ:annibalis qui i illa æta te magna moliebatur & capitabat:cui studiis populus satiebat. Belli mellora: meliorem bellī euentū q; habuerint in primo bello punico:sed hanno dux alterius factiōis gentili odio annibale insectabatur aduerso senatu causam rupti foederis magno filētio propter auctoritatē suam cum assensu auditorum egit.gentiles dicūtūr qui eodem cognomine cēsentur:& ex eodem genere orti. Studia:uelūtatem eorum qui annibali fauebant. In eautum fauorem: quoniam qui fauebant non erant cauti & prudētes: sed ignari futuræ calamitatis.cautes dicitur ille qui mala declinat cum ratiōe:& cautio in solo prudēte cadit nam proprie cautes dicīt is qui timet caueretq; cum prudētia:quæ timere cauereq; debemus: ne ui deamur imprudentes. Cūcta quidē patres. oratio hānonis i genere deliberatiō:qua in annibale inuehitur querentem sibi nōmē cū patriæ calamitate:suadetq; ab utili abstinentiū bello cōtra romanos:q; nōnullis ratiōibus persuadere nititur:parat sibi beniuolentiam:& annibali odium atq; iuidiā. sensus est:licet mihi mors immīeat ab inimicis:ob ea quæ pro salute patriæ dicturus sum:tamē dicam quod sētio:& patriæ commodum meo ante ponā. dicam quod omnibus bonis & patriæ studiosis cōducit:& dīs cætera relinquam.cūcta i quī premūt uocem meam formidine: nā iræ eorum qui mihi minantur non potuerunt se cohibere:tamē ego nō

quāuis arma inimicorum mīhi mortē appropinquet.

Testabor.inuocabo deos testes uerborum meorum:& relinquam cœlo uota mea quæ patriæ flatus exposcit: id est dicam quod sentio:& relinquam curam superis. Nec nunc demum:quoniam ut est apud Līvium cēsue rat prius in senatu:ut annibal nō mitteretur ad exercitum his uerbis.ego istum iuuēnem domi tenendum sub legibus:sub magistratibus docendum uitere æquo iure cum cæteris censeo:ne quādoq; paruushic ignis incēdium ingens luscitet. Vates:tanq; uates:& laudatur prudentia hānonis:qui tanq; uates futura prospiciebat.

Virus.malignitatem insitam. Flatus paternos.elationem animi sūmīlem patri apud Līvīait:hunc iuuenīt faciemq; huius belli odi:& detestor. Vt qui:ita inquit prædixi uobis id quod futurum cēt deānibale:ut ille qui nauim gubernat:& longa experītia edoctus prædicit nautis tuturam tempestatem.

Chauri:uenti. Haud uanus nō mēdax. Flamina.flatus uentorum. Confedit solio: trahit annibalem in inuidiam a tyranide:solium dicitur tribunal regium a soliditate.solium in balneis pro uase accipit:qđ adhuc retinet nomen:cutus meminit Martialis Trāquillus & Seneca.his uerbis:Solium deinde illatum est i quo diu

iacuit: Calida subinde suffusa paulatim defecit. fecit inquit se tyrannū: & hoc ē inuadere habēas rerū: quoniam impabat. Funesta: quæ patriæ calamitatē affuerunt de his sacris: & iuramēto hannibalis habuimus. Supi cōuersi in caput infidū: ipsi dīi inuocati in fœdere qnod uiolauit: & sic ipsi dīi uexant annibalē: & in cladem: quā meretur ob impietatē detrahere parant. Externas arces: sensus ē. annibal nūc oppugnat Sagunthum conditum ab hercule tyrinthio: precor ut ob id ipse solus det pœnas: & patria non luat illius temeritatē. Luat hæc patiatur ob hæc: quæ nūc facit suppliciū. Inq̄ inq̄: conduplicatio ad maiorem affectū exprimendū apud Līvium ait. Sagūthū noster exercitus oblidet: unde arcetū fœdere mox carthaginē obsidebunt romāe legiōes: dūcibus dīis hiisdem: p̄ quos priore bello ruptaſe dera sunt uicti. Lauimus æthneas: cōmemorat calāitates accēptas i prīo bello pu. ut ab utili ſuade at non eē pugnandū cum romāis q tam fausto mar te utebantur. Appius claudius p̄ rimus romāi noīs contra hyeronē & Carthaginēs in ſubſidium mārteinorū: ut dictum ē: claſſe traiecit in Siciliam: & hostes uicit fugauitq. L. Posthumius: &. Qu. æmilius obſedere agrigerū: quod pœnorū munimētum erat: q eo conſugerant: duce annibale. Hannō dux i ſubſidiū ex aphrica uēit: cuius copias terrefrī p̄ cœlio cōſules proſligarunt: diripueruntq caſtra. Annibal noctu ex agrigento clā erupit: Romāi deſtitutā urbē p̄ aſſidio diripuere. Inde Duilius clasſem punicā ad Mylas ſuperauit: cui anibal p̄ aereat q e nauī in Scaphā deſiliens ſūga euafit. qnquaq̄ta nauēs captæ. & Duilius primus romanorū de naua liui & toria triūphū egit. Annibal etiā apud Sardiniam male re geſta a suis cruci affixus ē. Inde Atilius Regulus & Manlius consul hannonē & Amilca rem doceſ pœnorū nauali pugna ſuperarunt: & fraetæ hostiū. xxx. nauēs. captæ uero. Ixiii. Demum hānō pugnauit cū Luctatio ad egates: & cētū &. xx. nauēs aſerunt pœni: quarū. xl viii. ſubmersa Luctatiū uicticē clasſem ad Lilybeū reduxit: cum quo & eius collega Gattulo amilcar cognomento barca: q eo bello impator fuerat pater annibalis fœdus per eūſlit. & ſic carthaginēs celeri desperatiōe: imposi to etiā ſtipendio Sardiniam Siciliāque amiferūt
 Aethneas: ſiculas. Animoso: quoniam īq̄: uo lauimus eē animosi: & pugnare cum gente tā fauſti martis. Conduco lacone: xantippo lacedæmonio: q conductus a pœni in prīo bello pu. uiuum coepit Atilium Regulum conſulem illuc ex uoluntate ſenatus proſectum cum. xl. nauibus & quinde cīm milibus peditum: & quingentis equitibus. Produxitmus: per aliquod tempus: quoniam uitandē ſuccubuerunt. Scylla antra: ſcylla eſt ſcopulus in freto ſicilo uersus italiā ſub quo ſunt concava ſaxa quo naues uiuentorum: æſtuq̄ freti impelluntur: laceratūr. Refluo: quoniam illud fretum fluit & refluit. Charibdis eſt uorago quædam: & profundū immensum ante Messanā urbem in freto ſicilo: quo inundationes reti detrahunt nauigia per magnas circumductiones: uorticeſq̄ p̄cipitata: quibus absorptis: ac diſſolutis naufragiorum fragmenta euomittunt ad littus tauro minitantium: ut auator eſt Strabo: cōtorta: reiecta ab ima uoragine: tranſtra dicuntur ſedilia nauium. Responce proh demēs: ueritatem ſuum ad Annibalē: quē demētem. & ab omni cultu deſ alienum appellat: ut eum trahat in odiū ab impietate ac perfidia. Egates: calamita tem acceptā ad egates. Membra lybiæ: quæ fluunt per mare ſiculum. Quo ruis: tanq̄ ſurēs: fineullo cōſilio. Noīa: famam: cū calamitate patriæ: quod impium eſt. Subſident alpes: opponuntur: inquit annibali alpes inaccessae: & appenninus alpibus æqualis. ſed eſto q̄. tranſcedat alpes. nōne ſunt ibi romāi: qui uici ne queunt: hoſtibusq̄ formidolosi ſunt etiā mortui. Cāpos: eſto qd pueias in italiā ſupatis alpibus. Vane: mēdax: & nullius momēti. Vanus eſt ille qui mēritur ſine aliqua utilitate. & ſingit ſibi in eſſe: quod nō in eſt. & uanus eſt atq̄ inaniſ. num ſemper includit negationē: nō autē interrogatiue poſitū affirmationem. Gētibus iſtis: romāis. Mortales animi. q. d. animi romāorū ſunt dīni. & trāſcendent uires mortaliū. & ſic ab utili ſua det illis abſtinēdum & ut oſtēdat imposſibile eſſe illos uinci. Fatiscunt: deficiunt: & opprimuntur: quaſi dicat non: Laus Romanorū a fortitudine. Haud tibi neritia: conſutatio eſt. potuſſet enim dici: quemadmodū expugnat sagūthinos: ita etiā & Romanos expugnabit. ideo ait: nō erit tibi res cū pube neritia. i. cū sagūthi nis iuuenibus ortūdus a zacyntho iuſula: cui uicina eſt neritus: de qua Virg. Et Neritos ardua ſaxis. eſt et neriti

tus mons ithacæ: cuius meminit Home. his uerbis: Quicq; habitant itacā & frondosum neriton. Pubescit castris miles: probatio est cōfutationis: laudat romanā pubem n^o militaris glorie studiosam a teneris annis. hoc iō poeta dicit respiciens ad posteri ora tēpora quoniā in hoc secundo bello punico romani tot cladibus attriti & totiens inscēlēci marte exhausti p̄textatos armauerunt. Militia profecto dicebatur ars romanorum: quia ī p̄tium: & nomen comparatū. pubertas incipit post quartūdecimū annum. Lanuginem appellamus primos p̄i los quibus maxillæ adolescentū signātur ad similitudinē lanuginis pomorum anteq; perueniant ad maturitatem. Merēdo. merere. n.n militare est: Luca. ære mercenari paruo. & Tranquillus in cæsare. Meruit sūb se uilio isaurico. Exangues. effuso sanguine in pugna.

Stant prima inter signa senes. I etūque laceſſūt
Ipse ego romanās perſoſſo corpore turmas
Tela intorquētiſ correpia e uulnere uidi
Vidi aīos. mortesque uirū decorisque furorem
Si bello abſiſtis nec te uictoribus offers
Quātū heu carthago donat tibi ſagūinis hāno
Gestar ad hæc. nāque ipatiēs aspque coquebat
Iamdudum immittes iras: mediāque loquētiſ
Bis conatus erat turbando abrumpere uocem
Conciliōne inquit libyæ tyrioque ſenatu
Proh ſuperi ausonius miles ſedet? armaq; tātū
Haud dū ſupta uiro: nā cætera nō latet hostis.
Nunc geminas alpes: appenīnūque minatur.
Nunc freta ſieaniae & ſcylleī littoris undas.
Nec p̄cul est qui iā manes. umbrasq; paueſcat
Dardanias tanta accumulat p̄aenitātē
Vulneribusque uirū tollitque ad sydera gentē:
Morralē mihi crede licet formidīne turpi
Frigida corda tremant: mortalē ſumimus hostē
Vidi ego cū geminas arctis post terga catheñis
Succinctus palmas uulgo traheretur ouante
Carceris in tenebras ſpes & fiducia gentis
Regulus hec torē. uidi cum robore pendens
Hesperiam cruce ſublimis ſpectaret ab alta.

deliberatiuo: cuius finis est utile. qua confutantur ea quāb; hanno censuerat: qui in odium adduciāt atq; inuidiā: quoniā uidebatur hostibus ſauere: & patriam odiſſe ſuaderet: ab utili bellum eſſe gerendum cū romāis pro ſalute patriæ: ſensus eſt in hac cōtione atq; confeſſu punico ſedet hannon: qui eſt potius romanus animo: q̄ carthaginensis. eſt enim inquit hostis noſter: ſolum ſupererit: ut arma induat aperte contra patriam: cuius laudi ac ſaluti omnibus ſententiis aduersatur. Ausonius. romantis. Armaque tantum. hanno inquit. In omni re hostis eſt: niſi quod nōdum arma ſumisit contra nos: quod profecto faciet: niſi reprimat: & ſic trahit illū in odium ab impietate erga patriam: & in iūidiā affectatae tyrānidis. Cætera. per cætera ſive in cæteris gerit ſe hostem. Nunc geminas alpes. repetit ea quāe hanno dixerat: & utitur cōfutatiōe. Geminis. ex ſtomacho loquitur gestar. i. altissimas ac ſi eſſent duplicita. Fretas ſieaniae. ſcyllam & carybdim: & clades acceptas ī mari ſiculo. Nec procul eſt. q.d. adeo laudibus romanos ūexit: ut uideatur timere illos etiam mortuos: & manes eo rum quod turpissimum eſt: Lætho. forti morte: quia dixerat. Vidi animos mortesque uirū. Gentem. romanos ſcīlicet. Mortalem mihi crede licet: quoniā turpe eſt timere ac p̄ter decorum: hostes inquit quos ſumimus mortales ſunt: & turpe eſt eos timere: tanq; īmortales: dixerat hanno. nū gentibus iſiſ mortales aniſi: & arguit a poffibili romanos poſſe uinci: cum ſint mortales. Licet formidine turpi frigida corda tremat hoc per parenthēſim dictum eſt in hannonem. q̄ni p̄ter decorum timere uidebatur: & dicere romanos non eſe mortales. Ideo gestar mortalem duplicat: ut magis exprimat & confutet. Frigida. ab effectu: quoniā q̄tis met friget. Vidi ego. ex cōplo reguli oſtēdit romanos non eſſe inuictos: ut ille dixerat: & ad illud respicit: Ipſe ego romanās: & uidi animos: moresq; uirū. In primo bello punico Regulus captus a xātippo ſebalio: ī crucē a pacis ſublatus eſt: de cuius ſupplicio alibi diceſ. Succinctus. ligatas habēs post terga manus. Vulgo. populo carthaginē ſixti tale ſpectaculū grauiflum ſuit. Hectoreæ gentis ex ſtomacho dicit hec in romanos quise fortes & hec torēos iactabāt. Spectaret hesperiam ab alta cruce: ad ignominiam romanorum dicit hoc

Liber

& ex stomacho: Hesperia italiam: adeo crux alta erat: seruit poeta affectu ipsius gestantis. Nec uero terret: ad illud respoderet: pubescit castris miles. Ora: pueroru: quos dixisti sub galea pubescere. Protinus sub galea: statim ante pubertatem armis obducta. Properata casside: quā primis annis accipiūt nō expectata pubertate. Indole: non adeo segnes sumus: nostri etiā pueri gestar ait: ita faciunt: ut romanos factitare hanno iactauit: & nostri inq̄ pueri clarā indolē & signū futuræ uirtutis præse ferūt: se in uariis gymnasitis exercentes. Indoles ē signū uirtutis. in pueris nō cadit uirtus: aut uirtūtū: cū non habeant electionē: & in ipsis nō uigeat ratio: tamen in illis potest ē probitas. & oīs uirtus ē probitas: sed non ecōtra: & cū puer officio gaudet: apparet ī ipso indoles. t. signū futuræ uirtutis: q̄ uisum regrit: & officiis cōparatur. ideo ait: gestar indole nō adeo legnes sumus. segnis dicitur piger in rebus agendis: atq̄ ignavus qui oppōtitur sorti: & hoc pbat gestar exemplis. Turmæ pueroru. s. q̄ ex eqs simulacra pugnæ exercēt. hoc dicit poeta respicēt ad armiferas exercitatiōes romanorū adolescentū: quare me minere Plutar. in Mario. Cicero in offi. & Hora. his uerbis Ludere q̄ rescit cāpestribus abstinet armis siebant. i. in cāpo martio. & ideo campestria arma dicta. Anteire ānos: pati labores supra uires aetatis. Nudis: sine ephippio. Ductor: annibal. Lituos: clangores tubarū: est enī lituus tuba incurua. Phrygiā: romanā oriundā a Phrygibus. Patria arma: bella: q̄ gesserat. patriā inq̄ & pueri spirabat patrē in armis: qui & prēdicta & robore præstātissimus fuit. Proinde polo: nunc arguit a possibili ut confutet dcā hannonis. sensus ē: q̄uis crescerent alpes usq; ap cœlū: & appēninus tāgeret astra: erit q̄ aperiat iter per cœlū. Ut stimulet atrā: uel inania mentē: hoc dico: inquit gestat: ut hæc: q̄ im possibilia sunt. & uana stimulent mentē hannonis atram: iuīdā: & perfidā: atra mens cādidæ oppōitur. & cādidas is est qui non habet liuorem. hannonis mens atra uidebatur: quoniam annibali iuidebat. & ut eū incēderer hæc uerba dicit gestar: liuor ī ers uitiū: inq̄ Out. Vel inania ē: hæc q̄ sunt uana: & impossibilia afferāt stimulū mēti tuæ: dicā: inq̄ ut tibi stomachū faciā. Atrā: plenā liuoris: quo/ niam inuides nascēti gloriæ annibalis: quē gentili odio infectaris. Inuidia profecto ipsis habentibus pessimū est uenenū: & sola miseria caret inuidia. Pudet desperare: exēplo ostēdit possibilitatē: quoniam hercules alpes trāscēderat. Laudem. q. s. al pes munimēta italiae transcederit. Sed libiæ clades: dixerat ille: Lauimus ætheas animoso sanguine ualles: & propter hoc arguit gerendum bellum: ut macula priore bello accepto deleatur. famā quippe & decus cæteris rebus præponere debemus: si ē natura uiuere uolumus. Aggerat: accumulat: auget: ut tandem suis grandiorē inicutiat terrorem: Formidinis æsus: maximos timores: qbus tanq̄ æstu. uritur & angitur: hanno inq̄ ignavior sc̄ia continet se domi: & sinat nos pellete romanos tyrānos. & sic captata persona sua beniuolētiā: dicēs: nos ibimus cōtra hostes: quibus nūl patria est antiquius. Singulantem: timidā & pene egrediente corpore propter metū: & sic uituperatur hāno ab ignavia: quæ nullo mō decet hoīem: cui maximum est dedecus audire se esse muliere ignaviorem: cū fortitudo sit hoīs. Q uis: quibus: Fū: decretū est: ut decet optimos ciues: ac patriæ studios. Domīnos: tyrānos romāos: etiā inuito ioue. Nī fata repugnēt: quoniā oīa: ut poetæ uolunt fato reguntur & subiiciunt: etiā ipse iuppiter. unde Plato in ultimo libro de republica: Parcas: quæ & fata dicuntur appellat filias necessitatis. Parcae inq̄ sunt filiæ necessitatis: & appellantur fata. & postea dicit. Necessitatis filiae lachesis p̄coq̄ū. Et ni ma. i. nī p̄cīt' mars hīc migravit dānās oīo hāc urbē. colebat carthaginēs martē pp ostētū capitū eqnī illī effossi: qd̄ portēderat illos fore martigēas: cū equus aīal sit ferox & bellicosum. Dudū: paulo ante potius inquit uolo mori q̄ uidere patriā meā seruire romanis. & liber descendā ad inferos. acheron ē fluuius inferoru: & interfatur sine salute. Nā quæ proh superi fabius iubet: rei indignitatē auger: repetēs ea q̄ Fabius iubebat. ocīus. s. arma exuite: & cætera q̄ sequuntur q̄ ad nil aliud spectabāt: nīsi ad Carthaginēs seruitutem. & nītī ab utili suadere illa ē spēnēda: exclamās ad supos: quos orat ut nunq̄ talia patiātur qm̄ carthago nī mereat. & apte usus ē exclamatiōe: q̄ cōficit significationē doloris & idignationē. Delecta ma

Secundus

nus electi milites. Talia ple. puniri p talia qualia tuber fabius. Ductoris annibalis. Manus solu. quas han
nō ac fabius iubebant ligari & trahi ad poenā rupti foederis. Hichānō. Hānō iteg asseuerauit: q̄ intēderat qd
cēseat apud Liūtīā dictū est. Raptā ablata sagūthīnīs i pugna. Instat asseuerat. Autorē annibale dari i pœ
nas ro. Discordia: dissidentia inuicē. i. cōtrarias opinione: & sententias de bello. Profatus. cū palā dixisset.
Postq̄ carthaginē uenerūt iqt Liui. cū datus eset senatus: & fabius nihil ultra q̄ unū: qd mandatū erat pcontatus
eset eū e pœnis qdā supbe admodū rñdisset inquiēs: pinde omittē sagūthī atq̄ iberi mētionē facere: & qd diu
parturit aī uester: aliq̄do pariat. tū romanus sinu

ex toga facto hīc inq̄t uobis bellū & pacē portamus
utrū placet sumite: sūb hāc uocē: haud mius ferociē
daret utrū uellet suclamatū est & cū i sīnū iteg effu
so bellū dare dixisset: accip̄e se ōcs respōderunt: & q
b̄ acciperēt aīs iis dē se gesturos. Quid se. placeat
illis. Priori. bello punico primo quo pœni succu
buerāt. Accip̄e iquīt bellū eo om̄ie ac iſcelicitate q̄
prius bellū accep̄istis. Laxos ami. resolutū sūnū.

Priās. romanās. rediit romā fabius cū collega bellī
nūcius. Atq̄ e.d.p. dum hæc apud carthaginē age
renē sagunthini: ucanit poeta: & scri. Liui. aliq̄tulū
recreatī sunt pp annibalis pfectiōne i oretanos: &
carpētanos: q pp delectus acerbitatē retinuerāt cōq
fitores: & de defectiōe cogitabāt: sed celeritate anni
balis fūenti oppresliq̄s sūt. Interea Maharbal hīmīl
cōis filius relictus ab annibale sagūthīnā oppugna
tionē urgebat: & aliq̄tulū muri deiecerat cū dux re
diisset. Elīsae. didōis: pfugāt ex phēciea. Accitī
po. uocatis i arma oretanis & carpētanis: q defectu
ri ab ānibale uidebāt nolētes mittere milites ad ex
ercitū punicū. Quis. qb̄. Lababat. nutabat & du
bia erat. Aegra: debilis: & incōstās: qm uolebāt de
ficere. Ecce at deserī. arma munērī mīſta annibali
a calaicis pplīs q hītāt ad oceanū hispanū: deno iati
a callace herculis filio: quoq̄ regio dicit̄ callatia: ubi
nūch habēt celeberria ædes apostoli iacobi hoc iō fī
xit poeta: qm ap̄d illos mīltū ē auri: quo ornabāt
& thoraces & loricæ & illic sūt tagus: & durius & læ
the fluuii habētes auti ramenta: nā lusitanī latus
ad austrū cīgit taḡ: ab occālu uero ac lepteīriōe oce
anus: ab aurora carpētani: uetōes: Vaccei & calleci
nūc accip̄iūs lusitāos p callecis: q qm mōtes: quōdā
hītabāt pugnacīslimi erāt: & expugnatū difficilimū
uñ brū p̄tor cū uicissit lusitaos: qm maxie labora
uerat i expugnādis callecis callaicus nō lusitāus co
gnoīari uoluit. & turderāt q illic sūt quōdā p̄sepīb̄
aureis ac doliis utebāt. auc. ē Stra. Mar. Gallicū mā
das: siqd ad ocea. pœni factitiae & clypeos & ima
gines ex ere sectūq̄ i castris tuler̄. certe captis eis auc.
pli. talē clypeū asdrubalis iuēit Mar. Scipi. i hispāia
uictor: isq̄ clypē supra fore capitolie ædis ulq̄ ad
icēdiū primū fuit: prius æreis uerāt: clypeos i sacro
ul̄ pu. priuatī dicare prius iſtituit Appius clau: q cō
sul q ūilio fuit: posuit. n. i æde bellōḡ maiores fuos
placuitq̄ i excelsō spectari: & titulos maior̄ legi scu
tis: qlib̄ ap̄d Troiā pugnatū ē. cōtinebāt imagines:
uñ & nomē habuere clypeoz. Sæuo portēdēti ma
lū hostibus. Ductor. annibali. Corruſcis uibrāti
b̄ & aureis. Coni ūmitates: conus ē ūmitas galeæ
& ponit p galea: & conus ē baca cupſi: uñ coifera
dicit̄. Niveæ pēnæ. albe strutii camelī habētis pē
nas: q̄ crūtē adiuuāt. p̄mia ex his inq̄t pli. oua pp̄ ūplitudinē p qbusdā habita uafis: conosq̄ bellicos & galeas
adornātes pēnæ. Lorica: ur ait Varro dicta ē q̄ e loris de corio nudo pectoralia fiebāt: postea succide
rūt galli e fetro sub id uocabulū ex Anulis: fereā tunicā de q̄ Syllius loq̄. nā cōtexta erat ex anulis aureis no
dolis. hæc inq̄l lorica erat tegmē penetrabile nullī tælo. Perfusa. inaurata. Opibus tagi: auro: qm tagus hēt
aureas harenas. Luſrat: aspīcīt cælaturā clypei: in quo erat carthaginīs origo. Condebat primæ: sequitur

Carthago prohibete nephās. nostri que solutas
Ductoris seruate manus. deinde resedit
Factaq̄ cessendi patrum de more potestas:
Hīc hannon reddī propere certamine rapta
Instat. & autorē uiolati foederis addit
Tū uero attoniti ceu templo irrumperet hostis
Exiluere patres latiōq̄ id uerteret om̄ē.
Orauere deum. at postquam discordia sentit
Pectora: & infidas ad martem uergere mētes:
Non ultra patiens fabius rexisse dolorem:
Cōciliū exposeit ppere. patribusq̄ uocatis
Bellum se gestare sīnu pacemq̄ profatus
Quid sedeat legere: ambiguis neu fallere dīctis
Imperat: ac seu neutrū renuente senatu
Ceu clausas acies gremioque effunderet arma.
Accip̄ite infaustum libyæ euentuque priori
Par inquit bellum: & laxos effudit amictus
Tum patrias repetit pugnandi nuncius arces.
Atq̄a dum profugæ regnis agitantur elisæ
Accitīs uelox populis quis ægra lababat
Ambiguo sup̄ marте fides prædeque grauatus
Ad muros pœnus reuocauerat arma sagunthi.
Ecee autem clypeum seu fulgore micantem
Oceanī gentes ductori dona ferebant
Callaicæ telluris opus: galeamq̄ coruscis
Subnīxam crīstis. uibrant cui uertice conī
Albentes nūne tremulo nutamine pennæ
Ensem unum: ac multis fatalem milibus hastā
Præterea textam uodis: auroq̄ trilicen
Loricā: & nulli tegmen penetrabile tælo.
Hæc ære & duri calybīs. præfectaq̄ metallo
Atque opibus perfusa tagi per singula lātis.
Luſrat ouās oculis gaudetque in origine regnī
Condebat primæ dido carthaginīs arces.
Instabatque operi subducta classe iuuentus.
Milibus hī claudunt portus. his tecta domusq̄
Partitis iuste bitia uenerandæ senectæ

nas: q̄ crūtē adiuuāt. p̄mia ex his inq̄t pli. oua pp̄ ūplitudinē p qbusdā habita uafis: conosq̄ bellicos & galeas
adornātes pēnæ. Lorica: ur ait Varro dicta ē q̄ e loris de corio nudo pectoralia fiebāt: postea succide
rūt galli e fetro sub id uocabulū ex Anulis: fereā tunicā de q̄ Syllius loq̄. nā cōtexta erat ex anulis aureis no
dolis. hæc inq̄l lorica erat tegmē penetrabile nullī tælo. Perfusa. inaurata. Opibus tagi: auro: qm tagus hēt
aureas harenas. Luſrat: aspīcīt cælaturā clypei: in quo erat carthaginīs origo. Condebat primæ: sequitur

Liber

annales Romāoꝝ & carthaginēſiū q̄ carthaginē a didōe cōditā dñt: de xoro & carchedone dictum est: quos Euſebius & Appiāus carthaginem condidisse scribunt. Arces: byrsam. Iuuentus: quæ extyro nauigarat. Molibus: magnis saxis & ædificiis. Iustæ: quoniam fides & iustitia solent esse in ſenibus. adde etiam quod hic erat ſacerdos. Omen: reperti capitis equini: quod rei militaris præstantiam portendebat: nā prius effo derant bubulum caput: quod portendebat ubertatem ſoli: & poterat ſignificare feruitatem: cū id animal iugo ſubiciatur. Has inter ſpecies: formas & imagines ſupradictas in clypeo cælatas. erat etiā æneas: cuius fabu loſa hifta. uulgatissima ē. & Virg. æneā carthaginē transmittit ad libidinem. tēpora q̄ppē non cōueniunt: ſed uati noſtro accedāuſ: qui illud in dedecus illorū finxit: qui ro. legibꝫ parere nolebant: imo de impio totiens malis auibus decertarunt. Serēa: exhilarta. Clamor ad auras: laus eſt ſculpturæ in qua ui debantur uēatores clamare & cāes prodere latrat⁹ ſic Vir. Sæuitq; canū latratus in auras. Alæ uenārum: turbæ uenatorū. Clafſis: quoniam diſceſſit æneas inuita didonē. Tyrii futuris: dido mori tura ē: ut apud Vir. mādauit posteris bellū gerēdū cū romāis. & poeta in principio dixit: mandata ne potibus arma. Dardanus: æneas. Magnis fatis: propter remā hoc dicit conditā a nepotibꝫ æneā quæ orbi fere impauit: & ipsæ Aeneas in italiā nauigauit ducētibus fatis ad maiora rerū initia. Par te alia: haec ē tertia cælatura in qua erat ānibal iurās bellū romāis: amilcar: uit impator in primo bello pu. adeo strenuus ut alter mars diceretur. Ardor in eſt oculis: quoniā amilcar in armo ſurens: ingen tis ſpiritus fuīt & audaciæ. unde Poly. dicit amilca ris audacia nihil ſuperius. & ut idem Syllius canit: Sybilla cū uideſſet umbrā amilcaris: ſic Scipionem allocuta ē. Ille ē cerne procul: cui frōs nec in morte remiſſa: rārum ſeruat rabiē. Nec nō & lœuū: qua rā cælatura: in qua erat regulis captus a xantippo: lacedæmonio. Spartana cohors: laconica iuuentus: quæ ſub xantippo merebat. Ledeis amyklis: amiclae urbs laconiae: ubi regnauit Leda mater Caſtoris & pollucis. Triste decus: quoniam romāis id fuerat moleſtissimū: ſed decus ſequo: q̄ ut fidem ſeruaret forti aīo ad ſuppliū redire uoluit: nec pœnam deprecatus eſt: quā effera gens inferebat. Pēdet. ſ. in cruce: ſiue uidebatur pendere: quoniā illa cælatura erat imago. Lætior at cir. alia ſculptura in qua erant mapalia getulorū: & armenta q̄ paſſim uagabantur: & pastores earum tela cāes dom⁹ quas palustris circuuectabāt. & lapides qbus ignē excudebant & fistula pastoralis: & ſic expreſſit uitā numidarū: qui per agros paſſim uagabantur: quoſ maſinifſa primus docuit rem militarem: agricultu ram atq; ad ciuilē cultum deduxit auctore Strabōe. Facies: aspectus: nā illīc non erant bella: & triste decus reguli. Agitata: cōmota uēationibus. Nā getuil ac numidæ ſtudio uenatiōis tenebātur: lege Strabonem de numidis libro ultimo. Mapalia: Salustius in Iugurtha de Numidis ſic ſcribit. & q̄a ſaſe tentantes agros alia deinde loca petuerant: ſemetipſos autem numidas apellauere: caeterum adhuc ædificia numidarū quæ illi mapalia uocant oblonga in curuis lateribus tecta: quāli nauifī carinæ. Ce lata: ſculpta. Nec pcul: alia ſculptura in qua ſingit ſuiffe Maug filiū vulcani q̄ dedit nomen mauris. Sed mau ri fuerū medi: qui in apbricam uenerānt una cum persis: & armenis: & Medorum nomen libes corrupere barbara lingua mauros pro medis appellantes. Vīta cutem: id eſt nigra propter ſolis ardorem. Maurus & getulia: ut uolunt fabuleſ ſilli fuerunt vulcani: a mauro mauri dicti ſunt: a getulia getuli: qui erant mixti numidis. Lybia: ut ſcribit Hero. dicta eſt a muliere quadā indigena. Hoc ſingit Syllius. historia habet getulos: & libes in initio hitaffe aphricā asperos incultos: qbus cibus erat ferina caro: atq; humi pabulū ueluti pecudibus: hi

22

Secundus

neq; moribus: neq; lege aut Imperio cuiusq; regebat uagi palantes quo nox cogebat sedes habebant: describi igitur poeta originem & principia aphrotum. Vista cutem iō dicit: quoniam getuli nō procul sūt ab ardoribus nigri ut æthiopes propter solis ardore: ut inquit Slaustius. Pli. ait in tingitania prouincia est gens quōdā præcipua maurorum: unde nomē prouinciae. Horrida inulta alludit ad getulos in cultos & asperos: & quia calor solis est causa coloris nigri ideo fictū est getulā fuisse filiam uulcani qui est deus ignis. Primo sermone. quoniam mauri solebat circuire leones: & etiā numidæ primus hominū leonē manu tractare ut inquit Pli: au sus & offendere mansuetum hanno e clarissimis pœnorū tradit. dānatq; illo argumēto: qm̄ nihil nō psua surū uirtū artificis ingenii uidebatur: & male credi libertas ei cui in tantum cessisset etiam feritas:

It liber cāpis: describit uitam numidaḡ. Poenū uigilem: custodem punicū & magistrū pecoris: q̄ uī gilando armēta custodit. i. pastores numidæ omnē spellecilem circūferebant. & nullo fine cōtinebāt r̄ passim uagantes: Gesa. rela. pastoritia: gesū ponit pro quoq; telo. Cydon. est urbs cretæ ut dictum est: unde aduehebātur optimi canes: ideo hūc canem cydonem appellauit. Tectum: quoniam māpalia circūferebāt sua. In silicis uenis: mos. n. pastorum & ignem ex lapide excutere: cuius rei pyrodes cylīcis filius inuentor fuit: & ignē asseruare in ferula docuit prometheus. Eminet excelsō. alia sculptura in qua erat sagunthos obfessa ab annibale. Orbum: rotunditatē clipei quod ideo dicit: quoniam iberus a cantabris ortum habens fluit per amplum cāporum spatiū prope pyreneos mōtes a quibus ut autor est Strabo: parī semper iteruallō distat iter cuius deflexiones & pyrenei extremitates tarraco sita est in quodā sinu ciuitatum: quæ sunt intra iberū caput. Sublimis: sic Vir. cecinerat de ænea. Ille deæ donis: & tanto lāetus honore Expleri nequit. Heu quantū ausonio: uerba annibalī. Vindex euria. romana. s. quæ uis uindicare sagūthū dabis mihi pœnas. Iāq; senescēbat. non redit ad sagunthinos: qui propter obsidionem regū omniū inopia laborabāt & iō fame cōsciebantur. Diues. tēpus ipsum cōsūmebat sagunthinos. Signa. aquilas romanās & tubas. i. subsidiū romāorū quos iplorauerāt missi legatis. Aequore uano. quoniam nullū uidebāt adna uigare subsidiū. Suprema. proximā mortē. Pestis. famēs quæ illos cōsciebat. quoniam deficiēte humido. ciboq; calor iualescit & iteriora cōsumit. Est cōsumit occulte uiscera ī tabī. Nimiū durantia: quæ multū resistebāt ī tāta fame: nā deficiēte humore q̄ orī ex cibo potuq; ī gelo calor naturalē crescit & uiscera resoluit ī tabē oīs quippe calor supnaturālē inducit putredinē: & deficiēte humore ī ipso famelico calor adeo atq; ut sit supnaturālis: ideo natura plurimū pituitā ī duxit ne calore iualescēte corpus tabesceret paulatim. ideo sillius ait lēto tabo quia paulatim uiscera tabescunt: ideo famelico extēnuantur: quia calor ut nutritur omnia consumit tandem consumpto radicali humido mortem inducit: ideo ait uenas fuisse siccatas sanguine. Exēsis genis. cōsumptis. genē propriæ sunt pelliculæ quibus oculi ī tegūt unde Pli. de somno pisciū loquens ait. Dormire non existimant non oculorum argumento: quia non habent genas: & alibi: insecta nō habent genas: nec integrunt oculos palpebræ in genis hominī utrinq;: sed nūc genæ accipiunt pro sede pudoris quæ est infra oculos: ut a priscis accipiebantur: unde erat lex. xii. tabularum mulieres genas ne radunto: Lurida. lluida & deformia: Extant: eminent ossa consumptis mēbris & pingui: Male tremētibus. male salientibus: quoniam pulsus intētio motus & remissio in corde: atq; arteria naturalis non arbitrarius: & cum patitur corpus ille motus discrepet & sanguis male salit. est. n. pulsus subsultio uenæ. Humētis rores. describit cibos sagunthinos urgente inopia: & necessitate. Casso labore: quoniam ex sicco labore nō poterant exprimere succos tamen nō pigebat eos omnia uiolare: inedia quippe cogebat illos insolitus uesci cibis. quippe mandabant tegmina clypearum: quod cū hercules uidisset lachrymatus est. doluitq; suorū

uicem quibus ferre opē nō poterat ppter iunonē nouercā: cui se opponere nō audebat: ideo ait nequicq; ut est in fabulis. & resert Diodo. li. v. Iuppiter & iuno in has cōditiōes descēderūt ut Euristheus regnaret; sed Hercu les coelo donaretur pacts. xli. laboribus: quos Eurysteus impasset: & tunc iuppiter mandauit herculi: ut neqd unq; moliretur cōtra deccra iunōis: ex cuius sentētia ānibal hæc arma mouebat. Fractæ: q̄sstatæ & affectæ inedia. Sic igit̄: hercules: cū non posset aliter ferre opē adiuit fidem Sagunthinorū numen. Arcanis dea læta: quoniam fides est in rebus secretis: & cum sit quod dictum est: etiam si nullus ē testis: & ideo Numa Pō plius instituit: ut fides coleretur a fæderotibus manu usque ad dīgitos uelata: uolens ostendere uit consuliſſi mus fidem non egere testibus. & iccirco dicit poeta fidem gaudere arcans. i. locis secretioribus. Tamē: quis illa eēt cogitabunda. Pacator: ipse hercules: q̄ eā honorauit: & pacata reddidit captans beni uolentiam. Honore uenia: dignæ omni honore nā maiores allig non debēt nisi uenia imþetrata honore. i. honore digna. Hercules erat pacator ueniae: aut propter hoc solū: aut qa illie hoc peculiare fuit pte euristei. tūc. n̄. nil faciebat nisi uenia īpetrata ab eo a quo ad domanda mōstra mittebatur. Ante iouem generata: oratio Herculis ad fidē: quam si bi conciliat: laudans ipsam ab antīgitate: cui ob id maior accedebat honor & eius effectu: quoniā sine fide n̄ potest esse pacificum & quietū: qua remota remouetur iustitia: & sic humana cōfunditur socie tas quā iustitia conseruat. Iustitia: inq; Seneca ē na turæ tacita cōuentio in adiutoriū multorum inuēta & dīna lex: & uinculū societatis hūanæ. Si uis eē iustus: inquit deū time: & ama amabis aurē si hoc illū imitaberis: ut uelis oībus prodesse: ac nulli no cere. De fide & religiōe scias agi ubiq; de ueritate tractatur. nā & si iure iurando deus inuocatur: & nō inuocanti testis est. tamē nō transies ueritatem: ne iustitiae transeas legē. Ante iouem: ætate. s. aurea: & regnate saturno: sub quo fides & iustitia uigebat.

Iustitiae consors. socia. nā ubi est fides. illic est iustitia. & ubi iustitia: ibi fides: immo fundamētu iustitiae est ipsa fides. de his rebus dixi in cōmētario lis officiorū. T acitū numen in pectoro: quoniam opus est testibus ubi ē fides. Iustitia inq; ipsa: q̄ dat unicuiq; quod suum ē. Exiū ne tuæ: narratio ē per interrogationem. Tuæ: tibi dicatæ. Pēdē tem: patientē pro te: id est pro fide seruāda tot pœnas. Lenta: quæ non moueris ad affectum: cū ui deas sagunthios: qui fame conficiuntur: ad te numē elamare suū. Tibi: ut te seruent & colāt. Mino res: infantes & pueri. Fer cōcelo: petitio ē & cōclu sio. Da: concede: ut res sagunthiā iam affectæ atq; demersæ restituantur in integrum: & emergat.

Cerno equidem: uerba fidei ad herculem quæ sce lera mortalium detestans dicit se ægre ferre casum Sagunthi sed fatis impediri: cum cupiat fauere: sed pœnas tandem inquit dabit Annibal ob perfidiam: quæ in illo fuit plurim punica. Stat: fixus est & constitutus. Sed me pollutas: iandiu inquit scelerā mortalism: & terris ad astra sugarunt. uigent: inquit: & censentur tyranni auari: & qui ob scelus præmia & quidem maxima captant. & uiuitur ex rapto more ferarum: & omne decus. omne honestum resolutum est in luxum: & pudor magna caligine deductus iacet. uiolētia colit & ensis potentia pro rōne ē. Iustitia & uirtus a uitiis opprimuntur. Nemo uacat scelere & consciū atq; nefarii inuicē seruant pacē: & sic pene in satyrā deflexit poeta: sed fidei decorum seruauit. Pollutas: maculatas. Adegit: impulit me. Fœcundum: abundans fraudibus. Et q̄tum terrent tantū metuētia regna: sensus est. reliqui tyrānos īpios: q̄ tñ timēt q̄tū timēt: nā ob crudelitatem in subditos cōiurationē ipētū atq; alioḡ fidias timēt: is q̄a multis tieēt necesse ē: ut & ipse multos tieat: ut accidit tyrānis. Necesse ē inq; cyrus apud xenophōtē: ut q̄a mul tis timet: is multos libi faciat inimicos: qui uero omnibus simul infestus est: is omnibus concordia iniicit ad suum exitium. Eadem est sententia Ciceronis in officiis: quem metuunt oderunt: inquit Ennius: quem

Insolitus adigunt uesci: resolutaq; nudos Linquētes clypeos armorū tegmina mādunt Deluper hæc cōcelo spectas tyrrinthius alto Illachrymat fractæ nequicquam casibus urbīs Nāq; metus: magniq; tenent præcepta parētis: Ne lāuæ tendat contra decretā noueræ. Sic igit̄ cepta occultans ad limina sanctæ Conteūdit fidēi: secretaq; pectora tentat. Arcanis dea læta polo tum forte remoto: Cœlicolum magnas uoluebat conscientia curas Q uā tamen alloquitur uenia pacator honore. Ante iouē generata decus diuīq; hominūq; Q ua sine nō tellus pacem nō æquora norunt Iustitiae cōsors tacitūq; in pectori numen. Exitum ne tuæ dīrum spectare sagunthi: Et tot pendētem pro te dea cernere pœnas Vrbem lenta potes: moritur tibi uulgus & una Te matres uincente fame te mœsta uitrorum Ora uocant: primaq; sonant te uoce minores. Fer cōcelo auxilium: & fessis da surgere rebus Hæc satus alcmena: contra cui talia uirgo. Cerno equidē: nec p nihilo ē mihi foedera rūpi Statq; dies ausis olim tam tristibus ultor. Sed me pollutas properantem linquere terras Sedibus his teclisq; iouis succedere adegit: Fœcundū in fraudes hoīum genus: īpia liqui Et quantum terrent: tantum metuentia regna Et furias auri: nec uilia præmia fraudum. Et super hæc ritū horrificos ac more ferarum Vuentis rapto populos luxoque solutum

Ausis tam tristibus: audaciæ Annibal. quæ af fert nobis tristitiam & dolorem: & illi tandem. Victor: quoniam uincetur demum: & extortus ueneno peri bit. Sed me pollutas: iandiu inquit scelerā mortalism: & terris ad astra sugarunt. uigent: inquit: & censentur tyranni auari: & qui ob scelus præmia & quidem maxima captant. & uiuitur ex rapto more ferarum: & omne decus. omne honestum resolutum est in luxum: & pudor magna caligine deductus iacet. uiolētia colit & ensis potentia pro rōne ē. Iustitia & uirtus a uitiis opprimuntur. Nemo uacat scelere & consciū atq; nefarii inuicē seruant pacē: & sic pene in satyrā deflexit poeta: sed fidei decorum seruauit. Pollutas: maculatas. Adegit: impulit me. Fœcundum: abundans fraudibus. Et q̄tum terrent tantū metuētia regna: sensus est. reliqui tyrānos īpios: q̄ tñ timēt q̄tū timēt: nā ob crudelitatem in subditos cōiurationē ipētū atq; alioḡ fidias timēt: is q̄a multis tieēt necesse ē: ut & ipse multos tieat: ut accidit tyrānis. Necesse ē inq; cyrus apud xenophōtē: ut q̄a mul

Secundus

quisq; odit perisse expetit. unde dicebat Seneca. Quāto meli⁹ beneficiis imperium custoditūr quā armis: & alibi dicit: potentia quæ multorum malo exercetur diu stare nō potest. Furias: maximā cupiditatē & sacram famem: utinam inquit Pli. posset totū aug^e uita abdicari sacra famē ut celeberrimi autores dixerunt. Proscissum conuiciis ab optimis quibusq; ad perniciē uitæ repertū. Nec uilia præmia: sed magna eorum q; fraudē comiſſent: luxu: superfluitate. Oē decus: oēm uirtutem: & honestatis decus uerum esse in uitium & intemperatiæ sordes. Multa nocte: uitiorum caligine & obscuritate: pudor nil aliud est nisi timor lustæ reprehēsionis: & pudor est optimū in adolescentē signū: & malis conatibus obstat. Cessit probris i. a uitiis & sceleribus

Uicta est uirtus. hæc omnia mala syllius temporibus uiderat suis: qbus nō ueri principes: sed tyranni: & immanissimæ belluæ terum potiebatur: & iā uitus depreſſa iacebat nullaq; honestatis ratio habebatur. Vnde dicit Iuue. cum iam semianimū laceraret flauus orbem: Ultimus & caluo seruiret Roma Neroni.

Commercia culpæ. i. mali uiri subiq; iuicem concili in pace uiuunt. boni aut conculantur: & ne uita quidem digni eſſentur. tale tamē commerciū ad tempus est cum nō nitatur honesto. cōmercium dicitūr proprie commutatio merciū: & accipit pro societate. Inde commercia culpæ. i. illi qui habēt societatem ob scelus & culpam. Sed secura tua. pollicetur id fides herculi quod nunc in tāto sagunthino sum turbine poterat præstari. Dignū uigorem te.

Id est fortitudinem & animi robur dignum illis qui a te ducent originem: Fine memorādo. laudabili morte propter fidem. Pœno. annibali ne tandem inquit se hosti fidant: Series. est cōtinuata rerum congressio & ponitur pro necelitate fatali. Læthi decus. propagabo inquit gloriam eorum in morte

In saecula ut semper de fide: decoraq; morte sagunthini dicatur. Ad manes. inferos: Seuera ioui: quoniam cogit etiam ipsum iouem ad fidē seruandam. Luctantē fatis. repugnatē dispositioni fatorum & morti. Pectora nota: quoniam sagunthini ab ineunte ætate coluerant fidem ex instituto maiorū: & ideo pectora eoz sedes erant fidei. Numen. suam potentiam. Flagrantem. ardentem ex maximo amore sui. Aegros nisus: debiles conatus quoniam erāt fame confecti & propter debilitatem uix poterāt insistere plantis. Honos diuæ fidei. i. iam pro fide mortem appetebāt. Sacrum læthū: laudabilis mors & etiā cogitabant ea pati quæ morte essent grauiora. Pro uirgine. fide seruanda. Ta-

citus sensus. quædam tacita uoluntas & sententia. Attentare dapes: & mensis addere crīmē. Sed prohibet culpa pollutā extendere lucem

Casta fides paribusq; famem cōpescere mēbris. Quā simul inuisæ gētis prospexit in arce: Forte ferens se lebīcis saturnia castris.

Virginem increpitat miscentem bella furorem Atque ita turbata gradum ciet ocīus atram Tisiphonem. imos agitantē uerbere manes. Et palmas tendēs hos inquit noctis alumna: Hos muros impelle manu populumq; ferocē Dextris sterne tuis iuno iubet: ipsa propinquā Effectus studiumque tuum: quo cōprimit ora Cerberus ac mixto quæ spumant felle uenena.

est plusq; uitiū. Extendere. producere. potius. n. moriendū est q; talē feritatem admittere: cū nemo possit esse felix aliena calamitate: & tantū nō debet esse uita: ut illam maximis sceleribus pducamus. moriendū omnino est. Paribus mēbris. humanis. Quā simul. Iuno uidēs fidē talia agentē apud sagunthū irata est: euocauitq; ab īferis tisiphonē: cui mandauit ut sagunthinos ad mortē impelleret quod factū est. Inuisæ gentis: sagunthi nā quā odio habebat ppter romanos. Miscentē bella qm̄ ppter aduentū fidei arma uoluebant sagunthini: & fuere in marte supra uires uidebanū cū macie cōfecti essent. Virginē. quē uirgo īmittebat sagunthinis. Turbata gradū. impedita a suo cursu ad cœlū īmitat̄ poeta Vir. Ciet. euocat cōmouet. Attrā: siſima caligine obductā: Agitantē: uexantē umbras. Verbere. flagello. Hos īquit. uerba Iunonis ad tisiphonem noctis & hecberi filiā quā hortat̄ ut muros sagūtinios manu impellat: & sternat iplos uiros nunc pp fidei aduentum feroce

d
uicta est uirtus. hæc omnia mala syllius temporibus uiderat suis: qbus nō ueri principes: sed tyranni: & immanissimæ belluæ terum potiebatur: & iā uitus depreſſa iacebat nullaq; honestatis ratio habebatur. Vnde dicit Iuue. cum iam semianimū laceraret flauus orbem: Ultimus & caluo seruiret Roma Neroni. Commercia culpæ. i. mali uiri subiq; iuicem concili in pace uiuunt. boni aut conculantur: & ne uita quidem digni eſſentur. tale tamē commerciū ad tempus est cum nō nitatur honesto. cōmercium dicitūr proprie commutatio merciū: & accipit pro societate. Inde commercia culpæ. i. illi qui habēt societatem ob scelus & culpam. Sed secura tua. pollicetur id fides herculi quod nunc in tāto sagunthino sum turbine poterat præstari. Dignū uigorem te. Id est fortitudinem & animi robur dignum illis qui a te ducent originem: Fine memorādo. laudabili morte propter fidem. Pœno. annibali ne tandem inquit se hosti fidant: Series. est cōtinuata rerum congressio & ponitur pro necelitate fatali. Læthi decus. propagabo inquit gloriam eorum in morte In saecula ut semper de fide: decoraq; morte sagunthini dicatur. Ad manes. inferos: Seuera ioui: quoniam cogit etiam ipsum iouem ad fidē seruandam. Luctantē fatis. repugnatē dispositioni fatorum & morti. Pectora nota: quoniam sagunthini ab ineunte ætate coluerant fidem ex instituto maiorū: & ideo pectora eoz sedes erant fidei. Numen. suam potentiam. Flagrantem. ardentem ex maximo amore sui. Aegros nisus: debiles conatus quoniam erāt fame confecti & propter debilitatem uix poterāt insistere plantis. Honos diuæ fidei. i. iam pro fide mortem appetebāt. Sacrum læthū: laudabilis mors & etiā cogitabant ea pati quæ morte essent grauiora. Pro uirgine. fide seruanda. Tacitus sensus. quædam tacita uoluntas & sententia. Attentare dapes: & mensis addere crīmē. Sed prohibet culpa pollutā extendere lucem Casta fides paribusq; famem cōpescere mēbris. Quā simul inuisæ gētis prospexit in arce: Forte ferens se lebīcis saturnia castris.

Virginem increpitat miscentem bella furorem Atque ita turbata gradum ciet ocīus atram Tisiphonem. imos agitantē uerbere manes. Et palmas tendēs hos inquit noctis alumna: Hos muros impelle manu populumq; ferocē Dextris sterne tuis iuno iubet: ipsa propinquā Effectus studiumque tuum: quo cōprimit ora Cerberus ac mixto quæ spumant felle uenena. est plusq; uitiū. Extendere. producere. potius. n. moriendū est q; talē feritatem admittere: cū nemo possit esse felix aliena calamitate: & tantū nō debet esse uita: ut illam maximis sceleribus pducamus. moriendū omnino est. Paribus mēbris. humanis. Quā simul. Iuno uidēs fidē talia agentē apud sagunthū irata est: euocauitq; ab īferis tisiphonē: cui mandauit ut sagunthinos ad mortē impelleret quod factū est. Inuisæ gentis: sagunthi nā quā odio habebat ppter romanos. Miscentē bella qm̄ ppter aduentū fidei arma uoluebant sagunthini: & fuere in marte supra uires uidebanū cū macie cōfecti essent. Virginē. quē uirgo īmittebat sagunthinis. Turbata gradū. impedita a suo cursu ad cœlū īmitat̄ poeta Vir. Ciet. euocat cōmouet. Attrā: siſima caligine obductā: Agitantē: uexantē umbras. Verbere. flagello. Hos īquit. uerba Iunonis ad tisiphonem noctis & hecberi filiā quā hortat̄ ut muros sagūtinios manu impellat: & sternat iplos uiros nunc pp fidei aduentum feroce

d
uicta est uirtus. hæc omnia mala syllius temporibus uiderat suis: qbus nō ueri principes: sed tyranni: & immanissimæ belluæ terum potiebatur: & iā uitus depreſſa iacebat nullaq; honestatis ratio habebatur. Vnde dicit Iuue. cum iam semianimū laceraret flauus orbem: Ultimus & caluo seruiret Roma Neroni. Commercia culpæ. i. mali uiri subiq; iuicem concili in pace uiuunt. boni aut conculantur: & ne uita quidem digni eſſentur. tale tamē commerciū ad tempus est cum nō nitatur honesto. cōmercium dicitūr proprie commutatio merciū: & accipit pro societate. Inde commercia culpæ. i. illi qui habēt societatem ob scelus & culpam. Sed secura tua. pollicetur id fides herculi quod nunc in tāto sagunthino sum turbine poterat præstari. Dignū uigorem te. Id est fortitudinem & animi robur dignum illis qui a te ducent originem: Fine memorādo. laudabili morte propter fidem. Pœno. annibali ne tandem inquit se hosti fidant: Series. est cōtinuata rerum congressio & ponitur pro necelitate fatali. Læthi decus. propagabo inquit gloriam eorum in morte In saecula ut semper de fide: decoraq; morte sagunthini dicatur. Ad manes. inferos: Seuera ioui: quoniam cogit etiam ipsum iouem ad fidē seruandam. Luctantē fatis. repugnatē dispositioni fatorum & morti. Pectora nota: quoniam sagunthini ab ineunte ætate coluerant fidem ex instituto maiorū: & ideo pectora eoz sedes erant fidei. Numen. suam potentiam. Flagrantem. ardentem ex maximo amore sui. Aegros nisus: debiles conatus quoniam erāt fame confecti & propter debilitatem uix poterāt insistere plantis. Honos diuæ fidei. i. iam pro fide mortem appetebāt. Sacrum læthū: laudabilis mors & etiā cogitabant ea pati quæ morte essent grauiora. Pro uirgine. fide seruanda. Tacitus sensus. quædam tacita uoluntas & sententia. Attentare dapes: & mensis addere crīmē. Sed prohibet culpa pollutā extendere lucem Casta fides paribusq; famem cōpescere mēbris. Quā simul inuisæ gētis prospexit in arce: Forte ferens se lebīcis saturnia castris.

Feroem: animosum supra uires. Iuno iubet: sūl nominis maiestate iuno mouet tisiphonem. Propinqua effectus. accelerā id quod potes efflere: & tuā voluntatē seruit poeta affectui iunōis: quae probabat ad Saguntinorū perniciē. cerberus ē canis triceps custos infernæ ianuæ: & significat canē: qui uorat oīa minute incisa & nomine cerberi terra intelligitur. Cerberum ab inferis hercules abduxit: e cuius spuma fabulæ natū dicunt aconitum. ideo ait ora: quae spumant. i. spumādo emittunt uenena mixto felle tua capita hñt. Cōgere: effundere inq̄ i sagūthiōs oīs tuas uires: & trahe illos ad inferos: ut hāc mercede hēant ex aduētu fidei. In rutulos: sagūthinos oriūdos a rutulis. Dea concita: cōmota iuno ad irā impulit tisiphonē manu' ad muros rutulos. Sæuā heumenida: crudelē furiā quoniā heumenides dicūtur furit̄: alleedo tisiphone & megera. Serpēs: quoniam furit̄ habet capillos serpētinos. prisci philosophantes & legum latores publicæ utilitatis gratia fabulas iuenerūt & mōstra qdā s̄ nixerē ad terrerē: qm̄ ut inq̄ Stra. mulieribus & cōfusæ multitudini phiae rōnes reddi non pñt: nec ad religionē sanctitatēq; ac fidem facile ad dñci. & ideo numinū timore opus ē: id aut̄ nō sit si ne figmentis fabulari & miraculorū. Iccirco fulmē egida tridētē faces. Thyrso capillos serpētinos cerberi latratus: & arma deorū uniuersa priscorū theologia p̄ferebat. Meror ē ægritudo flebilis. dolor & ægritudo crucians. Multus; plurimus. Squalēti: squamoso: nā a squamis squalidū dicit̄. Mors: luctus: plāctus: meror: dolor: atq; oēs p̄œnæ sunt comites furiarū. Inhiat: ap̄t os ut ablorbeat saguntinios citō casuros. Atri: lugubres. Ianitor: cerberus: q̄ hēt̄ tria capita. Insōnis: perugil. Lachrymosæ: iſernæ: qm̄ illic n̄ aliud ē nisi dolor: nisi luctus & maximi cruciatus. Protinus: assimulat: Tiſiphone mutauit se ī formā Tyburnæ uxoris murri & sagūthinis mortē p̄suasit. Mutabile: qd̄ facile suscipit uarias formas. Claz̄ nomē: quoniā tyburna uidebatur traxisse nomē a tyburno filio amphyrā uatis Pœbei: q̄ Tyburtus cū duobus fratribus: Corace ac Catillo in italiā nauigauit: tyburq; cōdi dñt. Amphiaraus fuit una ætate aī bellū troianū. Heumēis: tisiphōe. Q uis terminus: inq̄ uerba tisiphōes sub p̄sona tyburnæ ad sagūthinos. sensus ē: quo usq; tot mala patiemur p̄ fide seruāda: & ritu tradito nobis a maioribus nostris: nūc urgēte fato expedit mori. Vidi ipsa: affectū mouet attestatio ne rei uisæ. Lacerato uulnere: hoc etiā mouet affectum. Dura: p̄ dure. i. horrēde claimātem. Eripe te cōiunx: uerba murri ad Tyburnā per nocturnam q̄tem. P̄cni: ānibalis. Ad meos māes: ad meā umbrā apud inferos degētē. Rutuli: nos sagunthini. Penates: domus. Mēs horret: adhuc: inq̄ tyburna: mens mea t̄et̄ illius imago uidetur mihi adeē. Nulla ne. uertit sermonē ad sagūthū tyburna. Fœlix necis: fortūatus: q̄a cecidisti aī patrie excidiū. hac locutiōe uit̄ Sylli: supra de ibero. Fœlix heu n̄corū & uit̄ laudādus opacæ. Patria: p̄ q. s. uir bonus mortē recusare nō debet. & p̄stat mori q̄ ruēti patriæ supesse. At nos sidonis: a fortuna mouet affectus: sic ap̄d Virg. At nos hinc alii si ričes ibiūs aphros. Sidōis: carthaginēsib;. Tā dēp̄ lōgā seruitutē facebūs ī terra hostili. Morte o. i. p̄ mortē. Sido. carthaginēsib: ut Vir. Morte obitaqles fatā ē uolitare figuræ: & Lucre. Morte obitaqorū tellū cōpleteit̄ ossa: & ob interdū p̄oitur pro ad ut ob os. i. ad os. Sed nos ō iuuenes: uertit sermonē ad iuuenes quos hortatur ut suis mortem inferat: eripiāt q̄ istā seruituti. Q uis q̄bus adeſt aī robur: quo has calāitates morte declinetis. Stoici utebātur morte contra aspa ut gladio. i. se interficiebant: ut fecit Gato apud Uticā: sed tales nō merent̄ fortitudis laudem: innoti midī poti⁹ appellādi sūt: cū n̄ possint tolerare aduersa: d̄ his dissūt̄ dixi ap̄d Cī. Subducite: eripite: subtrahite

Secundus

Ardua uirtutem profert uia: id est difficile est uirtutem amplecti: & ideo ex re difficile laudem petatis: & hanc primam gloriam capellite: uos. s. pro fide interficiendo. Quā facile inquit hec iodus innumerarū uitiorū amplectimur artes: haud procul illa habitat: breuis est uia: qua sit eundū: est uia uirtutis contraria: sudor anhelos hāc sequitur: quae se scopolosis ardua ciuiis in lōgum prumpit iter. riget aspera primo ingressu. leuis est postq; alta cacumina tangens. uirtus pfecto circa difficile uersat: nec ipsa sine maximis laboribus attigere possumus humilis q̄ppe atq; inertis est tuta secare p̄ alta. & ardua uirtus est: oē honestū inquit seneca in arduo est. ēt qd uicinum honesto est nō. n. tantū fieri debet: sed ratiōne fieri: hæc igit̄ psalio Tiburnæ uidebat esse honesta & mori pro fide. decoroq; seruādo honestū ē: sed debet ratiōne fieri non. n. debebat sibi afferre manus & uī: sed cade re fortiter manu hostili: & tūc est uera fortitudinis laus. ego id quod illa suadebat nec era honestū: nec utile: qm̄ erat cōtra præscriptū uirtutis ad quā illos hortabat. Nec notā: incognitā adhuc: qm̄ p̄ fide nemo uult mori: siue haec tenus uoluit. Tumulū: scilicet zacynthi de quo supra cōditus excelsō sacra uit colle zacynthus. Amphitriōades: hercules: nauis q̄ illuc cursū dirigerent: ut fit nūc ī aliquo celebri portu ī quo noctu ponit lumē ut nautæ illuc adnauigēt. Cineres: ipsi zacynthi illic sepulti. Grato ho. sepulchro quo cineres ornātur unde dicit. Vir. Qui solus honos acherōte sub imo ē. Horredū: horréde. Anguis: imitatio est Virgilii canētis ē tu mulo anchise serpētē p̄ diisse: quod ideo singit: qm̄ ut scri. Pli. & canit Oui. ex opinione pythagoræ ex spina hominis mortui nascit̄ anguis. Squalētib: squamis fulgētibus Vir. p̄ tunica squalētē auro squa lldū ēt dicimus sordidū ut squalētē barbā. Ignea lumina: q̄ oculi serpentū uident̄ ardere: sunt enim suffusi sanguine. Sibyla. sibilātia. Vibrāti lingua tenuissima serpentibus lingua inquit Pli. trisulca: ui brās atri coloris: & si extrahas p̄ longa. Ac similiis pfugo. fuga huius serpentis: q̄ erat quasi numē urbis & tutellaris deus terruit sagithinos qm̄ uidebat numina euocata ab hostibus excedere: unū dixit aeneas. Virgilianus. Excessere oēs adytis artisq; relictis. Dī: qbus iperū hoc steterat. cōstat enī ut iquit Macrobius oēs urbes ī alicuius dei esse tutela: morem q̄ romanorum arcanum & multis ignotum fuisset ut cum obſideret urbem hostium cumq; īa capi posset

confiderent certo carmine euocarēt tutelares deos: q̄ aut aliter urbem capi nō posse crederent: aut etiā si posset nefas æstimaret deos habere captiuos: & ponit Macrobius carmen repertum in quinto libro Sammonici sere ni quod ille in uerulissimo librō furii inuenierat: quo numina ex urbis euocabantur urbesq; ipsæ deuouebātur. Ceu prodita tecta. signum uix dixi erat sagunthinis urbis iam captæ: q̄ manes discedere uidebāt: & dii tutelares qui urbs captiuitatem non expectabāt. Vnde Verrius Flac. ut pli. scribit autores ponit qbus credat ī oppugnatōe urbi ante oīa solitū a romanis sacerdotibus euocari deū. In cuius tutela id oppidū esse. p̄mit tīq; illi apud romanos eūndē aut ampliorem locū cultumue. Prodita: data hostibus: Læsa regione etiā diuinā ægre habent nec coli possunt: ut inquit euryipides. Manes: dii tutelares. Vmbræ: animæ: putabāt enī serpentem illum esse aīam zacynthi: & ideo nulla spes iam erat salutis: & sic renuebat cibos. Agit: ipellit. Abdicta: latens sub persona tyburnæ. Aut grauior duris: loquitur ex sententia stoicorum qui rigidissimi erāt: nam ut incommoda declinarēt: & quæ nullo modo ferenda sibi ipsi persuaserant: mortem quasi finē laborum ad uocabāt manu: sed ut dixit tales homines nulla laude digni sunt: & Ci. in Tūsculanis disputatiōibus moner nō esse nisi naturaliter moriendum. Vt etiā dominas ille in nobis deus inq; in iussu hinc suo nōs demigrare. Inclemētia: quasi quædam crudelitas. Duris: asperis & minime ad uoluptatem nostram fluentibus. Quā perferrere. pati ea quæ impediunt mortem: quæ uideatur esse finis calamitatum: & hoe argumēto cæsar apud Salustium censem non esse afficiendos ultimo supplicio coniuratos: & Seneca morte non timebat ut ipse dicit h̄s uerbis. Mors quidem aut finis est aut transitus: nec desinere timeo. Idem est enim quod non cepisse. nec trāsire quia nūq; tam anguste ero. Moras: impedimenta moris: cum ipsa uita t̄ideatur esse mors. Attoniti: territi uisis & impulsi tūsiphones. Grauant̄ lucē. moleste ferunt uitā: & putant̄ esse illis grauē. Certatim structus. describit rogū erectū a sagunthinis quo illi & se & suas fortunas cōcremarūt: nā ut iquit liuius cū cōditiones ab annibale propositas recipere nollent sagunthinis: ut. s. res turdetanis redderen̄: tradito que omni auro: atque argento egredi urbem cum singulis uestimentis ibi habitaret ubi p̄tenus iussisset. Argentum aurumq; omne ex

Liber

pūbleo priuatoq; in forū collatū i gnē ad id raptū
factū cōiicentes eodē pleriq; semetipos sc̄ipitae
runt. Certatū: magno oīum studio. Molis subre.
eductæ q̄si ad astra. Stetit: erectns ē. Portat: por
tantur. pprie: ut ē i libris digestorū de uerbo. signifi
catiōe: ea q̄ qs iūmēto secū dūcit. ferūtūr aut̄ quæ qs
suo corpe bauulat: sed hæc a poetis confundūt.
Trahūtūr manu. s. p. terr: Opes pa. quas in pace
cōparauerant. Quæsita præmia: labores manu
um. Aurō callaico: hispano: aurū int̄exere uestib⁹
iūcīt attalus i Phrygia. ñde uestes auro int̄extæ attrah
ee. acu int̄exere idei. phryges iūuenere. idq; phry
gones appellati sunt: colores diuersos picturæ ite
xere babylō maxime celebrauit: & nō iposuit. Scu
tulis diuidere gallia. Proauis: maioribus eoz: qui
migraverūt illuc ex zacyntho ppe q̄ ē diluchiū. Ex
ur.ru. ardea cuius fuerāt colōi. Pēates: deos dome
sticos. iō dixit supra: & aui penetralia turni. Infau
stos enles: quoniā illis le uicissim interficiebat.
Cōdita bello: effodiebat oīa: q̄ in ipso bello occulta
uerant ut cū oībus perirent fortunis. Vīctoris: an
nibalis. Sup̄mis: ultimis. Tractā: educit ab un
dis ignitis phlegetōtis inferni flū. Supos: oras su
peras & aerē ipsū. Prīceps: p̄tia ipulit patrē lentū:
& cōstantē ad mortē filiorū. Mēte aduersa: furenti:
& uefana: i pellēti tisiphone. Hic: aliqs ardēs rabie
cladū: & iā ductus ad despartionē uitæ p̄fessæ. VI
tima. i. oīa extrēa: oīsq; calāitates. cogitabat confo
dere ubera matris: q̄ obliq; iā oculis intueba. Hic
aliqs iūcuriēs securi in collū uxoris: agebatur postea
se futore ductū itulisse necē uxori: sed Tisiphone ur
gebat: i pellebatq; securim. Atros: ab effectu. i. ma
gnos. Dulces tori: dulcia cōnubia. Tæde: matri
monii. Piceus uer. summitas rogi sumosa & ni
gra. Sinistra: mala & iniqua: q̄a iterficiebat patrē:
cui pietatē debēus & obsequiū: hæc at pietas itqua
erat: & ab officio discedebat. Ora patris: q̄ refere
bant tuā formā. erat enī filius patri similiſ. Vos
et p̄tio: imitaf Virg. canētē gem os cecidisse i bello
laurenti. gemini dñntur nati eodē utero & similes in
forma. Mētire: qa alterū similitudine mētieba. i.
falso uidebarur esse alter. & tanta erat similitudo: ut
ipsa mater alterq; ab altero discernere nō posset: & la
borabat recddere unicuiq; sua idē ppria noīa: ne. s.
alterq; paleo uocaret. Stare i uul. fu. nō dubitare: cū
eos iūueret. i. hærere sine dubio i facie unius: & af
firmare nomē cuiusq;. Culpa: qa eo exticto mater
n̄ ap̄li dubitatbat: nec certabat i forma. Mutato fu.
cadavere. Notis: signis figuræ similiſ. Ambi. ita
similes ut diſcerni nō posset. Q uis dī. ur. ca. a du
bitatiōe mouet affectus: sic Virg. Q uis cladē illi⁹
noctis. Mōstra: qa se iūcē trucidabat: qd erat tan
q̄ mōstrū laudabīle tñ: ut placet poetæ: quo niā id
fide seruanda siebat. qd aut̄ de his sentiēdū sit di eti
iā est. Impet: ad̄equet: Vir. aut possit lachrymis
æquare labores. Vnde dicit Sene. nil eē difficultius:
q̄ magnō dolori paria uerba reperire. Tristia fa.
mortes sagithinorū: q̄ cū pro fide caderent pii erāt
Hostis: ipse anniba: qui sua feritate & perfidia nū
q̄ mouebatur ad misericordiā. Vrbs habitata diu:
a præterita fortūa mouetur affectus. Parēt: cōdi

In media stetit urbe rogos: portātq;: trahuntq;
Lōgas pacis opes: quæsitaq; præmia de trīs.
Callaico uestis distinctas matribus auro:
Armaq; dulichia proauis portata zacyntho.
Et prīsca adiectos rutulorū ex ȳrbe penates:
Huc quicquid supest captis clypeosq; simulq;
Infaustos iaciunt enses; & condita bello
Effodiunt penitus terræ: gaudentq; superbi
Vīctoris prædā flammis donare sup̄remis:
Quæ postquā cōgesta uidet feralis erinnys
Lāpada flāmiferis tractā flegetōtis ab undis
Quassat: & inferna superos caligine condit.
Inde opus aggressi toto quod nobile mundo
Aeternū iūictis infelix glotia seruat.
Prīceps tisiphone lentū indignata parētum
Pressit ouans capulū: conatēq; impulit ensem:
Et dirū iñsonuit stygio bis terq; flagello
Inuitas maculant cognato sanguine dextras
Mīrāturq; nefas aduersa mente peractum.
Et factō cceli illachrymant: hic turbidus īra
Et rabie cladū perpessæq; ultima uitæ:
Obliquos uersat materna per ubera uisus:
Hic raptā librans dilecta in colla securim
Cōiugis increpitat sese: mediumque furōrem
Projecta dānat stupefactus membra bipenni
Nec tamē euallis datut. nā uerbera erynnis
Incūtit: atq; atros insibilat ore timores:
Sic thalamī fugit oīs amor: dulcesq; marito
Effluere tori. & subiere obliuia tedæ.
Ille iacit totis connixum uiribus ægrum
In flāmas corpus densum: qua turbine nigro
Exundat fumas piceus caligine uertex.
At medios inter cœtus pietate sinistra.
Infelix tymbrene furis pœnoque patentis:
Dū properas auferre necem: redolētia formā
Ora tuā laceras temerasque simillima mēbra.
Vos etiā primo gemini cecidistis in æuo.
Eurymedon fratrē: & fratrem mētire lycorma
Cūcta pares dulcisq; labor sua noīa natis
Reddere: & in uultu genitrici state suorum
Iam fi. us iugulo culpa te soluerat ensis.
Eurymedon inter miseræ lamenta senecte
Dūq; malis turbata parens deceptaque uis
Q uo ruis: huc ferrū clamat cōuerte lycorma.
Ecce simul iugulū pfoderat ēse lycomas
Sed magnō quoniā eurymedon furor iste sona

Secundus

Cum planctu: geminæq; notis decepta figuræ:
Funere mutato reuocabat nomina mater.
Donec transacto tremebunda per ubera ferro
Cessit: & ambiguo cecidit super inscia natos.
Quis diros urbis casus laudandaque mōstra:
Et fidei poenas & tristia facta piorum
Imperet euoluens lachrymis: uix punica fletu
Cessasset castra ac miserescere nescius hostis
Vrbs habitata diu fidei: cœloque parentem
Murorum repetens ruit inter perfida gentis
Sidonie tela: atque immania facta suorum
In iustis neglecta deis: furit ensis. & ignis
Quiq; caret flama scelerū est locus erigit atro
Nigratēm fumo rogos alta ad sydera nubem
Ardet in excuso proceri uertice montis
Arx intacta prius bellis: hinc punica castra
Littoraque & totam soliti spectare sahūthum.
Ardent tecta deum: respondet imagine flammæ
Aequor: & in tremulo uibrant incendia ponto.
Ecce inter medios cædum tyburna furores
Fulgenti dextram mucrone armata mariti.
Et laua infœlix ardente lampada quassans
Squalentēque erecta comam: ac liuetia plactu
Pectora nudatis ostendens sæua lacertis
Ad tumulū murri super ipsa cadauera fertur.
Qualis ubi inferni dītum tonat aula parentis
Iraque turbatos exercet regia manes
Allecto solium ante dei sedemq; tremendam
Tartareo est operata ioui: poenasque ministrat.
Arma uiri multo nuper defensa cruento
Imponit tumulo illachrymā: manesq; preeata:
Acciperent sese: flagrantem lampada subdit.
Tunc rapiens lætū: tibi ego hæc ait optie coiūx
Ad manes en ipsa fero sic ense recepto
Arma super ruit: & flamas inuadit hiatu.
Semiambusta iacet nollo discrimine passim:
Infœlix obitus premixto funere turba
Ceu stimulante fame: cum uictor ouilia tandem
Faucibus inuadit siccis leo: mandit hianti
Ore fremens imbelle pecus: patuloq; redudat
Guttura ructatus large cruentus incubat atris
Semes stragis cumulis: aut in urmure anhelo
Infrrendens laceros inter spatiatur aceruos.
Late fusa iacent pecudes: custosque molossus.
Pastorūq; cohors: stabuliq; gregisq; magister
Totaque uastatis disiecta mapalia tectis

torem suum herculem qui iam cum diis æuum agebat. Sidoniea. pnnicæ. Immania facta: quoniā se mūtuo trucidauerant. In iustis deis: quoniā cui tia sagunthinis diu nō attulerūt opē & sic pibat gratia ob iniustitiam. nā hoc gratiae proprium est ut is qui beneficiū suscepit uicissim subministret ei: qui contulit: & ipse rursus icipiat cōferre oportet. Ideo apud antiquos ædes gratiarum in medio foro erat: ut retributio fieret. sagunthinū q; fuerat pii erga deos debebant & poterant ab illis iure retributionem ex pectare: ut s. fauerent quod cū nō facerēt erant iniusti. Relpōdet imagine: similitudine ipsius flammatæ. Nam propter correspondentiā: ita dixerim: ui debatur esse in ipso mari aliud incendiū. imago q; p; ac similitudo est illa: quæ facit ut aliquid alicui rei respondeat: & simile uideatur: ut nunc incendiū sagunthinum repræsentabatur in ipso mari. Vibrat: mouent se flammæ: quæ semper vibrat. Planctu: percussione manuum. Qualis ubi. talis inq; erat Tyburna: qualis est allecō: cū apud solitū Plutonis umbras cædit: ac punit. Parētis: plutonis. Solitū. tribunal. Ioui tartareo: plutoni: ad differentiam iouis celestis. Operata: idest cum effecit quod pluto ni placet: cui nititur operam nauare in punēdis umbris. Nuper defensa: paulo ante: cū Murrus cecidit manu Annibalis non permiserunt sagunthinini Mur rum ab hoste spoliari: supra dixit: Nota arma uiri: corpusq; superbo Victori Spoliare negant. Multo cruento sanguine sagunthinorum fusō ne pœnus his spoliis Murrhi portiretur. Lāpadem: faciem accēsā.
Lætū: mortem quam sibi afferre cupiebat: nondū fato concessum: & ideo ipsam rapuit. Recepto: in viscera. s. aperto ore rapiebat flaminam: Semiambus iacet. tali stragis imagine mouet affectus: desribit obitum infœlicem sagunthinorum qui sine ullo discrimine passim iacebant: ut oues quas leo iuasit: turbavitq; ouilia: canes: custodes: disiectq; mapalia sic Tisiphone tanq; sera inuaserat sagunthininos: straueratq; cædis uicissim: fauore immisso. Ceu stimulante fame: sagunthininos passim iacentes cōpat stragi ouium quas leo peremit disiectis pastorum tugu riis: ouilia sunt excepta quibus oues icluduntur: & ouile appellant poetæ p translationem septa: quæ erat in campo martio: in quibus inclusi dabat suffragia in creādis magistratibus. Lucanus. & miseræ maculauit ouilia romæ: & iuue. ut spargat in ædem Isidis antiquo: quæ proxima surgit ouili. Siccis: sientibus: & esuriētibus. Ructatus: ructu reiectus. In cubat: imminet. Atris tumulis: aceris cæsarum ouium. tro cruento cōspersis. Nā leo & lupus faciūt aceruum occisorum ouiu: & eas semelias relinquunt. & tendunt ad alias: donec ad unā ocs iuaserint. Molossus. canis epiroticus: Molossi sunt populi epiroti cr: unde ueniebat quondam optimi canes & etiā ex Laconia: unde laconici & epyrotici canes celebrant a poetis. Martialis: Reitia dum cessant: latratoresq; molossi. Vacuat: quoniā ceciderant Sagunthinii: ut etiam Liui. scribit: ad manes: inferos: cū iuno ni operā nauasset suam. Superba: conipos uoti & elata: quoniā efficerat quod iusserat iuno. At uos sive. prosequitur poeta laudibus umbras sagunthinas ad manes iam descenderētes. Sidereæ: cælestes:

quoniā animā deus infundit. Elysium: ad locū beatorū. elysii sunt campi beatorū plorūq; apud inferos: Quis uero: monet Syllius iniuste uictores: ut seruent foedera pacis: & ipsam pacē regnis præponat: cum iūste uicentes pœna lequatur. Et nemo aliena felicitate possit esse felix: ut accidit Annibali: qui uictus tandem a Scipione confugit in asiam: & illuc demum ueneno uitam finiuit. Quis: quibus: Nō æqua: iniusta. Vagus: exul: quoniam dimissa patria annibal & diu errans in Bithynia uenenum hausit. Toto orbe: oī se-re asia. Trepida: timens iā romanos. Exterritus: somnos: quoniam umbræ sagūthi norū terr ebāt illum per quietem. Manu: alicuius scilicet qui mortem inferret: urgente fortuna. ueneno: inquit: nō māu confide tur: quod tanto imperatori debebat eē molestissimū: cū ignaua morte periret. & ideo optabat cecidisse in bello: ut fortitudinis laudē non amitteret: si æneas optabat cecidisse ad Troiam manu hostilis: ne undis absumeretur contra quas animi robur: corporisque vires ostentare non poterat. Quondam: cum per tot annos italæ viscera dilaceraret. Deformata: nā qui uenēo necātur nigri fiunt. Vnde de germāi co: quē suspicio erat ueneno perīsse: sic scribit Tranquillus. Nā præter liuores: qui toto corpore erant & spumas quæ per os fluebāt: cremati quoq; cor in ter ossa incorruptū repertū ē. & liuenalis: cum uene ficas taxat dicit: In institutis rudes melior locusta pro pinquas: Per famam & populum nigros efferre māritos. Liuicti: ab effectu: quia facit corpus liuidū.

Petri Marsi interpretatio in tertium uolumen
Syllii Italici.

Ostq; rupta fides tyriis: Hannibal: solo æquata Sagūtho Gades cōcessit: ut herculi uota persolveret: & nouis se obligaret: si marte secūdo: Romāos uicisset: & de tāti conatus euētu sollicitus: Bostarem oraculum iouis Hammonis petiturum sortes misit. & ēt dona nactus oportūtātē poeta tēplā hercūlis gaditāi describit: & sacrorū ritus ānibal īndc pse clus: cū per omnēm aphricā & hispaniā delectū habuisset: supatis pyreneis mōribus: & rādē alpibus p agros tricastinorum in taurinis cāpis prope Mediolanum castra metatus est: hēc cāit poeta in presenti uolumine: Postq; inquit carthaginēs: duce annibale ruptis foederibus Sagunthū expugnarunt: Annibal pfectus ē ad Gades. Caste: ppter fidē illic cul tam: quæ casta est: Non æquo genitore: iniusto soue: qui talia permisit. Finiti mundi: q; ultra Gadēs non est nisi oceanus. Cognata limīna: quoniā Tyrii gades ēt condiderunt quorum colonia & cartago fuit: ergo erant cognata mœnia. Tyrii aucto re Strabone monitū oraculi nauigantes: cū ad insulam uenissent: tēplū herculi. qui apud illos superstitione colebatur erexerunt ad orientē: & eiusdē no minis: cuius insula urbē ad occidentē: Super. de impio & euentu belli: quod parabatur. Fata rerū: futurum ret euentum: & seriē futuri. Prisca fides aditis: describit oraculū iouis Hammonis. aditum tum est locus in tēplo secretior ueneratiōis plenū. delphici. Cyrrha ē oppidū sub parnaso: ūde ē ascēsus ad delphos oppidū ī quo erat oraculū Apollis toto orbe tūc celeberrimū: & mihi aliis fallax: cui oraculū hāmonis æmulū erat: æmulus āt dicit eiudē ret studiosus. Sublime: qm̄ ī effigie arietis sup altaria pōebatur. Egregiebatur ille spūs: quo phoebas correpta sortes cāebat. pōest etiā cū dicit sublime alludere ad colubā: quā aliq; fabulātūr e quercu dedisse oracula: ut apud Dodonā in epyro. Anhelātes: sitiētes & æstuantes. Garamantes sunt populi aphricæ laborātes aquarū inopia. Veniētae sā. res futuras: & cōtinuatā rerū cōgressio nē: quā fatū appellātūs: Hinc: ex hoc oraculo. petebat scire ānibal dubiā tāti motus euētu. Omē: auspiciū & an bono omīne moturus esset arma in Romanos. Ante dīc: anteq; ipse res cēnū: id est uolebat præscire

Irrumpūt uacuā pœni tot cladibus arcem. Tū demū ad māes perfecto mūere erynnis Iunoni laudata redit: magnāq; superba Exultat rapiens secum sub tartara turbam: At uos sidēra: quas nulla æquauerit ætas: Ite decus terrarum animæ uenerabile uulgus Elysium. & castas sedes decorate piorum. Quis: aero non æqua dedit uictoria nomen Audite o gentes. neu rumpite foedera pacis. Nec regnis postferte fidem. uagus exul in orbe Errabit toto patriis projectus ab oris: Tergaq; uertentem trepidās carthago uidebit: Sæpe sagunthiis somnos exterritus umbris: Optabit cecidisse manu: ferroq; negato Inuictus quondam stygias bellator ad undas Deformata feret liuenti membra ueneno.

Ostquā rupta fides tyriis & mœnia casta: Non æquo superum genito re euersa sagunthi Extemplo positos finiti car dīne mundi Vīctor adit populos: cognataq; limīna gades:

Nec uatuū mentis agitare: & præscia corda Cessatum super īmpērio: cītus equore hostar Vela dare: & rerum prænoscere fata iubetur: Prisca fides aditū longo seruatur ab auro: Q; ua sublīme sedens: cyrrheis æmulus antris Inter anhelantis garamantas corniger ammon Fatidico pandit uenientia scula luco. Hinc omen cōceptis: & casus scire futuros

Æmulus: quoniā ora cultū Hāmonis erat fidū ut apollis delphici. Cyrrha ē oppidū sub parnaso: ūde ē ascēsus ad delphos oppidū ī quo erat oraculū Apollis toto orbe tūc celeberrimū: & mihi aliis fallax: cui oraculū hāmonis æmulū erat: æmulus āt dicit eiudē ret studiosus. Antris: quoniā in medio tēpli delphici erat foramē: ūde aliq; fabulātūr e quercu dedisse oracula: ut apud Dodonā in epyro. Anhelātes: sitiētes & æstuantes. Garamantes sunt populi aphricæ laborātes aquarū inopia. Veniētae sā. res futuras: & cōtinuatā rerū cōgressio nē: quā fatū appellātūs: Hinc: ex hoc oraculo. petebat scire ānibal dubiā tāti motus euētu. Omē: auspiciū & an bono omīne moturus esset arma in Romanos. Ante dīc: anteq; ipse res cēnū: id est uolebat præscire

Tertius

Saturi bellū euentum. Bellū ut euentum & uicissitudines: incertūq; martem: quoniā uaria est fortuna bellū: & dubius euentus: & fortuna magni f uoris brenis est. Cornigeri nu. iouis q illic colebat in effigie arietis. Do niss: captis adud sagunthum: Vulgarum nec cassa fides. canit poeta in tēplo hereulis durasse trabes a prima tē pli origine usque ad tēpora Annibalē. : quod tamen singit alludēs ad aliā historiam. Quippe autore Pli. Tē plū Apollinis uticē erat: ubi indicarū cedroq; trabes ita durauerunt: ut posite fuerant prima urbē eius origi ne annis mille &. cclxxviii. & in hispania templū Dianaē suit a zacynctō aduectā cū cōditoribus annis. cc. an te excidium Troiæ: cui pepercit Annibal inquit religione ductus lūniperi trabibus etiam nunc durantibus.

Ante diem: bellique uices nouisse petebat
Exin cornigeri ueneratus numinis aras
Captiuis onerat donis: quæ nuper ab arce
Vīctor fumantis rapuit semiuista sagunthi
Vulgatum: nec cassa fides ab origine fani
Impositas durare trabes: solasque pē æuum
Contentū nouisse manus: hinc credere gaudēt
Coaledisse deum. seniumque repellere semplicis
Tum quis fas & honos aditi penetralia nosse
Fœmineos phibent gressus: ac limine curant
Setigeros arcere sues: nec discolor ulli
Ante aras cultus uelantur corpora lino.
Ex pelusiaco præfulget stamine uertex
Discinctis mos thura dare: atque e lege parētū
Sacrificam lato uestem distinguere clauo.
Pes nudus: tonsæque comæ: castumque cubile:
In restincta focis: seruant altaria flammæ
Sed nulla effigies: simulacraue nota deorum
Maiestate locum: & sacro impleuere timore
In foribus labor alcidae lernea recisis
Anguibus hydra iacet nexuque elisa leonis
Ora cleonei patulo caelantur hiatu.
Ast stigius sœuis terrens latratibus umbras
Ianitor æterno tum primum tractus ab antro
Vincla indignatur: metuitq; megera cathenas.
Iuxta thraces equi. pestisq; erymāthia: & altos
Aeripedis ramos superantia cornua ceruæ.
Nec leuior uinci libycæ telluris aluminus:
Marte super: stratique genus deformē bimēbre
Cetauri frōtēq; timet: minor omnis acarnan:

ces equi. diomedei. Diomedes rex thraciæ hospites obiiciebat laniados: uorādosq; eqs quos habebat esteratos Hercules ipsū necatū propriis equis deuorandū obiectit: aequosq; abductos manuefecit: quoq; genus usq; ad Alex. mag. permāsit. Pestis erymāthia. aper. erymāthus mons arcadiæ: in quo hercules cœpit aprum hor redæ magnitudinis: & tolit ad Eurysteum humeris: q uia beluae ualitate: sub æneo vase se abscondit. Aeripe dis ceruæ. Hercules fuga delassauit: cœpitq; ceruā habētē æreos pedes: quod finxerūt poetæ alludētes ad illius animalis uelocitatē: fixerit etypedē ceruā ingt Vir. Cornua supātia ramos. hoc uidebat ēē mirabile & pter natūrā huius aīalis: qm mares habent cornua auctoribus Aristotele & Pli. q soli aīaliū oīhus annis statuto ueris tpe amittunt. Nec leuior uinci. nō supatu facilis: qm resumebat uires a terra. Antheus terræ filius palestræ supatus ē ab hercule i aphrica: i cui' applexu aīam efflauit: cū nō sineret ipsū a terra matre uires affectas reparare.

Matre. terra. Genus deformē: hercules cētauros domuit: q i se ipetū fecerūt: ducti odore uini: qd a pholo cē tauro accepāt: ex defūctis clariores fuerūt daphnis. Agenis: aphiō: hyppotiō: orios: isoples: Melātheres: Tere: derpos: phryxus. Oīs acarnan. i. oēs minores natu acarnanæ reglōis: & ætoliae: timere uidebāt i illa sculptu ra frōtem Acheloi: q pro Deianira cū Hercule pugnauit. Vnde Deianira apud Sophocle in tragœdia sic logit:

Nec cassa: nō uana. Hic: ex hac uerustate trabiū que nō corrumpunt. Deū: herculē. Senium. uerustatem: & corruptionem. Tum quis fas: nunc describit ritum: quo utebantur herculis sacerdotes.

Fœmineos gressus: a templo herculis arcebantur mulieres a sacerdotibus propter Delanirā quætu nica ueneno illita herculem perdidit: & sues ppter aprum erymanthium quem uiuum humeris ad Eurysteum retulit. Plutarchus i q̄stionibus duas affect causas: quare mulieres nō gustabant id quod super arā maximā herculis īmolatiū esset: altera est: quia Nicostrate mater Euandri: quā carmentem dicunt sacrificiū herculei tps: nō obiit: alteram ad Deianiræ uestē refert. Nec discolor: i eiusdem coloris albi. si

Pelusiaco stamine: pāno lineaæ ægyptio. Pelusiu ē oppidū ægypti: ubi erat linum laudatissimum: ex quo sacerdotes ægyptii uestes conficiebāt. & Amasis autore Pli. toracem lneū habuit q postea ostēde batur Rhodi ī aede mineruæ: cuius singula fila. ccc: lxx. filis cōstahant. Superior pars ægypti: ingt Pli. versus arabiam gignit fruticē: quem xilinō uocāt: & ideo lina īnde facta xilina. puulus est similēq; barba tæ nucis desert fructū: cuius ī exteriore bombice la nugo netur. necnulla sunt eis in cādore mollideue p ferenda: uestes in sacerdotibus ægypti gratissimæ: de tali lino intelligit Syllus. Vetter. caput.

Lato clauo. textura qua uestes distinguuntur. latus clauis est genu texturæ: cuius inuenio: & usus pri mus fuit apud baleates insulas tunica lati clavi: Pli. inquit in modum gausape texi nunc primū incipit. romanetiā utebātur clauo. īnde lati clavi. In foribus. in ianuis templi caelati erant herculis labores: quileonē strangulauit ī nemeasylua: prope cleonas hydram cōfecit igni ferroq; ad Lernā plaudem. cerberum catheñis uinctum eduxit ab inferis: p spe luncam: quæ est apud heracleam ponticā: & descer furus ad inferos initatus est sacris eleusinis a Museo Orphæi. eleusin est oppidum atticæ cereris sacrum primus labor herculifait leo næmeus. Elisa. compresia manibus. Patulo hiatu: quoniā manibus os illius diduxerat hercules: & suffocauerat: & cū eli

• ditur guttur: os apitur. Ianitor: cerberus. Thra

Hercules ipsū necatū propriis equis deuorandū obiectit: aequosq; abductos manuefecit: quoq; genus usq; ad Alex. mag. permāsit. Pestis erymāthia. aper. erymāthus mons arcadiæ: in quo hercules cœpit aprum hor redæ magnitudinis: & tolit ad Eurysteum humeris: q uia beluae ualitate: sub æneo vase se abscondit. Aeripe dis ceruæ. Hercules fuga delassauit: cœpitq; ceruā habētē æreos pedes: quod finxerūt poetæ alludētes ad illius animalis uelocitatē: fixerit etypedē ceruā ingt Vir. Cornua supātia ramos. hoc uidebat ēē mirabile & pter natūrā huius aīalis: qm mares habent cornua auctoribus Aristotele & Pli. q soli aīaliū oīhus annis statuto ueris tpe amittunt. Nec leuior uinci. nō supatu facilis: qm resumebat uires a terra. Antheus terræ filius palestræ supatus ē ab hercule i aphrica: i cui' applexu aīam efflauit: cū nō sineret ipsū a terra matre uires affectas reparare.

Matre. terra. Genus deformē: hercules cētauros domuit: q i se ipetū fecerūt: ducti odore uini: qd a pholo cē tauro accepāt: ex defūctis clariores fuerūt daphnis. Agenis: aphiō: hyppotiō: orios: isoples: Melātheres: Tere: derpos: phryxus. Oīs acarnan. i. oēs minores natu acarnanæ reglōis: & ætoliae: timere uidebāt i illa sculptu ra frōtem Acheloi: q pro Deianira apud Sophocle in tragœdia sic logit:

Liber

Procus sane amnis mihi fuit achelous qui tribus me formis a patre petiit: manifestus incessit taurus: inde draco: & aliquando mole ualida bovis praefeterens frontem, de hac fronte intelligit Syllius: quam monstruosam: & toruam pueri a carnanes timere videbatur. & sic est laus sculpturae: quod tales effectus exprimebat. Achelous est fluuius diuidens ac carnanes ab aetolis: & emitentes in mare ad echimadas insulas: Fulget ethere: ethere mons est thessa lia: ad mare aegaeum in quo hercules accepta tunica missa a Deianira furore correptus: Lycam qui artulerat in marea delectit: & illuc pira extorta se cōbuscit. Sacratissimis ignibus: quibus Hercules consecratus est: & ad coelum abiit.

Varia imago: uarii labores herculei: quos Annibal spectabat. Mira dehinc cernit: describit aestu oceani: quod quotidie fit: & asserti huius incrementi & reciprocationis duas rationes: quartum altera fabulosa est: altera uera: quoniam luna habet potestatem super omnes humores. & est causa aestus oceanii. & cum illa crescat: crescat humores: & ecclora. Pli: de potestate lunae sic ait: que uera coniectura existit: haud frustra spuma sydus lunae ex istimari: & hoc esse quod in terras saturet: accedens quod corpora impletat: abscedens inanitat: sed cum incremento eius augeri conchilia: & maxime spuma sentire quibus sanguis non fit: sed etiam sanguinem hominum cum lumine eius augeri & minui: frondes quoque & pabula sentire. In omnia aedem perarrantem. Autem secunda quarti tractatus secundo capitulo secundo de diebus creticis: fatetur ex opinione quorumdam medicorum: siue philosophorum: quod uirtus lunae maximam habet in super omnes humores. Unde uult quod oceani alteratio: quae sunt in humidis: utputa digestio ciborum: & similia profundi ad iumentum ipsius lunae. Ce rebra etiam hominum crescere & decrescere. & aquam oceanii ad lunam incrementum augeri & minui. aestus oceanii fit singulis diebus: & ex horis mare accedit & sex recedit: & hoc est semper: ut sensui patet. ut tam lunae talia aguntur. De motu oceanii lege Pli. & Strabonem. Nam qua cæruleis: hec est causa huius incrementi fabulosa. Nereus inquit deus maris relaxat fontes quibus mare augetur. Praeruptum: tumidum: & assurgens. Ingruit: crescit: augetur. Torrentibus rapidis. Tam uada: ipsa maria siue aqua. Pontum: aquam assurgentem & aestuatum. Mox: postea de crescit mare. aestus dicitur maris ebullitione: aestuaria loca ad que illa ebullitione transcurrit. Erepto: per fundo: aqua: quoniam relabitur aestus. Strabo sic ait: Non paruum nautis discrimen important: siue deferantur: siue referantur. In his uero accessibus: siue recessibus etiam detrimeta sunt. Par enī ratio: cōcitat: celeriter mouetur. crebro namque nauigia in siccata tellure destituta sunt: hoc id est accidit Alexandro magno: cum ad oceanum induit nauigasset. Traficatis facetes in sedibus nauium: & oculi expectantes accessum aquae. Cymothoë: haec est altera ratio: & uera: cymothoe est nympha maris: quam ponit pro ipso mari. Nam cyma græce latine dicitur unda.

Vagae cymothoës: id est maris uagi: quod nunc crescit: nunc decrescit. Labores: id est aestus & reciprocationes. Reciproca tethis: ipsum mare reciprocum: Non fluit & refluit. Tethis est uxor oceanii. & ponit pro ipso oceano. Haec propere spectata duci: Cum Annibal haec quae dicta sunt apud Gades uidisset a se uxori rem dimittere cogitauit. Imilcen: & filium: quod nondum complebat annum: generatus in bello sagittino: hic infans Aspar vocabatur. Sub ubere: lactentem. Imbuerat. I. ipsa imilce primo matrimonio cōiuncta fuerat Annibili: quam ingenti amore presequebas. id ait: Virgineis tædis: non tarda præferebat in nuptiis. Ibi uere est dare primū saporē. Hora. Quo semel est ibuta recens: seruabit odore Testa diu. & Mar. Imbue plebæias clusinis pulibus ollas. Primo hymeneo: matrimonio: hymenæus est deus nuptiarum: & postut pro ipsis nuptiis. In ora: regione sagittina. Bissenos orbes. xii. menses. Quos: uxor & puerū. Vestitit: placuit Annibali: fixusque fuit. Secernere: dimittere ab exercitu uxor & filius natū in obliuione sagittina. habebat enim Annibal in castris uxorem. Spes o car. al. uerba Annibalis ad filium sc̄atis: ut ille reb⁹ gestis autem milcaro super: & se patrem. Necleuior: non minor romæorū terror me patre. Amplior patrio decore. I. amplior laude allequatis. Ego adeptus sum. Co-

Inter quæ fulget sacratissimis ignibus ethere Ingenteque animam rapiunt ad sydera flammæ Postquam oculos uaria implevit uitutis imago: Mira dehinc cernit surgentis mole profundum Iniectum terris subitum mare: nullaque circa littora: & infuso stagnantis aquore campos. Nam qua cæruleis nereus evoluitur antris: Atque in se freta cōtorquet neptunia fundo: Præruptum exundat pelagus: cæcosque relaxans Oceanum fontis torretis ingruit undis Tum uada ceu saeuo penitus permota tridetum Luctantur terris tumefactum imponere potum. Mox remeat gurses tractoque relabitur aestu Ac ratis erepto campis deserta profundo. Effusæ transmaris expectant aquora nautæ: Cymothoës ea regna uagæ: pelagiisque labores Luna mouet. luna immisilis per cœrulea bigis Fertque refertque fretum. sequiturque reciproca thetis Haec propere spectata duci. non multa fatigat Curarum prima exercet subducere bello Cōsortem thalami. paruūque sub ubere natum. Virgineis iuuenem tædis: primoque hymenæo Imbuerat cōiunctus: memorique tenebat amore. At puer obsecratus generatus in ora sagittini Bissenos lunæ nodum compleuerat orbes. Quos ut seponi stetit: & secernere ab armis: Affatur ductor: spes o carthaginis altæ Nata: nec æneadū levior metus: amplior ore Sis patrio decore. & factis ibi nomina cōdidas. Qui superes bellator auum: iamque ægra timoris Roma tua nueret lachrymados matribus annos

27

Tertius

das:cōpates: Noia & gloriā & famam rebus a te gestis. Auū:amīlcarē:alter mars putatus est. Aegra tī
moris:tīmida & consternata aīo.sic Amilcar dixerat Annibali:Horreat ortus īā pubes tyrrhenā tuos. Lachri
mādos.allaturos calamitatē romanæ pubi. Ni præsaga meos.ni decipior īnḡ:de male mens p̄sagit mea sagi
re ē acute sentire:ex quo sagearii:qa multa scire uolūt:& sagaces dicunt̄ canes.igī qui ante sagit q̄ oblata res est:
dicitur p̄sagire.i.futura ante sentire. Præcordia:ponit pro ipso corde:in quo uideſ cōlistere ipsum sape:unde
uecordes dicunt̄ stulti:& cordati sapiētes. Meos sensus. opinionē quā de filio concepi. Parentis:amīlcaris

Ora : aspectū toruū quale habebat me⁹ pater. Torua.feroci.toruitas dicta ē a ferocia tauroz q̄ i tauri acer
bitas: hic infans auum referebat ore. Grauē.terris
bilē. Elemēta.principia:quoniam me referre vide
tur ira & truci uagitu. Sigs inciderit actus.i.si non
potero italiā īuadere & aliq̄ de⁹ abrūpet hos meos
conatus.memēto uxor seruare hunc puerū:& cū po
terit fari : fac iuret ad aras eliseas bellū rōanū ut ego
fecī. Tantos actus:quos paro cōtra romāos. Lee
to:morte mea. Primordia re.principia belli qđ ro
manis īferre paro. Labora.enitere. Nostra cu
na.p̄ mea uestigia:q̄ iuraui bellū ī pueritia. Elise
as.ab elisa Didōe.i.iuret ut ego feci ad aras dicaras
māibus elisae. Cineri p̄tio.māibus aui & p̄tis.Cal
cato ſœ.seruat decoz uiri ipī bellicosi & p̄fidi.Cal
cato.spreto:uiolato. Vendicer:paret mihi sepul
chrū in capitolio. Tu uero rāti:uertit sermonē ad
uxorē: quā horrat ut ab armis discedat propter futu
ros labores:& difficultatē itieris. Fide. ppter fidē
coniugalē q̄ censeris. Supposta:erecta usque ad cœ
lum. Labor alci.herculis q̄ alpes trāscendit: miran
te iunone nouera propter rei difficultatē. Sudau
tus maximo sudore peractus ī trascēdēdis alpibus.
Actior la.quoniā plus negocii erat ī alpibus īuis:
q̄ in exercitu & pugna cum hostibus. Q uod si pro
missū.captat beniuolētiā ab uxore:cū dicit:si fortūa
mihi aduersabitur in italiā p̄perāti:& moriar: iusti
us est ut tu remaneas:& tua ætas iustior est:cui p̄cō
ducant fila tarda.i.ut tua ætas ad senium pueuiat.ta
li aīo fuit etiā Gracchus erga Cornelīā. Læua.cō
traria meis cœptis. Ulta me:ut supuiuas mihi.

Impropere.tār dāe ducāt fila. i.exīdāt ætate post
mortē mēā. At cōtra:hic repetit poeta originem
Castulonis oppidi:qđ erat Imilces natale solū. Ca
stulo urbs hispāiae patria uxoris annibalī: quod ēt
Liuius testat̄. Fingit poeta ppter ip̄m nome quēdā
Castalī uenisse ex phocide ī qua ē Parnasus:& fō
Castalī phebo sacer:& cōdīdīsse Castulonem urbē
denominasseq̄ a nomine matris:alludēs ad ip̄m fō
tē:qui & Castalia dicitur. Vnde papinius:Castalī
flauos amor est tibi mergere crines. Et Virg. Casta
liā molli diuertitur orbita clīo:& Milichū quendā
natū ex Satyro Bacchi comite:& nymp̄ha Myrice il
lic regnasse:a quo Imilce habebat originē. Cyrrhei
castalī:phocēsis:qm̄ Cyrrha ē in phocide ad radis
ces parnasi. Natis phœbeis: castulonēsibus oriu
dis ex phocide phœbo sacra:qm̄ illic erat delphicū
oraculū Liuius ait:Castulo urbs hispaniæ ualida ac
nobilis:& adeo cōiūcta socierate pœnis ut uxor īde
ānibali ēt. Repetebat hamilce.s. ex sacra ſt̄pe:
nā referebat ſuos natales & ſt̄ma ad Milicū natū ex
baccho nymp̄ha:eo ſt̄pe quo bacchus domuit hispa
nos. Agitabat.uexabat bello. Thyrso.hasta bacchica obuoluta p̄p̄inīs:& instīta. Vnde Papi.describēs Eu
neū Bacchi ſacerdotē:& eius insignia dicit:Pallētes hæderæ nyseaq̄ ſerta coronāt Cādida p̄pineo ſubnectīt
instīta pilo. Armata menade.Menades:Thiades:Mymallones dicunt̄ multercs bacchātes.ēt bassaride. Cal
pen.hispaniā.calpe mōs:ut dictū ē:ad fretū gaditanū. Lasciuo.quoniā satyri laſciui ſunt.Indigenis.hispanis:
idigenæ dicunt̄ īde geniti. Imagine genitoris:qm̄ satyri cornuti ſunt:& bacchū comitant̄. Hic:amīlco. Vi

Nī præsaga meos ludunt præcordia ſensuſ
In gens hic terris crescit labor:ora parentis.
Agnosco toruaq̄ oculos ſub fronte minaces.
Vagitūque grauem:atq̄ irarū clemēta mearū
Siquis forte deum tantos inciderit actus:
Vt noſtro abrūpat lēto primordia rerum:
Hoc pignus bellī coniunx ſeruare labora
Cumque datū fati duc per cunabula noſtra
Tangat eliseas palmis puerilibus aras
Et cineri iuret patrio laurentia bella.
Inde ubi flore nouo pubescet firmior ætas.
Emīcet in martē:& calcato fœdere uictor
In capitolina tumulū mihi uendicet arce
Tu uero tantī fœlix quam gloria partus
Expectat ueneranda fide diſcede periclis
Incerti martis:durosque relinque labores.
Nos clausæ niuibus rupes ſuppoſtaque cœlo
Saxa manent,nos alcidæ mirante nouerca
Sudatus labor:& bellis labor acrior alpes.
Q uod ſi promissū uertat fortuna fauorem:
Læuaque ſit cœptis:te longa ſtare ſenecta
Aeuumque extendiſſe uelim;tua iustior ætas.
Ulta me impropere ducant:cui fila forores.
Sic ille.at contra cyrrhei ſanguis īmīlca
Castalī; cui materno de nomine dīcta
Castulo phœbeis ſeruat cognomina natīs
Atque ex ſacrata repeatet ſt̄pe parentes
T p̄ quo bacchus populus domiſabat iberos:
Concutiens thyrsō:atquea rmata menade calpen
Lasciuo genitus satyro nymphaque myrce
Milicus indigenis late regnarat in oris
Cornigeram attollens genitoris īmagine frontē
Hinc patriā:clarumq̄ genus referebat īmīlce
Barbarīca paulum uitato nomine língua
Q uā tunc ſic lachrymis ſenſim manatibus iſit
Me ne oblīte tua noſtrā pendere ſalutem

nos. Agitabat.uexabat bello. Thyrſo.hasta bacchica obuoluta p̄p̄inīs:& instīta. Vnde Papi.describēs Eu
neū Bacchi ſacerdotē:& eius insignia dicit:Pallētes hæderæ nyseaq̄ ſerta coronāt Cādida p̄pineo ſubnectīt
instīta pilo. Armata menade.Menades:Thiades:Mymallones dicunt̄ multercs bacchātes.ēt bassaride. Cal
pen.hispaniā.calpe mōs:ut dictū ē:ad fretū gaditanū. Lasciuo.quoniā satyri laſciui ſunt.Indigenis.hispanis:
idigenæ dicunt̄ īde geniti. Imagine genitoris:qm̄ satyri cornuti ſunt:& bacchū comitant̄. Hic:amīlco. Vi

Liber

tato noīe:qa a Milico Himilee dicebatur.tn hoc singit poeta: Me ne oblite tua:uerba Himilces ad Annibalem:a quo captat uicissim beniuolentiā.sensus ē:nō uis me comitē tui itineris Annibal an ignoras q̄ mea filii q̄ coīsalus ex tua pēdēseruat decorū poeta cōiugis fidē:ac pudicæ.ordo ē:ne me abnuis comitē īceptis.o ānibal.1.oblite a tua salute nostrā pēdere. Fœdera:cōiugalia.s.ñ īngt exptus es me ī fidā:ut debeas me comitē abnuere.sensus ē:nouisti ne me hactenus ita pigrā:& exigui erga te amoris ut nūc me deserere debeas: quia noli tecū pp̄t labores:aut grauer.q.d.hactenus fuit tecū ubiq̄:& ero:si placet:oīsq̄ labores uoluptati ascribam ita cast⁹ amor:& cōnubii fœdus expolcit. Primitiæ to.qm hūit eā uirginē ānibal: Haud ul.la.i.nulla diffi cultas me supabit te unice amātē. Sin solo: sensus ē:sed si solū pp̄ter hoc me relinqs:qa sum foemina: ex cu⁹ gremio turpe ē uiro bellico surgere ad mar tis labores:remāebo libēs:& uolūtati parebo tuæ. oro igitur ut deus ānuat cōptis tuis:& iter arma:& clāgores tubarū mēor esto mei & nati. Qui ppe: quoniā īngt nō tātū tēo romāos:q̄ tu te q̄ ruis in ap ta discriminā.nec satiaris aliquo euētu prosp̄ce fortu nā:& nulla gloria ē q̄ tibi sit satis.& putas n̄ decere hoīem bellicosū ī pace mori. Ignobile lœ.ignanā mortē. Qui u.cō.se.ti.i.nō tēo aliquid cōgredi c̄ te tecū singulāri certamīe:sed uī multitudis. Eello ge:q̄ es alter mars:& illū ī armis spiras. Teucris: romāis:leruar decoz uxoris tīmētis uiro:quem pp̄ eximiā bellicæ uirtutis gloriā unice amabat. lāq̄ adeo eg.ānibal:uxor:cæteriq̄ comites egressi ex tē plo hercu.& urbe Gaditana puenerant ad littus:ut e portu soluerēt:tūc ānibal himilcē lachrymātem his uerbis alloquatus ē. Littore:gaditāo.s. Promota deducta ī aq̄. Pēdētibus:aptātibus ātēnā:& uela ī arbore nauis. Sēsim pulsante:paulatī infiāte uela.

Omini.par.noli īngt lachrymis tuis īfelicitatē omīari uxori:omē proprie ē ī uerbis. Vn dicit Cj. i.i.de diui. Neq̄ solū deorū uoces pythagorei obf uauerūt:sed ēthōium q̄ uocat omīa: q̄ maiores no stri:qa ualere cēsebāt:iccirco oībus rebus agēdis:qd̄ bonū:faustū:fœlix:fortūatīq̄ eēt p̄fabant:rebusq̄ dīnis:q̄ publicē fierēt:ut fauerēt linguis īmpabatur qd̄ sic interpretatur Sene.dicēs: Quoties mētio sacra rū litteraz iteruenerit fauete liguis:hoc uerbū: non ut pleriq̄ existimāt a fauore trahitur: sed īmpatur si lentiā:ut rite pagi possit sacrū:nolla uoce mala obf strepēte.īō ānibal p̄catur uxorē ut oībus parcat:īng ens:Fixus ē dies mortis.In pace & ī bello moriūr: cū uenerit dies:q̄ pendet a primo:ut supra dixit:Na scētiq̄ addita fata. Extre.diē:Hero.dicit lib.i. Sor tē fato destinatā deo quoq̄ effugere impossibile est Et.Sene.scribēs de cōsolatiōe ad Martiā dicit:Mors illi nascenti determinata:& in hanc legē data. & Metrōdorū dixit sorori suae lugēti filium:mortale est omīū mortalū bonū. Mens ignea:cœlestis & ar dens oī uirtute.i.sola uirtus ē illa q̄ samam compat & hominē cū dīs agere æuum facit. Sic Virgilius: Pauci: quos æquus amauit iuppiter: aut ardens: euexit ad æthera uirtus:& affert patriæ seruitu, tēut magis illā woueret.ordo:igneā mēs paucis donat nomē.s.eorum ire p̄ ora.i.celebrari īter mortales. Sic Enni.Cur uolito uiuus docta p̄ ora uirū. Perfecta uirtus ē illa q̄ hō censem̄t:& cū uirtute optimū ē mori. Rō re cta & cōlumata: īngt Sene.fœlicitatē hoīs īplet. hæc rō uocatur uirtus:eadēq̄ hōestū ē:& alibi dicit magnā ēēfœlicitatē mori. Q uos:paucos iuppiter deputauit celo:quoniā uirtus ē illa q̄ facit nos deo similes:quoad fieri pōt. Vn dicit Sene.īter bonos uiros & deū aīcītia ē:cōciliātē uirtute. Et alibi: Generosi aī & magnifici est iuuare & p̄deē:q̄ dāt bñficia deū īmitātur.q̄ repetūt sceneratores:loqtur Syllus ex op̄ione stoicōz:Nā zeno stoicus aīam ignē putauit eē:nō sine rōne tamē:nā uolū stoici ut corpus sit ab aīa rāq̄ a forma: q̄ppe aīa calor ē:& uis qdā:ut ipsi dicit aeria cōcalefcā.qd̄ āt de aīa ipsa tenēdū sit:nos q̄ christiæ phāmūr:religio nostra sanctissima docet. An roma iu:affert relīdignitatē q̄ dicit se ad bellū ipelli:quoniā patriæ oīa debemus. Iūga:impia qb̄ p̄mitur:ut fugo boues. Māes:aīa patris mei amilcaris. Aræ:ad q̄s iuraui bellū romanū.Horri

Abnuis īcēptis comitēm sic fœdera nota Primitiæq̄ tori:gelidos sic scandere tecum Deficiām mōtis cōiunx tua:crede uigorī Fœmīeo castū haud superat labor ullus amore Sin solo asp̄cīmūr sexu:fixumq̄ relinqui. Cedo equidē,nec fata moror.deus annuat;oro. I fœlix:i numinibus:uotisq̄ secundis Atcq̄ aōes īter flagrantiaq̄ arma relictæ Coniugis & natī curam seruare memento. Qui ppe nec ausonios tātum nec tela: nec ignis Quātum te metuo ruīs iplos acer ī enses. Obiectaq̄ caput telis.nec te ulla secundo Euentu satiat uītius.tibi gloria soli Fine caret.credisq̄ uīris ignobile lœtum Belligeris ī pace mori:tremor īmplicat artus. Nec quēquā horresco qui se tibi cōferat unus. Sed tu bellorum genitor miserere:nefasq̄ Auerte:& serua caput īnuiolabile teucris. Iamq̄ adeo egressi steterant ī littore primo Et promota ratīs pendentibus arbore nautis Aptabat sensim pulsante carbasā uento: Cum lenire metus properans:ægramq̄ leuare Attonitis mentem curis:sic annibal orfus. Omīnibus parce & lachrymis fidissima cōiūx: Et pace & bello cunctis stat terminus æui. Extremūque diēm prīmus tulit ille per ora Nomen ī æternū paucis mens ignea donat: Q uos pater ætheriū cœlestum destinat oris. An romana iūga.& famulas carthaginīs arces Perpetiar. stimulant manes:noītisq̄ p̄ umbras Incepitās genitor. Stāt aræ:atq̄ horrida sacra Ante oculos:breuitasq̄ uetat mutabilis horæ

nomē.s.eorum ire p̄ ora.i.celebrari īter mortales. Sic Enni.Cur uolito uiuus docta p̄ ora uirū. Perfecta uirtus ē illa q̄ hō censem̄t:& cū uirtute optimū ē mori. Rō re cta & cōlumata: īngt Sene.fœlicitatē hoīs īplet. hæc rō uocatur uirtus:eadēq̄ hōestū ē:& alibi dicit magnā ēēfœlicitatē mori. Q uos:paucos iuppiter deputauit celo:quoniā uirtus ē illa q̄ facit nos deo similes:quoad fieri pōt. Vn dicit Sene.īter bonos uiros & deū aīcītia ē:cōciliātē uirtute. Et alibi: Generosi aī & magnifici est iuuare & p̄deē:q̄ dāt bñficia deū īmitātur.q̄ repetūt sceneratores:loqtur Syllus ex op̄ione stoicōz:Nā zeno stoicus aīam ignē putauit eē:nō sine rōne tamē:nā uolū stoici ut corpus sit ab aīa rāq̄ a forma: q̄ppe aīa calor ē:& uis qdā:ut ipsi dicit aeria cōcalefcā.qd̄ āt de aīa ipsa tenēdū sit:nos q̄ christiæ phāmūr:religio nostra sanctissima docet. An roma iu:affert relīdignitatē q̄ dicit se ad bellū ipelli:quoniā patriæ oīa debemus. Iūga:impia qb̄ p̄mitur:ut fugo boues. Māes:aīa patris mei amilcaris. Aræ:ad q̄s iuraui bellū romanū.Horri

Tertius

da sa. inferna: & ī qbus mactabātur hoīes. Mutabilis: qā tpa facile mutāt: nā amilcar morte fuentus: nō potuit romāis bellū inferre. Sic inquit Annibal mihi accidere posset. iō ait pli. ī epi. Cū tā angustis terminis uita nīa claudatur studiis memorā extendam? Coluella dicit. In uigilate uiri tacito nā tpa grelli Diffugiūt: nullq; so no cōuertiā ānus. & Vir. Optia q̄s dies mis̄is mēoralibus & ui Prīa fugit. Prola differre. Sedeā ne. Svat de coḡ utrī ī gētis sp̄s & gloriā ī mēfā cupidi. Lætiq; me. de. al. re. nā uere fortis ut dicū ē pp decoq; & honesta te nō timet mortē: īmo circa ardua uerſat. ēt si sit moriēdū: qpppe uite nō peit suae: nec pp aliq; ī cōmoda declinā da debet esse timidus: qm̄ amitteret fortitudis laudē & honorē q̄ ī p̄miū uirtutis: & quā aīus generosus appetit

Prolatare diem; sedeā ne; ut nouerit una
Me tantum carthago; & qui sim nesciat omnis
Gens hoīum: lœtiq; metu decora alta relinquāt.
Quantum etenim distant a morte silentia uitæ;
Nec tam incautos laudum exhorresce furores
Et nobis est lucis honos. gaudetque senecta
Gloria cum longos titulis cælebratur in æuo
Te quoquemagna manē suscep̄ti præmia belli
Dent modo se superi; tybris tibi seruiet omnis;
Iliacæq; nurus; & diues dardanus aurī.
Dumque ea permixtis inter se fletibus orant;
Confusus pelago celsa de puppe magister
Cunctantem ciet. abripit ut diuulsa marito.
Hærent intenti uultus: & littora seruant
Donec īter liquidum uolucrī rapiente carina
Consumpsit uisus tellus; potusque recessit.
Ac p̄enus bellī curis auertere amorem
Apparat; & repetit properato mœnia gressu.
Quæ dum perlustrat; crebroque obit oīa uisu;
Tandem sollicito eessit uis dura labori;
Belligerāque datur somno componere mentē
Tum pater omnipotens gentē exercere periclis
Dardaniam & fama s̄auorum tollere ad astra

do.ccc. neq; fuit aliis tēporibus res publica locupletior: un pecunia dicta. Nā po. ro. ante Pyrrhū regē argēto signato nō est usus: qd̄ signatū est. Qu. Fabio cōsule qn que annis ante primū bellū punīcū. nota argēti fuere bigæ & quadrigæ: inde bigati nūmī: & qdrigati dicti. Li uius Drusus in tribunatu tertīā partē æris argēto miscuit: qui cōsideratus appellabāt. Nūmus lege clodia p̄cussus est: ante hic nūmus ex illyrico aduectus loco mercis habebat. Nūmus at dīct⁹ ē auctore Aristotele a lege q̄ no mos diciā græce: qpppe nō natura: led lege introductus ē: nā principū istituto sit nūmus: qui adhibet mensurā oībus reb⁹. iō uelut subsidiū cōmutandare regē nūmus excogitatus est: uictoriatus nūmus signatus fuit nota uictricē: unde nomen. Aurēus nūmus post annū. lxii. p̄cussus est: q̄ argēteus. a nūmo prima est avaritiæ origo ī quā Pli. excogitata sc̄enore q̄stuosaq; segnitia. Iter liquādū. ip̄sum mare abstulit uisus. At p̄enus: annibal soluens e littore gaditāo: citato cursu nouā carthaginē cōtendit: ubi p̄ nocturnam quietem hoc ostētum uidit: qd̄ poeta ueribus p̄sequit̄. Auertere amorem: quo tenebatur erga uxoret̄: qui aliquo affectu amoris fm̄it: inquit Cice. ī tūscu. q̄stionibus: ut fauet̄ adducēdus est ad alia studia: curas: negocia: loci deniq; mutatiōē tanq; ægroti nō cōualescentes s̄æper curādus est. Mœnia: nō ī Carthaginem: unde discesserat iturus ad tēplū Herculis. Tādem: post longā belli cogitationē: & studium. Vis dura: uehemēs affectus amoris superatus est a labore bellico. Oui. Ociali tollas periere cupidinis arma. Sollicito. ab effectu: quia reddebat annibalem sollicitum & diligentē. Tum pater oīpotens. Silenus græcus auctor: quē Celsus sequuntis est: auctore Cice. dicit Annibalem: cñm coepisset Saguntium uisum esse in somnis a iōue in concilium deorum uocari: quo cū uenit set: iouem impasse ut italiæ bellum inferret: ducemq; ei unum & cōcilio datum quo illum uententi cū exercitu progreſſi coepisse: & uidisse post le hoc monstrum: quod poeta nunc describit singit poeta in gratiā romārum iouem misisse mercurium ad Annibale: ut properaret ī italiā: non ut faueret annibali: sed ut romanos iam desides: & priscorū laborem deponentes bellis exerceret: quibus prisci romani extenui p̄cipio aucti sūt. Paulopost iupiter Veneri respōdēs ait: Hac ego martis mole uiros spectare paro. atq; extendere bello. Dar

Vnde dicit Sene. Hēthoc optimū se generosus aīus q̄ concitaē ad honesta: & alibi dicit. Male uiuet q̄s q̄s nesciet bene mori. Alta decora. laudē regē gestarū: & ueræ uirtutis decus. Quantū etenī di. q̄s di. ille de quo nihil dicitur est perinde ac mortuus. Nec tamen incau. non debes inquit timere q̄ ego sim in catus: ut dixisti: nā & ego gaudeo uita & gloria mea gaudet senio: cum celebratur ipsa gloria titulis: & imaginibus ob res gestas ī lōgā ætate. Furores lau dū: uehemētē cupiditatē laudis: ad quā nati sumus: & pro qua cōsequēda me in tantū in apta ruere pericula dicas. Honos līcīs: amor uiræ. Titulis: ho norib⁹: laudib⁹: & inscriptiōib⁹ uictoriarū. Oui. Gratulor cēchaltā titulis accedere nr̄is. Te quoq; locus est ab utili. Dēt mō se supi. I. solū dīi annuant cōceptis & faueāt. Oīs tybris: oīs italia & ip̄a Rōa. Dardanus. romāus. Dives au. ditissimus po. ro. nā in italia sūt aurī uenæ: q̄s effodi ueritā est: ut iqt pli. edictū patrū italiæ parci iubētū. un Vir. dicit: atq; auro plurima fluxit. rome nō fuit nisi admodū exiguū longo tpe. nā cum pax a gallis emeretur: nō potuerat effici plus q̄ mille pondo: sed auctū est po stea tpe. C. Marii: & syllæ: q. xxx. milia pōdo e p̄ne ste quo Marius asportauerat romā ī triumpho retu lit: & argēti. vii. milia. & ex reliqua uictoria aurī pō do. xv. milia: argēti uero. cxv. milia ut ait pli. Inde Sex Julio. L. Aurelio cons. aurī in æratio po. ro. fu ere. vii. ānis aī tertīū bellū punicū pondo. dcccxxvi A genti. lxxxii. milia: & extra numerz. ccclxx. milia. Item Sexto Julio: & Lucio Mario cōsulibus bellī socialis initio oct̄igēta. xlvi. aurī pondo. Cæsar pri mo ī troitu urbis in suo ciuili bello ex æratio protu lit laterū aureoq; uiginti sex milia: & ī numero pon Seruius Tullius rex primus æs signauit nota pecudū: Tullius rex primus æs signauit nota pecudū: Qu. Fabio cōsule qn que annis ante primū bellū punīcū. nota argēti fuere bigæ & quadrigæ: inde bigati nūmī: & qdrigati dicti. Li uius Drusus in tribunatu tertīā partē æris argēto miscuit: qui cōsideratus appellabāt. Nūmus lege clodia p̄cussus est: ante hic nūmus ex illyrico aduectus loco mercis habebat. Nūmus at dīct⁹ ē auctore Aristotele a lege q̄ no mos diciā græce: qpppe nō natura: led lege introductus ē: nā principū istituto sit nūmus: qui adhibet mensurā oībus reb⁹. iō uelut subsidiū cōmutandare regē nūmus excogitatus est: uictoriatus nūmus signatus fuit nota uictricē: unde nomen. Aurēus nūmus post annū. lxii. p̄cussus est: q̄ argēteus. a nūmo prima est avaritiæ origo ī quā Pli. excogitata sc̄enore q̄stuosaq; segnitia. Iter liquādū. ip̄sum mare abstulit uisus. At p̄enus: annibal soluens e littore gaditāo: citato cursu nouā carthaginē cōtendit: ubi p̄ nocturnam quietem hoc ostētum uidit: qd̄ poeta ueribus p̄sequit̄. Auertere amorem: quo tenebatur erga uxoret̄: qui aliquo affectu amoris fm̄it: inquit Cice. ī tūscu. q̄stionibus: ut fauet̄ adducēdus est ad alia studia: curas: negocia: loci deniq; mutatiōē tanq; ægroti nō cōualescentes s̄æper curādus est. Mœnia: nō ī Carthaginem: unde discesserat iturus ad tēplū Herculis. Tādem: post longā belli cogitationē: & studium. Vis dura: uehemēs affectus amoris superatus est a labore bellico. Oui. Ociali tollas periere cupidinis arma. Sollicito. ab effectu: quia reddebat annibalem sollicitum & diligentē. Tum pater oīpotens. Silenus græcus auctor: quē Celsus sequuntis est: auctore Cice. dicit Annibalem: cñm coepisset Saguntium uisum esse in somnis a iōue in concilium deorum uocari: quo cū uenit set: iouem impasse ut italiæ bellum inferret: ducemq; ei unum & cōcilio datum quo illum uententi cū exercitu progreſſi coepisse: & uidisse post le hoc monstrum: quod poeta nunc describit singit poeta in gratiā romārum iouem misisse mercurium ad Annibale: ut properaret ī italiā: non ut faueret annibali: sed ut romanos iam desides: & priscorū laborem deponentes bellis exerceret: quibus prisci romani extenui p̄cipio aucti sūt. Paulopost iupiter Veneri respōdēs ait: Hac ego martis mole uiros spectare paro. atq; extendere bello. Dar

daniā: romanā. Sæuorū bel. qā in bello ē sæuitia. Priscos: quos prisci illi romāi pro impletō pro pagādo tolerabant. Præcipitat: urget: ipellit conciliū annibalis de inuadēda italia ne romāi desidia torperēt: quoniā in locū uirtutis uitū obrepit: unde dicit Hora. in agris neglectis filicē innasci. i. uitū cū nō exercēus officia. Cyllenius: mercuri⁹ a Cyllene mōte arcadiæ in quo fuit nutritus: & ē nācius iouis. Umbra: nocte humidam: q̄ nil aliud ē nisi umbra terræ: Aligerō: quoniā hētalaria: & uolat. Parētis: iouis. Incessit: carpit: & impedit. Amarīs: asperis. Turpe duci totā: uerba mercurii ad annibale: quē ignauise accusat: ut ad decū præstandū tādē excitaret: Pallas apud Homerū sciallo q̄tū Agamēnonē: Nō oportet noctū qescere uirū cui populi sunt curæ. Arguit igitur prius ab hōesto dicens: Non seruatur decorū tuū anibal q̄ es rector Libyæ: si dormis. Inde ab utili: dices: iā romani te cessante turbabūt oīa maria: & Libyā inuadent. Stār: flunt: uigēt: nō dormiente rectore: q̄ debet eē solertissimus ac prudētissimus. Effusas: sparsas p̄ mare. Lētus cœpti: tardus ad ea obeunda q̄ cœpisti. Ibera: hispana. Scilicet id satis ē decoris: sensus ē: putas ne te adeptū magnū decus: qā Sagū thū expugnasti tāta mole belli: quasi dicat: nō est tibi magna laus unā urbē tāto exercitu solo æquasse & locus ē ab hōesto: Decoris: laudis & gloriæ. Molimīe: bellī apparatu. Graia: quoniā zacynthi eā condiderūt: q̄ sunt græci: uiri. L. effeminati. En age: hortātis ē. Ante mœnia: quoniā annibal posuit castra ad anienē: & usq̄ ad portā collinā progressus ē: & locus ē ab hōesto: utiliq̄. In saturnia regna: romana a Saturno: q̄ fuit ī Latio. Cū subi tūs circa fragor. Syllenus: autore Cice. in p̄tō de diuinatione dicit ducē præcepisse annibali: ne respiceret: illū aut id diutius facere nō potuisse: elatumq̄ cupiditate respxisse: Tū uisam beluā uastā & īmanē cīcūplicatā serpentibus: quacūq̄ incederet oīa arbusta: uirgulta: tecta puertere: & anibali quærenti respōdile ducē uastitatē esse italīæ: præcepisse q̄ ut pergeret: p̄tinus qd retro: atq̄ a tergo fieret: ne laboraret. Effluxere: excesserūt anibali: ugīs: e mōtibus. Quātus nō æq̄s: hūc serpente illi cōparat: q̄ est polo boreali affixus: & lūa magnitudine geminā arcton circūligat. Aratus: cuius carmīa Cice ro latīa fecit: hūc anguē describit: & Virg. ī georgi. Maximus hic flexu sinuoso elabit anguis: Circūp̄ duas ī morē flumīs arctos. Non æquas: dissimiles: quoniā ē maior ursa & minor. Perlustrat: circuit: amplectit. Geminū sydus: duas arctos. Diducit: ap̄t os. Nimbosis: altis. Rapti cōeli obscurati pp̄ imbrēs & pluuias. Hyemē: tempestem. Necaderat uis: potētia & obscuritas altæ noctis: nā Mercurius fugauerat tenebras suo caduceo. Virga: caduceo suo: quo discutit umbras. Mis̄cuerat lucē: quoniā uidebat. quis ēt nox: Scitāt: interrogat quærerit a Mercurio. Gelidis antris: frigidis: quoniā arcadia est mōtosa & frigida. Vnde dicit Papinius ī thebaide. Arcadiæ capita alta mandat. sita ē Arcadia ī medio pelopōneso. Bella uides: uerba Mercurii ad Annibalem q̄renten: quænam esset illa Belua. Idei generis: romanī nomi

Liber

Bellorum meditās: prīscosq̄ referre labores
Præcipitat cōsulta uiri: segnemq̄ quietem
Terret: & immissa rumpit formidine somnos.
Ianc̄ per humētem noctis cyllenius umbram
Aligerō lapsu portabat iussa parentis.
Nec mora. mulcētem seculo membra sopore
Agreditur iuuēt: ac mōtis incessit amarīs.
Turpe duci totam somno cōsumere noctem
O rector libyæ. uigili stant bella magistro.
Iam marīa effusas cernes turbare carinas:
Et latīam toto pubem uolitare profundo
Dum lenius cœpti terra cunctaris ibera.
Scilicet id satīs ē decoris memorādaq̄ uirtus
Quod tāto cecidit molimīne graia sagunthos:
En age si quid īnest animo par fortibus ausis
Fer gressus agiles mecum. & comitare uocatē.
Respexisse ueto: mōet hoc pater ille deorum.
Vīctorem ante altæ statuam te mœnia romæ
Iamq̄ uidebatur dextram īiectare: graduq̄
Latātem trahhere ī saturnia regna citato:
Cum subitus circa fragor: & uibrata per auras
E terrent sœuis a tergo sibila linguis
Ingentiq̄ metu diuum præcepta pauenti
Effluxere uiro: & turbatus lumina flectit.
Ecce iugis rapiens sylvas ac robora uasto
Cōtorta amplexū tractasq̄ per inuia rupes
Ater latifero stridebat turbine serpens.
Quātus nō æquas perlustrat flexibus arctos
Et geminum lapsu sydus circunligat anguis
Immanī tantus fauces dīducit hiatu.
Attollensq̄ caput nimbosis mōtibus æquat.
Cōgeminat sonitus rapti uiolentia cōeli.
Hymbrisferāq̄ hyemē p̄mixtā grādine torquet
Hoc trepidus mōstro: neq̄. n. sōpor ille nec alte
Vīs aderat noctis: uirgaq̄ fugante tenebras
Miscuerat lucem somno deus: ardua quæ sit
Scitatur pestis: terrasq̄ urgētia membra
Quo ferat: & quos nā populos depositat hiatu
Qui gelidis almæ cyllenes editus antris.
Bella uides optata tibi: te maxima bella:
Te strages nemorum: te toto turbida cōelo
Tempestas: cædesq̄ uirum: magnaq̄ ruinæ
Idei generis. lachrymosaq̄ fata sequuntur.
Quantus per campos populatis mōtibus actas
Contorquet sylvas squalentī tergore serpens.
Et late humectat terras spumante ueenno:

Tertius

nis ab ida troiana. Fata mor. Nocte re. i. repetit aīo: id quod uiderat p nocturnā quietē. Deū regi: Loui.
 Castra dissona: qm̄ erant ex uariis natiōibus & linguis. Proditō calliope: rē dictu haud facile: & remotae an
 tiquatis caligine obductā narratūrūs poeta uotū repetit: precatq̄ Galliōpē mularū reginā: ut populos aperiat:
 ac milites: q ad hoc bellū uenerunt: & auspicio Annibalis arma italiæ itulere. Proditō famæ. Aperi īq̄ hæc
 oīa ut fama p totū orbē ppagēt. Exclerint: ad arma uocauerint cœpta Annibalis. Iberis īdomitis bellicosis:
 & īuictis hispāis. Quasq; paretonio: ægyptio & li
 byco. parethoniū ē oppidū ægypti: & portus īgēs
 ppe cirenaicā regionē uñ littus parethoniū pōit p
 ea pte aphrice: q̄ uergit ad ægyptū. Pōitēr p æthyō
 pib⁹ hespiis: de qb⁹ postea dicet: & deniq; p oīb⁹ ur
 bibus: q̄ sūt a Nilo uñ q̄ ad frētū gadtanū quo Aphri
 ca ab Europadiuidit. Frenos regi: īperiū totius or
 bis. Libiæ. ipsa carthago. Mutare lugū terris. costi
 tuere nouū īperiū: & īpare romāis q̄ īperabat.
 Prīceps si. tu. īcipit describere urbes q̄ ad bellū mili
 tes miserūt: & pria fuit carthago tyriox colonia: de
 q̄ latis dictū est. Pubes: iuuētus carthaginēsis. Mē
 bra le. agilis ad cursū: & breui statura. Supbū: das
 rū & nobile decus: pcerē staturæ: q̄ fraudat natura.
 Docilis fal. fallax & īfidus. Rudis: īpolita parmā
 appellamus scutū. Vessigia nu. hoc dixit ad īmita
 tionē Vir. q̄ canit hernicos talī habitu lūsse ad bel
 lū: respiciēs ad illorū antiquitatē: nā hernicii pelasgi
 fuerunt ab oētolo duce her nico noīati: & oētoli sini
 stro pede nudo ad bellū pdire cōsueuerūt: ut ait Eu
 ripides ī meleagro: & Aristo. li. ii. de poetis: de his
 rebus lege Macrobiū. In asluetū cin. si. qm̄ disclīcti
 p̄dibāt ad bellū: ut dictū ē & utebanū bello ueste ru
 bra: ut crux fusus e mēbris nō cognoscere. Ful
 gēs ostro. purpura. Mango frater ānibalis his mili
 tibus ferat. Spirat fra. refert ānibalē in pīstātia bel
 lica. Utica: ut scri. Stra. urbs ē: & magnitudiē: & au
 toritate secunda post carthaginē: sita ī eodē sinu:
 quo carthago ī signis morte Catōis. Sidōi ex phoe
 nicia pfecti illā cōdiderūt: iō dicit Sidōiis māiplis.
 i. suis miliib⁹ oriūdis a Sidōis. Prisca situ: qm̄ cō
 dita fuit aī carthaginē. Byrsæ. carthagis. Aspis. A
 gatocles rex syracusanox cū ī Siciliā pmeret bello a
 carthaginēsibus duce amilcare Gisgonis filio: q̄ sa
 racus obsidebat: ī aphricā traiecit. ut illuc bellū re
 traheret p̄mōtoriū quoddā occupauit: fecitq; muni
 mētū. qđ a similitudinē clīpei aspis cognomiatū est.
 aspis significat: & serpētē & clypeū grāce: īde aspi
 diō breue scutū & aspidischio. iō ait Stra. dictus est
 ille collis a similiūdine. s. clypei: & hæc ciuitas hēbat
 turre p circuitū ad formā clypei. Sicāo. siculo cō
 dito ab agatocle siciliæ rege: de hoc rege alibi dicet
 latius. Sychetus hogz duxor erat nepos ānibalis ex
 sorore q̄ nupserat aīdrubali: q̄ amilcar successit ī hi
 spāia: ut dictū ē. Vano tu. aī elatiōe: atq; fastu īani
 qm̄ cecidit ad Trasimenū māu flaminii cōsulis. In
 terea ī q̄ralibi poeta exanimē. mōesti sup arma siche
 um portabāt p̄cni. Berenicidæ nu. berenicæ ciu
 tas aphricæ sita ī quodā p̄mōtorio ppe syrtes iuxta
 lacū noīe tritonidē iō af pellat ipsā nndosā: est ēt il
 lichespidū lacus: ī quē flumē lotō īmittit. Terezi do
 lōe: rodūda hasta. Dolō est genus hastæ rotūdæ: &
 breuiorū. Barcæ: post berenicē ē urbs cyrenaicæ
 regiōis q̄ postea ptolæmais dēa est sita ī harenis cō
 dita a cerſilao batti filio: qnī cyreneis īperauit. Si
 tientibus uenis: quoniam cum sita sit īter harenas ī
 opia aquarum laborat: supra dixit: Aeternumque
 arida barcæ. Necnon cyrenæ. cyrenem teret con

elderunt: q ex laconia profecti Tera arbē prope minorē syrtim eoluerūt q prius caliste dicebantur: tūde Callī machus cyrenaicus in quodā epigrāmate scri. Noīe caliste primū: sed post modo tera Dicta fuit tellus urbī origo meæ. Tera inq Stra. li. x: cyrenēsū metropolis spartana colōia. Pelope: nepotis. Terae: peloponēsia et: qā i Peloponēso regnauit pelops Tātali filius. Teras cadmeus genere & ab nepos polynicis miss⁹ ē in laco niā autore Hero. & lacedæmōli duce Tera i aphricā nauigarūt: & Calistē occupātes totā terā ab eorū duce de noīuerūt. Bart⁹ regnauit apd cyrenē: sō cyrēaicos battiadas appellat. aliq dñt Cyrenē cōditā fuisse a batto cyrenis nīphe filio: & denoīatā a noīe matris. Prauos fī. sīdos cyrenaicos: quorū doctor erat ilertes: q sub Amil care militauerat. Prima ē cyrene: inq Salu. colōia teron. Sabrata i littore: quod ē iter majorē Syrti: & miōre: sunt hæ urbes Sabrata cōdita a tyriis: & leptis condita a Sarranis: q sunt in phoenicia adiu mētū. Ruspia: apud quā cæsar primū cū Scipione pugnauit. ē ē ea urbs hitata ab aphris & siculis eius de noīs ē urbs colchica: a qua æxi reges colchotum denoīantur: tūde Virg. æcq ilula citres. Proper. Et æxi mœnia telegoni: itelligēs tusculū cōditā a Tele gono filio Circes & Vlyxis. Lyxus ē oppidū in extrema ora mauritaniae ad fretū herculeū et regione ad gades: uocatur alto noīe tingis. Poeta igitur: ut utrūq nomen inueret: dixit Lyxum ut bem misisse tingi. i. tīngi tanum militē. i. misisse suos ad bellū & sic poeta rāgēs hæc loca extrēa: ostēdit ex omni aphrica uenisse milites: quoītā coepit a ripa nīli & syrtibus: & uēit ad fretū gaditanū: quod aphrica ab europa diuidit. Rapido æquore freto gaditāo. Vaga: & hippo sūt urbes nīlōge ab utica. Duo erāt hyppones: ambo regis auctore Strab. & Pli. quod ut poeta significaret: dixit hyponē fuisse quondā dilectum a regibus: quoniā hippo regius uocabat.

Non æquos fluctus. malos ipsiſ nauigantibus: quoniā in syrtibus fiunt naufragia. & ruspina ē in ter syrtes. Sīc Virgi. Vacuis clanis nō æquus acer ris. Zama: urbs aphricæ: apd quā uictus fuit annibal a Scipiōe magno prælio: apud tapsum urbē cæsar ultimo prælio deleuit copias Scipionis socerū ipsius Pōpeii: ideo dicit poeta Tapsum fuisse fertiliorē propter sanguinem rutulorum. i. tomārum qui illie ceciderunt. Rutuli sunt ardeates. Sed poeta respexit ad tempora sua: quoniam hoc fuit post secundum bellum punicum: de quo nīte agit & etiā post tertium. Antheus: terræ filius & palestrita multi nominiſ apud lyxum tīxit: & illuc ab Hercule super ratus fuit: culus sepulchrū ibi ostēdebatur. ideo singit poeta Antheū fuisse his populis auctore: qā nomine referebat illū: quem Hercules uicit. Venere æthyopes: æthyopes hesperli sunt supra mauritanā uicini Aegy pro cognoscari ab æthyope filio uulcāi. Magna ex parte quondā pastoralē uitā agebant: & in opē: cīpp soli te nūitate: & aeris intēperie. tū pp̄ter q̄ lōge a nobis positi sunt. Nilus ab ultimis Aethyopie finib⁹ deuoluīt in mare mediterraneū aphricā ab asia diuidēs: ortū hēt: referēt iuba: ut auctor c̄ Pli. i. mōte inferioris mauritāiae nō procul ab oceano lacu. ptinus stagnāte. Aristo. dicit orī ex paludib⁹. Verum q̄is multa a cosmographis dicātur: mī certus ē nīli or̄: sed hoc planū ē ip̄m fluere ex æthyopia: iō dicit poeta iōs nō ē cognitos nilo.

Qui magneta fecāt: qnq sūt genera magnetis: auctore Pli. sed æthyopico prīcipiat̄ dāt. iō dicit solis æthyopibus ēē honorē magnetis: quoniā alios æthyopicus supat. Magnes appellatus ē ab iūtōre: ut auctor ē Pli. i. in dia reptus. æthyopici magnetis argumētū ē q̄ magnetē quoq̄ aliū ad se trahit. Metalli: magnetis. metallū q̄ pp̄e appellāt̄ uenā ūde excludit̄ æs: aurē argētū: & et marmor: ūde appellabit marmor lunē ūde metallū. Chalybe: ferr̄ qd trahit ad se magnes. qd ferr̄ duricā pigrit̄: inq Pli. sed edidit: & patitur mores. trahit nāq̄ a magnete lapide: domitrixq̄ illa rerū oīum materies ad inane nescio qd currit: atq̄ ot. pp̄ius uēit assūtit: tenet q̄ & cōplexu hæret. Vicīo saxo: admoto magnete. Mybæ: populi sūt æthyopiæ: q̄ regionē solis ardoribus adūstā incolūt: quod corpe nigro testātur: nō hīt arma ex ferro: sed itegūt corporalineo panno: hoc dicit poeta ut oīdat illos abū dare lino: & spicula succo inficiūt: & uenā compant ferro dedecus. æthyopes hīt arbores ligniferas. Munire latus: facere toraces lineos. Scelerata suc. infecta succis herbarū uenēosis. Macæ. sūt puli cyniphii dicuntur a cyniphē flu. q̄ labitur inter duas syrtes: apud quē sunt magni hirci & capræ: ex quorū pilis fiebat cilicia in usū nautarū & militū: unde dicit Vir. Ciniphii tōdēt hirci usum in castorū. & miseris ue lamina nautis. Nunc mace dīdicerunt explicare tentoria more punico. Tēdere: ponere tentoria. Barba: propter barbam: quam demissam gerunt. alludit poeta ad mētū hircorū: quorū apud illos est magna copia.

Battiadas prauos fidei stimulauit in arma
Quo trahit antiquo laudatus amilcare quodā
Consilio uiridis: sed bello serus ilertes:
Sabrata tum tyrium uulgas: sarranaq̄ leptis
Eaq̄ trinacrios aphris permixta colonos
Et tingin rapido mittebat ab æquore līxus
Tum uaga. & antiquis dilectus regibus hippo
Quæq̄ pcūl cernit nō æquos ruspina fluctus
Et zama: & uberior rutulorum sanguine tapsus
Ducit tot populos ingens & corpore & armis
Herculeam factis seruans a nomine famam
Antheus celumq̄ caput super agmina tollit
Venere æthyopes gens haud incognita nilo
Qui magneta fecant solis honor ille metalli
Intactum calybum uicino ducere saxo
His simul immitem testantes corpore solem
Exusto uenere mybæ: non ærea cassis
Nec lorica riget ferro: nec tenditū arcus.
Tempora multiplici mos est defendere līno
Et līno munire latus: scelerataq̄ succis
Spicula dirigere: & ferrum infamare ueneno.
Tū primum castris phœnicum tendere ritu
Ciniphii dīdicerunt mace: squalentia barba

Tertius

Velamini capri. ciliciis. Pāda: curua cateia est genus teli recurvi. Cetra uersicolor : diuersi coloris. Cetra ē breue scutum. ensis falcatus dicitur recurvus instar falcis & currus falcatus dicimus falcibus armatos: unde Xeno phon loquens de curribus cyri falcatis dicit: Apposuit falces ferreas duag̃ ulnarum longitudine ad axes: ex altera: atq; altera rotag̃ parte: & & alias infra sub axem respicientes in terram: tanq; impetu in aduersarios curribus facturū essent. Contra. i. in leua. Adymarchyde: nomen est artificis fictum a poeta: ut facit Virg. in buco. de alcimedonte. Tristes. insipide. Quin & massyli. massyli qui & mauri dieuntur populi sunt aphricæ ad oceum atlanticum. Domus ultima terræ: quoniam mauritania est in finibus aphricæ: ubi sunt horti hesperi

Ora uiris humerosq; tegunt uelamina capri
Setigeri: panda manus est armata cateia
Versicolor contra cetra: & falcatus ab arte
Ensis adīrmachide ac leuo tegmina crure.
Sed mensis asper populus: uictuque maligno
Nam calida tristes epulæ torrentur harena.
Quin & massyli fulgentia signa tulere
Hesperidū ueniens lucis domus ultima terræ
Præfuit intortos demissus uertice crines
Bocchus atrox qui sacratas in littore sylvas
Atque inter frondes reuise uiderat aurum.
Vos quoque desertis in castra mapalibus itis
Miceri gregibus getuli assueta ferarum
Indomitisque loqui & sedare leonibus iras:
Nulla domus: plaustris habitat migrare parua
Mos atque errantes circumuectare penates.
His mille alipedes turmæ uelocior euris.
Et doctus uirgæ sonipes in castra ruebat.
Ceu pernix cum densa uagis latratibus implet
Venatos dumenta lacon: aut exigit umber
Nare sagax e calle feras: pcrterrita latæ
Agnina præcipitant uolucres formidine cerui
Hos agit haud læto uultu: nec fronte serena
Hasbytes nuper cæsæ germanus acheras.
Marmaridæ medicū uulgus strepuere cateruis
Ad quorum cantus serpens oblita ueneni:
Ad quorum cantus mites iacuere cerastræ.
Tum calybis pauper bamuræ cruda iuuentus.
Contenti parca durasse hastilia flamma:
Miscebāt auidi trucibus sera murmura linguis.
Necnon autololes leuibus gens ignea plantis
Cui sonipes cursu: cui cesserit incitus amnis:
Tanta fuga est. certant pennæ: campūq; uolatu
Cum rapuere: pedum frustra uestigia quæras.
Spectati castris: quos succo nobilior arbor
Et dulci pascit lotos nimis hospita bacca
Quippe atro rapidas effervescente ueneno
Dypsadas immēsis horrent garamates harenis

tem situunt nomen ex re sortita: nā dypsa græce latine significat sitio: unde Oui. cum dixisset nomine dypsa anus subiunxit. Ex re nomen haber: nigrum non illa parentem Mēnonis in roseis sobria uidit equis.

dum sub atlante ad oceanum: in quibus erat aurea poma custodita a draconे. Bocchus atrox: Bocchus fuit rex mauritaniae fallax & crudelis: q; iugurtham pdidit uincumq; dedit i manus Syllæ: missi illuca Mario: cum diu cogitasset: an Sylla potius uiū etum traderet iugurthæ: ad cuius Bocchi atrocitas poetæ alludit. In littore. s. Atlantico. Sacras ipsi pueris dicatas: quæ uocantur hesperides.

Aurum. i. aurea poma: Demissus crines intortos a uertice: habens capillos demissos: & oblongos: q; quidem crines non erant torti: ut sunt æthyopum.

Vos quoq; desertis: describit nunc getulos & numidas: qui sunt uicini mauris: quorum studia & moles ponit. In castra assueta misceri gregibus feraz. nam numidæ uagam & instabilem uitam agebant & inter feras uersabatur: ideo ait getulos uenisse i castra. s. numidarum: qui sunt assueti inter feras & c periphrasis numidarum. Penates: pastortales domos. i. mapalia: quæ plaustris circuferunt. Hic. ex numidis: & getulis. Alipedes. ueloces eq. Dotus uirge: quoniam equi iforum uirga gubernabatur: ut inquit Stra. supra: Non cedens uirgalupatis.

Ceu pnix. equos numidicos celeres cōparat ceruis fugientibus: cum i canibus exigitant. Lacon pernix. canis laconicus uelox. Vmber. canis ex umbria. Nare sagax: qui acute scit: quid sit sagire dictum iam est. Præcipitant: uirget. Marmaridæ medicum uulgus: marmaridæ sunt populi aphricæ mixti psyllis: qui serpētib; aduerlantur: & tactos dente: aut suetu leuabant: ideo dicit Medicū uulgus.

Strepere: sonitū dedere in castris patrio more:

Cantus: incantatiōes. Bamuræ: bamura oppidum aphricæ laborans inopia ferri. Autololes. populi sunt aphricæ: de quibus dictum est: pedū uelocitate præstantes. Certant pennæ. i. in cursu certat cū auibus: pēnæ. i. auibus: certo tibi dicimus: & certo tecum. Spectati castris lotophagi populi aphricæ habitantes Meningem iſulam sic appellati: quoniam comedunt loton: quæ est arbor ferens fructū suauissimum: & similem fructum palmarum: tam dulcis cibus autore Pli. ut nomē etiam genti: terræ que dederit. nimis hospitali obliuioe patriæ. Succo: quoniam ut inquit Pli. Vinum ex loto exprimitur simile mulso. Nimis hospita: dulcedine sua hospitibus afferēs patriæ obliuionem. Baca: fructu.

Garamantes incolunt loca harenosa africæ: & ple na serpētibus: quorum causam originem affert poeta. Pli. ait. ad eam per deserta harenis: perque serpētes iter est excipiunt saltus repleti ferarum multitudine: & itorsus elephantorum solitudines: mox deferta vasta utrūq; garamantes: prope quos fuere plili. Atro ueneno: ab effectu. Effervescente: nā cū serpētes effervescent: sunt periculosiores. Dypsadas: dypsa est serpēs: cuius mos tacti usq; ad mortem sitio: unde Oui. cum dixisset nomine dypsa

Liber

Fatma docet: dicit poetā illī cæsam fuisse Medusam a Perseo: e cuius sanguine nati sunt serpētes. Medula quod proptere: ut ē in fabulis capillos serpētinos habebat. Perseus filius fuit iouis: & danaes filiae acrisii regis argiuorū: quod eū sibi penas aptaffet ex apho sancto mōte peloponēsi uolatū ausplicatus in ap̄hricā cōtēdit: ubi Medulā iteremit.

Gorgoīs:medusæ. Neritia meningē satus:ad quā diuertit Vlyxes autore Ho. i ody. Meningē inq̄t Stra. Iotophagor terrā putat:cui Ho. memit:& signa qdā extat. & Vlyxis ara:& fructus ife:nā lothos arbor multa ē fructu suauissimo. Neritus ē mōs itacē patriæ ulyxis dō neritiā meningē appellauit: Tragula ē hasta ut ait No. Fulmineā:ualidā. Coit:cōgregatur ad bellū:nasamōes hītāt ad syrtes:i mediis harēis :apd quos

oraculū iouis hāmonis. Aequoreus: hitans ad syrtes. & mare illud uadolum. Tritonidos palū dis. triton ē flu. iter syrtes: & tritōis & magna palū: a flu. dcā in qua primū dicit̄ repta pallas: ūde & tritonīa deā. Pallātis appellatur illa palus: a callima cho. Pallas oleā iuēit. Bellatrix: quoniā Pallas habet ēt numē in bello: ut Mars. Olluo: oleo. Nec Necnō totus adeſt uesp: nūc recēſer hispāos qui ad bellū uenerūt. Totus uesp. i. oēs hispāi: q̄ sunt ad occasum. Vesp ē stella: q̄ occidētē seq̄tūr solē. & ma ne dicit̄ lucifer: dicit̄ ēt hesperus. Repostī: poīti ī extreā pte hitatiōis q̄ ē ad occidentē. Cātaber ātē oīs. Cātabri sunt populi hispāiæ ad septētrionē: q̄ nō solū terribiles in armis lēmp fuerunt: sed etiā crudeles & amētes ritū ferarū. Matres in bello cāta brico: ne in hostiū māns captiū cīret: filios necaue runt. & nō nulli ex cātabris ab hostib⁹ affixi cruci bus lēctitiae peana cāebāt. hispanū ēt illud est: inq̄ Stra. ut de more toxicū apponaē qđ ex olere appio simili cōſiciūt nullū afferes dolorē: ut siq̄d afterat ī uitis: in promptu illud hēant. Pigra aetas: ab effe ctu. i. cū ad seniū uētūm ē faxo se perimūt & dānat pacē: oēmīḡ uītā in bellis ponūt. Vēit & auroræ Astyr fuit auriga Mēnonis: filii auroræ & Tironi. Menone cui autigabatur iterfecto ad troiā per insi dias a Thessalīs: & cineribus cremati corpis: ad Tironum delatis in Hispaniā nauigauit: & asturibus populis: q̄ sunt uicini cātabris: & callecis nomē de dit. In orbē dluersum: quoniā ex oriēte uēit in occidentem. Eot: orīctalis. His paruuſ sonipes: Astures hēnt equos: q̄ asturōes uocantur bello inc p̄t: abulabāt Tolutū: ut incessore nō concutiant & trahūt currus pacatos: de qbus Pli. ait ī eadē Hispania gallica gēs & asturia ē eqni generis: quoſ thi eldones uocāuſ miōti forma appellatos asturōes gignūt: qbus nō uulgaris in cursu gradus. sed mol lis alterna crurum explicatur glomeratio. Martia. Hic breuis ad numerū rapidoſ q̄ colligit ungues: Vēit ab auriferis gētibus astur equus. Asturcones: nūc uenacula lingua uocāuſ chineas. Esſeda pata: currus nō bellicos: esſedum est genus currus. Herdus erat dux iſtorū solitus uenari per pyreneas iuga. Acer metiri: celer ad metiēdos cursus: saltus Pyreneos. acer significat celerem austeraum: s̄cuerz

uehemēs:diligēs. Iaculo mauro:quoniā mauri au^gore Stra.utūtūr lancea lata & parua. Venere & celtæ: celtiberi sunt populi hispāiae accolētes iberū amnē:quorū p̄clara urbs fuit Numātia.Luca.Profugiq̄ a sede ue tuita Gallorū celtæ miscētes nomen iberis. Sociati nomē:quoniā cōiunctū ē nomē celtarū & iberorum:& dīcti sunt celtiberti. His pugna cedisse decus:putabāt decus eē & fortibus uiris dignū i bello cadere:corpaq̄ apud illos tremabant:qm̄ arbitrabānt piaculū esse:ac supis admodū displicere:si a jalia cadauera cæsorū lace rascent. Galatia diues:qm̄ ibi effoditūr aurū:ut dīctū ē. Galleci siue calleci dicūtur ēt lusitanī:ad aq̄lonē mō tana hītāt q ut autor ē Stra. Viuebāt spartāo ritu & sacrificiis,dediti exta i spictebāt & fibras:futuraq̄ puidebāt ex iteſtinis quoq̄ hoīum maxie captiuortū dīnatōes aucupabant:abscessas dexteras diis offerētes. Inspicere exta & flā:lactificioḡ ab hetururia manauit. Arabes:phryges & cyl̄ees cātus auīū & uolatus obseruauerūtūde nata sūt auguria:ægyptii:babylonii:atq̄ phœnices pp cāporū planiciē oēm curā i syderū cognitiōe posuerūt & sic astrologiæ disciplinæ scā. Fibraru extispicinæ:quoniam fibræ sunt extrēritates lecinorū. Pennæ:au gurii:quod ē ex auīū inspectione. Diuinarii flammarum:iaruspiciñæ.nam aruspices inspiciebant aras.&

Fama docet cæsæ rapuit cum gorgonis ora
Perseus in lybia dirum fluxisse cruorem.

**Inde meduseis terram exundasse chelydris
Milibus his duxor spectatus marte coaspes**

Neritiae meninge satus cui tragula semper
Fulminea armabat celebratū missile dextram

Hinc coit æquoreus nasamon inuadere fluctu
Audax naufragia: & prædas auellere ponto.

Audax naufragia, & prædas auctoritati puto.
Hinc qui stagna colunt tritonidos alta paludi
Quia virgo: ut fama est: bellatrix edita lympha

Qua ungo; ut lamia eit; benatrix edita lympha
Inuento primam libyen perfudit olivo
Nec non totus adest uesper; populis reposi

Nechon totus acer tueritur; populiq; reporti
Cantaber ante ois hyemisq; astutisq; famisq;
Inuitus palmarumq; ex omni ferre labore

Inuictus palmarumq; ex omni terre labore
Mirus amor populo cum pigra incanuit ætas
Imbellis iamdudum annos præuertere fave

*Nec uitā sine marte patī: quippe omnis i armis
Lucis causa sita est: si dampnum vivere paci-*

Lucis caula lita est; & damnatum uiuere pad
Venit & auroræ lachrymis perfusus in orbe
Dicitur: non possum facere cum destruxi oras

*Diuerlum patrias fugit cum deuius oras
Armiger eoī non fœlix memnonis astyr.
Hinc rōmā fœlīcē sūpērē mēmnonē et dī*

His paruuis lonipes; nec marti notus; at idem
Aut inconcussio glomerat uestigia dorso;
A

Metiri; iaculo ue extendere p̄celia mauro.
Venere & celtæ sociatí nomen iberis.
V

His pugna cecidisse decus; corpori⁹ cremari
Tale nephias cœlo credunt; superisq⁹ referri
In secessu mortis si pugnab⁹, cœptum⁹ subi-

*Impaltus carpati membra iacentia uultur:
Fibrarum & pennarumq; sagacem*

Store Stra. utitur lancea lata & parua. Venere & celtæ: uorū p̄clara urbs fuit Numātia. Luca. Profugiq; a sede ue

Tertiis

Ignē sacrificiū & inspecta flamma diuinabāt: & sic ostēdit apud illos fuisse triplīcē modū prædicēdi futura: exti spicinam auguriū & auruspiciā. Nunc pedis alterno. cōuiua inq̄ Stra. de his loquēs intersanguineos celebrant p oleo butyrū usurpāt: sedētes cœnitātē ædificatos in pariete hemicyclōs habentes. Primus sedēndi locus & etatē præstatur & honori inter potandum ducto ad tibā uel tubā choro saltant: inflexis exultantes poplitibus Ad numerū: ad consonantīā. Cetras resonas: scuta eoz plausu resonātia. i. ducebāt choreas: & plaudebāt ad sonum. cetrae. i. scuti: quoniā gallegi & lusitani gestabant scutū duoz pedū altitudē curuſ a collo loris depēdens. Cætera fœmineus: hoc q̄ poeta callecis attribuit Stra. dicit catabrīcas mulieres exercere his uerbis. Mu

Flammarum misit dīues gallegia pubem.
Barbara nunc patriis ululantem carmā línguis
Nunc pedis alterno percussa uerbere terra
Ad nnmerū resonas gaudentē plaudere cetras.
Hæc requies: ludusq; uiris: ea sacra uoluptas
Cætera fœmineus peragit labor: addere fulco
Semina & impresso tellurē uertere aratro
Segne uiris: quicquid duro sine marte gerēdū ē
Callaici coniunx obit irrequieta mariti
Hos uiriathus agit: lusitanumq; remotis
Extractum lustris: primo uiriathus in æuo
Notmen romanis factum mox nobile damnis
Nec ceretani quondam tirynthia castra
Aut uasco insuetus galeæ ferre arma morati
Nec quæ dardanios post uidit ilerda furores.
Nec qui massageten mōstrās feritate par tem
Cornipedis fula satiaris concuae uena.
Iaq; ebusus phœnissa mouet: mouet artabrus ar
Aclide uel tenui pugna instare ueruto. (ma
Iam cuī tlepolemus sator: & cuī lydos origo
Feruida bella ferens balearis: alite plumbo
Et quos nunc grauidos uiolato nomine graium
Aeneū misere domus: ætolaque tydæ.
Dat carthago uiros teucro fundata uetusto

lieres rem rusticā exercent. Obit: facit. Irrequie ta: nunq̄ cessans a laboribus. Hos uiriathus agit Viriathus autore pli. de uiris illustribus: si Pliniū ē illud opusculū: quod illius noīe circūferē: genere lusitanus ob paupatē primo mercenarius: deinde ala critate uector: audacia latro: ad postremū dux bellū aduersus po. ro. sumpsit: eorūq; ipatores: Claudiū Munianū: & C. Nigidiū opfissit: pacē: a po. ro. maluit integer petere q̄ uictus: postea bellum renoauit Cæpicio: cū aliter eti uincere nō posset: satellites pecunia corrūpit: q̄ Viriathū uino depositū peremerūt: quæ uictoria: quia empta erat nō est probata sena tu. Lustris: cubilibus ferarū: quoniā fuit pastor.

Nomē factū mox nobile dānis romanis. i. i cōmodo: quod romanis attrulit: ut dictum. Voluit igitur Syllus ille Viriathū significare: q̄ postea fuit: & cū romanis bellū gesit nec ceretani. populi hispaniæ prope pyreneos montes: q̄ quondā sub Hercule militarunt: ideo dicit tirynthia castra: apud ceretanos optime consciuntur: cōdūntq; pernæ: unde Mar. Ceretana mihi fīat uel massa licebit de mēapis: lauti de fetasone uorēt. Aut uasco insuetus galeæ. ualicones sūt populi hisp̄ niae supra lacetanos uersus galliā: & aquilonē: quoq; urbs est calagura: quæ Fabio quintiliano alūno censem̄. Vaseones in bello nō utunt̄ galea. ordo est: Nec ceretāi aut uascos mortati sunt ferre arra: id est & ipsi celerrime uenerunt ad bellum. Ilerda: urbs hispaniæ: apud quā Afranius & petreius a Julio Cæsare debellati fuerunt: iō ait poeta dardanios furores. i. bellū ciuile romano rum. Nec qui massageten. Massagetae populi scythie bibentes lac cū sanguine equino: idē faciebant thiæ bibentes lac cū sanguine equino. idē faciebant concui: qui sunt in hispania ab illis oriundi. Mō strans: referens: & ostendens se habere originē a mas

sagetis. Corpedes: equi: Iamq; ebusus phœnissa mouet: ante hispaniā & orā tarraconensem insulæ iacent quæ duæ uocantur pythiūsæ: & duæ gymnesiæ: quæ & baleares appellantur: una ex pythiūs uocat ebusus: quam phœnissam appellat: quoniā phœnices illas insulas diu tenuerunt. Iamq; artabrus. artabri populi hispaniæ extremi ad oceanū borealē circa Neriū pniōtoriū: q̄ occidētalis & borealis hispaniæ lateris finis est. Aclide. Aclis est iaculū breue. Vir. Teretes sunt aclides illis Tela: sed hæc lēto mos ē aptare flagello. Iā cuī tlepolēmus sator. & cui lindus origo feruida bella gerens balearis: Tlepolēmus filius fuit Herculis & cecidit ad Troiā hasta Sarpedonis regis licitorū: unde Oui. Sāguine tlepolæm⁹ lyciā tepefecerat hastā Tlepolæm⁹ ut autor est Hom. & refert Stra. li. xiiii. cū interemisset lycimnion auunculū iam senio cōfectū collecta iuuenū manu rho dum nauigauit profectus ex argis & tiryinthē: & urbes coluerūt tlepolæmus: & comites lyndū ialisum: & camīrum: quas urbes: ut aliqui uolunt tlepolēmus auxilio suog condidit. Rhodiū postea in mari fortunatissimi fuerūt: & i iberiā nauigātes rhodū illic cōdiderūt & post captiā Troiā baleares insulas habitauerūt: & iō dicit poeta Tlepolæm⁹ & lyndū dedisse originē balearibus Lyndus ī mōte sita erat: hēbatq; ī signe tēplū palladis: & Cleobulus unus ex septē sapiētib⁹ ex lindo fuit: ordo ē: lā balearis mouet arma: cui sator fuit. s. Tlepolæmus: & origo lyndus urbs rhodi. est et lyndus insula rhodiog. Plābo: glāde plōbea: quam fundis emittebant in hostes. Aetolia tyde diomedes errans: cū in hispaniā puenisset a noīe pris T ydei urbem ī lusitaniam a se ædificatā T yden appellauit: & incolæ Grai dicti sunt: postea graui uiolato noīe. Aeneæ domus: ætolæ ab Aeneo patre tydei rege ætoliae auo diomedis: Carthago: est urbs celtiberog ad mare mediterraneū portu nobilis: quam ædificauit Asdrubal gener amilcaris: ut Strab. poeta dicit conditorē fuisse T eucrū thelamoniū nō sine ratiōe: qm̄ teucer autore T rogo fugiens patriā & iras paternas ī cyprū nauigauit. salamināq; cōdidit: patre uita fun eto: patriā repetens ab Eurylace Aiakis filio accessu prohibitus ad hispaniæ littus classem appulit: & loca ubi

Phocaicæ dant emporiæ: emporiæ urbs maritiæ inter tarragonæ & pyreneos mōtes ad mare cōdita a massyliis: q̄ a phocēsibus originē hñt. phocēs enī græci massyliā cōdiderūt. iō phocaicas emporias appellat.

Tarraco: urbs hispaniæ adhuc clara: quodam tarragonē se uinū romā mittebantur: q̄ a solo cāpano uio in italia supabatur: de quo Mar. Tarraco cāpano tantū cessura lyeo. Me genuit ruscis æmula uia cadis. Sedētana cohors. Sedētani populi sunt hispaniæ ppe nouā Carthaginē & sucrōne flu. & ēt Setabis urbs illici ēdito loco sita: circa quā est magna copia sparthi: & cāpus q̄ spartarius cognōatur. Poeta alludens ad nomen urbis dicit setabim ppter sparthū. & linū spernere telas nobiles arabum ex serico. nam arbores arabiae autore, Pli. ex quibus uestes flunt cynæ uocantur. & seres populi sunt i oriente: quorū arbores ferunt sericū. & bōbyx in assyria nascitur. Hispania: ut inq̄ Pli. hēt splendorē lini præcipū natura torrentis: in quo poliſ q̄ tarragonē alluit. & tenuitas mira ibi primū carbas repertis: iō poeta tātū celebrat telas letabitanas. Dicit sedētani habuisse toraces lineos & splendidos. Arabia ultima est oīum regionū quae ad meridiem hitantur supra ægyptū. Pelusiaco: ægyptio de quo dictū ē. Setaba linthea sunt ad Martialem: & Catullus ad Veranitū inq̄: M̄l sit mihi setaba ex ibero. Mādonius & cæſo erant iſtorū duces. & socio labore castra regebant. Ad uetonū alas: regio hispāiæ uergens ad aq̄lonē. Lusitania ē inter hispanos ḡs illic amplissima: a cuius latere ad meridiē tagus cingit: ab occasu: & septentrione oceanus: ab aurora carpētani. Vetonos uaccei & calleci apud lusitanos iuxta Tagū flu. ut inq̄ Trogus: Equas uento concipere plures autores tradiderunt: quae fabulae ex equarū fœcunditate & gregū multitudine natae sunt: qui tot in callacia & lusitania: tāq̄ pernices uisuntur: ut non immerito ipso uento cōcepit uideātur. Prostat: exercet Venerem sine admissario: nā auram genitalē patulo ore excipiunt. Tacitos: sine aliquo hinnitu. cōstat: Inquit Pli. in Lusitania: circa Vlypsonē oppidū: & Tagū amnē equas fauonio flante obuerfa aialem concipe spūm: idq̄ partum fieri: & gigni perniciſſimū: sed trienniū uitae non excedere: septenniū ait Syllius: huius rei me minit ēt Virg. in geor. Aura genitali: zephstro uento q̄ generat prole in utero equarū. Alas: turmas equitum. Aperto: patentib: ut equi eorum uelociſſimi ſele ostentare possint. Hic: apud uerones.

Flatus ipsius fauonii: qui uer inchoat. Sufana: fuit oppidū hispaniæ cōditum a sarmatis populis Scythiæ: q̄ & lauomatæ dicuntur: quoq̄ equi ualidū sunt: & diu uiuunt. Sarmatæ longinqua itinera acturi: inedia prius præparat equos: atq̄ ita per cētena milia & q̄nquaginta cōtinuo cursu eūtibus inſident. uiuūt annis quinquagenis. fœtæ mīore ſpatio eadē ſinē cōfēcēdi q̄nquānio capiūt. Mares āno addito. Hic: a ſufana. Haud æui fra. i. nō hñs fragile ætatē: led diu uiuit. Sparus ē telū agreste: Virgil. Agrestesq̄ manus armat sparus. Horrificant: horridas factuſt galeas rīctu ferarū: ut horrorem hostibus incuterent: & omne æuū uenatibus agebant. Transigitur: agitū & perficitur. Vis: uiolenta & rapinæ de consuetudine maiorū ſuorū. Castulo: ut dictum est condita & denoīata fuit a castalio: qui ex phocide ac parnaso in hispaniam traiecit: ideo castulonē parnasiam appellat. Hispal: oppidum est ad mare gaditanū: ubi ſunt æstuaria idest cōualles repletæ marinis aquis: inundatiōibusq̄ pelagi: per quas in ſtar fluuiorū nauigātes ascendunt ad uicina oppida. ideo dicit Stra. Fama quidem celeberrima hēntur oppida: quæ ſuper amnes cōdificata ſunt aut æstuariis: mariq̄ proxima: propter rerum cōmoditatē. Alternis æstuibus: quoniā ibi est fluxus & reflux⁹ frēti gaditani: ſunt etiam æstuaria. Nebrissa: urbs prope æstuaria hispaniæ: quam poeta cultam dicit a satyris: propter ipsum nomen: quoniā nebris ſignificat pellem hinnuli: idest pulli ceri: utni: qua utebātur bacchanales. Thyrſis dionyſeis: bacchicis. Nysa eſt in aphrica ad Tritonem fluuium: ubi educatus fuit bacch⁹: & apollatus Dionyſius: quā filius iouis & nysæ. Nysa etiam ē in arabia cōdita a Baccho. Nysa in prima īdia. Nyſa in parnaso: quā condidere phocenses in honorem bacchi. Leues: agiles ac laſciui. Menas: baccha mulier Nocturna: quoniā noctu ſiebant bacchanalia: Hortano lyæo: alio ab horto oppido prope nebrissam.

Tertius

Carteia: in betica est alio noīe dicit̄ tartessus: ubi regnauit Argantonius: q̄ ut Anacreon poeta cecinuit: centū & quinquaginta uixit annos ut Pli. scri. centū & xx. Syllius at dicit uixisse trecētos annos: & ob id fuisse dixissi mū etatis. lege Strabonē & pliniū. Terdenos decies annos: trecētos. Stabulari phœbo: quoniā ibi uidet̄ sol stabulari cū occidit: quia tartessus est ad mare: poeta uult tartessum & carteia nō esse eadē: siue posuit postea tartessum dicēs idem ut ostenderet utroq; noīe appellari id oppidum. Munda: urbs beticæ regiōis: ubi Cæsar filios Pompei uicit: quorum alter Genus cū nauī delapsus ad incumbentem pelago rupem euasisset obtrūcatus est. Sextus: a corduba fugiens: tracto paululū tēporis iter hispanos bello in Siciliam trāsmisit. Postea militi occisi est ab antonianis. Munda igitur erat paritura Cæsari labores emathios. i. tales i opprimēdis filiis Pompeii: cū qbus pro capite dimicauit ut ipse fassus est: quales passus fuerat in opprimendo Pōpeio in thessalia: quæ & emathia dicit ab emathione rege: & hemonia ab hemone: & thessalia a thessalio Hemōis filio: & Nesonia a Nesone filio thessali: & pytreha a pyrrha deucaliōis uxore. Italī. romānis: qui illi pugnauerunt. Corduba: urbs beticæ condita a marcello: præstantissimis: & doctrinæ principib⁹ clara alūnis utroq; Sene. & Lucāo poeta eminentissimo: ideo dicit cordubam esse decus auriferæ terre id est hispaniæ ferentis aurum: eo inquit Stra. magnitudinis creuit corduba ut nominis celebritate & potentia polleat. Flauenti uertice. i. flauis capillis & alludit ad segetes flauas. betica est fertilis: id ait: Spiciferis oris. Arāticus dux erat. Betes fluuius hispaniæ: a quo betica: quā habet copiū oliuaḡ: id dicit Cornua fluuii umbrata oītis: quoniā betis ripes sunt oītis cōsistæ. Ramo palladio. oītis. Durō sydonius: Annibal rapiebat per campos puluerulentos agmina sua: & lustrabat omnia signa suoḡ inter quos ibat ouans. Non aliter: Annibalem sua acies animo alacri lustrantem: comparat Neptuno: cui uaganti per oceanū curru minora numina plausu occurruunt. Tethin. oceanū. Cubilia phœbea: quia ibi uidet̄ sol stabulari. Extremā: ultimā partem maris: ubi sol uidetur occidere. Pyrene celsa: describit pyreneum montem & nominis causam fabulosam affert: quoniam pyrene ut autor ē Diodor: ab igni qui pastoribus exciderat nomē accepit quo totus cōflagrauerat. pyr græce: latine dicitur ignis: Diuīsos cleris. celtæ gallorum natio hærent pyreneis montib⁹. Aquitani sunt his finitimi ad septentrionem: habitantes inter pirenem & garūnam fluvium. belgæ autem usq; ad oceanum: & ostia rhēni se porrigit: a græcis omnes galli uocantur celte ob celtarum claritatem qui incolebāt narbonēsem regionem & massyliensem. pyrenei montes diuidūt gallias ab hispaniis. Diuortia. discriminia & diuisiones. Magnis terris. hispaniis & gallis. Bebricia uirgine: pyrene filia bebricis. Crimen alcidæ: nā propter herculem puella fugiens iam patris laniata est a seris: cui hercules uirginitatē abstulerat. Soror laborum: quos ille ex ordine imperabat curisteus: Possessus baccho. cum multo mero incaluisset.

Sæua aula bebricis: alludit ad Amicū bebriciū neptuni filium quem astibus interemit pollux. bebrici dicti sunt bythinni. de amico eiusque feritate ac morte lege ualeriū flaccū. Vir. i. v. Bebricia uictis amici de gōte serebat. Lugdā. deplorandā: qm̄ ob ei⁹ formā i talē icidit calāitatē. placuit. n. ob formā hercili. Plāgebat no. dolebat lese idulissē herculi noctu: Moerentē amores: deploratē ingēti moero re alcidē qui se stuprauerat erga se ingratum esse.

Liber

Victor:cæso gerioe. Ore:capite pyrenes puel
lae. Supmū:nā dicebatū. Vale:uale:& quē dabit
finē fortūa cūcti seqmūr. Virgili.de polydoro: Ani
māq; sepulcro Cōdimus:& magna supmūm uoce
ciemus. Nec intercidet:nō delebit: qd dicest sem
per pyrene:ut de Miseno Virgili.fingit. Fines au
læ bebricæ:pyreneos mōtes. Et per inhospita ru
ra quæsiuit iter armis:& depopulatus agros uolca
rū ad ripas rhodani cōtēdit cōtēdit. Dēsos lucos:
quoniā:ut inq̄ Stra. Latus pyrenei mōtis uergens
ad hispaniā uarias h̄c arbores.alterū uero spectas
gallia nudū ē penitus. Volcarū:Volcæ sunt po
puli galliæ accolētes ulteriorē ripā rhodani qui ex
alpibus fluit p lacū lemanū: & se in mare mediter
raneū deferens plutes fluuios inter quos ararim: q
rhodano miscetur ppe lughdunūm:de quo loco in
telligit Tranqllus in uita.C.p̄cipis: dices illum
natū esse in uico paulo supra cōfluentes. Festino
milite:quoniā pperabat exercitus. Tumidi:p
pter aquarū copiā. Minaces ripas: quoniā cū ma
gno impetu fertur Rhodanus.estq; adeo præceps
ceps: ut uix aduersa aqua nauigetur:& transīes per
lacū lemannū ostēdit cursum suū:nec cōfundit aq̄s
rhodanus dictus a rhoda rhodiorū colonia sita ad
fontes rhodani. Caput:origo & fons rhodani est
in alpibus. Arar:oritur ēt ex alpibus:adeo segnis
in cursu:ut uideatur stagnū. Anhelis: torrebus.
Pelago:copia suæ aq:immergit ararim:qui per
ditillic nomen:nam post cōfluentē dicitur solum
rhodanus. Inuadūt alacres: ipsi poenij inuadunt
rhodanū: q propter ipterū pōtes deiiciebat: & indi
gnabatur.ideo fuit opus:ut nādo aut ratibus traii
cerent. Alno fluminea:naui facta ex alno: q gau
det ripis fluminū. Liuīus ait: Annibal ne tēpori de
esset dat ad traiciendū signū. Iā paratas aptasq; ha
hebat pedes lntres:naui agmē ad excipiendū im
petū flumīs parte supiore transmittens: tranqllita
tem infra traiciētibus lintribus fibebat: equorum
pars magna natantes a puppibus trahebātur:pr
ter eos:quos istructos frenatosq; ut exēplo egresso
in ripā eq̄ti usū essent: ipsuērāt in naues: galli oc
cursant in ripā cum uariis ululatibus: cantuq; mo
ris sui quatientes scuta super capita: uibrantesq; de
xtris tela:quos a tergo annibal adortus est. Belua
libyssa:elephas h̄ebat annibal:cū traiecit rhodanū
xxxvii.elephantos. Nā ratibus uada:Liuīus ait:
Rate unā:cc.longā pedes:qnquaḡta latā a terra in
amnē porrexerūt:quā ne secūda aqua defererēt pln
ribus retinaculis uaiidis pte supiore ripæ religata:
pōtis in modū humo cōiecta constrauerant: ut be
lue audacter uelut p solū ingredereēt. Vada:ipsam
aquā. Cōnexas tra.rate ipsam:q nil aliud est:nisi
pluriū trabiū cōtextus. Refusis: pmixtis ab imo:
Torsit:eisit. Iāq; tricastinis:ānibal ad tricastinos
flexit iter:& ad druētiā flu.puēt transitu difficulti
mū:q nullis coercitus ripis plurib; simul :atq; iis
dē alueis fluēs p noua sp uada:nouosq; gurgites:&
ob eadē pediti quoq; īcerta uia ē.ad hæc saxa glare
osa uoluēs nihil stabile aut tutū īgrediēti fibet. ido
ait poeta ifsm mutare uada trāslato cursu. Tricastini & Vocōtii populi sunt galliæ ppe druētiā flu.q iter anni
balli aliquālū rēoratus ē:cū sit trāslitu difficultissimus:& p agros erūpat atq; uageēt. Rura uocōtia:agros uocon
tiorū. Translato cursu:quoniā mō hac:mō illac fluit:& mutat uada.i.suas aquas. Nō æquus:nō idoneus

Dū remeat uictor lachrymis pfudit: & amens
Palluit inuenito dilecta uirginis ore.
Ac uoce herculea pcussa cacumina montis
Intremuere iugis mōsto clamore ciebat
Pyrenen:scopuliq; omnes:ac lustra ferarum
Pyrenen memorāt:tumulo tū mēbra reponit
Supmū illachrymans:nec honos iterdicet æuo
Defletumque tenent montes p sācula nomen
Iamq; p & colles:& densos abiete lucos
Bebryciae pœnus fines transcenderat aulæ
Inde ferox quæsitum armis p inhospita rura
Volcarum populatur iter tumidi q; minaces
Accedit rhodani festino milite ripas.
Ac gregibus caput alpinis & rupe nūualí
Profilit inceltas:ingentēq; extrahit amnem
Spumāt rhodanus pscindēs gurgite campos
Ac ppere in pōtum lato ruīt incitus alueo;
Auget opus stanti similis: tacitoq; liquore
Mixtus arar:quē gurgitibus cōplexus anhelis
Cuntantem īmergit pelago:raptumq; p arua
Ferre uetat patrū uicina ad littora nomen.
Inuadūt alacres īnūicū pontibus amnem.
Nunc celso capite:& ceruicibus arma tuentur.
Nunc ualidis gurges certatim frangit ulnis
Fluminea sonipes religatus ducit alno:
Belua nec retinet tardante libyssa timore.
Nam trabibus uada:& īiecta tellure reptum
Connexas opire trabes:ac ducere ī altum
Paulatim ripæ resolutis aggere uincis
At gregis allapsu fremebundo territus acris
Expauit moles rhodanus:stagnisq; refusis
Torsit arenoso mīnitantia murmura fundo:
Iāque tricastinis īcedit finibus agmen
Iam faciles campos:iam rura uocuncia carpit.
Turbidus hīc trūcis saxisq; druentia lætum
Ductoris uastauit iter:nanque alpibus ortus
Auulsas ornos & adesi fragmina montis
Cum sonitu uoluens fertur latrantibus undis
Ac uada translato mutat fallacia cursu.
Non pediti fidus:patulis non puppibus æquus
Et tunc hymbre recēs fuso correpta sub armis
Corpora multa uirum spumāt uertice torquēs
Immersit fundo laceris deformia membris

Tertiū

Sed iam præteritos ultra meminisse labores
 Conspectæ propius dempsere paucetibus alpes
 Cuncta gelu canaque æternum grandine tecta
 Atque æui glaciem cohibent; riget ardua motis
 Etherii facies surgentique obuia phœbo
 Duratas nescit flammis mollire pruinias.
 Quantum tartareus regni pallantis hiatus
 Ad manes imos; atque atræ stagna paludis
 A supera tellure patet, tam longa per auras
 Erigitur tellus; & cœlum intercipit umbra
 Nullum ueruſquā nullique æstatis honores
 Sola iugis habitat diris sedesque tuetur
 Perpetuas deformis hyems; illa nndiq; nubes
 Huc atras agit; & mixtos cum gradiue nimbos
 Iam cuncti flatus uentique furentia regna
 Alpina posuere domo; caligat in altis
 Obtutus saxis abeuntq; in nubila montes.
 Mixtus athos tauro rhodopeq; adiuncta minati
 Ossa que cum pelio cumq; cesserit othrys
 Primus in expertas adiut tyrinthius arcis
 Scindentem nubes; frangentemq; ardua motis
 Spectarunt superi; longisque ab origine sedis
 Interemerata gradu magna uifixa domantem.
 At miles dubio tardat uestigia gressu
 Impia cui sacros in fines arma per orbem
 Natura prohibente ferant; diuisque repugnant
 Contra quæ ductor non alpibus ille nec ullo
 Turbatus terrore loci; sed languida monstris
 Corda uirum fouet hortado; reuocatq; uigore.
 Non pudet obsequio superum fossosq; secundis
 Post bellum decus; atque acies dare terga niuosis
 Montibus & segnes submittere rupibus arma.
 Nunc o nunc socii dominantis moenia romæ
 Credite uos summumq; iouis cōscidere culme
 Hic labor ausoniā dabit; hic in uincula tibrim.
 Nec mora commotum promissis ditibus agimē
 Erigit in collem & uestigia linquere nota
 Herculis edicit magni; crudelisq; locorum
 Ferre pedem; ac proprio turmas euadere calle.
 Rumpit inaccessos aditus; atq; ardua primus
 Exuperat. summaq; uocat de rupe cohortes
 Tum qua durati concreto frigore collis
 Lubrica frustratur canenti semita cliuo
 Luctantem ferro glaciem premit; haurit hiatus
 Nix resoluta uiros; altoque a culmine præcepis
 Vuentis turmas operit delapsa ruina.

nauibus. Et nunc ibre recens fuso: hoc est qd scri. Li
 uis his uerbis. Et tu forte ibribus auctus ingentem
 transgreditibus tumultu fecit. Recens: recenter &
 paulo an. Vertice. scimitate aq;. Sed iam præteritos:
 anibal arhodano decimis castris puenit ad alpes: q
 rū moles obducta niuib; terruit pœnos; effectus
 oia picula & oes sterite difficultates excideret. Cū
 et a gelu. describit alpes obductas niuib; & glacie:
 Glaciæ æui: niue multo: ænorg: & glaciæ uetus.
 Cohibent: retinent. Flammis: radilis solaribus.
 Obuia phœbo: pp altitudinē. Pruinias: glaciæ. &
 durā niue quā sol dissoluere nequit. Quātū tarta,
 reus, tātū inq; erigunt alpes ad cœlū quantū ad ima
 demittunt inferi. Atræ plaudis: stygis. A supera
 tellure. ab hac terra quam calcam;. Tellus: ipsa al
 pes: adeo ut occupet ipsa altitudo totū sere cœlū um
 bra. Intercipit: occupat. Nullū uer. nullibi est te
 por uernus: & flores. Aestatis honores: flores: fru
 ctus: & cetera qæstæ ornat. Deformis: ab effectu
 qm in hyeme oia deformat. Illa: hyems. Huc ad
 alpes. nimbus est uis ueti cū pluua. Obtutus: aspe
 ctus caligine obducit propter altitudinē. Mixtus
 athos tauro ait poeta latā esse alpiū altitudinē: urbi
 mōtes emulati inuicē illas nō æquarēt: athos mōs
 macedōiae altissimus tūq; ad mare ægeū porrigit:
 & iæstate umbrā extendit usq; ad lēnon iſulā maris
 ægei. lō Pa. ī thebaide loquēs de lēno dicit. Ingēti
 tellute pxim⁹ umbra uestit athos. Taurus: mōs me
 diā secat alia: & cū scythia attigit dī caucasus. In pri
 cípio lui duo brachia porrigit q̄ cornua tauri uidet:
 & idem nomē accepit autore pli. q̄ frōs qa horreda est
 ac miari uidet: iō poeta taugz minātē appellauit. ro
 dope mōs est thraciæ. offa: pellos: & othrys sūr mō
 tes thessaliæ: & hemus iter thraciæ & thessaliæ: Vñ
 dicit Out. Qua patet fibrosū rhodope glacialis ad
 hemū. Cesserit. i. oes hii montes simul positi cede
 rēt alpibus i altitudinē. Arces ipsas alpes q̄ erat tanq
 arx totius italiæ: & iperuiae q̄s hercules p̄tis trāscē
 dit quæ frāgentē ardua motis: & domatē saxa: cælo
 numia spectarūt. Ab origine: a principio mudi. In
 temerata: ita acta: & inaccessa. Natura phibete: q̄ ui
 debaꝝ opposuisse alpes munimētū italiæ: uñ luue.
 Opposuit natura alpesq; niuēq;. Mōstris: uisis alpi
 bus horredis: & similibus mōstro. Non pudet obse
 quio: uerba annibalis hortantis suos ad alpes trāscē
 dēdas decorūq; p̄stādū: quos timoris arguit: q̄ post
 tot uictorias qbus deoꝝ oblego potiti fuerat i ipsis
 hostiū portis subsistant. Inde hortat eos ab utili cū
 ait post hēi labore illos fore regi peituros & romā
 caput terrarū tūc ab illis expugnari: qbus pmissis i ci
 tatos i iminentē collem erexit: edixitq; ut reliqueret
 uestigia herculis: nouūq; iter aggredere. Obseqo
 supēz: quoniā mercurius iusserat noīe iouis: ut ue/
 niret in italiā. Secūdis: rebus propteris: & uictoriis
 Belli decus: uictorias & prælia iā peracta. Credi
 te uos: loc⁹ ē ab utili. Culmē iouis: capitoliū. Cru
 dis locog; p loca cruda & aspa. Proprio calle: uia
 ab ipsiis tūc primū facta: omisſis uestigiis herculis.
 Tūc q̄ du. ſēfus ē: ibat p loca luhrica & dura glacie
 obducta: at sequētibus aios iniiceret: & ferro ppāra
 bat locū: in quo uestigia pōceret. Frustrat uestigia.
 qm nō poterant firmare uestigia. Canenti. albo

pter niues & glaciē. Luctantē:repugnantē uesti-
giis. Haurit:absorbet. Turbine:turbo:ut inq-
aristo. sit cū uētus descēdit ex nubibus in qbusdam
locis:& postea occurrit ei aliis q̄ cōtrarii flatus:&
alter alterū ipellit:coartatq;:quare eleuatur rotūdus
juolitus ī alto cū puluere. Chorus:uētus:hūc po-
nit p̄ q̄uocūq; uēto. Vnde nec edomitos: sēnsus ē
adeo erāt oīa aspera:& ardua ut ēt tierent respicere
addifficultates iā supatas: & quacūq; respiciebant:
ostēdebat̄ niues:& ecclum solūmō:ut accidit nau-
gis in medio mari q̄ nil aliud q̄ aquā & cōlū uidēt.

Inania:nō inflata uētorū flatu. Secura:non agi-
tata a uētis.e malo luspēditur antēna & uelū:& cū ē
uētus ipellit & stridet. Victa:respiciēdo aquas.
Iāq; super clades:describit p̄cēlia ānibalis cū alpi-
nis gētibus. Sup clades.i.pter difficultatē:& cla-
des a niuib; accēptas etiā alpinæ gētes semiferæ
irruebant in pōenos. Illuui:lorde. Perēni squa-
lore:p̄petua deformitate & īmūditia. Squalidus di-
citur iclūtus. Luius ait:mōtani sēse ostenderūt:qui
si ualles occultiores insedissent cohorti ī pugnam
repēte ingētem fugam:stragemq; dedissent:sed pōe-
ni ab hostib; & iniq̄tate locōrū oppugnabantur.
tan dē annibal eos superauit:captis eorū uictis & ca-
stello atq; pecoribus:qbus per tridūnū exercitū aluit

Pernix:uelox. Hæsit:quoniā non poterat ex-
trahi. Nec pestis lapsus simplex:nō uno modo
ruebant. Bis senos soles. At Luius ait nōno die
in iugū alpiū uentū fuisse a pōenis. Per uulnera:
mala quæ perpessi fuerāt in ascensu alpiū. Sidūt:
locāt castra in uertice alpiū. Præruptis:altis:su-
pra dixit:Cuius in aero pendent tua uertice castra

At uenus ancipiti: singit poeta ad Virgilij imi-
tationē uenerem timentem romanis ioue alloquu-
tam fuisse. Ancipiti dubio:quoniam ignorabat
euētum rei:quam timebat. Q uis pōenæ mod̄
oratio ueneris ad iouem quæ incipit ab interroga-
tione habēt affectus.turbata quippe erat uenus:ti-
mens romanis suis.& locus est a iusto:certe uideba-
tur iniquū romāos urgeri tot cladi bus qbus iuppi-
ter sedem quietā promiserat.sensus ē:quousq; datu-
ri sunt pōenas romani ob periuria Laomedōtis:&
iram iunōis:quā occulē taxat. Modus:finis ma-
lorum & supplicii. Aeneadis:romāis nepotibus
nostris. Alpibus imposuit lyben:auget rē:ut ma-
gis moeat iouem. Lyben:ipsos libykos:sic Vir.
Ilium in italiā portās.inimicorū quippe res sem-
per uidentur maiores. Vnde Oui. Vicinūq; pecus
grādūs uber habet. Minatur finē:ultimū excidi-
um. Calus sagunthi.i. incendiū quod Sagunthus
passa ē. Q uo troiæ cī:fe. locus ē a pio:non sim-
plieiter inquit quārō sedē romanis. stue troianis:
sed etiam lacris a Troia adiectis.ergo da nobis lo-
cum firmū quo sacra ferāus. Cineres:relliqu' as.a
fortunæ mutatione mouet affectū. Sacrā ruinā:
pēates abreptos ex ruina troiæ & incēdio. unde di-
do apud Ouid.sic dicit aenea:Sī tu cultor eras elā-
pis igne futurus:Pōenitet elaptos ignibus cē deos.

Aſſaraci la.ignē troianū aſportatū ab aenea ī ita-
liā, Iuue. Vbi q̄q; diruta feruat ignē troianū : & Ve-
ſtā colit alba minorē. Aſſaracus genuit capyn.Ga-
pis anchisen. Anchises aeneā. Troiæ ſecreta:pal-

Liber

Interdum aduerso glomeratas turbīne chorus
In media ora niues fuscis agit horridus alis.
Aut rursum immanī ſtridens auulsa procella
Audacis rapit arma uiri: uoluensq; per orbem
Contorto rotat ī nubes ſublimia flatu.
Q uoq; magis subire iugo atq; euadere nīſi
Erexere gradum crescit labor:ardua ſupra
Sefe aperit fessis:& naſcitur altera moles.
Vnde nec edomitos exudatosq; labores
Reſpexiſſe libet tanta formidine plena
Exterrent repetita oculis:atq; una pru:næ
Canentis quacunq; datur permittere uilus
Ingeritur facies medio ſic nauita ponto
Cum dulcis liquit terras & inania nullos
Inueniunt uentos ſecuro. carbasa malo.
Immensas proſpectat aquas ac uiēta profundo
Aequoribus fessus renouat ſua lumina cōlō.
Iamq; ſuper clades:atq; īmōrtuna locorum
Illuui rigidæq; comæ ſqualore perenni
Horrīda ſemiferi promunte rupibus ora
Atq; euulſa cauis exeli punicis antris
Alpina inuadit manus affuetosq; uigore
Per dumos:notasq; niues:atq; inuia pernix
Clausum mōtiuagis infestat cursibus hostem.
Mutatur iam forma locis:hic ſanguine multo
Infectæ rubuere niues:hic nescia uincī
Paulatim glacies cedit tepefacta cruore
Dumq; premit ſonipes duro uelūgia cornu
Vngula perfoſſis hæſit compressa pruiniſ
Nec pestis lapsus simplex:abſcīſa relinquent
Mēbra gelu. fractosq; aspar rigor apūtat artus
Bis ſenos soles totidem per uulnera ſæuas
Emenſi noctes optato uertice fidunt
Caſtraque præruptis ſuſpēdunt ardua ſaxis
At uenus ancipiti mentem labefacta timore
Affatur genitorem,& rumpit mōcta querellas
Q uis pōenæ modus:aut pereūdi terminus oro
Aeneadis erit,& quando terraſque: fretumque
Emenſi ſediſſe dabis:cur pellere noſtros
A te confeſſa pōenus parat urbe neptones.
Alpibus imposuit libyen:finemque minatur
Imperio. caſus metuit iam roma sagunthi.
Q uo troiæ extreſos cineres:sacrāque ruinam
Aſſaracique larem:& ueſtræ ſecreta feramus
Da ſedem genitor.tutisque iacere.parū ne eſt
Exilia errantes totum quaſiſſe per orbem;

Tertius

Iadū quod in abdito loco seruabat; restitutū a diomedē ipsi æneæ: ut suo loco diceret. Da sedē genitor: petitio est: & locus a fusto: quoniā satis iā: & plusq; satis errauerat troiani & penates: satisq; pœnaq; datū iā erat ob perfidiam laomedonis. Iacere quiescere. Parū ne est: hoc dicit ppter lunonē quæ troianos magno odio psequeatur. Exilia: ut cheronnesum: thraciā: epyrū: macedoniā cretam. siciliā: strophades: aphricā. Pelle metus: uerba iouis ad uenerē: quibus ab ea remouet quod uel maxime timebat de mutatiōe. s. iperii: hoc īqt iuppiter fixū est: & hoc bello explorare romanos decreui q; iam uidēt ab auta degenerasse uirtute & agere tēpora obscura. s. uiuere sine laude: ut de ipsis nihil pœnitus dicere cythera iſula ad quā uēus nata ex spuma maris cōcha primū aduecta ē: & cytherea appellata. Mole mārtis: magnitudine ac difficultate belli: nā in aduersa fortūa homines cognoscunt: unde dicit alibi: explorat ad uersa uiros: & Seneca dicit: Melius ī malis sapimus. secūda rectū auferunt: & Horatius in fine sermonū. Sed cōiuatoris uti duclī igitū res aduersa nudare solent. clare secundæ: Spectare: cōsiderare & p̄ba re quid possint: & ualeant. Expendere: ponderare. Iuue. Expende annibalem quo libras ī duce sumo Inuenies. Ferti: armorū & vulnerū. Honori antiquo: non seruāt decore suū: ut prisci romāi fecerūt.

Cruoris: quē libenter effundebat p̄ augendo ī p̄rio & laude cōsequēda. Sitiēs: cupidissimus famae & gloriae: ad quā natūsumus. Obscura: sine honore. Inglorius: sine glā: ad quā illi prisci tota mēre aspirabant. Mutū ædūm. actatē dc qua oēs silent. Senescit: qm uerterant se iāni romani ad luxurū: & sic lenescebat uirtus: & uigebat uoluptas. Blando ueneno: uoluprate: qua nihil detestabilius ēē potest quippe ppter illā res post habemus honestas. ea. n. p̄astringens mentis aciē ad oīa flagitia mortales ī pellit: & qđiu romanī uoluptatē aspernati sūt: quæ est blādissima domina: eoq; īperiū ac nomē toto orbe propagabat. Ideo exclamat Iuue. Nūc patimur longæ pacis male sēuior arnīs Luxuria ī cubuit: ut etiā ulciscit orbem diuitiæ asianæ primā labē moribus romāis attulerat. Nihil est tam mortiferū īgeniis q̄ luxuria īq; Seneca. Veneno: qm uoluptates blanditiis suis necant ingenia & deſt̄diæ: ex qbus & ocio nascit uolupras: ideo laborādū ē & ut uoluptatem expellamus: uirtus. n. circa difficile uersat: & a se uoluptates repellit: ut a ratiōis ſcripto non discedat. Senescit: i. debilis fit: & supatār a uoluptate: quoniā in locū uirtutis uictis obrepit: iō dicit Hor. ī primo sermonū. In agris neglectis urendam filicē ī nasci. Magnæ molis opus. romani inquit poscūt sibi īperiū: qđ difficultatē & multis laboribus p̄ius roma iueniri posset. Sit nobilior: maioris nōis & famæ. Malis aduersa fortuna: quoniā virtus ī ipsa difſultate nitescit & per ardua est cū ſit inertis tuta ſecare. Hinc: ex iſtis malis ueniēt romāl ad ſyderā: & enumera illos q̄ in hoc ſecondo bello punico claruerunt. Paulus æmilius qui cecidit ad cannas. Fabius maximus: qui annibalē cūctando fregit. Marcellus: q̄ primus in italiā doceuit annibalē posse uinci ad nolā: hic retulerat tertia opima ſpolia ioui pheretrio: ut dictum est. Mutata mēte: q̄a degenerabūt ab illis & nō erūt eiſudē mētis pro ampliādo iperio: hoc maxime dicit pp̄ tyrānidē & feritate Cai principis: & nerōis. Nepotes: posteri. Iple cre. ſcipio. l. cui cognomen erit aphricano a deuicta aphrica: Pœnū: annibalem. Hinc. ex his uictoriis Tuis: romanis. Exin ſe cruribus. ſdicit iuppiter ueuturā esse gentem flauiā ex ſabinis: q̄ romanū imperium augeat: cures oppidū ſabinorū ē Vespaliāus natus ē ī quodā uico p̄p̄ reate ex p̄fe ſabio: a claudio p̄cipe Narciſi grā legatus legiōis ī germaniā missus ē: īde ī britāniā trāſlatuſ tricies cū hoste cōſfixit: & uectē iſulā britāniæ p̄ximā ī ditionē rededit. Thyle ē ultima iſula ſe oceanī britāniī q̄ orchades uocat̄: caledonia ē ſylua britāniæ: inde britāni caledōii dicit̄. de uespasiā ſe canit Valerius flaccus ī. i. ſuī opis: Tuq; o pelagi cui rector apti fama caledonius poſtq; tua carbala uexit ocean⁹ phrygios prius indignatus iulos procoſul aphricā ſteger time admiſtrauit. Inde milīp̄ē in asiā a Nerone ad cōprimēdū iudeorū motū q̄ rebellauerat. inter alios legatos titū filiū affūpſit & ut primū īgressus puinciā ē correpta militū disciplina ciuitates ad officiū ſidēq; reduxit. In de romā rediit ad īperiū relicto illicito filio: qui hierosolymā expugnauit: q̄ urbs iudeorū erat caput: legi transq;llū & iolephū. Virtus cœlestis: gens flauia diuina quadā: & multū ſupra homines uirtute p̄adita. Effert ſe

randū: igitur non ē incūbendum uoluptati & longæ desidia: & longæ pacis male ſecare. Hinc: ex iſtis malis aduersa fortuna: quoniā virtus ī ipsa diſſultate nitescit & per ardua est cū ſit inertis tuta ſecare. Hinc: ex iſtis malis ueniēt romāl ad ſyderā: & enumera illos q̄ in hoc ſecondo bello punico claruerunt. Paulus æmilius qui cecidit ad cannas. Fabius maximus: qui annibalē cūctando fregit. Marcellus: q̄ primus in italiā doceuit annibalē posse uinci ad nolā: hic retulerat tertia opima ſpolia ioui pheretrio: ut dictum est. Mutata mēte: q̄a degenerabūt ab illis & nō erūt eiſudē mētis pro ampliādo iperio: hoc maxime dicit pp̄ tyrānidē & feritate Cai principis: & nerōis. Nepotes: posteri. Iple cre. ſcipio. l. cui cognomen erit aphricano a deuicta aphrica: Pœnū: annibalem. Hinc. ex his uictoriis Tuis: romanis. Exin ſe cruribus. ſdicit iuppiter ueuturā esse gentem flauiā ex ſabinis: q̄ romanū imperium augeat: cures oppidū ſabinorū ē Vespaliāus natus ē ī quodā uico p̄p̄ reate ex p̄fe ſabio: a claudio p̄cipe Narciſi grā legatus legiōis ī germaniā missus ē: īde ī britāniā trāſlatuſ tricies cū hoste cōſfixit: & uectē iſulā britāniæ p̄ximā ī ditionē rededit. Thyle ē ultima iſula ſe oceanī britāniī q̄ orchades uocat̄: caledonia ē ſylua britāniæ: inde britāni caledōii dicit̄. de uespasiā ſe canit Valerius flaccus ī. i. ſuī opis: Tuq; o pelagi cui rector apti fama caledonius poſtq; tua carbala uexit ocean⁹ phrygios prius indignatus iulos procoſul aphricā ſteger time admiſtrauit. Inde milīp̄ē in asiā a Nerone ad cōprimēdū iudeorū motū q̄ rebellauerat. inter alios legatos titū filiū affūpſit & ut primū īgressus puinciā ē correpta militū disciplina ciuitates ad officiū ſidēq; reduxit. In de romā rediit ad īperiū relicto illicito filio: qui hierosolymā expugnauit: q̄ urbs iudeorū erat caput: legi transq;llū & iolephū. Virtus cœlestis: gens flauia diuina quadā: & multū ſupra homines uirtute p̄adita. Effert ſe

curlbus e sabinis extollet se tisq; ad astra ppter res gestas. Cures: ut dixi ē oppidū sabiorū patria Numæ Pōpi liti. Augebit nomē iuli sacris: nā impatores ab iulo iulii dicebātur: qui sacro sancti erāt. & eorū noīa ī fastis scribebātur. Prīmus fuit iultus cæsar beneficio nepotis & filii per adoptionē ī numerū deorum relatus. de quo Papinius ī prima sylua: Qui fessus bellis assertæ mūere proli: Prīmus iter nostris ostēdit ī æthera diuus unde Ouidius ī fastis: Iuuenes illic & fœta domestica uobis: Sæpe tibi pater est: sæpe legendūs auus. Quæ q; ferūt illi pictos signāta fastos: Tu quoq; cum druso premia fratre feres. Iuli: a quo gēs iulia originē habuit: Vnde Martialis naseiturum Domitianī filiū sic alloquitur. Nascere dardanio promissum nomen iulo. Bellatrix gēs. T: flavius petronius: antore T: rangl.

Efferet et sā municeps reatinus ex acie pharsalia fugiēs domū se recepit. huius filius cognōe sabinus apud helue
cris angebitios publicū funus exercens dīc obiuit: supstitibus uxore Vespasia polla: quæ nūrsiā hōesto patre or
ta: patrem habuit Vespasianū: pollutionē ex duobus liberis, quorū maior sabinus ad præfecturā urbis minor uespalianus ad cōsulatū usque processit. Locus ad sextum miliariū a Nursia speculum eūtibus in monte summo appellatur uespaliæ: Vbi uesp
sianorū monumenta extāt magnū indicū splēdo-
ris familiæ ac uetus statis: Bacisero sabino: quoni
am in Sahina ē magna copia oliuarū & fructuum.
Vnde Iuue. Vsq; adeo nihil ē q; nostra infantia cœ
lū Hausit auētīni baca nutrita sabinā. Sabino mu
nicipio: siue fundo: aut oppido sabinorū: ut dicūs
Tusculanū: formianū: Hinc: ex hac gēte bellico
fa & sabinā. Pater: uespalianus ostēdet romanis
posse uinci britāniā & thylen insulā in qua solsticio
æstiuo nullas esse noctes Pli. Scribit. cārī scilicet si
gnū sole trāseūte: nulosq; cōtra per brumas dies.

Ignorā. L: romāis ad eū diē. Caledonios: lucos britānos. Prīmus: at cæsar prius traicerat ī britāniā: sed non oēm in ditionē redigēt. Rhenum: Rhenus fluuius germaniæ in rhetiālū alpiū uerti ce īnacesso ac præcipiti ortus modico flexu in occidentē uersus septētrionali oceano miscetur: quē ponit p germanis: quos Vespasianus cōpescuit missus illuc a Claudio principe. Aphros: quoniā fuit illic procōsul. Idumen: idume est regio iudeæ maritima abundans copia palmarum. Vnde dicit Strā. hiericus ē cāpus iudeæ mōtibus circūdatus: in quo ē palmetū spatio stadiorū centū: totū riguū & habitatiōibus plenum: & palmæ illic ferunt optimas cariotides. est etiam illic uīridarium balsami. lege iosephū. Nostros honores: erit inquit deus: ut nos sumus. Tūni iuuenis. i. Tit⁹ q; fuit relicta a patre in iudea ad expugnationē h̄ierosolymorū: & qui in impio romano patri lucefuit. iōait: Excipiet patriā molē. Robore mētis: magnitudine aī præstans: quā Tito semper tribuit iosephus: scribēs illū aliquando quāsi inermē in medios irruisse hostes: & inclinatas acies animi robore sabnixū restituisse: ita q; inq; si me n̄ hil addentē obsequio: neq; inuidia detrahentē: uerum dicere oportet ipse cæsar. Titus. i. totam legionē bis periculo liberauit: atq; ipse castra muniēdi copiam militibus præbuit. Aequatū imperio capū: idest ea magnitudine animi erit ut imperii amplitudinē æquare uideatur: & postea illud luscipiet: quod uirtute merebatur: quoniā non decet imperare nisi uīrū omni uirtute præditū. Vnde dicit xenophon: Nemine ī imperare decet qui melior subditis non sit. Fera bella: aspera & magnæ difficultatis. Palestina est regio iudeæ: quā ponit pro omni iudea: quam iuuenis Titus subegit: & expugnauit h̄ierosolymā secundo āno p̄fici patus Vespasiani octauo die mensis Septēbris. At tu transcedens: nunc de Domitiano loquuntur: quo īpan te Syllius floruit: Domitianus a deuicta germaniā germanicus cognōiatus est: fuit adhuc bello uitelliā cōsugit ī capitolū cū patruo sabino: ac parte presentiū copiarū: sed irrūpētibus aduersariis: & tēplo ardēte ap̄d edi tuū clā pnoctauit: ac māe istaci celatus habitu: i. lineo: ut scribit Tacitus: quo istidis sacerdotes utebantur trāstyberi se ad matrē cōdiscipuli sui cōtulit: latuitq; ap̄d eā. Vilus ē Domitianus ī illis primis ānis pugnare p ioue Capitolio: cuius ædē a sacrilego uitellianorū ī cēdio defendere uolebat: de quo Papi. in Thebaide: Aut defensa prius uīx pubescētibus ānis bella iouis. & Martialis. Prima suo gessit pro ioue bella puer. Auricomō batauo. i. ipsiis germānis q; nacti opportunitatē rebellarūt: quoniā Vespasiāus apud alexātriā erat: & Tit⁹ ī iudea: quo tēpore Vespasianus petiliū cerealē q; germaniā rexerat cōsulē creauit: destiauitq; ī britāniā: q; audita rebellionē germanorū in eos īā congregatos ī imperū fecit: plurimos cecidit: altoq; ad fidē reuocauit. Interea Domitianus adolescens illuc propabat: ut barbaros opprimere: q; expeditiōis fama percussi ei se dediderunt: lūcrum maximū arbitriātes pr̄stino iugo sine ulla clade subiici. Rebus igitur cōpositis Domitianus ī signis aēta tēsm supantibus factis: & patriū decus referētibus romā regressus ē. Batuui sunt populi incolentes Batuam insulam rheni: ut auctor est Cæsar: in cōmētariis. & q; germani pro maiori parte habēt capillos flauos: & aurei colortis. ideo batuuos appellat auricomos. Tarpei ignes: incendium in bello uitelliano. Gāgetica pubes. i.

Bellatrix gens bacisero nutrita sabinō. Hinc pater ignotam donabit uīncere th̄ren. Inq; caledonios prīmus trahet agmina lucos Compescit rīpis rheum: reget impiger astros Pal miferamq; senex bello domitabit idumen. Nec stygis ille lacus uīduataq; lumine regna Sed superum sedes nostrosq; tenebit honores Tum iuuenis magno præcellens robore mētis Excipiet patriā molem celsusque feretur Aequatum ī imperio tollens caput: hīc fera gētis Bella palestīnæ prīmo delebit ī æuo At tu transcedens germanice facta tuorum Iam puer auricomō performidate batauo Nec te terruerint tarpei culmīnis ignes: Sacrilegas īter flamas seruabere terris Nam te longa manēt nostri cōsortia mundi Huic laos arcus olīm gangetica pubes

Tertius'

Indi & parthi. ganges est fluuius idiae: oris ex caucaso monte & flectitur ad orientem: & mare uno alueo igitur. quis indiae fluuios magnitudine supet: cui secundus est idus. tertius ister germaniae: quartus Nilus. Traianus primus romanorum imperatorum uitricem classem egit per gangem. Adulatur poeta Domitianus nam id illi tribuit quod est contra historiae veritatem: quoniam de populis ad orientem nunquam triumpfauit. Scri. Tranquillus Vologes suus parthorum regem auxilia aduersus alanos: ducebat alterum ex Vespasiani filio depoposcisse: domitianusque oī ope contendisse: ut ipse mitteret: sed non impetravit. parthi uenerant in amicitiam romanorum tempore augusti: cui remiserunt uexilla crasso ablata. hoc igitur quod augusti auspiciis ac uirtutibus debetur: domitianus Sylius ascribit.

Submittet: uacuasque ostendet bactra pharetras
Hic & ab arctoo currus ager axe per urbem
Ducet & eos bacco cedente triumphos.

Idem indignantem transmittere dardana signa
Sarmaticis uictor compescet scdibus istrum.
Quin & romuleos superabit uoce nepotes.

Quis erit eloquio partum decus: huic sua musae
Sacra ferent meliorque lyra cui substitut ebrus
Et uenit rhodopae. phoebo miranda loquetur:
Illa etiam qua prisca fides stat regia nobis

Aurea tarpeia ponet capitolia ripae.
Et iunget nostro templorum eulmia celo
Tunc o nate deum diuosque dature beatas

Imperio terras patrio rege: tarda senecta
Hospitia excipient coeli solioque quirinus
Concedet: mediumque parens fraterque locabunt
Siderei iuxta radiabunt tempora natii

Dum pandit seriem uenturi iuppiter æui
Ductor a genoreus tumulis delatus iniquis
Lapsantem dubio deuexa per inuia nisu

Firmabat gressu: atque humentia laxa premebat
Non acies hostilis tenet: sed prona minaci
Prerupto turbat & cautibus obuia rupes.

Stant clausi: merentque moras: & dura uiarum.
Nec refouere datur torpentia membra quiete.
Noctem operi iungunt: & robora ferre coactis
Approparet humeris: ac raptas colibus ornos

fides: illa inquit iuppiter fides domitianus quae prius per nostra regia pugnauit bello uitelliano ponet aurea capitulo in tarpeia rupe. plurima & amplissima opera incendio absumpta Domitianus restituit in quibus & capitolium quod rursum arlerat. nouam etiam exornauit aedem in capitolio ioui custodi: & imaginem suam in eius sinu dicit. cauit. Prisca regia. uetus templum capitolinum. Senecta. uixit Domitianus annos. xlvi. Beatas. fœlices te imperante. laus Domitiani a iustitia. Quirinus. Romulus dabit. illocum: & eris inter patrem Vespasianum ac Titum. Siderei nati: huius meminit Martialis. Nascere dardanio promissum nomine iulo. Dum pandit seriem: redit ad historiam poeta narrans iter annibalis per prona alpium uersas italiam usque ad taurinos campos.

Seri: ordinem reges futurorum. i. fata ipsa: biduū in jugis statua habuit annibal: & data militibus ques. Iumenta aliquot plapsa et rupibus in castra puenerunt: idem mouit copias: quibus e colle italiam & circu padanos ostendit. dices cetera procluia fore: & sic ad rupem inaccessam puenit. Lapsantem: labentem: uia quippe lubrica erat: ut neque uestigia firmare possent: neque ingredi. In uia deuexa prona ipsarum alpium. Nisu: dubio & labenti conatu. Minanici prærupto. i. quadam altitudine quæ minari uidebatur. Prona deuexa loca: & alta. Obuia opposita transversibus. Cautibus. i. suo saxo. cautes dicunt saxa. haec rupes angusta erat: atque ita rectis saxis: ut ægre expeditus miles tectabundus manibusque retinens uirgulta ac stirpes demittere se posset. natura locus iam ante præcepit: receti terræ lapsu impeditus in miradum admodum altitudinem præruptus erat. Robora ferre: cum cedendum esset saxum arboribus circa deiectis detructisque strue ingentem faciunt eaque succendent auxiliante uento: ardenter ifuso aceto pu-

Liber

refaciunt. Ita torridā incēdio rupē ferro pandūt. quattridū super rupē cōsumptū est. Densissima montis: montē densum arboribus. Sylua: lignis: arboribus: Resoluto pon. saxo putrescere igni: acetoque. Regno latini: italiā: in latio q̄ppe regnatū Latinus: & in latio ē Roma caput italīæ. Cāpis taurinī: taurini sunt in latere a pī quod uergit ad italiā supra Papiā: & adhuc ē: illīc ē oppidū Turinū. Ductor: Annibal castra metatus ē i taurinī cāpis. Interea uoces iouis: dū in cāpis taurinī ānibal statuā haberet: bostar ab oraculo rediēs attulit sortes iouis hāmōis: & nactus opportunitatē poeta describit syrtes: rēpli originē & ritus factorū.

Oracula: sortes. oraculū est: ut diffinit Sene. Volutas diuina hoīs ore enūciata. Emēsis: supatis itinere.

Harēis: nā illīc sūt syrtes: p q̄ iter fecerat bostar.

Maxime belidæ: uerba Bostaris ad ānibalē: a quo captat beniuolētiā: eūq; a studio: ac pietate erga patrīam celebrat. Belidæ: ānibal q̄ ducis originem a belo. Seruitū. seruitutē. Dextra: robore: ac beillo

Syrts: Salu. ait duas eē syrtes: q̄bus nomen ex re Indītū ē. syro. n. significat traho: & hāc loca trahūt ad se harēas. duo sunt līnus p̄pe in extrēa a phrica ī pares magnitudine: pares natura: quoq; p̄ximā ter rae fulta sunt: cætera ut sors tulit alta: alta in tēpestā te uadofa. nā ubi magnū mare: ac sœuire uētūs cœ perit: līmū: harenasq; & saxa ingētia fluctus trahiūt. Ita facies locorū cū uētis simul mutatur. Tellus: q̄ ē uiolentior & piculolior ipsiis æquoribus. i. ipsa aqua. maiore īq̄l labore pali sumus inter harenas Syrtiū q̄ in aqua p̄fundā. Tene hausit: absorbuīt: ac cepit. Ad finē cœli: describit syrtes: quā a meridie usq; ad occasum p̄tendūt. Finē: occasum. Medio orbe: meridie. Squalētes: iūlti: nō habitati. Tumultū: nā illīc magna planicies: aggregātur uētis harenas q̄ postmodū ad t̄ps quasdā ueluti ualles cōstituūt. Turbo: tēpestas & procella. Impacta: īpulsa & adacta ī aggères. aphricū spirat ab occidē tē uersus austriū. chorus aut uersus leptentrionē. Truces: sœuentes flamine. Capitē p̄celia: latifimū sine aliquo mōtis obstatuō: unde illīc p̄nit uēti configere. Montes: aggères harenarum.

Has ualles. i. uada & breuia syrtiū per quā nō tuto nauigatur. naues q̄ppe altīdo harenis cinctae desti tuuntur in siccō. Gneo Servio. G. Sēpronio cōsul. Inter uada syrtiī classis romana tuto nauigauit. Obseruatis astris: nā Interdiu cōfunditur iter: q̄ppe oīa uidetur esse plana & similia: tamen nō c̄biq; est eadē profunditas aquæ: ilō opus ē prius obseruare illos canales: & ualles: inde dirigere iter certum obseruādo astra. & sic faciūt pedites: ne incidāt in loca uadofa. obseruāt igī noctū cynosurā. duæ sūt arcti maior & minor: q̄ dicit cynosura. maior uero helice phoenices primi obseruauerunt cynosurā q̄ certius iter præbet nauigātibus & abulātibus ploca uadofa. Sidōis: phœnissis. Stat fanoui. no. describit naturā fontis uicini tēplo iouis. ē tamē hāc histo. quoniā apud garamātes fōs ē in die tā frigidus: ut nō bibatur tā feruidus noctū: ut nō tāgatur. Non uum. i. res noua & mira. Dites: fertiles sine cultuar Has ūbras nēorū: uerba sacerdotis haribæ ad bostarē. Cōnexa recta in altū & cōcava. Nā cui do. iouis. q. dī. nēo ē q̄ hāc ignoret columbas. s. ex ægypto uolantes cōstituisse oracula iouis hammonis & dodonei hāmonis: oraculū ut asserebāt ægypti sacerdotes: autore Hero. sic fuit cōstitutū: duæ mulieres a phœnicibus ex Thebis ægyptiis abdu cte suerūt: q̄taq; altera ī libyā puēit. altera ī græciā utraq; cōstituit oracula ī illis locis. Sacerdotes āt dodōei sic dicebāt: duæ colubæ nigræ ex thebis ægyptiis uomauerūt: q̄rū altera ī molossis ex fago monuit uoce hūana illīchīndū ēē oraculū iouis. altera idem fecit in lybia.

Iamq; ubi nudarunt sylua densissima montis Aggessere trabes: rapidusq; accēsus in orbem Excoquitur flāmis scopulus: mox pruta ferro Dat gemitum patiēs Resoluto pōdere moles

Atq; aperit fessis antiqui regna latini.

His tandem ignotas trāsgressus casibus alpes Taurinī duxor statuit tentoria campis.

Interea uoces iouis atq; oracula portans Emensis aderat garamātum lātus harenis Bostar & ut uiso stimulabat corda tonante

Maxime belidæ patriis qui mēnibus arces Seruitū dextra: libycas penetraūmus oras Nos tulit ad superos perfundēs sydera syrtis.

Nos p̄eñe æquoribus tellus uiolentior hausit. Ad finem cœli medio tenduntur ab orbe

Squalentes campi tumulum natura negauit Immēsis spatiis: nīsi quē caua nubila torquens Construxit turbo īmpacta glomeratus harena

Vel si perfracto populatus carcere terras Africus aut pōtū spargens sup æthera chorus Inuasere truces capientem p̄celia campum

Inq; uicem īgesto cumularunt puluere mōtis: Has obseruatis ualles enauimus astris:

Nanq; dies confundit iter: pedītemq; profundo Errantē cāpo: & semper media arua uidentem Sidoniis cynosura redit fidissima nautis.

Verum ubi defessi lucos: nemorosaq; regna Cornigeri iouis: & fulgentia tempa colūnis Aduenīmus magnis: quā lāta frōte sacerdos Exceptos hospes tectis inducit arības:

Stat phano uicina nouū & mēorable lymphat Q uæ nascente die quā deficiente tepescit:

Q uæq; rīget mediū cum sol accēdit olympum Atque eadē rursus nocturnis feruet in umbris.

Tum loca plena deo dites sine uomere glebas. Ostentat senior: lātaq; ita mente profatur. Has umbras nēorū: & cōnexa cacum na cōelo

Calcatosque iouī lucos prece bostar adora.

Tertius

Vbi est hammonis oraculū sacramētū: ego autem inquit herodotus sentio duas pueras a phoenicibus uenditas fuisse: quarum altera in thesprotis serua ad fagum tēplū iouis erexit: altera in libya: columbas appellatas propter barbarem linguam. & loquutus humana lingua: cum deposita barbarie ita loqui cooperunt ut intellige rentur. Cui nō diuulgata: scilicet sunt: quasi dicat. omnes sciunt: nō interrogatiū positiū semper includit af

firmationē: nō uero negationē. Thebes: ægyptiæ s. quoniā sunt & thebæ boetiae. Chaonias oras epyroticas: chaōes sunt antiqui hītatores epyri apd̄ quos erat oraculū iouis dodonei. Dodonida quer cū: patronimicū est a sylva dodona epyri. At quæ carpathiū: mare carpathiū est ante ægyptum denoꝝ minatum a carpathō insula quod extendit rhodū usque & cyprum. Concolor: eiusdem coloris cuius erat illa quæ uolauit in epyrum. Ales cythereia: columba dīcata ueneri: unde est distichō Martia lis. Ni uoles teneras præduro dente columbas. Trā dita signidiae sunt tibi sacra deæ. Ductore lanige ri capitis. ariete. i. sedit iter cornua arietis dabatque responſa. aries est ductor cuium sub cuius effigie colebatur Iuppiter. Marmaricis. lybicis. Mox. statim emersit hoc nemus quod cernis inquit Arības

Prisco pauore: antiqua ueneratiōe. Niuea quoniam sacerdotes habebāt ueltes ex lino: & xilino ut dictum est. Collisī: inuicem impactis. Maior nota: id est uoce humana maiore: id est diuino spiri tu loquutus est sacerdos. Tendit in latium. uati ciūm sacerdotis ad pœnos tendentes in latium.

Prolem assaraci: romanos qui originem habuerunt ab ænea nepote assaraci. In latus hesperium italicum: id est uideo mariem iam parare currus suos ad bellum: & eius equos efflare ignem in italiciam:

Tu qui: uertit sermonem ad hannibalem qui miserat bostarem sciscitatū mētem iouis cornigeri: tu īquit qui scire cupis finem huius belli eas in apuliam: & ibi delebis exercitum romanum. Extrema fati. finem & dispositionem fatorum. Claro labōri: quoniam uirtus circa difficile uersatur: & labores nutrīunt animos generosos: & homines claros redūt. ideo ab effectu claros labores appellat. Illud sane sciendum est inquit cyrus apud xenophontem: eo bona maiorem afferre lāetitiam quo magis quis labore antecedēte ad ea perueniat. labores enim obsonium sunt bōis uiris. Aetoli ductoris: diomedis qui consedit in apulia. Iapyga: appulum ubi fuit pugna cannēsis. Augebis auos: nobilitabis carthaginēs ea pugna & nemo erit postea qui scī alte uulneret italiciam. Dardana regna: itala: & romana.

Pubes saturnia: iuuētus itala: a saturno qui regna uit in latio. cūra dicitur q̄ cor urat: & supprimit extētum hannibalī: ita uolente iunone: ne ceptis ille absisteret. Dum capet superas auras: dum uiuet: nā romani usque ad mortem perseguunt sūnt hannibalem qui moriturus dixit: liberemus romanos tanta sollicitudine ac cura. Lāetis: hannibali & militibus. Proprioris pugnæ: quoniā paulopost ad Tīcīnū cū scipione pugnatū est a pœnis fælici marте.

Petri Marti interpretatio in quartum uolumen
Syllii italicici.

Ama p auso. Territi sunt romai: cū acce
pissent āibalē alpes: munimētū italiæ
cū exercitu trāscendisse: & iā urbes italas
obsidere oēs oppidani muros uerustate
collapsos restituētes arma ad bellū ūdīq; compara
bāt: itere. P. Cor. Sci. cōsul rediēs e massylia: quo
trāsmiserat: p orā llugisticā: cū Padū traieciſſet āni
bali descendēti ex alpibus ad tincinū occurrit: & cū
eo īſcelici marte pūgnauit. postea ipar pōenogz eq
tatu ad Trebiā ſe recepit: & i ædito loco caſtra mu
niuit. eius collega Sēpro. grac. mōitus a Senatu: ut
Reip. labāti opē ferret: e Sicilia celeri nauigatione
ariminiū: idē i caſtra ad collegam uētit: audiuſq; pu
gnæ uir incōſultus ab āibale uincit: q; mouēs idē
īſelto agmīe: ac maximis difficultatib⁹ ſupato: apē
nino ad lacū peruſinū cōrēdit: hæc Sylli⁹ cāit i hoc
uolumē. Nubiferos mō. alpes altissimas & nubi
bus obductas. Iugū: impiū punicū. i. ſupata iā fa
xa eē illa impuia a pōenis. Hercu. laboris: quoniā
Hercules āte trāſcēderat alpes: æmulus dicit eiudē
rei ſtudiosus. Improba. ſ. ſama. Gliscit: crescit
eūdo. Aſtruit auditis: adiūgit aliq; his que audiuit
Per inania regz: p res uanas. Pascere: nutritre: &
augere. pauor ē merus mēte e ſuo loco mouens.
Amēto: uocāus amētū illud puū lorū: quod iaculo
admetitur: ut illo melius ipellaſ. Saxo: cote exacu
it. Obices: robora q; obiciuntur portis. Tior
haud ſe. magi. q; docet hoīem nō debere eē ſegnem
in rebus dubiis: ſed induſtriū. Larē: uillā. Ulti
ma fila: ſenes extrēa iā ætate laborātes. Nō æquo
ordiē: Virg. Seq̄turgz: patrē nō paſſibus æq;. Nec
poſcitur au. nō quarebat autorē illius rūoris: uerū
oēs credebāt: fugiēdoq; terrebāt alios. At patres:
ita uulguſ & agrestes faciebat: ſed ſenatores erecto
cōtra aſpa aio de ſūma regz cōſultabāt q; piculis gau
debāt: ut fortitudis laude cōſeq; poſſent. Laus igitur
ē romanorū a magnitudine ai. Immāia coepit: tan
ta belli initia & aīſſio alpiū ſinu in gremio italiæ.
Crudam: forte ac malis inſupabilē: ut decebat ui
ros fortes & illos: quoq; ars militia erat: & martem
genti inscribebant. Ad decus: ueræ fortitudinis
laudē: quæ circa pericula uerſatur: atq; dolores.
Cōdere no. dex. parare famā bello & uirtute in tan
tis difficultatibus rebus ſecūdis: quoniā rebus ad li
bidinē nostrā ſluētibus aī ad luxum uertutur. in re
bus aut̄ duris generosa natūra in altā euolat. & ue
ræ uirtutis laudem cōſequitur. Sed libyæ ductor:
annibal milites ſuos torpētes mēbra uallo & quie
te refouebat: eosque ſolabatur: dicens iā oēm diſſi
cultatem ſupatam eſſe: Romamq; iam haberi ſub
ictu: & ad eā iter eſſe per campos: & cum gallos ad
defectionem ſollicitaret Scipio aduenit.

F

Ama p auſoniæ turbatas
ſpargitur urbes: ·
Nubiferos montes & ſaxa
minantia cōlō
Accepiffe iugum: pōenos
q; per inuia uectos.
Aemulaque herculei iacta
tur fama laboris:
Descendisse ducem diros
canit improba motus
Er gliscit gressu: uolucrīque citatiō euro.
Terrificis quatit attonitas rumorib⁹ arces
Aſtruit auditis docilis per inania rerum
Pascere rumorē uulgī pauor: itur in acris.
Bellorum raptim curas ſubitū ſque per omnē
Ausoniam mauors ſtrepit: & ciet arma: uiroſq;
Pila nouant: ac detersa rubigine ſeuus
Induitur ferro ſplendor: iuuēnūque repotā
Instaurant galeæ coni decus: haſta iuuatur
Amento: renouantque noua fornace bīpennes
Conſeruit tegmē laterū impenetrabile multas
Paſſurus dextras atque irrita uulnera thorax
Pars arcu inuigilat. domitat ps uerbere anhelū
Cornipedem i gyros: ſaxoque exasperat ensem
Nec non & muris quibus eſt luctata uetus ſtas
Ferre moratur opem ſubiectant ſaxa cauasque
Retractant turres: edīt quas longior aetas:
Hinc tela accipiunt arces & robora portis
Et fidos certant obices accersere ſyua.
Circūdant foſſas: haud ſegniſ cuncta magiſter
Præcipitat timor: ac uastis trepidatur in aruis
Deſeruere larem: portant ceruicibus ægras
Attoniti matres ducentisque ultima fila
Grandæuos rapuere ſenes: tum crīne ſoluto
Ante agitū coniunx: dextra leuaque trahuntur
Parui non æquo comitantes ordine natī.
Sic uulguſ tradūtq; mōeius: nec poſcitur autor
At patres quāq; exterrēnt immania cepta.
Inq; ſinu bellum atq; alpes & peruia ſaxa
Decepere tamen crudam cōtra aspera mentem
Et magnos tollunt animos: iuuat ire periclis
Ad decus & dextra memorandū cōdere nomē
Quale dedit nunquā rebus fortuna ſecundis.
Sed lybiæ ductor tuto fouet agmina uallo

Quartus

Fessa gradū: defatigata & quæ ingredi nequibāt ppter difficultates acceptas in alpibus. Torpētia neruos: habētia neruos cōtractos: & torpētes pp frigora : & niues alpinas: Per cāpos: ut nō timerēt alteras alpes: uerū supat appēninus. Stare. cessare herere illic. Armiferæ quōdā: galli tenuere magnā italiae partē ultra padum circa placētā & cremonā uersus ligures & rubiconē: alii erāt boi alii senones: q̄ romā ceperunt obsederūtq; capi toliū boiorū centū: & .xli. tribus fuerūt q̄ extincti fuerūt paulo ante tēpora tyberii cesaris boi defecere ad hāniba lē: sed celer adūctus Scipionis eos rep̄s̄lit: q̄ e massylia genuā trāsmiserat. Inde pisas: ubi accepto exercitu a Mālio: & Attilio prætoribus hostibus occurrit: helico heluetius autore Pli. fabrile ob artem romæ cōmoratus re

Fessa gradum multoque gelu torpētia neruos. Solandique genus lātis ostentat ad urbem. Per cāpos superesse uiam romamq; sub iētu. At non & rerum curas consultaque belli. Stare probat; solusq; nequit preferre quietem. Armiferæ quondam pīlca inter tempora gētes Ausonium inuasere latus: sedesq; beatas. Et metuī peperere manu: mox impia bella Tarpeius pater & capti sensere quirites. Hie dum sollēitat donis & inania corda Ac fluxam morum gētem fouet armaque iūgit Iam consul uolucrī peruectus littora classe; Scipio phocaicis sele referebat ab oris Ingentesque duces pelagi terræque laborem Diuersum emensos propiora pericula uallo Jungebant: magnaq; aderant primordia cladis Nanque ut collatis admoto consule castris Sustulerat fortuna moras; signumque furoris. Accensæ uiso poscebant hoste cohortes Debellata procul quecunq; uocantur iberis; Ingenti tyrius nemorosa per agmina ductor Voce sonat; non pyrenem rhodanūue furentē; Iussa aspernatos; tutulam fumasse sagunthum. Raptū per celatas iter: & qua ponere gressum; Amphitryoniadæ fuerūt labor iſſe sub armis. Pēnorum turmas: equitēq; per ardua uectum Insultasse iugo & fremuisse hinnitibus alpis. Contra pulchra suos uocat ad discriminā cōsul Hostē miles habes fractū ambustūque niuofis Cautibus: atq; ægre torpentia mēbra trahentē En age qui sacros montis rupesque profundas; Transiluīt; discat quanto stat celsius arce Herculea uallum: & maius sit scādere collis An nostros rupisse globos; det inania famæ.

Iles niuibus & glacie cōfectos uici posse: eosq; hortat ut p cōmuni salute cōtra barbaros totis uirtibus adnitant̄ Cautibus saxis alpinis: Agere cū difficultate ambulāte. Enage. hortatis ē: parare iqt̄ aiōs ad pugnā ut hānibal q̄ gliaſ trāscēdissē alpes: discat plus eē supare ro. q̄ mōtes: & plus esse supare uallū romanog; & maiotis dif ficultatis q̄ arcē herculeā. i. sagunthinā. Sacros mōtes: alpes intactas: q̄s natura uidebat opposuisse hostibus ne italia bello hostili atq; externo q̄teret. Profundas. altas. Vallū: nostrū. i. idest discat pœnus difficilius esse supare castra romana q̄ alpes niuofas. Celsius: altius & supatu difficilius arce herculea. i. sagūho condita ab hercule. Colles: alpes & pyreneos montes. Det inania famæ: extenuat id qd̄ negare nō potest Scipio & de

Sintāsche

meās in patriā attulit caricas: uuas: oleū: & uinū op timū: uñ galli dulcedine allecti in italiā sele effude rūt. Beatas: opimas & fertiles sedes italicæ: Pepere remanu: effecerunt rebus a se gestis ut timerēt. Im pia: qm̄ ceperūt arbē & ioui capitolino bellū itulere Quirities romani quos ceperūt senones. Inania corda: uana & sine fide. Sollicitat: ad defectionē. Fluxā mog: gētē mirabilē boiorū. s. & habētē mo res iſtabiles: qm̄ defecerāt ad pœnos: & anteq; alpes trāscenderet hānibal boiorū legatio ad eū missa est pollicēs boios futuros duces itinerē & bellī socios. Iā cōsul. Scipio iā e massylia redierat. Phocaicis: massiliensibus. quoniam ipsa massilia condita fuit a phocēsibus. Diuersū laborē: qm̄ hānibal i alpibus Scipio in mari laborauerat. Signū su. classictū & si gnū pugnæ: erat est pīli signū tunica rubra posita p tabernaculo dueis. Vnde dicit Plu. i Pōpe. Extēplo cēsat tunica rubrā ponī iussit. hoc. n. ro. pugnæ si gnū ē cū id milites cōspexissēt cū clamore atq; alacritate dimissis tētoriis ad arma cucurrerūt: plaudamēta et cōsul coccinea erāt. Debellata pcul: uerba hā, nibalis suos ad operā nauādā hortantis: ne. s. post tot uictorias i ultimo actu pdāt decōg: & oīa q̄ fœlici euētu gesserāt cōmemorat ab colūnis herculeis usq; ad cāpos tauriōs i qb̄ castra hēbat. sic apd Lī. uiū. Ab herculis colūnis ab oceano terminisq; ultimis terrarū p tot ferocissimos hispāiae populos uicētes huc puenistis: pugnabitis cū exercitu tyrōe: hac ipsa æstate cæso uicto circūfesso a gallis ignotoq; adhuc duci suo: ignoratiq; ducē. Iberis: hispanis. Numē rosa ag. magnū exercitū. Nō as. iul. dicebat hanni bal rhodanū & pyreneos mōtes nō eē aspnatos iusfa sua. q. d. oīa sub iugū misim?: tm̄ italia supē. igī totis uirib̄ adnitēdū ē nē i cassū laborasse uideāur: & ut sinē cōseqm̄ cuīus causa tanti motus excitati sūt. Celatas: gallos. Amphitryonade: herculi. i uos armati trāscēdistis alpes quæ fuerūt herculi magn? labor & duxistis equos i iugū alpiū cū pritis hoī expedito uix p̄berent iter: itaq; debetis ajos colligere: & arguit ab honesto: i de ab utili cū hic labor sit datū rus italia bellī pīmī. Eqtē: equū hēnī iſſorē: antiqui: ut autor ē Macro. ut hoīem equo iſidētē ita & equū cū portaret hoīem eq̄tē dixerit. Vir. atq; eq̄tē docuere sub armis insultare solo & gressus glomera re supbos. Ad pul. dis. ad pugnā q̄ hoīes sunt clariores: & pulcrū est pugnare p patriā & mori si patrie salus regrat. Hostē mi. ha. oratio Scipionis cōsulis ad suos milites qbus ostendit minimo conatu ho/ f iii

trahit hannibaliq; quadam inani fama gaudebat se
scilicet potuisse alpes transcendere. Inania res inu-
tile & uanas extollat. Famæ: ad famâ iactet: in
q; se transcendisse alpes: dūmō a nobis uitius non
habeat quo cōfugiat: & fugere uolēti alpes ipsæ ob-
stent: ac manus nostras nō effugiat. Egere: pduxer-
unt: ut hic caderet. Dei. s: quos uiolauit rūpendo
södera. Tellus: hostilis: italia. Scire libet: a pre-
rita uictoria in primo bello pu. ostēdit poenos faci-
le superatū iri. eadē inqūit ē carthago: quæ hos mi-
litæ mittit: & priore bello pu. submersa fuit ad Ega-
tes. apd liuiū ait experiri iuuat utrū alios repete car-
thaginenses per. xx. annos terra ædiderit: an idem
sint: qui ad egates pugnauere insulas. Poto: ma-
ri siculo & libyco. Cæruleas ticiñus aquas: descri-
bit ticiñum fluuium: qui ortus in alpibus labiſ ppe
papiā & in padū mittit habēs aquas limpidiſſimas
& adeo mitis in cursu: ut uix labi uideatur. Iamq;
sub extremū noctis: describit crepusculū matutinū
quo tēpore uterque dux ad castra hostilia contem-
planda: naturamq; naturāque loci prodierat. Poe-
no: hannibali. Rapidis aliis: militib; leuis arma-
turæ. Acer hinni. uehemēs adeo ut suparet tubas

Cornu: ungula. Velox uirtus: uterq; prōptissi-
mus erat ad res præclaras obeūdas. Geminus cu-
pido: similis cupiditas pu gnandi. & ponit cupidi-
nem pro ipsa cupiditate: Concors inlania: similis
pugnandi furor. Cū subitū: describit augurium
quod apparuit utrisque priusq; manus cōferent:
quod portendebat annibalē. xvi. annos dilaceratu-
rū italiam: & postea supatū iri a Scipione cōsulis fi-
lio. Liuius ait lupū intrasse castra romanorū: lania
tisq; ouibus intactū euallis: atque examē apū arbo-
re prætorio iminēte consedisse. hæc prodigia. Sci-
pio cōsul procurauit priusq; in aciē copias educeret
poeta ingeniose linxit hoc augurium. Liquida
æthra: puro aeris splēdore. Sic Virgi. Nec lucidus
æthra syderea polus: & æthra ē generis scemini:
& significat splendorē coeli. Accipiter: hic accipi-
ter significabat annibalē: qui ab aphrica: quæ ē ex-
posita ad meridiem ueniebat. Notasque ab hono-
rediones. Dione mater est Veneris: quæ pro Ve-
nere ponitur: cui columbæ dicatae sunt: quibus ro-
mani significabant oris undia Venere per Aeneā

Saties: satieras. Gliscere: crescebat. Ales io-
uis: aquila ioui sacra: quæ nunquam fulmine tan-
gitur. & singūt poetæ ipsam ministrare ioui fulmi-
na. hæc aquila significabat Scipionem iouis filiū:
quauis putaretur filius. P. Scipiōis tunc consulis

Proles ducis: Scipio filius consulis. Perstrin-
gens: id est leuiter tangens. Exclamat liger. hic
erat augur Scipionis: qui augurium.

Dum magna fusō pugna retroq; ruentī
Qua uentū est obstēt alpes. sup ardua ductū
Huc egere dei latios ut sanguine fines
Imbueret: tellusq; hostilis conderet ossa.
Scire libet noua nūc nobis atq; altera bellum
Carthago an ne eadē mittatq; mersa sub æquor
Egatis inter uasto iacet obruta ponto.
Hæc ait: atq; agmen ticiñi flectit ad undas.
Cæruleas ticiñus aquas: & stagna uadoso:
Perspicuus seruat turbari nescia fundo.
At nitidum uiridū lente trahit amne liquorem
Vix credas labi ripis tam mitis opacis
Argutos inter uolucrū certamine cantus
Somniferā ducit lucenti gurgite lympham
Iaq; sub extremū noctis fulgetibus umbris
Lux aderat: somnusq; suas confecerat horas.
Explorare locos consul collisq; propinquū
Ingeniū: & campis quæ sit natura parabat.
Par studiū pœno: similesq; in pectore curæ.
Ergo aderat rapidis equitū comitatibus alis
Verū ubi commoto docuerunt puluere nubes
Hostē ferre gradū: & propius ppiusq; sonoros
Quadrupedū cornu tellus gemit ac simul acer
Vincentū litoos hinnitus saeuit equorum
Arma uiri rapite: arma uiri dux instat uterque.
Aimbobus uelox uirtus: geminusque cupidio
Laudis: & ad pugnas: martēque inlania cōcors
Haud mora iā tantū cāpī dirimebat ab ictu
Quātū impulsa ualet comprēdere lācea nodo
Cū subitū liquida nō ullis nubibus æthra
Auguriū: mētes: oculosque ad syderea uertit
Accipiter medio tendens a līmitē solis
Dilectas ueneri: notasque ab honore diones
Turbabat uiolētus aues: atque unguibus idem
Idem nunc rostro: duris nunc ictibus alæ.
Ter quinas dederat saeuia inter uulnera loeto
Nec finis satiesue noui. sed sanguinis ardor
Gliscere: & urgebat trepidam iam cede priorū
Incertamque fuge pluma labente columbaq;
Donec phœbeo ueniens iouis ales ab ortu:
Intenuis tandem nubes dare terga coegit:
Tū uictrix lātos signa ad romana uolatus
Conuertit: prolesque ducis qua parte decora
Scipio quassabat puerilibus arma lacertis
Clangorē bis terque dedit: rostroque coruscæ.
Perstringens conū galeæ: se reddidit astris.
Exclamat liger: huic supertos sentire monētes

Quartus

Ars fuit; ac penna monstrare futura magistra.
 Poene bis octonos italis in finibus annos
 Audaci similis uolucris sectabere pubem
 Auloniam; multamque feres cum sanguine pda.
 Sed compescit minas; renuit tibi daunia regna
 Armiger ecce iouis; nosco te summe deorum.
 Adsis o firmesq; tuæ pater alitis omen
 Nam tibi seruantur; ni uano cassa uolatu
 Metitur; superos praepes postrema subactæ
 Fata puer libyæ; & maius carthaginæ nomen.
 Contra læta bogus tyrio canit omnia regi
 Et faustum accipitrem cesaſq; in nube uolucres
 Aeneadis cladem; & ueneris portendere genti.
 Tu dictis comite contorquet primus in hostis
 Ceu suadente deo; & fatorum cōscius hastam;
 Illa uolans patuli longe per inania campi
 Lœtum perdiderat spatio; ni fusus habenas;
 Dum primæ decus affectat decerpere pugnæ.
 Obuia quadrupedis præcepis catus ora tulisset.
 Sic elanguescens; & iam casura petictum
 Inuenit uulnus; cedemque recepit ab hoste
 Cornus; & oblatæ stetit inter tempora frontis.
 Incurrunt acies magnoque fragore per æquor
 Suspedit cuncti freni sublime reductos
 Cornipedes ultronq; ferunt; erectus in auras
 It sonipes; rapidaque uolâs per aperta procella
 Tenuia uix summo uestigia puluere signat.
 Boiorum ante alias chrixo duce mobilis ala
 Arietat i primos obiicitque immania membra;
 Ipse tumens atauí brenni se stirpe ferebat
 Chrixus & in titulos capitolia capta trahebat.
 Tarpeioque iugo demens; & uertice sacro
 Pensantis aurum celatas umbone ferebat
 Colla uiri fuluo radiabant lactea torque
 Auro uirgatae uestes manicæq; rigebant
 Ex auro; & simili uibrabat crista metallo
 Sternitur impulso uasto percussa camerum
 Prima phalanx; spissæq; ruut cōferta p armis
 Unde boiorum sociata examina densent
 Infandi senones; collisaq; quadrupedantum
 Pectoribus toto uoluuntur corpora campo
 Arua natant; altusque uiru cruor altus æquorū
 Lubrica belligeræ sorbent uestigia turmæ;
 Seminecum lætu peragit grauis ungula pulsus.
 Et circunuolitans tetros e sanguine rores
 In ora cesorum. Peragit læthum perficit mortem. Seminecum eorum qui erant prostrati & non plane mortui.

illud interstatis ē: nā sciebat p̄ noscere futura ex uo latu auiū. Poene bis octones: uerba auguris: & augurii iteratio. Poene: anibal inq p. xvi. annos la cerabis italiā: & romāos q hēnt originem a uenere sed romanū impiū nō asseqrīs: & ni decipior augurio: Scipio: cuius galea perfrīxit ales: huic bello si nō p̄oēt: cognomeq; maius ipsa carthagine reportabit. appellabīs q̄ppe aphricāus. Volucris: accipitri

Daunia re. latina: nā in latfo regnauit daunus patet turni. Armiger iouis: aqla. Nā tibi: uerit ser monē ad Scipionē pueg. Praepes aqla. i. si. aqla uerū facit auguriū & mēte superū denūciat. Contra: ex alia parte augur anibalis aliter interstatis ē auguriū. Omina: auguria scelicia ipsi anibali. Gerit ue. romāis q a uenere originē hñt. Dictis comitē: quoniā hæc dicēs hastā in romāos contorsit q pppter distantiā irrita suisset: ni catus agēs equū suum p̄cipit: ut eēt primus q hostes ipeteret excepsit hastā iā cadētē in frōte. Cornu: hasta ex corno arbore. Stetit: i fixa ē. Oblatae: nam catus obtulit frōtē hastæ languescēti. Sublime redu. in altū erat etā hñtē capita: cōtractis habētis ab infessoribus. Rapida pcella: quodā i petu i star pcella: & tāta erat uelocitas ut uix i puluere signaretur uestigi. Ala: acies alæ dñtū i exercitu eq̄tū ordies: autore gelio q circū legiōes dextra sinistra ue tanq; alæ i auium corpibus locabātur. Arietat: facit i petu instar arietis: de quo dicti ē. Immania mē. quoniā galli sūt p̄ceræ staturæ. Tumēs: supbiles. Atauí brenni: hic fuit dux gallog: q quodā romā cōperat: ad quē hic chryxus originē referebat suā: & atauí sui br̄ni stemma iactabat. Trahebat i titulos: ascribebat gloriæ suæ Romā captā & capitoliū obſessū tituli dicūtur inscriptiōes: a claudes. Capitolia capta: seruit poeta iactatiæ gallicæ. non enī captū fuit capitolii: sed obſessum. Vmbōe: i clypeo chryxi: ce lata erat hifto. romæ captae a gallis: & aurum appēsum p̄ redēptiōe capitoliū & romanorū: qui illuc cōfugerat. Celtas: gallos. Vertice sacro: qm illt erat numinū sedes. i. p̄ redēptiōe capitoliū & tēpli ious. Pēlantes: accipientes a ro. ad pōdū. Torq; ful. aureo monili: torq; ornamētū colli quo galli utebātur. Auro uir. ue. qm uestes scutulis distinctas galli i uenerūt. Manicæ: et erat iterexte auro: & habebat armillas apud antiquos ro. tunicis uti māicatis molle atq; idēcor erat. gelius ait tunicis uti ultrū plixis ultra brachia & usq; i primores manus ac p̄pē i digitos romæ atq; oī in latio indecorum fuit eas tunicas græco uocabulo nostri chiridotas. i. manicatas appellauerūt. hac antiquitate iductus. P. Aphricanus paulifilius uir oībus bonis artibus: atq; oī uirtute p̄ditus Publio Sulpicio gallo oī delicato iter pleraq; alia q obicetabat id quoq; p̄bro dedit q; tunis utes manus totas opientibus. Simili metallo: auro. Camertū: camertes erat populi umbriæ hñtantes i mōtibus. Phalanx ē uocabulū macedonicū. Vñ bo iorg: ipsi boi q tāq; undæ irruerat. Infādi i pīi & sa crilegi p̄p̄ romā a senōib; olī captā & obſessū capituloū. Examina & multitudinem. Natant. sanguine obductas sunt. Sorbet uestigia. i. cruor replebat ue stigia ut nō cognoscerentur. Vngula equorū. l. cōficiet bat iacentes humili scimneces: & sp̄get bat cruorē

græco uocabulo nostri chiridotas. i. manicatas appellauerūt. hac antiquitate iductus. P. Aphricanus paulifilius uir oībus bonis artibus: atq; oī uirtute p̄ditus Publio Sulpicio gallo oī delicato iter pleraq; alia q obicetabat id quoq; p̄bro dedit q; tunis utes manus totas opientibus. Simili metallo: auro. Camertū: camertes erat populi umbriæ hñtantes i mōtibus. Phalanx ē uocabulū macedonicū. Vñ bo iorg: ipsi boi q tāq; undæ irruerat. Infādi i pīi & sa crilegi p̄p̄ romā a senōib; olī captā & obſessū capituloū. Examina & multitudinem. Natant. sanguine obductas sunt. Sorbet uestigia. i. cruor replebat ue stigia ut nō cognoscerentur. Vngula equorū. l. cōficiet bat iacentes humili scimneces: & sp̄get bat cruorē

Tyrrhene puer: Pelorus est promontorium Sici,
hæ uerus italam a quo hic pelorus nomen accepit
quem tumidū appellat: ut ostendat ipsum etiam fu-
isse tubicinē qui inflat buccas: cū sonat tuba. Vnde
Iuue. noræque per oppida buccæ. hoc nomē ideo
singit poeta: ut alludat ad tyrrhenū pīseum: æneæ
tubæ inuētorem. Cornu: a quo cornicines dicū
tur. ideo dixit Iuue. Quadrīgēra dedit gracchus
sestertia dotē cornītū: siue hic recto cantauerit ære.
Ambo: sic Virg. Strauit ambo. & si duo præterea
tales idea tulisset terra uiros: Rasilis hasta: polita.
Fallere: decipere chryxum uoluēdo equum ad sini-
stram. hasta transfixit femur picentis: & ilia equi:
cuius dorso insidiebat: & sic equū: & inseſſorem con-
fecit. Farfarus ē flu. prope equiculos: a quo hic Far-
farus nomen accēpit. Velino: uelinus ē lacus in
Sabinia: Virgi. Et roſcidā rura uelini. Gelido: p-
pter rigorem regionis. Pl. ait: Sabini uelinos acco-
lunt lacus roſcidis collibus. Egregiā decus: allu-
dit ad. M. Tullium Ciceronē. Celeberrima no-
mina: nā Tyburtus Corax & catillus uenerunt ad
bellum: cū æneas pugnauit in latio. Virgil. in. vii.
Tū gemini fratres tyburtia mēnia linquunt. Oli-
quondā in bella laurentia. Hispellatem: ab oppi-
do umbriæ hispello quod adhuc nomē retiner. ppe
Assilium & fulginiā: & metaurū a metauro flu. ap-
pellat: de quo loco suo dicitur. Metaurāque: uer-
sus ē Hipermeter. abundat enī syllaba una: sed hoc
cū sit sequēs uersus debet incipere a uocali. Du-
bia cuspide: incerta quē impeterer damū ne: an me-
taurū. Celticus: gallicus. Trepidos: romāos ter-
ritos a gallis. Quirinius: nomē propriū tractum
a quirītibus. hic erat fortis: nā in rebus aduersis nō
parcebat uitæ suæ. nunc equū impellebat: ut Anni-
balem impeterer: siue Chryxum: quod decus asseq-
non potuit. Gesa: tela gallica ad regē chryxū du-
ctorem gallorū. qui tantā st̄ ragebat tunc edebat.
Certus necis: cū certus esset se illic moritatum: siue
cum decreuisset mori: & oīo uitā suā contemneret
ut ducem illum conficere posset: unde dicit Seneca
Q uisquis uitam suā contempst: uā dominus ē.

Rutulum nodum: uinculum aureum: quo capili
li religantur. Vouentem nō exaudita: qui uoce
bat ea quæ a marte non exaudiebantur. Parcæ:
deæ: quæ uitam dispensant humanam filio. Lyca-
nus: erat hostis qui quirinio leuam abcidit: & cum
ille auerteret se ut fugeret uasagus caput leuicit: &
circiferens patrio clamore deos uocabat. Viro:
quirinio. Lenti: flexibiles. Rotat: rotādo strin-
git. Laxatis: remissis. Micans: mouens se eip-
sa manus recisa. Nescia: qm̄ erat diuisa a corpe.

Spargit humo: misericordia suo lauit ore cruore
Spicula prima puer timidi tyrrhene pelori
Purpureo moriens uictrix sanguine tingis
Nā tibi cū stimulas cornu: atq; in plia mentes
Accendis: enouasq; uiros ad uulnera cātu:
Hæsit barbaricū sub ahelo gutture telum;
Et clausit rauicū lœtali uulnure murmur.
At sonus extremo morientis fusus ab ore:
Fessa pererrauit mutis iam coruua labris:
Chryxus picentem: laurumq; nec eminus abo:
Sed gladio laurum: picentī rasilis hasta
Ripis lecta padī lœtum tulit: auia nāq;
Dum petit: ac leuo meditatur fallere gyto:
Hasta uiri femur & pariter per ahela uolatis
Ilia sedit equi: geminā dedit horrida mortem.
Idem sanguinea uehuli ceruice reuellens
Sternit præcipitem trepidō te farfare telo.
Et te sub gelido nutritum tulle uelino
Egregiū ausoniæ decus ac memorabile nomen
Si dent fata moras. aut seruent fœdera pœni
Tum tomulū atq; olim celeberrima noīa bello
Tiburtis magios hispellatemq; : metaturumq;
Et damū dubia meditatus cuspide uulnus.
Nec locus est tyriis bellī: pugnæue: sed omnem
Celticus impletū cāpum furor: irrita nulli
Spicula torquentur. statq; omne in corpe ferrū
Hic inter trepidos immane quirinius audens
Cui fugere ignotū: atq; iniucta mēte placebat
Rebus in aduersis exceptum pectore lœtum:
Cuspide flāmat equū: atq; dispigit gesa lacerto
Si referare uiā: atq; ad regē rūpere ferro
Detur iter: certusq; necis petit omnibū ausis
Quod nequeat sentire decus: cadit iguine fesso
Teutalus: & uasto quatitur sub pondere tellus
Occubit farmens flauam q; ponere uictor
Cesariem: crinemq; tibi grandiue uouebat.
Auro certātem & rutulum sub uertice nodum:
Sed parcæ intonsa non exaudita uouentem
Ad manes traxere coma per cädida membra.
It sumas cruor: & tellus perfusa rubescit.
At non tardatus iaculo occurrente lycaunus
Irruit: aduersumq; uiro rotat obtius ensem.
Et ferit insurgens humero qua brachia lentū
Annectunt nerui: decisaq; uulnere lœua:
Laxatis paulum moribunda pependit habenis
Dumq; micas tremulo conatu lora retentat

Quartus

Flectentē: in se fletere quā. i. ipsa manus cū penderet tenens lora flectebat equū ut prius: Iubaq; uesagus. tenens tubā galeæ & crines ipsā galeā suspensa portabat. Dūq; ea gal. dū galli hāc stragē in cāpo facerent cōsul scipio copias oīs in aciē eduxit. Accitas uocatas ex castris. Marsolq;: marsi sunt populi pelignis uicini & latinis quōdā bellisissimi. laurētū oppidū latit ubi regnauit latinus. cora oppidū latitū adhuc retinet nomē Sabelli alto nomine dicūtur samnites orti a sabinis uoto uere sacro: nunc dicūtur beneuētani ultra neapolim: Tuder oppidū umbriæ in mōte sitū: ubi mars colebat adhuc retinet nomē. Falisci populi sunt heturiiæ: ubi nūc est uiterbiū: apd quos ēt nostro tpe est magna copia lini candidissimi: quod purgatur aquis calidis illic paf sim scatentibus: iō dicit gentilia lina. Muris herculeis. tiburtinī: qm̄ tybur erat dicatum herculi: ideo hercule appellavit Martialis: catyll' post pris aphaia rai interitū ad thebas iussu ecli sui in italiā nauigauit: ubi cū trib' filiis corace catyllo. & tyburto cōdidit oppidū: & tybur a noīe tyburti natu maioris denoīauit. Pli. tñ dicit tiburtū fuisse cōditoris. nob̄le est ēt nūc tybur copia pomorū & maxie malis punicis q̄ subinde romā aduehūt: p tybur labiē anio fluvius: q̄ in plano mitē hēt cursum. Catylli. tyburtes accolētes anienē. Hernica saxa: hernici sūt populi cāpaniæ colōnia sabinorū quoq; ligua saxa uocātur herne: unde hernici dīcti: qm̄ mōtes cāpaniæ ī colebāt. Vir. Hernica saxa colūt quos diues anania pascit. Induratos ī pre. ri. i. ante duratos ī aq̄s frigi dis. hoc dicit poeta alludēs ad antīqtatē hernicorū: q̄ orti sunt a sabinis: sabinī āt mixti fuerūt cū lacedæmoniis: lacedæmoniū āt ī fantes rigidissima aq̄ euro tæ souebāt ut essent robustiores iō Papi. ī thebaide duḡ eurotā appellat: ad quā educātorū puerorū dīsciplinā alludēs ēt Vir. ait. natos ad flumina primū deserūs: s̄euoq; gelu duramus: & undis: de dīscipli na lacedæmoniorū: & uitæ īstituto ex legibus lycurgi dixi ī cōmētariorū officiorū. In fgelidis du. i. p̄ duratos ī aq̄s rigidis hernicorū quoq; caput erat anagnia q̄ adhuc retinet nomē: sed oīs ille tractus cāpania nūc uocat. Casinū: oppidū cāpaniæ ī cacumie alti montis sitū: iō ipsum appellat nebulosū nūc est illī celebre monasteriū qd̄ mōtis calini appellat. Terræ dominatiis: rōn. & ac italiæ. Dānati supis: qm̄ ī pugna ceciderūt. Vertex mediū pugnæ rotat agmina uertex. Scipio ī misit equū ea pte q̄ sui milites tāq; uertice aquaq; absuēbat: nā uertex pprīe ēcō torta ī se aq̄ & iō dicit rotat: iō tubitūgit īstinctū strage suorū. Seruat poeta decorū optimi & magnāimi ducis q̄ suis laborātib' opē ferre debet: & picula nō tiere: circa q̄ uersat uirtus. Rotat absorbet ipos milites ut facit uertex aquaq;. Vertex pugne: ip̄e ī pētus gallog: q̄ ro. cōficiēbat: & absorbebat: ut uertex nauigia. Inferias: ut ēcēt īferiae his q̄ ceciderāt: nā īferiae dicūt uictie q̄ mactāt diis īferis. Brēnū: aludit ad Brēnū: quo duce galli urbē ceperāt. Gorgoneo. toruo: ut fuit uultus gorgōis. i. Meduse habētis capillos spētōs. Frēa: iōpius cōsulis. Ferox. aīosus. Residēt ī dorso eq̄: cui' frēa p̄sauerat. Celsus p̄cer stature: nā p̄e pedes par erat cōsuli eq̄ti. Persu. auornat Scipionē poeta quē surētē ī campo cōpat Borreæ agitanti mare flatu sonoro: mare icariū nomē accepit ab Icaro dedali filio illic submerso: in quo sūt cyclades īsulæ. Sed poeta unā pro oībus posuit.

Canēti: albicāti pp spumas. Chrisus ut ī te. spes. i. postq̄ chrix' paḡ salutis spare poterat: urgētē Scipio cōcepit cōfenerē mortē ut honeste caderet. Rutilus: rubet. Inuadit ta. Chrysus īuasit tarīu romā, nū. q̄ ppe cōsulē pugnabat: & eī hasta interemit: & cum in armos eq̄ui effunderetur: hæsit pes cīgulis

Flectentem assuetos imitatur nescia frenos
Demetit auersi uesagus tum colla iubaque.
Suspensam portans galeam: atq; iclusa pempti
Ora uiri patrio diuos clamore salutat.
Dumq; ea gallorum populī dant funera cāpo
Accitas propere castris in prælia consul
Raptabat turbas primusque ruebat in hostem
Candentī sublimis equo: trahit undique lectū
Diuitis ausoniæ iuueneñ: marlosq; coramque
Laurentūq; decus: iaculatoremque sabellum
Et gradiuī colam celso de colle tudertem.
Indutosque simul gentilia lina faliscos
Q uosq; sub herculeis taciturno flumine muris
Pomifera arua creāt: anienicolæque cathylli
Q uosque in prægelidis duratos hernica riuis.
Mittebant saxa & nebulosi rura casini.
Ibant in martem terræ dominatiis alumni
Damnatī superis: nec iam redditura iuuentus.
Scipio qua mediū pugnæ rotat agmina uertex
Infert cornipedem. atq; īstinctus strage suorū
Inferias cæsis mactat labarumque padumque:
Et camum: & multo uix fusum uulnere brennū
Gorgoneoque larum torquentem lumina uultu
Occidit: & tristī pugnæ lepongīe fato.
Nam dum frexa ferox obiecto corpore pensat:
Atque æquat celsus residentis consulis ora:
Ipse pedes frontē in mediā grauis incidit ensis
Et diuīsum humeris iacuit caput abbatus amēs
Qui luctatur equo: parmaq; incursibus obstat
Ictu quadrupedis fulua porrectus harena
Elisa īcussis amīlit calcib; ora
Perfurit ausonius turbata per æquora ductor:
Ceu gelidus boreas totum cum sustulit īmo
Icarium fundo uictor mare: nauita uasto
Iactatur sparsus lacerata classe profundo
Cunctaque canenti perfunditur æquore cyclas
Chryxus ut ī tenui spes exiguumque salutis
Armat contemptu mētē necis horrida barba
Sanguinea rutilat spuma: rictusque furentis
Albet: & effuso squalent a puluere crines
Inuadit tarīum uicino consule pugnas

& sic cū magno pastore trahebat dñs: & cruor ex uulnere pfluens relinquebat uestigia in campo resperso sanguine. & imitatur Virg. de Troilo sic canente: Huic ceruixq; comæq; trahitur Per terrā: & uera puluis inscribitur hasta. iō ait: Cuspis signat ductus. i. uias & sulcos. Sparso: madefacto cruore: Tremulos du. obliquos sulcos faciebat hasta tracta p puluerē. Mæs: aīam Tarii: q fortiter occubuerat. Haud notū uultu: Nam fama tātū cognoscet Chryxū Scipio. Optato: quoniā optauerat cū Chryxo congregati: ut magnanimū decebat impe ratorem: q circa magna & ardua uersatur. Vulgū martēque minore: uerba Scipiōis ad equū suum: q uocabatur gorganus. sensus est: haec tenus uulgares milites strauimus: nunc autē ipsi superi uocant pugnam nostrā uulgarē: & minorē ad maiora: id est cædē chryxi: & proponit equo suo fīmū: si in op̄ primendo hoste operā nauauerit. Tapeta: hoc nō sine ratione singit poeta: quoniā in gallia Gisal pina: ubi tunc erāt Boī: & senōes siebāt pulchritu petes & uersicolores. Stra. ait. Vellera mediocria hēm̄ patauini: ex quibus preciosos tapetes intexerunt. Ardore sidonio: purpureo colore tyrio: quoniam in Phœnicia: ubi ē Sidon & tyrus tingit e greie pūrpura. Fuluis: auratis. Quātus phlegreis chryxum horréndum ac terribilē cōparat gigātibus q in phlegra ualle thessaliae pugnauerūt cum diis: uolētes detrudere iouē celo: gigātes tre filii fuerūt est etiā cāpus phlegreus in cāpania: ubi hercu. dele uit gigantes. Memo ne incense: uerba Chryxi ad Scipionē: cū quo singulari certamine cōgredi me ditabatur: insultat Scipiōi: dicens: Vis congregdi me cū. Nōne romani expti sunt nostras dextras: cū Roma capta fuit a gallis nostris. & nonne superfuit ali q; tunc: q potuissent narrare q; sint in uicta manus gallorum: & hoc dicēs emisit hastā: quæ potuissent ualidissimas portas quassare tanto impetu ut hostē transgrederetur. Seruat poeta decore insolētis galli: & uetosi. Nodis & obusto robore: nodosam: & flāmis induratā hastam: q portas deiicere potuisset. Dirā: horrendā & quæ poterat quassare portas: Trabē: hastam trabalē. Vel quassasse. i. aptam etiā ad portas deiicendas. Cui cōsul: uerba Scipiōis insultantis iactantiæ Chryxi: eas: inq; ad inferos. & dicas Brenno te non potuisse uidere nedū capere Romā. & q; procul a Capitolio: quod ille obseedit: procubuisti: & sic hasta eū transfixit. Proauo: Breno: ad quem tuum genus refers. Nodoleui: amento. Lini: toracis linei: Subiecta tegmina: id est penetravit tegmina ex corio: uel clypeum corio tectum: Haud aliter structo: chryxum uasto impetu procumbentē comparat magnis saxis: quæ in portu opponuntur fluctibus: & tandem suffossa ex collisiōe fluctuum magno fragmine cadunt in aquam: Ad littora tyrrhenā: ad portam ostiensem. Pugnatura fretis: quæ repelleret fretū ne naues lēderentur. Pila: significat quodcūque magnum saxum & molem. Nereu: ipsum mare cui est impacta pila. Diuersa: diuisa.

Miscentem sæuisq; uirū circūtonat armis. Voluitur ille solo: nā pronū effundit in armos Fata extrēa ferēs: abies rapiturq; pauore Tractus equi uinctis cōnexa ad singula mēbris Longa cruor sparso liquit uestigia campo: Et tremulos cuspis ductus in puluere signat Laudabat loeti iuuenem: egregiosq; parabat Vlciscī consul manes: cū dīra per auras Vox uenit: & chryxū ferrī clamoribus audīt Haud notū uultu. surgit uiolētior ira Cominus: atq; oculos optato in corpore figit. Tū stimulūs grato plausæ ceruicis honore Cornipedē alloqtur. uulgū: martemq; minore Mox gargāe uocat superi ad maiora: uides ne Quātus eat cryxus: iā nūc tibi premia pono Illū sidonio fulgentem ardore tapeta Barbaricū decus: & fuluis donabere frenis. Sic fatus magno chryxum clamore ciebat In pugnā: ac uacuo poscebat prælia campo Nec detrectātem par ira accenderat hostem Vt iussæ cessere retro: spatiūq; dederunt. Hinc atq; hinc alæ: medio stetit æquore pugna Quātus phlegreis telluris alūnus in aruis Mouit signa minax. & cœlū exterruit armis Tātus semifero chryxus sub pectori murmur Torquet: & horrisonis ululatibus erigit iras Nemo ne incēs captæq; superfuit urbi: Vt tibi quas brenni popūlus ferremus ī arma Narraret dextras: disce en nūc inquit & una Contorquet nodis: & obusto robore diram Vt portas quassasse trabē. sonat illa tremendū Ac nimio iactu seruasse improuida campi Distantis spatiū, ppiorē transuolat hostem. Cui consul. ferre hoc umbris: pauoq; memēto Quām pcul occūbas tarpeia a sede: tibiq; Haud licitū sacrī capitolia cernere montis. Tū nodo cursuq; leui simul adiuuat hastam Dignam mole uiri nīxus: fugit illa per ora Multiplicis lini: sub tectaq; tegmina neruis: Atq; altū tota metitur cuspide pectus. Procumbit lata porrectus in arma ruina: Et pcussa gemit tellus ingentibus armis. Haud aliter structo tyrrhenā ad littora saxo Pugnatura fretis subter cæcisq; procellis Pila immane sonans impingit ardua ponto Immugit nereus: diuīsaque cærula pulsū

Illisum accipiunt irata sub æquora montem.
 Ductore amissio pedibus se credere celtae
 Vna spes anima tantusq; pependerat ardore.
 Ac ueluti summo uenator densa pícano
 Cum lustra exagit; spissæque cubilibus atrā
 Immittit passim dumosa per inuia pestem.
 Dum tacitas uires; & flammam colligit ignis
 Nigrantí piceus sensim caligine uertex
 Voluitur. & pingui contorquet nubila fumo
 Mox subita in toto lucent incendia monte.
 Fit sonitus: fugere feræ: fugere uolucres.
 Atque una longæ trepidant in ualle iuuençæ.
 At mago ut uertisse globos: primumq; labore.
 Qui solus genti est; casu uider arma suorum
 Ac primū i pugnas equité uocat: undiq; nudis
 Assilunt frenis: infrenantique manipli.
 Nunc itali in tergum uersis referuntur habenis.
 Nunc rursus tyrias retro pauor aduehit alas.
 Aut illi dextros lunatitís flexib; orbes;
 Aut illi laeuos sinuant in cornua gyros
 Texunt alterno glomerata uolumina cursu
 Ac cædem refugam; cædentes arte resoluunt
 Hac pontum uice; uni exercet discordia uetus
 Fert boreas; eurusq; refert: molemq; profundī:
 Nunc huc alterno: nunc illuc flamme gestant.
 Aduolat aurato perfulgens murice ductor
 Sidonius: circaque metus: terrorque: furorque.
 Isque ubi callaici radiantem tegminis orbem
 Extulit & magno percussit lumine campos:
 Spes uirtusque cadunt; trepidaq; a mête reccidit
 Vertere terga pudor: nec lati cura decori:
 Sed fugere infixum est terræq; optantur hiatus
 Sic ubi caucaseis tygris se protulit antris;
 Linquuntur campi; & tutas petit omne latebras
 Turbatum insano uultu pecus illa pererrat
 Disiectas uictrix ualles: iamque ora reducto
 Paulatim nudat rictu: ut præsentia mandat
 Corpora; & immanis stragem meditatur hiatu.
 Non illum metabus: non illum celsior usens
 Euasere tamen: quanvis hic alite planta;
 Hic ope cornipedis totis ferretur habenis.
 Nam metabū ad manes demisit cuspidē fulges
 Fraxinus: usentem collapsum poplite flexo
 Ensis obit: laudemq; pedū cū sanguine ademit.
 Iamque dedit lœto stemium laurūque domoq;
 Collinum gelida uiridi quem fucinus antro.

Illisum montem: impactum saxum. Ac ueluti summo: gallos fugientes amissio duce comparat feris e monte fugientibus: qui incendio flagrat. Pycanus est mons Apuliae. Lustra: cubilia ferarum:

Pestem. incendium fumosum: Vertex piceus: summa flammæ fumosæ. At magno hic erat frater Annibal: & præfetus equitum: quos nunc duxit in pugnam: fugientib; gallis. Primum laborem: primum imperium pugnæ. Qui solus est genti: quoniam galli in pugna tatum primo ipse tu ualent. de quibus sic scribit florus: Galli sunt plus que in initio pugnæ: in fine uero plus quam sceminae

Genti: gallis. Patrium equitē: libycum. Nudi frenis: quoniam ipsorum equi sola uirgula gubernabantur: ut dictum est. Hac pontum uice hos uicissim fugientes comparat mari contrariis fluctibus agitato quod sluit & resluit. Hac uice: tali uicissitudine fluctus. Flamine: flatu. Aduolat auro: annibal armis conspicuus uenit in pugnam: cuius clypei fulgore cōspecto terga dederunt romani. Murex est genus conchillii: ex cuius sanguine tingitur purpura. Augato: quoniam purpura erat in texta auro. Et metus timor: atque furor comitabantur annibalem. Orbem radiantem: clypeum aureum datum munera a callaicis populis hispaniae: ut dictum est. Lumine: splendore clypei. Spes romanorum cecidit uiso annibale. Læti decori: deposituerat oem fortitudinem: qua pro decoro seruando mors tolleratur: & magnanimitas nullo modo uetit terga: etiam si moriendum sit. Decoris: gloriosæ mortis cum decoro uirorum fortium.

Optantur a romanis. hiatus: in quibus delitescerent metu Annibal. Sic ubi causeus. Annibalem magno impetu pugna ingrediētem & romanos timore perculsus comparat tygrici: cuius rabiem: tremendaq; uelocitatē cætera pecora reformidant.

Caucaseis. hircanis: de taurō monte: qui postea caucasus dicitur: supra dictum est. Insano uultu: terribili aspectu tygridis: & furēti. Reducto: prius clauso ore: quod paulatim diducit: ut obuias feras conficiat. Hiatu. ore lam aperto. Non illum: describit illos qui manu annibalis ceciderunt. Celsior: quoniam erat eques: metabus autem pedes.

Fraxinus hasta fraxinea. Obit: occidit. Laudem pedum: fugam & uelocitatem currendi. Doimo gelida: quoniam marci sunt inter montes: & ipse fucinus lacus: regioq; illa gelida est. Viridi: trâslu cido: quoniam aqua fucini limpida est: cuius ambitus sunt. xxx. milia passuum ubi adhuc extat emissarius Claudi opere mirabiliter perforato monte quo aqua lacus emittebatur ad lyxim: ut agri occupati siccarentur: canalem adhuc conspicuum magna difficultate Clavius absolvit post undecim annos continuos. xxx. hominum milibus sine intermissione operantibus: ut auctor est Tranquillus. Meminit etiam huius rei Tacitus.

Massicus: nomen deductum est a massico mōte campaniæ ubi nascitur uinū falernū: Vitiferi mōtis: massici uitibus consti. Sacro: dicato: ipsi baccho: propter uini præstantiā. Sed poeta alludit ad lucum sacrum: quoniam: ut auctor est Stra.lib.quinto: Lyris amnis abluit fregellas: & excurrit in lucum sacrum oppido incumbente: quem magnis honoribus minturnēs celebrabant: Gemmanti gurgite·lympida aqua. Pelsq; pēdē p̄mit: Vir. Hæret pede pes: dēfusq; uiro uir. Tergemini primā ante acīē: hoc singit poeta: ut imitē histōriam horatiōg: curiatiōrūq; q; tergemini & patruelēs, p patria dimicarunt tpe Tullii hostiliij: & Metii dictato ris albāi: duo Horatii prius ceciderūt: remālit unus ferro intactus. & tres curiatii uulnerati: ille fugā simulās ī p̄ximū fecit impētū: quo cæso alios ēt consecit: ut nanc accidisse Syllius cāit. Pli. ait li.vii. Tergemini nos nasci certū ē horatiōg: curiatiōrūq; exēplo pōt mulier uno p̄tu edere q̄tuor: qnq; & septē ut ī aegy pro. tot.n. loculos hēt uterū: sed ut plurimū singulæ mulieres singulos parūt: auctores sunt Arist. Pli. & Trogus. Barce sidonia: carthaginēsis. & ē nomen deductū a Barce urbe aphricæ: hæc fuit ux or xantippī lacedæmonii in p̄rio bello pu. Ledæo lacedæmonio: q Regulū cœpit. Fœlly uteri: quo niam tergeminos enixa est. Bella: tpe bellī punici: quo xantippus acerlitus & laconia a pœnis illuc nauigauit: & Regulū captiuū carthaginenibus tradidit. Res graiae: gesta mēoranda græcorū p̄stātia bellica & uirtutes: quibus græcia: & imprimis sparte xā: ippi patria floruerat. Ductor parēs: excellētia patris: qui Regulū uicit: cœpitque. Amycle: urbs est laconie: patriæ patriæ Castoris & pollicis: quā pro tota laconia ponit: quæ optimis flouruit institutis: & fortissimos habuit uiros: & imperatores: dū lycurgi leges uiguerunt de qbus alibi dictū est: hec oā impellebant adolescentes ad res p̄claras: ne degenerare uiderentur a patria uirtute.

Regulus iectus colla cathēis: hñs catheñis iniecas collo. i. uictoria patris de Regulo accendebat tergemios. Marte, pba, ge, i. fortiter pugnādo se esse ex lacedæmoniorū genere: q bellicosissimi fuerunt ondēre. Factis: rebus fortiter gestis: Lacōa pentē: xantippū lacedæmoniū. Ardebat: cupiebat uēire ad patriā auitā. Taigetus ēmōs laconiae: īde taigeta og ī nūero multitudinis. Suba. finito bello: quod tūc cū romāis gerebas. Eurotā: flu. lacōiæ: cuius aq frigida souebātur infantes. & ēt ī puectio ni etate exercitatiōis gratia natabāt. lege Cice. in se cūda disputatiōe tuscu. Ritus lycur. leges: q̄s Lycurgus tulit lacedemōiis: de qbus in cōmentariis officiōg dixi. Totidē nūero: tergemini aricini Ariccia urbs erat p̄pe romā sub albano monte cū sylua in qua erat tēplū Dianæ: & crudelis ritus sacro, rū institutus ab Oreste: ac iphigenia: cū Dianæ si mulacrū extaurica regiōe illuc asportassent: cui ma stabātur hoīes. barbaricus inqt Strabo qdā Scythicusque circa templum mos est: huic templo serui p̄fiebantur: hactamen conditione ut nullus posset sacerdotio fungi: nisi priore mactato: qui enim: inquit Strabo: uictimæ mactatae fuisset auctor sacerdos constituebatur: & hic rex Aricinus uocabatur. Vnde satis ample canit Valerius Flaccus: Soli immatis aricia regi: id est illi: qui uult templo præesse: quoniā cogit pugnare cum aliis. iō dicit Oui. regna tenēt fortes. Immitis. ppter crudelē ritū. fugitiuus qdam uir Stra. inqt: gladiū tenens: & suæ salutē semper circūspiciens &c. Egeriæ: egeria fuit nympha in sylua aricina: cū qua Numa Pōpilius cōmerciū habuit. Lacus: quoniā est illic amoenissimus lacus. Dura: inexorabilis parca. tres sunt: Lachesis. cloto: atropos. Heumachus: singit hæc noīa ingēiosa poeta: nā heumach dicitur bonus pugnator: clytias gloriōsus. Ceu bella leōes: hos tergemios tuentes ī pugnā generoso aīō cōparat leōibus libycis īter se pugnātibus. Squalētis: īcultos & desertos. Mapalia: tuguria pastoū. Cōiunx

Haud sæcūlū ægeriæ pubes hinc uirbius acer
 Hinc capis assiliunt paribusq; albanus i armis
 Subsidens paulum perfossa proruit aluo
 Albanum clytias; ast illi cuncta repente
 Implorunt clypeum miserando uiscera lapsu
 Eumachus inde capyn; sed tota mole tenebat
 Ceu fixū membris tegmē; tamen ip̄obus ensis
 Adnexāl parvæ decidit uulnere leuam
 Inque suo pressa est nō reddens tegmina nisu
 Infelix manus; atque hæsit labentibus armis.
 Vltimā restabat fusis īā palma duobūs
 Virbius huic trepidos simulanti ducere gressus
 Xatippus gladio rigida cadit eumachus hasta;
 Et tandem æquatæ geminato funere pugnæ
 Inde alterna uiris trālegit pectora mucro
 Inque uicem erepta posuerunt prælia uita,
 Fœlices lœti pietas quos addidit umbris.
 Optabunt similes uenientia lœcula fratres.
 Extremūque decus memorī celebrabitur æuo.
 Si modo ferre diem; miserosq; uidere nepotes
 Carmīna nostra ualent; nec famā iuidit apollo.
 At consul toto palantes æquore turmas
 Voce tenet; dū uoce uigei; quo signa refertis?
 Quis uos heu tuobis pauor abstulit horrida pri
 Si fors uisa loci; pugnæq; laceſſtre frōtē
 Post me state uiri; & pulla formidine tantum
 Aspice has dextræ; capti genuere parentes
 Quos fugitis; que ſpes uictis; alpes ne petemus
 Iplam turrigerò portantē uertice muros
 Credite submissas romā nūc tēdere palmas
 Natorum paſſim raptus cædemue parentū
 Vestalesq; focos extingui sanguine cerno
 Hoc arcete nefas. postquā inter talia crebro
 Clamore obtusæ; crassoque a puluere fauces
 Hinc lœua frenos; hinc dextra corripit arma
 Et latum obiectat pectus; strictūq; minatur
 Nunc ſibi; nūc trepidis n̄ restet comiūs ensem.
 Quas acies alto genitor dū spectat olympos
 Consulūs egregiū mouere pícula mentē.
 Gradiūm uocat. & patrio ſic ore profatur.
 Magnanimi me nate uiri; n̄ bella capessis.
 Haud dubie extremo terret labor; eripe pugnæ
 Ardentē oblītūm ſui dulcedine cædum
 Siste ducē lybię. nam plus petit improbus uno
 Consulūs exitio tota q̄ strage cadētum
 Præterea cernis teneræ qui prælia dextræ

libiſſa. mulher libica. Profuso: manati lacte. Pubes
 ægerie: ter gemini arcini. Virbi⁹ appellat⁹ fuit Hippo
 politus reuocatus ad uitā ope Aesculapii q̄ ſi bis uir:
 & trāſtatus ī ſyluā arcinā ad cultū dianæ cui⁹ fuerat
 studiosus. ad hāc fabulā poeta alludēs hūc arcinum
 Virbiū appellauit. & capyn atq; albanū ab albāis re
 gib⁹. Subsidēs. i clinā ſeſe: ut melius itē ſerrer:
 clycias cōfodit uiscera albanī. Proruit: ſtrauit. Illi
 albanō. Hemachus oc.ca. cuius manū ſecuit: cū cly
 peū nō remitteret. Tota mo. ip̄etu: & totis uirib⁹:
 quis eēt pſtratus. Tegmē: clypeū: q̄ uidebaſt eē affi
 xus manui: adeo tenacit ip̄a māus clypeū cōſtringe
 bat: ordo ē; sed tñ tota mole tenebat tegmē ceu fixū
 mēbris. Improb⁹ en. ip̄ius heumachi. Parmæ: cly
 peo. Decidit: ſecuit. Nō red. nō relīquīs. Glypeū
 ni. conatu. Hæſit ar. adhæſit clypeo cadēti. Vltimā
 pal. uictoria poſtrema: qm̄ ceciderunt capys & alba
 nus. Similāti du. gres. i. arripe fugā ſimulato tōre
 ab hoc iquit q̄ fugā ſimulauit: cæſi ſūt Xatippus &
 heumachus. Geminato fu. nā duo pœni: & duo ar
 cintiā ceciderāt. Inde al. i. Clycias: & Virbius: q̄ ſu
 perat ſe mutuis uulnēribus trucidarūt. Fœlices le
 laudat hoḡ mortē poēta q̄ p̄ p̄ia ceciderūt: cui uitā
 debēus: & p̄ q̄ uir bonus nunq̄ dubitauit occūberē.
 Sic Vir. d. Euryalo & niso. Fortūati ambo ſiqd mea
 carmīa poffit Nulla dies unq̄ memori uox eximet
 æuo. Et Papi. i theb. de Odeo & Diamāte. uos quo
 q̄ ſacrati q̄ ſis mea carmīa ſurgāt: Inferiore lyra me
 mores ſupabitis ānos. Forſitā & cōites nō aſpnabit
 umbras Euriſalus phrigiisq; admittet gl̄ia nyſi. Fer
 rediē: duraſ p ſecula: & trāſire ad poſteros: & ſi apol
 lo nō ſuident mihi fama. At cō. Scipio cōſul uides
 ſuos paſſi fugiētes: eos ignauiae accusauit: horratuſ
 q̄ ēad pugnā p decoro ſeruādo. cōparādaq; gl̄ia.
 Pallātes: effuſe fugiētes. Quoſi. re. uerba Scipiōis
 ad ſuos. Quis iqt̄ pauor abstulit uobis mētē: & co
 git uos fugere obliitos uī: nullā ro. nois hēntes roj
 nē: qm̄ pſtat mort: q̄ turpiē fugere: cū uivēdā nō ſit
 nī ſi decoro: & ſic arguit illos timiditatis q̄ fortitu
 dini oppōit: & ait: ſi nō audetis cōſistere i p̄ia frō
 re: ſtetiſ: poſt me: & eſte tātū ſpectatores pugnæ.
 Capti pa. detrahit hostibus ut magis ipſellat ſuos.
 Capti: uicti a ro. i primo bello punico. Iplā turige
 ros: pſopopea mouet affect⁹. Vestales fo. ignē ſex
 tinctū in tēplo Vestæ. & eſt locus a pio. Genitor.
 iuppiter miseratus durā ſortē cōſulis demifit martē
 qui illū e manib⁹ hostiū etiperet. Magnanimi me
 nate uiri uerba iouis ad martē ſiliū. Viri: Scipiōis.
 Extremus ultimus. i. timeo mortē cōſulis propin
 quā: ni ſubuenis: nā ſtudio cædēdi adeo in hostes
 pueſiſ: ut iā propriæ ſalutis obliuſcatur: & eſt ma
 gna laus Scipiōis: qui p patriæ ſalutē uitæ nō parce
 bat ſuæ: quod forte & magnū uirtū decet. Dulcedit
 ne cædū: ſtudio cædendi hostes accensum & oblitū
 propriæ ſalutis: Ducem libyē: hannibalem qui
 appetit Scipionē: & plus laudis q̄rit morte unius: q̄
 ſi totū exercitū trucidat: tātæ molis erat ſuperare
 Scipionē: cuius hæc magna ē laus testimonio iouis.

Dextræ teneræ. Nā erat tener adhuc Scipio fili⁹
 cōſulis: qui poſtea aſtricanus appellatus eſt. Trā
 ſcendere annos: pugnare ſupra uires ætatis.

Pubescere bello. si non potest expectare pubertatem bello matratur: sed puer adhuc frater rōnē ætatis pugnā affectat. & sic indoles Scipiois & rūdimētū imperatorie virtutis laudat a iove. Hoc uincat: hæc sit prīa uictoria: & laus ipsius pueri liberare parentē uulneratus ab hostibus. Sator rerū: iuppiter omnium parens & creator sic loquutus ē. Odrysia tellore: thracia. odrysae sūi populi Thraciae ubi mars regnabat: quoniam sunt bellū colissimū: & dom' martis erat sub hemisphērio mōte Thracie: ut ingēiose singit Papi. in Thebaide. Haud ulli facile: quā nō facile aliq's deorū portasset. Haud facilē: nō aptā. cypelopes erāt mistri Vulcani: brōtes: steropes: heminides & pyramō. Sudatū: sudoribus elaboratū. Bello titanū: tyranes fuerūt gigātes qui pugnaue rūt cū diis in thessalia. Exercitus una: delc' ibit comites martis. Bellona ē soror martis. & dicit Enio & aurigatur marti. iō dicit: opata frenis regēdis. i. regendo frena: equos flagello impellit. Fertur ab immēlo: desribit tempestatē que exorta est aduentu martis. & alludit ad rōnē naturalē. Saturnia sedet italia. Relabitur fonti: reuertitur propter timorē ad fontem ex quo fluit. Amnis: tincinus ppe quem pugna erat. Ductorē aulo. Scipio cōsul globo horū circūdatus erat: & iaculo garamātico in foemo re uulneratus ē. Tyrio regi: annibali ad quē cogitabat illa pubes referre spoliū Scipiois. Stabat: Scipio decreuerat illic' potius mori: ut fortē decebat imperatore: q̄ terga hostibus uertere: qd' e romana dignitate nō fuisset. & sic laudatur fortis aius scipionis: & contra cretetus & intrepidus. Acri mole: uehementi ipetu saeuens cædibus in hostes. Gyro arctato p' orbem: nā cinixerūt Scipionē: & q̄q' i illū torquebat iacula: & sic uulneratus ē: quē ornat poeta: cū dicit multitudine hostili circūdātū: ut uulnus acceptū nō sit idecoqz. Librat: eicit in Scipio nē. Hic: tūc. Puer: Scipio filii cōsulis: auxit paurore cōsulis. uulnus inquit Liuius. piculūq; itercursu: tū primū pubescentis filii. ppulsatū: hic erat iuuēis: q̄ huius bellī laudē adeptus ē: & aphricāus cognōia tus cōsulē patrē & medio acceptū: nō armis mō: sed et corpibus suis. p̄tregēs in castra nūsq; trepide: neq; effuse cedēdo reduxit. Seruati con. de. Celius ad seruū natiōe ligurē delegat. Malī eqdem de filio uerū esse: qd' & plures tradidere auctores. Bis conatus erat: laudat Scipiois pietatē erga patrē. cogitat inqt sibi mortē cōscire ut caderet a nō patrem: sed mars trāsserebat iras i hostes. Præcurrere: puenit re mortem patris. Latus li. uia: & plures mactauit in patris ultionem. Clypeo cœlesti: martis. Auctorem teli: illū qui patrem uulnerauerat. Ex ossibus patris. Emicat: abulat: & ex acie se proripu' at ferens humeris patrem. Libyis: idest ipsi milites aphri cesserunt Scipioni. Omnis iber: hispanus milles. Carthaginis arcēs: oraculum martis ad Scipionem pueg: cui p̄dicit gloriam: quam cōsequi debebat in fine huius bellī. Nā uicto anība le rededit Carthaginem ad tributum.

Iā credit puer atq; ānos transcedere factis Molitur: longumq; putat pubescere bello. Te duce primitias pugnæ: te magna magistro Audiat: & primū hoc uincat seruasse parentē. Hæc rerum sator. at mauors in p̄celia currus Odrysia tellure uocat: dum fulminis atrī Spargētē stāmas clypeū: galeāq; deorum. Haud illi facilē multoq; labore cyclopum Sudatū thoraca capit: quassatq; pauras Titanū bello satiatam sanguinis hastam Atq; implet curru campos exercitus una Irarū eumcnidesq; simul: lœtiq; cruentis Innuineræ facies: frenisq; operata regēdis Quadrūugos atro stimulat bellona flagello Fertur ab immēlo tempestas horrida cœlo. Nigratēs q; globos: & turbida nubila torquēs Inuoluit terras: quatitur saturnia sedes Ingressu tremefacta dei: ripasq; relinquit Audito curru: fontiq; relabitur amnis. Ductorē ausoniū telis garamātica pubes Cinixerat: & tyrio regi noua dona parabat Armorū spolium: & rorantia consulis ora Stabat sortunæ non cedere certus. & acer Mole retorquebat crudescēs bædibus hastas. Iamq; suo: iamq; hostili perfusa cruore Mébra madent. cecidere iubæ: gyroque p' orbē Arctato garamas iaculis propioribus instat. Et librat fæua coniectum cuspide ferrum. Hic puer: ut patrio defixum corpore telum Conspexit: maduere gene: subitoque trementē Corripuit pallor. gemitūque ad sydera rupit: Bis conatus erat p̄currere fata parētis Conuersa in semet dextra: bis trāstulit iras In pœnos: mauori fertur p' tela per hostis Intrepidus puer: & gradiū passibus æquat Continuo cessere globi: latusque repente Apparet campo limes: metit agmina tectus Cœlesti clypeo: & sternit sup' arma iacētum Corpora: auctorem teli multasque paternos Ante oculos animas optata piacula mactat. Tunc rapta propere duris ex ossibus hasta innixum ceruice ferens: humerosque parētēs Emicat attonitæ tanta ad spectacula turmæ. Tela tenent: ceditque loco lybis asper: & omnis late cedit iber: pietasque insignis & ætas Belligeris fecit miranda silentia campis.

42

Quartus

Nullatn̄ lōgo. supab̄is quīt p̄oenos : sed p̄fecto nunq̄ alseq̄ maiorē laudē: et si totū orbē subigeres: q̄ hodie
adeptus es: qa patrē liberalisti: h̄ectua pietas alia oīa: quē posthac facturus es. Macte: conduplicatio ad ma-
torem Scipionis laudē: mactus dicit magis auctus. i. uirtute præstās. Macte uirtute esto: inqt̄ Hora. & Liuius.

Indole sa. signo future uirtutis & ipse Scipio putaba ē filius iouis: sed de hoc albi dicet. Pōpōia uocata est ma-
ter Scipiois q̄ i p̄tu p̄it. Vñ dicit Pl. Auspicatus senecta parēte gignūt: sicut Scipio aphricāus prior nat⁹ pri-
musq̄ Cæsar a cælo matris utero dicit⁹: q̄ de cā cæsōes appellati simili mō nat⁹ & Mālius: q̄ Carthaginē cū ex-
ercitu strault: dicūt Scipionē natū eē ex Pōpōia & ioue mutato ī angū ut ipsa narrat filios apd̄ iscr̄os: ut postea
h̄eb̄imus. Sole emēso ter. iā sole occidēte. Clau-
sere tenebrae: qm̄ nox pliū ditemit: auctore Liui.

Cōdebat no. descri. aurorā: q̄ cōsula T̄icino motūs
citato c̄rsu ad trebiā cōtendit. Cōdebat: ab scōde-
bat: & pellebat obscuritatē noctis. Cynthia: luna si-
ue diana dicta a cynthio mōte deli ilūlæ: in qua na-
ti sunt phœbus & diana. Aflata ro. fra. radiis sola-
ribus: qm̄ recipit lumē a sole. Deuexo cur. inclina-
to ad occasū: & sole iā orſēte. Eoo: oriēte. At cōsul.
hoc primū cū Hānib le pliū suit quo facile apparu-
i: inqt̄ Liui. & eq̄tatu meliorē p̄cenū esse: & ob id cā
pos patentes: q̄les sunt īter padū: alpesq̄ bello gerē
do ro. aptos nō esse. Itaq̄ p̄xima nocte iussis militi-
bus uasa silentio colligere castra ab T̄icino mota: se-
stinarūq̄ ad padū est: ut ratibus q̄bus iūxerat flumē
nōdū resolutis sine tumultu. atq̄ iūctatōe hostis co-
pias traiceret: prius placētia puenere: q̄ satis sciret
hānibal ab T̄icino p̄fectos. Tristis cā. infelices
ro. pp̄ inopīa eq̄tatus. P̄cenis: hostibus. Secūdā.
aptā utilē pp̄ equos & elephātos. Trebiā: flu. ppe
placentiā: de quo dictū est. Colles: qm̄ ppe place-
tiā in colle q̄ nūc scī germani dicit̄ castra posuit.

Vano la. qm̄ incassū laborarūt Hannibal q̄ppe aſſe
quutus est eos ad Trebiam: & uicit. Dies ra. cur. s.
erāt qm̄ celriter cōtēderūt ad Trebiā. In me. am.
pado q̄ & Eridanus dicie. Dūq̄ uada. Liui. dicit hā
nibalem p̄ supiora padū uada exercitū traduxisse ele-
phātis ī ordinē dispositis: ad sustinēdū ī petū fluuii.

Vada: loca transitu facillia. Molles faciles. Lan-
guentia sta. i. dū q̄rit loca padū: in q̄bus esset aqua lā
guida & facilis ad trāsitū fbendū. Gracchoḡ p: cō.
Sēpronius: Gracchus collega Scipiōis e Sicilia quo
ptenderat ut insulā ab īperū barbaroḡ tueret: aut si
e repub. esset ī aphricā trāmitieret iūsse senatus celc
ri nauigatiōe p̄ orā superi maris ariminiū nauigauit
Inde ad collegā maximis itineribus cōtendit q̄ atrī
tas suor̄ uires ītra uallū refouebat Gracchoḡ fami-
lia nobilissima fuit: & multis triūphis: ac claro stem
mate ornata. cēsores ēt hāt. M. & C. Graechos.

Peloro tri. siculo: Pelorus est ad frētū Siculū ubi cū
Hieronē alloquutus esset Gracchus & res siculas p
tpis cōditiōe ordinasset ariminiū trāmisit. Accit⁹.
euocatus inde a senatu: Cærula: mare sup̄ez. In
īma. qm̄ imagines maior̄ disponeban̄ in atrīis: &
armariis & getilia funera ornabāt. erauit autem uul-
tus excēra expressi auctore Pli. Sēp̄q̄ defuncto ali
quo totus aderat familiae eius qui unq̄ fuerat popu-
lus. Trans am. padū. Quis ter. ur. uerba Hanni-
balis insultantis fortunae ro. Sicania. Sicilia unde
uenerat gracchus. Nepotū da. i. ueñere oēs itali iā
ad bellū: & illi q̄ hitant uersus Siciliā: & Apuliā: ubi
regnauit Daunus socer Dionedls: ide daunia apu-
lia dicta: hoc dicit pp̄ gracchū qui īde redierat. Pa-
punicū. At tu do. aertit sermonē suum ad Scipionē
cui exprobrat uitā: quā ope filii h̄ebat: & sic obiicit Scipiōi ignauia. Sic sic: optantis est: h̄ec geminatio seruit

Liber

affectui ipsius annibalis. Inde leui iaculo: hannibal prima luce humidas egest transgressores Trebiā fluuiā obegitare iubet hostiū portis: iaculādoq; in statioēs elicere ad pugnā romāos: iecto deinde certamine sensim circa flumen pertrahere. Semper omnis ad tumultū numidarū: primū oēm equitatū ferox ea parte uitium. dein de sex milia peditum. postrē oīs copias ad destinatū locū. iā ante consilio auditis certaminis eduxit. erat brūmā tempus: & romani corpora non curauerant: sed hostes ignibus ante tentoria factis: & oleo perunctis mēbris & cibo per ocium capto arma ceperunt. Leui iaculo: expeditis iaculatoribus: & iaculis in stationes Romanorum inieccit. Sub ipsa castra: usq; ad castra romana ut hostes irritaret ad pugnam. Alis masylum turmis: Numidarum & massylorum. Nec latius miles: romani putauerunt non seruari decorū suū: si uallo salutē tuerentur. itaq; prouolarūt ad pugnā ne ignauī atq; timidi uideretur. Sanguinei sagi: rubri: quoniā paludamenta imperatorum erāt cocci nea. & in hoc loco poeta sagū ponit p; paludamēto.

Clamore uocat: apud Liviū sic ait gracchus: quā tū ingemiscēt patres nostri circa mōenia carthagīs bellare soliti si uideāt nos progenēt suā duos consules: cōsularesq; exercitus ī media italia pauētes ita castra pœnū: q; Inter alpes appeninūq; ager lit suæ ditiōis fecisse. Vt tor. celsi: gracchū obuios quoq; sternētē cōpattorrēti q ex pindo mōte thessaliæ magno iperu ac fragore in plāo ruēs oīa sternit. Latus mō. ingēs faxū. Nō mihi meo. capitāt artētionē poeta ostendēs rei magnitudinē: quā ne Homerū qdē sōns ingēitorū æq;re potuisset: aut centū linguæ. Meonīa lin. homericæ: Meon apelles: & Dius fratres fuerūt. Apelles hūt filiā Critēdēs: quā Meon uitiauit: & Pœnio magistro ludi collocauit: quæ pepit pueq; Homerū ad Meleten puerū: unde Melecligenes appellatū ē: & hoc fuit Smyrne: quæ ē ciuitas meonīa ī asia. ūde Home. meonius diciatur: & Smyrneus. Phoebus pater. poetaq; numen Cōsulis: gracchi. Furorty. i. ānibalīs tyrii. Gnaros belli: pitos rei militaris. Veteresq; la. iā uetera nos: & multū assuetos bello: In ore al. ī conspectu qā ānibal uudit cadētē Phalantū: & gracchus mura nū. Anxur: supra Eufratē flu. ē oppidum terracia lingua uolscog anxur dicitū. Mōte pcelloso: aspo ñde terracina trachina. i. aspera uocata ē: ut auror ē Stra. nā trachis græce latine dicit̄ asper: & trachitis aspitas. Tritonis: palus aphricæ sacra Palladi: pa tronymicū sce. deductū a tritone flu. qui facit illam paludem. Insigni uelamine: coccineo paludamēto. Orbus partē uisus: altero captus oculo. Cītat: uibrat in cōsulē. Ore fero: tua fronte ferina. & crudelt: & sic bastam cōtorquēs oculū cupento trās egit. Trūcata: mutilata: & priuata altero oculo.

Necleuior dextra: ipse ānibal sāuebat dextra ī romāos: ut gracchus in pœnos. Meuanus: ex Meuana urbe umbrīa p; p; fluginia & hispellu: ubi est clitānus flu. cuiq; boues saturati & albiā triūphā tibus ioui capitolio imolabātur. Vir. ī geor. Hinc albi clitūne greges: & maxima taurus Victiā sāpe tuo perfusi flumine sacro: Romanos ad cōpla deū duxere triūphos: ad cuiq; imitationē hoc singit poeta: dicitque iouē fuisse ingratis: q passus ēuarenū cādere: qui studiose nutrituerat ioui capitolino maxi mā uictimā frustra: q; p; nihil p; fecit. Cādētes: albos. Vber fulgi. fertilis. Tristis: i grati. Ingrata cura: nō grata ioui. Maxima uictiā: tauri albican tes & pingues. Instat iber leuis; milites hispani in stabant & mauri: tantaque erat multitudo telorum ut cōlum regetur. Libycæ cornu: id est hastæ ex corno arbore.

Inde leui iaculo massylumq; impiger alis Castra sub ipsa datis irritat: & elicit hostem Nec latius uallo miles debere salutem Fas putat: aut clausas pulsari cuspide portas. Erūpūt: cūctisq; prior uolat aggere aperto Degener aut gracchus cōsul qtit aura comates Cassidis auricomæ cristas: humeroq; resulget Sāguinei patriū saguli decus: agmina magno Respectās clamore uocat: quaq; obuia densos. Arctat turba globos rūpens iter æquore fertur. Vt torrens celsi præceps e uertice pindī. Cum sonitu ruit in cāpos: magnoq; fragore Auulsum montis uoluit latus obuia passim Armēta: imāesq; feræ syluæq; trahuntur. Spumea saxolis clamat conuallibus unda. Non mihi meonīa redeat si gloriā linguae: Cētenasque pater det phœbus rumpere uoces. Tot cædes proferre queā: quot dextera magni Consulīs: aut cōtra tyriæ furor edidit iræ. Muranū ductor libyæ: ductorq; phalantum Ausonius gnaros belli: ueteresque laborum Alter ī alterius fuderunt cominus ore. Monte procelloso muranū miserat anxur Tritonis niueos te sacra phalante profundo. Vt primū ī signi fulsit uelamine consul: Quanquā orbus partē uisus: unoq; cupentus Lumē sufficiens bellis. citat improbus hastam Et summae figit tremebundā margine parvæ Cui cōsul: nāq; ira coquit pōc iprobe quicquid Restat ī ore fero: & truncata fronte relucet Sic ait intorquens dīrecto turbine robur. Et dirum tota transmittit cuspide lumen. Nec leuior dextra generatus aimilcare sāuit. Huic cadit infelix niueis uarrenus ī armis Meuanus uarrenus: arat cui diuītis uber Campi fulginea: & batulīs clitumnus ī aruis Cendentis gelido perfundit flumine tauros. Sed tristes luperi: atq; ingrata maxima cura Victima tarpeio frustra nutrita tonanti. Instat iber leuis; & leuior discurrere maurus Hinc pila: hinc libycæ certat subtexere cornus.

Quartus

Densa nube polum : quātūque interāacet aquī
 Ad rīpas campī tātum uibratia condūt
 Tela nec arctatis locus est in morte cadendī.
 Allius argyrippa; daunique profectus ab aruis
 Venator rudib⁹ iaculis & iapige cāpum
 Persultabat equo; mediosq; inuestus in hostes:
 Appula non uana torquebat spicula dextra
 Hic horret thorax samnitis pellitus ursæ
 Et galea annosī uallatur dentibus apri
 Verum ubi turbantem solo ceu lustra pererret
 In nemore; aut agitct gargano terga ferarum
 Hic mago; hīc seuus pariter uidere mahabal
 Ut subigente fame diuersis rupibus ursi
 Inuadunt trepidū gemina inter praelia taurum.
 Nec partē prædæ patitur furor; haud secus acer
 Hinc atq; hīc iaculo deuoluitur allius acto.
 It stridens per utrumque latus maurusia taxus
 Obuia tum medio sonuerunt spicula corde
 Incertumque fuit lethū: cui cädere hastæ.
 Et iā dispersis romana per agmina signis
 Palates agit ad rīpas miserabile pœnus
 Impellēs trepidos; fluuioque immēgere certat:
 Tum trebia infausto noua praelia gurgite fessis
 Inchoat; & precibus iunonis suscitat undas
 Haust subisdens fugientem corpora tellus
 Insidaque soli frustratā uoragine sorbet.
 Nec nit̄ lentoque datur conuellere limo
 Mersa pedum penitus uestigia; labē tenaci
 Hærent deuincti greslus resolutaque rīpa
 Implicit: aut cæca prosternit fraude paludis
 Iāque alios super; atq; aliis p̄ lubrica surgens
 Dum sibi quisque uia per inexplicabile littus
 Præripit; & putri luctatur & cespite, lapsi
 Occumbunt; seque sua pressere ruina
 Ille celer nādi iam iāque apprendere tuta
 Dum parat; & celso connixus corpore prensat
 Gramia summa manu; ligdīsc⁹ emergit ah undis
 Contorta rīpæ pédens affigitur hasta.
 Hic hostem orbatus telo cōplectitur ulnis
 Vndantemq; uado permixta morte coeret.
 Mille simul læti facies, ligus occidit aruis.
 Sed projecta uiri lymphis fluuiisbus ora
 Sanguineū hauserunt longis singultibus amné.
 Enabat tandem medio uix gurgite pulcher
 Hirpinus sociumque manus clamore uocabat
 Cum rapidis illatus aquis; & uulnere multo

Aequi campi: plani: id est omne illud spatium qđ
 erat inter hostes & trebiam: regebat armis & hastis.
 Liuius ait: Obruti sunt romani uelut nube iaculorū
 a balearibus coniecta. Arctatis: cōfertis & densis
 in pugna: adeo ut mortuus ad terram cadere nō pos
 set iō in morte nō erat locus cadendi ipsis arctatis.

Allius: nomen proprium uiri: qui ex apulia vene
 rat ubi regnauit daunus sacer Diomedis: qui argyri
 pam illic cōdidit. Rudibus: impolitis: & aptis ue
 natori: hūc interfecere mago & mahabal. E quo
 iapige appulo. Samnitis ursæ: nam apud samni
 tes ursi abundant: qui nūc beneuentani dicuntur.

Ceu lustra. ac si quæreret uenādo cubilia ferarū:
 Garganus mons est Apulie. Ut subigente famez
 Magonem & Maharbalem irruentes in Allium cō
 parat ursis taurum impenitibus. Subigente, im
 pellente. Iaculo acto: imisso hīc Magone: illinc
 a Maharbale: & utriusque hasta cor transfixit: dubiū
 q; fuit: cuius hasta intulisset mortē: & laus est Alli:
 quem duo ductores simul confecerunt. Maurusia
 taxus: hasta punica extaxo. Palantes: effuse fugien
 tes. Agit: ipellit. Tum trebia infausto: singit poe
 ta trebiam insurrexisse cōtra romanos: ad imitatio
 nem Homeri qui in uigilim opima iliados canit
 Icamandrum assurrexisse contra Achillem: & Iuno
 nem orasse Vulcanū ut flāmis auxiliaret: sic singit
 etiam Papintus de ismeno fluuiio thebāo: qui insur
 rexit contra hypomedontem: & illum submersit.

Tellus subsidens: aperiēs se & deorsum tendes
 absorbebat milites infida uoragine. Nit̄: cōsistē
 re. Lento: tenaci creta. Inexplicable: ex quo non
 poterant se explicare. Cæca: quia non apparebat
 fraus. Contorta: immissa ab hostibus. Aruis: ex
 tra uadum fluuii. Hirpinus: nomen acceptum ab
 hirpinis populis: de quibus loco suo dicetur.

Vis elephantorum: Liuus ait: ad hoc elephanti
eminentes ab extremis cornibus: equis maxime: no
uisu modo: sed odore insolito territi fugam late la
te faciebant. Turrito dorso: quoniam elephanti
portant in dorso turrem & propugnatores. Va
dis: aquis trebie. Incubat: imminet: & occupat
alveum fluuium. Explorant aduersa uiros: quo
niā circa difficultia & aduersa uersatur virtus: & p
labores atq; dolores parat sibi laudem. Explorat
experiatur & considerant: quoniam in aduersis ho
cognoscitur. Duro cliuo: uia aspera: quae profert
uirutē: cuius radices amaræ sunt: Fructus autē sua
uissim;. Interrita: quae non frangitur aduersis: i
mo se lebit ulcio periculis: ut laudem assequat.
In honoratam: ignauam & ingloriam: quoniam
in aqua no potest osteneri fortitudo. Famae mun
dam: sine honore ac fama. Non queat ausonius:
irruit in elephantum fibrenus iuquiens. Experiri
libet: sit ne in terris aliquid ita horredum: quod en
sis romanus no possit cōficere: & sit ne aliquid tam
terribile: quod non possit necare hasta tyrrhenæ. i.
itala. Feræ: elephanti. Prosequitur: id est elephas
impellendo caput adiuuit ictum: quoniam telum
altius penetravit. Lapsus: excusso e dorso elephan
ti. Extensus: id est per extensa & ampla latera: & ē
accusandi casus. Vibrat: quatit. Clausit: fluiū:
scilicet sua ruina. Ecce p aduersum: describit pu
gnā Scipionis in ipso fluuiio. Per aduersum am
nem: cōtra cursum ipsius fluuii: id est aduersa aqua;
ut maior esset labor. Implacabilis: concitatus.
Tum pelopeius auis: Telgon erat cyrenaicus: cyre
nem autem: ut iam dictum est therei condiderunt:
qui ex laconia profecti: Calisten urbem: prope mi
norem Syrtim coluerunt & theram a duce denomi
natū: ideo dixit supra: Pelopei stirpe nepotis: &
hic Telgon. Auis: id est propter maiores suos. &
& cyrenes conditores suos erat pelopeus: id est Lace
dæmonius: & peloponnesiacus: quoniam Pelops
Tantali filius illic regnauit: & nomine peninsulæ de
dit. Longo rigore ferri: id est totum ferrum: qd
erat in hasta penetravit in os Telgonis. Quies:
id est non illuc quieuit prostratus eo uulnere: sed p
trebiam in padum: & per hunc in mare Adriacum
deuolutus est. Lapse: hic lapsus erat Maurus: & i
finibus Mauritaniæ horti erant hesperidum. & po
ma aurea. Fuluos: aureos. Iamque ferox torū:
Trebia relaxauit suum fontem: & omnis uires suas
in romanos effudit. Torquet: immittit. Sēlit
scilicet Scipio trebiam augeri & i romāos sēuire.

Impulit asp equus: fessusq; sub æquora mersit
Accumulat clades subito conspecta p undas
Vis elephā orū turrito concita dorso.
Nāq; uadis rapitur præceps ceu, pruta cautes
Auilli montis: trebiāq; insueta trementem
Præ se pectori agit: spumati incubat alueo.
Explorat aduersa uiros: perq; aspera duro
Nititur ad laudem uirtus interrita cliuo.
Nāq; inhonoratam fibrenus pdere mortem.
Et famæ mūdam impatiē spectabimur inquit:
Nec fortūa meum condes sub gurgite locum
Experiar sit ne in terris domitare quod ensis
Non queat ausonius: tyrrhēa q; pernecet hasta.
Tum iacit assurgens: dextroq; in lumine slistit
Spicula saeva feræ. telūq; in lumine liquit.
Stridore horrisono penetratē cuspīdis ictum
Belua prosequitur: lacerāq; cruce profuso
Attollit frōtem: & lapsus dat terga magistro.
Tū uero inuadūt iaculīs crebraque sagitta.
Ausī iam sperare necem: immensosq; p armos
Et laterum extensus uenit atra cuspide uulnus.
Stat multa in tergo: & migratī lācea dorso.
Ac syluā ingētem concusso corpore uibrat
Donec consumptis longo certamine telis
Concidit. & clausit magna depressa ruīna.
Ecce p aduersum quāquā tardata morātur
Vulnere mēbra uirū. subit implacabilis amnē
Scipio: & innūeris infestat cedibus hostem.
Corporibus: clypeisq; simul: galeisque cadētū
Contegit trebia: & uix cernere liquitur ūdas
Mezeus iaculo gestar prosternitur ense.
Tum pelopeus auis cyrenis incola telgon.
Hinc torquet rapido correptum e gurgite pilū
Et qnātū longo ferri tenuata rigore
Procedit cuspis p hiāia transigit ora
Pulsati ligno sonuere in uulnere dētes.
Nec iacto quæsita quies turgētia membra
Eridano trebia: eridanus dedit æquoris undis.
Tu quoq; lapse cadis tumulo post fata negato.
Quid domus hespidū aut luci iuuere dearū
Fuluos aurisera seruātes arbore ramos.
Intumuit trebā: & stagnis se sustulit imis.
Iamq; ferox totum ppellit gurgite fontem.
Atque omnis torquet uires: furit unda sonoris
Vorticibus: sequturq; nouus cū murmuř torques
Sensit: & accensa ductor uiolenius ira

Magnas o trebia & meritas imperfide pœnas
 Exolues inquit: lacerum per gallica riuis
 Dispurgam rura: atq; amnis tibi nomina dema
 Quoque aperis te fōe premā: nec tāgere ripas
 Illabique pado dabitur: quæ nam ista repente
 Sidonium infelix rabies te reddidit amnem;
 Talia iactantem consurgens aggere aquarū
 Impulit: atq; humeros curuato gurgite pressit.
 Arduus aduersa molle irrūpentibus undis
 Stat ductor clypeoq; ruente sustulit amnē.
 Nec non a tergo fluctus stridente procella
 Spumeus irrorat summas aspergine cristas.
 Ire uadis: stabilemq; uerat desigere gressum
 Subducta tellure deus: percussaque longe
 Raucū saxa sonant: undæque ad bella parentis
 Excitare pugnant: & ripas perdidit amnis.
 Tum madidos crines: & glauca fronte reuictū
 Attollit cū uoce caput: pœnasq; superbas
 Insuper & nomen trebiæ delere minaris
 O regnis inimice meis: tot corpora porro
 Dextra fusa mea clypeis galeisq; uirorū
 Quo mactas arctatus iter: cursumque reliqui.
 Cede uides stagna alta rubet: retroq; feruntur.
 Adde modū dextre: & cāpis icūbe propinquis.
 Hæc uenere adiunctatumulo spectabat ab alto
 Mulciber obscuræ tectus caligine nubis
 Ingrauat ad coelū sublati scipio palmis:
 Dii patrii: quorū auspiciis stat dardana roma
 Taliū me læto tanta inter prælia nuper
 Seruastis: fortunæ anima hæc excindere dextra
 Indignum est uisum: redde o me nate periclis
 Redde hosti: liceat ballati arcessere mortem
 Quā patriæ: fratriq; pbem: tū percita dictis
 Ingenuit uenus: & rapidas detrusit in amnem
 Coniugis inuicti uires: agit undiqne flammā;
 Dispensus ripis ignis: multosq; pannos
 Nutritas fluuiio populae feruidus undas
 Vritur omne nemus: lucosq; effusus in altos
 Immisis crepitat uictor uulcanus habenis.
 Iamq; ambusta comas abies iā pinus & alni
 Iam solo restans truncu dimisit in altum.
 Populus assuetas ramis habitare uolucres
 Flama uorax imo penitus de gurgite tractos
 Absorbet latices: saeuoq; urgente uapore
 Siccus inarescit ripis cruor horrida late
 Scindit in rimas: & hiatu rupta dehiscit

Magnas o trebia: uerba Scipiōis ad trebiā: cui m̄t
 natura ademptus alueū quod ideo poeta fingit: ut
 ad ueram historiam alluderet: qm̄ autore Strabone
 Marcus scaurus deductis ex Pado usq; in patmensē
 agrū fossis nauigationibus cōmodis paludes ipsas
 exsiccauit e cāpis: per placētina si quidē artua trebia:
 padum influes: aliq; item complures ante fluuii ul
 tra modū plenius stagnabat: hic est ille Scaurus qui
 per pisas & limā usq; sabbatios uia strauit æmilia
 & hinc per derthonē. Alia uero est æmilia uia: quæ
 flamineam excipit: eodem enim cōsulatu Marcus
 Lepidus & Caius flamineus college fuerūt uictores
 liguꝝ. Struere hic flaminiam usq; Ariminū. Reli
 quā Lepidius usq; Bononiam. Per gallica rura: p
 agrū placentinū: qui est in gallia cīsalpina. Lacerū:
 sectū in riuos & fossas. Amnis: non uocaberis: in
 quā fluuius: sed riuus. Sydonium amnē. fauentē
 carthaginensisbus. Aggere: cumulo. Stat ductor.
 laus Scipiōis ab animi robore: nō enim uolebat ce
 dere: sed sese contra aduersa erigebat: quāuis ī aqua
 nō possit uera fortitudo ostētari. Ire uadis: ī gredi
 per aquā fluuii. Excitæ: euocatæ. Perdidit ripas
 quoniam per campos sese effundebat. Glaucha frō
 de: harundine sub uiridi. Pœnaq; superbas: uerba
 Trebiæ ad Scipionē. Tot corpora porro: laus sci
 pionis ab hoste: quoniam propter cadasera hostium
 detecta ī uadiā Scipioē fluuius restagnabat. Por
 ro: certe. Arctatus: cōstrictus. Adde modū dex
 træ: īpone finē cædibus: aut si uis pugnare pugna ī
 cāpis pximis nō ī meo alueo. Hæc uenere adiū
 cta: fingit poeta. Venerē miserata sortē Scipionis
 tendentis ad cœlum palmas ī misisse incēdiū in tre
 biā & omnis arbore absuūlisse. Mulciber vulca
 nus faber louis & numen ignis & ueneris maritus:
 quod nō sine rōne fingit poeta qppē ex calore: atq;
 humiditate omnia procreatur: & mēbris calefactis
 uenus excitat. Ingrauat: ingrauat hoc Scipio: & cō
 q; rīs sc̄pī ab amne. Dii patrii: uerba Scipionis
 ad superos q̄rētis de sua fortuna: qd. signaua mor
 te perire: ut facit æneas Virgilianus. Quoꝝ au
 quoꝝ numine & tutela: sed obscurū erat: in cuius nu
 minis tutela ēt roma. Dil patrii erat penates: quos
 magnos deos troiani dicebāt: Cassius emīa autore
 Macrobius dicit Samothraces deos eosdē romāorū
 penates propriæ dici deos magnos: sciens inq; hæc
 noster Vir. ait cū sociis: Natōꝝ p̄eatibus & magnis
 diis: hos uocabant troiani etiā deos patrios autore
 Higino: cui opinioni Vir. astipulat̄ dicens dii patrii
 seruare domū: de his ēt intelligit hic Sylluis. Ta
 lin lætho ignauæ. ïhonoræq; morti ne seruastis in
 pugna ad Tīcinū. Dextra: manu hostili: & in acie.
 Bellanti: qm̄ tunc appetet fortitudo. liceat inquit
 pugnando mori: ut sortē uirum decet. Fratris
 Gneo Scipioni: qui erat in hispania. Quā probē
 laudari possim: & meum decorum seruare. Rap
 das uires: ignē qui omnia domat. Inuicti coniui
 gis: Vuulcani: quoniam ignis cū inualuit inuictus ē:
 Vnde aliqui philosophantes putauerūt ignem fuī
 se p̄ principium rerum: quia ignis propter potētiam
 convertit omnia ī suam naturam: & ignis est uali
 dissimum elementum. In altym: aerem. Ab
 sorbet: desiccat aquas.

Liber

Stagnis: aq̄s iā obductis fauilla & clnere. Attā dē a trebia: post hāc pugnā ī s̄cēlē romanus exercitus nocte sequēti ratibus Trebiā trāsmisit: uēitque Placētā & cremonā. romā ā trepidatū ē: accepto cladis nūctio: creatiō lūt̄ alii cōsuleſ Flami. & Serui. Poeta dicit Scipionē & Grac. metatos fuisse castra ī edito loco ut eēnt ab hostib⁹ tuta. Vndis lo. aq̄s trebiæ: q̄ fauerat̄ hostib⁹ ī ea pugna. Trāsimēus ē lacus pusinus. Boiog nūp po. Flaminius paulo añ boſos debellauerat gētē gallicā accolētē padū: q̄ nūc creatus ē consul cū Serui. cuius flaminī temeritate exercitus R.o. ad trāsimēnū p̄fīgatus est: accep̄tis a Grac. prioris āni cōsule duabus legiōibus: & duabus a.C. Attilio ftoře ī hetru. pperauit. Cor de le. ī sc̄ia ignauā: & nō hēntē ī se aliqd pōderis: iō facile supabat̄. Astus ī. sine malitia. Poeni āt: cū q̄ bus nūc res erat astutissim⁹ erāt & ifidi. Tyrāno: ānibali. Hūc: flami: Leuis om̄i. malo om̄ine cre atū cōsulē. Saturnia: iuno filia Saturni: que romā nos odio p̄sequebat̄ destituit̄ cōsulatū slami. ut ro manū exercitū pderet. Fesso impio: attritis rebus romāis dupliči clade. Fatalia dā. fatu uētura. Iuris potātis cōsularis. Glauū: claus dicit̄ temo nauis quē p̄ regimē pōit & iure cōsulari. Sub nu. sub di tione. Vt pe. ru. Flaminī temerariū cōpat naūe impito q̄ nauī ad naufragiū ī pellit. Rudis pe. ignarus artis nauigādī. Tenet ui. uen. facit id qđ solēt facere uēti. i. nau ad scopulos ī pellit: cū igno ret arte nauigandī. Lydorū po. he truscos. Lydi: ut dictū ē uenerat̄ ī hetru. ducet tyrrhēo. Corinthi: cori thus fuit oppidū hetru. patria dardāi filii iouis: & electre q̄ patriā deserēs suā ī samothraciā pfectus ē. uñ p̄cates sacra: sacroruque ritus aduexit ī Phry. q̄ postea æneas ī latiū reuexit: & iō pp̄ dardanū ap pellat̄ h̄ctrū ī sedē sacratā: nūc appellat̄ Corthōa nō lōge ab Are. & lacu pusio quo pfectus ē Flami. alibi dicit: Arei muros corithi nūc diruat arces. Colo. meo. lydos: nā lydi ex meōia q̄ & lydia dicit̄ p̄fēcti cū he trusci h̄tarunt: & iō he trusci meōii. lydi & tyrrhēi a duce tyrrhēo dñtur. Auorū: antiquo rū q̄ mixti fuerunt: iō dicit̄ pmixta stirpe. Necre: aph. singit poeta iunonē cōuerfā ī formā Trasime ni monuisse Annibalē noctū: ut ad lacū pusio cōten derer: ubi ro. exercitū p̄fīgatus esset. Mo. de. iu no: respexit ad nu. sic Vir. Venerē appellavit deū.

Oia sō. descri. tfs quo iuno annibalē monuit. O fo. fa. uerba iunōis ad annibalē: quoꝝ p̄cipio beniuolētia captatur: īde pp̄p̄tūr utilitas & gloria ut magis uir laudis cupidus excitetur. Ad mag. uenture deos: laus hec ē romā orū ex ore iunōis ini micā: q. s. solis italis siue romāis dabatur ascende re coelū: & referri in numer⁹ deog. Ausōia: ī italia Cur fata tenemus: breuis ē narratio: qua suadet ab utili nō esse cunctādū cum prosp̄a fortūa cito di scēdat. Itaq̄ instandū est inḡ dū fortūa tibi aspirat quæ temeraria ē & cæca. Quātū uouisti: locus ē ab utili: quoniā hæc oratio in genere deliberatiō uersatur. Poteris inquit o annibal nunc id efficere quod tuo patri iurasti: & satiate manes paternos sanguine Romanorum.

Tellus: ac stagnis altæ sedere fauillæ. Miratur pater æternos cessare repente Eridanus cursus: nūmp̄harum ī tima m̄estus Impleuit chorus attonitū ululantibus antra Ter caput ambustum conantē attolere iacta Lāpade uulcanus mersit fumātibus undis. Ter correpta dei crines nudauit arundo Tum demum amissæ uires: & uoce precatis Orātīq̄ datum rīpas seruare priores. Ac tādem a trebia reuocauit scipio fessas Munitū ī collē gracchō comitātē cohortes At pœnus multo fluuiū ueneratus honore Gramineas undis strauit socialibus aras. Nesciūs heu quāto superi maiora mouerent Et quos ausoniæ luctus trāsimene parates. Boiorū nuper populos turbauerat armis Flaminīus: facilisq̄ uiro; tū gloria bellī Corde leue: atq̄ astus inopē contendere gētem Sed labor haud idem tyrio certasse tyrāno. Hūc leuīs urbī genitum ad fatalia dāna Omīnibus parat ī imperio saturnia fesso. Ductorem: dignūque uirū ueniente ruina. Inde ubi prima dies iuris: caluumq̄ regendæ Inuasit patriæ: & sub nutu castra fuere: Vt pelagi rudis: & pontū tractare per artem Nesciūs accepit miseræ: si iura carinæ Vētorū tenet ipse uicem: cūctisq̄ procellis Dat iactare ratē: fertur uaga gurgite puppis Ipsius ī scopulos dextra ī pellente magistri Ergo agitur raptis præceps exercitus armis Lydorū populos: sedemq; ab origine prisci Saeratā corithi: iunctosq; a sanguine auorum Meonios italis permixta stirpe colonos. Nec regē aphrorū nascenda ad cœpta moratur Laude sup̄ tāta mōitor deus: omnia somni Condiderat̄: ægrisq; dabant obliuia curis. Cū iuno ī stagni iuuenem conuersa propīqui Et madidæ frontis crines circūdata fronde Populea stimulat subitis præcordia curis. Ac rūp̄it ducis haud spēnenda uoce quietem. O fœlīx famæ: & latiō lachrymabile nomen Annibal ausoniā: si te fortuna creaſlet Ad magnos uenture deos: cum fata tenemus: Pelle moras: breuis est magni fortuna fauoris. Quātū uouisti cū dardana bella parenti Iurares: fluet ausonio tibi corpore tantum

Quartus

Securus: iam uictor ad trasimenū mihi sacrificabis. Nāq; ego sum celsis: ne uideretur esse fantasma quoddā dicit se esse trasimenū: numē. Lacus perusini ubi erat futura clades. Tmolo missa manus. i. ipsi meonit: & lydiū qui uenerunt ex lydia: ubi est timolus mons qui etiā timolus dicit. Oti. Deseruere sui nymphæ uineta timolī Numine: monitu trasimenti. Aerii mōtis: altissimi appennini. Horrebat. describit appenninū niuib; & pruīnis obductū. Ire iubet. Hānibal iussit exercitū pcedere sine mora: q̄ppe prior gloria quā fuerāt adepti ī alpib;

Sanguinis: & patrias latib; cedib; umbras.
Nobis persolues merito securus honores
Nāq; ego sū celsis: quē cīstū mōtibus ambit
Tmolo missa manus stagnis trasimenus opacis
His agit tur monitis: & latā numine pubem.
Protinus aerii præceps rapit aggere montis;
Horrebat glacie saxa inter lubrica summo
Piniferum cœlo miscens caput appenninus
Condiderat uix alta trabes; & uertice celso
Canus apex strīcta surgebat ad astra pruina
Ire iubet: prior extingui labique uideretur
Gloria post alpes: si stetur montibus ullis.
Scandunt prærupti nimboſa cacumina faxi
Nec superasle iugum finit: mulcetque labore.
Plana natā: putrique gelu liquētibus undis
Inuida limosa restagnant arua palude.
Iamque ducis nudus īā a īter ī hospita uertex
Sæuitia quatitur cœli manante per ora
Perque genas oculos facilis spreuisse medētes.
Optatum bene credit emi quocunq; periclo
Bellandi tempus: non frontis parcit honorī
Dum ne perdat iter: nō cætera mēbra moratur
In precium bellī dare: si uictoria poscat
Statq; putat lucis capitolia cernere uictor
Qua petat: atq; italū feriat qua cominus hostē.
Talia perpessi tandem inter saua locorum
Optatos uenere lacus: ubi deinde per arma
Sumeret amissi numerosa piacula uisus.
Ecce autem patres aderant carthaginē missi.
Causa uiæ non parua uiris: nec læta ferebāt.
Mos fuit ī populis: quos cōdedit aduena dido
Poscere cede deos ueniam: ac flagratisbus aris
Infandum dictu paruos imponere natos.
Vrna reducebat miserandos annua casus.
Sacra thoanteæ: ritusque imitata dianæ.
Cui fato sortiq; deum de more petebat
Annibalis prolem discors antiquitus hānon
Sed propior metus armati ductoris ab ira:
Et magna ante oculos stabat redeuntis imago
Aspar. ad hāc foedate genas lacerataq; crines
Atque urbem compellat mōsti clamoris imilce
Edonis ut pangea super trieteridæ motu

extīgi uidebae: si illi trax: sīc moras: qm nulla difficultas debebat eos retinere post supatas alpes. Si stet mō. ul. si in aliquibus mōtibus ī morabimur īqt amitteremus partā gloriā de alpibus: & si hortae eos ad decoq; standū. Nec mul. la. i. nō cessabāt labores: q̄uis iugū appenninū trāscēdissent: qm plaudes ī ter appenninū & aretiū maiorē difficultatē afferebāt ergo supasse dorsum appennini finiebat labores. Plana na. aquis obducta sunt ppter paludes: in qb; Hānibal maxias habuit difficultates qui ut ait Liuī. æger ocults ex uerna primū īēperie variāte calores frigoraq; elephāto uehebae ut altius extraret tñ & nocturno hūore: plaustric; cœlo grauāte caput: & q̄a medēdi nec locus: nec ipsi erat altero oculo captus ē multis hoībus lumentisq; foede amissis: ubi primū ī sicco potuit castra locat: certūq; p fūmissos exploratōres habuit: exercitū ro. circa Aretii moenia esse. Putri. refolubili. Liquētibus undis: aq; deliquatis ex putri gelu: ac niuib;. Nudis uer. caput Hānibalis detectū. Inter iho. īter has paludes: q̄ hospitium nō s̄bebāt. Seuitia cœli tēpestare. Medētes. i. q̄ nolebat remediū: & fomenta medicog; adhibere: nā putabat emi ipsi optatū quocūq; piculo: & dāmo dō nō pdat coēptū iter si uictoria poscere in premis belli alia mēbra datur⁹ erat. Seruat decoq; uiri spūs īgentis: & gloriæ cupidissimi: atq; uictoriæ cōtra ro. ī quos maximo ardore ferebāt. Talla. īcōmoda in ipisis paludib; & Appennino uenerūt ad lacū Trasimenū: ubi Hānibal mactatus erat tot milia ro. ī ultionē amissi oculi: atq; piaculū. Iac⁹: trasimenū. Visus: oculi. Numerosa piacula. multas expiatiōes & cædes pp amissum oculū. Ecce āt patres: cū Hannibal ad Trasimenū castra metatus esset uenerūt ad eū legati missi a cartaginensibus portantes tristē nunciū qui ex sentētia patrū Hanibali pmisse runtan uellet filiū suū mactari dīs patrīs ut moris erat Hānibal uoluit ut filius tali fato subtrahere. pmittēs maiores ex noī romano & sanguine uicti cīmas & libationes: Mos fuit ī popūlis: apud cartaginēs dīi placabant humana cæde: & sorte ducebāt pueri ad aras & imolabant. Vrna: est uas ex quo sortes educebāt. Vir. Stat ductis sortibus urna. Thoanteæ. Dianæ. Taurice. Toas rex lemni pater hypsiphiles furorū lēniadū a filia ereptus in tauricā regionē scythiae trāsla: us est ubi cū Phigenia sorore Orestis cōplo Dianæ p̄fuit: cui hospites mactabāt. īō sacra Dianæ tauricæ thoantea appellat: q̄ cartaginēs īmitabant. Discors antiquitus: qm erat princeps alterius factionis & odio gentili prosequēban̄ Hannibale & eius prolē. Cui fato: ut macta retur ples Hānibalis ad impetrādā a dīis ueniam. Ductoris: Hannibal: quē t̄mebāt: cum haberet exercitū. Aspar: hic erat filius Hānibal: & imago patriis: poetæ appellat filios imaginē parctū. Edo nīs ut pangea: furētē imilce cōparat mulierib; bacchātib;: edonii sūt populi thraciæ: apd quos mulieres sacrī bacchicls opabāt. Inde edonis. Baccha

mulier threissa. Trieteus ē t̄hs tr̄iū annoꝝ: & tertio
 quoq̄ āno sacra illa celebrabanꝫ. Boetii: cāetiꝫ gre
 ci & thraces: autore Diodo. i mēoriā idicæ expedi
 tionis sacra trieterica iſtituerūt. & bacchæ mulieres
 tertio quoq̄ āno cōuēiebāt: & uirgīes de more thy
 sū serebāt i honorē dei bacchātes. Motu trie. bac
 cho. & tertio quoq̄ āno redeūte. Pāgea: mōtē tra
 cie. Facib⁹: acsi face admota exagitare: iō ē uox
 bachātiū. Pria do. filius priogenitus. & sic arguit
 patriā ingratitudīs. R̄efig. pa. rūpe foedera: & pu
 gna cū Romāis cōtra fas p. patria: q̄ tibi ē igrata.
 Quæ por. hæc pi. detestat imilce ferz: ac horrēdū
 ritū sacroꝝ: dicitꝫ poeta sub psōa imilces primā eē
 cām scelerū ipſis mortalibus ægris. i. affectis oī p
 turbatiōe & ignorātia nescire naturā deoꝝ: q̄ mites
 sūr: & cognitionē q̄dā cū hoībus h̄fit: aitꝫ pet̄da
 eē iusta & hōesta: q̄ facile ipetrātur solo thure & nō
 hūano sāguīe: a quo abhorret deus. Hæc pie. hec
 obseruātia: quā p̄stamus deo: ut hæc religio. Por
 ro: certe pietate debēus deo: quē dū colimus pii su
 mus. Naturā deū: deoꝝ q̄ ab oī crudelitate abhor
 rent: & sola puritate gaudet: more poetico loquor:
 nō ē q̄ppe nīl unus deus: inter bonos utros: ac deū
 īq̄t Sene. aicitia est: cōciliante uirtute. Feros: cru
 deles ac detestabiles. Et cogn̄a. ho. q̄m hoīs aīa fa
 cta ē ad similitudinē dei. Cæsos iu. prometheus
 prius bouē īmolauit. & Domitianus autore Tran.
 recordatus Virg. uerlus: Impia q̄ cæsis ḡs ē epula
 ta iuuēcis: uetuit bouē īmolarq̄ apd̄ atiquos hēbat
 socii humāi laboris: & bouē uiolare piaculū erat.
 licuit i italiā īmolare hoīem ī pūe usq; ad Cornelius
 Lētulū & Liciniū Crassū cōsu. Aut si uel. ne. si pu
 tatis oī supos gaudere hoc scelere: & sāguīe huma
 no placari ne matrē mactetis. Cur spo. iu. locus ē
 ab utili: a quo suadet nō eē mactādū pueꝝ tātā īdō
 lis q̄ magno decori & usui patrie aliq̄n eē possit.
 An flē. ma. ega. fēlē: Nō mīus dīfēda suisset mors
 ānibalis: si tali forte i pueritia suisset absūptus: q̄ ca
 lamitas accepta ad egates ī sulas prio bel. pu. & loc⁹
 ē ab utili: cōfirmatꝫ q̄d optat similitudīe. Pu
 nica re. mer. pfūdo: res libyca atrita bello nauali:
 & impīi ppe aīlū ī pugna ad egates. So. te cr. ta
 enta: tali fato & urna. Hæc: q̄ dicebat imilce. Il
 lexere: traxerūt. Ad cauta: ut caute agerēt: & malū
 quod īnde poterat oriri cū rōne declaret. Relictū
 .c. ē ipsi ānibali. An ab. sor. an recusaret illā sorte d
 filio īmolādo: an pareret honori superz: an uellet si
 liū suū mactari i hōrē deoꝝ: relictū ē a partibus an
 nibalit: an uellet parere hōri superū. i. sorti & sacrifici
 oī quo dēbebat puer ille mactari. Trepidare: tre
 pidabat. Vix cō. uix resipiscēs pp̄ metū. Quid
 ti. p̄tā. uerba āni, q̄bus patriæ gratias agitꝫ suo ar
 bitrio rētātā p̄milerit: ut posset rēnuere: & ānuere
 sacrū: quæ p̄tās dīna videbatur. Hinc: exarmis.
 ex p̄ræstātia bellīca: qua romāos uincā: quos ī tem
 plis patrīs mactabimus. Generosa: nobilis: laus
 romāorū ex ore hostili. Faxo: faciā. Quirino
 Romāo & italo. Quirinus dīctus ē Romulus.
 At pu. filius meus Asp. Hespīa: italiā. Aeneadis
 romāis. Vos quoq̄: polliceſ diis maiores uictias
 filio quem sorti cruentæ tunc eripiebat,

It iuga & inclusum suspirat pectora bracchum
 Ergo īter tyrias fauicibus ceu subdita matres
 Clamat̄ io coniunx: quocūq; in cardine mundi
 Bella moues: huc signa refer: uolentior hic est
 Hic hostis propior: tu nunc fortasse sub ipſis
 Vrbis dardāq; muris uibrantia tela
 Excipis intrepidus clypeo ſæuāq; coruscans
 Lampada tarpeis inferi incendia tectis.
 Interea tibi prima domus: atq; nnica proles
 Neu gremio patriæ stygias raptatur ad aras
 I nunc ausonios ferro populare penates:
 Et ueritas molire uias: i pacta resigna
 Per cunctos iurata deos: sic præmia reddit
 Carthago: & tales iā nunc tibi uouit honores
 Quæ porro hec pietas delubra aspgere tabo
 Heu primæ scelerū cause mortalibus ægtis
 Naturam nescire deum: iusta ite precati
 Thure pio: cædum feros auertite ritus.
 Mite & cognatū ē homini deus hactenus oro
 Sit satis āte aras cæsos uidisse iuuencos:
 Aut si uelle nefas superos: fixumq; sedetq;
 Me me quæ genui uestris aslumite uotis:
 Cur spoliare iuuat lybicas hac īdole terras
 An flendæ magis egates & mersa profundo
 Punica regna forent olim. si forte cruenta
 Eſſet tāta mei uirtus præcepta mariti:
 Hec dubios uario diuūq; hominūq; timore
 Ad catua illexere patres: ipſiꝫ relictum
 Abnueret sorte: an superum pareret honori.
 Tum uero trepidare metu uix compos īmilce
 Magnanimi metuens immītia corda mariti
 His aude anditis dūctor: sic deinde profatur
 Q uid tibi pro tāto non īpar munere solu. at
 Aūnibal æquatus superis: que premia digna
 Inueniam carthago parens: noctemq; diemq;
 Arma feram: templisq; tuis hīc plurima faxo
 Hostia ab ausonio ueniat generosa quirino
 At puer armorū: & bellī teruabitur heres
 Spes o nate meæ: tyriarumque unica rerum
 Hesperia minitante salus: erraque fretoque
 Certare æneadis dum stabit uita memen. o.
 Perge: patēt alpes: nostroque incumbe labori
 Vos quoque dīi patrīi: quorū delubra piantur
 Cædibus: atque colī gaudēt formidine matrū
 Huc lātos uultus: totasque aduertite mentes
 Nāque paro sacra: & meliores molior aras,

Quintus

Tu ma. edicit suis Hānibal: ut & loca opportuna capiant: & insidias hostib[us] iuolliant. Ad claustra: nā iter montes cortonenses ad ipsum lacum uia est perangusta: deinde paulo latior patescit campus: inde colles assurgunt. Choaspe: hic erat ductor lothophagorum. Vago milite: expeditis & leuis armaturae militib[us]. Fauces: iter angustum: siue angustias montium. Libamina: libationes: & sacra: id est irritabo hostes ad pugnam: uectis patrui hostias mactem: quas uoui. Deus: numen hutus lacus. Sycheus erat nepos Hannibal[is] ex sorore. Viri: qui missi estis ad me poteritis referre carthaginensibus: qua calamitate Romanos afficiam.

Petri Marsi interpretatio in quintum uolumen Sylilli Italici.

Tu magno aduersi conside in uertice montis.

Tu lēuos propior colles accede coaspē

Ad claustra: & fauces ducat p[ro] opaca sicheus

Ast ego te trasimene uago cū milite præcep[er]s

Lustrabo: & superis quærā libamina belli.

Manq[ue] haud parua deus p[ro]missis spōdet aptis

Quæ spectata uiri patria referatis in urbem.

Eoperat hætruscos occulto mī
lite colles

C Sidonius ductor perq[ue] alta si
lentia noctis

Syluarum anfractus cæcis in
sederat armis.

At pte e lœua restagnans gur
gite uasto

Effigiem in pelagi lacus inundabat inertū
Et late multo fœdabat proxima limo
Quæ uada faunigenæ regnata antiquitus anno
Nunc uoluente die thralimeni nomina seruant
Lydius huic genitor tmo. i decus æquore longe
Meoniā quondam in latias aduexerat oras
Tyrrenus pubē: dederatq[ue] uocabula terris
Isq[ue] insueta tuba monstrauit murmura primus
Gentibus: & bellis ignaua silentia rupit
Nec modicus noti natum ad maiora souebat
Verum ardens puero castūq[ue] exuta pudorem
Nam forma certare deis thralimene ualeres.
Littore correptum stagnis demisit agyllæ
Flore capi iuuenum primæuo lubrica mentem
Nymp[ha]: nec idalia lenta incalusse sagitta.
Sollicite uiridi penitus souere sub antro
Naiades amplexus undosaq[ue] regna tremente.
Hinc dotale lacus nomen: lateque hymenæo
Conscia lasciuo thralimus dicitur unda
Et iam curriculo nigram nox roscida metam.
Stringebat nec se thalamis titonia coniunx
Protulerat; stabatque nitens in limine primo.
Cum minus annuerit noctem desisse uator

dete&æ isidiae: p[ro]enus ubi id qd petierat claustrum lacu mōribusq[ue] & circussum suis copiis habuit hostē: signa

Epat hæ. oc. m1. col. Hānibal auto
re Liuio qd agri est inter cortonā &
trasimenū oī clade bellī uastauit; ut
uires romanog[ue] ad uīdicādas socio
rū ilierias excitaret: & cū ad T rasime

nū castra metatus eēt baleares cæte
rāq[ue] leue armaturā post mōtes circumducit eq[ue]s ad
ipas saltus fauces tumulis apte tegētibus loca: ut ubi
itrassēt ro. obiecto eq[ue]tatu clausa oīa lacu ac mōtib[us]
eēnt: & sub ictu hostiū haberent angustiis locog[ue] cir
cūētiaq[ue] insidias pugnatū est utrinq[ue] actiter & rāto
studio: ut terremotus q[ue] totā italiā cōcussit mīme de
præhēdere: sed hānibal mēorabili clade ro. afficit
quā hoc uolūne poeta descri. i cuius calce fortē anī
mū generosāq[ue] mortē ro. celebrat. Occulto: loca
to ad isidias ad claustra & fauces. Sidonius du. hā
nibal p[ro]enus. Anfractus: circuitus qm hānibal le
uē armaturā post mōtē circūduxit. Cæcis ar. mili
tibus illic ad isidias locatis. Anno sau. annus fauni
filius regnauit circa trasimenū: & fuit rex pelasgo^g
q[ue] in hætruriā cōmigrarūt. Voluēte die: post multa
tpa. Trasimenus dictus est a trasimēo filio Tyrthe
ni rapto in lacū ab agylla nymp[ha]: qd nomē dotalē
fuit. Lydius: pater trasimeni fuit tyrrhen⁹ lydius q
uenit ex meonia: ubi est tmolus mōs: iō dicit tmoli
decus. i. lpius meōiae & lydiæ. Terris: qm hætru
riā a se appellauit tyrrheniā. Insueta tu. tyrrhenus
iūēt tubā æneā: sed Pli. dicit tyrrhenū piseū ad quē
poeta alludit. Meoniā pu: ex lydia: supradixit meo
nios colonos. Nec mo. uo. i. magna desiderās.

Agyllæ nymp[ha]: & hoc nomē deduxit poeta ab a
gylla urbe: q[ue] nūc cere dī: & nomē accepit ab omne
quodā cū a pelasgis oppugnare. Lubrica mē. hens
mētē lubricā & p[ro]nā ad amore: ut facile capere. lu
bric⁹ locis est i quo nō possimus cōsistere: aut abu
lare nt sūt herbac aq[ue] p[ro]susæ marmora lænia: &c. id
genus: ide p[ro] translationē adolescētia dī lubrica: in q
q sūt uelut in glacie facile labūn. uñ agylla hēbat lu
bric⁹ mētē. i. p[ro]cluē ad amores. Idalia: uenerca. i.
amore cuius mater ē uenus. Idaliū est nemus cypr[us]
ubi uenus colebat. Hinc: ex hoc raptu lacus dictus
ē trasimēus: & fuit dos quā illi dedit agylla nymp[ha].
Et iā cur. describit crepusculū quo flaminius p[ro]pera
uit in hostē. Curriculo: curru suo. ponit ēt p[ro] cursu
Nigrā metā: finē noctis. Roscida: qm in aurora
cadūt rores. Strigebat: tāgebat. Titōia cōiūx. au
rora. In primoli. in principio diei. Cū minus an
ui. i. cū minus affirmaret aut finitā esse noctē: aut
coepisse diē: & sic exprimit crepusculū tps dubiū in
ter diē & noctē. Cōsul car. i. i. I iulus ait: flamini⁹
cū ad lacū puenisset inexplorato posterō die tūx dā
satis certa luce angustiis supatis postquā in patētio
rem campum pandi agmen coepit id tātum hostiū
quod ex aduerso erat aspexit: a tergo & super caput

omnisbus dat In dædi. Insquas: pleras insidiis: quas romani nō aia quererunt temeritate consulis: qui sine cō
silio ruebat in hostes. Ipsa signa: vexilla. Lebia arma: id est milites leuis armaturæ nō erant diuini ab aliis
sed oēs mixti p̄perabant ad pugnā sine ordine. Globo: turmæ equestri. Lyxarū uulcus: lyxæ dicuntur q̄ exer
citū lequuntur quæstus gratia: & sunt p̄pte q̄ aquā mīstrant exercitui: ut scri. Nonius: nā lyxā antiq aquā dice
bant. P̄sago: tumultu: qa uidebantur prælagire eotumultu futurā calamitatē. Implere: iplebant. Exha
lans: emittens: qm̄ nebula nil aliud ē nisi uapor aq;
aut terræ hūidæ: nebulæ: ut inq̄ phūs: sunt reliqæ
nubij resolutarū ex aq̄ fluēte. Amictu: obscurita /
ce. Pressum: obscurg p̄p̄ nebulas. Picæa: obscu
ra. Nec pœnū: pœnorū. Liq̄re dolis: nō patuerūt
fraudes hannibalis: & pœnorū ppter nebulas: q̄ p̄
perantē flaminium ab ingressu fauciū nō arcebant p̄
mitrētes ire: ut eos i cluderet: ut pisces i nassa. Pro
peratē: flaminium cū exercitu. Mox: paulopost.
Irre meabile: quoniā non poterant redire ppter ho
stes: quos a tergo in insidiis relinquebāt. Fauces:
In gressus ad lacū inter mōtes. Geminū: quoniā
ān hēbant aquā: a tergo clastra custodita ab hosti
bus. Vndæ: aquæ tralimeti. Refugos: redeutes
romanos ad sauces p̄ quas intrauerant. Haud se
cū ac uitreas: clastra lacū pusinū & ānibalis astus
cōparat p̄scatori: & nassæ: q̄ p̄scator scit p̄scē i clu
dere: tutoz cape. Nassa instrumētu ēst uimineū ad
capiēdos pisces: hñs os patēs & deslinēs in caudam
ex qua nō p̄nt pisces redire. Paulolo: apto. Fasti
gans: acuēs. Nec sit: ligat. Excussus mentē. i. q̄ ur
gentē fato prudentiā amiserat. Diluerat: expule
rat. Tunc ales: romani ductores inituri pugnā
aduocabant pullariū: ut offas gallis obiiceret: qbus
si integris uesceretur ratū erat auspiciū: si aliq̄d exci
disset ex ore nīme: & tunc dicebatur terripudiū so
listimū: quādo: s. esca in solo cadebat. pauire. n. per
cutere ē: inde paulmenta. Pl. loquens de gallis ait.
hi fasces romanos ipellunt: aut retinent: iubent aci
es: aut prohibēt, lege Cice. li. ii. de diuinatione qui
talia confusat: flaminius spreta religiōe infelicitē
pugnauit. Ales: gallus gal inaceus. Luctus: eala
mitatis futurae noluit comedere. Planctu: alarū
percussione. Nec rauco tau. aliud ostētum: nā du
ctus taurus: ut imolare tur inculsa bipenni: in collū
ausfugit: quod infelicitatē portendebat. Signa ēt
affusa: aliud portentū: quoniā uexilla terræ affixa:
non poterant euelli: hoc scri. etiā Livi. & Ci. li. i. de
diuinatione bis uerbis: cū terripudio flaminius au
spicaretur pullarius dī p̄tēli cōmittendi differe
bat: & paulopost. Itaque signa conuelli & seq iussit:
quo tempore cū signifer signum nō posset mouere
loco nec quicquā proficeret plures cū accederent.
flaminius renunciata suo more neglexit. Itaque tri
bushis horis cōcūsus exercitus atq̄ ipse interfectus
est. Affusa mole: magna ui & conatu. Humo
lacerat: scissa. Teter: niger. Nitentū: eorum q̄ ni
tebantur euellere signa. Parcs: terra. Atra: nigro
sanguine abūdans. Ac sup̄ hæc diuū genitor: fin
git poeta iouē tūc fulmiasse. Cice. li. ii. de diu. ait:
Itaque in nostris cōmētariis scriptū hēmus iouē to
nātē: fulmīnātē comitia populi habere nefas, & po
stea: Qd idē oībus rebus optimū auspicū hēmus
si sinistrā fuit, tamē negat Cicero ex sententia.

Quam cepisse diem: consul carpebat iniquas
Prægrediens signa ipsa uias: omnīsq̄ ruebat
Mixtus eques: nec discretis leuia arma māplis
Insertisq̄ globo pedites & inutile marti
Lyxarum uulcus præsago cuncta tumultu
Implere: & pugnam fugientum more petebant
Tum super ipse lacus densam caligine cæca
Exhalans nebulam late corruperat omnem
Prospectum miseris: atq̄ atræ noctis amictu
Squalebat pressum picea inter nubila cœlum.
Nec pœnum liquere dolis: sedet ense reposto
Abditus: & nullis properantē occursibus arcet
Incustoditum mox irreincabili littus.
Nāq̄ sub angustas arctato līmite fauces
In fraudē ducebat iter: geminūq; receptis
Exitū hinc rupes: hinc undæ claustra p̄mebāt.
At contra umbroso seruabat uertice montis
Hostilē ingressum refugos habitura sub ictu
Haud secus: ac uitreas solers p̄scator ad undas
Orc leuem patulo texens de uimine nassam
Cautius interiora ligat: mediāmq; per aluum
Sensim fastigans compressa cacumina: nectit
Ac fraude arctati rem eare foraminis arcet
Introitu facilem quem traxit ab aquore p̄scem
Otius interea propelli signa iubebat
Excussus consul fatorum turbine mentem.
Donec flāmiferum tollentes aquore currum
Solis equi sparsere diem: iamque orbe tenato
Diluerat nebulas titan: sensimq; fluebat
Caligo in terras nitido resoluta sereno.
Tunc ales priscum populis de more latinis
Auspiciū cum bella parant: mētesq; deorum
Explorat super euentu: ceu præscia luctus
Dānauit uesci: planctuq; alimenta refugit.
Nec rauco taurus cessauit flebile ad aras
Immugire sono: preslamq; ad colla bipennem
Incerta ceruice ferens altaria liquit.
Signa etiam affusa certant dum uellere mole
Teter humo lacera nitentū eruptit in ora
Exultans crux: & cædis documenta futuræ
Ipsa parens miseris gremio dedit atra cruento
Ac super hæc diuum genitor terrasq; fretumq;

447

Quartus

stoicorum iouem fulminare ut aliquis praedicat: sed naturale esse placet quippe stoicis anhelitus terrae frigidos cum fluere cœperint esse uentos: cum autem se in nubem induerint: eiusq[ue] tenuissimam quāq[ue] partem cœperint diuidere: ac disrumpere: idq[ue] crebrius facere: & uehementius: tum & fulgores: & tonitrua existere. si at nubium consilium ardor expressus se emiserit: id esse fulmen. Heu uani monitus: exclamat poeta in amentiam consulis qui tales monitus ac pdtg: a spnebat magna cum clade populi romāt. Parcas: fatū illud: & calamitatē futurā. Morātia. i. quæ frustra prædicebant: & remorant cœdes futuras: quas parcae parabant. Minores certare fatis. i. qui nō potestis repugnare dispositiōt fatorū. Corutinus. I . furio & Appio claudio cōsu. M. Valerius tribunus militum auleicēs ut autot est Liuius: pugnauit ī agro pomptio singulari certamine cum duce gallorum: & auxiliante coruo q[ui] rostro: unguibus: plāctu alarē os galli ipctebat: uictor fuit: & coruinus cognomatus est coruinorum familia quæ romæ nobillissima fuit: multo nomine ac stēmate clara: ex hac familiā erat hic coruinus de quo nunc agitur. Egregius linguae eloquēs. Phœbea ales: coruus phœbo dicat⁹ propter diuinationem: quoniā futura significare putabatur cantu: & uolatu. Pli. ait: corui in auspiciis soli uidetur intellectum habere significationū suā.

Concutiens tonitru cyclopū raptā caminis
Fulmina tyrrhenas thrasimeni torlit in undas;
Litus & atheria per stagna patentia flamma
Fumauit lacus: atq[ue] arserunt fluctibus ignes.
Heu uani monitus frustraq[ue] morantia parcas
Prodigia. heu fatis superi certasse minores.
Atque hic ægregius linguae nomēq[ue] superbū
Coruinus phœbea sedet: cui casside fulua
Ostentās ales proauitæ insignia pugnæ
Plenus & ipse deum: socium terrente pauore
Immiserit precibus monita: atq[ue] his uocibus ifit
Illiacas te per flamas tarpeiaque saxa
Per patrios cōsul muros suspensa que nostræ
Euentu pugnæ natorū pignora: cedas
Oramus superis: tempusq[ue] ad prælia dextrum
Oppiriare dabunt iude tempusque diemque
Pugnandi tantū ne designare secundos
Expectare deos: cum fullerit ore cruentam
Quæ stragē lybiæ poscet: tu signa sequentur
Nulla uulsa manu uelcique interitus ales
Gaudebit: nullusque uomet pia terra cruores.
Ante præstantē bellis fugit iproba quantū
Hoc possit fortuna loco: sedet obuius hostis
Aduersa fronte: ac circa nemorosa minātur
Insidias iuga: nec leua stagnantibus undis
Effugiū patet: & tenui stant tramite fauces
Si certare dolis & bellum ducere cordi est.
Interea rapidis aderit seruilius armis
Cui pat impiū: & uires lāgionibus æquæ
Bellandū est astu: leuior laus índice dextræ
Talia coruinus: primoresq[ue] addere passim
Orantum uerba: & diuisus quisque timor
Nunc superos de flaminio: nūc deinde precarī
Flaminium ne cœlicolis contendere perstet.
Acrius hoc accensa ducis surrexerat ira.
Auditioque fureas socias non defore uires
Siccine nos inquit boiorum in bella ruentis
Spectastis cum tanta lues uulgusque tremēdū
Ingrueret rupesque iterū tarpeia paueret

litterum auleicēs ut autot est Liuius: pugnauit ī agro pomptio singulari certamine cum duce gallorum: & auxiliante coruo q[ui] rostro: unguibus: plāctu alarē os galli ipctebat: uictor fuit: & coruinus cognomatus est coruinorum familia quæ romæ nobillissima fuit: multo nomine ac stēmate clara: ex hac familiā erat hic coruinus de quo nunc agitur. Egregius linguae eloquēs. Phœbea ales: coruus phœbo dicat⁹ propter diuinationem: quoniā futura significare putabatur cantu: & uolatu. Pli. ait: corui in auspiciis soli uidetur intellectum habere significationū suā.
Proauitæ pugnæ: illius qui pugnauit cū gallo: & coruinus cognominatus est. Plenus deum: diuinationis: nam uidebatur præ sagire futurā calamitatē.
Socium: sociog[ue] qui iā timebāt. Illiacas teper flāmas: oratio coruini ad flaminū quē obtestat per sacrificia romana: & templū capitolini iouis ne uetantib⁹ auspicis pugnam ineat. Flāmas illiacas: ignē uesta lē aduectū ex illo ab ænea. Saxa tarpeia: templū iouis capitolini. Cedas superis: oramus te ut uelis parere diis monētibus. Dextrum: propitiū fœlix: aptū. Ales. gallus. Ante præstantē: captat bentuo lentiā a flaminio: ante cuius oculos pericula pponit suadetq[ue] ab utili pugna esse abstinentiū. Ante fugit: an ignoras tu q[ui] habes rei militaris præstantiā: & pugnandi artē calles. Tramite tenui: uila angusta. Si certare dolis. q. d. pugnandi est animo cōsilio: atq[ue] dolis cū hannibale: q[ui] astu exuberat. Seruilius: erat collega flaminii: qui totidē legiōes habebat: hic romæ remanserat: ut omnibus rite peractis ad hostē contendere flaminius autem statim in iussu patrū ī puincia abiit & collegā expectare noluit. Belladū est astu: gerendum est bellū magis cōsilio q[uod] uiribus corporis: nam uirtus animi maiorē laudē meret q[uod] dextræ. Indice dextræ: uiribus quæ idicant manu idest maior laus est pugnare consilio q[uod] manu cū hoste configere: quoniā res magnæ cōsilio nō corporis uiribus agunt: & locus est ab honesto: ut ostēdat Flaminū non seruare decoq[ue] prndētis imperatoris qui nō relinquit locum poenitētiae si ueller pugnare solū uiribus corporis: & nō uti consilio: & prudētia.

Ne perstet: ne pseueret repugnare uoluntati numerum. Acrius: uehementitis accēdebatur propter uerba coruini & aliorū: qui pugnā dissuadebāt. Sic cincnos inquit uerba flaminii suos icrepatis qui se hominē bellandi peritum pugna hortabantur abstineret: & a præterita felicitate arguit esse pugnandū: ostēditq[ue] facilem fore uictoriā. cum prius boios gētem imanem & efferatam ut quondam fuerūt gigantes natū ex terra trata diis magno filio superarit: eos que uictos in triumphū duxerit. Siccine: sic ne: idest an cognouistis me degenerem: & imprudentē in bello contra boios. Lues: pestis: & magnum malum: idest ipsi boi qui erant tāquā lues. Ingrueret imineret nobis. Paueret: timeret ne iteg caperef.

Liber

Irata tellure.i. q̄ irata uiderur pduxisse boios imāes & horredos: ut quōdā pduxit gigātes. Scilicet has se
fa ad lau. ironice loquitur & ex stoacho. q.d. debo ne ego q̄ tot laudes adeptus sum cōtra boios expectare. Setui
hiū q̄ patrē gloriæ meæ accipiat. Decoris: honoris & laudis. Quippe mo. supī: cōfutat s̄niās coruini: q̄ dī
xerat expectādos eē deos pp̄tios. & ait: nolite arbitrari deos eē similes uobis q̄ nō mō p̄lia & hostes tertiis: sed
classica et. i. signa belli & tubaḡ clāgores. & sic arguit eos trinitatis. ensis inq̄ ē augur optius cōtra hostē. nō
debēs tiete si gallus gallinaceus uesci recusat. nā dignū auspiciū: romāo milite qd̄ dextra armata p̄stat. seruat
poeta dec̄oz uī. i fortis & sp̄nētis religionē. Latio milite: romano: culus ars militia est: locus ab honesto.

An coruine sedet. locus est primo ab honesto: cum dicit non decere romanum militem contine
ri castris: tanquam pauidum: & ignauum cum ho
stis uagetur & insultet. inde ab utili: ne scilicet Han
ibal diruat muros & arces s̄cortū: Apud Liūlum
sic ait. qn̄mo Aretii ante mcenia sedēaus. hic. n. pa
tria & p̄eates fūt. anibal emissus eā mālbū depopu
leſ italiā: uastādo & urēdo oīa ad romana mcenia
puclat: nec aī nos hīc mouerius q̄ sicut olī camillū
uehis. G. Flaminīus patres acciuerit. An se. placet

Arces corithi: coronā appellat: corithū: q̄ ē prope
lacū: ut dictū ē: & adhuc retinet nomē. Clāsiā ēt reti
net nomē ubi regnauit Porsena. Vana sup̄st̄i. ser
uat dec̄oz hoīs ip̄i & i arma surētis. sic Capaneus
apud Pap̄i. sp̄t̄is auguriis dicit: Pr̄ius in orbe de
os fecit tior. Turpe inq̄ Flami. ēhoī armato pp̄ ali
quā religionē nolle pugnare. Sup̄st̄io dic̄uana
religio: nō solā inq̄ Cice. in li. de na. deoꝝ ph̄i: ue
rū ēt maiores nostri sup̄st̄ionē a religiōe separaue
runt. Nā q̄ toto dies p̄cabātur & imolabāt ut sui li
beri sup̄st̄ies eēt: sup̄st̄iosi sunt appellati: qd̄ no
mē patuit. postea latius ad alia pmulta trāslatum ē
q̄ at̄ oīa q̄ ad cultū deoꝝ p̄ierēt diligenter retracta
rent: & tanq̄ relegerēt sunt dicti religiosi ex relegē
do. alias definitōes religiōis lege ap̄ d Gellis& Ma
cro. nō decet iqr̄ flaminīus armatos eē sup̄st̄iosos
& tiere uanā religionē. nā i pectore militum nulla
dea ē pter uirtutē. i. ipsam fortitudinē magnitudinē
que ai. Capāeus ap̄d Pap̄i. ait: Virtus mihi numē
& ensis que teneo. Aq̄s ert. qm̄ trebia emittit i pa
dū. Aere atq̄ æ. descri. arma flaminīi. Aequo
rei iu. uistuli matīni cuius pellis non tāgitur falmīe

Crine sue. rubicūdo & horrido: quale hñt. Sueui
populi germāiæ: q̄ nūc mōtes icolūt: & q̄a flaminī
us Boios l̄gures & sueuos ulcerat. iō dicit poeta ip
sum hñsse cr̄ies sueuos in cassidīs iuba. Sylla: mō
strū erat i frēto siculo habēs inguīe tenus cāes latrā
tes: syllā portabat p̄ insigni flaminīus i cono galeæ

Pōdera re. alludit ad naufragia: q̄ siebat ad Scyl
lam: quæ ē scopulus i frēto siculo hñs sub se ātra &
cauernas: ad quas aquæ i pulsū uētore illidūt & ini
tātū latratus canū. iō locus datus ē fabulæ. Home:
i odyssea sic ait. Duo sunt Icopūli cacumē nubes ex
uperat: i qd̄ nō mortalū ascēdit unq̄. i medio sco
pulo spelūca herebi i star hitat: illic syllā mōstrū im
mane: cui p̄ter desī occurreret nēmo. aspectū tristis
xii. habet pedes: colla plonga sex: totidē capita: den
tes triplici serie pectinatos: capita exerēs beluas in
gentes p̄scatur. Spolium gargeni: gargenus fuit
dux boiorum: cui ademerat galeam flaminīus insi
gnitam Scylla. Squama nexilis hamos tortos. i.
habens hamos & annulos innexos: ex quibus lorica intexta est. erat inquit illi loricae squama: ut est illa eminē
tia parua in pisce: habens hamos tortos nexiles: nam alter alterum connectit. Rudi: duro & impolito.
Permīxta tauro: quoniam in interiori parte loricae erat coriūm bubulum. Lupa: erat cælata in clypeo Fla
minīi: quæ sub rupe capitolina pr̄ebuit lac Romulo & remo illi expositis iussu Amulii. Aluminum assara
ci: Romulum oriundum ab assaraco per æneam.

Quas ego nūc anīmas dextraq; corpora fudi
Irata tellure sata: & uix uulnere uitam
Reddentis uno: iacuere īgentia membra
Per cāpos: magnisq; premūt nūc ossibus arua.
Scilicet has sera ad laudes seruilius arua.
Adiungat nīsi diuiso uicisse triumpho
Vt nequeā. & decoris contentus parte quiescā
Quippe monent superi similes ne singite uobis
Classica qui tremitis diuos: sat magnus ī hostē
Augur adest ensis pulchrūq; & milite dignum
Auspiciū latiō: quod ī armis dextera p̄stat
An coruine sedet clausum se consul inertī
Vt teneat uallo p̄enus nūc occupet altos
Arreti muros: corithi nūc diruat arcem
Hīc clusina petat postrēo ad mcenia romæ
Illesus cōtēdat iter deformē sub armis.
Vana superst̄io: dea sola ī pectore uirtus
Bellantum uiget. umbrarum me noctibus atris
Agmina circunstāt trebīæ quī gurgite quiq;
Eridani uoluuntur aquis ī humata iuuentus
Nec mora iam medio cetu signisq; sub ipsis
Postrema aptabat nulli exorabilis arma
Aere: atq; æquorei tergo flauente iuencī
Cassis erat munita uiro: cui uertice surgens
Triplex crista iubas effundit crine sueuo
Scylla superfracti contorquens pondera remi
Instabat: saeuosq; canū pandebat hiatus
Nobile gartenī spolium: quod rege superbus
Boiorum cæso capitī illacerabile uictor
Aptarat: pugnas decus portabat ī omnīs
Loricam induitur: tortos huic nexilis hamos
Ferro: squama rudi: permīxtaque aspera tauro
Tū clypeū quatit: aspersum quē cædibus olim
Celticus ornarat crūor: humentisq; sub antro
Ceu fœtum lupa permuleens puerilia mēbra
Ingentem assaraci cœlo nutritibat alumnum

Quintus

Hinc ensem lateri: dextrecq; accōmodat hastam
 Stat sonipes uexatque ferox humentia frena.
 Caucaſeam iſtratus uirgato corpore tigrim:
 Inde excepis equo qua dant angusta uiarum
 Nunc hos: nūc illos adit atque hortatibus iplet.
 Vestrū opus est: uestrūq; decus suffixa p urbē
 Pœni ferre ducis ſpectanda parentibus ora
 Vnū hoc p cunctis ſat erit caput: aspera quisq;
 Hortamenta ſibi referat meus heu meus acris
 Ticini frater rīpis: iacet ac meus alta
 Metitur stagna eridanī ſine funere natus.
 Hæc ſibi quiſq; ſed eſt uestrū cui nulla doloris
 Priuati rabies: iſ uero ingentia ſumat
 E medio fodiant quæ magnas pectus in iras
 Perfractas alpes: paſſamq; infanda ſagunthum
 Quosque nefas uetiti transcendere nomē iberi
 Tangere iam tybrin nam dū uos augur & extis
 Quæſitæ fibræ uanuſque moratur aruſpex
 Solum iam ſupererit tarpeio imponere caſtra.
 Turbidus hæc uisoque arctis in milibus atras
 Bellatore tubas aptante: eſt orphite munus
 Eſt ait hoc certare tuum: quiſ opima uolenti
 Dona iouī portet feretro ſuſpensa cruento
 Nam cur hæc alia pariatur gloria dextra
 Hinc prouectus equo poſtq; inter prœlia nota
 Accepit uocem: procul hinc te martius inquit
 Murranæ oſtendit clamor: uideoque furentem
 Iam tyria te cede: uenit laus quanta: ſed oro
 Hæc angusta loci ferro patefacta relaxa.
 Tum ſoracte ſatū p̄ſtantē corpore & armis
 Equanū noſcēs patrio cui titus in aruo
 Cum pius arcitenens accenſis gaudet aceruis.
 Exta ter innocuo latum portare per ignes
 Sic in apolinea ſemper uestigia pruna
 Inuiolata teras: uictorq; uaporis ad aras
 Dona ſerenato referas ſolennia phœbo
 Concipe ait indignum factis æquane furorem
 Vulneribusq; tuis: ſocio te caidis & iræ
 Nō ego marmaridū mediā penetrare phalangē
 Ciniphiaq; globos dubitarim irrūpere turmæ
 Nec iā ultra monitus & uerba morantia martē
 Ferre ualet longo æneadis quod flebitur æuo
 Increpuere ſimul feralia classica ſignū
 Attuba terrificis fregit ſtridoriibus auras:
 Heu dolor: heu lachriæ: nec tot poſt ſecula ſere
 Horresco ut pendete malo; ceu ductor ad arma

Cœlo: qm̄ romulus poſt mortē ſuit relatus in numerū deoꝝ: & ſacra illi iſtituta: & famā q̄inalis. Sub antro. Diony. alicarnaseus ait li. i. antq; cū ſcatu riente fonte cōiūctū palatio oñdit: i quo eſt imago lupæ ſþb̄tis ubera pueris. Ingētē alū. alludit ad magnitudinē urbis & famā: culus ille ſūdamēta iecit & nomē dedit. Iſtratus: habēs ſup dorsū ſtratā pel letygridis: q̄ caput in caucaſo mōte ſcythiae. Virga to: maculoso: ē. n. diſticta maculis tygris. Anguſta uī: fauces qbus erat eūdū in hostē. Vestrū. o. ē. uerba flaminii hortatī ſuos ad pugnā: & locus ē ab ho nesto & utili. Ora du. caputhāntibalis affixū haſtae Aspa hor. qſq; iqt p cōi ſalute reuocet i menē ea q nos icitare debet ad pugnā ne ignauī & obliti dignitatis autē: ac fortitudis videamur. Meus heu meus duplicatio ē ad maiore dolorē exprimēdum de morte fratris: & locus eſt ab honesto & pio. dicit. n. ſe i pelli ad arma: pietate quā erga fratrē hēbat: & amore quo ſiliū plegbat: quos ulcisci decet. Sine fuſi ne honore ſepulture: & ſic mouet affectus. Hæc ſi. qſ. ſ. referat: cuius aliq; affinis & ppinq; occiſus ē ab hostibus: ſed ſi eſt aliq; uestrū cui nulla ſirables priuati doloris: ſumat iram in hostes a cā publica. ſ. pfractas eē alpes munitiā italiæ: euerſā eē ſagūtū & penos iā tāgere tybr: qbus erat uetitū trā ſēdere ibērū. Ingētia. ſ. hortamēta. E medio: ex cā publīca: dāno qm̄ p̄ia oīa debemus: p q uitat nō ē par cendū. ergo locus ab honesto decet. n. ppulſare iniuſiā. Trāſcendere ne. qm̄ terminus i pēriū ut dictū ē erat amnis iberus. Turbidus: iratus flaminins hæc dixit. Eſt or. mu. uerba flaminii ad orphitū: ſele pugnæ aptatē: quē horratus eſt ad cædē hānibalis ut referet opimā ſpoliā iouī feretrio. Feretro ra mo aut trūca haſta: nā feretri ſignificat q̄cqd ſuſti net. Inde manu pōt appellari feretri. Detracta ſpo lla duci. feretro ſuſpedebat & portabat ad qrcū capitolinā: feretgē ſignificat lectulū ſiue ſandapilam: q̄ mortuorū cadauera efferat. Romulus autore Li. fabricato ad id apte feretro ſpolia opima loti rettolit quē feretri appellavit: & ad qrcū paſtorib⁹ ſacrā de poſuit. Cruēto: p̄fuso hostili ſaguine: Q uis por. q̄ ſingit hēbit hāc gloriā: ut referat ſpolia opima. Alia dextra: q̄ tua orphite. Martius clā. bellicosus: nā mauranus hortabat milites ad pugnā: quē horratus ē flaminius: ut clauiſtra illa fauces apirēt. Sa ū ſo. ſoracte mōs ē apd ſabinos dicatus quōdā apolini cuius ſacerdotes nudis pedibus & illeſis ibant p prunas: ſed Stra. dicit: ſacra illi ſolita celebrari ſub noīe feroniæ dea: nō apollinis: feroniā inq; ſiniti mi magno dignant̄ honore q̄to in loco iſhius tēplū eſt mirificū hēns ſacrū: nā q ei⁹ numē affiāt: nudis pedibus prunas inābulat ſub hac demone: & copio ſū nulla laetiōe cinerē. Pius ar. phœbus: q ſuit pius i matrē Latoniā: & utiſ arcu. Aceruis: accēſa ſtruē lignorū i ſacrificio. Victor ua. caloris: q nō laedit pedes ſacerdotū. ſerenato. placato: & laeto. Ad aras: qm̄ aris undiq; obſeffis i cēdū p medios ignes extra ad portabant. Turbæ cy. libyſſae. Fera: alla tura mortē. Clas. ifpæ tubæ dederunt ſignū pugnæ quod erat ferale: ac peltiferum ron anis legiōib⁹.

Fregit au. percussit aerem ſuo clangore. Heu dolor: exclamat poeta: & mouet affect⁹ Nec ſere. q. h ii

dicit adhuc plorare debemus calamitatem illam:
ego nunchorreco:referens ac si illa clades româis
ipenderet. Astur hispanus miles locatus ad insta-
dias. Torta habena: funda qua utebantur balea
rei. Etuperunt etiam maceae Garamantes & nomades.
Tû quoq; nô altus. eruperunt etiam ipsi cä-
tabri qui habent dextrâ uenalem: & gaudent eodù
ci ad militiâ. Vaseo: uascoes populi hispaniae: ga-
leam spernebant: supra dixit uasco infuetus galeæ

Sola apénini: singit poëta numina auertisse ocu-
los a tanta crudelitate: & solam iunonem spectasse
cædes residentem in uertice apénini. & è imitatio
Virgilii qui singit iunone spectasse pugnâ æneæ:
ac Turni. Primæ picentum: Picentes sunt i Ca-
labria: quorum metropolis uocabatur picentia: de
quo loco suo dicitur. Turbato uictore: lacessitis
hostibus qui uidebant uictores. Libera metuen-
di: ac si nullâ haberet timorem ipsa iuuentus tanq;
erepta spe uitæ ruebat in hostes & suis umbris pia-
cula præsumebat. cos quippe in piaculum futuræ
mortis mactabat. Erepto cœlo: erepta uita & lu-
ce. Manibus: umbris. Vnanimo nisu: concor-
di conatu. Submitunt: ad terram declinant: &
sternunt clypeos hostiles confixos terræ: pondere
teli: quod curuato ferro repellebatur. Fixos: per
foratos. Curuato pondere teli: id est curua pôde-
re teli: quod a se repellebat: nam pondus & tenuis te-
li incurvabat clypeos. Bellona: est dea bellî que
uagabatur per utrasq; acies portans facem: nam cù
ad manus & arma uentum est: sanguis circa precor-
dia feruer: & furor accedit animos ad pugnam.
Diuæ tartareæ: bellonæ infernæ. Ferali cantu:
mortali. Lymphatas: furentes ardore bellî. His:
romanis res aduersæ dabant iras: & pœni accende-
bantur uictoria. Crudus stimulus: ruitente fortu-
na: quoniam extrema necessitas animos impellit
ad fortia. Spem proieccisse salutis. Sic Vir. Vna
salus uictis nullam sperare salutem: & qui nullam
spem habet salutis magis ac magis acceditur: cum
sciat se moriturum: ut honeste cadat. Hos: id est
hostes acuit uictoria & romanos ultima necessitas
& desperatio. Lateranus: erat italus. cui se prebu-
it socium Lentulus. Dum sequitur dextram: ma-
num suam cædenterem hostes. Nimirum pugnæ
ualde appetentem pugnâ & cruentâ. Non æquo
marте: quia erat solus. Bagam: hic erat pœnus.

Pugnantis: laterani.

Excitent tyrius latebrosis collibus astur:
Et libys: & torta balearis sœus habena
Erupunt multusq; maces garamasq; nomasq;
Tû quo non alius uenale in pâlia dextram
Ocior attulerit: conductaq; bella probarit:
Cataber & galeæ contépto tegmine uasco
Hic piter rupes: lacus hic arma simulq;
Consona uox urget: signum clamore uicissim
Per collis tyria circufundente corona
Auertere dei uultus fatoq; dederunt
Maiori non sponte locum. timet ipse tyranus
Fortuna libyci mauors: disiectaq; crinem
Illachrymat uenus: & delum pœctus apollo
Tristem mereti solatur pectine luctum.
Sola apénini residens in uertice duras
Expectat cædes inimico pectore iuno:
Et uelut erepto metuendi libera cœlo
Ipsa suis mäibus psumpta piacula mittit.
Primæ picetum erupto: ceu turbine fusa
Agmina: & anibalē ruere ut uidere cohortes:
Inuadunt ultro: & pœnas p morte futuras
Turbato uictore petunt accensa iuuentus
Funditur unanimo nisu: & concordibus ausis.
Pilorum in pœnos nimbus fixosq; repulsi
Submitunt clypeos curua o pondere teli.
Acrius hoc rursum libys & pœntia sœui
Extimulat ducis: hortates se quisq; uicissim
Incubunt: psoq; impellunt pectore pectus
Ipsa facie quatiens: ac flaua sanguine multo
Spfa comæ medias acies bellona perrat:
Stridit tartareæ nigro sub pectore diuæ
Lætiferū murmur: feraliq; horrida cantu
Buccina lymphatas agit in certamina mentes.
His iras aduersa souent: crudusq; ruente
Fortuâ stimulus spem pœcisile salutis.
Hos dexter deus: & læto uictoria uultu
Arridens acuit: martisq; fauore fruuntur.
Abrectus pulchro cædum lateranus amore
Dū sequit dextrâ in medios penetrauerat hostis
Quæ postquam florés aequali létulus euo
Confexit nimirum pugnæ: nimirumq; cruentis
Infestas inter non æquo marте cateruas
Fata irritantem nisu se concitat acri
Immitemq; bagam qui iam uicina ferebat
Vulnera pugnantis tergo uelocior hasta
Occupat: & socium duris se casibus addit;

Tūc alactes arma agglomerāt; gemīaq̄ coruscī
 Frōte mīcāt; parībus fñlgēt capita ardua crīstis
 Actus ī aduersos; casu nāque obuia ferre
 Arma quis auderet; nīsi quē deus īma colentū
 Damnaſſet stygiæ nocti; perfracta gerebat.
 Syrticus excello decurrens robora monte,
 Er quatīens acer nodosi pondera ramī.
 Flagrabat geminæ nequicquā cædis amore.
 Non hic egates īſidaque littora nautis
 O iuuenes motumque nouis ſine marte pcellis
 Fortunam bello pelagus dabit; æquoris olim
 Vīctores media ſit qualis dīſcite terra
 Bellator libys & meliori cedite regno.
 Ac ſimul ī feſto lateranum uulnere truncæ
 Arborisurgebat iungens conuitia pugnæ
 Lentulus hic frendens ira traſimenuſ in altos
 Ascendet cīcius collis q̄ fanguine roret
 Iſte pio ramus ſubſidens ilia niſu
 Conantis ſuſpensa fodit; tū feruidus atro
 Pulmone exundat per hiantia uifcera ſanguis.
 Nec minus accenſis in mutua funera dextris
 Parte alia campi ſeuſit furor altus hiertes
 Obtrūcat neriuſ **Hollo** dītissimus agrī
 Occūbiſ generoſe uolunx; nec clauſa repoſtis
 Pondera theſauriſ; patrio nec regiā quondam
 Præfulgens ebore & poſſeſſa mapalia ſoli
 Profuerint; quid rapta iuuāt; quid gētibus aurī
 Nūquā extīcta ſitīſ modo quē fortūa fouēdo
 Congeſtis opibus doniſque refert ſit opimis
 Nondū tartarea portauit nauita cymba
 Iuxta bellator iuuenibus appiū auiſis
 Pandebat campū cede atque ubi plurima uirtus
 Nulliq̄ aspiſare uigor; decus inde petebat
 Obuius huic atlas; atlas a ſanguine ibero
 Ne quīquā extremæ longiquus cultor hatenæ
 Impet t̄ os hasta; leuiterq; e corpore ſūmo
 Deguſtat cuspis generoſū extrema cruore.
 Intonuere minæ; uiolentaq; lumina flammis
 Exarſere nouis furit & diſ fulminat omnem
 Obſtantū turmā; & clauſū ſub caſſide uulnus
 Martia commendat mananti ſanguine mēbra.
 Tū uero aſpiciens pauitātē; & cocedere ſemet
 Nitentē ſociis iuuenē ceu tigrida cerua
 Hīrcana cū preſſa tremit; uel territa pēnas
 Colligit accipitrē cernēs in nube columba;
 Aut dumis ſubit albēti ſi ſenſit in æthra

49

Adueros lateranum & lcentulum. Deus: pluto:
 Imaloca inferna. Nocti: morti: quæ eſt nox ppe
 tua: Syrticus: erat aſer: : nomenq; a Syribus dedu
 ctum. Præfracta robora: dura: nam præfractū di
 citur dux & inflexible: ideo dicit Cicero in officiis
 catonē nimis præfracte defendiſſe acrarium: Ge
 minæ cædis: laterani ac lcentuli. Nō hic egates: uer
 ba syrtici: quibus insultat romanis iuuenib; dices:
 Nō ſumus nunc in mari: & pelagus nō dabit uobis
 uictoriā ut habuiliſ primo bello punico ad egates:
 ſed diſcite qualis ſit bellator libys in terra. Regno:
 ſcilicet noſtro libyco: Cōuicia pbra: & cōtumelias
 Traſimenuſ in altos: uerba Lētuli ad Syrticū. Ro
 ret: aspersus ſit romano ſanguine. Subſidens: in di
 nā ſele ad iuctū inſerendū. Suspēla. erecta: qm ille
 erexerat ſe in pedes ut romando robore impeteret:
 Hiertes: erat poenus. Nereus: erat Italus: quē inte
 remi hiertes. Generoſæ: nobilis & habens claros
 natales: Patrio ebore: quoniā in aphrica ſunt ele
 phanti: ex quo ſe dentibus ſit ebur: quo regiæ orna
 banſ & poſtes. Vnde dicit Propertius: Et ualuae li
 hyci nobile dentis opus: Quid rapta iuuant: uer
 ba poetæ in auaritiā. Rapta: ablata aliis. Nudū:
 ſine opibus quas reliquit rāto ſtuio quæſitas. Na
 uita: charon portitor ad stygiā paludē. Appius:
 erat romanus. Appiorum familia cognominata eſt
 a corona Appiū: quam. L Appius in achaia meruit
 quoniā in certaminibus nemesis in honorem arche
 nori uictores appio coronabant: Vnde luuenalis:
 Graiaeq; appiū meruisse coronæ. Vbi pluriſa
 uirtus. i. irruerebat in conſertiſſimas acies & inde pete
 bat famā: quo caeteri penetrare nō poterant: ut for
 titudinē oſtentaret ſuam quæ circa diſſicilia ueraſtē:
 Extremæ harenæ: maris atlantici accolæ. Impe
 tit: uulneratos ipſius apit: ſed leuiter. Generoſum:
 nobilem: cruorē appiū generoſi: & alti ſtemmatis.
 Diſ fulminat: diſ ſipat in ſtat fulminis: deſcribit ira
 iratum appiū. Commendat: ornat: & maioriſ pul
 chritudiniſ ſacit. Martia: bellicosa. Iuuenē: athlā
 tem qui iā tīmebat appiū in ſeruentē. Ceu tygride
 de cerua: athlantem iras appiū timentem & latebras
 quærentē cōparat ceruæ ſuigienti tigridē & colubæ
 accipitrē ac lepori aquilā. In æthra: ipſo aere.

Liber

Librantem uisus:despicientem hinc inde: ut de
siliat in leporem. Colla uiri:athlantis. Succes
su:bona fortuna:quoniam statuerat hostem : & iā
properabat in alium. Isalces:cyniphius & apher
& accol a cynihis fluuius: hic erat gener Magonis:
quem Appius interemit. Sydonia sponsa: filia
magonis fratri annibalisi. Vano foedere:quo,
niam mortuus est:& uxore potiti non potuit: ideo
foedus promissæ tedæ fuit uanum. Tædæ matri
monii ac nuptiarum in quibus præferebantur tæ
dæ accensæ. Aere in cyniphio: id est galea ipsius
isalcis Cyniphii. Nec dispar sortis: id est habuit
isalces candem sortem. Futilis dicitur ignauus:&
nullius momenti. futilis dicitur ab effundēdo. nā
quemadmodū illud uas omnia effundit: sic etiam
homo uanus & debilis:& qui silenda tacere nequit
nunc isalces erat futilis: id est sine viribus contra ap
pium. Detorsit umbonem: per strinxit umbone
appii uano ictu: atque incerto. & quia nō penetra
uit umbonem. ideo dixit: detorsit. ergo utriq; fuit
eadem sors. Appius enim fregit ensem in umbōe
ipsius isalcis:& isalces debili ictu detorsit umbone
appii:& sic neuter alteri nocuit. Saxum:imitatur
Virgilium qui canit Turnum iecisse in æneam sa
xum ingentis magnitudinis. Socer: mago.
Foedera:pactum:matrimonium. Coruscae: ful
gentis:& hæsit parumper mago: cum esset prope
Appium:ut facit leo. Haud secus:magone com
parat leoni: qui ruens in taurum: quanuis fame sti
muletur:tamen conspecta ferocitate tauri paulum
immoratur:& taurum se ad pugnam expedientē
spectat: sic mago spectabat appium qui contra tan
tum hostē animos præparabat. Toros: tori sūt
plicæ & eminentiæ in collo taurorum: & musculi
lacertorum dicūt tori: inde torosus dicitur lacero
sus.& Valerius flaccus canit Herculem suis cōspi
cuum toris,& tori ostendunt robur. Molli iue
nes funduntur in alga īgt conspicuusq; toris Ty
rinthius. Sparsa:quam spargit pedibus: uolēs ini
re pugnā. Si qua tibi pietas: uerba Appii ad Ma
gonem: quē uulnerauit in sinistro brachio. Postea
mago appium interemit. Ictum foedus: matrimo
nium cum isalce. Moras aeris: id est p impedimē
ta ferri propter loricam & galeam. Stetit: infixa ē
Perlibrat: torquet in appium. Fratris: Anniba
lis. Libys: mago. Durio cæso: quem interemit
apud Sagunthum. & est nomen deductum a durio
fluuii hispaniæ. Spectatae: insignis & claræ.
Adiutum nisu doloris: quia dolor amissi generi
sui dabat uires magoni. Lœtalem: mortalem.
Aequore meonio:cāpo hetrusco: quoniam meonii
tenuerūt hetruriā: duce Tyrhēo: ut dictum est.

Librātem uisus aquilā lepus ore citato
Ense ferit tū colla uiri dextramq; mīcātem
Demetit: ac mutat successu sæuior hostem
Stabat fulgentem portās in bella hīpēnem
Cinyphius locceriq; miser magonis īnre
Optabat pugnā ante oculos spe laudis isalces
Sídonia tumidus sponsa uanoq; superbus
Fœdere pmissæ post dardana prælia tedæ
Huic immittit ouās uiolentas appius iras:
Conātiq; grauem fronti librare scurim
Altior insurgens galeā super exigit iustum
Et fragilis ualido conamine soluitur ensis
Ere in cyniphio: nec dispar sortis isalces
Vmbonem īcerto detorsit futilis ictu:
Tū q; humo haud unquā ualuisset uellere saxū
Ni uires trux ira daret: toquebat anhelās
Appius: & lapsu resupina in terga cadentem
Mole pmit scopulis. pfractisq; ossibus urget
Vidit coniucto miscens certamina campo
Labētem socer: & lachrymæ sub casside fusæ
Cum gemitu rapidusq; ruit data fœdera nuper
Accendunt animos: expectatiq; nepotes
Iaq; aderat clypeūq; uiri atque īmania membra
Lustrabat uisu propiorque a fonte coruscæ
Lux galeæ sœuas paulum tardauerat iras
Haud secus e specula præceps delatus opaca
Subsidens campo summissos contrahit artus.
Cum uicina trucis conspexit cornua tauri:
Quā uis lōga fames stimulet leo: nūc ferus alta
Surgentēs ceruice toros: nunc torua sub hirta
Lumina minatur fronte; ac iā signa mouentem
Et sparsa pugnas meditantem spectat harena.
Hic prior ītorquēs telum sic appius īfit
Si qua tibi pietas iustum ne desere fœdus:
Et generū comitare socer: per tegmina uelox
Tunc erisq; moras leuo stetit hasta lacerto.
At contra non dicta libys: sed feruidus hastam:
Perlibrat magni donum memorabile fratris.
Cæso quā uictor sub mœnibus ille sagunthi
Abstulerat durio: ac spectatae nobile pugnæ
Germano dederat portare in prælia pignus
Telum īgēs: perq; arma uiri perq; ora doloris
Adiutum nisu lœtalem protulit iustum:
Exanguesq; uiri conant's uellere ferrum
In uulnus cecidere manus: iacet æquore nomen
Clarum meonio: atq; itala pars magna ruinæ:

Appius: intremuere lacus corpusq; tefugit
 Contractis thrasimenus aquis: telū ore cruento
 Expirās premīt: atq; admorsæ īmurmurat hastæ
 Nec fati melior mamercus corpore toto
 Exoluīt poenas nulli non sauciū hosti.
 Nanque per aduersos quā lusitana ciebat
 Pugnas dīra manus raptum cum sanguine teli
 Signiferi magna uexillum mole ferebat:
 Et trepida īfōelix reuocabat signa suorū.
 Sed furiata cohors ausiliq; accensa superbis
 Quodcūq; ipsa manu gestabat mīsile quicquid
 Præbebat tellus sparsis uix perūia telis
 Iniecīt pariter: pluresque in corpore nullo
 Aduolat interea fraterni uulneris ira
 Turbatus libyæ ductor uisoque cruore.
 Nū lateri cuspīs nū toto pondere telū
 Sedisset: fremītque amens sociosque rogabat:
 Vtque metū læthi procul & leuiora pauore
 Cognouit proprio tectū gestamine præceps:
 Ex acie rapit: & tutis a turbine pugnæ
 Constituit castris: medicas hinc ocīus artes
 Et senioris opē synali uocat ungere uulnus
 Herbarū hīc succis ferrūque e corpore cātu^{māta}_{none}
 Exigere: & somnū toto mīsile chelydro
 Anteibat cūctos nomenq; erat idē per urbes
 Perque parethoniæ celebratū littora syrtis.
 Ipse olim antiquo primū garamāticus hīc mon
 Scire pater dederat sinalo morsusque ferarū
 Telorūq; graues ictus sedare medēdo.
 Atque his deinde suo moriēs cælestia dona
 Monstrarat nato: natusque hæredis honorī
 Trāsmisit patrias artes quē deinde sequutus
 Haud leuīor fama sinarus garamantica sollers
 Monstrata augebat studio multaque uetustum
 Ammonis comitē numerabat imāgīne patrē
 Tū proauīta ferēs lenī medicamīna dētra:
 Ocius intortos de morte astrīctus amictus:
 Mulcebat lympha purgatū sanguine uulnus.
 At mago exuuias secū celsique uolutans
 Hostis mente necē: fraternas pectore curas:
 Pellebat dīctis: & casum laude leuābat:
 Parce metu germane. medicamīna nulla
 Aduersis majora feres: iacet appius hasta
 Ad manes pulsus nostra si uita relinquit
 Sat nobis actū ē sequar hostē lētus ad umbras
 Quæ dum turbatos auertunt æquore campi

50

Admorsæ hastæ: quā mordebat murmurādo:
 Mamercus: iterfectus fuit a lusitanis. Nec melior
 sati. i. far satū qm̄ cecidit ut appius. Nulli nō sauci
 us: i. a multis uulneratus de lusitanis dictū est supra.
 Signiferi: ferēts signū. i. aquilā uexillū romanorū.
 Cohors lusitanorū. Pluresq; in cor. nul. i. uulli fu
 erūt plures hastæ in corpore. Vix pūia telis. i. uix
 capax teloz pp̄ter multitudinē. Aduolat interea:
 Hannibal accurrīt cū audiūset uulneratū esse ma
 gonē fratrē: illūq; referri ad castra tuſſit ac curari.
 Gestamine: pp̄ria ueste. Synali: finalus erat chy
 rurgus in castris primi medici fuerūt chyrurgi q uul
 nera in bello curabant succis herbagē inde alii medi
 ci extiterūt. Archagatus lyphantæ filius expelopon
 neso: ut aitor est. Pli. primus romā uenit. L. & milio
 M. Liuto cōsul. eiq; ius qritā datū & taberna in cōpi
 to accilio empta: gratus fuit primo: mox a sāuitia
 urendi & secādi carnifex appellatus est. Cātu ī can
 tatiōibus. Exigere: extrahere. Torto in se replica
 to. Paretoriū est ppe syrtes: ut dictū est uerlus ægy
 ptū. Ipse olim antiquo: repetit originē huius artis
 quā & synalus callebat. Hāmon garamanticus. i.
 iuppiter q colebat apud garamātes. Atq; is synal⁹:
 docuit hanc artē filiū suū & sic p successiōis gradū p
 pagata est. Haud leuīor fama: q. d. hic synalus nō
 erat leuīoris famæ q̄ fuissent maiores sui ī hac arte
 hoc nomē deductū ē a synalo oppido. Sollers: dili
 gēs: Augebat mōstrata garamātica. i. ipsam artem
 monstratā ab Hāmone garamātico. Cælestia do
 na: medicas artes datas a ioue hāmōe. Vetusū pa
 patrē: illū primū synalū quē iuppiter docuit. Multa
 imāgīne: qm̄ apud antiquos ut dictū est maioḡ uul
 tus cæra expressi dispōebant in armariis & atrīis &
 gaudebat & cēsēbat multa imāgīne q̄ habebat cla
 ros natales & altū stēma maioḡ. Lenī dextra. miti.
 chyrurgus: ut scribit Cornelius celsus: debet esse iu
 uens & habere manū leuē ne. s. tremēdo aut nīmū
 premēdo uulnus ultra q̄ oporteat rescindāt aut ue
 xetur. Mulceat lympha. imīta Virgiliū canentem
 mezentīū lauisse uulnera aq̄s tyberinis. Cēsi ho
 stis appiī. Leuabat casum magnitudine laudis ade
 pta quia strauerat appium uulnus acceptum com
 pensabat. Leuabat: leuīorē faciebat: & tollerabilio
 rē pp̄ter laudē quā erat assequutus morte appiī.
 Parce metu: uerba wagonis ad fratrē: quibus lētāt
 se interfecisse appiū multi noīs: ut iā nō sit dolendū
 si moriāt uulneratus a tali hoste. quē jā præmisserat
 ad stylos lacus: & ē magna laus appiī ex ore hostis
 Metu dandi casus est & inclināt metus: metus: me
 tu: ut dandi casus uō superet casū gignēdi: sic Virg.
 curruḡ uolans dat lora secūdo: aliter sic inclinabat
 nomen huius formæ autore Gelio: metus: metuis:
 metui: & ideo poetæ atq; studiosi: metu in casu
 dādi utunē: nūc dicimus metui. Maiora q̄ sit laus
 parta: qm̄ stravi appium uīḡ fortissimum. Quæ:
 supradicta uulnus scilicet magonis.

Postq; pperata: s. fuerunt. i. celeriter pacta. Gra
tute. calore. calefaciebat. n. q uulneribus iponebat
ut moris est. Si cul. nō. uerba Serani: qbus iouē p
catur: ut anibale furētē sitat: reprimatq; & tueatur
Ro. impū: qd'ruere uidebatur. O iuppiter: inqt: si
nōdū peitus dānasti ro. iperiū: & Capitolii sedē tu
am relpice ppicius oculis romā labatē. Sce. q. ro.
Iperiū. Aequos o. bēgnos & ppicios. Tādem:
Post tot labores & clades. Ilia. romāis. Aīsimus
al. q erāt munitmēta italiæ. Nec ē mo. nō ē finis:
& enēerat clades ad Tīcinū: trebiā: trasī. ac mortē
Flami. Erida. padus i quē eīrit trebia. Trophe,
sido. uictoria pūica. Tellus hāni: hetruria in qua
regnauit hānus dux pelasgorū. Virū: uirog: q de
mersi sūt in lacū. Testor mea nu: ma. s. paternos;
q mihi sūt: tanq; numia. Iurat Serāus p māes pater
nos se nō effugisse mortē: Sed fata noluerūt ut cade
ret ut facit aeneas apd' Vir. i. ii. lliaci cieres & sfāma
extrēa maior: Testor in oc. ue. nec tela nec ullas Vi
tauissē ui. danaū. Q uæsisse ne. stra. ho. necando
hostes inqt qsiui illorū māu mortē. Dignā nobis:
pa. pœ. i. mortē talē qualis fuit patris mei Reguli q
clarus fuit pœna q est a pœnis affectus: & illic forti
tudinē oñdit suā. iō Serāus ne uideretur degeneras
se: dicit se quæsisse mortē dignā nobilitate paterni
supplici. nō enī decebat Seranū mortē subterfuge
re p patria: cū haberet āte oculos exéplū patris. Tri
stia: iſcelicia nobis. Patri: regulo: q nō cecidit in p
lio. sed uiuus pueit i māus hostiles. Patri for. ri:
uerba Marii ad Sera. cūius fortitudinē laudat: eūq;
hortatur ad dura & aduersa tolerāda: cū lege quadā
dīna & fatali oīa eveniāt: & fortē uirg frangi calāita
tibus nō deceat. Pa. ri. ut erat tuus pater. Duri. i.
aduersā sortunā & īclinatā tolerēus: Reg īcli. res
ipsas nobis aduersas & nō eūtes recto curſu: nec flu
entes nobis ad libidinē: liue uotū. Rota æ. curri
culus ultæ nostræ uoluīt p ræceps p uarios census:
& p accluia. Sarti. exéplo paterno hortatur illū
ad tolerādos labores & regē incliata. Nullo nu. q.
di. oīa numia æq; bat sua uirtute heroīca. i. q trāscen
debat naturā hūanā: & uidebatur eē dīna. Decora
al. magnā gloriam cū fortia āo pateretur aduersa: &
quousq; uixit nullā depositū uirtutē. Reluctātes:
repugnātes oībus aduersis p decoro seruādo. Vix
pue. mihi nactus opportūitatē: poeta īducit mariū
recēsentē Reguli captiuitatē & suppliciū i p̄io bel.
pū. uix inqt egressus erā e pueris: cū Regulus hēbat
primā lanuginē: & erat i adolescentia: & sic erāt isti
æquales feræ. Prio aeo. pria lanugie faciei & fui
mus simul inqt usq; ad Reguli mortē. Cuius sub
pe. fi. quoniā pect' reguli erat quasi lacellū fidel.

Mērē: ipsi reguli. Vir. er. i. cā uirtutis. i. i simiā
uirtutis. Sordentia: denigrata pp sumū. Ollis: il
lis frēis. Nec cuiq; ē n p. i. multis ē platus & añpo
situs pp hæc dona: cēsebar: inqt his donis quæ uir
tutis ergo accepī a regulo: quoniā i necādo serpen
tē operā nauauī. Bques: ego marus eques dōatus
talibus frēis. Hasta: q uulnerauī pētē scđus post re
gulū. Cui: hastæ marus sacrificabat: nā ni mar⁹ uul
nerasset pētē: actū de regulo fuisset: ut paulo p⁹ di
cet: & na p⁹ occasionē narrat tibinā fuerit ille p̄pēs:

Q uæ postq; pperata sopor sua mūera tādem
Applicat: & mītē fundit p membra quietem
Nec dū exorra dies: marus i stat uulneris æstu
Expertis medicare modis: gratūq; teponem
Exutus seniū trepida pietate ministrat.
Hic iuuenis mōestos tollens ad sydera uultus
Cū gemitu: lachrymisq; simul: si cultmā nōdū
Tarpeia exosus dānasti sceptrā quirini:
Extremas italū res: ausoniāq; ruuentem
A spīce ait genitor: tādemq; aduerte procellis
Aequos iliacis oculos: amīsimus alpes:
Nec deinde aduersis modus est tīcīnus & ater
Stragibus eridanus: tuq; insignite tropheis
Sīdoniūs trebia: & tellus lachrymabilis hanni
Sed quid ego hæc: grauior qto uis ecce malorū
Vidi crescētis traſimeni cædibus undas:
Prostrataq; uirū mole inter tela cadentem
Vidi flaminū: testor mea numina māes
Dignā me pœna tum nobilitate paternæ
Strage hostis quæsisse necem. nī tristia lœtum
Vt quondā patri nobis quoq; fata negassent.
Catera acerbātem questu lenire laborās
Effatur senio. patrio fortissime ritu
Quicquid adeſt duri. & rerū incliata feramus.
Talis lege deum cliuoso tramite uitæ
Per uarios p̄ceps casus rota uoluitur æui.
Sat tibi sat magna: & totū uulgata per orbē
Stat documēta dōus: sacer ille & numē nullo
Inferior tuus ille parēs decora alta parauit:
Restādo aduersis: nec uirtutem exuit ullam
Ante reluctātes liquit quā sp̄ritus artus:
Vix puerile mihi tēpus confecerat ætas,
Cū primo malas signabat regulus æuo.
Accessi comes: atq; omnis sociuimus ānos:
Donec dīis italæ uisum est extingue lumen
Getis: in egregio cuius sibi pectore sedem
Cœperat alma fides: mētēq; amplexa tenebat
Ille ensem nobis magnorū en instar honorum
Virtutisq; ergo dedit: & sordentia sumo
Q uæ cernis nunc frena: sed ē argēteus ollis
Fulgor: nec quiquā marus est post talia dona
Non p̄latus eques: uerū supauit honores
Omnis hasta meos. euī me libare lyci
Q uod cernis latices: dignū ē cognoscere cām
Turbidus arentis lēto pede sulcat harenas,
Bragada: nō ullo libycis in finibus amne

Quintus

Primi uos iuuenes mortisq; in lumine crudæ.
 Fata uirum: & fixis rabiem sub pectore telis.
 Sternit alternus uastis concursibus hostis
 Nec spoliare uacat: prædæq; aduertere mentem.
 Vrget amor cædum clausis dum detinet hostem.
 Fraternū castris uulnus funditque ruīque
 Nūc iaculis: nūc ense modo inter milia consul.
 Bellantū conspectus equo: modo marte feroci.
 Ante aquilas & signa pedes fluit impia riuis.
 Sanguineis uallis tumulique & concava saxa.
 Armorum sonitus flatusque imitatur equorum.
 Miscebat campū membrorum in prælia portas.
 Celsius humano robur: uisaque paueentes
 Mole gigantei uertebat corporis alas.
 Othrys marmarides lati super agmen utrumq;
 Ingens tollebat humeri caput: hirtaque toruæ.
 Frontis cæsaries & crinibus ænula barba.
 Vmbrabat rictus squalore huic hispida diro.
 Et uillofa feris horrebant pectora setis.
 Aspirare uiro propioremque addere martem.
 Haud quis cuiquam laxo ceu belua campo.
 Incessabatur cunctis ex agmine telis:
 Tandem uesanos palantum in terga ferent.
 Cū fremitu uultus tacita per nubila penna.
 Intravit toruæ gortynia lumen arundo:
 Auertitque uiru: fugientis ad agmina consul.
 Intorquet tergo iaculū: quod tegmine nudas
 Irrupit costas hirtoque a pectore primū.
 Mucronem ostentat rapidus conuellere tentat.
 Qua nasci ferrū fulgenti cuspidi cernit
 Donec abundantanter defuso sanguine late
 Procubuit moriens: & telum uulnere pressit
 Spiritus exūdans uicinū pulnere moto
 Perflauit campū: & nubem dispersit in auras.
 Nec minor interea tumulis siluisque fremebat
 Diuersus mauors: uariac; per ardua pugna;
 Et saxadumī rorates cæde nitebāt
 Exitium trepidis læisque & stragis acerbæ.
 Causa sicheus erat: muranū ille eminus hasta
 Perculerat: quo nō alius cū bella silerent
 Dulcius ceagri os pulsabat pectine neruos
 Occubuit sylua in magna patriosq; sub ipso
 Quæsiuit montes lœto: ac foelicia baccho
 Equana & zephyro surrentū molle salubrī
 Addiderat misero comitem: pugnæq; ferocis
 Gaudebat tristī uictor nouitate sicheus

Crudæ: asperæ! Alternus hostis: nūc romanus:
 nunc pœnus. Miscebat campū: deseribit uastitatē
 corporis quam habebat otris marmarides. Ro
 bur membroz celsius humano. i. maius q; sit iustū
 robur homini: tdest qui transcendebat humanam
 staturam & gigas uidebat. Visa mole: magnitudi
 ne corporis. Marmarides: libycus. marmaridæ
 ut dictū est: sunt populi aphricæ. Alas: romanas
 acies uertebat in fugam. Latihumeri: describit sta
 turam corporis huius hostis. Hirta: horrenda &
 pilosa coma & barba quæ erat longa ut crines. Aspi
 rare uiro. i. nec contra uirū talen nemo audebat.
 Propiorē martē cominus cū illo pugnare. Cuiq; ali
 cui. i. ab aliquo. Incessabat: ipsetebatur ab oībus.
 Vesanos uultus: horrendos furentes. Palantū ro
 mane effuse fugientiū quos otris insequebat.
 Lumen toruæ horrendū oculū. Gortinia harūdo: cre
 testis sagitta: nam gortina siue cortina est urbs cretæ
 Fugientis. otris qui fugiebat ad agmina suog.
 Nudas tegmine: sine lorica & clypeo. Primū mu
 cronem: primā partem hastæ. Nasci: extare: quoni
 am apparebat in pectore. Spiritus: id ē anima ips
 sius otris egrediens ppter suā magnitudinē pflauit
 campū tanq; uentus mouitq; puluerem atq; in auras
 dispsit nubem pulueream: & sic describit ingentem
 spiritū illius. Nec minor: interea dū flaminius in
 in plano sic fulminaret sychus nepos Hannibal in
 sequebatur romanos p faxa & dumos. Rorantes:
 respersos cruore cæsog. Pertulerat: strauerat uulne
 re muranū q; muscæ adeo callebat ut orphei æmu
 lus uidere. Oeagri nero: itram: quali usus est
 orpheus filius oeagri regis thraciæ: & calliope mus
 ae. Pectine: plectro. Primos mōtes: surrentinos
 Sub ipso letho: in morte Vir. mouens reminiscit
 argos. Aequana foelicia baccho: æq;na sunt mōtes
 surrentini ubi nasciū uinū quod a surrento surrenti,
 nū appellarunt: de quo Pli. Ite surrentina in uineis
 rātū nascentia cōualecentibus maxime pbara pp te
 nuitatem salubritatemq;. Mar. in distichis. Surren
 tina bibis nec myrhina picta nec augæ sumes dabūt
 calices hæc tibi uina suos. Surrentinū est opidū au
 tore strabone e regione ad syrenas insulas in campa
 nia hinc foelix illa cappaia ingt Pli. Inde cōsurgūt
 massicis surrentinig; mōtes. Vinū surrentinū auto
 re strabone cum oībus certabat. Molle surrentum:
 amœnum delectabile alludit ad uinū quod uetus ta
 tem accipiebat: zephyrus saluber est: Inde dictus fa
 uonius: quoniā sati faueat: & aquilo saluberrimus
 omnium est. Auster uero noxius & pestilens: & qm
 surrentum a syrenibus nomen accepit quæ suauissi
 me cautabant ut fabule canit. ideo dicit muranum
 cantilenis & lyra ualuisse ut ad syrenas suaves mo
 dos alludat. Misero: maurano. Comitem: taura
 num quem post muranum interfecit.

Liber

Pallates: romaos fugientes. Iuuenē: tauranū;
Cuspis sydo. hasta Sychei sydōii affixa ē ligno: cui
adhærebant tauran⁹. Quid uo. q nā ira deū: uerba
poetæ accusatis ignatiā fugientiū: & q̄rētiū salutē n̄
dextra: ut fortes uiros decet: sed ope arborū. Sini
stra mente. pauida & aliēa ab oī prudētia & fortitu
dine. Reli. mar. pugna i qua si nō uic̄tis potestis
ē hōeste cadere. Nō æ. sua. i. nō bñ suadet metus
i regz difficultate & i aduersa fortūa: qm̄ suadēte me
tu p̄ter dcorū fuga atripi: aititurq uera fortitudis
laus. Rex assyriog: ut ē apud xenophōtē lib. ii. ad
hortās suos ad pugnā dixit. Stultus c̄ siq̄ uitæ ap
petet se fugæ cōmiserit: cū non sit ignarus uictoria
pari salutē ac morte fugientes potius oppetere q̄ ma
nētes. Nō æ. nō bonus: qm̄ ipellit hoies ad epia:
& id qd ē p̄ter decor. Ar. re. agustis & difficilib⁹ i
qbus debet oñdi fortitudo. iō dixit supra explorat̄
aduersa uiros. Arguit. i. refphēdit ipse malus finis
ea q̄ siūt cū tiore: quoniā ea suadet tiōr: q̄ sūt preter
hōestatē: quæ ē finis cuiuscēq̄ uirtutis. Asp ex. du
rus finis & ihōestus. Cōsulta: cōsilia tioris. Praui
deducētis hoies ad praua: quoniā suadet fugere qd
ē cōtra fortitudinē: q̄ ē quædam mediocritas cīra
difficilia inter metū & audaciā. Annosa ex. descri.
esculū cuius opē petierat romai fugientes sicheū.
Instar ne. i. similis nēori. Si sta. cā. i. si fuisset i pla
no pp̄ aptitudinē ramorū ipsa sola uidere n̄emus.

Late:diffuse & ample. Tenebat:occupabat.i.que
multa telluris nigra umbra sui roboris. Nigra:opa-
ca. Caneti albicati. Laxabat:diffusus debat. Huc
ethnea co.i.sicula ab ethna monte Siciliæ.hos sicu-
los miserat hieron rex syracusius socius & aicus po-
puli R.o.Sicilia dca ē trinacria a forma triangulare
quam hēt.Lucre.triquetra appellauit.loquēs.n.de
Empe.sic ait.Insula:quē triquetris terrarū gesit in
oris.Quā fluitat circū magnis astractibus æquor
Ioniis glau.asp.lit.ab ūdis. Trique.siculis.aretu-
sa ē fons ortygia pueras ūsule aī Syracu.ex quo emer-
git alpheus labēs ex elid pelopō.p subterrāeos me-
atus:nec misce ūdis marinis. Defē.de.i. repellere
ſamia:& potius mori q̄ turpiter fugere.defēdere ī
hac significatō significat auertere & depellere.Vit.
Solstitiū pecori defēdit.Hora.i.ser.& toga que de-
fēdere frigus quis.c.q.&.Q.Clau.autore gel.a pi-
nts hostes defēdebat:facillie igit̄ defēdere dedecus
morti ē hōeste mori:hi sicuti moriti erāt sed nescie-
bāt hōcste ac fortis mori ī acie sed ignata morte ab
ſupti ūt:cū ī arborē se recepisset. Ni.pa.q mouet
mēte & loco suo& efficit ut hō decori seruādi obliui-
ſcaſ:ūde ait En.pauor sapiam oēm ex aio meo ex
pectorat. Tu.fe.h.ī hāc arborē. Ima pe.i.reſcin-
dere quercū ab imo:nā quercū ſecuri diecit:qđ poe-
ta dīc:corripit bipēnē mutatus tela.i.cū tela mortal-
ſer:depositū clypeū & hastā:ſūpſitq̄ ſecuri. Cōſu-
ſiculos ima calāitate deticiēdo quercū. Flu.agitat

Ceu ze. nutr̄ates & fluctuātes s̄icu. i cacomē arboris: cōpataui: q̄ residēs i sumitate arboreg a uētis una eū nido agitat. Fla.flā. Inho. q̄ malū p̄buit hospitii s̄iculīs. Eli. cōfissit & attriuit mēbra uirog sua ruia. Inde a.cla.fa.nūc dīc d'esculo īcēsa. Cōter. uicia q̄rcui ubi suit ruina s̄iculorū. Gliscēs:crescēs

Vertici. sæ, flāmarū fūmitate. Vulcāus: icēdiū,

Pallatis. nā dum sequitur peruaferat altam
In syluā: & priscæ reclivis ab iētibus ulmi
Terga tuebatur trūco frustraque relíctos
Tauranus comites suprema uoce ciebat.
Transegit iuuenem: ac perfoſſis incita mēbris
Hæſit in oppoſito cuspī ſidonia ligno.
Quid uobis: quæ nā ira deū: uel mēte ſinistra
Quæ ſedēt formido uiri: qui marte relícto
Ramorū quæſiſtis opem: nō æquus in actis
Nimirum rebus ſuasor metus arguit asper
Exitus euentu prauī consulta timoris.
Annosa excelfos tendebat ad æthera ramos
Eſculus umbroſum magnas ſup ardua ſyluas
Nubib⁹ iſertans altis caput in ſtar aperto
Si ſtaret campo nemoris lateq; tenebat
Frondosi n̄ gram tellurem roboris umbra.
Par iuxta quercus longum molita per æuum
Vertice canenti proferre ſub aſtra cacumen
Diffuſas patulo laxabat ſtipite frondes.
Vmbrab. tq; coma ſummi fastigia montis.
Huc ætnea cohors triquetris quā miferat oris
Rex arethusa tuus: defendere neſcia morti
Dedecus: & mentem nimio mutata pauore
Certatim ſeſe tulit: ascendensq; uicifim
Preſſit nutantes incerto pondere ramos.
Moxq; alius ſuper: atq; alius conſiſtere tuo
Dū certat: pars excuſſi: nā fragmine putri
Ramorum & ſenio maleſida feſellerat arbor.
Pars trepidi celo inter tela cacumine pendent.
Turbatos ima properas consumere peste
Corripit æratā iādudum in colla bipennem
Depoſitio clypeo mutatus tela ſicheus.
Incubunt ſociæ dextræ: magnoq; fragore:
Pulſa gemit crebris ſuccubens iētibus arbos.
Fluctuat infœlix concuſſo ſtipite turba:
Eeu zephyrus quatit atiquos ubi flamie lucos
Frōde ſup tremuli uix tota cacuminis hærens
Luctatur nido pariter luctante uolucris.
Procubuit tādem multa deuicta ſecuri
Suffugiu infœlix miferis & inhospita quercus
Eliftq; uiros ſpatiosa magna ruina.
Inde aliae cladum facies contermina cædis
Collucet rapidoque inuoluitur eſculus igni
Iāque inter frondes arenti robore gliscens
Verticibus ſauis torquet uulcanus anhelos
Cū feruore globo flamarum & lumina torret

Quintus

Nec tela interea cessant semjusta gementum;
 Atque amplexa cadunt ardētes corpora ramos.
 Hęc inter miseranda uirum certamina consul
 Ecce aderat uoluens iram exitumq; sycheo.
 At iuuenis subito tantæ discrimine pugnæ
 Occupat euentu telo tentare priorem
 Cui medio leuiter clypeo stetit æris in ora
 Cuspis; & oppositas uetita ē trāsmittere crates.
 Sed non & consul missō concredere telo
 Fortunā optare cædis parat ac latus ense
 Haurit: uic crudē tardarunt tegmina parvæ.
 Labitur infelix; atq; oppetit ore cruento
 Tellurem expirans: tum diffidente partus
 Frigora se stygio manantem in uiscera morte
 Accipit; & longo componit lumina somno.
 Atq; ea dum uariis permixtus tristia mauors
 Calibus alternat; iam castris mago relictis:
 Iam libyæ ductor properantia ligna citato
 Raptabat cursu; & cessata reponere auebant
 Tēpora cæde uirum; ac multo pensare cruore
 It globos intorquens nigranti turbine nubem
 Pulueris; & surgit sublati campus harenis
 Quaque ferens gressum flectit uestigia ductor
 Vndantī circum tempestas acta procella;
 Voluitur atque altos operit caligine mōtis.
 Occubuere femur fontanus; buca canorum
 Trāffixi guttū; pressoq; e uulnere cuspis
 Prospexit terga; hunc tristes misere fregellæ
 Multiplicē proauis. hunc mater anagnia fleuit.
 Haud dispar fortuna tibi leuiae; sed auso
 Non eadem neque enim tyrio concurrere regi,
 Tentas; sed lectus par ad certamen hiremon
 Autololum moderator erat; quem poplite cælo
 Dum spoliat; grauis immitti cū turbine costas
 Fraxinus irrumpit; collapsa membra sub ictu
 Hoste superfluo subita eecidere ruina.
 Nec sidicina cohors desit. uiridasius armat
 Mille uiros; nulli melius uel ponere castra
 Vel iunxisse ratem; duroque resoluere muros.
 Ariete; & in turrim subitos immittere pontes
 Quem postquam libyæ ductor uirtute feroci;
 Exultare uidet; nanque illi uulnere præces
 Terga dabat leuibus diffusus auraricus armis
 Acrius hoc pulchro mauorte accensus in iram;
 Et dignum sese ratus in certamine sæuo
 Cominus ire uito referenti e corpore telum

Consul. flaminus ruebat ut ignominia suorum uict
 sceret morte sychei qui primus torsit telū in confu
 lem; & cū nihil proficeret interfactus est. iuuenis
 sycheus. Euētu aliquo successu pugnæ & uictoriæ
 quā sperabat. Cui: flaminio: In ora æris. id est ex
 tremitate clypei ærati. Oppositas crates: arma &
 corporis munimenta tanq; crates cōsul noluit hastā
 facere in sycheū ne frustaretur sed cominus ense inte
 remit. Concedere. cōmittere fortunā: & euentum
 ictus hastæ: Haurit: pforat. Crudæ parmæ: aspi
 scuti ac duri. Frigore stygio. i. morte: Longo sō
 no. morte. Atq; ea dū uariis: dum talia agerent a
 flaminio & hostibus: Hannibal & mago redierunt
 ad pugnam. Alternat: uicissim facit nam ceciderat
 sculi: ceciderat etiā sycheus. Auebant. optabant.
 Reponere: restituere & resarcire id quod propter
 uulnus magonis cessando a pugna intermisserant.
 Virum: ulrogz. i. cæde hostili. Peniare rependere
 tempus cessati multa cæde romanorū. It globus.
 describit Hannibal aciem properantē ad pugnā:
 & ornat ipsum ducē poeta ne ab ignauo impatore
 romani uiderent utcti. Buca: est oppidū cāpaniæ
 a quo nomen hoc finxit poeta quis dicat ipsū fuisse
 fregellanū quoniam fregellæ non multū distanta
 buca. Multipliē proauis: habētē claros natales: &
 auos multi & alti nominis. Anagnia urbs est ppe fe
 rentinā caput quondam hereticorum. Non cädē:
 quæ buca & fontanus q; apperebant Hannibalem a
 quo cæsi sunt. Regi Hannibili nolebas inquit o le
 uine pugnare cū Hannibale sed elegisti Hiremonē
 tibi parem: Hiremon aut̄ erat ductor autololum.
 Fraxinus hasta fraxinea ipsius Hannibal. Sidi
 cina. cohors: sidicinae populi campaniæ ubi nūc est
 theanum quod quondam theanum sidicinū uocabat
 uiriasius erat ductor sidicinogz. Auraricus: erat
 pœnus qui fugiebat uiriasium. Referenti: uiriasio
 qui educebat telum a corpore raucl a se cæsi.

Laudande laborum: verba annibalis in laudem
pirasi: quem interemit. Haud alia dextra q̄ mea
quoniam eras vir fortis & strenuus. Decus loethi:
gloriosam mortem: quoniam cadis manu anniba-
lis. Ad manes: ad inferos. Labicum erat oppi-
dum prope Romanā cīa prænestina: unde hoc no-
men sīnxit. hic labicus primo bello punico singula-
ri certamine pugnauerat cum amilcare: in cuius ul-
tionem hannibal eī nunc mactauit. Oblitus se-
niūm: quoniam erat senio confectus: animo tantū
viridis: sed viribus corporis frigebat in martem.
Cruda: fortis & audaci. Vani: minime nocentes
hosti. Prodebat: decipiebat: quoniam nō no-
cebant: cum essent sine viribus. Inani stipula: trā-
statio est ab igne debili: qui deficiente nutrimento
statim extinguitur. hic labicus uestibis tātum iam ua-
lebat corpore affecto & exhausto tot laboribus a se-
nio. Patrio: qui fuerat armiger amilcaris patris:
& cognoscetabat labicum: ostenditque annibali.
Certamina primæ: uestibā annibalis ad labicum: sen-
sus est patere nunc poenam certaminis tūt cū patre
amilcare in primo bello punico. Lue: solue certa-
mina: id est da poenam: quia ausus fuisti cum patre
congregi. Præsago luctu: quia ex luctu eorsi qui
portabant sicheum annibal præsagiuīt malum ali-
quod. Quinam inquit dolor: uestibā sunt Anni-
balis ad socios referentes sicheum mortuum. Pro-
perato funere: celeri morte. Auctor: ipse flaminī?

Mōerentibus ab his qui retulerant sicheum cum
lachrymis. Cerno ait: laudat mortem sichei han-
nibal qui vīlnus in pectore excepērat a flaminio il-
latū. Sic facit æneas de pallāte cōfō a torno. Cuspi-
dis illiacæ: hastæ romæ. Seroque emptū. i. ro-
ma uoleat: sed strustra posse magno precio emere nō
fuisse uiolatum corpus sichei: quippe multos in illi
us ultionem mactabo. Ut multo accensis: hanni-
balem ira æstuante comp̄rat aquæ frigidæ & in-
clusæ in uase æneo subdita flamma. Exuberat:
æstuat: ebullit & abundat. Aheno: uase æneo ca-
lefacto subdita flamma.

Aduolat: & fodiens pectus laudāde laborum
Quisquis es haud alia decūt te occūber dextra
Ad māes loeti perfer decus italæ gentis
Nī tibi origo foret uita donatus abītes.
Hinc sadū petīt: & ueterem bellare labicum
Cui sicutis quondā terris congressus amilcar
Clarū spectato dederat certamine nomen:
Immōr annorum: seniumq̄ oblitus in arā
Ille quidem cruda mente & uiridissimus iræ
Ibat: sed uani frigentē in marte senectam
Prodebāt īctus. stipula crepitabat inanī
Ignis iers: crastamq̄ dabat sine robore flammā
Quē postquā accēpīt patrio mōstrāte sup bus
Armigero pœnum duc̄tor: certamina primæ
Hic lue nūc inquit pugnæ: te notus amilcar
Hac trahit ad māes dextra: tum librat ab aure
Intorquēs iaculum: & uersantē in uulnere fese
Trāsigit: extracta fœdauit cuspide sanguis
Caniciem: & longos finiuit morte labores.
Nec minus herminiū primis obtrūcat i armis
Assuetū trasimene tuos prædātibus hamis
Exhaurire lacus: patriæq̄ alimenta senectæ
Ducere suspēso per stagna latentia lino.
Interea exanimē mōesti super arma sicheum
Portabāt pœni: corpusq̄ in castra ferebāt.
Quos ubi conspexit tristī clamore tuentis
Ductor præsago pœnus pectora luctu:
Qui nā inquit dolor o sociū: quæue cura deorū
Eripuit nobis: num te dulcedine laudis
Flagrantē: & nimio prīmī mauortis amore:
Atra sicheæ dies: p̄operato funere carpit.
Atq̄ dato gemitu lachrimæ assensere ferentum
Et dīctus pariter cædis merētibus autor
Cerno ait aduerso pñlchrū sub pectore vīlnus
Cuspidis iliacæ dignus carthagine: dignus
Hasdrubale ad māes ibis: nec te optima mater
Dissimilem lugebit auis: stygia ue sub umbra
Degenerem cernēs noster uitabit amilcar.
At mihi flaminius tam mōesti causa doloris
Morte suā minuet luctus: hec pompa sequetur
Exequias: seroq̄ emptū uolet impia roma
Non uiolasse méi corpus mucrone sichei.
Sic mōerans torquet fumantē ex ore uaporem.
Iraq̄ anhelatū perturbat pectore murmur:
Ut multo accensis feruore exuberat undis
Clausus ubi exusto liquor indignatur aheno,

Quintus

Tum præcepit ruuit iu mediū celumq; fatigat
 Flaminium incessens; nec dicto segnius ille
 Bella capessebat; ppioq; insurgere mauors
 Cœperat; & cāpo iūctus iā stabat uterq;
 Cū subitus p faxa fragor: motique repēte
 Horrendū colles & summa cacumina totis
 Intremuere iugis: nutant in uertice silnæ.
 Pīnifero fracta quæq; ruūt sup agmina rupes.
 Immugit penitus conuulsis una cauernis
 Dīsiliens tellus: nec paruos rumpit hiatus
 Atq; umbras late stygias īmensa uorago
 Faucib; ostēdit patulis: manesque profundī
 Antiquum expauere diē: lacus ater in altos.
 Sublatus montis & sede excussus auita
 Lauit tyrrhenas ignora aspergine siluas.
 Iamque eadē populos magnorūq; oppida regū
 Tempestas; & dīra leues strauitque: tulitque:
 Ac sup hæc reflui pugnarūt mōtibus amnes.
 Et retro fluctus torsimare monte relicto.
 Appenninicolæ fugere ad littora fauni.
 Pugnabat tamen heu bellū uecordia miles
 Iactatus titubāte solo: tremebunda que tela
 Subducta tellure ruens torquebat in hostem:
 Donec pulsa uagos cursus ad littora uertit
 Mentis inops: stagnisque latebat daunia pubes
 Quis consul terga icrepitās: nā turbine motæ
 Ablatis terræ inciderat: quid deide quid oror
 Restat iō profugis: uos en ad mœnia romæ
 Ducitis annibalem: uos in tarpeia tonantis
 Tecta faces ferrumque datis: sta miles & acris
 Disce ex me pugnas: uel si pugnare negatum
 Disce mori: dabit exemplum non uile futuris
 Flaminius ne terga lybis: ne cantaber unquā
 Consulīs aspiciat: solus si tanta libido
 Est uobis rabiesque fugæ tela omnia solus
 Pectore consumo: & moriens fugiente p. a. uās
 Hac aia uestras reuocabo ad prælia dextras.
 Dūq; ea cōmērat: dēsolque obit obuius hostis
 Aduolat ora fretus mentēque ducarius acrī
 Nomē erat gentile uiro: fusisque cateruis
 Boiorum quondam patriis antiqua geregat
 Vulnera: barbaricæ mētis noscēsque supbi.
 Vīctoris uultus: tu ne inquit maximus ille
 Boiorū terror libet hoc cognoscere telo
 Corporis an tanti manet de uulnere sanguis
 Nec uos peniteat populares fortibus umbris

Cū su. p. sa. fra. describit motū terræ q; fuit tūc cū ad
 trasimēnū pugnatū est: quē ro. nō sensere: aut nō cu
 rauerūt pp ardorē aīoꝝ: quo in hostes serebāt: mēi
 nere huius rei Liui. & Pli. & an hos Fabius annalijū
 scriptor quē L iui. sequutus ē: Cā terremotus uēti sūt
 īclusi in uisceribus terræ: Tātus fuit ardor aīoꝝ īqt
 Liuius: adeo ītētus aīus: ut cū terremotus q multa
 urbiū Italiæ magnas partes pstrauit auertitq; curiu
 rapido amnes fluminibus mare iuexit: mōtes lapſu
 īgeti pruit: nemo pugnatū selerit. tres ferme horas
 pugnatū est & ubiq; atrociter. Dīsiliēs: diuidēs se
 se. Fauci⁹ pa. magno aptophiatu. Antiquū dīē
 luce quā quōdā hūerūt. Lacus ater. ifectus tabo.
 Sede auita: pprio stagno. Tyrrenas. hetruscas spar
 gēdo suas aq;. R eſſui: retroſluētes ad suos fōtes.
 Fluctus: ipſoꝝ flaminū: q̄ i mare emittūt. Tamē:
 quis oīa motu terræ q̄terēt. Vecordia belli: īſania
 & furor bellādi. Titubāte: mouēte sese & agitata
 terra. Subducta: subtracta ipſis pedib;: ut est ī mo
 tu terræ. Daunia pu. romana a Dauno rege ardea
 tiū. Illata ſta. nā ut ait Liui. p. magna: ubi locus fu
 gae deerat p prima uada paludis ī aquā pgressi: quo
 ad capitibus: hūerisq; extare pōſſet sese īmergit. ſue
 re quos īcōſultus pauor nādi ēt capessere fugā īpule
 rit. Q uis: qbus. Inciderat i. ipse Flānius caſu quo
 dā inciderat ī ipos fugiētes & cōſternatos aīo pp mo
 tu terre. Ablatis: quos ētruerat. ſibiq; pīſis abſtulerat
 motus terre. ordo ē: q; ablatis ēbie motus terræ īci
 derat cōſul īcrepitās terga q̄ hosti ſā uerterant mili
 tes fugiētes ad lacū. Q uid d. qd oro: uerba flami.
 īcrepitātis suos fugiētes. Q uid re. q. di. nil restat:
 nobis uic̄tis. & arguit suos timiditat̄is: eosq; hortat̄
 ad pugnā suo exēplo: & ad mortē hōestā: ſi uicere
 negatū est. Futuris posteritati & nepotibus: Aduo
 lat du. fe. o. circa cōſulē īqt Liui. acrior. ifestiorq; pu
 gna erat cū robora uiroꝝ ſeq̄ban̄: & ipse quacūq; ī
 parte pīmi ad labore ſelerat suos īpigre ſerebar: opē
 īſignisq; armis & hostē ſāma ui petebat & tuebat ſu
 os ciues: dōc ī ſup eqs: cui ducariō nomē erat faciē
 & noſcitās: cōſul īqt hic ē popularibus ſui q legiōes
 noſtras cecidit: agrosq; & urbē depopulat̄ ē: lā ego
 hāc uic̄timā manibus pēptog a ſe ciuitā dabo subdi
 tisq; calcarib; equo p cōfertillimā hostiū turbā īpe
 tū facit obtrūcatoḡ frī armigerō: q ſe ſefto ueniē
 ti obiecerat cōſul ī lācea trāſfixit: ſpoliare cupiētē tr̄f
 arii obiectis ſcutis arcuere. Syllius āt ppēlius in lau
 dē ſuorū canit Flaminiū obrutū multitudine telorū
 appē īdecorū uidebat tñ virū cecidisse manu unī⁹
 eq̄tis. Ferus ora mē. i. præſerēs crudelitat̄i & mē
 te ēt fer̄. Nōm gē. q̄ m̄ ei⁹ maiores ducariū appella
 ti ſunt. Vulnera bar. men. dolorē quem cōceperat
 tpe quo flaminius boios attriuit. Tu ne īq̄t: uer
 ba ducariū ad Flaminiū: ioronia' quadā cōſolem de
 ridet: placet īq̄t experiri hoc telo an ex uulnere tui
 corporis ſanguis fluat: ut fluxit ex uulnēbus boio
 rū: quos uicili. Nec uos pe. uerit sermonē ad ſuos
 populares ducarius quos ad cēdē cōſul ſhortat: cū
 ipſe ſolus nō auderet: hoc canit poeta in laudē cōſu
 lis. Nec pēnīteat: nō parū uideat mactare flami
 niū in ultionē nostroḡ: & inferias. Fortibus um
 bris: animabus illorū qui ceciderunt in bello cōtra
 Flaminiū.

Liber

Nimbo: multitudine teloz. Cecidisse dex.sua:
imitatio ē Virg.q idē de ænea uulnerto cāit: cum
sagittā crure exceptisset. cæso aut̄ flaminio oēs fuge
re:& primores iuuētiā infensi superis & dextris:
qā nō poterāt āplius pugnare: cā annibalē victorē
cernere peius eē arbitrarētur:& grauius ifa morte
oēs se strauerūt sup flami. quē suis cadaveribus tāq
tumulo quodam ptegētes tumulauerūt. In hac pu
gna. xv.mi. ro. cæsa lunt. corpus fla. inuētū nō fuit
ab āni. cū magna cura saceris cā inqri iussisset. Hæc
ē nobilis ad I rasi. pugna: atq̄ ita paucas mēorata
po. ro. clades ānibal post uictoriā comitante fratre
magōe cæsos cōtēpiatus c̄: & mortē Ro. laudauit:
ut cālt poeta. Primores: primi ad subetida pīcula
belli. Pœnus: ānibal. Quas mor. iqt: uerba āni
balis laudat̄is decorā mortē ro. Quas: q̄ fortēs &
decoras. Quæ uulne. exēpta in pectoribus. s. ut
decebat ro. milites: & a Marte ortūdos. Premit:
stringit & retinet. Hos o. tā claras mortes: Nam
circa hoc genus mortis fortitudo laudatur. Et ue.
uaticinatur: siue ominatur Ānnibal romanis impe
rium totius orbis: cū roma tam claros fortes & ma
gnanimos uitios procrearet. & hiis dictis nox infu
sa sinem cædibus imposuit.

Petri Marsi interstatio in. vi. uolumē Sylii ita.
Am tartessiaco quos solue. æquore titan
Post infelicē pugnā ad I rasi. romani: q
bus belli fortia pepcerat: fuga hinc inde
salutē p uatiōs syluarū anfractus sibi cō
parātes Romā guenerūt: luētūq matro
nis renouauere. Serāus filius. M. Attilii Reguli sau
cius: solusq casu diuertit ad Marū comitē quōdam
patris sui habitantē in agro pusino: a quo sumā ca
ritate suscep̄tus & curatus ē Romāq preductus. poe
ta nactus opportūitatē introducit Maḡ narrantē p
tē. i. bell. pu. & Reguli suppliciū. Hānibal interea
mouit a trali. & agge pīcenū depopulatus: in Cāpa
niam puēit: & apd' Linternū picturā. i. bel. pu. ma
gna aī molestia cōspexit: iussitq porticū illā solo æ
q̄ri: qd̄ singit poeta. T artessiaco: descri. p. principiū
diei q̄ primi illuxit post stragē. T artessiaco: hispa
no & betico ubi ē tartessus: ubi phœbus em̄sus cō
tū diurno cursu uideſ soluere equos suos: & refouer
iō ait. Diffusus in noctē. inde rediēs sub terra emer
git in orientē ubi uideſ iteḡ iūgere equos ad curz
ut iteretur cursus. Eois: orientalibus. i. iā dies erat
Nouo phœtōte: p̄rīo soli splendore. phœtōtem p
sole pōit. & stella iouis phœtō diciēt. Retecti: illu
strati. Seres pnpuli orīctis q ab occasu hñt scythia
ab ortu & septentrione terrā incognitā. a meridie in
dos: iuxta gāgē hñt arbores ferentes lanuginē: quā
p̄fusa aqua despectant: ea fila quōdā Romā allata:
rurus a matrōis dispōebātur: & texebātur. Siebant
que inde uestes tenuissimæ: qbus matrōe in foro
pellucebāt: ut auctor ē Pl. Seres mites qd̄ sūt: sed
& ipsiſ feris p̄similes: cōtū reliquo rū mortalium fu
giunt. Virg. Velleraque ut foliis depestant tenuia
seres. iō ait lanigeris lucis. Soluerat: in fine iā diei
Diffusus in noctem: in occasum. Iūgebat: ad
mouebat orienti & ad currum. Insani mauor. fu
rentis pugnæ. Orbata tumulis: inseptula.

Hoc mactare caput nostros hīc curribus egit
Insistens uictos alta ad capitolia caput
Vltrix hora uocat pariter tunc undiq̄ fusis
Ohruitur telis: nimboq̄ ruēte per auras
Contectus nulli dextra iactare reliquit
Flaminiū cecidisse sua: nec pugna perempto
Vlterior ductore fuit: nanq̄ agmine denso
Prīmores iuuenum sequa ad dīcrimina martis
Infensi superis: dextrisq̄ & cernere pœnum
Victorem plus morte rati: super otius omnes
Mēbra ducis: stratosq̄ artus certamine magno
Telaq̄ corporaq̄: & nō fausto marte cruentas
Iniecere māus: sic densi cædis aceruo
Ceu tumulo texere uirū. tū strage per undas
Per sylvas sparsa: pque altā sanguine uallem
In medias fratrem inuestus comitante cateruas
Cælorum iuuētiā pœnus quæ uulnera cernis
Quas mortes inquit: p̄mit oīs de tera ferrum.
Armatusq̄ iacet seruās cettamīna miles.
Hos en hos obitus nostræ spectare cohortes
Fronte minæ durat. & stant in uultibus iræ.
Et uereor neque tāta creat īdole tellus
Magnaios fœcunda uiros: huic fata dicarint
Impium: atq̄ ipsiſ deuīncat cladi bus orbem
Sic fatus cessit nocti: locumq̄ dedere
Cædibus infusæ subducto sole tenebræ

Aī tartessiaco quos soluerat
æquore titan
In noctē diffusus equos iun
I gebat eoīs
Litoribus: prīmique nouo
phœtonte reiecti
Seres lanigeris repetebāt uel
lora succis

Et fœda ante oculos strages propiusq̄ patebat
Insani mauortis opus: simul arma uirīq̄
Ac mixtus sonipes dextræq̄ in uulnere cæsi
Hærētes hastis passim clypeiq̄ tubaq̄
Atq̄ artus trūci capitum: fractusq̄ iacebat
Ostibus in duris enslis: nec cernere deerat
Frustra seminecū quārentia lumina cœlum.
Tum spumans sanie lacus & fluitantia somno
Aeternum tumulis orbata cadauera ponto

Sextus

Nec tamen aduersis fuerat fracta itala uirtus.
 Brutius ingentis miserandæ cædis aceruo
 Non æquum ostentans cōfosso corpore martē
 Extulerat uix triste caput: truncosque trahebat
 Per stragem neruis inter labentibus artus:
 Tenuis opū: non patre nitens: linguaue: sed asp
 Ense. nec euolsci quisquam uir gente redemit
 Plus æui: nec magnanima puer abdere se se
 Pubescente gena castris optarat & acer
 Flaminio spectatus erat: cum celtica uictor
 Obrueret bello diuis melioribus arma.
 Inde honor ac sacre custodia marie sub omni
 Alitis: hinc causam nutriuit gloria lœti.
 Nanque necis certus captæ prohibere nequiret
 Cum pœnos aquilæ. postquā subsidere fata
 Viderat: & magna pugnam inclinare ruina:
 Oculere interdū: & terre mandare parabat
 Sed subitis uictus telis labentia membra
 Prostrauit super atque illecta morte tegebat
 Verum ubi lux nocte e stygia miseroq; sopore
 Reddita uini de strage cadaveris hasta
 Erigitur soloque ingens conamine late
 Stagnantem cæde: & facilem discedere terram
 Ense fodit: clausamque aquilæ infœlicis adorâs
 Effigiem palmis languentibus æquat harenas
 Supremus fessi tenuis tum cessit in auras
 Halitus: & magnam misit sub tartara mentem
 Iuxta cernete erat merito sihi poscere carmen
 Virtutis sacram rabiem leuinus ab alto
 Priuerno uitis latiae persignis honore
 Exanimū nas mona tyren super ipse iacebat
 Exanimis: nō hasta uiro; nō ensis in arctis
 Abstulerat fors arma: tamen certamine nudo
 Inuenit marti telum dolor ore cruento.
 Pugnatum. ferricq; uicem dens præbuit iræ
 Iam lacere nares: fœdataq; lumina morsu
 Iam truncū raptis caput auribus ipsaq; diris
 Frōs depasta modis: & sanguine abūdat hiatus
 Nec saties donec mandentia linqueret ora
 Spiritus: & plenos rictus mors atra tenet:
 Talia dum præbet: rictis miracula uirtus:
 Diuerso intrea fugientes saucia turba
 Iactantur casu siluisq; per auia cæcis
 Ablati furtim multo cum uulnere solos
 Per nocte metans agros: sonus omnis & aura
 Exterrent pennaque leu: commota uolucris

Nec tamen aduersis. q. di. quis romanî ea clade
 affecti essent: in habebant pristinā uirtutem: que in
 aduersis cognoscitur: & hoc dicit maxime pp hunc
 Brutiu q occuluerat uexillū ne in māus ueniret ho
 stiles: & illico expirauit. Brutius hic erat Volscus.
 Volsci sunt populi latini: quorū caput est priuernū
 de Bruttiis populis dicetur loco suo. Nō æ. mar.
 iniquā pugnam & aduersam romanis. Neruis la.
 soli nerui retinebant artus: cū caro esset abscissa: &
 ossa fracta: collisaq;. Tenuis opū: paup nec habe
 bat claros natales: nec erat eloquens: sed clarus in re
 militari: & in bello contra Boios spectatus a Flami
 nio donatus fuit cura uexilli. Redemit plus æui. i.
 nemo plus laudis cōparauit sibi & nominis uirtute
 bellica: qua erat adeptus gloriā immortalem: ille re
 dimit multū æui: q rebus gestis memorā sui in lō
 gā æuē extendit: cum diu uiuere hoībus nō cōceda
 tar. Nec magnanima gena puer. i. ipse magnani
 mus: cū pubesceret noluit abdere se se castris: sed p
 diere in aciem & puluerem bellicū. Acri: fortis. Spe
 etatus: cognitus p uiro fortissimo. Arma celtica:
 cū uicit bolos: gentem gallicā: quæ & celtica appell
 at. Diuis melioribus: q tunc fauebant Flami
 nio. Nunca ut aduersi fuerant. Sacræ ali aquilæ. id
 est uexilli: in quo erat effigies aquilæ: & id insigne p
 cedebat legiōes. sequebantur lupi eq;: apri: minotau
 ri & hæc signa pilis affixa erant. Subsidere: incli
 nari fata romāorū militū & uinci: & iā nō posset poc
 nos ab aquila. prohibere uiribus affectis abscidere ten
 tauit: & subito uulneratus strauit se super aquilam.
 Illecta mor. siulata & ficta: nā uidebatur mortu
 us. inde cū illuxisset aquilam terræ mandauit: ab illi
 ciendo illectus. illicere est in fraudem deducere: ac
 decipe: inde mors illecta: siulata & ficta. Facilem
 disce. i. que facile fodiebatur pp reporem sanguinis
 & ipsa haſcas quæ facile discedunt. i. ap̄iuntur. iō di
 xit aequas harcas. Iuxta cer. erat: nunc descri. Leu
 num priuernatem centurionē: q hostis ora corroſe
 rat: ut fecit Tydeus menalippo: a quo fuerat uulne
 ratus in bello thebano. Honore latiae ui. i. q erat
 centurio qui habebat uitem p insigni apud romāos
 Vnde Pli. Centurionū in manu uitis. Et Luca. Lō
 go latiam gerit ordine uitem. Martialis. Vare pare
 thonias latia modo uite per urbes. Et Iuena. cum
 ueller ostendere Mariū fabrū castrensem sub centu
 riōe dicit: Nodosam post hæc stragebat uertice uit
 em: Si lentoſ pigra muniret castra dolabra. Pri
 uerno: oppido uolscorum. Ipse: Leuintis. In ar
 etis: rerum difficultatibus. Hiatus: os Lauini.
 Saucia turba: quoniam decem milia diuersis itine
 ribus euaserunt. Ablati: erepti hostibus clam.
 Metantur: lustrant & perambulant. Metari est me
 tas: id est terminos constituere: siue aliquid locare ad
 metam: inde dicimus metari castra: assignare cuiq;
 locū castrog; & ponere metā. & metari agros idem
 est qd mensurare: & peragrange. Solos: desertos:
 & sine colonis: nam fugiebant per sylvas.

Agit:ānibal.i.uidebatur istis fulgētibus:q; ānibal aut mago eos inseq;reter:hastaq; ūrgeret ac p̄meret. Seranus clarū nōmē. Seranus hic filius erat. M. Attili reguli clarī ppter fidē hostibus seruatā in p̄io bello puni co. Regule:appositue clarū nōmen.uulneratus ad trasimēnū Seranus fugiēs per arua perusina casu quodā uenit noctū domū mari q fuerat reguli comes in primo bello pu. q uicē Serani indoluit:& uulneribus mederi nō cessavit:cuius tei peritus erat:cū diu uersatus esset in bello ubi chyurgia exercebatur:ut dictū ē. Qui:tu o regule. Gliscēte:crescēte. Prio flo.adolescētia & p̄ta iuuenta. Patriis auspi.i.īscelicitate paterna:quoniā militia utriq; male cesserat:ea igitur īscelicitate Seranus īgressus eraſcdm bellum pu.qua pater īgressus fue rat primū. Miserā pa. matrē noīe martiā. Tristī sorte:q̄m erat uulnēratus:nec habebat aliquē:q ferret opē uulnerib⁹:sed hasta sustinens gressus:ibat ī arua pulsa. Perusina uero distat a trasimeno.xii.mi li.pal. Hic:ā aruis pulsinis. Quæcūq; fata. sive ī de expectaret aux liū sive mortem.q.d.pulsauit fo res nō curans:ct si inde hostis erūperet:& se uulne ratū penitus cōficeret. Quippe sā desperauerat ag grauante uulnere. Nō tar. quoniā erat industrius senex:& habebat corpus robustū:quis eēt senex.in iuuenta.n. t̄pate uixerat:& nō effōminauerat cor pus:Nā intēperantia tradit corpus effētū senectu ti.īo Pli.li.iii.epiſto.loquens de frugalitate:actēpe rantia Spurinnæ ait.Inde illi post.vi. &.lxx. annū auriū oculorūq; uigor int̄eger.Inde agile ac uigidū corpus solaq; ex senectute prudētia. Haud surfa. i.celebri & mēorāda. Paupe ueste:quoniā marus erat frugi & parcus:ut decebat bonū virū:& uetera nū militē:& sic uestis erat paup:q; p̄tēdebat lumīa: Nā ueste lumīa regebat:ne ext̄igerēt:ut sit. Ae grū:uulneratū Seranū. Fultū lap.g.labētes pp do lorē trūca hasta. fulcire sustinere ē:ide fulcra dicunē pedes lecti:qa sustinēt,& q̄qd sustinet aliquid p̄t appellari fulcrū. Iā sau.au. rāore:q iā audierat ro manos eētū patos ad Trasi: Q uod sce. uerba mariad Seranū qbus de sua īscelicitate:qui diu uiuēdo has īscelicitates uidebat. Vñ lue. dicit hāc p̄enā ēē datā diu uiuētibus:ut nigra ī ueste senescat.& domus aliq noua clade a officiat.ego īngt genitus' sum ad nimiū atq; nimiū p̄ferēda īcōmoda uitae. Tema.du. regule:q oīs ductores tua uirtute supabas.

Captiuo uul.magna laus reguli:q; ct captiuus p̄nas terrebatur. Occidere:mori. Crimen cul.to ait poeta mortē reguli magnā fuisse culpā & crimē io uis:q nunq debuit pati ut tātus uir a p̄fidia p̄eno, rū necaretur.ordo est: Vidi occidere te appositue crimedonatis. Haust:accepi. Sidoniate.e.id est ipsa cartago funditus euersa nō lenfret dolores me os:quos tunchausti:cū regulus supplicio asticeretur

Eltis:ubi uertit sermonād deos. Selsus ē:iterū o dī:gaudetis insectari:& urgere romāos:& stirpē reguli. Stirpē:Seranū reguli filiū. Tātē dom⁹ quāta fuit:& erat domus reguli clara nō opib⁹:sed uirtute ac fide. Nec crudis: nō Ignarus chyurgiae.

Quippe callebat bellis:quoniā nouerat curare uulnera:& souere medicaminib⁹:cum ab ineunte ætate in bellis uersatus eēt:in qbus uulnera curabā tur. Vellera:lanā succidā:quæ est optima uulne ribus curādis. Plinius ait. Succidæ lanæ plurima p̄st̄ant remēdia ex oleo:uinoque:aut aceto luxa tis membris:dolentib⁹q; neruis impositæ:& crebro suffusæ.laudatissima est.ex collo. succidam im ponunt:peusūs:liuidiss:contusis.collis:contritis:delectis. Molli:miti:quoniam manus chyurgi:ut dictū est deberesse lenis. Marus q̄uis annis esset senex:tamen peritia medendi habebat mollem tactum. Torpen tes:frigidos contractos dolore. Parca mensa:frugicibo.

Non sopor aut mēti requies agit asper acerba Nūc mago attōitos:nūc arduus ānibal hasta Seranus clarū nōmen tua regule proles: Qui longū semp fama gliscēte per æuum Infidis seruasse fidē memorabere p̄enā Flore n̄tens primo:patriis heu punica bella Auspiciis īgressus erat.miserāque parentem: Et dulcis tristī repebat sorte penates Saucius:haud illi comitū ūp ullus:& atris Vulneribus qui ferret opē:per deuia fractæ Innitēs hastæ:furtoq; ereptus opacæ Noctis iter tacitum perusina ferebat ī arua Hic fessus parui quæcūq; hīc fata darētur: Limina pulsabat tecti:tum membra cubili Euoluēs non tarda marus uetus ille parentis Miles:& haud surda tractarat p̄celia fama Procedit renouata focis:& paupere ueste Lumina p̄tēdēs:utq; ora agnouit & agrum Vulneribus duris ac lamentabile uisu Lapsanis fulum truncata cuspide gressus Funestī rumore malī iam saucius aures: Q uod scelus o nimiū uitæ. nimiūq; ferendis Aduersis genitus cerno:te maxime uidi Ductorū:cū captiuo carthaginis arcem Terreres uultu crimedē:culpamq; tonatis Occidere atq; hausi quē non sidonia tecta Expulerint euersa meo de corde dolorem. Estis ubi ēn iterum superi dat pectora ferro Regulus:at stirpem tātē periura recidit Surgente earthago domus:inde egra reponit Mēbra toro:nec ferre rudis medicamia quippe Callebat bellis;nūc purgat uulnra lympha Nunc mulcet succis:ligat īnde ac uellera mollī Circundat tactu:& torpentes mitigat artus. Exīn cura seni tristem depellere fessō Ore sitim:& parca uires arcessere mensa

Sextus

Ductores ualloque tenent ex agmine pœnum.
 Cedente consul tumulo speculator ab alto
 Atq; atrā bellī castris se condere nubē.
 Turbidus extemplo trepidatis milite mœsto
 Inuadit cuneos; subitoque pauore relaxat
 Iam rarescentis acies tum uoce feroci;
 Poscit equū; ac mediæ ruit in certamina uallis:
 Sic tibi torrentem crepitanti grandine nimbū
 Illidit terris molitur iupiter altas
 Fulmine nunc alpes; nunc mixta ceraunia cœlo
 Iutremuere simul tellus & pontus & ether
 Ipsaq; commoto quatuntur tartara mundo.
 Incidit attonitis inopino turbine pœnis
 Haud secus improvisa lues; gelidusq; sub ossa
 Perusat miseris conspecti consulis horror
 It medius ferroque ruēs densissima latum.
 Pandit iter; clamor uario discrimine uocum
 Fert bellī rabie ad superos & sydera pulsat:
 Ceu pater oceanus cum sauior ethere calpen
 Herculeā ferit; & exesa in uiscera montis
 Contortū pelagu; latrantibus ingerit undis
 Dant gemitū lcopuli; fractasq; i rupibus undas
 Audic tartessos latis discrimina terris.
 Audit non paruo diuisus gurgite lixus
 Ante omnis iaculo tacitas fallente per auras
 Occubit bogus infaustū qui primus ad amnē
 Ticini rapidam in rutulos contorserat hastam.
 Ille sibi longam cloto turbamque nepotū
 Crediderat uanis deceptus in alite signis.
 Sed non augurio parcarū impellere metas
 Concessum cuiquam; ruit inter tela cruentis
 Suspiciens oculis cœlum superosq; reposcit
 Tempora promissæ media iam morte senectæ.
 Nec balago exultare datur; ne impune relictū;
 Consulis ante oculos uictum spoliasse libonē.
 Laurigeris decus illud auis uanaque iuuenta
 Florebat sed massylus succiderat ensis
 Pubescente caput mala properoq; uirentes
 Delerat loco bellator barbarus annos.
 Flaminium implorasse tamē iā morte suprema
 Haud frustra fuit; auulsa est nā protinus hosti
 Ore simul ceruix; iuuit punire feroci
 Victorem extemplo monstratū reddere lāthū.
 Q uis deus o musæ paribus tot funera uerbis
 Euoluens; tantisq; umbris in carmine digna
 Q uis lamenta ferat; certantis laude cadendi.

Pœnum Hannibalem linquentem pugna: Atrā
 nubem belli ipsum hannibalē qui magnam caligi
 nō hostibus effundebat istar nubis. Mœsto milite.
 propter ualgus magōis. Cuneos acies pœnorū.
 Sic ubi torrente. flaminium inopinato irruente in ho
 cōparat ioui demittenti subitos nimbus: & fulmē
 decutienti cacumina montiū. Molitus: id est cōcu
 tiens & seriēs. ceraunia sunt mōtes epyri. Tartara:
 loca inferorū. Pœni: ipsi hostibus. Lues impro
 uisa magnum malū: id est ipse flaminius q; erat pœ
 nis magna lues: atq; perniciose. Ruēs densissima:
 dislipans cōfertissimas acies & globos hostiles.

Ceu pater oceanus: clamorē pugnantū cōparat
 mugitu maris cōmoti a uētis: aut impulsū tridente
 ipsius neptuni: calpe ut dixi mons est ad fretum ga
 ditanū: ubi erant Herculis colane: ideo herculeā cal
 pē dicit. Tartessus: est urbs prope fretum: de qua
 supra. Distermina: id est q; disterminat & diuidit
 aphrica ab europa: quoniam fretū gaditanū medium
 est inter europā & libiā. Gurgite: freto gaditano.

Lexus: urbs patria anthei ad fretū uersus maurita
 niā. tartessus est in europa. Lexus in aphrica supra
 dixit: rapido mittebat ab æquore lexus. Bog: erat
 augur hannibali q; ad ticinū interpretatus est augu
 riū & ueluti suadente deo primus in romanos iecit
 hastā. Longā cloto: longā uitam quam dispensant
 parcæ quaq; una est cloto. In alite: augurio. Par
 carū: metra: id est extēdere & dilatare terminos fixos
 a parcis: ideo una eaq; dicitur atropos hac de causa:
 quia uerti nō potest: et dicunt parcæ filiae necessaria
 tis et appellan̄ fata. Martialis. Lanificas nulli tres ex
 orare forores. Cōrigit: obseruat quē statuere diem.

Laurigeris auis: id est triūphalibus: nā triūphātes
 lauro coronabāt: quae est Apollini sacra celebrat
 claros natales libiōs & pauorū stēmata: hūc iteremit
 bagasus: sed ne impune qdem fuit hoc illi relicum:
 flaminius quippe mortē liboni ultus est. Hosti: ba
 gaso. Monstratū lāthū: id est mortem quā ipse ba
 gasus mōstrauerat: qui caput liboni abscederat: ideo
 cōsul bagaso ceruicē ademit: ut suo crudeli exemplo
 puniret. Q uis deus o musæ: repetit uotum poeta
 narraturus tantā stragem et casum flaminii cōsulis:
 mouetq; affectus ip̄a addubitatiōe. Virg. qs cladē
 illius noctis quis funera fando Explicit aut possit
 lachrymis æquare dolorem:

Latices lyei: uinum dicatum baccho: qui lyeus dicitur. Turbidus aretes: narratio est. bragada fluius aphricæ prope uticam magnitudine exuperans omnis libyæ fluuios: & leto cursu fluit. ideo ait: leto pede. Turbidus: harcosus. Arentes: quia maior ps libyæ sicca est: & laborat penuria aqua: um. Extedere: per capos scilicet: in quos restagnat aliqd. Vado: aqua stagnante per arua. Hic: apud Bragadæ. Laticū: aquarum. Tellus: Aphricæ pars: quæ uergit ad meridiem. Lucus iners: iniuitis erat iuxta bragadæ: quod seruabat nemus stygiū id est obscurū: ut lunt loca inferna: quoniam ligna illuc non cedebantur. & ideo habebat opacā umbrā: siccirco dicit. Pallentibus umbris: id est diris: & a ferentibus pallorē atque tiorē ingrediētibus. Virgi. pallentes umbras herebi. Halitus: foetor. Crassus: impurus & pestilens. Intus: in luco. Dira infernalis: feralisque. Specus: cauerna. Tristes obscuræ: & afferentes mœrorem. Horror mente redit: auger trem: & facit auditorem attentū. Virgi. ait: horresco referens. Monstrum: serpēs horrendæ magnitudinis. Centum ulnas: brachia. Liuius huius serpentis meminit. Gellius ait libro sexto. Tubero in historiis scriptū reliquit bello punico primo Attilū Regulū consulē in Aphrica casis apud Bragadæ flumen positis: pectuum grande atque acre fecisse aduersus serpentem in illis locis stabulantem in usitatæ immanitatis: eumq; magna totius exercitus conflictione balistis: atq; catapultis oppugnatum: eiusque interfecti longum corium pedes cccū & uiginti romā misisse. hoc idem dicit Pli. li. viii. additique pelle & maxillas usque ad bellū numātinum durasse Romæ in templo. Lucos auernos: pestilētes & auibus contrarios. auerna enī dicuntur loca pernicioſa ipsis auibus. Vnde Lucretius in sexto sic scribit principio: Quod auerna uocantur loca: nomen id ab re impositum est: q; sunt auibus contraria cūtis et regione: eo qd loca cū ueneri uolantes remigio oblita pennari uela remittunt: continuoque cadunt molli ceruice profusa. Ingluuiem: esuriem & uoracitatem. Foeda grauitate: graui foetore. & iō locus dicebat auernus. Ac tabe afflatus: graui foetore afflatus ipsius serpētis & ēt loci auerni. Coeptra incēdia: sītū: q; orit ex cibo q seruet in stomacho: cū perficit. Appēnini colla: q appēnīnū incoluerat. Vmbro: ex Vmbria hauens & aquinus erant comites mari. Turbo: impetus inferno similis. Insano: magno. Mānes: sp̄ritus & demones inde uidebantur exire. Quantis armati: hunc serpentem comparat gigantibus habentibus pedes serpentinos: & hydræ atq; dracōi qui poma aurea hesperidum custodiuit: pugnauitque cum Hercule in gratiam iunōis: q; farabat Herculem lēdere: obticiens ipsum monstris: Ideo illum draconem appellat anguem iunonium. Serpens Lernæ. hydra quæ Herculem defatigauit ad lernā paludem. Vndis. aquis lerneis.

Victus limosas extendere latius undas. Et stagnante uado patulos inuoluere campos. Hic studio laticū: quorū ē haud pdiga tellus Per rīpas lœti sœuis confedimus aruis. Lucus iners iuxta stygiū pallētibus umbris Seruabat sine sole nemus: crassusq; per auras Halitus erūpens tetrū expirabat odorem. Intus dira domus curuoq; immāis in antro Sub terras specus: & tristes sine luce tenebra Horrore mēte redit monstrū exitiabile & ira Telluris gemitū: cui par uix uiderat ætas Villa uirū: serpēs cētum porrectus in ulnas Lœtale rīpā: & lucos habitabat auernos. Ingluuiē immensi uētris: grauidāq; uenenis Aluum depensi satiabant fonte leones. Aut acta ad fluuiū torrenti lāpade solis Armēta: & tractæ fœda grauitate per auras Ac tabe afflatus uolucres: semesa iacebant Osfa solo informi. lateque repletus & asper Vastatis gregibus nigro ructabat in antro. Isque ubi feruēti concepta incēdia pastu Gurgite mulcebat rapido. & spumātibus undis Nondū ēt toto demersus corpore in amnem Iam caput aduersæ ponebat margine rīpæ. Imprudēs tātæ pestis gradiebar aquino Appēnīnicola: atq; umbro comitatus hauente Scire nemus: pacēq; loci explorare libebat. Iāque propinquātum tacitus penetrauit ī artus Horror: & occulto riguerū frigore mēbra. Intramus tamē: & nymphas: numēq; pcamur Gurgitis ignoti: irepidosq; & multa pauentis Arcano gressas audemus credere luco. Ecce e vestibulo primusq; e fauibus antri Tartareus turbo: atque insano sœuior euro Sp̄ritus erūpit: uastoque e gurgite fusa Tēpestas oritur: mixta stridore procellā Cerbereo intorquēs pauefacti clade uicissim Asp̄icimus resonare solum. tellusque moueri Atque antrū ruere: & uisi pcedere māes Quantis armati cœlū petiere gigantes Anguibus: aut quātus lernē laſſauit in undis. Amphitrioniadē serpēs: qualisque comates Auro seruauit ramos iunonius anguis Tantus disiecta telluere sub astra coruscum Extulit assurgēs caput atque in nubila primam Dispersit saniem: & cœlum fœdauit hiatu.

Diffugimus tamen: atq; metu conamur anhelī
 Tollere clamorem frustra: nā sibila totū
 Implebant nemus: ac subita formidine cæcus
 Et facti damnandus auens: sed fata trahebat
 Antiquæ quercus ingenti robore seſe
 Occulit: infandū ſi poſſet fallere monſtrum
 Vix egomet credo: ſpiris ingentibus arcta
 Arboris abſtraxit molem penitusq; reuulſam
 Euertit fundo: & radicibus eruit imis.
 Tū trepidū ac ſocios extrema voce cíente
 Corripit: atq; haſtu ſorbens & fauicibus atris
 Vidi respiciens obſcēna condidit aluo
 Infelix fluuiō ſeſe: & torrentibus undis
 Crediderat: celerique fuga iam nabat. aquinus
 Hunc medio iuasit fluetu: ripæq; relatus
 Heu genus infandū: lœti depaſſit arctus.
 Sic dirū nobis: & lamentabile monſtrū
 Effugifſle datur: quātū mens ægra ſinebat:
 Appropero gressum: & ductori ſingula pando.
 Ingemuit caſus iuuēnū miseratus acerbos.
 Utq; erat in pugnā: & martē: & prælia: & hōſtē
 Igneus: & magno audēdi flagrabit amore
 Otius arma rapi: & ſpectatū marte ſub omni
 Ire iubet campis equitem ruīt ipſe citatu
 Q uadrupedem planta fodiē ſcutataq; raptim
 Conſequitur iuſſo manus: & muralia portat
 Baliftas tormenta grauis: ſuetamq; mouere
 Excelsas turres immensæ cuspidiſ haſtā.
 Iaque ubi feralē ſtrepitū círcūtonat aulam
 Cornea gramineū perſultans ungula campū
 Percitus immanī ſerpens euoluit antro
 Et stygios æſtus fumanti exibilat ore.
 Terribilis gemino: de lumine fulgurat ignis.
 At nemus arrectæ & procera cacumina ſaltus
 Exuperat crista: trifido uiibrata per auras
 Lingua mīcat motu: atq; affluitans æthera labit. •
 Ut uero ſtrepuere tubæ conterritus altæ
 Immensū attollit corpus: ergoque residens
 Cætera ſinuatī glomerat ſub pectore gyrīs.
 Dīra dehinc in bella ruīt. rapideque reſoluens
 Contortos orbes directo corpore totam
 Extendit molem: ſubitoque propinquus in ora
 Lato diſt. ntū ſpatio uenit omnis anhelans.
 Attonitus ſerpentis equus: frenoq; teneri
 Impatiens crebros expirat naribus ignes.
 Arduus ille ſuper tumidiſ ceruicibus altum

50

Coruſcā: uiibrans. Prima ſantem: purredinem
 aliſ ſui & halitus. Cæcus: neſcius quid faceret ſubi
 to pauore correptus. Damnādus ſacti: uituperan
 tibus q; uoluerit ſe abſcondere in trāco arboris. Ingē
 tibus ſpiris magnis reuolutionibus. Spīre dicuntur ēt
 reuolutiones ſerpentum. Vidi respiciens: rei uifae
 atteſtatione mouet affectū. Sic Virg. Vidi egomet
 duo de numero: cū corpora modo frāgeret ad ſaxū.

Ductori: regulo. Igneus: concitatus & accr.

Planta: calcaribus. Scutata manus: multitudi
 eorum qui gerebant ſcuta. Iuſſo: præcepto reguli:
 nunc dīcius iuſſo iuſſo ſignificabat iubeo. Vir. Cæ
 tera q; iuſſo mecum manus inferat arma. Muralia
 tormenta apta ad deitidēdos muros. Baliftas: que
 ſaxa & haſtas emittebant. Haſtam ſuetā mouere
 turres: phalaricā de qua dīctū eſt. Immēſæ cuspidiſ:
 lōgitudine trium pedum. Feralē: pestiferam.

Aulam: antg in quo erat ſerpēs. Cornea equina:
 id est ipſe equi. Percitus: cōmotus. Stygios æſtus
 nam uidebatur emittere quosdā ardentes ſtygios &
 Infernales: & oculi uidebantur fulgurare: & crista
 ſerpentis arbores proceras ſuperabāt. Trifido mo
 tu: quoniā lingua ſerpentis trifida eſt: laceri bifida
 & duplex uituli marini auctorib⁹ Aristotele ac Pli.

Tergo residens. firmā ſe in tergum ſuū. Cæ
 tera: reliquam partem corporis uersus caudam in
 uoluebat reuolutionibus: ut melius ſe le erigere poſ
 ſet. Sinuatī: curuatis. Resoluens: explicans ſe
 ipsum reuolutis gyris.

Liber

Vitroque: in utraque partem: Victor: serpēs
Serpentine: uerba reguli increpantis milites suos fugientes serpentem. Effluxit mens: cecidit uobis animus uiso ore serpentis. Inertes: uos ignauos. Primam frontem: in primam partem frōtis

Non uano turbine: non frustra: quoniam uulnerauit serpentem: q̄ suo impetu hastam adiuuit: quo niam altius insedit. Terrigenā: serpens terrae fī ius. Chalibeni: ferrum: quoniam nūquam fuerat uulneratus. Ablato eq̄o: fugiente. Corni pedis gyros: reuolutiones equi currentis: ut spina ipsius serpentis frangeretur. Curuamine tergi: equo in gyros acto: ut distineretur serpens illis revolutionibus. Extrema terga: postremam partē clunium. Diducit: diuidit & efficit: ut modo ad hunc: modo ad illum se uoluat. Ferum: serpente sic Virgilius in latus feri dixit: id est equi. Ictu murali: percussione: que murum deuicere potuisset.

Ad nisus: ad conatus. Specus ultima: postea concavitas alui ipsius serpentis. Conti: ligni.

Mutat utroq̄ caput: trepidos inde incitus ira
Nunc sublime rapit: nūc uasto pōdere gaudet
Elisisse premēs: nunc fractis ossibus atram
Absorbet saniem: & tabo manāte per ora
Mutat hyems hostē: semesaq̄ mēbra relinquit
Cedebat iam signa retro: uiictasq̄ cateruas
Longius auectas afflatus peste premebat:
Cū ductor propere reuocatā in prælia turmā
Vocibus impellēs: serpentī ne itala pubes
Terga damus: libycisq̄ parem non eē fatemur
Anguibus ausoniā: si debellauit inertes
Halitus: ac uiso mens ægra effluxit hiatu
Ibo alacer. solusq̄ māus componere monstro
Sufficiā: clamans hæc: atq̄ interritus hastam
Fulmineo uolucrem torquet: primamq̄ placerto
Vēit in aduersam non uano turbine frontē
Cuspis: & haud paulum uires adiuta ruētis
Contra ardorē feræ capitī tremebunda resedit
Clamor ad astra datus: uocesq̄ repēte p̄fusæ
Etherias adiere domos. furit ilicet ira
Terrigena impatiēs dare terga: nouisq̄ dolori
Et chalybē longo: tū primum passus in æuo
Nec frustra rapidi stimulāte dolore fuisset
Impetus alato: ni regulus arte regēdi
Instatē elusisset equo. cursuq̄ sequutum
Cornipedis gyros flexi curuamine tergi
Detortis lœua celer effudisset habenis
At non spectator marus inter talia segni
Torpebat dextra: mea tāto in corpe monstrī
Hasta secunda fuit iā iamq̄ extrēa trisulca
Lambebat lingua fessi certamine terga
Quadrupedis torsī telum: atq̄ ingētia uelox
In memet sāui serpētis prælia uerto:
Hinc imitata cohors certatim spicula dextris
Congerit: alternaſq̄ ferum dīducit in iras.
Donec murali balista coercuit ictu
Tum fractus demum uires: nec amplius ægra
Consuetū ad nisus spīna p̄stāte uigorem
Et solitum in nubes tolli caput acrius instat.
Iamq̄ aluo penitus demersa phalarica sedit.
Et gemīnum uolucres lumē rapuere sagittæ
Iam patulis uasto sub uulnere fauicibus aer
Tabificā expirat saniē specus ultima: iamq;
Ingēti cauda: & iaculis: & pondere conti
Hæret humi: laxoq̄ tamē minatur hiatu.
Donec tormentis stridēs: magnoq̄ fragore

Sextus

Discussit trabs acta caput; longoque resoluens
 Aggere se ripæ tandem exalauit in auras
 Liuentē nebula fugientis ab ore uenenī.
 Erupit tristī fluuiō mugitus; & imis
 Murmura fusa uadis subito & lucus & antrum
 Et resonæ siluis ulularunt flebile ripæ.
 Heu quantis luimus mox tristia pœlia dānis
 Quantaq; supplicia; & qualis exhausimus iras
 Nec tacuere piū uates; famulumq; sororum
 Naïadum tepida quas bragada nutrit in unda.
 Nos uiolas le manu seris monnere periclis.
 Hæc tunc hasta decus nobis: preciūq; fœcūdī
 Vulneris a uestro serrane tributa parente:
 Princeps quæ sacro bībit e serpente cruorem.
 Iā dudū uultus lachrymis: atq; ora rigabat
 Serranus: medioque uiri sermone profatur.
 Huic si uita duci nostrum durasset in æuum
 Non trebia infaustas superasset sanguine ripas:
 Nec trasimene tuus premeret tot noia gurges.
 Tunc senior magnas iquit de sanguine pœnas
 Præcepit tyrio; & præsumpta piacula mortis.
 Nā defecta uiris; & opes attrita supinas
 Aphrica tēdebat palmas: cū sydere dīro
 Misit agenoreis ductorem anitmosa teramne.
 Nulla uiro species; decorisq; & frontis; egenum
 Corpou; at exiguis uigor admirabile membris
 Viuidus; & nisu magnos qui uinceret artus
 Iā martē ciere; atq; astus adiungere ferro?
 Et duris facilē per inhospita ducere uitā.
 Haud isti; quem nunc penes est solertia bellī
 Cederet annibali; uellem hunc o tristia nobis
 Taigea hunc unum nō durassetis opacis
 Eurotæ ripis uidissim mœnia flāmis
 Phœnissæ ruere: aut certe non horrida fata
 Fleuisse ducis; & nulla quos morte: nec igni
 Exutos seruans portabo in tartara luctus;
 Consertæ cāpis acies; multusq; per arua
 Feruebat mauors; nec mens erat illa sine ira
 Hic inter medios memoradis regulus ausis
 Laxabat ferro; cāpoque pericla ruebat
 Nec repetenda dabat latali uulnera dextra
 Sic tibi nigratē torquens stridentibus austris
 Portabat turbo globum; piceaq; e nube ruinā
 Pendentem terris par ter pontoq; minatur
 Omnis & agricola; & nemoroſo uertice pastor
 Et pelago trepidat subductis nauita uelis

57

Trabs: emissa. s. tormentis: & maxime balista.
 Tandē: post multos id. Luimus s. expendimus
 supplicia propter mortē serpentis. nā uictis suimus:
 & regulus captus: & tandem necatus. Piū casti. & piū
 erga deū: pleniq; religione. Naïadū: nymphag.
 Princeps: prima. Sacro: dicato naïadib;. Huic
 si uita duci: uerba terani in laudē patris. Daci: regu
 lo nō habuissim⁹ has clades: quas romano nomini
 Hānibal intulit. Tot nomina: claros ciues: & mul
 ti noīs. Tunc senior. Marus sic locutus est. Præ
 cepit. præsumpsit ante. s. q; caperetur. Tyrio. puni
 co. Mortis: suæ futuræ. i. mactauerat aphiros; q; fu
 erant quasi piaculū & inferiæ mortis futuræ. Terā
 pnæ: urbs est laconiae patria Xātippi: quā appellat
 animosam propter bellicā prestantiā lacedemonio
 rū. & animi uigore insuperabilē. Defecta: destitu
 ta & vacua uitæ q; ceciderant in in bello. Sydete di
 ro: malo omne. Agenoreis: carthaginēsibus. Du
 ctorē. Xantippū q; erat horridus in aspectu: nec ali
 quā speciē: aut decorē habebat: eratq; breuis statu,
 ræ: ed adeo robustus: ut proceros hoies uinceret.
 Nisu: conatu. i. q; robore corporis exigui proceræ
 corpora alioq; facile superaret. Ciere marte: parare
 pugnā: instruere acies & astu pugnare: quoniā imp
 ator exercitus: ut est apud Xenophoni elī. i. debet es
 se insidiator: dissimilator: dolosus: deceptor: fut &
 raptor: & omni in re hostibus præualere. Per iho
 spita loca aspera & difficultia facilē uitā agere. Haud
 isti. i. nō cederet Hānibali: qui est in bello solertiſſi
 mus. & omniū incōmoditatū patientiſſimus: & lau
 dat Xantippum propter regulum: qui ab eo captus
 fuit: ut ostendat fuisse superatu ma solertiſſimo for
 tissimo: atque fraudulentissimoduct ore: ordo est
 Haud isti Hānibali cederet ciere Martem: adinn/
 gere astus ferro & ducere facilē uitā per inhospita:
 hæc enim erat laus Hannibalis: qui nulla difficulta
 te opprimebaſ. T aigeta tristia: infelicia nobis de
 talgeto monte laconiae dictū est: & etiā euota cui⁹
 aqua durabant infantes: ut esset robustores. Phœ
 nisse carthaginis: quā phœnissa Dido condidit.
 Fata: horrendū suppliciū Reguli. Conferræ cāpis
 acies narrat præliū. quo captus fuit Regulus a Xan
 tippo. Laxabat: patefaciebat dissipabatq; acies hosti
 les ense: & quoscunq; uulnerabat interficiebat. Sic
 ubi nigratē. Regulū ruentē in hostes: & omnia
 ferro sternentē cōparat tēpestati: qua tertē agrico
 lę: pastores ac nautae in medio mari. Turbo tēpe
 stas: Subductis amotis: & ligatis ad malum. Ne
 tens: parans ipse Xantippus: uertit terga: & hostes
 insequentes traxit ad loca in quibus milites in inst
 ditis occultauerat.

Haud secus: xātippū astu trahētē romāoſ ſi dадē
cōpat pastori: q agnæ lupū iſoue illicit. Ocia: ſe
curita ē iſpis gregibūſ quoſ lupus iſefat. Velamīe
ſrōdibus. Poliſtæ ag. ligatæ ad foueā. balatus pſe
ouiuē. rugitus leonū. mugitus boū. barritus elefan
torū. ruditus aſtorū. grūnitus porcorū. gānitus uul
pium. Fax: ihūlus & qddā iſitamētā ad gloriā cō
ſequēdā. Mētis ho. generofæ: & quærētū laudem
cū uirtute & gloriā: ad q̄ nati ſumus. & qſq; a naſa
bñ iſtitutus ad illā oī cōatu: ſtudioq; cōtedit. Glo
ria: iſigē ſax: inētis hōeſta. uñ Oui. Laudataq; uir.
cre. i imē. glo. cal. hēt. & C. ic. Trahīmūr oē ſlaudis
ſtudio. & op̄tius qſq; maxie gloria duciē. & iđo glo
ria cō ſequēda traxit Regulū ad iſidiag loca. Nō
re. n̄ respiciebat ſuos: ſed ardore i hostes de iuſtria
fugītēs ſerebaſ. Dēſa nu. multitudi lacedēmo
niog: q erā i iſidiis. Xātippus relpub: pitiliſimus i
ſtruēto egregie exercitu: elephātōs i hostes iſimilē
deſiūlata fuga pduxit ro. ad iſidiias quoſ circūuen
tos attriuit: cōepitq; Regulū cū qnḡtis eq̄tibus.

Inſur. pōe. ad pōenā & ſuppliū reguli. Viſ: uio
lentia lacedēmōlog. Odi. la. lu. exclamat marus
p dolore. O dirā: o iſcelicē diē italiāe. No. fa. refe
rendā iñ dies atros: ac mali om̄nis. fasti erāt libri
in qbus ſacra ſcribeban̄. Dies festi & etiā nefasti in
qbus pp om̄nil auſpicabant ro. & oē ſoſtri diāi
dies. i. poſt nonas idus & ea. iſtri hēbātur. hic at di
es in quo Regulus captus fuſt erat nūerandus inter
atros & infelices. Gradiue mars q̄tuo regulo ſauē
re debuisti. Natai. ad tuā gloriā; qm̄ erat bellico
ſa. Tuac ur. R o. cōdite a ronulo filio tuo. Sydo
nius: pūlcus. Hinc: ex captiuitate reguli. Satma:
tri. i. numina putauerūt. Cartha. eſſe nimis magnā
d quāro. triūpharent: cū tātā glor ā hūiſſet d regu
lo captiulo. Talim mar. iſidiſo. Iacōas: xātippū
& eius milites. At no. e. cartha. cupiētes pmutare
ſuos captiuos cū regulo i p̄m ſacramēto aſtri. R o.
miſerūt: ut d pmutatiōe ageret: & re infecta rediret
ad ſuppliū: ille cū R o. uenifſet: pmutationē in Se
natū tāq; pñciosā reip. diſſuſit: aīoq; forti ad ſup
pliciū reuersus ē. Eli. cartag. nōn ſes ab eliſa didōe

No. ſoe. pacta: Iura du. regulo: quem iureiuran
do aſtrinxerūt: ut rediret. Seq̄ſtrē: meditū: ſequeſter
ut in li. dige. ē apd quē plures eādē rē de q̄ cōtrouer
ſia ē depoſuerūt. Viſtā: a regulo aī captiuitatem
& ēt in Sici. Reprendere: pmutare. Nauali: por
tu: hoc n̄ uale cōdidiſt dido autore Stra. Ratis: q̄
uectus ē regu. Stringūt: dolatē ſparāt ad remigā
dū: ſic Vir. Et ſtrin. re. Trāſtra ſū ſedilia nauū in
trāſuerso locata. Cur. fer. i. ācorā i pra locabant.
Corō ē pūa iſula aī portū cartha. iō hūc nauis gu
berna: orē cothonē appellauit alludens ad iſulam
& nauale qd ēcīra iſulā. Clauū. temonē: quo re
gitur nauis. Ae. ful. nā roſtra ſiebant ex ære. remū
iñuēt copas latitudine eius plantæ. uela icarus. ma
lū & ātēnādædalus. roſtr. addidiſt Piseus tyrrheni
ancorā: admicula gubernādī typhis: claſſe p̄iceps
depugnauit minos. Cō. af. pō. fornnā & rēpeſta
tē. Ad nu. ad ordinem. Tōſis: remis. Venti de.
p. i. poſt q̄ceperunt flare tienti utiles ad nauigandū

Ducem: regulum. Pacatus frontem: dſcribit
ſortē animum reguli: cuius uultus nō mutabatur in ad uerſis. Littora sydo. i deſt eo uultu erat captiūus: quo
ſuerat cum in Aphricam traiceret: & classem appuliſ littoribus libycis. & laus eſt reguli a conſtantia & omniū

At fraudem neſtens ſocios ubi concitra ſaxa
Vertice claudebāt ſubito certamine gyros
Et dat terga celer fiſta formidine ducor;
Haud ſecus ut ſtabulis procurās ocia paſtor
In foueā parco teſtam uelamine frondis
Ducit nocte lupos poſitæ balatibus agnæ:
Abripiuit: traxitq; uirū fax mentis honestæ
Gloria: & incerti fallax fiducia martis.
Nō ſocios: comitūue māuſ: nō arma ſequētēm
Reſpicere: iñ ſano pugnæ tendebat amore
Iam ſolus: nubes ſubito cū denſa laconum
Saxosis latebris intendēs p̄celia circum
Fūditur: & p̄cenæ iñ ſurgit uis ſæua uirorum.
O dīram latio lucem: fastiſq; noſtāndam.
Dedecus o gradiuē tuum: ūbi dextera: & urbī
Nata tuæ iſiſti dānatur forte cathe næ.
Haud unquā abſ ſtā gemītu te regule uidit
Sydōiū ſcarcer: tuq; huic ſat magna triūpho
Viſa ē car. hago ſupis: quæ pōenā ſequetur
Digna ſatī ſali pollutos marте laconas.
At noua eliſei iurato ſcēdere patres
Consultāt mādare duci: paciſq; ſequeſtre
Mittere: poſcētes uictā inter p̄celia pubem
Captiuāq; manum ducitore repēdere noſtro
Nec mora iā ſtabat primis in littoris undis
Nauali propulſa rat. ſ: iam nautica pubes.
Aut ſyluis ſtrīgūt remos: aut abiete ſecta
Trāſtra nouāt: hiis intortos aptare rudentes:
Hiſ ſtūdū erecto cōponere carbasa malo.
Vna locāt lora curuari pondēra ferri
Ante omnis doctus pelagi: rectorq; carinæ
Puppīm aptat: clauūq; cothō micat æreus alta
Fulgor: aq; trīſidi ſplēdētis in æquore roſtri.
Tela ſimul: uariāq; ferūt contra aſp̄ra ponti
Rerū ad tēpus opē: mediæ ſtati margie puppis
Q uī uoce alternos nautarū temperet iuctus:
Et remis dīctet ſonitum: pariterq; relatiſ
Ad numeruni plaudat reſonātia cærula tonsis:
Poſtquā confectionum nautis opus: horaq; cursus
Atq; armata ratis: uentiq; dedere profundum
Omnis turba ruīt: matres: puerique: ſenesque
Per medios cœtus trahit: atq; iñimica per ora
Spectandum for. una ducem: feri lumina cōtra
Pacatus frontem: qualis cum littera primum

Attigit appulsa rector sydonia classe.

Accessi comes haud ipso renuente ratique
Impositus moestis socium me casibus addo.
Illiuiem; atq; inopes mensas duruque cubile
Et certare malis urgentibus ore putab
Deuicto maius; nec tam fugisse cauendo
Aduersa egregium; q; per domuisse ferendo
Spes tam una mihi; quaq; bene cognita & ol
Atrox illa fides urbem; murosq; dumumq;
Tangere si miseris licuisset corda moueri
Posse uiros; & uestro certe mitesere fletu.

Claudebā sub corde metus; lachriāsque putabā
Esse uiro; & nostræ similem inter tristia mentē.
Cum tandem patriæ tyberino allabimur amni
Seruabam uultus ducis & prudentia sensum
Lumina & obtutu perstabam intentus eodem
Si qua fides unum puer inter mille labores:
Vnum etiā in patria; sœuaque in agenoris urbe;
Atque unum uidi pene; quoque tempore uultū
Obuia captiuo cunctis simul urbibus ibat
Ausonia; & campū turba uincente propinquī
Implentur colles strepit altis albula ripis
Ipsi pœnorum proceres immittia corda
Ad patios certant cultus reuocare; togæque
Abdebat honos; stetit illachrymante senatu
Et matrum turba; iuuenuque dolore profuso
Inter tot gemitus immobilis aggere consul
Tendebat dextram; patria uestigia primus
Ponentem in terra occursu celebrabat amico.
Collegit ingressū; monitusque recedere consul
Nec summū uiolare decus; cingēte superba
Pœnorum turba; captiuoque agmine septus
Ibat & inuidiā cœlo diuīsque ferebat
Ecce trahens geminū natorū martia pignus
Inœlix nimia magni uirtute mariti
Squalēte crinē; & tristis lacerabat amictus
Agnoscis ne diē; an teneris nō hæsit in annis;
Atq; ea postq; habitu iuxta & uelamina pœno
Deformē aspergit fusis ululantibus ægra
Labitur; & gelidos mortis color occupat artus.
Si qua deis pietas tales carthago uidere
Dent tibi sydonias matres me uoce quieta
Affatus iubet; & uestros; & coniugis una
Arcere amplexus; patet impenetrabilis ille
Luctibus; & nunquā submissus colla dolori
Hic alto iuuenis gemitu; lachrymisq; cohortis

Reguli a cōstātia & oīum affectuū itq; prurbationū
uacuitate; sic Socrā. eodē uultu sēp suis cōfī. Illuuiē
at. i. mē. sensus est: Putabā plus esse ae maiori laude
dignū pati oēm calāitatē cū ipo Reguloq; uincere ho
stes. & sic laus est mari a fortitudine: q; circa dolores
uerlat & res arduas laborisq; plēcas. Illuuiē: sordes
& squalore q; naui cōtrahit. Certare ma. repugnare
aduersis; ut decet uīg fortē. Mai⁹: maioris lāboris
& laudis fortiter tollerare aduersa q; uincere hostes:
neceē tā egregiū mala prudēter cauere: q; ipa fortē
aīo tolerare. Spes cū u. mi. q; quis iqt uiderē Regulū
eo uultu: ut n̄ uiderē posse fleti: & atrox fides & cō
stās mihi eēt cognita: tñ putau lachrimas uestras: &
martiæ uxoris ac ipsā domū ab eo conspectā posse
mouere corda ipius Reguli: ut uellet potius in p̄ia
rēanere: q; ad hostiū supplicia redire. Atrox: cōstās
& iſflexa: uñ dicit Ho. i. car. p̄ter atrocē aīum Catōis
i. stoica grauitate subnixū. Vrbē: romā. Mētēsi.
iter tri. i aduersis h̄tē mētē q; cito mouet: ut est mēs
n̄ra: q; aduersis frāgiur: & lachrymis n̄rog monēur.
Lūina p. sē. i. aīum q; idicata uultu & oculis: uñ di.
Pl. p̄fcō i oculis aīus h̄tit: & neḡ uilla ex p̄te maio
ra idicata aī cūctis aīalib⁹ maxie hoī. i. moderatiōis
& clemētiae m̄iæ odii: amoris tristitiae læticiae. Re
gulus nō emittebat lachrymas & signū erat aīum n̄
moueri. Eodē ob. defixo aspectu & itēis ocul' Vir.
Obtutuq; phæret desix⁹ i uno. Si q; fi. habet. s. mihi
iqt marus eiusdē uultus fuit cū erat puer: & i p̄ia &
iter labores & inter poenos & tpe supplicit: & sic lau
dat fortitudo Reguli: q; in aduersis nō frāgebat nec
p̄spa fortū efferebat: led sēp eūdē tenorē seruabat:
ut grauecōstātēq; decet uīg. Vrbe ag. carthagine
cōdita ab agenoris. T pe p̄oe. cū supplicio afficie
bat. Ausōia. r. oēs ro. & itali p̄diere obuia Regulo
nauigāti romā uadis tyberinis. Vīcēte: iplēte: qm̄
cāpus capiebat turbā. Albula: tybris: q; a colore aq;
cenosec albula pr. dicebat. Ad pa. cul. punicos idu
erūt regulū ueste punica. Abdebat ho. ro. qm̄ sup
togā idumētā ro. iduerūt uestē punicā: tanq; poeno
rū captiuo. Cōsul. L. Mālius collega ipsius reguli:
quē senatus ex aphrica reuocauerat: abo. n. illuc trās
miserat. Celebrabat: ornabat occurrēdo illi cōsul
prius regulū e nauī egrediētē āplecti uoluit. Col
legit gres. regulus retrocessit: monuitq; cōsulē: ut re
cederet: ne uolare. Decus sū. dignitatē cōsularē: q;
uidebat uiolari & īminuītī captiuo iūgeret: & n̄ ee
e dignitate uidebat ro. cōsulē ornare āplecti q; capti
uū. Ferebat i. cō. qm̄ oēs, oderāt supo. ac detesta
bāt: q; i tāto atq; fido ipātore talia p̄nittebat. Mar
tia: erat uxor reguli. Geminū pi. duos filios: Serra
nū & regnū: Poetæ filios pignora parctū appellāt.
Magni ma. reguli q; magna rigiditate: atq; cōstātia
in sua uirtute p̄stabat: & mētis p̄posito. Agnoscis
ne diē: uertit Marus uerba ad Seranū. Nō hæ. nō ē
īfixus ille dies quo p̄tūl obuia cū marre p̄diisti. Si q;
de. pl. sensus ē: si deus mouet aliqua pietate p̄cor ut
carthago: q; tūc i regulā seuebat: Martiā tāto luctu
afficiebat: det m̄hi spectādas suas matrōas. Tales
i. eo habitu oris & merore: quo erat mariti: cū uidi
regulū punica ueste īdutū. Seruit poeta affectui ma
tri loquētis: q; mariti sic affectā uiderat. Impenera
bilis: q; nō mouebat luctu uxoris & filiorū. Nunq;
missus colla do. q; nunq; dolori succūbebat: ut uirū
fortissimū decebat: & qđdam fidei sacrū. Hic: tūc

Magne parēs: uerba Serrā ad patrē quē adorat:
æq̄tq̄ ioui capitulo: iā mot̄ erat ad lachrymās uer-
bis mari: & q̄rif: m̄b̄ destissit eñ si q̄ri fas ē filio d̄ pa-
tre q̄ filio āplex? negauerit. Querelis pi. meis: q̄
de te q̄ror: si iure possū de te q̄ri: aut fas ē. De. hoc
tuos āplex? & tāgere uult̄ sacratos: qd̄ maiori de
cori & solacio nobis suisset. Dure: q̄ n̄ mouebaris
ad affectū o pat̄. Men. mea. i. si recolerē te p̄buuisse
mihī tūc āplex? tuos: Ad ma. ad iferos. Sed ua.
re. qm̄ inqt̄ erā puer: nec plāe recordor. Vana: nō
certa: & rē q̄si uanā. Hūana ma. uidebat inqt̄ Sera-
nus: si uera recordor eē deus & multū supra hoīem
eius aspectus. & sic erat i regulo heroica illa uirtus:
q̄ trāscēdit naturā hūanā. Terribilis de. digītas: q̄
sua maiestate alios fr̄ebat: & sic scribit̄ i regulo ima-
go ipsius uirtutis. Pōdus aī: grauitas: prudētia for-
titudo: magītudo aī: q̄ hoīem ornāt: & aīum celsio
rē cæteris rebus faciūt. Virtus nō hēt alia formā: q̄
hæc: q̄ a poeta regulo tribuīt. de uirtute ac uolupta-
te alibi dicet̄. Excipit̄: ic̄p̄t̄ loq̄. Inhibēs: phibēs
eū flere: ne læderet uulnera. Cōuellere: uexare:
Questu: q̄relis & lachrymis. Quid cum p̄. uerba
marī dīct̄is: qd̄ diceres si uidisses eū p̄tereūtem do-
mū: ūde cōsul p̄cesserat & ubi erāt signa triūphi quē
gessit p̄rīo cōsulatu domitis nōnullis populis itahe
& audiēt̄ uerba uxoris īmobilē. Præteritis: cū p̄
teriasset suos p̄cates: & īgredere hospiciū p̄uicū.
Acerbas: crudeles: p̄pr̄ p̄enos acerbos. Ma. triū.
Is cōsul st̄it. M. Regu. i p̄rīo cōsulatu domuit salēti
nos: & quosdā alios latios populos: de q̄bus triū
ph̄auit. & hæc i polia p̄eātib? affixa rectulerat: sed re-
uera apud āt̄iquos talia spolia nō suspēdeban̄ nisi
in tēplis: nec restitueban̄ uerustate labētia: ut poste
rī cernēt̄ iterite pr̄istinā luoḡ gloriā nouā ip̄sī cō-
pararēt: & ut oñderēt discordias rādē cessare opor-
tere. Par. æ. domo pua: ut laudet tp̄antia & mode-
stia reguli: hoc dīc: q̄ n̄ q̄sierat domū laxā & magni-
ficā sed paup domi. diues at̄ i rep. eē uoluit. Quo
fers gres. uerba Martie ad Regulū sp̄nētē pprios la-
res. Patriū la. geniū hui? dom?. i. hæc ē dom̄ tua
iuiolata. Pollutū: erratū & uiolatū. Ingēs: cōspī-
cuūs & cōsul purpura īdutus. Ostro: purpura q̄ cō-
sules uteban̄. La. fa. hīc pd̄it̄ cōsul: q̄ hēbat. xii. fa-
scis & totidē secures. Fœ. tæ. fā. iuiolati matrimo-
niū. q. d. n̄ q̄ro ut uēiaſtā q̄ maritus: ut uelī cōcubitū
ut uxor: sed oro ne dānes domū tuā. Absiste: def̄e
aspnari pprios lares q̄ tibi fuerūt hōestissimi. Fas
duc: puta eē fas. Seduxit: rēouit̄ suos pedes & limie
tyrio īgressus ē domū p̄uicā: relictis q̄relis martiæ
Poenis: carthaginēsibus: q̄ regulū circūstabāt. Vix
dū cla. di. cū illuxisset legatis poenore scatus datus ē
ē ī tēplo: ut moris erat. Oeta: ē mons iter tessaliā:
& macedoniā: i quo Hercu. cōbustus est: iō dīc illic
eē mōumēta rogi herculei: cuius numinī mons hic
postea dicatus fuit: ic̄cīreco cāit̄ Luca. Si tota ē hercu-
lis oetha: descri. p̄cipīt̄ diei quo sol lustrat mōtiū
cacumia. Gōsul. L. Mālius. Quæ cō. se. f̄sus est:
regulus refiet mihi oīa q̄ cōsultata fuerūt: & qd̄ ip̄se
dixerit: & sic narrarat q̄ a regulo marus accepat.
Cu. mōe. iſi sēatores mōestī ō erāt i curia: q̄ edifica-
uit Tul. hof. Li. li. i. Tēplūq̄ a sc̄ auctū curiā fecit: q̄
hostilia usq̄ ad patr̄ n̄fōr̄ etatē appellat̄. Extremū

Magne parens inquit; quo maius nume nobis
Tarpeia nec in arce sedet; si iura querelis.
Sunt concessa pii cur hoc matris mihiqz
Solamen; uel cur decus hoc o dure negasti
Tage sacratos uultus. atqz oscula ab ore
Libauisse tuo; dextram mihi predere dextra
Non licitum; leuiora forer hae vulnera quatum
Si ferre ad maeis infixos mente daretur
Amplexus uenerade tuos; sed uana recordor
Ni mare; na primo tunc haerebamus in aeuo;
Huana maior species erat; horrida cano
Vertice descendes ingentia colla tegebat
Cæsaries; frontiqz coma squallente sedebat
Terribilis decor; atqz animi uenerabile pondus
Nil posthac oculis simile ineidit; excipit inde
Ia marus; atqz ihibes couellere uulnera questu
Quid cu præteritis inuisa penatibus inquit
Hospitia; & cædes pœnorū intravit acerbas;
Affixi clypei; currusqz & spicula nota
Aedibus in suis magni monumenta triumphi
Pulsabat oculos; coniuxqz in limine primo
Clamabat quo fers gressus; non punicus hic est
Regule que fugias cacer; uestigia nostri
Casta tori domus & patriu sine criminè seruat
Inuolata larē semel hic; iteruqz quid oro
Pollutu ē nobis prolem; gratate senatu
Et patria sum enixa tibi tua respice sedes
Hæc ē; unde inges hueris fulgetibus ostro
Vidisti latios cosul procedere fasces
Vnde ire in martē; quo capta referre solebas
Et uictor mecum suspeditre postibus arma
Non ego complexus; & sanctæ foedera ræda
Coiugiue peto patrios dñare penates
Absiste; ac natis fas duc cocedere nocte.
Hos inter fetus iunctus uestigia pœnis
Imine seduxit tyrios; quæstusqz reliquit.
Vix dum clara dies summa lustrabat in cetha
Herculei monumeta rogi; cum consul adire
Ac cirioqz iubet libykos; tum limina tēpli
Vidimus intrantem; quæ consultata senatus;
Quas ue uiri uoces extremum curia mceres
Audierit placido nobis ipse ædidiit ore.
Intulit ut gressus; certatim uoce; manuqz
Ad solitam sedem; & uestigia nota uocabat
Abnuit antiquuque loci aspnatus honoré est;
At circunsuisti non fecius undique dextram

Prensare ac patriæ ductorem nomine tāto
Redderet; orabant; captiuua posse redemptū
Pensari turba; ac tyriā tum iustius arces
Arsura dextra; fueritq; uincta catherinis.
Tū palmas simul atollen; ac lumina cœlo
Iustitiae rectiq; dator; qui cuncta gubernas;
Nec leuior mihi diuia fides; serranaq; iuno
Quos reditus testes iurata mente uocauit;
Sīt mihi fas me digna loqui latiolque tueri
Voce focus. ibo ad tyrios non segnior inquit
Stante fide reditus; & saluo fœdere pœnae
Sic nobis rerū exitio desistite honorē
Tēdere tot bellis; totq; annis fregimus æxū.
Nunc etiā uincis; & longo carcere torpent
Captiuo in senio uires fuit ille; nec unquā
Dū fuit a duro cessauit munere martis
Regulus exanguī spectatis corpore nomen
At non carthago fraudū domus inscia; quātum
Et nobis restet iuuenes parat aspera ferro
Pectora captiuos nostra pensare senecta.
Ite dolos contra; gensque astu fallere læta
Discat me capto quātum tibi ſoma supersit
Nec uero placeat; niſi quæ de more parentum
Pax erit exposcunt libyci; nobisque dedere
Hæc referenda pari libeat si pendere bellum
Fœdere; & ex æquo geminas conſribere leges.
Sed mihi sit stygios ante intrauisse penates
Talia q; uideam ferienti pacta latinos.
Hæc fatus tyriæ ſele ia reddidit iræ
Nec monitus ſpernente graues; fidosq; ſenatu
Pœnorum dimiſſa cohors; quæ moesta repulsa
Ac minitans capto patrias properabat ad oras
Prosequitur uulgas patres; ac plāctibus ingens
Personat & lucto campis reuocare libebat
Interdum; & iusto raptū retinere dolore.
At trepida; & ſubito ceu ſtans in funere cōiunx
Ut uidit puppim properantē iutrare; tremendū
Vociferans celerē gressum referebat ad undas.
Tollite me libyci comitē; pœnaeque necisque
Hoc unū coniūx uterī per pignora nostri
Vnū oro; liceat tecum quoſcunq; ferentē
Terrarū; pelagiq; pati; cœliq; labores.
Non ego amycleū ductorē in pœlia misi.
Nec nostris tua ſunt circundata colla catherinis
Cur uisque ad pœnos miferā fugis; accipe meū
Hanc prolem forſan duras carthaginis iras

59.

in fine orationis. Solitam: consularem: in qua prius ſederat; quē locū recuſauit: q; ſi eſſet nefas hojem captiuū illiſedere. Non ſeciuſ: nō minus. Prenſare præſabatur. Ductorē Regulū tanti nominis: ac famæ. Penlari: permutteri cū captiuis. Iustitiae rectiq; dator: oratio reguli in ſenatu pro utilitate cōmuni: qua diſſuasit fieri permutationē arguens ab utili. Dator iustitiae: iupiter. Necleuior diua: nō minoris nāmīnis: ac uenerationis: q; ſit iuppiter.

Serrana iuno: quæ ſuperftiſe coleriſ a ſerranis: id est carthaginiſib; & illis faues perora nomē & neadū. Saluo fœdere pœnae: hac conditiōe: ac paſto uenerat: ut ſi re infecta rediret ſupplicio afficeretur. Non ſegnior: nō pigrior q; huc tenerim. Šrāte: nō uiolata fide reditus mei ut iurauit. Reg exiſtio: cū derimēto patrie & calamitate reipu. Tot bellis cōfirmatio eſt. Fuit ille regulus. q.d. nō ſum amplius Regulus: ſed cōfectus ſenio: & captiuus. cuius membra torpent. Exangui. iā afficto. At nō carthago: ab utili ſuader nō debere fieri pmutatioſ nē. Enobis reſtet. i. quā pagi ſimi uicturus cōfectus iā ſenio. Regulus in ſenatu dixit: datū ſibi a pœniſ eſte uenenum nō præſentaneū: ſed ad tēpus ut pau latim corpus tabelceret: ut facta pmutatōe interiret. Aspera ferro. apta bellis. Nec uero placeat. locus eſt ab honesto. Nō debetis inquit inire pacē cū pœniſ: ut ſeruetur decorguestrū: niſi ſitis ſuperiores in cōditionibus: ut maiores nostri ſemp cōueuerū. De more parentū: q; ſi romani ſemper percutiebat fœdera honestis cōditionibus: ut maiestas romani noī ſeruareſ. Expouſunt libyci: hæc fuerant man data pœnoꝝ data Regulo. Pari ſœdere: & quis tō ditionibus: ut ſint pares uobis: nō inferiorē quod nullo modo agēdū eſt. ne degeneraffe a maioribus uideamur. Ex æquo: ut pari lege ſitis cōiuncti. Sed mihi ſit stygio. q.d. poti uolo mori q; uidere romanos percutientes talia ſœdera: & cū hoc dixiſſet redidit ſeſe pœniſ iratiſ: quos dimiſit ſenatus: cū non ſperneret monitus Reguli graues & fidos. Repulſa: propter repulſa quippe neq; pmutatōe: neq; pacē & quā uolebant romani. Capto: regulo: quē uulguſ interdū rapere cogitabat prædolore: qui iuſtus & pius erat. Tollite me uerba Martiæ orantis pœnoſ: ut ſe una cū Regulo in nauī acciperēt. Per pignora: filios nostros. Liceat tecū: hoc dice barre glo marito. Amycleum: Xantippū lacedæmoſiū: Viſq; ad pœnoſ: gentē immanem & infidā.

Eadem hora: idē exitus & mors. Si stat: fixū ē
In aīo. mori oīo. moriāur hīc in patria. En quise
iactat: uerba Martiae furetis dolore: accusantisque
Regulū p̄fidiæ: cū uiolaret fidē connubii: fcedera
genialia & sacras tædas. Perside: q̄ mihi fidē iu
galē uiolas. Duras: nō admittētes preces & lachri
mas. Ludibriū necis: timēs inq̄t marus ignominī
osam mortē: quæ regulū manebat: optabā ut tēpe
stas nos obrueret: sed uēti secūdo flatu nos ad Car
thaginē portū impulerūt. Horrescēs: timēs ego
inqt Marus. Reuerti. s. R egulū carthaginē. Du
ra mercede: acerbissimo suppicio. Narrator poe.
ut narrarē romāis Reguli suppliciū: remissus suī a
poenīs romā. Nec tibi nūcri sensus ē: nō narrarē
tibi o Serrāe gentē punicā crudelissimā ritu ferarū
si aliqua uirtus dedisset maius exēplū fidei & cōstā
tiæ: ut fecit uirtus reguli. q. di. Nunq̄ fuit audita ta
lis fides & cōstātia: iō est hoc exemplū singulare. &
laus ē Reguli a fide cōstātia & fortitudie. Pigma
lioneā: carthaginēsem: pygmalion fuit frater dido
nis: quæ cōdidit carthaginē. Pudet ad. quæ. q. d.
pndor ē defere supplicium Reguli: qd ille placido
uultu tolerauit. & ob id magnā laudē cōsecutus est.
Tu quoq̄ ca. pu. hortatur Serrānū marus: ut seze
ad imaginē tanti patris effingat. & eā fortitudinē
aīq̄ magnitudinē in aduersis assūmat. Præfixo
paribus li. descri. armariū mucronibus circunfixū
in quo regulus cruciatus ē. cōfectū erat extabulis li
gneis. intus infixi erāt acuti stimuli: ut neq̄ iacere:
neq̄ stare: neque adhætere sine molestia: & crucia
tu posset. & cū defessus labore cecidisset: a tortori
bus trahebatur: ut acutis clavis motū corpus figere
tur. Tubero aīt regulū a poenīs excruciatū fuisse no
uis exemplorū modis. In atras inq̄t & p̄sonissias
tenebras eū claudebat: & aduersus iectus solis appo
stum cōtinebat: palebras quoq̄ elus ne cōniuere
posset sursū ac deorsū diductas s̄uebat. Tūditan?
ait somno diu phibitū: atq̄ ita uira priuatū: idque
ubi Romæ cognitā ē nobilissimos poenorū capti
uos liberis reguli a senatu deditos: & ab his i armā
rio muricibus p̄fixo destitutos: eadēque in somnia
cruiciatos steruisse. Sene. de supplicio reguli loquēs
ait: si gūt curē clavi: & ad uigiliā s̄uspēsa lumina.
Mucronibus: clauibus acutis. Crates lateḡ: tabu
lae ipsius armarii. Dēsus stimulus: dēsi mucrones
& clavi ferrei. Ex ordine: p ordinē. Statis ferri:
extantis & fixi clavi. Hac fraude: armarii. s. & cla
vorū. Perducto rpe: ad postremū cū nō posset am
plius stare. Tortor iners: ille cui datū erat hoc ne
gociū: ut regulū torqueret. Iners: inutilis & turpe
ministeriū exercēs. Ad uiscera: scordia. ulscus di
citur q̄qd latet sub cute. Absiste lachrymis: inquit
marus Serrano dolēti uicē patris. Dux inclyte: o
regule. Calcata: supata fortī aīo: quoniā nihil ē
tolerātius malorum ulro fortī. Minores: poste
ri. Interea rapidas: dū talia agerentur circa Trasi
menum: & arua perusina tantæ cladis fama per
uenerat ad urbem. & imitatur poeta Virgilium in
quarto famam describentem.

Liber
Flectemus lachrymis: aut si præcluserit aures.
Vrbs inimica suas: eadē tunc hora manebit.
Teque tuosq̄ simul: uel si stat rumpe uitā.
In patria moriamur: adeſt comes ultima fatū.
Has inter uoces uincis resoluta moueri
Paulatim: & rīpa cœpit decadere puppis.
Tum uero infelix mentem furiata dolore
Exclamat fessas tēdens ad sydera palmas.
En qui se iactat libyæ: populisq̄ nephādis
Atq̄ hosti seruare fidem. data fcedera nobis.
Ac promissa fides thalamis ubi p̄fide nūc est.
Vltia uox duras hæc tunc penetrauit ad aures.
Cætera percussi ueterunt noscere remi.
Tū fluuiō raptū ad pelagi deuoluimur oras.
Ac legimus pontū: pīnuq̄ iuuante cauata
Aequor & imēlas curua trabe findimus undas
Ludibriū necis horrescēs uis aspa ponti
Obrueret: scopulīsq̄ ratē furor improbus euri
Frägeret optabā: moderato flamine lenes
Vexerūt zephiri: tygrīoq̄ dedere furorū
Infelix uīdī: patriāq̄ tremissus in urbē.
Narrator poenæ dura mercede reuerti.
Nec tibi nūc ritus imitātē: irasq̄ ferarum
Pygmaleoneā tentarē expromere gētem
Sī maius quicquā toto uīdisset in orbe.
Gēs hominūq̄ quod uestrī ueneranda parētis
Edidit exēplum uirtus pudet addere quaestus
Suppliūis quæ spectauī placido ore ferētē.
Tu quoq̄ care puer dignū te sanguine tāto
Fingere ne cessa: atq̄ humētis cōprime fletus.
Præfixo paribus ligno mucronibus omnes.
Armantur laterū crates: dēsusq̄ per attē
Texitur erecti: stātisq̄ ex ordine ferri
Infelix stimulus: somnisq̄ hac fraude negatis
Quoſcūq̄ inflexus productor tēpore tortor
Inclinauit iners: fodunt ad uiscera corpus:
Absiste o iuuēis lachrymis: patiētia cunctos
Hos supat casus. longo reuirescit in aīo
Gloria dum cœli fedē: terrasq̄ tenebit
Casta fides: dum uirtutis uenerabile nomen
Viuēt: eritq̄ dies tua quo dux inclyte fata
Audire horrebunt a te calcata minores.
Hæc marus: & incesta refouebat uulnera cura
Interea rapidas p̄fusa cruoribus alas
Sicut sanguinea thrasimeni tinxerat unda
Vera ac ficta simul spargebat fama p̄urbē

Sextus

Allia; & infandi senones: captæq; recursat.
 Attonitis arcis facies excusit habenas:
 Luctificus paor & tempestas aucta timendo
 Hic raptū ruit in muros uox horrida fertur
 Hostis adeſt: iaciunt fudes & inanía tela
 Ast aliae laceris canentes crinibus alta
 Vertunt tecta deū: & seris post fata suorum
 Sollicitant precibus requie tenebræque diesq;
 A misere iacēt portis ululante dolore
 Dispersum uulgas: remeantūq; ordine longo
 Seruat turba gradus: pendent ex ore loquētum.
 Nec lātis sat certa fides: iterūq; morātur
 Orando & uultu interdum sine uoce precati
 Q d'rogitat: audire pauet: hic fletus ubi aures
 Percutitæ grauiore malo: metus inde negatū
 Si scire & dubius responsi nuncius hæſit.
 Iamque ubi cōspectu redeutis uisa propinquo
 Corpora sollicite lāti funduntur: & ipsiſis
 Oscula uulneribus figunt superosque fatigant.
 Hinc inter trepidos curæ uenerandus agebat
 Serranū marus: atq; olim post fata mariti
 Non egressa domū uitato martia cœtu.
 Et lucē causa natorū pastla ruebat.
 In luctū simile antiquo turbata repente.
 Agnoscensque marū fidei comes iclyte magnæ
 Nūc certe mihi reddi ait: leue uulnus an alte
 Vsq; ad nostra ferus penetrauit uiscera mucro
 Quidquid adeſt: dū nō uictū carthago catenis
 Abripiat: pœnæque instauret mōstra paternæ
 Gratū est o superi: quotiēs heu nate petebam
 Ne patrias iras animosque in prælia ferres.
 Nec te belligeri stimularet in arma parentis
 Triste decus nimiū uiuacis dura senectæ
 Supplicia ependi: quælo iam parcite: si qua
 Numina pñgnastis nobis: hac cladis acerbæ
 Discussa ceu nube patres cōq; irere fessis
 Iā rebus meditant' opē atque ad munera bellī
 Certatur pulsusque dolor grauiore periclo.
 Maxima curarum rectorem ponere castris
 Cui latiū & moles rerū quassata recubat
 Spectate occasum patria iouis illa ruentī
 Ausoniæ atq; italis tēpus protēdere regnis
 Cura fuit: nā tyrrhenos pœnūq; secundis
 Albana surgens respererat arce tumentem
 Qui ferre in muros uictoria signa parabat
 Tūc quassas caput haud unq; tibi iuppiter iquit

60.

Allia & infandi senones, i. calāitas accepta ad alliā flu. & urbis romæ captiuitas. M. Pompo. ftor pau lo ante solis e rostris: ut ait Polibyus: elata uoce pro clamauit: Quirites magna pugna uicti sumus.
 Captæ: obſeffi a gallis capitolii & pene capti. Ex euffit ha. paſſim uagat. Luctificus. nā post pauroē sequit luctus. Tempestas: hæc calamitas q̄ timore augebat. Hicalig: describit trepidationē quæ in urbe fuit ad primū nūciū cladis. Inanía: irrita. Canētes: canæ. i. matrone ibant ad tēplū ut p̄ iperio labanti precarēt. Vertut: adeut tēpla deoꝝ. Seruantur. gra. re. poſtridie q̄ clades nūciata est ac deinceps aliquot diebus ad portas maior mulierū ppe q̄ uirorū fuit copia: ut ait L̄ui. q̄ aut suorū aliquæ aut nūciū de his expectabāt: circuſudebanū obuiis sciscitætes & neq; auelli undiq; a notis prius q̄ oīa otdine iq̄ fuisse poterāt: i. de uarios uulgoꝝ digredietiū ab nūciis cerneſt ut cuiq; aut lāeta aut tristia nūciabāt: sœui naꝝ ſcipue & gaudia insignia erāt & luctus: unā in ipsa portas oſpote filio repete oblato i. cōspectu eius expirasse ferūt: alterā cui mors filii falſo nūciata erat mōstā ſedētē domi ad primū cōspectū redeutis fīlii gaudio nīmio exālatā. Sine uoce: nā nuru q̄rebāt & expauſcebat audire id qd q̄rebāt tūmētes malū nūciū. Grauiore ma. audita nece ſuorū plorabāt. Metus inde. s. etat si nūcius interrogatus hæſitabat: dicebatq; nescire. Sollicito lāti: q̄ fuerāt prius anxie timētes mortē eoꝝ q̄ nūc redibant. Fatigant: laſſunt uotis & precatiōibus q̄ pepiſſet illis i. bello. Venerandus cu. laudādus qm̄ seranus fuit illi curæ. Agebat: reducebat romā. Causa na. i. quæ ſolū pp̄ filios uiuebat: nam niſt filios habuiffet: p̄ ſoſt ſatū reguli uitā dāminasset. Lucē uitā. Antiquo: tpe reguli. Fidei co. inly. uerba martiae ad magz. Fidei comes reguli q̄ fuit clarus fide pœniſ ſeruata. Hunc: serranū filiū. Noſtra ut. q. d. nō penetrauit in uiscera filii ſed mea. Qui qd adeſt: ſenſus: gratū eſt mihi hoc q̄uis magnū malū ſit dummodo carthago nequeat uicere ea henis filiū ut fecit de regulo patre. Mōſtra pœ. pa. horrendū ſuppliciū & mōſtro ſimile. Quotiēs hēt na. uertit ſermonē ad filium. Aīos: audientiā ſluemagnanimitatē. Triſte decus. gloria illius & fortitudo atq; laus quæ nobis tristitiae fuit: ſed aīus reguli nunq; eſt deiectus: Expēdi ſupplicia i. diu uiuēdo hæc ſupplicia paſſa ſū: at ſenatores īq̄t poeta hæc cladē aīo pōlētēs p ſalute patriæ cōſultabant. Feffis rebus: reipu. labāti & attritis uitib⁹ romanorū. Grauiore periclo: qm̄ maiora iā timebāt patria minitante ruinam. Protēdere tēpus: extēdere & prorogare iromanum iperiū qd tūc ruere uidebat. Albana arce: qm̄ up̄piter latialis albæ colebat cuius tēplū autore & ſua ſore tarquino latini erexerūt & celebritatē in illius honorē quā quorannis recolebant ferias latinas ap pellarūt: qm̄ cōueniebant latini qbus illic carnes dabant: unde Cice. i. oratiōe p̄ planco uolēs ostēdere paucitatē latinorū dicit: Quibus. s. municipiis uix iā q̄ carnē latinis petant iuentunt. Iouis latialis me minit Luca. Tumentē ſupbientē clade illata romānis. In muros. s. romanos haud unquā uerba iouis de annibale quē absentē alloquitur.

Liber

Fas fuerit: esto inquit q̄ tibi licuerit trouāo sanguine hetruscas ualles repleuisse. Extre:abūdare. Murisq; aspirare ueto.i.tāgere muros romāos. Meonidū tellus:hetruscoꝝ q̄ uenerūt ex meonia. M̄ctē: prudētūm.

Tandē:post clades accepras. Habenās:regimē & dictaturam:quā reipu.labāti saluti fuit.unde dixit Ennius:Vnū hō nobis cunctādo restituit rē.Fabius maximus in illa trepidatiō romanorū creatus est dīctator a populo: quod nunq̄ ante illū diem acciderat. Non hunc inquit:uerba iouis in laudem fabii. Inuidia:al ludit ad illud quod postea fuit.nam propter inuidiam populus æquauit imperium Minutio magistro equitū cum Fabio dīctatore:quam inuidiam fabius ciuili & quoq; tulit animo.immo cū opus fuit:minutum ē manib; annibalē eripuit:nec etiā gloria popularis blādo fuco eū corrūpit:q̄ ppe nulla inani gloria mouebatur.totus etat intefus salutē patriæ:quā ppe collāplam cunctādo restituit.paulo post dicer: Nec nō patrū saturnia mites Inuidiae stimulo sodit:& popularibus auitis. Blādo fuco:coloratis blandiciis fuc⁹ accipiē p colore:& fucare colorē addere. Nō astus fallax:q̄m cōtra fabiū nō ualuerūt astus ānibalis. Alius cupiditas genere masculino p̄tulit ut supra. Vetus bellādi:diu in militia uerfatus. Quietā mēte.i.qui fortissime:ac prudētissime aduersam:prosperāq; fortunā ferebat. magna nimus:nec aduersa fortuna deprimitur:nec p̄spe extollitur:sed meditum semp tenet & quo animo ad utrāq; fortunā paratus. Quietā:tranqlla:se cura:cōstāti:& ut deceat magnū uirū & prudētia sub nixum. Castris & togæ:domi forisq;. Circūspectus:puidus & cū rōne mala declinās:qualē describit Hora.in sermo.his uerbis:hic fugit oīs insidias nulliq; malo latus obdit apertū:cū genus hoc inter uitæ uersetur ubi acris iuidia atque uigēt ubi criminā. Reuer.do.s.ab ipsa militia. Stirpe clāg ge: reperit celebratque originē fabiog. Affinis cōlo: p̄p herculē relatū ī naturā deoꝝ. Lōgis o.hispāis: ubi gerionē occiderat:cuius armētū ī italiā abegit. Trīplicis mō.gerōis tricorpis. Egit: ductis Ductorat.euāder filius mercurii & nicostrates: quā postea carmētē appellauerūt romāi: p̄p uaticinia.euāder ex arcadia,p̄fugus cū matre ī italiā nauigauit. Regia uir.uind una filia euādri:quā aliqui appellant launā:ex q̄ Hercu.suscepit fabiū:a quo fabiog familiā p̄pagata ē:q̄uis alig teneāt pallātem natū fuisse ex uinduna & hercule. Hospite sa. hercole q̄ erat deificādus. Læto cri.c ūcubitu. Semīs hercule i. Arcas:puella arcadici euādri filia. Vētura mater:quā erat futura mater. In nepotes herculos:fabiōrum familiā q̄ erant nepotes & posteritas herculis & ipsius uindunæ. Domus hæc:fabiōrum. sc̄sus ē:Fabius dīctator cūctādo & æquādo ānibalē supauit oīa gesta maiortū suor̄:tātē molis erat & quare nedū uincere ānibalē:quē laudat poeta:ut maior laus accedat fabiō q̄ eū rāto successu tu mentē cūctando fregit. Tercētū:q̄ perierūt apud cremerā in pugna cōtra ueiētes:ut dictū ē. Poene hannibal tanti momēti eras: ut te & quare eēt supare p̄aeclara aliog facta. Dum se percussi:fabiō dīctori datū ē negocīū:ut muros urbī:turresc̄ fir maret:& p̄aeclida dispōeret ānibal interim recto itinere per umbriam Spoletū usque uenit:inde cū populato agro urbē adortus eēt oppugnare cū magna cæde suor̄ repulsus ē: cōiectans ex unius coloniæ haud nimis p̄spe rētate uiribus: q̄ta mōles ro manæ urbī eēt:in agrū pīcānū:uertit iter audita te p̄aedæ:demū in Cāpaniā peruenit ubi pīcturā

O iuuēnis dederit portas trāscendere romæ. Atq; īferre pedē tyrrhenas sternere ualles Cædibus & rīpas flūuiorū exire latīno Sanguine fas fuerit:tarpeiū ascendere collem Murisq; aspirare ueto.quater īnde coruscum Contorsit dextra fulmē:quo tota reluxit Meonidū tellus:atrāq; per æthera uoluens Abrupto fregit cōlō super agmina nubē. Nec pōenū auertisse satis.dat numine magno Aeneadis mētem gremio deponere tuto Romuleā tandē.fabiōq; salutis habenās Credere dūctori:cui postquā tradete bellī Iura uidet.nō hunc inquit supauerit unquam Inuidia aut libyco popularis gloria fuco. Non astus fallax.non præda.aliusue cupido Bellādi uetus ac laudū cladūq; quieta Mēte capax.par īgeniū.castrisq; togæq; Sic gēitor diuū.recipitq; ad sydera gressū. Hic circūspectis nullī deprēsus ī armis: Laudatusq; ioui fabiū mirabile tantum Gaudebat reducē patriæ ad numerare reuerlus Duxerat egrediēs quā secum in pīcelia pubem Nec mēbris quīquā natoue pepercit amato Actiūs:aut uidit sociū p bella cruorem Trīstior:atq; idē perfusus sanguine uictor Hostili:plenis repetebat mōenia castris. Stirpe genus clarum cōloq; affinis origo. Nam remeās longis olīm tyrrinthius oris: Et trīplicis monstri famā: & spectacula captas Mīra boues hac qua fulgēt nunc mōenia romæ Egit ouās.tnnc arcadius sic fama locabat Inter desertos fundata palatia dumos Paupe sub populo dūctor.cū regīa uirgo Hospite uicta sacro fabiū de crīmīne lāta Procreat.& magni commiscet seminīs ortus Arcas ī herculeos mater uentura nepotes. Tercētū domus hæc fabiōs armauit in hostē Limīne progressos uno:pulcherrima quorum Cunctando fabiū superauit facta.ducēq; Annibalē æquādo tantus nunc poene fuisti:

Septimus

primi bellū pñnci apud linternū uidi a poeta ingeniose singiſ. Percusſi: cōſternati accepta clade. Tuder ad
huc retinet oppidū umbrīæ porrectū in dorſo mōtis: ſupra meuanīa ppe quam eſt clitūnus in plano eſt me
uania ppe fulginiam & i ualle umbrīæ quæ nīc ſpoletina dicit̄ lōgitudo eſt a peruia ſpoletū uig: dextra lē
uaq; ſunt mōtes. Inertes. inutiles obscuras. ngentē taurū: qui mactabaſa triumphantibus ioui Capitolino.

Agros palla. picēnos oliuiferos: inde oliuæ picenæ celebrant a poetis: & cū traieciſſet Hannibal truentū:
marrucinos & marsos: atq; peliginos depopulatus i cāpaniā ſe effudit. Errantibus: diſcurrētibus ad prædā.
Signa populantia: ſuos milites qui oīa depopulabant.

Dū ſe percusſi renouant in bella latini.
Turbatus ioue: & exuta ſpe moenia romæ
Pulsandi: colles umbros atq; arua petebat
Annibal: excelſo ſummū qua uertice montis
Deuexum lateri pēdet tuder: atq; ubi latiſ
Proiecta in cāpiſ nebulas exhalat inertes.
Et ſedet ingētem pascens meuanīa taurum
Dona ioui: tum palladios ſe fundit in agros
Picēnum diues prædæ: atq; errātibus aruiſ.
Q uo ſpolia ut mutet trāſfert populatia ſigna
Donec pestiferos mītis campania cursus
Tardauit; bellūq; ſinu indefenſa recepit.
Hic dum stagnosi ſpectat templūq; domosque
Linterni ductor uaria ſplendentia cernit
Pictura bellū patribus monumenta prioris
Exhausti: nā porticibus ſignata manebant.
Q uis inerat longus rerum & ſpectabilis ordo.
Primus bella truci ſuadebat regulus ore
Bella neganda uiro: ſi noſcere fata daretur.
Ac princeps poenīs iudicat̄ more parentum
Appius aſtabat pugnæ: lauroque reuinctus.
Iustum ſarrana ducebat cāde triumphum.
Equoreum iuxta decus & nauale tropheum
Rostra gerens niuea ſurgebat mole columna
Exuuias marti donum quæ diuilius alto
Ante omnes merla poenorū clasfe dicabat.
Cui nocturnus honos funalia clara ſacerq;
Post epulas tibicen adeſt: caſtoque penates
Inſignis lāti repetebat murmure cantus.
Cernit & extreſos defuncti ciuīs honores.
Scipio ductoris celebrabat funera poenī
Sardoa uictor terra: uidet inde ruentem
Littoribus lybicis diſperſa per agmina pubem.
Instabat crista fulgens & terga premebat
Regulus autololes nō adesq; & marus & mon
Et garamas poſitis dedebant oppida telis.
Lentus arenoso ſpumabat bragada campo.

sunt populi aphricæ quoſ in primo bello punico Regulus uexauit: priuquam caperet: hammones etiam de
garamantes. Bragada: nunc de ſerpente interfecto ad bragadam.

Indefenſa: qm̄ romani nō poterant ferre op̄ tri
bus cladibus iā attriti. Stagnosi linterni: linternū
eſt oppidū cāpaniæ clare exilio aphricani maioris:
& iō poeta finxit illuc fuſile picturā primi bellū pu
nici: fuit ibi Scipiois ſepulchrū autore Strabōc: cu
ius ruinas ſe uidiſſe Liutus teſtač: i quo tale fuit epi
grāma. Deuicto Hannibale capta carthaginē: & au
cto Imperio: hos cīeres marmore teſt⁹ habes. Cuī
nō europe nō obſtitit aphrica quōdam. Aſpice res
hoīum q̄ breuis urna ſmit: linternū eſt ppe mare
poſt ſinuēſſem. Stagnosi: quoniam prope erant
paludes: uī dicet poſtea undofis ſqualida riuiſ hinc
laterna pal⁹: addē q̄ linternū alluit fluuiſ eiudē noīs
Tēplū: hoc ſingit poeta qm̄ in tēplis talia pingebā
tur: ut de historia troiana ſingit Virg. in tēplō carta
ginis. Exhausti: finiti: qd durauerat p. xxiiii. ānos
Primus bella truci. Mamertini de quibus dicit̄ eſt
natio cāpana: & tūc messanam freto ſiculo iſubente
habitantes iplorauerūt op̄ romanor̄ cōtra hyero
nē regē a quo obſidebant & poſt uarias ſententias i
ſenatu populus cēſuit & plebs ſciuit ſuadēte. M. At
tilio Regulo illis iplorantibus op̄ eſſe ferēdam.

Neganda uiro: quæ Regulus debuifſet negare ac
diſſuadere ſi ſciuifſet fatig: voluntates: q̄ ppe in eo
bello peritutus erat. Indictæ more parenti: qm̄
bellū iudicebat a romanis p ſectales priſco ritu: ut
abunde dixi in cōmētariis officiog: Appius clau
dius cōtra hieronē & poenos in auxiliū mamertino
rum primus i ſiciliā exercitū romanū traiecit: & po
enos ſicilia expulit: & appellatus eſt claudius caudex:
huius apī meminit Suetonius in tyberio. Reuin
etus corōatus laurea corona ut mortis erat triūphā
tiū. Serrana: punica. qm̄ poenos Sicilia expulit.

Tropheū: colūna i qua erant insignia uictoriæ na
ualis: & rostra nauī ſuſpensa. C. Cornelius: &. C.
Duilius college in cōſulatu militauere i ſiciliā: i pri
mo bello punico: terrestribus copiis præerat Duili
us & Hannibal: clafsi punice: romiane ā Cornelius
q̄ fraude punica captus ē: & ad hannibalē pductus
duilius relicto exercitu tribunus classem adiit: & ad
mylas nauali filio poenos uicit: & l. naues coepit: cō
ceſſumq; illi a ſenatu fuſt: ut reuerterēt a coena tybici
nes canerēt & funale pferret. Alto: mari ſicilo.
Sacer: qm̄ i ſacris utcebanſ tibicinibus romanī. Cā
tus: ipſoſ tybiciſt. Lāti: uicundi Scipio. L. Cor
nelins Scipio cōlul i fardinia & corsica cōtra ſardos
corſos ad hannonē poenog: ducē pſpere pugnauit:
et hannoni exeqas celebrauit. Ciuiſ: hannōis ciuiſ
carthaginēſis. Extremos ho. exeqas: et ſuuebris
pōpa: qua eū Scipio honestauit. Videt inde ruen
tem: uidebat Attilū Regulū appelletem classem
littoribus libicis et pubē romanam diſcurrentē per
agmina poenorū uifa. Autololes & Nomades

Liber

Projectū pup. carthaginēses cuplentē redire i patriā Xantippū felago merserāt fr ustra īnuocantē numina: q̄ppe nō peperunt pœni: atq̄ poeta illū dedisse pœnas mortis Reguli sed seras: nā debuit mori priusq̄ regulus caperet: merserunt Xantippū pœni redeūtē i patriā i medio mari ne gloriā de regulo capro totā sibi assume ret. Rectorē amy. Xantippū lacedæmoniū. Persida ma. ipsi pœni q̄ eū i patriā reducere stimulauerat. Péde bat: psoluebat. Digni lœti: nā merebaſ talē mortē pp uiolatū regulū. Egates: iſulæ duæ sūt i mari siculo apd q̄s luctatiū uicit classē punicā. cētū & .xx. naues amisere pœni ad egates: q̄s duæ de.l. submersæ sūt. luctatiū nauibus captis q̄ superāt rediit ad lilibēū cū quo amilcar poenog legatus foedus pcussit. Prona au. pspo ueto & ferēti. Ad lit. ipsius siciliæ ppelilybeū. Legatus amil. post uictoriā luctatiū ad ægates carthaginēses ut scri. polybius: missio amilcare q̄ celerrime nūcio potestate illi dedere qcqd e rep. ulderet faciēdi: & sic foedus cū luctatio pcussit. Ductoris: Hānibal. Verterat o. i. se. oīum oculi, relictis aliis imagib⁹ i tuebāt amylocare. Pacis fa. cōditiōes pacis de qbus dicitū est. Pollutas uiolatas pp rupta federa. loue: īuocatū. s. in foedere. Dictātes iu. cōditiōes pacis.

Strictas: expeditas patas ad supplicia nocētiū.

Horrebat: timebat. Irrita: q̄ nō seruauerūt pœni excitatē postea bellū hoc punicū secūdū. Hæc eri. e. sū. fингit poeta illic suisse depictā uenerē q̄ uidebat oja spectare ex eryce mōte sicilie ubi colebat: un ericina dī uenus: dictus at ē eryx mōs ab eryce filio ueneris & buræ illic sepulto quē cestib⁹ hercules ite remit. Diōe: uenus posuit nomē mīris p filia. Læta: qm̄ ro. erāt uictores i mari siculo. Percēsuit cōtē platus ē & oculis plegit. Læta ira: quæ paulatī cūcta oculis lustrādo aucta erat. Nōle. da. uerba hāniba lis ad catthaginē. i. nō mi ora q̄ sit hæca ro. depicta i dedecus nostrū. Captā sa. enumerat suas uictorias hānibal q̄s uult depingi i tectis carthaginis tēplisq̄ i dedecus ro. Da spe. pingue ut sit spectaculū oīb⁹:

Patres: nā ut hānibus sagūthini se iuicē trucidarū & neq̄ pater filii: neq̄ filii: patribus peperūt. Al pes: iaccessas & supatas a nobis. Exiguus lo. occupabat Inqt alpes depictæ magnū locū i tēplo cū ipse sint maximæ. Ardua iuga alpiū supata a nobis. Adde eti. i. uictoriā parta a nobis ad Ticinū & trebiā. Nostrū. i. nobisfauentē: fuit q̄ppre trebia pœnis: ut habuim⁹. Fugiat cōsul. Scipio quē filius ad ticinū humeris i castra uulneratū retrulit: & sic sub uno aspectu Syllus oīa posuit q̄ hactenus hānibal in italia gesserit: & prius i hispāia. Hæc: has meas uictorias sparge p orbē uulgata pictura. Effinges: poteris depingere. Facibus li. incēdio a nobis inie cto. Tonatē: iouē capitolinū: & seruat poeta deco rū uiri ab oī pietate alieni. Quoꝝ dextris: captat aīos suorū quoſ tantarū cladū autores dicit: & iussit porticū incēdio absumi: redigiq̄ in cineres picturæ initia autore Pli. incerta sunt: & ea īgrere lupfluū ē ægyptii sex milibus annorū apud ipſos īnuentā af firmabant priusq̄ in greciā transirēt: græcorū aliqui dicūt apud sicionē urbē achaiae: alīq̄ apud corinthū reptam oēs ab ubra hoīs lineis circūdata: hæc fuit prima: secunda ex singulis coloribus: & eo tēpore quo Demarathus corinthius i italiā uenit absolutissima apud ro. pictura erat: & pictor tēpli qđ erat ardeae donatus est ciuitate: & i pictura tale fuit carmē

Dignus: digna loco picturis condecorauit regiæ iunoni supremæ cōiugis templū. Mar. ludius aēto les aētolia oriundus. Quē nunc & post semp ob at tē hanc ardea laudat: & hæc erāt scripta antiquis lit teris latinis: honor hūic arti mature apud romāq̄

Viperea sanie: turmisque minantibus ultro Pugnabat serpens: & cū duce bella gerebat. Nec non projectum puppi frustraque uocantē Numina amycleum mergebat perfida ponto Xantippum manus: & sāras tibi regule pœnas Xantippus digni pendebat in a quore lœti. Addiderant geminas medio cōsurgere fluctu Egates laceræ: circum fragmenta uideres Classis: & effusos fluitare in gurgite pœnos. Possessor pelagi pronaque luctatiū aura Captiuas puppes ad littora uictor agebat. Hæc inter iuncto legatus in ordine amilcar Ductoris genitor cunctarum ah īagine rerū Totius in se uulgī conuerterat ora. Sed pacis facies & pollutas foederis aras Deceptumque iouem: ac dīttantes iura latīnos Cernere erat: strictas trepida ceruice secures Horrebat libys: ac submissis ordine palmis Orantes ueniam iurabant irrita pacta. Hæc eryce ī summo spectabat læta dione Quæ postq̄ infesto percensuit omnia uultu Arridens pœnus lenta proclamat ab ira Non leuiora dabīs nostrīs ī scribere tectis Acta meæ dextræ: captā carthago sagunthum Da spectare simul flamma ferroque ruentem. Perfodiant patres natorum mēbra: nec alpes Exiguus domitas capiat locus: ardua cellis Persultet iuga uictor equis garamaq̄ nomasq̄ Adde ei tīcīni spumantes sanguine ripas. Et nostrū trebiam: & trasimeni littora thuscī Clusa cadaueribus: ruat īgēs corpore & armis Flaminius: fugiat cōsul manāte cruore Scipio: & ad socios natī ceruice uechatur Hæc mitte ī populos: & adhuc maiora dabūt Flagrantē effinge. s facibus carthago libyssis Romam: & deiectum tarpeia rupe tonantem. Interea uos ut dignum est ista ocīus ite O iuuenes: quorum dextris mihi tanā gerunt: In cineres monumēta date: atq̄ īuoluīte flāmīs

Septimus

cōtigit. Slqđē ex ea cognōia pīctōg traxerūt Fabii gētis clarissimae & pīceps elusdē cognōis aēdē salutis pīn
xit āno urbis cōditæ. ccccl. q̄ pīctura durauit ad mēoriā Pli. Trolais tptbus pīctura non erat: nō tñ mirari de
bemus Vir. cecinisse pīcturā apud carthaginē: poetæ q̄ppe ad tpa sua plerūq̄ respiclūt. Monumenta hoc tē
plūm cū tali pīctura: monumēta dicūtūr oīa quæ nos alicuius rei pītēritatē monent.

PETR I Marsi interpretatio in. vii. uolumen Syllii italicī.

Nterea trepidis fa. spes u. rebus: Fabius dīctator a populo creatus: hīta imprimis cura sacrorū uotis
et aēdibus: ut fatales libri mōebāt: ut ille: s. uoueret: cuius maximū impiū in ciuitate eēt d bello atq̄
repu. rettulit: ut q̄bus quotue legionibus uictori ho
sti obuiā eūdū eēt patres cēlerēt. Inde uia flaminia
pfectus otriculōs uēit: & cū accepissem ānibalē uertis
se iteri apūliā accepto exercitu cōsulūs a flacco p̄ agge
sabinū tibūr: quo die ad cōuēiendā nouis mīlitib⁹
edixerau uēit. Inde pīneste ac trāsuersis itinerib⁹ i uā
latinā trāgressus ē. Inde itinerib⁹ summa cura explora
tis ad hostē cōredit: nullo loco nili q̄tū necessariās co
geret fortū: se cōmissur⁹: & eo aīo ut cū hoste tam
fausti martis nili necessario māus nō cōsereret. As
sequutus ē īḡ ānibalē ī apū. & n̄ p̄cul ab arpīs cōse
dit. Annibal cū fabiū ad pugnā allīcere nō posset: i
cāpaniā mouit: & decept⁹ errore noīs clausus ē a fa
bio ī salernis: euasit tñ uit sollers nouo cōmēto: in
de fabius romā rediit sacroge cā relicto exercitu mi
nutio: magistro eq̄tū: cū quo postea æq̄tū habuit ī
periū temeritate plābis. Sed Minut⁹ tādē e manib⁹
hostis a fabio erept⁹ ius suū fabio restituit: & fa
bio sacrificās eū patrē appellauit. Interēa: dū talia
agerenē ab hostibus. Rebus tre. trepidāti reip. ro
manæ. Vnica: sola. magna laus fabii. Aegrā uul:
affectā & debilitatā calāitate accepta. Præceps: se
stīnus sine aliq̄ cūctatiōe: q̄ppe res & ipsi non patie
bantur morā. Vitidi se. adhuc apto laboribus ca
stris. Mēs fa. he. qa trāscēdebathūanā mentē
Fabius q̄ppe solus prudētia q̄ erat subnix⁹ reprime
re ānibalē ī armis surētē: & iuuēiliter exultatē uide
batur. Sacra tis: hocāi robur: & sīnia. Sistre: fir
mare. Fouētē ad. i. ipsos hostes: qbus rūe fortuna
belli arridebat: ni Fabi⁹ inq̄t cūtādo Hānibalē frē
gisset: actū pēitus fuisset de ro. noīe. Dardanii: ro
mani. fuisset deletū a pōe. nomē R. o. Modū: finē:
qm̄ iuno fauebat poenīs. In pu. ca. p̄ carthaginēs
bus. Statuit: finiuit: slue firmauit. Lēto modera
ne cūtādo ānibalē tot cladibus supbiētē rep̄slīt.
Hespīts: italis. Pōenū: ānibalē. Sūme du. uerba
poetæ ī laudē fabii: q̄ rē romanā cūtādo restituit.

Iste gla. hoc dicit: ppter excidiū troianū: iterū vide
batur Troia ruere: si Roma: q̄ inde hūit originē a
pōenīs capta fuisset. Fluxas res: ipsam rēp. labātē:
& spectatē occasū. Maior gla. oīa q̄ maiores nostri
magnis laborib⁹ cōparūt. Carmētis o. romanās:
a carmētē matre euādri. Emerito cōe. quod tuis re
bus gestis ac uirtute mereris. At li. du. ānibal audī
to noīe dīctatoris: optabat scire q̄dnā eēt dīctatura
& q̄ fortū prius usus eēt is: q̄ nūc ī tāto rerū turbie
tanq̄ unīcū subfidiū creatus erat: & a Cīlinō: quē ca
ptiuū hēbat oīa accēpit. Vigēt: celebrant̄: & sunt
in ore oīum. Q uod de. quā samā: gloriāq̄ habe
ret: & q̄ maior glēmata: & an eēt pīstās ī re militari
& an felici euētu pugnauerit: ut ip̄m ī tāto rerū dī
scrimine ānibali uictori oppōeret. Vlt̄ia an. ultī
mū subfidiū & pfugīū. Procellas: calāitates. pīstat

ī trāslatiōe: qm̄ dixerat ācorā. In apta: q̄ n̄ poterat decipi p̄p̄ lōgā regē expītiā. Ritūs du. mores fabii: & na
tales. Labores dextræ: res a fabio gestas in bello. Tyrrenīs: hetruscis: quoniā Arretiū ē in hērruria clarum
adhuc. Leua hora: mala fortū: nā suī captus ad tīcīnū excussus ab equo cuius dorsi ī sīdebat.

Liber Septimus.

Nterea trepidis fabius spes
unica rebus

Ille quidem socios: atque

aegrā uulnere pīceps

Ausoniam armabat uiridī

que ad dura laborum

Bellator senio iam castra

mouebat ī hostem.

Sed mens humana maior

nec tela: nec ensem

Nec fortē spectabat equos: tot mīlia contra

Pōenorū: inuictūq̄ ducē tot ī agmīna solus

Ibat: & ī sese cuncta arma: uirosq̄ gerebat.

Ac nī sacra seni uīs impressumq̄ fuisset

Sistere cunctando fortū aduersa fouentem

Vlt̄ia dardanii transiſſet nomīnis ætas.

Ille modum superis ī punica castra fauoris

Addidit: & libyæ finem inter prospera bella

Vīncēdi statuit: tumefactum cladibus ille

Hesperiis lento pōenum moderatīne lusit.

Summe ducum: qui regna iterū labētia tro

Et fluxas latī res maiorūq̄ labores:

Qui carmētis opes: & regna euandria seruas:

Surge age: & emerito sacrū caput insere cōelo

At libyæ duxor postquā noua nomina lāto

Dīctatore uigent: raptū mutata latīnis

Impīa haud fruſtra reputās cognoscere auebat

Quæ fortūa uiro: quod nā decus ultīa fessis

Anchora cur fabius: quē post tot roma p̄cellas

Annibali putat esse parem feruore calentes

Angebāt anni: fraudiq̄ inaperta lenectus

Ocius accītum captiuo ex agmīne poscit

Progeniem ritusq̄ ducis: dextræq̄ labores

Cīlinus arreti tyrrhenīs ortus ī orīs

Clarum nomen erat: sed lāua adduxerat hora

Liber

Hic: cilinus arretinus. Ardens extrea ma. cupiens morte ppter mala: quae in uinculis patiebatur. No
cū flaminio: uerba cilini ad annibalē in laudē fabii: qbus annibalē ad suam necē puocabat, perosus uitā i tan
tis malis. Feruida cō. temeraria cōsilia & ipetus sempronii gracchi. Tirynthia: nata ab hercule: unde lue.
Natus iherculeo fabius lare. Per singula: oīa gesta fabiog: sed uno certamine illo regnos & uires cognosces.

Vesentū po. narrat pugnam fabiog: cū ueientibus. Cōsul: cōsules erant Gneus Fabius Cæso. & titus uer
gnius. Delectus uetiti: quoniā nō poterat haberi delectus militū ppr inopiā ærarii & alia bella: q̄ istabant
Fabius cōsul in seātū p gēte sua loquutus ē: cū q̄ paludatus exiuit ad bellū cōtra ueientes ifcelici sydete: quoniā
ad unū oēs cæsi lunt ad cremerā flu. Penates her.
domus fabiog. Rexisses bella. i. fuisses optimus
imporator exercitus qlibet illorū: unde Quid. i fastis
Egrediā castris miles generosus ab isdē Eqs dux fer
ri qlibet aptus erat. Dir. o. malū & infelix. s. sunt

Scelerata li. por. qm̄ ifcelici uia dextro iano por
te carmētalis pfecti ad cremerā flu. puenerū ex eo
tpe porta illa scelerata & mali ominis hīta ē. Qui. i
fal. Carmētis portæ dextra ē uia pxia iano Ire per
hanc noli q̄sq̄ es omen hēt. Illa fama refert fabios
exisse trecentos. Porta uacat culpa: sed tñ omē hēt:
dcā ē porta carmentalis a carmēte matre euādri cui
matrō & sacrificabāt sub capitolio ad portā carmē
talem: q̄ i ea sors gnatiōis eē exiſt̄abaē. euādri La
tinī sacrificabant ad portā trige. Maxi. a. arā extē
poralē inq̄ Diony. erexit Euander herculi: & ipse
hercu. iouī inuentori i mactauit iuuencū: & populo
epulū dedit. hæcara fuit i capite circi maximī: ubi
superiorib⁹ ānis effossa fuit statua hercu. aurea & alia
illius aræ mōumenta q̄ nūc i capito. uisunt̄. Morta
les huic aræ decias soluebant: & prius q̄ hac cōsue
tudinē iroduxit: Hercu. fuit: q̄ ex oī pda decias io
ui dedit. p̄suasū pp̄e erat ditissimos eos fieri q̄ hercu
li decias soluebant. hīc opes luculli factæ arbitranē
& ipse Hercu. putat̄ tesauor̄ deus: a qbusdā i cubo
appellatus: q̄a icubat tesauris: & cura sacror̄ hercu.
demandata fuit poritiis & p̄nariis: q̄ failliæ i latio
nobilissimæ erant. uī appius Clau. oculis captus ē
cū huic sacro seruos publicos p̄posuisset. Aspa uir
tus: fabiog: nō pmittebat ipsos posse nūterari: nam
tanta erat in illis uirtus: ut uiderent̄ hi pauci exerci
tus & inueterabilis: & plures iterfiebant q̄i iſi eēnt
& nullus iter eos uidebaſ secundus: sed oēs erant uir
ture pares. Vices: uicissitudies pugnæ. Nulli se.
du. triū. i. qlibet uidebaſ eē primus q̄i mereret̄ tri
umphū. Ad tar. te. iouē capitolinū: illuc. n. curru
uidebant triūphantes. Spes heu fal. exclamat poe
ta. Caducū. s. esse & momentaneū: q̄qd est in reb⁹
hūanis: qbus nullo mō fildendū est: cū ūnt caducæ
& spes fallaces: qm̄ nihil certi hēmus. Publica: a
toto populo. Vnus: fabius dictator certabit p̄ oī
bus. cōsilio. s. & prudentia. Sollertia: diligentia
fabii. erat tecta cauta q̄ere. i. erat sollertissimus: cū
opus fuisset: & cūctator: ut tps poscebat. Necue:
senſus ē: q̄uis fabius sit senex o annibal: tu tñ nō es
ita expeditus ad pugnam: & cōcitatus sup equū: ut
ille est: q̄q̄ es iuuenis: & sanguis in te feruet. Mo
mor. o. fre. i. agitaueris & laceraueris ora eq: voluē
do illū frēis huc & illuc: qd̄ dexteritatē q̄dam & agi
litatē regrit. i. tu nō agilius tractas habēas: q̄ equū
mordet pp frenū: cū cōtrahūtur. Quē: cilinū. An
nibal uident̄ cupidū mortis dixit. Ne quicq̄. fru
stra elicis m̄hi irā: ut pdam. uolo. n. te uinculis de
tinet̄: ut magis crucieris: cū m̄ors tibi sit solatiū.

Ticinī iuuem rīpis: fususq̄ ruentis
Vulnere equi libycis præbebat colla cathēis
Hic ardēs extrema malis & rumpe uitam
Non cū flaminio tibi res: nec feruida gracchi
In manib⁹ consultā inquit: tirynthia gens est
Q uā si fata tuis genuissent annibal oris
Terrarū imperiū carthaginīs arce uideres.
Non ego te longa serie p̄ singula ducam:
Hoc sat erit. nosces fabios certamine ab uno
Veientum populi uiolata pace negabant
Acceptare iugum: ac uicino marte furebant.
Ad portas bellū: consulq̄ ciebat ad arma.
Delectus uetiti: priuataq̄ castra penates
Herculei impleuere domo mirabile ab una
Patricius iunctis exercitus ibat in armis
Tercētum exilire duces: quocūq̄ liberet
Vno non pauidus rexisses bella magistro.
Sed dirū egressis omē scelerata minacī
Stridētis sonitu tremuerunt limina portæ
Maximaq̄ herculei mugiuīt numinis ara:
Inuasere hostem numerariq̄ aspera uirtus
Haud ē passa uiros: & plures milite cædes.
Sæpe globo dési sæpe: & p̄ deuia passim
Dispersi subiere uices: meritiq̄ labore
Aequato nulli quisquā uirtute secundus
Ducere tercētum tarpeia ad tépla triūphos
Spes heu fallaces: oblitaq̄ corda caducum
Mortalī quodcūq̄ datur grex ille uirorum
Q uī fabia gēte incoluī deforme putabat
Publica bella gerī: pariter cecidere deorum
Inuidia: subitīs circunuenientibus armis
Nec tamē occisōs est cur lætere supersunt
Q uod tibi sit libyæq̄ satis certauerit unus:
Tercētum dentris: tam inuida membra laborq̄
Prouidus: & cauta sollertia tecta quiete.
Nec uero calidi nunc tu cui sanguinis ætas
Foderis in pugna uelocius ilia plana
Bellatoris equi frenisq̄ momorderis ora.
Q uem cernens auidum læti post talia p̄enus.
Ne quicquam nostras demens ait elicis iras.

Septimus

Hæc iuuenis: hanibal dixit pspera fortuna elatus. At patres latiasq; nurus. Quo. Fabius dictus a populo dictator: ad senatum rectulit peccatum eē a. C. flaminio in auspiciis iussi id īspicere decē uiri: rectulerū ex fatalibus liris de itegro soluēdū marti uotū & Magalefia ioui: & ueneri ericinæ ac mēti uouēdas ædes & uer sacrū uouēdū. Res delegata est. M. aemilio p̄ori: qm̄ belli cura Fabiū tenebat: habita triduo lectisternia sūt & puluinaria scā ioui: & iunoni: neptuno mineruæ: & marti & ueneri ericinæ: apollini: & dianæ: uulcano: & uestæ: Fabius ueneri ericinæ ædē uoit. Attilius fror marti: matrōæ iunoni ueſtānī ī auctino uotū fecere. Latias nu. ma. trōas romanæ: & latinæ. Huc ades: p̄ces matronaq; ad iunonē: & imitatio est Virgilii. Quæcūq; est. i. oēs matrōæ latinæ ferimus tibi hoc donū. & hāc pallā q̄ est hōestæ mulieris uestimētū. Sub teg. ful. i. au. ro. Virg. Pallā signis auroq; rigentē. Acu. qm̄ acu erat ītextū auḡ in palla ut nūc sit: qd̄ phriges iuene re. & ad id poeta alludit pp̄ romanos a phrigia oriūdos: sub tegmē ī tela dī id qd̄ subit stamini: dici ēt trama id. s. qd̄ p̄ trāfuerū naūcula illa textoria īmit tiū: stamē aut̄ dici lōgitudo ipsius telæ: & filū lictis īnexū: poetæ īterdū ista cōfūdūt: & sub tegmen p̄ filo aliae re q̄ pāno siue telæ intexit accipiūt. Mar maricā nubē: iplos p̄cenos q̄ oīa cōfūdūt: & italiā lacerant: dabimus tibi coronā ex auro & gēmis. Pressa ornata: & habēs gēmas insertas & ipressas. Proprio dono: peplo ē. n. palladis uelū Vir. Peplū q̄ ferebāt suppliciter tristes. Dionē: uenerē ericinā

Tanta adeo cū res: sensus est ī aduersis religiosi sumus & pii & deū iuocam̄: ī felicitate āt pietatis obliuiscimur: qm̄ pauci utraq; fortunā nouerūt ferre moderate: & aduersa eōtēptū solēt generare: pspera uero insolentiā. Fœlicibus. s. rebus: qm̄ tūc nō cura mus numē flatu pspere fortunæ euecti. Praecluse rat uias: nā fortuna īā cōtra romanos nihil poterat & hostis: itāta erat Fabiū prudentia. Vñ iuue. Nullū numē habes si sit prudētia: sed te Nos facimus fortuna deā. Sūmū decus: qm̄ militaris disciplina erat ars romana. & romanorū gloria inde orta est: q̄ ipē riū. p̄ pagarūt seruata disciplina & parēdo ducib⁹. Iosephus li. iii. de bello iudaico romanorū militiā de scribēs ait. Si q̄ romanorū militare disciplinā resperxerit: p̄fecto cognoscet tantū eos īperiu nō fortune munere: sed p̄pria virtute cōparalē. Major inq̄tro manis militibus diligētia ex timore est. Nāq; leges apud eos ēt minime negligētia capitales sūt duces q̄ magis q̄ ipē leges terribiles: tāto āt obsego recto ribus parēt ut ī pace ornāmēto sint: & ī acie corporū toti cōspiciat exercitus. Sice eoꝝ copulatū sūt or dies: ita circūdici sūt mobiles & acutis autibus ad p̄cepta oculisq; ad signa: & ad opa māibus. qd̄ mixtū euphrates ab oriente: & oceāus ab occidente: itēq; a meridiano tactu libyæ fertilissima regio: & septētriōe rhenus atq; ister sūt īperii limites: cū minore eē posidētib⁹ possessionē recte q̄s dixerit. Torquatus certe in bello latīno aduerserī filiū suū q̄q uictorē securi percuti iussit cū iūstu suo pugnasset ne militaris disciplina solueret: quā nūc Fabi⁹ prudētissime simul & seuerissime regebat. In mōtibus altis: quos semp̄ occupabat Fabius: ut tutior esset eius exercitus. Si gna: uexilla romana & fabiū exercit⁹. Arrestae spe sydoniæ: ipse Hannibal cōcepit magnā spē uictoriæ uisis castris Fabiū: q̄ p̄pe arpos castra posuerat nō procul ab Hannibale. Iuuenis: Hannibal ardebat pugnam pspera fortuna supbiēs. Clamat Hannibal: & seruat de coḡ seruidi ducis & moræ ipatientis. Ad umbras. ad mortē: id est tantū distant milites romani a morte quārum nos distamus ab iplis cū primū poterimus conserere manus actum erit de illis. & sic ostendit facilem uitiam. Resides ad bella uocantur: detrahit fabiū ut ostendat romanos milites sub tali duce senio confecto & pigro in martē facile superatū iri: & trahit fabiū in cōtēptū ppter æratē īā ingrauescentē. Q̄uis: qbus.

Hoc reliquū ē: hi tūm: inq̄t milites iā romanis su
plunt: qui tanq̄ inutiles prius domi remāserāt.
Heu ubi nūc grachi: ut magis detraheret fabio: & su
os accēderet: ait: utinā dare ē nōis uincēd̄ gracch⁹
& Scipio atq̄ slami. q̄ uictori gloriā afferrēt: nā Fa
bius iqt q̄ ē ppe morte: qd decoris mihi afferre p̄at
Scipiādæ: Gneus & Pub. Scipiōes: q̄ tūcerāt i his
pania. Ad ul. mū. hispāiā: q̄ ē uītia ad occāsum.
Oceanū: bericū. l. & hispanū. Nostristi. laudib⁹
& uictoriis: qm̄ erat bellico us: ūde illius mors mi
hi gloria fuit: nulla uero supare ignauū senē: seruat
decoꝝ magnaſ ducis & ardua quāꝝ appetētis pro
decoro seruādo. Cru. no. terribile ī bello. Quot
demere ānos. q.d. paucos: cū sit iā in limīe mortis

Faxo: efficiam: ut fabius posthac nō possit arma
cape. Rapit: rapti ducit ī hostes quos ad pugnam
elicere nō potuit. Ut theti. p̄ ānibalē irritatē Ro
manos uoce māuq; ad pugnā: accusantēq; illorum
ignauia q̄ se uallo cōtierēt cōparachilli q̄ ī bello tro
jano cōspicu⁹ armis a uulcāo elabotatis p̄cib⁹ theti
dis magna uoce troiāos terruit: ī cui⁹ clypeo erat de
pictus mūdus: ī clypeo: inq̄t Home. i. xix illia. ifere
bat uulcāo terrā cōlū: mare. & solē indefessū & ple
nū orbē lūæ. Mater. frē. qm̄ thetis achillī m̄ erat
maris nymphā. In ima. illa cōlatura clypei. Cas
sarū iraq; quoniā ī caſū irascebāt ānibal. I. iui. ait:
Vbi qeta oīa apud hostes: nec caſtra ullo tumultu
mota uidet: qd tādē īcrepās: quos martios aīos ro.
debellatū & cōcessū. ppalā dūirtute & gloria ei ī ca
ſtra rediit cātereg tacita cura āgebāt. Corda e. ipm̄
ānibalē iuuēlit exultatē & milites poenos. Infra:
ūanas mīas ānibalīs. Dilato marte: mora pugnā
di & cūctatiōe. Sollers: peritus. sollers dī in oī re
prudēs. Ceu no. sub a. fabiū eludētē uanas iras an
ni. cōpat pastori q̄ sic claudit ouilia: ut lupis noctu
aspire ī def. Mātitis: bñ clausis & septis. Impa:
lō. ī timēs ēt si dormiret: quoniā ouilia māta sunt.
Effera: crudelis & rapida. Impasta: esuriēs. Tru
ces: ululat⁹ terrētes ipsa ouilia. Restātia: repugnā
ria lupis uolc̄tibus irrumpe ad oves. Legit ar. ap.
uagatus ē p̄ apulā lēto ī passu. Dictatoris inq̄t Li
uius: prudētiā & cōstātiā timuit ānibal: & ſe p̄ ca
ſtra mouēdo agros ſociog; populabāt: mō cito ag
mine & cōspectu abibat modo repētē ī aliquo flexu
uiae ſi excipe digressū hostē posſer obſidebat. Fabi
us p̄ loca alta agmē ducebat modico ab hoste inter
uallo: ut neq; oitteret eū: neq; cōgredere ſastris: ni
ſi q̄tū uſus cogeret tenebatur miles pabula & ligna:
nee pauci perebāt: nec paſſi. Legit: perrat. Præci
pitare: trahere iſidias. Qualis: moe. flexuosa & ua
ria ānibalīs iſiera cōparat flexuolis cursibus mean
dri ſlu. meonīa: a quo oēſ flexiōes dī meādri: uī
Vir. i. v. Quā plurīa cir. pur. meādro du. mell. cu
currit. Sicut aq̄ ſplē. āni. mētē uibratē & uaria co
gitantē cōparat fulgori q̄ excitatur radiis solaribus
agētibus ī aq̄ & diſſultat p̄ tecta. Tremula: uibrā
ti. Et laq̄a. trabes tps u tecti. Obuia ſi pri. uerba
ānibalīs: qbus q̄tē ſibi eē rē gerēdā cū Fabio: quē ī
uitus laudat: inqens: ſi nobis descēdentibus ex alpi
bus romani oppoſuīſſet Fabiū nullū locum iſigne
clade hostili ſecīſſemus. Liuius ait. Cāterē tacita cura aīum incensis: q̄ cū duce flaminio Sempronioque ſimi
ji futura ſibi res eſſet ac tum denūm edo & i malis romani parem Annibali ducem quēſſent.

Liber

Hoc reliquū ē primo dānatū & inutile bello
Heu ubi nūc grachi: aut ubi ſūt nūc fulmia gē
Scipiādæ: pulſi aulonia nō āte pauētes C̄tis
Dīmisere fugā quā terror ad ultima mūdī
Oceanūq; tulī profugus: nūc errat uterq;
Nomina noſtra tremēs: & rīpas ſeruat iberi
Est etiā cur flaminio mihi gloria cālo
Creuerit: & titulī libeat cur ſigere noſtri
Crudū marte uiri nomē: quot demere noſter
Hīc ānos fabio gladius ualet: & tamē audet
Audeat: haud ultra faxo ſpectetur in armis.
Talia uociferans uolucrī rapit agmina cursu.
Ac præuetus equo nunc dextra puocat hostē
Nunc uoce increpitat: mīſſa nūc emīnus hasta
Fertur: ouās pugnāq; agitat ſimulacra futurā
Vt thetidīs ples phrygī ſuſuca ſuſuca campis
Arma tulit: clypeo āplexus terrāq; polumq;
Maternūq; fretum totūq; in imagine mūdum
Cassarū ſedet irarum ſpectator: & alti
Celsus colle iugī domat exultantia corda.
Infractasq; minas dilato marte fatigat.
Sollers cunctādī fabiū: ceu nocte ſub ātra
Munitis paſtor ſtabulī ſeruat pecus: effera ſæuit:
Atq; īmpaſta trucis uſularū turba luporam
Exercet, murosq; quatit reſtantia claſtra.
Irritus incepti mouet inde atq; apula tardo
Arua libys paſſu legit: ac nunc ualle reſedit
Conditus occulta: ſi præcipitare ſequentem
Atque inopinata detur circundare fraude
Nūc nocturna parat cācā celātibus umbris
Furta uiā: reiroque aditum. fictosque timores
Affiſſulat: nunc caſtra cītus deſerita relictā
Oſtētāt præda: atque inuitat prodigū hoſtem
Q ualis meonia paſſim meandrus in ora:
Cum ſibi gurgitiſbus flexiſ reuolutus oberrat,
Nulla uacāt incoepita dolis ſimul oīa uerſat
Miſcetque exacuēs uaria ad conamīna mētem
Sicut aquē ſplēdor radiatus lampade ſolis.
Diſſultat p̄ tecta uaga ſub imagine uibrans
Luminis: & tremula laquearia uerberat umbra
Iāque dolore furēs ita ſecū im̄muſurat ire
Ob uia ſi primus nobis hīc tela tulifſſet:
Nulla eēt trebiā & traſiſmeni nomina nulli

Septimus

Phaetontius amnis: padus ī quē cecidit phaeton: hoc dicit propter cedē ad trebiā q̄ padū emittit. Decolor: insectus romanoḡ sanguine. Inuentū s. est genus uincēdi cū cādō: & mora pugnæ. Discinxit: dissoluit nō stras fraudes. Ratiōe: prudētia quæ in hoīe dicit̄ recta ratio. Hæc secū. s. dixit & media nocte mouit castra in campaniā relictā post tergū apulia ubi regnauit daunus. Excubias. uigilias: Iniquas: qm̄ tūc est tēpus dor mīdī: & sictertia uigilia mouit īnde pœnus. Tertius uigil. ille q̄ debebat uigilate & facere excubias abrupto sōno. Notus populator: qm̄ illic iteḡ fuerat cū apud linternū uidit picturā. Vberis: fertiliſ: falernus est ager cāpanus uini ferax & tritici: hinc Pli. iquit: felix illa cāpania: ab hoc sinu incipiūt uitiferi colles: & temuletia

Ingererent titulī: nunquā phaetontius amnis
Sāguinea pontum curuasset decolor unda
Inuentū dum se cohībet; terimurq; sedendo
Vincēdi genus: quotiens uelut obuius īret
Discinxit ratione dolos: fraudesque rcsolutū.
Hac secum mediā somni cū buccina noctem
Diuidet; iamque excubias sortiūs iniquas
Tertius abrupta uigil īret ad arma quiete.
Vertit iter dauniq; retro tellure relictā
Campanas remeat notus populator in oras.
Hic uero intrauit postq; uberis arua phalerni
Dives ea & nunquā tellus mentita colono:
Addūt frugiferis inimica iucendia ramis.
Haud fas bacche tuos tacitū trāsmittef honoſs
Quāq; magna īcepta uocant mēorabere sacri
Largitor laticis: grauidæ cui nectare uites
Nulli dant praelis nomē præferre salernis.
Massica sulcabat meliore salernus in æuo
Ensibus ignotis senior iuga pampinus umbras
Nondum uua uirides nudo texebat in aruo
Pocula nec norant succis mulcere lyei:
Fonte sitim & pura soliti defendere lympha
Attulit hospitio pergentem ad littora calpes:
Extremumq; diem pes dexter & ora lyeum
Nec pīgitū paruosq; lares humilesque subire
Līmina cælicolam tecti cepere uolentem
Fumosi postes: & ritu pauperis æui
Ante focos mensæ latus nec senserat hospes
Aduenisse deum: sed enim de more parentum
Grato cursabat studio: instabatque senectæ
Donec opes festas puris nunc corna canistris
Composuit nunc irrūgis citus extulit hortis
Rorantes humore dapes: tum lacte fauīsque
Distinxit dulcis epulas: nulloque cruore
Polluta castus mensa cærealia poma
Attulit: ac primū uestæ detersit honorem
Vndique: & in mediā iecit labaminaflammam
Deesse tuos latices hac sedulitate senili
Captus bacche uetas: subito mirabile dīctu
Fagina pampino spumarunt pocula succo,
Pauperis hospitii precium uilisq; rubenti

nobilis succo p̄ oīs terras iclyto. atq; ut ueteres dixe
re summū liberi patris cū uenere certamē. Colono
q̄ inde habuit triticū & uinū. Ramis frugiferis: ar
bustis Hānibal īēdit omnis agros p̄ter agrū Fabii
cui pepercit ut eū traheret in inuidiā romanoḡ: &
ut eū eliceret ad pugnam uolentē hanc maculā dele
re: quod minime allequitus est. Haud fas bacche
singit poeta bacchū euntē in hispaniā p̄duxisse faler
nūrū uinū & nomē accepisse a falerno sene q̄ bacchū
magna sedulitate hospitio excepere. Sacrilaticis:
uini falerni. Nectare: optimo uino: praelum est
torcular quo uinum premiſ. Massica: massici cam
di sunt in cāpania. In æuo meliore: ætate argētea
Pli. ait falernus ager a ponte cāpano īcipit: fauīs/
nus aut̄ circiter quatuor miliaria a uico p̄p̄e sinues/
sā: nec ulli uino maior autoritas. tria ei⁹ genera: aus
teḡ: dulce: iente: qdā ita distinguunt: summis collis
bus gauranū gigni: medilis fauīsanū: imis falernū.

Ensibus ignotis: qm̄ tunc non erat usus armoḡ:
Nondum uua: nōdum esset uua & cum nondum
uiridis pampinus texebat umbras in aruo. i. cum
nōdum essēt uites. Succis lyei. uino. Vir. poculaq;
inuentis acheloia miserit uitis. Pura: nō admixto
uino. Defendere: repellere. Ad littora calpes: ad
fretū herculeū & mare gaditanum. Extremū diē.
nltimū quo illud uectar p̄duci debebat. Dexter:
focilix. Nec pīgitū: nō pīguit bacchū subire domū
falerni. Ritu pauperis æui. ut eo tpe cōsueuerant.

De more paretū: secundum cōsuetudinē anti-
quoḡ & hospitalitatē q̄ plurimum illa antiquitas
gaudebat. Instabat senectæ: pugnabat cū ætate: &
adeo sedulus erat circa hospitē ut iuuenis pene uide
ret. R orantes dapes: horīēs herbas rōre p̄fusas.

Nullo crōore: ga nō apponebant carnes: primus
q̄ iteremit animal fuit hypbius martis filius: bouē
pmētheus. Cerealia dona. triticea: & pulc̄: qua ro
mani diu uixerūt: ut scri. Pli. Honore uestæ: ignē
uestæ dicatū. Deterlit: amouit dissipauit ut posset
iacere ī mediū liba & massā triticeā siue hordeaceā
admixtis: melle: lacte: & herbe populus romāus far
retantū & frumento. ccc. annis ulus est: & pulce nō pa
ne lōgo tpe uixisse romanos manifestum est: qm̄ in
de pulmētaria tpe Plinii dicebant: & ennius antiquis
simus uates obsidiōis famē describēs offam ereptā
fuisse plorantibus infantibus cōmemorat. Libamī
na: offam ex rebus supradictis cōpositā siue placē/
tā. Captus: delectatus diligētia senis & hospitalita
te. Fagina: ex fago arbore facta nō enī hēbant tūc
æra corinthia: imo luxutiosoḡ furores nō uala ana
glipta & cætera id genus q̄ mores p̄diderūt. Tuos
latices: uinū a baccho reptū. Vilis mulētra: uile uas
ex ligno mulētra dicit̄ uas quo lac mulget. Vir. bis
uenit ad mulētrā binos alt̄ ubere foerū. Vuis:
quas expressit ī craterem factum ex queru cavaata.

Liber

Mōero rubēti:falerno uino:quoniā salernū dictū ē quasi flauernū:autore Varrōe. En cape: uerba bacchi ad falernū senē hospitēque suū. Falerni uiticolæ:tui q̄ es agricola:& iā poteris excolere uites. Haud ultra latuit deus:suū numē ondit:& deus apparuit: Nitētem:qm̄ bacchus erat formosus & hēbat comas demissas Marti. Sic deniq̄ nō sīnt Tā lōge bromio q̄ tibi phœbe comæ.corymbus ē fructus hederæ q̄ bacchi frōs redi mitur.cātarus erat poculū bacchi.Scyphus herculis autore Macro. Thyrus est hasta bacchi pāpinis obuoluta hñs ēt alligatā istitā.ūde Papi.ī thebaide dicit: pallētes hederæ nyseaq̄ sexta coronāt. Cādida pāpineo subne ctitur istita pilo. Nyse pal.uitigineo & bacchico a nyfa urbe baccho sacra:a q̄ ipse Dionysius dictus. Nec fa cilis certasse. i.nō ualēs eertare cū sapore uini. Læto:qm̄ uinū gñat lætitia. Quassatus tē. qm̄ ascen dēs uapor uini ad caput iducit ebrietatē. Vix itel. qm̄ factus iā ebrius nō poterat uerba exprimere. Sōnus:ē cōes bacchi:qa nimio potu generat sōnus pp̄ uaporē uini ebetatē cerebr. & ideo ebrii p̄fude dormiūt. Luctātia:repugnātia sōno. Vn. phœ. i.currus solars & eq̄ phœbe. i.illucescēte die. Pri mo phœ. matutinō sole. Massicus:mōs. It: serpit ipsa uitis q̄ mōtē illū ornabat. Dives ti. mōs lydiæ uini ferax de quo supra dictū ē. Methymna ē urbs lesbī abūdās uini copia. Vir. q̄ methymneo carpit de pal.les. & Ouidi.Gargara quot segetes:quot hēt methymna race. Plī. ait lesbī spōte sua mare sapit. Nec tmollio p̄ se grā ut uīo sed cuius dulci admixto reliquoz duriciā suavitatē accip̄at simul & æratē: quoniā uetustiora p̄tinus uidenē. Dives:ppr uinū & crocū:ūde Virg.croceos ut tmolus odores. Arui siū ē uinū chīū. Ambrosiis:dulcibus & p̄ciosis.

Hæctū ua.da.ānibal ex arpis i sāniū trāsit:bñuē tanūq̄ depopulatus est aggz. Telesia expugnata Fa biū ad pugnā trahere nō poruit. idē cāpāorū uasta tis agris ad uulturnū castra pōit:dimissō ad fādāu falernū agre maharbale:sed dictator p̄ iuga massici montis ducebatur exercitū. Dabat ua.deuastabat & populabat. Imp̄ba uo.ca.auso. Fabius nō āniba le magis i festū tā sanis cōsiliis hēbat q̄ minutiū ma gistrū eq̄tū q̄ nil aliud q̄ q̄ nō impabat more ad rē pu:p̄cipitādā hēbat:ferox rapidulq̄i cōsiliis ac lingua īmodicus. p̄tō inter paucos: deinde ppalā in uulgu p̄ cūctatore segnō p̄ cauto timidū affingens uicina uirtutibus uitia eōpellebat. Proni: deorsū currētes. Mōte:massico:i cuius iugis fabius castra posuerat. Da fa.da mu.uirū:refecti uotū poeta fabii prudētiā magnitudinē aī & cōstātiā narratrus quē laudat:quoniā bīa castra uicerat sua.s. & hostilia da inq̄ o musa famā fabio p̄ totū orbe: Ge.su.an nibalis & romaoq̄ militū: q̄ pugna ardebāt. Fer si no. uerba fabii ad militēs pugnā affectātes: qbus eoshortat pugna abstineat arguēs ab utili & con futās militū libidinē ait: Si patres & seatores putas sēt me ferulidū & ruētē i plia.p̄fecto nō dixissent me dictatorē: neq̄ mādassēt mihi bellū deploratū:& d quo iā despauerat:ut oñdat illos i iussu senatorū:& cōtra cōe cōmodū pugnā affectare:& se nō differre pugnā:qa tīeat:sed qm̄ tps ita poscebat. Abruptū p̄ceps ad pugnā: Martis de.despatē iā pugnæ:& uictoriæ.īde dicūs corpora deplorata. i.mortua. Habēas:regimē bellī. P̄sata:cōligerē cōsiderata

In uitios:uos q̄ optando pugnā ruitis ad mortē:& sic arguit suos temeritatis. Nulli euo. capiat beni uolētā militib⁹ dices se nunq̄ passurum:ut ali q̄s cadat i pugna se autore. Si lu.sitedet uos uitae re uocetis ab i seris flami.q̄ se & suos detrahit i cladē& taxat i p̄rudētiā militū q̄ optabat id a quo cauere de buissēt calāitate p̄terita edocti. Sup.ultis ex romānis.i. si uultis p̄citus delere nomē romanū. Sic Hora.ī sermoi

Fluxit mulētra mero:& queruī cratera cauata Dulcīs odoratīs humor sudauit ab uuīs. En cape bacchus ait nondū tibī nota: sed olī Víticolæ nomē perulgatura falernī Munera;& haud ultra latuit deus: inde nitentē Lumīne purpureo frontē cīnxere corymbī. Et fusæ per colla comæ:dextraq; pependit Cātharus:ac uitis thyrso delapsa uirenti Festas niseo redimiuit palmitē mensas. Nec facilis lēto certasse falerne saporī Postquā iterata tibī sunt pocula:iā pede rīsum Iā lingua tiubāte moues patrioq; lyeo Tempora quassatus grates:& præmia digna Vix intellectis conaris reddere uerbis Donec composuit luctātia lumīna somnūs Sōnus bacche tibī comes additus: hīc ubi p̄tio Vngula dispersit rores phœtontia phœbo Vniferds late florebat massicus aruis Miratus nemora:& rorātis sole racemos It montis decus atq; ex illo tempore diues Tmolus:& ambrosiis aruisia pocula succis Ac metymna ferax latīs cessere phalernīs Hæc tum uasta dabat terrisq; infestus agebat Annibal:& siccī stimulabāt sanguinis enses Ludificātē ducē fabio:iāque īproba castris Ausoniis uota:& pugnādī praua libido Gliscēbat.proni decurrere monte parabant. Da famæ.da musa uirum:cuī uincere bīna Cōcessum castra:& geminos domitare furores Feruīda si nobis corda abruptūque putassent Ingenium patres:& si clamoribus inquit Turbarī facilem mētem non ultima rerum: Et deploratū mādassent martis habenas: Stat pensata diu bellī sententia:uincam Seruare inuitos:urgentisq; ultima fata. Nulli per fabium e uobis cecidisse licebit. Sī lucis pīget:& supremis esse cupido est Nominis ausoniī:tedetq; in tempore talī

Septimus

Nullū clade noua claræque fragore ruinæ
 In signum fecisse locum: reuocandus ab atris
 Flaminius tuobis est sedibus; ille ruendi
 Iā dudū properans signū auspiciūq; dedislet.
 An nondū præceps uicinaque fata uidetis?
 Vna ut debellet: satis est uictoria pœno.
 State uiri: & sentite ducem: cū optabile tēpus
 Deposceret dextras; tunc ista ferocia dīcta
 Frequentur factis: non est mihi credite: nō est
 Arduus in pugnas ferrī labor: una reclusis
 Omnes iā portis in campum effuderit hora
 Magnū illud solisq; datū quos mītis eunt
 Iuppiter aspexit: magnū est ex hoste reuerti.
 Fortunæ libys incumbit: flatuque secundo
 Figit agēs puppīm dū desinat aura sinusq;
 Destituat tumidos subducto flamīne uentus
 In rem cunctari fuerit: non ulla perenni
 Amplexu fortuna fouet iam copia quanto
 Arctior est nullo tyriis certamine: quantum
 Detritum est famæ: quin inter cætera nostra
 Haud laude absuerit: mō qui sed parcere dīctis
 Sic melius. iā uos acies & prælia & hostem
 Poscīs: o maneat superī fiducia talis
 Interea exclusa maioris sorte pericli
 Me solum queso toti me opponite bello.
 His dīctis fractus furor: & rabida arma quietū
 Ut cū turbatis placidum caput extulit undis
 Neptūnus: totumq; uidet; totoq; uidetur
 Regnator ponto: seu fera murmura uenti
 Dīmittunt nullasque mouent in frontibus alas
 Tum sensi insula tranquilla per æquora pace
 Languentes tacito lucent in littore fluctus
 Sensit cura sagax pœni. fraudisque ueneno
 Aggredivit mentes. pauca atque hæc ruris auti
 Iugera: nec multis fabiis uertebat aratri
 Massicus uiuferis addebat nomina glebis
 Hinc pestē placidā moliri: & spargere causas
 In castra ambiguas; ferro flāmasque pepercit
 Suspectāque loco pacē dedit arte maligna
 Ceu clandestino traheretur fœdere bellum
 Intellectus erat fabio: tyriosque uidebat
 Dictator saevire dolos: at non uacat ægre
 Inuidiā gladios inter litiuosque timere
 Et dubia morsus famæ depellere pugna
 Donec reptantem & nequicquā s̄æpe trahendo
 Huc illuc castra & scrutantē prælia pœnum

bus atq; licet eē btis: & mihi licet esse deserto dīcius:
 Quib; nō liceat esse ingratiss iqt Ci. i officiis: Fra
 gore ruinæ: strepitu & calāitate magna fragor a frā
 gēdo dīcit: & pprie i aliq; ruina dīcit. In signē: no
 tabilē & mēorabilē aliq; calamitate. Ruēdi: cadēdi i
 fr̄lio: magna ruina. Propās: festinās ad plū sine co
 sultatione: & electiōe ut bonū ipatorē decet q; debet
 eē prudētissimus. Auspiciū: principiū. Preceps: i. p
 cipitiū & ruinā q; nobis iminet. Vicina fa. pximū
 exitiū nostrū. Ut de. ut expugnet penitū una uicto
 ria iqt satis ānibali ut sit dñs urbis & italiæ & locus
 est ab utili: Optabile: apitū pugnæ. Nō ē mi. cre
 dite: ad: ad illd minutū r̄ndet q; fabiū legnē & cūcta
 torē p dictatore appellabat. Ardu: difficultis: īmo
 libēter arma iduo: sed nūc e repu. ē cūctari. Magnū
 illud: cōfutatio est: potuisset dici dedecus ē sedere ac
 nūcere milites ne aliqs īterficiat: īmo alt fabi⁹ hoc
 magnū ē & paucis a ioue cōcessū posse. Lab hoste re
 uerti. Fortunæ li. in. ab utili suader: pponēs diffi
 cultatē i plio cū faueat hānibali fortūa & illius hūe,
 ris uehat. Libys: ānibal īcūbit humeris fortunæ:
 Agēs puppī. metaphorice loq;. Figit: firmat na
 uim ipliū hānibalis & agit ut uult. Dū delinat aura
 Expectemus iqt mutationē fortūæ & tūc pugnabi
 mus qm fortūa nil fouet ppetuo īplexu sed mutabi
 lis ē. Sinus tu. uela inflata uēto ferēti: loq; p trāsla
 tionē naturae q; pspā nauigatiōe utū. Destitut:
 derelinqt. Subducto: amoto uēto. In rē fuerit: p
 derit differre pugnā. Arctior co. quā fuerit p̄tius.
 Detritū: ablatū. Inter cæ. i. alia q; gessimus nō de
 erit hoc a laude nostra: & hoc iqt nostris titulis ascri
 beſ. Mō q; laudi mihi dabis fregisse hānibale nullo
 certamie q; paulo aī oīa uexabar: obulos quoq; fū
 debat: & cui nōc poterat obſistere: sed uti fabi⁹ reti
 cētia: ut duitet arrogātiā. Sic Vir. i. v. Quāq; o. sed
 supent qbus hoc neptū dedisti. Sed par: dīctis. i.
 uitare arrogātiā & tacere melius ē. Intercedū for
 tūa fauet pœno. Exclusa remota fortūa & piculota
 li cūctatiōe. Meso. q. d. Sinit me solū regere & cū
 ctādō frāgēre ānibale iuuēliter exultātē. Ut cū ē:
 fabiū cōponētē fārōres militū grauissia orōne cōp
 at neptūo mitiātū uētorū iras. In frōtibus: qm alæ
 uētore sūt circa tēpora & frōtē. Iāguentes: remissi.
 Sēlit cu. sa. pœ. cū a pfugis ānibali mōstratus ager
 dictatoris eēt oīb; uīllis circa solo eētis fabiū agello
 pepēit ut occulti alicuius pacti ea merces uideri pol
 set. Sagax: astuta cura ānibalis. Mētes. s. ro. in quo
 xū odiū atq; iuīdiā adducere fabiū uolebat. Auti:
 maior: ipsi⁹ fabii. Massicus ad. no. nā dicebat ager
 massicus a massico mōte. Glebis uui. uño fertilib⁹
 Moliri mo. pabat. Placidā pe. fraudē q; fabio iū
 diā faceret. Loco: agris fabii itactis ab hoste. Clā
 destino: occulto pacto iter fabiū & ānibale: qd fabi
 us cū esset prudētissimus optē ītellexit. At nō ua
 nō placet fabio. Egre: grauif⁹ & moleste timere inu
 diā iter arma. q. d. nō egre ferebat id qd ānibal mo
 liebat fretus ūtute sua & cōscientia. Morsus fa. in
 quā i illi apud romanos annibal faciebat parcendo
 agris. Dubia: incerto cūtu pugnæ & ideo cōi uti
 litati Intentus malos per se rumores nō cutabat. Vn
 de de ipso scripsit enīlus. Nō pōebant enim rumo
 res ante salutē. Donec reptantem clauso in falernis

Hannibal dictator modicis plridis occupat gallicanum casilinum occupandi sauces versus tarracina minutto dat curam. Ipse in via posuit castra quod paenit egressus erat ubi cum vi exitu retaret hostis: restitit romanam acies: quare eum non fecellit suis se artibus peti: itaque coactus est terribile quoddam cominisci. Colsi Ita matura ppter hyems cogebat desidere comeatu: quem romans abunde capua & samnium suppeditabant. Scrutantem inquirentem pugnam Fabius inclusit. Sparsa turma: equitibus positis ad custodiā locoru& uias ne hostis exire posset. Ad diuortia: uias. Hinc lestrigoniæ formianæ: lestrigones tenuerunt formias oppidū campaniæ: unde dicit Plinius describens oppida quae sunt in sinu cāpano. oppidū formiæ antiqua lestrigoniæ sedes. Litterna palus. de linterno dicta est supra: clausus erat Hannibal cū obstante a tergo motes formiani & catetani & ab alia parte linterna palus: & cū omnium regi inopia laboraret in terra hostili: tenebat etiam hyeme quæ iam appetebat. Squalida: inculta ppter aquas stagnantes. Exactura: paenit accepitura supplicium ex hoste ob euersam saguntiū: quam obsidiōne pressam deleuerat. At non sidoniu& nox erat: quæ & oīa qescebant: sed annibal prædolore gete capere non poterat. Doria noctis: somnū quæ nox afferat. Fratris: magonis. Belligeri ritus: militiae: nā ipse quoq; delittas aspnabatur: & facebat sup cornū bibulū. Tristia: dolor quæ habebat: quoniā erat clausus exercitus. Dira: horrenda. Tela baleare: funda cuius fuerat maximus usus apud baleares insulas. Pepulere: expulerunt somnū Magonis uestigia annibalis. Heus inquit: uerba magonis ad annibalem. Conſtiterat: strato surrexerat. Ad munera castrorum: ad officia & exercitatiōes castrorum. Incussa plāta: admoto pede quo dormientes extitabat. Fabius me noctibus: uerba hannibalis ad fratrem qbus dolet uicē suā: oppositū. s.eē fortū suæ fabiū cunctatorē: & in re militari prudētissimum: & magna laus fabii ex ore hostis. Fabius: fabius ex stomacho loquitur exandescens quod fabius iam senio cōfectus eū opprimat: & obstat suis uictoriis fatisq; currētibus. Meis fatis: quæ impeditū cursū meæ fortūæ. In orbe: in circuitu. Verū age: aperte mete suā annibal. Res arctæ. i. quoniā in rata rerum difficultate constituti sumus. Porro: certe: Innectere ramos. ludibriū oculorū: inquit Luius specie terribile ad frustādum hostes cōmentus ē: principio noctis sursum succedere ad motes statuū: fallacis consilii talis apparatus fuit: faces undiq; ex agris collectæ: fascesque uirgarum atq; arida sarmenta præligantur cornibus boum quos domitos indomitosque multos inter ceteram agrestem priedam agebat: asdrubalique negocium datum: ut pri mis tenebris noctis id armamentum accessis cornibus ad montes ageret. Edicam: mandabo. Maniplos fasciculos sarmetorum: Laxabit: aperiet uiam angustam: qua nobis eundū est: si uolumus euadere. Iniquas excubias: uigilias nobis aduersas. Maiores: grauiora pericula propter noctem.

Qua nēorosa iuga: & scopulosi uertice colles Exurgunt: clausit sparsa ad diuortia turma. Hinc lestrigoniæ saxoso monte pmebant A tergo rupes: undosis squalida terris Hinc linterna palus. nec ferri aut militis usum Poscebat regio: septos sed fraude locorum Arcta fames paenit miseræ exactura saguntiū Vrgebat: finisq; aderat carthaginis armis. Cuncta p & terras: & lati stagna profundū Considerat somnus: positoq; labore dierum Pacē nocte datam mortalibus orbis agebat At non sidonium curis flagrantia corda Ductorē uigilesq; metus haurire sinebant Dona soporiferæ noctis: iā membra cubili Erigit: & fului circundat pelle leonis. Qua sup instratos projectus gramine campi Presserat ate totos tunc ad tētoria fratris. Fert gressus uicina citos: nec degener ille Belligeri ritus taurino membra iacebat Effulctus tergo: & mulcebat tristia somno. Haud procul hasta uiri terræ defixa ppter quæ. Et dira e summa pdebat cuspide cassis. Et clypeus circa loricaq; & ensis: & arcus: Et telum baleare simul tellure quiescunt. Iuxta lecta māus iuuenes in marte probati. Et sonipes strato carpebat gramina dorso. Ut pepulere leuem intratis uestigia somnum Heus inquit: pariterq; māus ad tela ferebat. Quæ te cura uigil fessum germæ fatigat. Ac iam constiterat: sociosq; in celspite fusos. Incussa reuocat castrorum ad munera plāta Tum libyæ ductor. fabius me noctibus ægris In curas fabius nos excitat: illa senectus Heu fatisq; sola meis currētibus obstat. Cernis ut armata circumfundare corona. Et uallet clausos collectus miles in orbe. Verū age nūc quoniā res arcte nūc p̄cipe porro Quæ meditata miliū. latos correpta pagros Armēta assuetō bellī de more sequuntur. Cornibus arētes edicam innectere ramos. Sarmētiq; leues fronti relegare maniplos. Admotus cū freuore disperserit ignis: Ut passim exultet stimulante dolore iuuēci Et uaga p collis ceruice incédia iacent. Tum terrore nouo trepidus laxabit iniquas. Custos excubias maioraq; nocte timebit.

Si cordi consulta moras extrema recursant:
 Accingamur ait. gemino tentoria gressu
 Inde petut ingēs clypeo ceruice repota
 Inter equos; interq; uiros; interq; iacebat
 Capta māu spolia & rorātia cēde maraxes;
 Ac dirum in somno ceu bello capesseret amens
 Clamorem tum forte dabat; dextraq; tremente
 Arma toro; & notū quārebat feruidus ensem
 Huic mago inuersa quaties ut dispulit hasta
 Bellātem somnū tenebris fortissime ductor
 Iras compelce: atq; in lucem p̄cēlia diff̄er.
 Ad fraudem: occultāq; fugam tutosq; receptus
 Nunc nocte utendū es arentis nectere frondes
 Cornibus & latīs accensa immittere syluis
 Armenta; oppositi reserēt quo claustra māipli
 Germāus parat; atq; obfessa euellere castra
 Emergāus; & hīc fabio persuadeat astus
 Non certare dolis nihil hīc cūctāte: sed acris
 Incēpti lēto iuuene. ad tentoria achere
 Festināt qui parca quies mīmūq; soporis.
 Nec notū somno noctes æquare feroci
 Peruigil inserubat equo; fessumque leuabat
 Tractādo; & frenis ora exagitata fouebat.
 At socii r enouāt tela; arentemq; cruxrem
 Ferro detergunt; & dāt mucronibus iras.
 Quid fortuna loci poscat: quod tēpus; & ipsi
 Quānā agitent: pādunt: & cōceptis ire mīstrū
 Haud segnē hortātur; discurrū tessera castris
 Intentiq; docent. quā sint properāda mouentq;
 Quisq; suos instat trepidi: stimulantq; ruentes
 Nauis abire timor dū cēca silentia: dumq;
 Maiores umhræ. rapida iam subdita peste
 Vīrgulta; atq; altis surgunt e cornibus ignes
 Hīc uero ut gliscēte malo; & quassātibus ægra
 Armentis capita adiutæ pinguescere flammæ
 Cēpere; & uincēs fumos erumpere uertex
 Per colles dumosque lues agit atra p altos
 Saxosi scopulos montis lymphata ferunt
 Corpa anhela bōu atq; obfessis naribus igni
 Luctantur frustra rabidi mugire iuuenci.
 Per iuga per ualles errat uulcania pestis
 Nusquā stāte malo uicinaq; litora fulgent
 Quā multa affixus cōelo sub nocte serena
 Fluctibus e mediis sulcator nauita ponti
 Astra uidet. q multa uidet feruoribus atris
 Cum calabros urunt ad pinguia pabula saltus.

Si cordi: si illicet est: id est si placet consilium:
 Extrema consulta: ultima consilia & postrema ne
 cessitas non patitur moram. Ad tentoria: ipsius
 maraxis: qui erat dux in exercitu Annibal. Ut
 dispulit: post q dimouit somnum: in quo ille agita
 bat simulachra pugnae. Tenebris fortissime du
 tor: uerba magonis ad mataxem. Tenebris: in
 nocte. Manipli: milites dispositi a fabio ad custo
 diam uiarum: Euellere: liberate: cum sint obfes
 sa. Hīc a us: quo nunc utentur persuadeat fabi
 um s non possē certare nobiscum dolis. Actis:
 astuti consilli annibal. Iuuene: mataxe. Ache
 re: qui erat alter dux hannibal. Minimum: sopor
 is: partū quippe dormiebat: ut decebat sollerte du
 cem: ideo dixit supra: Vigili stant bella magistro.
 Equar noctes: id est non erat ei notum dormi
 re per totam noctem. Inserubat: inserubat: &
 demulcebat ipsum equum manu: & ipsius ora exa
 gitata refouebat: id est fracta propter frenum. Le
 uabat: fouebat: mulcebat. Fouebat: curabat aq:
 aut uino: ut moris est: aut aqua mellita. Dātiras:
 exacuant: ut magis laedant hostes. Tessera: est si
 gnā & imperium ducis: quo militibus præcipit
 ut arma capiat: aut ut mu en castra. Quod ducis
 imperium qui nunciabant militibus: thesserarii di
 cebantur. Plinius ait: Signi dationem. Tesseras
 Vigilias inuenit Palamedes in bello troiano. Ti
 mor nauis: id est qui facit homines industrios sol
 lertes. Nauis dicitur strenuus & diligens: inde na
 uare operam: id est strenue facere. nauo autem op
 ignauus ponitur: & timor abire cogit. Virgi. Pedi
 bus timor addidit alas. Rapida peste: igni omnia
 rapū consumen i. Aegra capira: primis tene
 bris silētio mota sunt hostium castra boues aliqto
 ante signa acti: ubi ad radices montium: uia que
 angustas uentum est signum exemplo datur: ut ac
 cenis cornibus armenta in aduentos concitentur
 montes: & metu ipse relucentis flaminæ ex capite
 calorque iam ad uiuum: ad ianque cornutum adue
 niens uelut stimulatos furore agebat boues: id ait
 Syllius lymphata corpora. Lues atra: incendiū:
 Adiutæ flaminæ: nam concitatio bouum: capi
 tumq; quassatio flammam excitabat: & hominum
 passim discurrentium speciem præbebat. Anhe
 la: cursu defatigata. Luctantur: conatur mugire:
 & non poterant propter ignem. Quam multa
 affixus: hos ignes passim lucentes comparat stellis
 & incendiis agrorum: quibus terræ pinguescunt.
 garganus est mons apuliae. Ad pinguia: quoni
 am ineendio fit solum pinguius: quod Virgilii
 in geor gicis cecinit.

Hac facie: talis apparētia ignitū. Sorti: p sortē. i. illi q̄ custodiebāt & excubabant uiso incēdīo tenuerunt.
Credere: credebāt. Accēso sulphure: nā cū mōtes sunt cōcaui. & habēt sulphur illuc accēdit ignis naturalit
ut ē in ethna sicula uētis. S. itus iclusis flātib⁹: & flāte austro ppr hūditates egredit̄ sum⁹: flāte atq̄ a glōe pura flā
ma: cū sit frigidus & siccus: huius rei diligētissim⁹:
obseruator fuit eolus. & iō deus uentor: fīngitura
poetis: impante tito uelbi⁹ mōs cāpātē hoc mō ar
sit: qđ incēdīo Pli. q id t̄pis classi apd misenū ferat
spectatū pfectus ē: & ad uillā Pōponiāl æstu luffo
catus: & aq̄ balneaq̄ calida ē: qm̄ trālit p uēas sulfu
reas. iō dicit poeta illos dubitasse: uñ hūerint origi
nē illi ignes. Egestas: emissas. egerere c̄ euacare:
Vertice garganī residens incendia pastor.
Hac facie subīta uolitantum in montibus altis
Flāmarum: quis tunc cecidit custodia fortī
Horrere: atq̄ ipsos nullo spargenie uagari
Credere: & indomitos pasci sub collibus ignes
Cælo ne exciderint: & magna fulmina dextra

In felix: dānata icediis. lāq abe. q ad trāstitus cu
stodiēdos locati erāt: ubi ī sumis mōtib⁹ ac supra se
quod dā ignes cōspexerūt circūuētos se eē: rati p̄sidio
excesserūt: q̄ igēs emicabat flāma uelut tutissimū iter
petētes sumā mōtiū iuga fugerūt. Abeūt: discederūt
custodes locorū romāi dispōiti a fabio: Fau. uize:
ānibal traducto p saltū agmīe: & qbusdā ī ip̄o saltu
hostiū opp̄ssis ī agro alifano castra posuit: hūc tu
muleū sc̄sit Fabi⁹ cæterę & iſidias eē ratus a noctur
no utiq abhorrēs certamie suos mūimēto tenuit:
luce priā sub iugo mōris sliū fuit. Fabi⁹ mouēs ca
stra trāsgressusq̄ saltū sup alifas loco alto ac munim
to cōsedit: Annibal R.o. petere se simulās usq̄ ī Pe
lignos populādus rediit: Fabi⁹ mediis itra hostiū
agmen urbēq̄ R.o. iugis ducebat exercitū: nec absi
stens nec cōgrediēs sacrorū cā R.o. reuocat⁹: sed im
perio mō: sed cōsilio ēt ac ppe scib⁹ egit: cū Minu
tio magistro eq̄tū: ut bello abstiereret. Agros. alifa
nos. s. ab oppido. Huc usq̄: ad hoc inq̄t puenerat
fabi⁹ sua prudētia ut ānibal tot uictoriis elato sati
eēt īā fugere romāos: quos pri⁹ temeritate ducū tā
facile p̄figabat & iſsecabat. Pulsū: ānibal. Iue
nē: minutū magri m eq̄tū q̄ absēte dictatore rerum
hēbat habēas. Mos. cōsuetudo. Si fa. nō. mi. uer
ba fabii ad Minu. qb⁹ eū mōet suadēs ab utili ut bel
lo absistat: dicēs nō parū eē ro. īā uici desilisse ab ho
ste totiēs uictore: & ab assiduis cladib⁹ respirare. sē
sus ē. Si nōdū es edoctus laudare cūctationē meā:
nec mea uerba ualuerūt ducere te ad laudē: & a pra
uitate abducere. & si mihi non credis opibus crede
meis: & me absēte pugna abstīeas. Alæ: facies no
stræ. nā ego solus clauli. Testorte: uoco te huius
rei testē. Libare da. sacrificare. Solēnia. i. sacra. so
lēnia āt sacra dñntur q̄ certis tpibus annuīsq̄ fieri so
lēt. Intēa: dū abero. Aegris re. afflito ro. impio

Est sa. nil mo. i. nō cōserere māus cū hoste tali. de
locus ē ab utili hñis ī se cōsulationē. Credit: cōmit
titur tuo īmpio. Gloria: reddere mihi milites ita
cōtos. & haec ps ēthēr cōstitutionē. lācer. li. tanq
uates fabius p̄dicit futura Minutio: cū ēet prudētis
simus ut ille magis cauere posset: qd mīme fecit.
Leonē: ānibalē. Adeo: certe. Respectatē: respicīc
rē: ut ī lēquētēs īpetū facere possit. Coquētē: mi
scētē & meditatē. Orāti: mihi. uero te tanq dicta
tor cape arma. Pio: sacro scō: qm̄ n̄ erat puocatioa
dcō dictatoris. & oēs maḡar̄ cessabāt tpe dictatu
rae p̄ter tribūtiā poratē. & n̄ licebat ultra lex mēses
pferre dēaturā: sed hāc disciplinā Sylla & cēsar frā
gētes p̄petui dcātores eē uoluerūt. Vallarat: mu
nierat prudētia. Ecce at: classis p̄ūica uēit ad litr
ca et ī subsidū ānibalis. vñ poeta fabula ī nīphas
tyrrhēi maris illa classe territas adiuisse p̄theū q̄ tūc

Vertice garganí residens incendia pastor.

Hac facie subita uolitantum in montibus altis
Flamarum: quis tunc cecidit custodia fortis
Horrere: atque ipsos nullo spargente uagari
Credere: & indomitos pasci sub collibus ignes
Caelo ne exciderint: & magna fulmina dextra
Torserit omnipotens: an cæcis rupta cauernis
Fuderit egestas accenso sulphure flamas
In felix tellus media in formidine querunt.
Iaque abeunt: faucesque uia citus occupat armis
Pœnus: & in patulos exultans emicat agros
Huc timere usque uigil processerat arte regedi
Dictator trebia & tusci post stagna profundis
Esset ut anibali fabium romanaque tela
Euasisse satis: quin & ueste gloria pulsi:
Et gressus præmeret castris: ni sacra uocarent
Ad patrios ueneranda deos: tu uersus ad urbem
Alloquitur iuuenē: cui mos transmittere signa
Et bellī summā primasque iubebat habendas
Atque his præformat dictis: singulis monendo
Si factis nondum minutis te cauta probare
Erudit fortuna meis: nec ducere uerba
Ad uerum decus: ac prauis arcere uelabant:
Vidisti clausum anibalem. nil miles & alæ
Iuuere: aut deesis legio conferta maniplis.
Testor te solus clausi: nec deinde morabor
Dius sine me libare dapem & solennia ferre.
Nunc iterū atque iterū uinctū uel montibus altis
Amnibus aut rapidis modo pugna absistite iradā
Interea crede experto non fallimur ægris
Nil mouisse salus rebus sit gloria multis
Et placeat quippe egregiū prosternere ferro
Hostē: sed fabio sit uos seruare triumphus
Plena tibi castra atque intactus uulnere miles
Creditur. hos nobis erit hec tibi gloria redde.
Ia cernes libycū huic uallo assultare leonem.
Iam predas offerre tibi; iam uettere terga.
Respectantē adeo: atque iras cum fraude coquentē
Claude oro castra: & cunctas spes eripe pugnæ
Hæc monuisse satis: sed si compescere corda
Non datur oranti: magno te iure pioque
Dictator capere arma ueto. sic castra relinques
Vallarat monitis ac se referebat ad urbem.

Septimus

Ecce autē flatu classis phœnissa secundo
 Littora caetæ lestrigoniōs q̄ recessus
 Sulcabat rostris: portusq; intrabat apertos.
 Ac totus multo spumabat remige pontus:
 Cum trepidæ fremitu uitreis e sedibus antri
 Equorex pelago limul emersere forores.
 Ac posseſſa uident infestis littora portis.
 Tū magno percussa metu nereia turba
 Attonitæ propere refluit ad littora nota.
 Teleboi medio surgunt qua regna profundo.
 Pumiceæque procul sedes immanis in antro
 Conditur abrupto protheus: ac spumea late
 Cautibus obiectis reiectat cærula uates
 Is postquā sat gnarus enī rerumq; metusq;
 Per uarias lusit formas & terruit acrī
 Serpentis squamī horrendaq; sibila torsit:
 Aut fremuit toruo mutatus mēbra leone:
 Dicite ait quā causa uiæ: quis ū ora repente
 Peruasit pallor: cur scire futura libido.
 Ad quā cymodoce nympharū maxima natu
 Italidū. nosti nostros præſage timores
 Quid tyriæ classes ereptaq; littora nobis
 Portendunt: num migrātur rheteria regna
 In libyā superis: aut hos sarranus habebit
 Nauita iā portus: patria num sede fugatæ
 Atlantē & calpen extrema habitabimus antra:
 Tum sic inuoluens repetita exordia retro
 Incipit ambiguus uates: referatque futura.
 Laomedonteus phrygia cum fedit in ida
 Pastor: & errantis dumosa per auia tauros
 Arguta reeuocans ad roſcida pascua canna
 Audiuit sacræ lentus certamina formæ.
 Tū matris currus niueos agitabat olores
 Tempora follitus litis seruasse cupido
 Paruulus ex humero coritus & aureus arcus
 Fulgebat nutuq; uetās trepidare parentē
 Monstrabat grauidā telis se ferre pharetrā,
 Ast alius niuea comebat fronte capillos
 Purpureos: alius uestis religabat amictus:
 Cū sic suspirās roseo uenus ore decoros
 Alloquī natos testis certissima uestræ
 Ecce dies pietatis adest: quis credere saluis
 Hoc ausit uobis: de forma atque ore: quid ultra
 Iam supereſt: rerū certat uenus omnia paruīs
 Si mea tela dedi blando medicata ueneno
 Si uester cælo ac terris qui ſedera ſancit

apud eapreas erat ut causā huius nauigatōis ſciscita
 renē q̄ ē huius belli cauam euentūq; apuit: Phœ
 niſſa: pūica. Caetera ciuitas cāpaniæ ad mare adhuc
 retinet nomē. Legistrōes re. ſinus formianos: qm̄
 leſtrigōes tenuerāt formias oppidū. Infestis: iſi
 cis libycis. Ad limina no.i.ad capreas: ubi prothe
 us habitat ut ſingit poeta ad imitationē Virgilii ca
 nentis Aristeū ducitū a marre ad protheū q̄ tunc pa
 triā pallenē in theſſalia reuilerat. Teleboi regna
 capreas insula nō pcuia neapoli ubi regnauit thele
 bous. Virg. ait Theleboi capreas cū regna teneret:
 insula capreas Tyberiſeſtu celebrata eſt. Taphi
 us: & thelebous fratres furcunt & reges apd thelebo
 as insulas & taphias: q̄ ſunt inter ætolia & Achaiam
 q̄ nō cōtentī paterno regno iter ſe pugnarunt ea le
 ge: ut uictor regnaret. Taphi uicit: thelebous cap
 as nauigauit illicq; ſedē posuit: iō capreas regna the
 leboi appellaſt. Pumiceæ ſe. antra ex pumice. Ab
 rupto magno præcipiti. Sat gnarus: ſciens: cul op
 ponit ignarus. Formas: pheus trāſmutabat ſe in
 uarias formas. In hoc ſigmēto imitaſt poeta Vir. in
 geor. & Homer. i odyſſea. Mutatus mē. i. cū mutaſ
 ſet ſe i leonē: haec eft loquutio frequēs apud Sylliū
 ſupra: mutatus tela ſyche. Dicte ait. uerba prothei
 ad nymphas. Cymothos: nymp̄ha: nā cyma dicē
 unda: inde cymothos qm̄ maris nymphæ nil aliud
 ſunt nili undæ. Nosti nostros: uerba cymodoces ad
 pheū. Menelaus apud Hom. li. illi. odyſſea ſic p
 heū allogē. Nosti ſenex cur haec diſſimulas. Mi
 grantur: tranſferunt regna ad carthaginenses Rhe
 teia: romana. Sarraurus: punicus: atlas in ſinib⁹
 mauritaniae: calpe at in ſinib⁹ hispaniae de qbus
 eſt. Extremæ: in ultima parte terræ ad occaſū poli
 ta. Ambiguus: pplexus & ambagibus uera inuol
 uens. Laomedonteus: narrat pheus iudiciū pari
 dis in ida ſylua troiana quod uaria ſuit ruine ilit: &
 bellorū qbus romani ab ænea originē habētes uexa
 ti ſunt urgente iuone. Pastor: paris q̄ ſuit pastor
 in ida troiana: eſt. n. alia in creta iſula. Errātes: pa
 ſcentes. Arguta canna: ſonora fistula harpinea &
 pastorali. Sacræ: diuinæ. Lētus: ociosus. Niueos
 olores: qm̄ olores trahebāt currū ueneris. Corit⁹:
 pharetra & sagittæ. Eſt alius. ſ. cupido: qm̄ plures
 orant. Comebat. ornabat. Roseo: pulchro: Te
 ſtis cer. uerba ueneris ad cupidines filios quos hor
 taſt ut ſuā pīeratē erga matrē oſtēdant. Inde cōmō
 rat oīa quā illis tribuit ut ſi hoc neglexerint ingrati
 atq; ip̄i esse uideantur: & pōſſibilitatē oſtēdit dicēs
 • illos et iouē cogere poſſe: petere q̄ppē debemus pol
 ſibilia: & quā is præſtare poſſit a q̄uo aliquid cōtē
 dimus: Q uis cede. pos. mouet illos ad affectū cū
 hoc dicit: ne matrē reliquiss preterdecog: & pīera
 tē uideant certantē de forma: cī ipsa ſit dea pulchri
 tudinis & gratiæ. Saluīs: uiuentibus. Forma pul
 chritudine totius corporis. Ore: uultu. Quidul
 tra iā ſupest regiex rei indignitate mouet filios. In
 dignū q̄ppē erat ueneri formosissimā de forma
 certare. a. d. qd mihi ſupest ſi uincor i forma. Oīa
 paruīſ bñſicia i filios collata uen⁹ affert. Tela: amo
 ris. ſ. Blādo ueneno: amore. Auus: Iuppiter pa
 ter Veneris. Qui ſancit, ſirmat.

Cū uultis: qm̄ oīa sublīciunt̄ at mori. uī Oīa uincit̄ amor. Cyprō: qm̄ cyprus erat sacra ueneri: ubi illa p̄imū instituit̄ lūpanar. Palmas idu. uīctoriā q̄ p̄ palmas significat̄: cuius ē magna copia in idumea regiōne iudeæ. Vir. Primus idumeas referā ubi mātū palmas. Paphos: ē urbs cypri ueneri sacra. iō cāit̄ Vir. ipsa p̄ phū sublīmis abit. Aligeris: cupidinibus alatis. Instat̄: instādo dicit. Bellica vir. pallas: q̄ deposuerat egida idest scutū in quo erat caput medusæ ut pulchritor & uenustior uidere. Pacē: tranquilitatem: cū ipsa sit dea bel li. nūc ut mitis uidere pacem oculis nō toruis sed tranquillis atq̄ uenustis oīndebat. Cōniscens. i. significās pacem iucūdo motu oculogz: cū prius toruo obtutu bella minaret̄. cōniuera est oculos mouere: & item cōniscere

Luco fdcō: nā cōuenerat iter eas de loco. i. iida phrygia. Iussis syl: i syluas ut iusslerat paris iudex. Iuno putabat se oīo iudiciū hī turā: cū eēt̄ soror: & cōiūx iouis: & rāto magis a Pallade spreta: excādu it. Phrygis: roīat̄ paridis. Fastus: oēm paridis supbiā ai elationē & snīam quā ferret p̄ iunōe sine aliquo tiore cū maxia abitioē ut illā sibi deuīciret. Erīdā: illud iudiciū: qd̄ debebat eē i ida. putabat i q̄ se oīa cōmouere posse sua maiestate. Post frato. cū eēt̄ loror & cōiūx iouis. Traxerūt̄ o. acceperunt odore: q̄ spirabat e sacro uertice ueneris. Vir. Diuīnū uertice od. Spira. pe. ue. de. ad imos. Nec iu. se. ua. nō poterat resistere rāto splēdori: & oculi caligāt̄ rāto splēdore uicti. lumen q̄ppe maius of fuscat minus. Me uit du. ui. i. statī iudiciū tuit̄ paris uictus pulchritudie ueneris: nec uolebat uideri de p̄stātia formæ dubitasse: cū nulla eēt̄ iter illas eō paratio: q̄ propter uicta dea cōmouerunt græcos ad excidiū trojanū. Tū: post euertionē illī. Itala tel. i latio. Vir. iserretq̄ deos latio. Dñce. i. pū. uaticinaē p̄theus Impiū ro. fore p̄petuū. sic Virg. His ego nec metas reḡ nec tpa po. Impē. si eſe dedi. Cete p̄t̄ p̄oīt̄ cete p̄ oībus p̄ficibus. Indo lit. orītali. i. dū orīet̄ & occidet sol. Nullæ me. nulli temini. At oīos o na. uertit̄ sermonē ad nymphas p̄ hreus: illisq̄ f̄dicit̄ cladē cānēsem. Immobile filū satū īmutabile. Infaustas: ifsclices & dānatas crux re futuro: quo ūda iſieſe. sasson ē iſula iter epiz̄ & Brūdasiū ī mari adriaci ī qd̄ eīt̄t̄ aufidus: ī cuius ripis futura erat mēorabilis clades. Tumidus: repletus sāguīe ac cadaueribus. Per car. deū. i. carmina sibyllina q̄ mōebāt̄ cauēdū eē ab apulia & cāpis aetolis. Polybius descri. pugnā cānēlē ait. Affect̄ enī graūbus ac recētibus cladibus po. ro. nimiū in futura uerebae. unusq̄s q̄tra se q̄ furura ciuitū ro. fortuna eēt̄ deleto. p̄fligatoq̄ exercitu cogitabat q̄ libri sibyllini minabant̄ in ore oīum erāt. Gāpo: appulo & diomedeo quē sibylla dānauerat p̄spiciens clade cānēlē. Etolæ um. diomedæ: illīc. n. consedit diome. Teucris: romāt̄ oriūdīs a troia p̄ æncā ī imicū quōdā diomedis: cū quo singulari certamē pugnauit. Mox post pugnā ad Cānas ānibal cōrēdet ad urbē cu'us portā hasta p̄cussit: & faculū intra mœnia cōtorsit. Romuleos: romāos. Metaurus su. secat̄ apeninū: & labifnō. p̄cul ab urbino: ubi in terfectus fuit asdrubal frater āni. a clau. nerōe & Luiu salinatore cōsu. Ille: scipto. Gēitus fur: oculi cōcubitū iouis cū p̄pōia matre Sci. postea cognoīatus africāus maior. Scipio natus ē ex Pōpōia: & ioue mutata ī āguē: & i p̄t̄ p̄pōia p̄lit̄: sic filiū ap̄l̄ infero ſalloq̄. Sola die caperē medio cū forte petitos. An reqem sō. subi. ni. m̄bra li. Amplexus. De inde subiūgit. Vidi crede iouē: nec me mutata fetellit Forma dei q̄ ſq̄lent̄ cōuersus ī āguē. Ingēti traxit curua ea no umīa gyro. Sicēt̄ cōceptus ē Alexā. mag. Patris: & patrui. P. Cōr. Sci. & Cnei patrui q̄ ī hispāia occubuit. Implebi lit. elī. qm̄ Scipio ī aphricā traiiciens Syphacē asdrubalē q̄ uicit incēsis castris q̄ erāt̄ ex harū dñibus. iō ait: implebit ſlāmis. Aueller p̄cēnū: abſtrahet Hannibalem ex italia: & reuocabit̄ in aphricam:

Stat supplex cū multis auis uictoria nostra Cypron idumeas referat de pallade palmas Et iunone paphos cētū mihi fumet ī arīs. Dūq̄ haec aligeris instat cytherea: sonabāt Omne nemus gradiēte dea; iā bellica uirgo Egide deposita: atq̄ assuetū casside crīnem Inuoluit tum compta tamē: pacēq; serenis Conniscens oculis ibat: lucoq; ferebat Prædicto sacræ uestigia concita plātæ Parte alia intrabat iussis satnrnīa syluis Iudīcium phrygīs: & fastus pastoris: & idam Post fratrīs latura toros: postrema nitenti Astulit uultu rīdens uenus: omnia circa: Et nemora & penitus frondosī rupibus ātra Spirātem sacro traxerunt uertice odorem Nec iudex sedisse ualet: fessique nitore Luce cadunt oculi: metuit dubitasse uideri: Sed uicta feras bella dea uexere p̄ æquor Atq̄ excisa suo pariter cum iudice troia est: Tum pius æneas terris iactatus & undis: Dardāios itala posuit tellure penates. Dum cete innabunt pōto: dum sydera cœlo Lucebunt: dum sol īndo se littore tollet: Hic regna & nullæ regnis p̄ ſæcula metæ. At uos o natæ currūt dum immobile filum: Odrīaci fugite infaustas sassoni arenas Sāguīneis tumidus ponto mīſcebitur undis Aufidus & rubros ſipellet ī æquore fluctus. Damnatoq̄ deū quondā p̄ carmina campo Etole rursus teucris pugnabit̄ umbræ. Punica romuleos quatiens mox ſpicula muros Multa quoq̄ asdrubalī fulgebit strage metau Hic ille furto gēitus patruīq; piabit̄ (rus Idem ultor patrīq; necem: tum littus elisæ Implebit ſlāmis. auelletque itala pœnum

Septimus

Viscera torrente: & propriis superabit in oris:
 Hinc carthago armis hinc africa nomine cedet.
 Hic dabit ex sele qui tertia bella fatiget:
 Et cinerem libyæ ferat in capitolia uictor.
 Quæ dū arcana deū uates euoluīt in antro:
 Iam monita & fabiū belliq; equitūq; magister
 Exuerat mentem ac præcepis tendebat i hostē
 Pascere nec pœnus prauum ac nutritre fanore
 Deerat: & ut paruo maiora ad proelia damno
 Elicere dabat interdū simulātia terga:
 Non aliter q; qui sparsa p stagna profundi
 Euocat e liquidis piscē penetralibus esca:
 Cūq; leue summa uidit iā nare sub unda:
 Dicit sinuato captiuū ad littora lino.
 Fama furit uersos hostis pœnūque salutē
 Inuenisse fuga: liceat si uincere finem.
 Promitti cladū: led cui ditione carere
 Virtutē: & pœnas uincentibus esse repostas.
 Clausurū iā castra ducē rursusque referri
 Vagina iussurū enles: reddatur in armis
 Ut ratio purget miles cur uincerit hostē
 Hæc uulgus: nec non patrū saturnia mentes
 Inuidiæ stimulo fodit: & popularibus auris
 Tunc indigna fide censem optādaq; pœno
 Quæ mox haud pio luerent damnata pido
 Diuiditur miles: fabioq; equitūque magistro:
 Imperia æquātur: pœnitus cernebat & expers
 Irarū senior magnas ne pederet alti
 Erroris pœnas patria inconsulta timebat.
 Ac tū multa putas secū ut remeauit ab urbe
 Partitus socias uires uicina propinquis
 Signa iugis locat & specula sublimis ab alta
 Non romana minus seruat q; punica castra.
 Nec mora disiecto minutū uecordia uallo
 Perdendī simul & pereundi ardebat amore:
 Quæ postquā rapidū uidit procedere castris
 Hinc libys hinc fabius simul accédere sagacis
 In subitū curas propere capere arma māplis
 Edicīt: nulloq; tenet munimine turmas
 Ausonius torquet totas in prælia uires:
 Pœnorū ductor: ppellitque agmina uoces
 Dū dictator abest rape miles tépora pugnæ
 Non seperata diu plano certamina cāpo
 Offert ecce deus: quoniā data copia longum
 Detergete situm ferro: multoq; cruore
 Exacite uiri plenos rubiginis enles

Torrentem: aduertentem viscera romanog; & to
 tius italæ. Propriis oris: libycis. nā uicit illū ad
 zāmā magno prælio. Hinc: postea ob hāc uictori
 riā. Armis: nā uictis pœnis ex cōditiōibus a Scipi
 one acceptis naues icēsæ sūt & arma deposita ut suo
 loco habebimus. Aphrica ceder noīe: qm afrikan?
 cognominabitur a deuicta aphrica. Hic dabit ex
 sele: de Scipiō emiliano itēligit qui fuit adoptat⁹
 in familiā corneliorū filius quippe superioris africa
 ni ualitudinarius & ibecillis Scipionē filium Pauli
 æmilii adoptauit. unde Scipio æmilianus dictus ē
 hic tertio bello punico carthaginē deleuit: & africa/
 nus minor cognominatus est. Tertia bella. tertū
 bellū punicū. Vates. ptheus. Magister. minutius
 oblitus erat mādatorū Fabit. Pascere nec pœnus:
 idest nō deerat Hannibal ad pascēdū: nutritēdūque
 furorē prauū ipsius minutii q; habebat militū fauor
 rē & plebis: q; prauus erat: uolebatē pugnare iūs
 su dictoris. Nō aliter. Hānibalē stimulata fuga &
 parua iactura suorū militū & ipedimētorū alliciētē
 Minutiū ad pugnā cōparat pifcatori q; esca pisces al
 licit & rete iacto iuoluit trahitque ad littus. Ligdis
 penetralibus. aqs. Sinuato. rete in sinū ducto. Fa
 ma furit. diuulgabat fama rei bene gestæ a Minutio
 qui cū hoste ablēte Fabio manus cōseruit. Sex milia
 hostiū cesa sūt: qnque romanog; nūciatū est tū: ut in
 q; Li. in tā pari ppe clade fama egregiæ uictoriæ
 cū uanioribus litteris magistri eqūtū tomā plata de
 his tebus p̄sæpe & in senatu & in cōtiōe actum est.
 Tū. M. Metellus tribunus plebis in fabiū inuestus
 rogationē de iperio æquādo tulit. Furit. uulga.

Virtutē. ipsius Minutii. Ditiōe. iperio ac poter
 state. Repostas. paratas & irrogādas a fabio cu
 ius iniussu minutius pugnauerat. Ducc. Fabiū cū
 ad exercitū redierit & iussu gladios recōdi in uagi
 na. Referri. recondi. Saturnia. iuno quæ roma
 nos dare pessū uolebat. Popularibus auris. fauori
 bus populi in minutii. Pœno. hānibali. Ne pē
 deret. daret pœnas. Patria icōsulta. roma quæ te
 meritate quadā minutū Fabio æquerat. Partitus
 socias uires. prima & qrtia legio minutio secunda: &
 tertia Fabio euenerat. Itē eqtes parti numero socio
 rū & latini nomis diuiserūt castris se quoque sepa
 rare magister egrū uoluit. quod hannibali gaudio
 fuit: Nā & liberā minutii temeritatē se suo modo
 captuz & solertiæ Fabii dimidiū uiriū discessisse
 videbat. Propinquis iugis: nā loca aedita Fabius
 semp eligebat & tumulus qdā erat iter castra minu
 tii & pœnog. Vecordia minutii. I. iſe insanus mi
 nutius suos emisit i hostē. Disiecto: sine aliqua cō
 sultatiōe aperto. Perdidi: ut suos pd ret. Peerun
 di ut ipse piret. Insubitū: rē repentinā: Ausoni?:
 minutius Romanus emisit in hostem oīs copias &
 idē fecit Hannibal. Dū dictator abest: uerba Hān
 balis hortantis suos ad pugnā cū magna laude Fa
 bii: quo' præsente nil se posse Hannibal plane fateat:
 Situm: rubiginem.

H.

Dabit im. in. loqtur filius dictatoris q̄ gaudebat
in minutiū date pœnas sui erroris. Suffra. cæ. incō-
sulta qbus æquatu erat illis impiū. Nostros fa. di-
gnitatē & impiā. Insāæ tri. q̄ minutiū fabio æqua-
stis spectate hāc pugnā. & ex stōaco loqtur. Proh
lu. ro. o leuis & icōstās multitudo q̄ i foro uersaris.

Viris ua. Ieuissimis: & sine aliq̄ grauitate aut pru-
dēia. Mūera mar. officia belli regēdi & ius æquiū
i castris regēdis. Imbelles: nullā i armis pitiā ha-
bentes. & cōcessio p q̄dā stōachationē. Sciscāt:
iudicet & statuāt, leire e iudicare & decernere: unde
legit apd Lluiū populus sciuīt & plebiscita. plebiscit
io minutio hūerat impiū fabio æqtā. Vñ dicit apd
Lluiū restituēs fabio digitatē. plebiscitū quo magis
oneratus q̄ honoratus lū tibi restituo & depono.
Solē con. no. i. iudicet fabiū patrē meū tanq̄ solē ce-
dere minutio q̄ ē tāq̄ nox. q̄ppe nullā hēt prudētiā.

Piabūt: psoluet & purgabūt hūc errorē magna ca-
lamitate. Sāg. pœ. rñder fabius q̄ bōi uiri p̄scripto
uiuēs nunq̄ patriæ succēscđū putauit. Li. ait. Tūc fa-
bius p̄io clamōf pauētū audito. deīde cōspecta p̄
cul turbata acie ita ē inq̄: n̄ celarius: q̄ timui dephē-
dit fortūa temeritatē. Fabio æqtus impiō ānibalē
& virtute & fortūa supiorē uider: sed aliud iurgādi:
t̄ps erit: n̄c signa extra uallū p̄ferre. uictoriā hosti-
extorq̄amus: cōfessionē erroris ciuib⁹ relinq̄imus
Iuuēis: o fili cæde hostis delere debes id qđ cōtra
patriā dixisti. Tristia di. pat. iæ tristitia afterētia.
Patiar ne. locus ab hōesto. n̄. n. decebat fabiū pati
an̄ eius oculos deleri acies ro. Nos &. mi. i. si p̄mi
serimus n̄os pire: hoc qđ ro. ip̄rudēter egerūt pur-
gabit n̄a culpa. ergo melius ē succurrere nostris p̄
pe op̄fissis: ut iure po. ro. icōstāria & temeritate q̄ri
possimus. Talia cor. ead sn̄ia q̄ tibi ē: nolle. s. op̄e
ferre. Succēse. ne. pa. uerba fabiū salutis patriæ stu-
diosi: j̄ et rūorib⁹ d̄ se malis sp̄ p̄posuit. patria enī
oīum caritates cōpletif: cui ēt uitā debēus: ut exē
plo camilli q̄ post capros ueios a. L. Apuieito accusa-
tus fuit tribūo pl. q̄ apd eū cēnt portæ æneæ q̄s ta-
cuisset: cū fidae bellūcæ rōnē redderet patribus: & q̄
decimā p̄tē mītēdā apollini del. cēsuisset. n̄de dāna-
tus ardea ī exiliū missus ē: ide postea ro ī capitolio
ob sessis reuocatus patriā asseruit fugatis galis seno-
nibus. Fcedior: tur p̄ior: & magis uitupanda: qm̄
parriæ oīa debēus: p̄ q̄uir bonus nunq̄ dubita uit
occūbere si illi sit pfuturus. Lare: domo. Extorris
extra terrā ppriā. i. R. o. situs. Curru: triūpho quē
egit de gallis. Dānata: i. exiliū acta. Viro: camil-
lo. Pacata: sine ira. i. si fuisset iratus patrie ob dede-
cus accep̄tū Roma p̄citus corruiisset. Iras meas: q̄s
habere deherē q̄ sū laesūs. Classica tu. iā inq̄ cōser-
tæ er at acies & māus. Postes: ianuas castrog. Nō
gra. mo. fabiū magno ipetu ī plāo decurrētē: ut ml-
nutiū & saucib⁹ hostiū eripet: cōpat uentis q̄ sāeo
flaru ī diuersos fluctus mare distrahit. Odry. thre-
icius: nā odrysæ sūt populi thraciæ. Pollēs: potēs
Aequor: ūdas. Haud. pr. i. fabius nō cēt assēcutus
maiorē laudē deuicta carthagie: quam adeptus ē p̄
lio quo minutiāos milites liberauit: nā ānibalē me-
rū: irā: & fortunā uno filio uicit: & ē magna laus Fa-
biī. In iuria: q̄ romāi affecerāt fabiū ob iuīdā. i. ḡ
iur hāc iuria cā suit ut Fabius aī sui magnitudinē

Atq̄ ea cunctator p̄elabat ab aggere ualli:
Relustrās campos oculis tantoq; periclo
Discere quis nā eslet fabius te roma dolebat.
Cui natus. iuncta arma terēs dabīt ip̄obus iqt
Q uas dignū pœnas: qui p suffragia cæxa
Inuasit nostros hāc ad discriminā fasces.
Insanæ spectatæ tribus proh lūbrica rostra
Et uanis fora lāta uiris: nunc munera martis
Equent impiō: & solē concedere nocti
Sciscāt. mbelles magnas mercede piabunt
Erroris rabie: & nostrum uiolasce parentem.
Tum senior quaties hastā laehrymīsq; coortis
Sāguine pœnorū iuuēis tā tristia dīcta
Sunt abolēda tibi: patiar ne āte ora: māus q̄
Ciuem deleri nostras: aut uincere pœnum
Me spectatē sinam: nos æquauisse minori
Soluētur culpa si fint mīhi talia corda.
Iāque hoc ne dubites longæuī nate parentis
Accipe: & aeterno fixum sub pectore serua.
Succēsere nefas patriæ: nec fœdior ulla
Culpa sub extreas fertur mortalibus umbras
Sic docuere senes quātus: qualisque fuisti
Cum pulsus late: & extoris capitolia curru
Intrares exul tibi corpora cæla camille
Dānata quot sunt dextra pacata fuissent:
Nī consulta uiro mensq; impenetrabilis iræ
Mutassentq; solum sceptris æneia regna.
Nullaq; nunc stares terrarum uertice roma.
Pone iras o nate meas: socia arma feramus.
Acceleremus opē: iāque intermixta sonabant
Classica: procursusq; uiros colliserat acer
Primus claustra māu portæ dīctator & altos
Disiecit postes: rupitque in pœlia cursum.
Non grauiore mouēt uēti certamina mole.
Odrysus boreas: & syrtim tollere pollens
Africus obnīxi cum bella furentia torquent:
Distraxere freūt: ac diuersa ad littora uoluunt
Aequor quisque suum sequitur: stridēte pcella
Nunc huc nūc illuc rapti mare & itonat undis
Haud pr̄sus daret ullus honos: tellusq; subacta
Phœnicū: & carthago ruēs iniuria quātum
Orta ex iuīdā decoris tulit: omnia nanque
Dura simul deuicta uiro. metus. annibal. iræ,
Inuīdā atque una fama: & fortuna subactæ
Pœnus ab excelsō rapidos decurrere uallo
Vt uidit tremuere iræ: ceciditque repente

Septimus

Cū gemitu spes haud dubiæ præsumpta ruinæ
 Quippe acicm denso círcunualauerat orbe.
 Hausturus clausos coniectis undique telis
 Atq; híc dardanius paruo certamine ductor
 Iá styga; & eternas intrarat mente tenebras.
 Nā fabium: auxiliūque uiri sperare pudebat:
 Cum senior gemino cōplexus prælia cornu
 Vlteriore ligat pœnorū terga corona
 Et modo claudentes acié: nunc extima cīngens:
 Clausos ipse tenet: maiorē surgere in arma:
 Maiorēque dedit cerni tirynthius altæ
 Scintillant crīstæ: & mirū uelocibus ingens
 Per subitū mēbris uenit uigor; ingerit hastas:
 Aduersumque premit telorum nubibus hostē.
 Qualis post iuuenem nondū subeunte senecta
 Rector erat pylius bellis ætate secunda.
 Inde ruens turin; & buten; & marin; & arsen
 Dat loeto: fīsumq; manus conferre maleon;
 Cui decus insigne: & quesitum cuspide nomen
 Tum garadū largūq; comæ cōsternit adherbē
 Et geminas acies sperantē uertice tylín
 Qui summas alto prensabat in aggere pīnas.
 Eminus hos: gladio sapharū: gladioq; monesū.
 Et morinum pugnas æris stridore cītent:
 Dexteriore gena sedi cui lœtifer ictus.
 Perque tubā fixe decurrens uulnere malæ.
 Extremo fluxit propulsus murmure sanguis.
 Proximus huic iaculo nasomōius occidit idmō
 Nāq; super tepido lapsantē sanguine: & ægra
 Lubrica nitentē; nequicquā euadere planta
 Impacto prosternit equo: trepideq; leuantē
 Mēbra afflcta solo: pressa uiolentius hasta
 Implicitu terræ: telūq; in cāde reliquit.
 Heret humi cornus motu tremefacta iacentis
 Et campis seruat mandatum affixa cadauer.
 Nec non exéplo laudis furiata iuuentus
 Sylla ruūt: crassusq; simul iunctusque metello.
 Fānius ac melior dextræ torquatus inibant
 Spectati fabio: miser híc uestigia retro
 Dū rapit: & molē subducto corpore uitat
 Intorti bībulus faxi: atque in terga refertur
 Strage super lapsus socium qua fibula morsus.
 Loricæ crebro laxata resoluerat ictu
 Accepit lateri: penitusq; in uiscera adegit.
 Extabat fixo qnod forte cadauere ferrum.
 Heu sortem necis euasit garamantica tela

ostēderer: quæ iniuriæ illate nō meminīt: prōrior
 q; est ad ignoscendū q; ulciscendū. Si magnanimus
 fueris: inq; Sene. nunq; iudicabis ribi cōtumeliam fie
 ri ab inimico: dices: nō nocuit mihi: sed animū no
 cendi habuit & cū illā in potestate tua uideris: uindi
 cā putabis uindicare potuisse. Scito. n. honestū &
 magnū genus ulndictæ esse ignoscere. Decoris:
 honoris & gloriae. Metus: qm̄ nō timuit irruere ī
 hostes. Irā: qm̄ deposita ira: in minutum hostes
 repressit: & sic uicit inuidiā altiōg; in se: famam etiā
 & rumores de fe in altos. diebant. n. inuidi Fabiū
 sentire cū Hannibale: uicit etiam fortunam: qm̄ Fa
 bio ruent ad pugnā: aut cunctanti nihil nocere po
 tut. Pœnus ab excuso. Hannibal usq; Fabio rūe
 te ap pugnā timuit cecinitq; receptui professus Mi
 nutum quidē se uicisse: sed a Fabio se esse superatū.
 Orbe: corona militū clauerat minutum & suos.
 Haustur: cōsumpturus. Daidanius du. Minutius
 iam styga: inferos apud quos est styx palus: iā in
 quī Minutius mente mortuus erat: & eīm pudebat
 opē Fabii implorare: quē læserat. Mente: animo
 suo: iam. n. desperauerat de uita. Geminō cornu:
 alis utrinq; locatis. Vlteriore corona. i. circūualla
 uit acies hostiles: quæ minutianos milites clauerat
 Claudentis: hostis. Extima: ultima acies. i. iplos
 extremos clausit: ab extra fit exterior: inde extimus
 i. ultimus qui est extra: clausit igitur hostes ab extra
 qui iam erant medii inter Minutianos milites: & fa
 bianos. Tirynthius. Hercules Fabio iā seni uires
 & animū augebat. Ingerit: iacit in hostē: ranq; in
 flore ætatis. Nubibus: multitudine. Qualis post
 iuuenem. Fabiū iuuenili uigore hostes lacestentē cō
 parat Nestori in secunda ætate. Nestor filius Nelei
 fuit ex clori filia Amphīois thebani. In prima æta
 te aggrēleum inuasit: ut ipse narrat Patroclo apud
 Home. In media ætate bellum gessit cum céauris.
 In tertia profectus est ad bellū troianum: trecentos
 annos uixit nestor: si ouidio credimus. Post iuue
 nem: post primā ætatem. Inde ruens thuryn: descri
 bit poeta quos Fabius interfecit. Conferre manus
 ausum pugnare cū fabio. Decus insigne: qm̄ appe
 tiit fabiū cuspide quod erat illi magnum decus. Ae
 ris stridore: sono tubæ. Cornus. hasta ex corno ar
 bore. Hic tēē bībulus cupiens uitare faxū resupinus
 cecidit: & ferrū quod ex uulnere occisi extabat: eius
 lateri in fixū est: & sic perit. Sociū: sociogz. La
 xata aperta. Morsus cōjunctionem. & nexus ubili
 gaē lorica cura ipsis fibulis. Adegit: immisit: im
 pulit. Heu sortem necis: exclamat poeta in tali
 sorte necis.

Niger somnus: mors uenerat ad bellū. cāit poe
ta uēisc ex Sidone: urbe Phœniciae Gleadā in au
xiliū annibalīs quē Bratus iteremīt. Nepotū: car
thaginēis orīdū ex phœnicia: q̄ ad orietē. Tu
midus: supbiēs. Gēs cad. eadmus filius Agenoris
regis Phœniciae ad quē hic Cleadas suos natales re
ferebat. Fulua: aurea. Qualis: ubi oceāi: Cleadas
auro: purpura & gēmis cōspicuū cōparat lucifero q̄
ē stella ueneris: hāc cōparationē ab Home. accepit:
q̄ in illāde in hāc snām de Luciferō licait: Qualis
phosphorus nouo ortu fulgēs olīmpū ascēdit: & ue
neri placet. Renouatus: nā uident assūere uires &
splendorē stellæ: cū tēdūt ad oceanū: fictio tamē ē
poetica. tantundem enim distat ab aquis: cum occi
dunt: & cū oriunt: & cū sunt in medio celo. Ma
ioribus a.i. certat suo splēdore cū sole & lūa. Age
noreis a. ualis tyriis & colore: nā in tyro purpurati
gebat. Tyria purpura: inq̄ Stra. optia oīum p̄f
betur: ac p̄ficiatio ipsa pxia est: & cetera oīa: q̄ ad iſi
ciendas uestes ptinent abunde hēt: & q̄q̄ maxia hu
iusmodi officinarū multitudine urbē reddunt paulo
grauiorē: nō ob hāc uirtutē locupletior efficit. & ty
rii a regibus & romāis libertate donati sūt. Mica
bat: fulgebat. Tā clare nom̄. qm̄ cleadas significat
gloriosū. Ludificatus: cū elūsset. Perter. i. emisit
fagittā Cleadas post terga sua q̄ Castā Brutī armī
gerū interemīt. Achemenio ritu: parthico: parthi
enī fugientes post terga emittat fagittas: quoniā: ut
Trogus scri. diu in pugna stare nequeunt. alibi cāit
Syllius. Pēnaq̄ cītātēr ibat: Quā redit in pugnas
fugiētis arūdie parthi. Achemenii dītūr parthi: ab
Achemene rege & Achemenide: atq̄ magi q̄ hone
stū quoddā uiuendi genus se tabātur nationes par
thorū erāt: autore Stra. Detrectās: uitās: fugiens.
Nec dāda. nō fuit irrita: sed ictū intulit. Hēsit: fi
xa est. Subrecta: sursum erecta ad palatū. Vuen
ti: hādo. Ausum mul. utq̄: Gleadē ausum appetē
re brutū sagitta. Nodo: amento. Sūmū: summā
p̄tem pectoris. i. ppe guttū inter monile & p̄tē.
Laxa: larga. Transmittit: pforat. Intento cor.
arcu parato: ad excutiendā sagittā. Vda: p̄fusa san
guine. Nō tā tristī: tā aduerso & x̄fōlici. Phœbei
soractis. nā soracte ut dītū est apollini dicatū erat
cuius sacerdotes nudis pedibus p̄ prunas ī pune am
bulabant. Honor: hoc dīcīt ppter nom̄. nā char
melus significat pugnacē. Bragada: nomē uiri de
ductum est a flu. Iubā: populi maurorū. nā iuba
Prolemæi pater: primus utrique mauritiae impa
vit. Eide: ab eode charmelo. Neuxis: q̄ erat filiū
Phalāti. Stirps. pa. q̄ erat turbulētissimus. Amy
clei pha. lacedæmōii. nā traiecerat in aphrīca cū xā
tip. i. i. bel. pu. & alludit ad illū phalā quo duce: lace
dæmonii apliauerūt tarentū. Vñ Hora. ī carmini.
Et regnata petā laconī iura phalāto. Mater phœ.
carthaginēis. Lacōi: phalāto: q̄ carthaginēlē du
xerat uxorē: ut supra ēt cecinit de Xātip. & barce sy
donia. Talia: q̄lia passi fuerāt braga. & zeuxis.
In ho. char. Hūc: nāphicū iteremīt hasta: q̄ repse
rat ī quercum. Vt qui uiscatos. Charmelum ha
sta deliciētem nam p̄sicum comparat aucupi dei
cienti uolucrem uiscata canna.

Marmaridūq̄ māus: ut inertī cuspide fulus
Occideret telo non ī sua uulnra misso.
Voluitur exanimis turpatq̄ decora iuuēta
Ora nobis pallor: membris dimissa solutis
Arma fluūt: erratq̄ niger p̄ lumina somnus.
Venerat ad bellum tyria sydone nepotum
Excitus prece: & auxilio socia arma ferebat
Eoa timidus pharetrati mīlitis ala
Gēs cadmī cleadas fulua cui plurima paſtim
Casside & aurato fulgebat gemma monili.
Qualis ubi oceāi renouatus lucifer unda
Laudatur ueneri: & certat maioribus astris.
Ostro ipse ac ſōipes: ostro totūq̄ p̄ agmē
Purpura agenoreis saturata mīcabat ahenis
Hīc audū pugnæ: & tā clarū excindere nomē
Brutū e. optātē uariæ nunc lēuus ī orbē
Nunc dexter leuibus flexo per deuia gyris
Ludificatus equo uolucrē p̄ terga sagittam
Fundit achemenio detrectās p̄cēlia titū.
Nec dānata manus medio: sed flebile mēto
Armigeri castæ penetrabilis hēsit harundo
Obliquūq̄ ſecās ſubrecta cuspide uulnus
Vuenti ferrū admouit tepefacta palato:
At brutus dīro caſu turbatus amicī:
Ausū multa uirū. & ſpargētē ī uulnra ſæuos.
Fraude fuge calamōs: iā nullis eurſibus instat
Prēdere cornipedis: ſed totā pectoris ūram
Mādat atrox haſtæ: tælumq̄ uolaile nodo
Excutit: & ſummū. qua laxa monilia crebro
Nudabāt cursu: transmittit cuspide pectus:
Lābitur intēto cornu tranſfixus & una
Arcum lēua cadēs dimisit dextra sagittam
At non tā tristī ſortitus p̄cēlia marte
Phœbei ſoractis honor charmelus agebat
Sāguine quippe ſuo ī bragada tñixerat enſem
Dux rectorq̄ iubā populi īa fuſus eidem:
Zeuxis amyklei stirps ūpacata phalantī.
Quem tulerat mater claro phœnissa laconi
Talia dum metuit: nec pugnæ ſiſus ī hoste
Tā rapido: nec deinde fugā ſuadente pauore
Per dumos mīſer & uicīna cacumīna quercus
Repferat: atq̄ alta ſeſe occultabat ī umbra
Nāplicus inſiſtēs tremulis ſub pōdere ramis
Hunc longa multa orātem charmelus: & altos
Mutātem ſaltu ramos: trāſuerberat hasta.
Vt qui uiscatos populatur arundine luſos

Dum nemoris celsi procera cacumina sensim
Subtracta certat tacitus contingere meta
Sublimem calamo sequitur crescente uolucrē
Effudit uitam: atq; alte manante cruce
Membra pep̄derunt curuata exanguia ramo
Iamq; in palantes ac uersos terga feroce
Pugnabant itali subitus cum mole pauenda
Terrificus nigris prorumpit maurus in armis
Nigra uiro m̄bra: & fului iuga celsa trahebant
Cornipedes: totusq; nouæ formidinī arte
Concolor æquahat liuētia currus equorum
Terga: nec erectis similes imponere cr̄stis
Cessarat pénas: aterque tegebat amictus.
Ceu quondā æternæ regnator noctis ad imos
Cum fugeret thalamos ætnæ uirgine rapta
Egit nigrat̄em Stygia caligine currum.
At cato tum prima sparsus lanugine malas
Q uod peperere decus circeo thuscula dorso
Mœnia laerte quondam regnata nepotū:
Quāquā tardatos turbata fronte latinos
Collegit gradum uidet impterritus ipse
Ferrata calce: atq; effusa largus habena
Cunctatēm impellebat equū: negat obuius ire
Et trepidat crassa sonipes exterritus umbra.
Tum celer in pugnam dorso delatus ab alto
Alipedē planta currum premīt atque uolantī
Afflit a tergo: cecidere & lora repente
Et stimulī ferrū: super ceruice tremiscens
Palluit infelix subducto sanguine maurus.
Ora rapit gladio: præfixaq; cuspipe portat.
At saeuo mauorte ferox perrumpit anhelum
Dictator cū cæde globum miserabile uisu.
Vulneribus sessum: ac multo labente cruce
Ductorem cernit suprema ac foeda precātem:
Manauere genæ lachrymæ: clypeoq; pauentem
Protegit: & natum stimulans fortissime labem.
Hanc pellamus ait: pœnoq; ob mitia facta
Quod nullos nostris ignis disperserit agris.
Dignum expēdamus precium: tūc arte paterna
Ac stimulus gaudens iuuēis circūdata pœnum
Agmina deturba gladio: campumq; relaxat
Donec sidonius decederet æquore ductor.
Ceu stimulante fame rapuit cū martius agnum
Euerlo pastore lupus: fretumq; tremētem
Ore tenet p̄sso: tum si uestigia cursu
Audit̄is celeret balatibus obuia pastor

70

Subtracta meta: supato iā spatio inter auē & harundinē: tunc subtracta meta cū ad illam peruenit: & subtracta meta inter auē & harundinē: cū harundo uiscata auē attingit: & ipsam deicit uisco irrettam. Calamo sur. nunc declarat se. i. harundie attollente se uersus auē erigente manus aucupis: ut uis improuida tangat. Palantes: fugientes. Ter rificus: incutiens terrorē mole horrenda: & nigro colore. Fului: cornipedis equi nigri. Concolor: eiusdē coloris q̄ppe oīa erant nigra. Arte no. for. hoc quippe ad hostiū formidinem excogitauit. Liuentia: nigra. Aequabat: in colore: qm̄ currus erat niger: & pēna in galea nigræ erat. Ater annī. pulla uestis. Ceu quōdam aeter. maurū nigrū: nigrōque curru uectū cōparat Plutōi q̄ rapuit Proserpinam ex ætna sicula. Aeternæ no. inferorū ubi ē aeterna caligo. Stygia cali. Íferna & nigra: talis q̄ p̄e color dīs inferis dīcatus ē. unde in alicuius morte pullā uestē induimus. At cato. M. Cato q̄ postea censorius cognōiatus est Tusculanus fuit: & priusq; ad répu. atque militiam se cōferret in agro paterno circa sabinos uixit prīscus uocabat: postea Cato appellatus est: Nam Romani eū in quo multarū rerū usus & experientia esset Cato nō uocabant: hic fuit quasi uiva imago uirtutū & optimus orator: optimus agricola: optimus senator. scripsit et origines & principiū nobilitatis & famae genti portiæ dedit ab hoc uricēsis cato hūi originē: seriē generis lege apud Gelliā. Circeo dorso: tulculano colle: quo niam Tusculū oppidū nō lōge ab urbe cōdīdit Telegonus filius Vlyxis: & cīrces & nepos Laertis patris Vlyxis. Propertius de tusculo loquens dicit: & eci mœnia telegoni. Nepoti: telemono. Turbata frōte: qm̄ turbati erant oēs larini horrēdo alpectu ip̄ius mauri. Ferrata calce: calcaribus. Alipedē currū: uelocē: Cato ex equo desiliens saltu currum mauri ascendit: & ipsum a tergo occupatum intēmit: & caput abscessum hasta circūtulit. Volantī: mauro celeriter currenti: & statī maurus amisiſt lora & stimulū quo equos impellebat. Ferrū: ensem fabii super caput suū timuit maurus. Ora rapit: ab scidit. Ductorem: Minutium: Foeda: quæ nō de cebant romanū imperatorem. Genis: per genas ipsius fabii dolentis uicem Minutii. Hanc labem: hoc dedecus & infamiam qua nos hannibal affecit cū nostris agellis pepercit: ut nos in suspitionē populi traheret. Ob mitia facta: ironice loqtur: quo niam annibal nō tangit mitis pepercit agris fabii: sed ut illi faceret suspectū romanis. Arte paterna: idest obire præclara. & gaudens uerbis: quibus eū fabius accenderat. Pœnum: pœnorū: Relaxat: aperit uiam ad minutū. Sidonius ductor: donec annibal cessit: q̄ tam Minutū habebat sub iectu. Aequore: campo. Ceu stimulante fame: hannibalem cedentē: deserentemque Minutium iam prope captum comparat Lupo qui superueniente pastore agno reiecto a fauibus fugit: iam sibi ipsi timens: Martius: marti dicatas. Autero: non aspiciens. Fœtum: agnum.

Spiratē: adhuc uisuam! Aget: mōestus: ob amissam p̄dā. Stygiae te. t. ipse rīor mortis quo afficie batur Minutius circūuallatus a p̄enit: q̄ illas tenebras effundebāt: cū eēnt tanq̄ tempestas: q̄ tenebras ī dicit. Torpebāt: ipsi minutianī milites p̄p̄r pīcu lū: qđ euaserāt: & insperatā bonū adepti: torpentes hēbat māus: q̄ si attōlti tali euētu: quē nō meruerāt

Aegra: q̄ si aliēata pp̄ p̄nētē laetitiā. Natabat: sibi ipsi nō cōstabat. & ita agitabāt: ut is q̄ natat. uñ oculū dñtrū naturē ī motte: qm̄ cōniuēt. lubrici sunt: & reuoluunt natura faciēt ultimū conatū. Vtq̄ col. minutiaos milites a morte receptos cōparati hiis: q̄ aliq̄ ruina oppīssi tādē emerserāt. Eruta: extracta.

Noxa. illa obscuritas. Cōniuēt: cōcutūt oculoz palpebral. Q̄uis: qbus. Tu q̄ parti. minutius cū ad castra rediūsset conuocatis militibus orōne hūt illosq̄ hortatus ē: ut Fabio parerēt hoī prudētissio castra cū fabio itāgāus dixit: ad prætoriū eius signa ferāus ubi ego p̄nē appellauero q̄ bñficio eius erga nos hac maiestate dignū ē. uos milites eos quoq; uos mō arma dexteræ p̄texerāt p̄ronossalutabitis & si nihil aliud gratorz certe aīor nobis gloriā dies hēc dederit: inde p̄fectus ad castra dictatoris: hiis uerbis usus: p̄nibus meis dictator uitā tm̄ debo tibi: cū meā salutē: tū oīum hoīum: & q̄ tibi: mihiq; & exercitu cōseruato: ac cōseruatori sit fœlix s̄b im perio: auspicioq; tuo redeo. & signa hēc: legiōesq; restituo. Partitis ma. diuīso exercitu. Sācte aīt o ge. uerba minutii ad fabiū. Reuocati: mei: quem a morte reuocasti. Sit fas ue. q̄. modeſtissie loquuntur fatec̄q; ī genue ſe nō meruisse fabio & quarti: q̄ ſolus milites regere ac gubernare callebat. Hoc mi. tali īmpio. Aeternas um. mortē. Hic pa. ē: magna gna laus Fabiī: in cuius humeris patria recubebat.

Tuq̄ do. uertit sermonē ad Anni. Mūera ly. uīa 1. n̄ licuit alicui tāgere panē aut ulnū: priusq̄ Fabio ēēt litatū. In mē. ī papyriā lute īnḡ p̄text: tūs ap̄ Macro. euidēter relatuē ē a re uice p̄ſtare posse mēſā dicatā: ut ī tēplo īnḡ lunōis populōis augusta me ſa ē libauit: ī cuius p̄ſona nulla erat obſeruatiōis neceſſitas. & multa ad uſurpādū ī potāte p̄missio: iō Syllius Virgilium imitatus canit minutūm Fabio in mensa libasse ſacrum honorew.

PETri marsi interpretatio I. viii. uolumē Syl. ita.

Rimus ageno: ce. ter. ui. Creati ſunt no ui cōſules: Pau. æmi. &. M. Teren. Var. rei militaris p̄etus ignarus: ſed aura populi ūt̄ temerarius & lingua uenah ad cōſulatū in medio rēz discriminē deuenit: ut eius furor cānas uīcū apulīæ noua clade insigniret. Habitus est militū delectus p̄ totā italiā & ilſulas italiæ adiacentes. Tātis agmībus coadis p̄digia multa fuerūt: qbus futūra clades portēdebar: ſed Varrōis uelāia cæleſtes mōitus neglexit: eoq̄ p̄aīo ī hostem cōtendit: ac ſi ſo signa fauſta fuiffent: naectus opor tunitatē poeta narrat aduentū Annæ ſororis didonis in italiā. Terga a. p̄cenor: q̄ a phœnicibus dū cūt originem: ubi regnauit cadmus. Aeneadis: ro māis. Fata ui. mortē fabii: quo spiratē dicebat an nibal ſe fruſtra romanū ſpare ſanguinē. Auxiliū p̄carū: ut p̄cē abrūpāt uitā Fabii. Spiratē: uiuēte.

Iam ſibimet metuēs ſpiratē dentibus imis Reiectat prædā: & uacuo fugit æger hiaiu. Tum demum terris: quas cīrcunſuderat atra Tempeſtas: ſtygiæ tādem fugere tenebra. Torpebāt dextra: & ſeſe meruiffe negabāt Seruari: ſubitiſq; bonis mens ægra natabat. Vt qui collapſa preſſi iacuere ruina Eruta cum ſubito membra: & nox atra recessit Connivent: ſolemque pauent agnoscere uisu Quis actis ſenior numerato milite latus Collibus: & tuto repetebat in aggere caſtra. Ecce autē e media iam morte renata iuuentus Clamorem tollens ad sydera: & ordine longo Ibat ouās: fabiumq; decus: fabiumq; ſalutem Certatim: & magna mēorabat uoce parentum Tum qui partūtis diſcēſſerat ante maniplis Sācte aīt o genitor reuocati ad lucis honorem Si fas uera queri: cur nobis caſtra: uirosque Diuīdere eſt līcītūm: patiens cur arma dedisti Quæ ſolus rexifſe uales: hoc munere lapſi Aeternas multo cū ſanguine uidimus umbras. Ocius huc aquilas. ſeruataque ſigna referre. Hic patria ē: mūriq; urbī ſtant pectore in uno Tuq̄ dolos p̄cenæ: aīq; aſtus tādem exue notos Cum ſolo tibi iam fabio ſunt bella gerenda. Hec ubi dīcta dedit: mille hinc uenerabile uisu Cespīte de uiridi ſurgūt properantius aræ. Nec prius aut epulas: aut munera grata lyei Fas euīquā tetigisse fuit: q̄ multa precatus In mensam fabio ſacrum libauit honorem.

Liber octauis.

Rimus agenoridum cedenīa

terga uidere

Aeneadis dederat Fabius Ro

mana parentem

Solum caſtra uocant: ſolum

uocat annibal hostem

Impatiensque moræ fremit:

ut ſit copia martis.

Expectanda uīrī ſata optandumque ſub armis Parcarum auxilium: nanq; hæc ſpiratē ſenecta Nequicquam ſeſe latium ſperare cruorem. Iam uero concors miles: ſignisque relatis Induīſus honos: iterumque & rurus eidem

Soli obluctandum fabio maioribus ægrū
 Angebat curis lentando feruida bella
 Dic̄tator cum multa adeo: tū miles egen⁹
 Cūstarum ut terū tyrius foret arte sedēdi
 Egerat: & quāquā finis: pugnaque māuq;:
 Haud dū partus erat: iā bello uicerat hostē
 Quin etiam igenio fluxi: sed priā feroceſ
 Vāloquiu celtæ géus: ac mutabile mētis
 Respectare domos: merebāt cede ſine ulla
 Insolitum ſibi bellā gerī: ſiccasp̄ crōore
 Inter tæla ſiti mauortis hebescere dextras.
 His ſuper internæ labes: & ciuica uulnus
 Inuida angebant. leuis conatibus hanno
 Ductoris nō ulla domo ſubmittere patres
 Auxiliā aut ullis opibus iuuiffe ſinebat.
 Quis lacerū curis & rerū extrema pauētē
 Ad ſpes armorum: & furialia uota reducīt
 Præſcia cannarū iuno: atque elata futuris.
 Nāque hac accītam stagnis laurētibus ānā
 Affatur uoce: & blandis hortatibus iplet.
 Sāguine cognato iuuenis tibi diua laborat
 Annibal a noſtro nomē memorabile belo.
 Perge: age. & iſanos curarū cōprie fluctus.
 Excute ſollícito fabiūm: ſola illa latīnos
 Sub iuga mittēdi mora iā dīſcigīt armis.
 Cum uarrone māuſ: & cum uarrōe ſerēda
 Prœlia: ne desit fatiſ ad ſigna mouenda.
 Ipsi adero. tēdat iādudū in iapyga cāpū.
 Huc trebīx rurſū: & thraſimēi fata ſequēt.
 Tū diua indigetis caſtis contermīa lucis.
 Haud iquīt tua uis nobis p̄cepta morari.
 Sed fas ſit cautum quæſo retinere fauorē
 Antīque patriæ. mādataq; magna ſororis.
 Quāquā iter latios ānā ſtet numē honoſs
 Multa retro rerū iacet: atque abagib⁹ æui
 Obregitūr densa caligīne mersa uetustas.
 Cur ſarrana dīcēt ænotrī numīna templo.
 Regnisp̄ æneadū germana colatur elīſae.
 Sed preſſis ſtrigā reuocatā ab origie famā
 Narrandī metis: breuiterq; atīqua reuoluā
 Iliaco poſtquā deferta eſt hospite dido
 Et ſpes abrupta e medio: ſi penetralib⁹ atrā
 Festinat furibūda pyram: tū corripit enſe
 Gerta necis profugi donū exitiale marīti
 Despectus tædæ regnis ſe impōit hyarbas.
 Et trepido figit arma rogo: quis reb⁹ egēis

Lentando: differēdo: & pducendo bella: quæ prius fa-
 uebant: quoniam uictorias tres habuerat Hannibal. Qui
 etiam: hoc erat aliud malum hannibalis q; galli domos
 tam: cū non eſſet copia pugnæ: repetere cogitabāt. Flu-
 xt ingenio: natura instabiles & leues. Sed prima: id est
 primo tantum impetu & furore præstantes: ide deficitū
 & fugiunt tanquam foemīnæ. Vaniloquum: uento-
 sum & iactabundum. Respectare: respectabant. Si-
 ti: positi in ipsis armis & armati: paratique ad pugnam.

Hebescere: pigras fieri. & nihil facere. His ſuper: ul-
 tra hæc. Internæ labes: domesticum malum: & genti-
 le odium Hannoniſ. Vulnus: dolorem: quē habebat
 cum pugnandi copia non eſſet. Leuis contrarius cona-
 tibus Hannibaliſ. erat enim princeps alterius factionis.

Patres: carthaginenses ſenatores. Extrema: ultimam
 calamitatē. & pericula. Præſcia cānarum. Iuno tāq;
 nunet poterat præſcrire calamitatē: quāni romani ad
 canas paſſuti erāt. Vnde animo elata euocauit Annam
 e numico flu. ut Hannibalem moneret eundum eſſe in
 apuliam. ubi romanos memorabili clade afficeret. Ela-
 ta: ſuperbiens ob ea quæ futura erant. Stagnis laurenti-
 bus: numico flu. in quo latuit fugiēs noctu domū æneæ
 monitu didōis ſororis p nocturnam quietē. Vnde dīc̄t
 apud Oui. in fastis: Amne perēne latens āna perēna uo-
 cor. Sāguine cognato iuuenis: uerba lunonis ad Annā:
 quā mouet ad affectū arguens ab honesto. & eſt imitatio
 Virgi. apud quē luno euocat e stagnis iuturnā ſororē tur-
 ni: quā monuit ut fratrē morti eriperet. Anoſtro belo:
 ad quē Hānibal ſuā referebat originē. In p̄tio libro dīxit:
 a belo numerabat auos. Inſaos: maxios. Excute fabiū:
 pelle ex anio hannibaliſ timorē. quē habet de Fabio: quo
 nīam creati ſunt noui cōſules. Sollicitto: anxiō hanni-
 bali. Discingitur: priuatūr exercitu Fabius qui ipedie-
 biat tuam uictoriā: qua mitteres romanos ſub iugum.

Iandudum: cito. Campum iapyga: appulum. Mat-
 tius uates autore Litulo cecinerat ſore ut romani ad auſi-
 dum apuliae uincerentur: hoc idem multo ante Sibylla
 prædixerat. Diua: anna. Contermina: uicina. Ca-
 ſtis lucis: inuolatis & ſanctis propter numīna. Indige-
 tis: æneæ quem louem indigetem appellabāt. Vicīa igi-
 tur erat æneæ: quoniam eiusdem fluminis ambo numī-
 na habebantur: erat enim anna nympha numici: in quo
 æneas ſubmersus nunq; comparuit. ſitus eſt iquīt Līu.
 quencunque eum dīci ius: ſasque ē ſuper Numicum flu-
 uitum louem indigetem appellat. Haud iquīt tua uis:
 uerba Annæ ad lunonem. Antīque patriæ: carthagi-
 nis. Sororis: didonis: quæ mandauit bellum eſſe gerē-
 dum cum æneadis: q̄q; inquit color a latiniſ. Cur dīcēt:
 uenerentur & colant. Aenotri: latini. Numīna ſarra-
 na. punica. Elīſae: didonis: ſed perſtingam inquit oia
 preſſis metis: id est paucis repetam hanc antiquitatē
 & ſic captatā tentionem. Preſſis metis: breuī narratio-
 ne. Iliaco poſtq; incipit narrare. Iliaco. Troiā æneas:
 qui fuſt hospes didonis. Abrupta: ſublata ſpes connu-
 bii poſt illius diſceſſum. Penetralibus: ſecretiori pte do-
 mus. Despectus tædæ: p̄tius refectus a matrimonio di-
 dōis. Tædæ: ad tædæ: id est connubium. Regnis ſe i
 ponit. Oui. ait i fastis: Protinus inuadunt Numidæ ſine
 uidice regnum. & poſtut capta maurus hyarba domo.
 Te pido rogo: quoniam paulo ante illiſ dido arſerat.

Tyranno. hyarba. q.d. quis nobis opem attulisset contra hyarbani: qui maximam habebat potentiam. Batus cyrenem. Oui. canit. battum excepisse annam apud melitem insulam: quae est prope cosyram inter Siciliam & Aphricam: de Bato sic scribit Trogus lib. xiii. cyrene condita fuit ab Aristeo: cui nomen Battus propter liguae obligatiōem fuit. Aristeus autem filius fuit Apollinis. & ceteres nymphae. Molli. miri & ab omni crudelitate alieno. Facilis dedisse lachrymas. qui mouebatur ad affectionem & misericordiam erga illos: qui aduersa fortuna laborant. Supplice. anna quae opem suppliciter implorabat tam pro fuga. Euentus regum. calamitates: quas possunt subire reges uolente fortuna puls regno. & ideo rex regem afflictum miserari debet: timens & ipse talem euentum: cu fortuna temeraria sit & caeca. Bis tondet aristas. id est fuit hospes Battii per duos annos: Oui. ait: Signa recensebat bis sol sua: tertius ibat Annus & exilio terra petenda noua est. Docebat. ostendebat ipse Battus annae ad nauigare illuc ex phoenicia pygmalionem. Oui. Sed timuit magnas pygmalionis opes. Sibique nam se ipsam detestabatur: quod non cum fratre occubuerit. In suprema. mortem: quae est ultimum omnium terroriblum. Turbo fatalis. uis uentorum: quae facta quodam ad littus laurentinum nauim annae impulit. Sidonis. anna phænissa. Comitatus iulo: Oui. dicit achate fuisse tunc æneæ comitem. Sacro. dicit propter Iulium Cæsarem: & altos ab eo descendentes: qui sacri fuerunt: ut supra dictum ē. Noro ore. quodiam agnoscetur ab Anna. Hospitii honos. quo excepta humanissime fuerat ab Aenea. Pro tempore. temporis conditione: adu labatur entr' uerbis æneæ: quem animo oderat. Nata dea. uerba Annæ: quibus captat benivolentiam. Lucis suilli. totum oppositum Anna seriebat. Aeneas quippe mortis didonis causa fuit & euersionis imperii. Stetit Interdum. amatoria inconstantia exprimitur. Sacrum cubile. in quo tu iacueras: quod te iam absente tagere nefas ducebat. Amens. furens amore. Effigiem: imaginem cæream: quoniam heroinæ mulieres apud antiquos seruabant amantium imagines: ut in illis cum uiri abessent se oblectarent: ut de laodamia scribit Ouidius.

Nonnunquam. id est tiquam amor deponit spem: sperat enim semper id se adepturum: quod cupit. Ad magicas artes. hoc canit Virgilius in quarto. Sacri. execrables: ac detestabiles. Numina noctis. deos manes & infernos. Eliciūt. euocāt. Noctis curis. magno amori.

Ferret opem nomadū late terrente tyrano Battus cynerem mollī tum forte souebat Imperio. mitis battus: lachrymasq; dedisse Casibus humanis facilis: qui supplice uisa Intremuit regum euētus: dextrāq; tetedit. Atq; ea dū flauas bis tōdet messor aristas. Seruata interea sedes: nec longius uti His opibus battoq; fuit. nā ferre p x̄ quor Exūtum miseræ iā pygmaliona docebat. Ergo agitur pelago diuīs inimica: sibique Quod se nō dederit comitē i suprēa sorori Donec iactatam laceris miserabile uelis Fatalis turbo in laurentis expulit oras. Non cœli: nō illa soli. nō gnara colentum Sidonis i latia trepidabat naufraga terra. Ecce autem æneas sacro comitatus iulo Iam regni compos noto se se ore ferebat Qui terræ defixa oculis: & multa timēt: Ac deinde adlapsa gēibus lachrymatis iuli Attollit: mitique manu itra limina ducit Atque ubi iā casus: aduersorūque pauore Hospitii leniuit honos: tum discere mœsta Exposuit cura lātum infelicis elisæ Cui sic uerba trahēs largis cu fletib⁹ anna Incipit: & blādas addit pro tépore uoces. Nata dea solus regni: lucisq; fuisti Germane tu causa meæ mors testis: & ille Heu cur nō idē mihi tunc rogus: ora uide Postquā ē ereptū miseræ tua: littore sedit Interdum: stetit interdū: uētosq; sequuta Infelis oculis magno clamore uocabat Aeneam: comitéque tuæ se imponere solā Orabat parere rati: mox turbida anhelum Rettulit i thalāos cursū: subitoq; tremore Substitit: & sacrū timuit tetigisse cubile. Inde amens nunc sydeream: iuliq;: tuāque Effigiem fouet amplexu: nūc tota repete. Ad uultus cōuersa tuos ab imaq; pedet. Cōquetiturq; tibi: & spat respōsa remitti. Nōnūquā spē pōit amor: iā tecta: domūq; Deserit: & rursus portus furibūda reuīsit: Si q; te referat conuerso flamine uenti. Ad magicas etiam fallax: atq; iprobat gētis Massile leuitas descēdere compulit artes. Heu sacri uatū errores: dū numia noctis Eliciūt: spōdētque nouis medicamia curis

Quod uidi decepta nefas: congesit in atram
 Cuncta tui monumeta pyra: & non prospera dona
 Tum sic æneas dulci repetitus amore
 Tellure hanc iuro uota iter nostra frequenter
 Auditam uobis iuro caput anna: tibi que
 Germanæque tuæ dilecti mitis iuli
 Respiciens: ægreque animi tum regna reliqui
 Vesta nec abscessere thalamo nî magna miatus
 Meque sua ratibus dextra imposuit: & alto
 Egisset rapidis classem cyllenius euris.
 Sed cur heu seru monitus cur tempore tali
 Incustodito sœuire dedistis amoris?
 Contra sic infit uoluens sic murmur anhelum
 Inter singultus: labiisque trementibus anna
 Nigro forte ioui: cui tertia regna laborant:
 Atque atri sociæ thalami noua sacra parabam
 Quis ægram mete: & trepidatia corda leuaret
 In felix germana tori: furuasq; trahebam
 Ipsa manu properans ad uisa píanda bideates:
 Namq; asper somno dirus me ipseuerat horror:
 Terque suam dido: ter cum clamore uocarat:
 Et læta exultans ostenderat ora sycheus
 Quæ dū abigo meti: & sub luce: ut uisa secun/
 Oro cælicolas: ac uiuo purgor in antro (det
 Illa cito passu peruecta ad littora mutæ.
 Oscula quæ steteras bis: terque infixit arenæ.
 Deinde amplexa sinu late uestigia souit
 Ceu cineré orbata pressat ad pectora matres.
 Tum rapido præceps cursu resolutaque crinæ
 Euasit propere in celsam: quæ struxerat ante
 Magna mole pyram: cuius de sede dabatur
 Cernere cuncta fræta: & tota carthaginis urbem
 Hic phrygiæ uestem: & bacatu iduta monile
 Postquam illu ifœlix hausit: quo mūera primum
 Sunt conspecta dié: & cōiuia mete reduxit
 Festasq; aduētu mensas: teque ordine troix
 Narrantem longos se peruigilante labores:
 In portus amens rorantia lumina flexit.
 Diū longæ noctis: quorū iam numina nobis
 Mors instas maiora facit: precor iquit adeste:
 Et placidi uictor ardore admittite manes
 Aeneæ coniunx ueneris nurus ulta maritū.
 Explicat haud longe tellus huc dirige signa.
 Dixit: & in nubes uiuentia sustulit ora.
 Cui dux promissæ reuirescēs pignore laudis.
 Nympha decus generis: quo nō sacratius ullu

Decepta. quoniam ablega ost Annā Dido: ut cāit
 Virgilius: simulans quædam sacra. Dona. enſe
 quo ſe peremit. Tum ſic Aeneas. percussus aīum
 amore Aeneas: iterrupit ſermonem Annæ. Tel
 larem hanc iuro. uerba annæ ad æneam. Auditā
 uobis. nam dixerat Italiā quæto patriam & Ita
 liā non ſponte ſequor. Aeger animi. moestus.

Cyllenius. Mercurius miſtus a loue ad æneam.
 Alto. mart. Nigro forte ioui. uerba annæ. Ni
 gro ioui. Plutoni: qui habet terria regna. i. loca ifer
 na. Iuppiter habet cœlum. Neptunus mare. La
 borant. ſerutunt & parent. Sociæ atri thalami. Pro
 Serpinæ uxori Plutonis. Furias. nigras: quoniam
 nigra hostia mactabatur dyti. Quid. qbus ſacris
 pelleret amoris ſollicitudinem. Leuaret. ſolueret.

Ad uifa planda. expurganda illa: quæ per noctur
 nam quietem uifa fuerant. Sub lucem. māe: ideſt
 in aurora. Secudent. proſpera faciant. Antro
 uſuo. aqua uifa in antro: quoniam ſacrificantes aq
 ſparguntur. aliter ſacra tāgere nō audebant. apud
 Virgi. ait Dido ſuæ nutrī de anna: Dic corpiſ p
 petet fluiali ſpargere lympha. Magna mole. al
 ta. Phrygiæ uestē. quæ æneas mūeri dederat. Ba
 catū mōile. margaritis ornatū. Virg. Colloq; mo
 nile bacatu. Bacas appellat ipſas margaritas & gē
 mas mōili iſertas. Postq; illu ifœlix. postquā reu
 cauit ī mete ſuā diē quo te exceptit: & cōuiuitū cele
 brauit. Munera: quæ tu obtulisti: respicſ ſittota
 deos manes precatā eſt: ut animam ſuſciperent.

Dil longæ noctis. hæc fuerūt uerba Didonis mo
 rituare: ſed apud Virgi. loquitur. Dil noctis. Inſeto
 rum: quoꝝ numina mihi iam ſunt maiora: cū ſim
 prope mortem. Manes. animam meam uictam a
 more. Admitte. recipit. Vlta martum. Sy
 cheū interfectum a pygmalio: ideo ait apud Vir
 gi. Mea mœnia uidi Vlta uirg: & poenas ſcelerato
 a fratre recept. Explicat. hic plurima Syllit carmi
 na deſiderant illius incurta: ut arbitrio qui hoc o
 pus eſcripſit apud constantiam urbem: galliae ubi
 hoc poema iam amilsum a Pogio uiro: id ætatis lit
 teratissimo repertum fuit tempore diui Nicolai po
 tificis maximi: culus ſeſticissimi pontificatus auſpi
 ciis latīna lingua quæ uandalum gothicumque ſa
 piebat proprium decus reſumere coepit. deſidera
 hic deſificatio annæ apud latīnos: & oratio quā ha
 buit apud hannibalem lunonis iuſſu: ſupersunt tan
 tum ultima orationis uerba: explicat &c. Haud
 longe tellus. ſ. est inquit anna. Huc. ad hanc tellu
 rem. i. apuliam. Sustulit ora in nubes. Ideſt euau
 nit i auras. Dux. hānibal gaudēs pmissis. Nym
 pha decus. uerba hānabalis ad annā: aqua beniuolē
 tiā captat. inde ſi uictor fuerit diuinos illi honores
 ī partia pollicetur. Generis. ſ. nostri. Oblata: q
 te mihi cum pſpetis rebus obtulisti. Aſtego. pol
 licetur remunerationem: ſi fuerit compos promis
 ſæ pugnæ. Sistā. locabo. Luxta. ſcilicet te dica
 bo. Dido. ſororem tuā. Aequatam gemio numi
 ne ſimulaci. ideſt uolo ut dido habeat prope te
 ſimulacrum: tuo ſimile tāquā numē: quāuis nō ſit rela
 ta adhuc ī nāeg: deoꝝ: ſed tua grā hoc illi pſtabit.

Dido. ē accusādi casus: Vir. miserāq̄ reliquere dido: hæc nomia nō mutantur nisi i genitiuo: cū sic ad imita
tionē græcor̄ placet inclinare: ut dido didus i gētiuo: i aliis casib⁹ dido s̄per. & sic de similibus. Dicabo.
cōsacrabo: & sic pponit utile: ut sit i genere deliberatiuo: i quo hæc uersārur. Gemin⁹. duplicit: sine simili sta
tua: simulacroue. Festus. gaudēs. Tollegraues curas. uerba hānibalis ad milites: quos ad futurā pugnā hor
tač: & accēdit. Tormēta sedēdi. dolorē quo sedēdo & cessādo a pugna afficiebamini. Fatalis latio q̄ es ita
liae pniciosus. Redēst. fauēt. ut prius. Mutatos fasces:
quoniā creati erāt noui consules Paulus & Varro. Re
ferto. referat. Numē patriū. anna. Infaustū. iſcelicē ro
māis onūdts a phoenicibus. i. eamus i cāpos diomedeos:
q̄ erāt iſcelices romāis. Arpos. oppidū apulie cōditū a
Diomedē aliter dicit̄ argiripa. Subnixus. elatus & sup
bus. Ostro rapto. i. purpura & dignitate cōsulari: inui
dioso uerbo usus ē: quoniā Var. rapuit cōsolatū: nō acce
pit fauore plebis. & munere. Rostris. romæ. & illis q̄ se
cōsulē creauerāt: ideo dixit alibi: Proh lubrica rostra. &
uāis fota lēta uīris. Gēus sine luce. Var. iquir n̄ habebat
claros natales: sed patrē lantū. & ipse mercis p̄næ aliq̄
do institor fuerat: ide ad maiore fortunā aspirās in foro p
sordidis hominibus uenalē pcacēq̄ linguā exercuit: fa
uēs q̄ plebi: & nomē sēatus allatrās ad cōsolatū euectus
ē: ut rē romanā pessūdaret. Surdū. sine fama. Procax.
perulans: loquax. Hic. ex pcacitate liguae. Intima uul
gi: opiniōes uulgariū & sentētias. Litus ait: Haud parū
callide aurā fauorabilis populi ex dictoria iuidia petit:
sicque plebis gratiā tult. Quassata: atrita tot cladibus.

Momētū ut rerā: ut ipse Var. eēt lā dominus: omniaq̄
mouē posset. & p̄sternere rēpub. & eēt arbiter. i. iudex
& rēctor sati. i. ut oia i sua potestate haberet. ex stomacho
loquīs poeta: populūq̄ latēter i prudētiae accusat: q̄ virū
sordidū & temerariū ad cōsolatū euexerat: a quo nolūf
set Rōa cōseruari. ppter dedecus: Hāc Fabios iter. fēsus
est. Maximū dedecus fuit & labes fastis: i quibus nomina
cōsulum scribebātur: ut iter clarissimos p̄ticipes ciuitates:
& uirtutū imagies tā sordidus: tamq̄ futilis & iconsultus
Var. eēt ascriptus. Sacrata marti. ppter rei militaris
prælātiā. & itelligit de. P. & Gneo Scipiōe fratribus: q̄
i hispania occubuerūt: de spolis optimis Marcelli dīctū
ē. Suffragia cæca: inconsultus fauor plebis. Ambitus:
quo ille cōsolatū fuerat adeptus: p̄sādo. s. plebem ut ad
cānas nomē romanū pene deleret. Cāpus. s. martius: in
quo erāt comitia: ubi magistratus creabātur. Aequore
grāto: cāpo diomedeo illic enim habitarunt græci & illa
pars italiæ quæ nūc calabria dicitur oli magna græcia dī
cebatur. Idē. Varro. Turbarū seditiōum. Inuidiā: duce
re aliquē i iuidiam: ut de fabio fecerat. Prauus togæ: ut
erat prauus domi: sic erat iepetus foris. & rei militaris pe
nitus ignarus. Dextræ decus: ad uerā fortitudinis laude
& ioperatoriā: quā. s. ipator & cōsilio & dextra meretur.

E rostris. e foro: i quo causis orandis fuerat uersatu: nō
autem in castris: itaque cum nullam rei militaris experie
tiam haberet: putabat eo pacto geri bella: quo in rostris
declamauera: hoc idem dicit luuēalis de Cornelio fusco:
qui perūt apud dacas. Fuscus marmorea medicatus p̄r
illa villa. Ciebat. mouebat e foro: non ex disciplina mi
litari. quæ usū requirit: ideo dixit supra: Pubescit eastris
miles. Alacet. concitatus ad bellum sine aliquo consilio. Prefessus. cum palam dixisset & decteuisset inse
ctari Fabium: qui pugnam distulerat: priusq̄ consules ab urbe discedent: Varronis multæ: ac feroces conclo
nes fuerunt denunciantes bellum accersitum a nobilib⁹ mansurumque in uisceribus reipu. si plures fabios
imperatores haberet: se quo die hostes uidisset perfecturum. Ad uulgam. apud plebem. Ouantia. elata
& magna: ac si uictoriā haberet in manibus.

Numen ait nobis fœlīx oblata secundis.
Ast ego te cōpos pugnæ carthaginis arce
Marmoreis sīstā tēplis: iuxtaque dīcabo.
Aequatā te gemio simulachri numie dido.
Hæc fat⁹ socios stimulat: tū festus ouātes
Pone graues curas: tormētaq̄ lēta sedendi
Fatalis latio miles. placauimus iras
Cœlicolum: redunt dīui: finita maligno
Hic fabio iperia: & mutatos cōsule fasces.
Nūcio nūc dextras mīhi q̄sq̄: atq̄ illa fīert
Quæ marte exclus⁹ prōittere magna sole
En numē p̄iū spōdet maiora pactis. Cbas
Vellātur signa: ac dīua ducente petamus.
Infaustū phrygiis diomedis nomie cāpū:
Dumq̄ arpos tēdūt iſtructi pectora p̄cni.
Subnixus rapto plebei muneris ostro
Sæuiciā rostris uarro: i gentique ruinæ
Festinās aperiē locū fata admouet urbi:
Atque illi sine luce gēus: surdūque parētū
Nomē: & imodice uibrabat more canoro
Ligua p̄cax. hic auct⁹ opes: largusq̄ rapię
Intima dū uulgi souet: oblatratq̄ senatū.
Tantū in q̄ssata bellis caput extulit urbe:
Momentū ut rē & sati foret arbiter un⁹,
Q uo cōseruari latiū uictore puderet.
Hunc fabios iter: sacrataq̄ nomia marti
Scipiadas: interque ioui spolia alta ferētē.
Marcellū fastis labem suffragia cæca
Addiderat: cānasq̄ malū exitiale fouebat.
Ambit⁹ & grāio sunestior æquoī camp⁹.
Idē ut tui barū sator: atque attēdere solers
Inuidiam prauusq̄ togæ: sic debilis arte
Belligerā: martēque rudis uersare: nec ullo
Spectatus ferro. lingua sperabat adīre
Ad dextræ decus: atq̄ e rostris bella ciebat.
Ergo alacer: fabiūq̄ moræ icrepitā p̄fess⁹
Ad uulgu i patres. & ouātia uerba ferebat

Vos quorū iperū ē, uerba Varronis ad patres cōscriptos: apud quos et at sāma ierū, & ex quorū sūia oīa a gebātur ēt a cōsulib⁹. Peto inquit a uobis o patres: quo pacto pugnaturus sim: & an debeā cūctari: ut fecit Fa bius. Ad astus corpore. niger. Quo cigitis me. armatis. Exaudi bōe dīctator. Irōice uerit sermonē ad Fabiā.

Martia. romana: & iclinaē plebes plebei. sic Luca. Nescit plebes teiuna tlmēt. Nū festināt. respōdet obie cōdī: potuisset. n. dici nō ē festinādū. i. nū festināt illi quos iā p tres ānos attriuit hostis. Ite igitur. seruat de

Vos quoq; iperū ē cōsul præcepta modūq; Bellandī posco sedeo ne an mōtibus erro: Dū mecū garamas: & adust⁹ corpe maur⁹ diuidit italiām: an ferro quo cigitis utor: Exaudi bōe dīctator. quid martia plebes Imperitet. bello libyas romamque leuari hoste iubet: nū festināt. quos pluria passos Tertius exurit lachrymosis casibus ann⁹: Ite iḡ capite arma uiri. mora sola triūpho Parū iter ē: quæ pria dies ostēderit hostē. Et parū regna & p̄enorū bella resoluet. Ite alacris latia deuinctū colla cathena Hannibale fabio ducā spectante p urbem. Hæc postq; icrepuit portis arma icit⁹ effert Impellitq; moras. uelutī cū carcere rupto Auriga indocilis totas effundit habenas: Et præcep̄s trepidā pēdens i uerbera plāta Impar fert equis. sumat male cōcitus axis Ac frena incerto fluitant discordia curru. Cernebat paulus: nāq; huic comitia cāp⁹ Iura atque arma tulit labi mergēte sínistro Cōsule res pessumq; dari. sed mobilis ira Turbatū uulgi: signataque mente cicatrix. Vndantis ægro frenabat corde dolores. Nam cū pdomita ē armis iuuēlibus olī. Illyris ora: nigro tunc allatruerat ore Vīctorē inuidia. & uentis iactarat iniquis. Hic inerat metus & duræ reuerētia plebis Sed genus admotū supis summūq; p altos Attingebat auos cōlum numerare parētē. Assaracum retro præbat amulius autor. Assaracusq; iouē. nec qui spectasset i armis Abnueret. gēus huic fabius iā castra petēti Si tibi cum tyrio credis fore maxima bella Ductore inuitus uocē hāc pectore rōpā: Frustraris paule. ausōiā te p̄lia dira (multo Te q̄ hostis castris grauior māet: aut ego

corū uiri temeratii & ad tuinā pperatls sine aliq cōsulta tiōe. Patr̄ regna. inuidiose loqrur i optimates quos dicit his bellis q̄tere sibi regnū & iperū in plebē quā bellis occupatā exhuariebāt: & ideo dicebat trahi bellū a Fabio ut magis obnoxia senatus haberet plebē. Patr̄ regna. potētiā senatoꝝ q̄ plebē opprimat. Portis. romants. f.

Veluti cū carcerē rupro. Varronē temeratū & icōsulte tuentē i hostes cōparat idocili aurigæ q̄ effusis habēis ruit i præceps. Carcer. loco i quo cōtinēt priusq; admittant ad cursū sed hūc locū numero multitudinis appella re solemus cū pprie loqnaunt. Plāta. calcaribus. Impat. quonlā nō potest eos retinere. Discordia. discordantia.

Incerto. uagātī. Cernebat. uidebat tuinā ad quā festinabat eius collega. Cāpus. i. ipsa comitia quæ etat i cāpo martio & suffragia qbus Paulus æmilius creatus fuerat cōsul cū Varrone. Sinistro. contrario & temerario.

Pessim⁹ dāt. i tuinā Varrōe ipellēte. Sed mobilis ira ē turbati uulgas. i. uulgs mobilis & icōstās erat ira turbati pauli. i. erat causa iræ & elatix. i. Ignominia q̄ fuerat notarus cū bellū cōtra Illyticos gessit qbus p id tēpus teutana mulier ipabat: & cū aliq diu bono euētu pugnasset deceptus demum iſidits p̄tē exercitus amisit: & ob hoc a plebe ignominia notatus. L̄tulus ait. L. Paulus æmilius q cū. M. Lelio cōsul fuerat ex damnatione collegæ & sua ppe ambustus euaserat in festus plebi dū ac multū recusas ad petitionē cōpulsus iuris p̄ximo comittali die cōcē dēribus oībus q cū Varrōe certauerat pars magis aduersa q collega dāt cōsulti. Vndātes: magnos æstuātes. Nigro ore. iuido & maligno. hic niger ē. iquit Hora. hūc tu romane caueto. Vēris inigs. malo iudicio & dānatōe. trāflatio ē a nauī quæ iniquo uēto agitat. Hic ex priori i uidia & liuore plebis. Duræ. iexorabilis. Sed gēus ad motū supis. repetit altius stēma & gēus Pauli æmiliū quē dicit habuisse originē ab amulio rege albanorū q̄ fuit frater numitoris & amulius habebat originē ab assaraco troiano p æneā & assaracus a ioue. ergo Paulus æmilius ad iouē gēus referebat suū: hoc tamē singit poeta. aliter enī scribit Plutarchus i vita pauli æmiliū. Abnueret gēus. i. nec aliq negaret illum habere originē a ioue. qui illius res strēnue gestas uidisset. Numa pōpilius autore Plutarcho quatuor filios fabuit: pōponem. pinum. calpum: ma merciū: a pōpone pōponis cognominati sunt. a pino pīatī: a calpo calphurnii: a mamerco mamerci: qui & æmiliū dicti sunt: a sermonis lepiditate & suavitate quam ille pītius habuit q̄ huic familiæ cognomētū religt: Si tibi cū tyrio. uerba Fabii ad paulū æmiliū eūtē ad bellū quē monet ut suo exēplo pugnā fugiat & cunctādo rē romanam tueatur quā Varro pdere pperabat. Apud Liuiū sic Fabius loq̄: Erras. L. paule si tibi miūs certamīns cū Varrone q̄ Hannibale futurū censes: nescio an infestior hic aduersarius q̄ ille hostis maneat: & cū illo in acie tātum: cū hoc oībus locis ac rēporib⁹ certaturus sis. aduersus Hannibalem tibi sit pugnandum: Varro duxtūs militib⁹ te sit oppugnaturus. Frustraris. decipis. Aut ego multo. sensus est: si Varro ut dicit ex templo cū hoste pugnauerit aut ego hoc genus bellī & hostem ignorō: aut alium locum in signem noua clade cernemus . q. d. sc̄o futurum esse quod prouideo & sic prudentia Fabii laudatur quæ sine longa retū experiētia esse nō potest: cuius proprium est uerū in omni rē uidere: bene consulere: & quid sit agendum imperate.

Nequicq̄ frustra. Multo marte. lōga experientia ī re mi
litari. Spōdētē promittētē Varroniē plebi se sumpt
tūz pugnā cū duce tā fausti martis. i. q. vīctoriosissimus
erat & sc̄elicitissimus ī pugna. Quātū nūc. q. d. si Hanni
bal hoc audīuit actū ē de re romanā & pugnā absumus ab
exitio. Ardēs p̄cēnus Hānibal concitatus ad pugnā &
furēs bello. Tu proh supi. orat pauli Fabius ut sua pru
dētia rē romanā tueat & caute agat oia p̄tius explorādo
q̄ pugnā capessat. Ritus. mos bellādi p̄tius. Copia re
tū. commeatus & alia exercitui alēdo necessaria. Quæ
natura. ne. s. parēt̄ isidiae. Si riabef. si cōsiderabis cogno
scēs fortunā ēē sup ipsa p̄cēnōz arma. q. d. p̄cēni sūt ī at
mīs solertissimi & utunt nūc secūda fortuna: & sic ab utili
ostēdit cūtāndū ēē donec fortūa mutet. Indeūta. quæ a
recto nō discedat. ī p̄tio dixit. sed deūius æqui. i. alienus
ab ægrate. sic ī gīs īdeūlus recti: nō aliēus a recto. i. qui re
ctū honestūq̄ sequit̄: nōl. iquit a recto discedere ut bonū
vīz decet & salutis p̄tiae studiosū quā nūc Varro pessun
date nūt & p̄perat: locus ē ab hōesto. Cur uni. cōfusa
tio ē. q. d. si ē fas Varroni pdere patriā: multo magis fas
ē tibi eā liberare. Eget ip̄obus arcto uictu. i. laborat ino
pīa cōmeatus. Hostis qui est ī terra hostili neque illi terra
neque mari ē pax: nullæ urbes eū accipiūt: ī diē rapto ui
uit partem uit̄ terrā eius exēcitus habet quem ab hispa
nia duxit: dubitas ergo quin eum sedēndo superatutū si
mus qui sēnēscit in dies nō supplementum: non cōmea
tus: nō pecunianī habet. Patri p̄tib: nouis militibus pro
supplementō miss. Mecū erit. uerba pauli respōdētis
Fabio. Pīetas. erga. s. patriā ut nītar eā seruare cui pīteratē
debenius. Tuā mētem sīniam & īstitutū. i. cūctabor ut
tu fecisti q̄ū in me erit. Quā te grassantē. i. qua te bellū
gerēte aduersus hostē. Cōsidete. lāguescere ac debilita
ri. Sed quæ nā ira deū. ostēdit sibi ēē maximā difficulta
tē ad patriā tutādā cū habeat collegān hostē: putatq̄ tra
tis numinib⁹ illiā ēē creatū ut rē romanā pdat. Pēnīs.
hostib⁹. Trahit oia secū. i. ip̄se fēdit ī p̄ceps & trahit se
cū rem romanā: & metuit ēē iſanū ne romanā respubli
ca alio cōsule q̄ se tuat: nam cupit eā p̄cipitē date & cito
uellet assumere sibi collegā punicum. ut c̄tius & facilius
nullo aduersante quod cupit efficere possit romā. s. euer
tere. Cōsortē. collegā carthaginēsem collegā. Accīre. ad
uocatē. eligere: & ut exprimat Varronis temeritatē & in
cōsultā pugnāe audītēta ait nullus equus sufficit Varroni
ni iſano qui eum cito portet ī hostē. q. d. adeo p̄perat ut
nō uideatur posse equus reperiūt qui elus affectui & amē
tīa seruiat: addē q̄ dolebat īcedere tenebras noctis quæ
cursum retardēt. Tantū nō. quasi eductis ensibus ī ua
gina: hac locutione usus est Trāquillus ī tyberio his uer
bis. tantū non statim a funere ad negoziōz consuetudi
nē rediit iustitio lōgiore inhibito. Tarpeīa rupes. uer
tit sermonem ad rupēm tarpetiam. idest capitolum: polli
cetur se iturum paulus ī omne disertimē propatria: Co
gnata cōcta. quoniam cōsiliū referebant genus suum ad
iōvē p̄ amulium regem albanum ut dictū est. In sua
ce robore ac dignitate. Mihi monēti surda. idest si Varr
o affectas pugnam noluerit audire me monētē. Haud
ultra morabor. hypallage est in sensu. idest patria nō mo
rabitur me. idest non expectabīt: quoniam uolo mori. De
gente assaraci; ad quem genus suum referebat paulus.

Nequicq̄ dīdīci casus pernoscere marte.
Spōdētē audiui: piget heu: tedetq̄ sēnctē
Si quas prospicio restat passura ruinas.
Cū duce tā fausti martis qua uiderit hora
Sumpturū pugnā. q̄tū nūc paule supremo
Absum⁹ exitio: uocē hāc sī cōsulis ardēs
Audiūt p̄cēnus: iam latīs obuīa credo
Stat campīs acīes. expectaturque sub īctū
Alter flammīnūs. quantos īnsane ciebīs
Varro uīros: tu ph̄ superī tu protīus arma
Tu campū noscās ante exploresc̄p̄ trahēdō
Quātū hostis rit⁹ ualeat: quæ copia rerū.
Quæ natura locis. quod sit riabere sollers
Armorū genus. & stantē super omnia tela
Fortunā aspīcīes. fer paule īndeūia rectī
Pectora. cur unī patriam si affligete fas est:
Vnī sīc seruare nephass̄ egēt ip̄obus arcto
Iam uictu libys & bellī seruore recluso.
laxa fides sociū ē. n̄ hīc dom⁹ hospita tecto
Inuitat patrīo. non fide mōenībus urbes.
Excīpūt: renouatq̄ parī se p̄ube iuuent⁹.
Tertia uīx superest crudo quā uēit ī ero
Turba uīrū: p̄sta: & cauti medicamīa bellī
Lentus ama. sī qua īterea īnuitauerit aura
Annueritque deus uelox accede secundis.
Cū breuiter mēsto cōsul sic ore uicissim.
Mecū erit hāc prōrō pīetas: mētēq̄ serēus
In p̄cēnos īnuīste tuā. non me unica fallit
Cunctandī ratio qua te grassante senescēs
Annibal oppressum uīdit cōsidere bellū.
Sed quāt nā īradeū: cōsul datus alter opīor
Ausonīx est: alter p̄cēnīs trahit oia secum:
Et metuit demens alione cōsule iōma
Concidat ī tyrīo cōsōrtē accīre senātū.
Non iam sera uolet: nullus q̄ portet ī hostē
Sufficit iſanos sonipes. īcedere noctis
Q̄ d̄ tardēt cursū tenebras dolet. itq̄ supb⁹
Tantū nō strīctis mucrōibus ulla retardēt
Ne pugnas mora dū uagīna ducītūr ensīs.
Tarpeīa rupes cognataq̄ sangue nobis
tecta iōuis. quæq̄ arce sua nūc stātīa liquo
Mōenīa sc̄elīcis patriā. quonque uocabit
Sūma salus testor spreto discriminē ītūrū.
Sed si surda mihi pugnabūt castra monēti
Haud ego uos ultra natī dulcēq̄ morabor
Assaraci de gente domū; similēue uidebit.

Saucia calamitatibus affecta. Tumidi, irati. Versa, diuersa. Aruis sedictis, appulis ut ana sedixerat. Nō alias maiore uirū ait poeta nunq̄ italā maioribus pugnasse viribus q̄ ad cānas: & nunq̄ suis tātū robotis & uitorū & equorū, timebat quippe lūfīna: ideo oīs italia in armis fuit: cū nō eēt aliqua spes certādi nisi uno marte. Faunigenæ socio, describit populos latinos qui ad pugnā cānensem milites miserūt: sde uagāt p oēm ita liam describēs noīa etiā impatorū alludēs ut plurimū ad illos qui postea multi noīs fuerūt aut prius fuerant ut

Varroni paulū redeuntēm socia romā.

Sic tumidi uersa turbati mente petebant
Castra duces: ac p̄dīctis iam sederat aruis
Etolos p̄enus seruans ad prælia campōs.
Nō alias maiore uirum maiore sub armis
Agmine cornipedū cōcussa est itala tellus,
quippe extrēa simul gētiq̄ urbīq̄ timebat.
Nec ipses certādi plus uno marte dabatur.
Faunigenæ socio bella inuasere sicanos.
Sacra māus rutuli seruāt q̄ daunia regna.
Laurētiq̄ domo gaudent & fonte numici
Quiq̄ imite nem⁹ triuiae: q̄q̄ ostia thusci
Aminis amāt tepidoq̄ souēt almoē cybelē.
Hinc tybur catille tuum factisque dicatū
Fortunæ p̄neste iugis antemnaque prisco
Crustūio prior atq̄ habiles ad aratra labici
Nec nō sceptriferi q̄ putat tybridis undā:
Quiq̄ anienis hēnt rīpas gelidoq̄ rigant
Symbrīuio: rāstrisq̄ domāt eq̄cula rura.

romanorū noīa quoq̄ modo celebraret. faunus filius
pici filii saturni rex aborigīnū fuit in latio a quo faunige-
næ latini dicti sārū: iter quos erāt tutuli quotū caput ardea
erat quæ adhuc extat retinetq̄ nomē. cōdīta a perseo &
danae eius matre filia acyfī ut quibūsdā placuit. Ardea
tes autore Strabone curā habebāt sacrōtū & tēpli ueneris
qd̄ erat lauini cōmune latino nomini: ideo tutulos sacrā
turbā appellat: adde etiā q̄ ardeates ob id sacraṇi appella-
banē. Socio sicanō, sicanī fuerūt antiqui habitatores la-
tii uenerūtq̄ ex hispania dicti a satori amne. ide pulsi tra-
iecerūt in siciliā & sicanā appellatūt cū prius triquetra a
triāgulari forma dicereē. de sicanis in latio Virgi. memi-
nit dīcēs fines sup usq̄ sicanos. Daunia regna. ardeā &
orā illā ubi regnauit daunus pater turni. Laurētū oppidū
fuit latii ubi regnauit laius sacer æneæ a lauto denoia-
tum. Numicus est fluuius p̄p̄ laurentiū in quē æneas sub-
mersus est & sacratus: cuius fons est in sylva aricina quæ
est post albanū monū ē uersus forū appiī. Castiū, fuit op-
pidū latii colonia deducta a romanis una cū sena: & adria
post triumphū currit dētari de saninitibus. Ardea quon-
dā grauis. i. molesta & inimica itoiās ppter turnū qui cā
ænea pugnauit: causaq̄ fuit phrygibus multotū laborū
pter lauiniā sibi ante aduētū æneæ paciam. unde do-
lens adueniā sibi p̄poni acerimū mouit bellum: & ma-
nu æneæ occubuit. Lauinū, oppidū latii in colle situm
cōditum ab ænea: & a nomine uxoris lauinæ denomina-
tum. Syllius dicit illīc fuisse tēplū iunctis: qd̄ colognogra-

phi nō tradunt: sed dīcūt illīc fuisse templū ueneris in quo erat celebritas latinorū atq̄ cōuentus. Collacia,
oppidum fuit latii prope romam uia tybutina: in quo sex. Tarquinius Lucretiā uiclavit cuius dedecus & mor-
tem. M. Brutus qui ad eū diem stultitiam simulauerat cum esset uit prudent. s̄simus & fortis ultus est: eoq̄ au-
tore romani Tarquinos expulerūt: ideo castū appellat Brutū alludēs ad castitatem Lucretiæ quam ducim
omanæ pudicitiæ. Valerius appellauit cuius pater tricipitinus appellatus est. Maritus autē Tarquinius Colla-
tinus. Immite nemus triuiae. idest aricini uenerunt ad bellū in quorū sylua erat templum dianæ cū muī labi-
barico ut dīctum est: quoniam is qui templo p̄esse uolebat cum aliis digladiari cogebatur: & uictor honor p-
uulnera quæsitus cedebar cum aliis postea pugnato: & hic dicebatur rex aricinus. ideo dicit flaccus. Sol q̄ i-
mitis aritia regi. Triuiae. Dianæ quæ quandam in triuīs apud græcos colebāt: & inde non ē adepta. Ostia
tusci amnis. ciuitatem hostilensem conditam ab anco marcio prope ostia tyberina. Tybris autē uenit ex he-
truria. ideo thuscum amnem appellat. Tepido almone. idest aqua tepida ipsius almonis qui est iutus potius
q̄ fluuius ante portā capenam: cuius aqua chorybantes lauabant simulachrum cybelis adiūctum ex pessimum
te orbe phrygiae cōcedente artalo rege pergami: huius rei meminit etiā Lucanus. Catylle. caiyllus filius am-
phiarai condidit tybur porrectū in dorso mōtis adhuc celebre. Horatius: tybur argeo positū colono: Tres ha-
buit filios catyllū: coracem: & tyburnum a quo tybur denominatum & tyburnes dīcti: & multo rēpore ante cō-
dicam urbem fuerunt quippe amphiarauis una ætate ante bellum troianum. fuit apud tyburnes inquit Plini-
us extant illes tres etiā tyburto conditore eorum uerstiores apud quas inauguratus traditur. Præneste. oppi-
dum latii qd̄ adhuc retinet nomen in excelsō monte situm: habuit quandam illustre templū fortunæ. illīc e-
stam reperit fuerūt sortes a Numeio suffusio autore Cicerone i. ii. de diuinatione: ḡrācca est ciuitas quemad-
modū & tybur. Antemna. oppidū latii uerstissimū: fuit autē antemna sub marino oppido quam Romulus
coloniam romanorum una cum cecinna & crustumero fecit. Crustumio. crustumium seu crustumierum op-
pidum latii fuit albanorum colonia. Labici. dicti sunt alabico oppido non longe a tusculo quod nomen de-
dit uiae labicanæ. Sceptriferi. alludit ad amplitudinē & maiestatem urbis Romæ quæ totius pene orbis ha-
buit sceptrum. idest uenerunt in arma omnes accolæ tyberis & anienis qui ortur in montibus trebulanis & p-
descensus tyburnios devoluitur in planū & prope urbē tyberi miscetur. Symbrīuio. symbrīuium flumē est
apud equiculos qui sunt supra tybur: & adhuc retinent nomen. Gelido. propter regionem monosanī & si-
gidam horū militum duxor erat seaurus iunc adolescentis: hi: postea uit prudēs fuit & grauis ac s̄cēpe autor pu-
blici consiliū: tantæq̄ autoritatis in senatu ut ciuitatis p̄iceps diu habitus sit. seauri dīcunt qui habet talos ex-

tantes: inde scaurorum familia cognominata: Horatius in sermonibus ait: Illum balbutit scaurum prauis fulctum male talis. Crispate: mouere. Pila: hastas graues: pilum erat hasta romanorum. Ere: galea ex ere cum cristiis quibus agmina suorum superabant. Setia: urbs latii in monte sita non procul a pomptinis paludibus nobilis uino quod ab ea setinum appellatur: & id diuus augustus cunctis praetulit & tere sequutus principes ut inquit plinius propter confessa experimenta ad uetusatem perueniebat. Martialis in distichis: Pendula portinos quae spectat setia capos: Exigua uetulos misit ab urbe cados: poeta laudans setinum uinum dicit setia esse seposita mensis ipsius lyei, q.d. adeo fistans est ut non debat misceri nisi bacco. Velit: opidum latii adhuc retinet nomen: ignobile quondam erat infrequens: ideo ait ual le incelebri. Cora: oppidum latii adhuc retinet nomen & etiam signia. Inimico musto: propter nimiam austertatem: Plinius ait: nam quod signie nascit austerritate nimia continenda utile alio inter medicamenta numerat. Martialis: Potabis liquidum signina morantia uentrem: Ne nimium sistant sit tibi parca sitis. Pomptini capi: dicuntur a pometia urbe prope pomptinas paludes sita: Plinius ait: ppe circenos est palus portina quae locu. xxiiii. utrum fuisse mutianus ter consul prodidit. Vigilie: humilitate & nebula: uligo autem significat humor terrae & in illis paludibus est perpetuus humor. hanc paludem efficiunt duo amnes astura & usens qui tandem in mare inferum euoluunt multo limo turbidus. Satura fuit urbs in pomptinis paludibus. Vir. Qua satura facet atra palus.

Liuentes aquas: turbidas. Cogit: congregat. Insticit: maculat pomptinae paludes a cornelio cethego consule cui ea prouincia euenerat siccatæ sunt ageræ ex his factus est. Dicit auis pollens: alludit ad illum scuolam qui tempore porsonæ manum igni factorum iniecit a quo hic originem dicens illius historiam in clypeo cælatam habebat. Pollens: clarus. Dextra auorum laude quam ille comburendo dextram adeptus est & etiam non indigens dextra auorum id est cognomine scuolæ qui ascœua scuola cognominatus est: scœua sinistra dicitur. cum porsona iuuenem amoueti ab altaribus iussisset & ensem illi porrigeret. mutius leuam intendit manum ut ensem eaperet & scuola cognominatus est: siue qa amissa dextra manu sinistra usus est. ille qui plus sinistra qd dextra ualeat scuola appellatur: uocabatur ille iuntus gatus mutius cordo. natus. xx. annos cum hoc facinus aulus est. Di re laudis: quoniam manu igni iniecit quod martialis appellat scuuum miraculum. Tyrrenum: tyrrenorum id est heetruscorum quontiam porsona erat heetruscus & rex elusus. In semet: in suam manum deceptam in scriba ipsius regis quem occiderat regem arbitratus. Seuit: uel detur seuire: laus est sculptoris. Virtus fortitudo ipsius mutui qui manu fortiter igni factorum ussit. Icti: puocati & cōmorti: Specie: tali imagine & apparentia. Ruere: rubat in prælia. Acti magistro: fortis duce mutio qui suo exēplo & uirtute tuueretur romanā ad præclara facinora puocabat. Cernitur effugies: quoniam personam non potuit cōtempto mutius igni. Hac spectare manu porsona non potuit. Quidcirce iuga: circei quandam insula mons ad mare quandam sints atque latii habitavit illuc circe. Theophrastus ait: circeum esse excelsum promontorium robore lauro myrto referunt circum in eo habita: citigitur mari fere paludosus. Quidquibus. Anxur: oppidum situm quondam in monte aspero: aliter dicitur tarracina. Horatius in sermonibus: Atque subimus impositū laxis late cädētibus anxur. Hernica saxa: hernici populi in latio quorum caput est anagnia: & fuerunt colonia sabinorum piguis dicitur anagnia propter soli fertilitatem. Virg. Hernica saxa colunt quos diues anagnia pascent. Iulius grecinus ouidius comes ait: II. it. urbiū italicū hernicos fuisse pelasgos ab hernico duce denominatos. Putri gleba: resoluti ac per hoc frugifera. Ferentinos: ferentinum oppidum adhuc retinet nomen iter anagniam & alatge. Priuernum est oppidum uolscorum non longe a setia a quo priuernates. Sora est urbs ultra uerulas quam lyris alluit. Scaptla oppidum latii quod tempore plini intercederat. Fabrateria oppidum non longe ab aquino cū tus meminit iuuenalis: aut fabrateriae domus: adhuc retinet nomen. Atina oppidum adhuc extat & nomine retinet non longe a fabrateria in monte situm qui nunc abducitur cum sit regio frigida.

His scaur9 móitor tenero tūc scaur9 æuo. Sed iā signa dabat nascens ī sœcula uirtus. Nō illis solitū crisperare hastilia campo: Nec mos pénigeris faretrā ipse sagitis Pila uolūt: breuibusq; habiles mucrōib9 ē Ere caput tecti surgūt sup agmīa cristiis. ses At quos ipsius mensis seposta lyei. Setia: & in celebri miserunt ualle uelitræ: quos cora quos spumas inimico signia mu. Et quos pestifera pótini uligie cāpi. Csto Qua sature nebulosa palus restagnat & a Liuentes cāo p squalida turbid9 arua Ctro Cogit aquas ufes: atq; ifsicit æqua lomo. Dicit auis pollēs nec dextra idignus auorū Scuola cui dire celatur laudis honora Effigie clypeus: flagrant altaribus ignes. Tyrrenum ualli medio stat mutius ira In semet uersa seuitque in imagine uirtus. Tūc iicti specie ruere acri in bella magistro Gernitur effugies ardente porsea dextrā quis circea iuga & scopulosi uerticis anxur Hernicaque ipresso radūtur uomere saxa. Quid putri piguis sulcaris anagnia gleba. Sylla feratīnos priuernatūque maniplos Ducebat simul excitos soræque iuuētus. Addita fulgebat telis: hic scaptia pubes. Hic fabraterie uulgas nec monte niuoso

Sueſſa. oppidū prope uenafri quod bello attritū dicit alludēs ad tēpora Tarquiniī ſupbi qui hēniciis i ſocie tētē acceptis & antiantibus templū in mōte albanō ædificauit: & ioulatiali dedicauit: ide cū ſabīnos bello ui ciffet agrū eorū depopulatus eſt: hinc pometiā & ſueſſam obſedit & ui expugnauit & armatis oībus trucidatis imbellē turbā fortunaſq; oīs militibus diuſit, decimā quā ex ea praeda recepit ædificādo tēplo iouſt destinauit. Frufino adhuc retinet nomē oppidū eſt ppe alatru uerſus fundos cuius incolae boni erant milites boni agricō

læ. Fibreno. fibrenus fluitus labit iter ſorā & arpinū & miſceſt lyti ad uillā ubi natus eſt Cicero: quæ nūc dicit uil la ſācti dominici: cuius Cicero meminit in dialogo de le gibus. Arpinū autē diſtar ab hac uilla fere tribus milibus paſſuū. & eſt ſitū in mōte. Sulphureū. quoniā aqua lyris sulphurea eſt. Tacitis uadis. aqua nō obſtrepet: quoniā lyris nō eſt ſonorū ſed habet aquas & tipas amoenas & poetis aptas. Accita. euocata. Venaſtri oppidū nō longe ab arpinō & minturnis in uertice mōtis ſitū: unde optimū aſſerit oleū: Martialis: Hæc tibi cāpani ſudabit baſa uenafri: Vnguentū quoties ſumis & iſtud olet. Lati natū. larinates fuerū antiqui habitatores latili quoq; nulla nunc extat memoria. Hispīdus. horridus & pilosus. aquinū oppidum iter arpinū & caeterā adhuc retinet no men luuenale ſatyro & diuo thoma ſacrati litteraꝝ iter preti alumnis clarum. Ab alto tullo. tullus fuit antiquus rex uolſcoꝝ ad quē aliqui tulliorū familiā reſerunt in gra tiā Ciceronis cuius natalibus ppe obſcuris aliquod lumē generis & ſtēma matorum addere uolebāt. nā ſi id uerū fuſſet Cicero uētōſus & iactabūdus aliquādo uſq; ad reprehensionē minime tacuifſet cū illi humilitas nataliū ex probaret ac nouitas. Regla pgenies. propter tullū uol ſcorum regem. Pro quāta. q; amplissima uitute. alludit ad. M. Tullium Ciceronem quem ab hoc Tullio habuſ fe originem dicit. Quantum ciuē. q; tu fuit Cicero ſōs eloquii ubertimus & omnium disciplinarum deus. Ille ſup gangē. laudat. M. Tullium romanæ eloquentiæ au torem & principem: de quo Plinius: Sed quo te. M. Tulli piaculo rāceā quoque maxime excellente ſigni p̄a dicem quo potius q; uifueri populi & illius gentis amplissimo testimonio: & tota uita tua: consulatus tantum operibus electus te orante proſcriptorum liberos honores petere puduit, tuū catilina fugit ingeniu. Tu. M. Tulli Antoniū proſcripsisti: Salve prime omniū parens primæ appellatæ: primæ in toga triāphū linguæ que lauream mēte & facundiaꝝ litterarumq; latinarum parens & que ut dictator Cæſar hostis quondam tuus de te ſcripsit oīum triumphorum lauream adepte maioren quanto plus eſt ingenii romani terminos promo uisse q; imperi. Ganges eſt fluuius Indiaꝝ. Voce. eloquētia & felicissima ingenii ubertate. Bella ſurialia. ca tillinæ & aliorū coniuratoꝝ. nam Cicero consul catilinæ furores reppreſſit qui romam ad feruitutem redigere nitebaꝝ. Fulmine linguæ. impetu dicēdi & ubertimo eloquii fonte. Ecce inter primos hactenus de latinis: nunc de ſabinis loquitur quos tibris a latiniſ & thusciſ diuidit: hos ducebat claudius nero. quod ideo poeta ſingit: quoniā claudiotū familiā habuit originem a ſabinis: & nero lingua ſabina fortis dicitur. Theramneo. ſabino. nam lacones mixti fuerunt cū ſabini & theramne urbs eſt laconiaꝝ. Claudiſ. actius clausus qui poſtea claudius dictus eſt ex ſabinia cū coniugibus liberis omniq; fortuna ſuadente Valerio publicola romam cōmigravit: & claudiæ familiæ principiū dedit. Virgi. li. vii. Ecce ſabiniorū prisco de ſanguine magnū. Agamē agens clausus: magni q; ipſe agminis inſtar. claudia nūc a quo diſfunditur & tribus & gens Per latiū poltquā In partem data romā ſabinis: hæc familiā claris uitris floruit: inter quos ſuit hic claudius nero q; collega Liuī ſalinoris in cōſulatu & Hannibali oppoſitus in apulia relictis caſtris inſcio Hānibale iuuētutis elec̄to tobore maximis itineribus in picenū contendit: & ad metauſtū ſunctus collegæ aſdrubalem uicit: propriaque manu i teremitt. inde citato cursu ad caſtra redit & caput aſdrubalis ante Hannibal's tentorium proiſci iuſſit: ideo di c̄it poeta Neronem non eſſe imitanđū in rapidis ausis. Amiterna cohorts. amiternū fuit oppidum ſabinorū clari ſunt amiternint natalibus crisiſ Salustii qui primus in romana hiſtoria habetur quam desideramus. Ca ſperula. oppidum ſabinorum quod dicit traixiſe nomen ab aſtris alludens ad caſpias portas quæ ſunt in oriēte ubi eſt bactriana regio & clauſtra regni parthiſ dicuntur etiam portæ caucaſeꝝ: quoniā ſunt ad caucasū hoc finxit poeta propter nomen ſabinæ regionis quæ habet ſumilitudinem quandam cū ſaba capite arabicæ unde thus aduehebatur ſacrificiſ aptū: & ſabiſi autore Pliniu a religione ac ſacrī dicti ſunt. Foruli. oppidū ſabinorum in rupe ſitum, unde dicit Strabo: ſabinorum quoq; ſunt foruli petræ ad rebellandum q; ad habitā dum aptiores. Reatæ. cluitas ſabinæ adhuc retinet nomen: dicata erat quondam cybeli, & erat umbilicus Italie ut uoluit Varro, quemadmodum delphi umbilicus totius orbis.

Nursia.adhuc retinet nomē.cluitas est in mōribus supra Spoletū. Vir.qd̄ frigida nō sit Nursia:prima fuit ser torii & gētis flauiae. A tetrica rupe,tetricus autore sex. Pōpeto mōs sabinorū asper a quo duti hoīes & asperī tetrici dīcunt. Virg.,qui tetricus horrētis rupes montēq̄ seueret. Hasta,oēs hi sabinī erā hastati & clypeū habebāt rotundū de hasta nō sine causa finxit poeta:quoniā quirīs lingua sabina dicebat hasta:unde quirinus Romulus quē hastatū appellat Oui.in fastis. Implumes,sine crīstis quē sūt ex pēnīs strutii:sed est locutio nīmī affectata & poetica:imitat tamē Virgilīū de qbus
 dam populis sic canentē. Tegmīa quis capitū raptus de subere cortex æratae q̄ micāt peltæ:ideo hic poeta dixit: clypeus referēt in orbē & oēs erant iplumes. Leui regmī ne cruris,hoc cōuenit cū dicto Aristotelis qui in libro de poetis ait:etolos & pelagos dextro pede nudo seu crure ac sinistro tecto prodire in acīe solitos:pelagi autē mixti fuerāt cū sabinis:ideo hoc dicit poeta alludēs ad sabinorum antiquitatē. Canebat.laudibus celebrabāt.sanctus fuit deus sabinorū & autor.nā cōdidit cures sabinorū quō dā caput & dicebat sanctus fidiū semp:Oui.in fastis ait: quærebāt nonas sācto fidio ne referre:an tibi semipater cū mihi sanctus ait:Cūcunq̄ existis dederis ego munus habeo:Nomina terna fero sic voluere cures:& reate in porticu cuiusdam templi ī lapide marmoreo de eodem deo sic tale ē inscriptū epigramma:qd̄ Pomponius praecep̄t or meus antiquitatis studiosissimus & latinaḡ litteraḡ uel maximū decus atq̄ delitiae Romā attulit: interfūlq̄ cū illud marmor effoderetur. De decuma uictor tibei Lūcius mūnius donū mortibus antiquis pro usura hoc dare sese uisum animo suo perfecit tua pace togās te cogēda dissoluēde tu ut facilia faxēs,perficias decumā ut faciat ueræ rationis ueræ rationis ppter hoc atq̄ aliēs donec des cuncta merent: & apud Varronem de antiquitate sabinorū legiēt medium fidiū cōdidisse cures referente Dionysio q̄q̄ apud Dionysium pro fidio fabidius legiēt: unde puto illic esse mendā scriptorū incuria. M.Cato ait nomē esse īpositū sabinis ex sabo diūl sagni gentilis filio:quod corruptum esse uidetur:nam sagni pro sancti legitur:& id sentire uidetur Syllius ut sanctus dederit originē & sabus filius nomē ipsi sabinis:Strabo dicit sabinos esse indignas:& a sabinis esse picēos & sabellos p̄ diminutionem. Quid qui picene,describit nunc picenos qui sunt ad mare adriacum contermini unibris roti a sabinis:uoto uere sacro:ut scri. Pli,dicti a pīco marcio:qui uexillum ī sedis sabinorū illuc p̄fiscētū ex uoto:& ideo poeta alludēs ad historiā dicit pīcū saturni filiū demurātū posteā ī auē sui nominis a circe: amatorio poculo:& medicata uirga cōdidisse asculū & picene regiōt dedisse nomē:recusauerat pīcus ut est in fabulis amore circes quē illū terbaculo tetigit:ter carmina dixit:demurauitq̄ ī auē.picenoḡ ductor erat curio. Squamis,lorica squamosa. Equina,ex crinibus æquorū,ex qbus crīstā galleæ effinxerat horridāq̄ effecerat ut hostibus terrori esset. Nō æquor uerso,exercitū qui suo curiōe militabat:cōparat fluctibus marinis & etiā amazōibus q̄ in rīpis chermodōtis fluuii sese bellādo exercēt. Verso,cōmoto a uētis. Leuore.agiliore ad pugnā. Martia uirgo bellicosa amazoni. Thermodō est fluuius in pōto in cuius rīpis uagabānē amazones,de piceno sic scribit Strabo picenū iūtē post:umbriæ cluitates quē inter atimū anconēq̄ lacent extendē p̄fecti sunt piceni a sabinorū terra. Numane.numana oppidū a sicutis cōditū luxta mate ī scopulo ut autor est Pli. Cupræ littoreæ,cupra oppidū ad mare habebat quondam templum Iunonis Tuscorū edificiū qui Iunonē cuptam nominabant ergo a dea nomen accepit:ideo dicit illuc fumasse altaria:quoniam cupenses iunonis sacrī operabant. Q uis,quibus. Truentinas turres. Truentum est fluuius diuidens picenos a marrucinis qui adhuc retinet nomē:& labitur prope asculum:& urbs fuit illic eiusdē nominis de qua Syllius Intellegit dicens turres truentinas cū fluaine. Clypeata agmina,nam omnes ferebant clypeos rotundos ex ere qui solis repercuſu uibrabant. Vir.aeratæq̄ micant peltæ. Luce sanguinea.radiis solaribus. Ancon:ciuitas ad mare portu nobilis adhærēs cūnero,p̄montorio cōdita a syracusans fugientibus tyrānidem Dionysii: hēbas quondā in vertice promontorii ubi nunc est arx templum ueneris:ideo dicit luue,rhombum muneri datum. Domitiano captū ante domum ueneris quā dorica sustinet ancon:est hēc ciuitas uini & frugū feracissima:pœta dicit illic solitā tingi purpuram quod alii non tradiderunt:tingebatur purpura maxime tribus ī locis apud phoenices libyeos & lacones. Fucare,colorare. Colus,fila quē nētur colu. Sydone,i.purpura tyria & sidonia. Murice libyco,purpura getulica cuius meminit Pli.ex sanguine muricis tingitur purpura:unde muricē pro ipso colore ponit:murices autē sunt ex genere aquatilium quē testa integunt. Vomano,uamanus flu-

ulus agricōeti: labiē ppe adriā quæ mari adriatico nomē dedit: colonia fuit hēruscōḡ distabat q̄ a mari auto
re plinio.yii.milibus passuū. Ascli:asculū plecenū adhuc retinet nomē denominatiū a pico qđ hirsut̄ appellat alludēs ad plumas pici:culus auspicio id oppidū cōditū fuit:& denominatū picenū:& illū qui ferebat uxil lū appellat inclemētem:alludēs ad severitatē pici qui se circe amāti noluit indulgere. Inclemens:bellicosus:& asper. Vepicus puus pīcus:quoniā ex hoīe fuit diminutus in auē:ue particula aliquādo auget ut uehemēs ali-

Adria & inclemens hirsuti signifer ascli.
Vepic⁹ quōdā nomē memorabile ab alto
Saturno statuit genitor:quē carmīe cīrcē
Exutum formā uolitare per ethera iussit:
Et sparsit plumis croceū fugiētis honorē.
Ante ut fama docet tell⁹ possessa pelasgis:
Quis elis regnator erat:fluuiōq̄ reliquit
Nomen:& a lese populos tum dixit asilos.
Sed nō ruricolæ firmarunt robore castra.
Deteriore cauīs uenientes uētib⁹ umbri
Hos elis sapisq̄ lauant:rapidasq̄ sonanti
Vertice cōtorquēs undas p̄ saxa metaur⁹.
Et lauat ingentē pfundens flumine sacro
Clitūnus taurū:narq̄ albescētib⁹ undis
In tybrī pperās:tiniæq̄ inglorius humor.
Et clanis & rubico & senonū de noīe sene.
Sed pater ingenti medius illabitur amne
Albula:& immota perstrigit mēnia ripa.
His urbes arna & latis meuania pratis.
Hispellū:& duro mōti per saxa recumbēs
Narnia & ifestū nebulis humētib⁹ olīm.
Iuginū patuloq̄ iacēs sine mēnib⁹ aruo.
Fulgīnia:his pp̄lī fortē amerin⁹ & armis
uel rastris laudāde camers his sarsina diues
Lactis & haud p̄cī martē coluisse tudertes.
Ductor pīo uiros spnaces mortis agebat
Ore puer:pueriq̄ habitu:sed corde sagaci
Equabat seniū.atq̄ astu supauerat ānos.
Is primā ante aciē pīctis radiabat in armis.

quādo dimiuit, ut ueiūppiter.i.puus iuppiter:& uepicus
puus pīcus:hic fult filius saturni:cui formā humanā cīrcē
ademit. Statuit:dedit nomē ascuso pīceno. Fugientis:
pici qui fugiebat ui carminis a natura humana ad naturā
aus. Honorē croceū:pulchritudinē iplus pīci. Tellus.
pīcena reglo possessa fuerat a pelasgis quoī rex fuit eīs
q̄ eī fluui nomē dedit:hic fluuius pīcenos ab umbris di-
sterminat labēs iter anconē & senogallia in mare adriā-
cū, quondā erat terminus italīæ postea fuit rubico. Po-
pulos asilos:hoc singere poeta uidet cū nulla de hoc mē-
tio sit apud cosmographos. Sed nō ruricolæ:describit
nūc umbros qui usq̄ rauennā extēdebat quōdā & tibe-
ri dītmunt a thuscis appennino & eī fluui. a pīcenis si-
ta est umbria iter sabinos.thuscos & pīcenos. Umbriæ
gens antiquissima existimāt. Inquit pliniius ut quos ibros
a græcis putēt dictos qđ inūdatione terræ ibribus sup-
fūsset. habitabāt quōdā in caveris montiū. ideo poeta
dicit illos uenisse ex cauis mōtibus alludēs ad illoīz anti-
quitatē qua in mōtibus uitā degebāt cū plana aquīs nata-
rent. Nō deteriore robore:nō minoribus vīribus mili-
tum:elis ut dīctū est diuidit umbros a pīcenis:sapis ē flu-
uius ppe rubiconē & ariminū:metaurus fluuius umbriæ
qui labēs cōfragosus p̄ saxa fecat appēnīnū & in mare ad-
riaticū euoluit clarus cede asdrubalis. Vertice aqua.
Clitūnus:flouius de quo supra.labiē ppe meuaniam &
fulgīniā cuius aqua quondā loti tauri ioui capitolino ma-
ctabant ab his qui trīphabāt. Nar fluuius umbriæ sul-
phureus labiē ppe narniā & iterannē:& tyberi miscetur.

Tiniae:tinias est fluuius ppe meuaniam & clitūnū: quo
ut inq̄ strabo collectos fructus ex agri deuehebant sca-
phis in tiberim:iō appellat ipsum igloriū quoniā nō erat
navigabilis:nec hébat nomē cū eēt potius fluuius q̄ fluuius
clanis etiā est fluuius umbriæ. Rubico:est fluuius inter
ariminū & rauennā quōdā finis italīæ:ab eo.n.cisalpina
gallia iōpīebat. Senae:urbs cōdīta fuit a gallis senoni-
bus appellataq̄ est senogallia & adhuc retinet nomen.

Albula qui alio nomē dīctē tibris unibros ab hērūscis
diuidit:inflūunt in eum tinias & clanis augerurque aliis
postea numero.xl.inter quos sunt nar:& anto ambo nau-

gables labiē ex appēnīno in pīo ortu tēuls & mītis in cursu q̄vis subitis aliquādo icremētis augeat restagnat.
Interdū in urbe qđ cū accidit famē pestēq̄ portēdit. Perstringit:alluit mēnta romana imota tipa :q̄a lento
pedē fluit:& nō uexat ripā. Arna:oppidū umbriæ cuius nulla extat memoria:pliniius recēsens populos um-
briæ ponit etiā arnates. Meuania:ē urbs i plano sita nobilis ciue suo pīpertio & clitūno fluui q̄ a poetis cele-
brat. Lætis fertilib⁹. Hispellū ē oppidū umbriæ iter asilīnū & fulgīniā ad radicē montis sitū adhuc retinet
nomē. Narnia:urbs ubitæ i mōte sita:nomē accepit a fluui cū prius neqñū appellaret. Inginū:oppidum
umbriæ i loco palustri quōdā sitū iō dicit fuisse ifestū ac pestilēs pp̄ nebulas:strabo dīcti iuginū esse mōtē: hic acci-
pīc p̄ urbe:urbs certe & mōs eiusdē noīs esse debuit. Fulgīnia:urbs sita i medio cāpi q̄ est iter spoletū & peru-
siā quōdā sine mēnib⁹ erat:nūc aut mūris & gregie cīcta & edificiis ita ornata ut ubriæ ciuitates facile sup̄et.

Amerinus:ab amerino oppido umbriæ in mōte sito qđ adhuc retinet nomē. Camers:camertes sūt popu-
li umbriæ i mōtibus q̄ umbros a pīcēs diuidit:erāt camertes bōi agricolæ ac boni mīlites. Sarsina:retinet
etiānum nomen.nobilis copia lactis:ac plauto alumno. Tudertes:oppidū quod etiā nūc dicitur tudet i mō-
tibus umbriæ situm uersus hērūtiā a quo tudertes denominant̄ qui quondam ifuerunt bellicosī. Pīso:singit
hoc poeta ppter illū pīsonem q̄ postea fuit:& Marci antonii auspicio cōtra parthos pīfectus ē. Arsacidū:par-
thorum,arsaces ut scribit strabo libro.xi.Vir,scythiā invasit occupauit q̄:& ab eo parthorū reges arsacidæ dī-
& sunt. Sagaci:prudentiā ea quippe pītētē uidebatur habere prudētia senilem. Ignea gēma: lucidus la-

pis preciosus. Fuluo: auro monili: ut moris est parthorum. Iamq; per hetruscos: describit hetruscos. hetru-
ria diuidit a liguribus amne macra: & extredit usq; ad ostia tiberna ex altera pte contingit umbrs & sabinos.
uarios habuit quondam habitatores. pelasgos. s. & tyrrhenos qui ex lydia uenerunt. Thufci appellati sū græcorū
lingua a sacrificio ritu. Galbā: alludit ad galbā qui Neroni successit in impio & factus imperator auctore tran-
quillo stēma in atrio pposuit quo paternā originē ad iouē maternā ad pasiphaen minois uxorem refetebat. ad
hāc igit iactantiā poeta respexit. Ordīt: ichoat & datinītū. Clati patres: quoniā familia sergiōz clarissima
fuit: quā galba īperator illustriorē reddidit: & sergius galba cōsularis tempoz suoz eloquētissimus. Cere: op-
pidū hetruzā adhuc retinet nomē: prius uocabat agilla.

causam nominis lege apud strabonē. Cortona: oppidū hetruzā domus tharcōtis: ut ait poeta: a quo tarquinii op-
pidū nomē accepit. hic ciuitates. xii. cōdidit. Venerat. n.
ex lydia cū tyrrheno. ab inēunte ætate canus fuit: quare il-
lius prudētia significabat: Cortona nō multū distat ab ar-
retio & lacu pulino. Supbī: nobilis & clari. Grauisca:
oppidū ad mare sitū qd' ab aeris graultate nomē accepit.
Vir. intēpētas grauiscas appellat. Alsiū: oppidū nō lō-
ge a pyrgis in ora maritima conditū ut uult poeta ad imi-
tationē Vir. ab aleso agamēnonis auriga seu filio: ut qdā
uolūt Vir. hinc agamēnonis troiani nois hostis: curru tū-
git alesus equos. Argolico: græco. Fregenæ: oppidū p-
pe alsiū obessum paludibus: ideo at cāpo squalente idest
iculco & paludosō. Fesula: oppidum in mōte supra flo-
reatiam quondam erat domiciliū augurū: ideo dicit ipsam
fuisse interpretē fulmīnīs. i. cognouisse quid tacta de cæ-
lo portenderent p aues. Sactis altis: aubus faciētibus au-
gūtium. Clusinū vulgus: clusinū oppidum hetru-
riæ adhuc retinet nomē ubi regnauit porseña, qui roma-
nis timorē icussit cum tarquinos pulsos in regnum repo-
nere uellet: & ianiculum occupauit. Superbos: tarquini-
um superbū & filios. Luna: oppidum hetruzā uersus li-
gures amplissimum habens portum, græci auctore stra-
bone portum & urbem selenes idest lunæ appellat: urbs
non sane magna: portus uero magnus est & pulcherri-
mus multos intra se portus amplectens magnæ prosun-
ditatis: ut omnium qui quondam maris imperium tene-
bant facile receptaculum fieret. Illic effodiuntur marmo-
ra candidissima & translucida. Niuels metallis: marmo
re lunensi albo. metallum significat uenam: ex qua exci-
ditur autum argentum es marmor & cætera: id genus.

Exegit: emisit. Vetulonia: oppidum hetruzā unā
ex. xii. conditis a tarchonte memoriae proditum est inquit strabo triumphalia ornamenta Insigniaque consula-
ria & omnium magistratum. ornamenta tomam ex tarquinis allata esse. Virgas. sacerdes. tubas. lactorumq;
ritus. augurla & musicem. Dionysius quem alii sequuntur: scribit hæc ornamenta totius hetruzā consensu al-
lata fuisse tarquinio prisco in signum pacis: ornamenta data a thuseis fuerunt: sceptrum eburnum in culus ver-
tice aquila erat. sella curulis eburna: corona aurea prætexta Insigne magistratum. Vestis triumphalis
quæ picta erat. uicti hetrusci regum suorum insignia tarquino attulerunt quibus reges romani usi sunt & con-
sules & prætores aliqui dicunt hæc insignia fuisse accepta a romulo. poeta non sine ratione dicit ueruloniam
dedisse ornamenta. quoniā erat regia regum hetruscorum & illarum urbium caput quæ & populonia dice-
batur. Virgilii populoniam matrem appellat: sita erat in promontorio. Meonæ gentis: hetruscæ quoniā
meonii tenuerunt horroram: ut dictum est. Tacito terrore: nam secures uisæ tertorem omnibus incutiebat
quanvis nihil dicerent. præferebantur quippe ad terrorem etiam fasces quibus supplicio afficiebantur nocen-
tes. Curules sellas: prætorum & edilium curulium. erant enim aediles populares & curules qui reddebat tu-
ra & de quibusdam rebus proponebant edicta. unde est aedilitium edictum in libris digestorum. & horū di-
cebatur maior aedilitas. lege plutarcum in uita Marii. gællius ait libro quarto senatores qui curullem magi-
stratum gessissent curru in curiam uehebantur honoris gratia. In quo curru sella esset: supra quam considerent
quæ ob eam causam curulis appellaretur. Princeps: prima. Ostro: purpura. quoniā prætexta quæ erat in
signe magistratum dicta est quoniā purpura prætexebatur. ideo dicit poeta prætexult ut prætextam Intel-
ligere: Macrobius ait: nullus hostilius debellatis hetruscis sellam curulem lictores: & togam pictam atq; præ-
textam: quæ insignia magistratum hetruscorum erant: primus ut romæ haberetur instituit: sed prætextam
illo circulo puerilis nō usurpabat ætas: erat enim ut cætera quæ enumeraui honoris habitus lictores apud an-
tiquos serebant fasces: apparitores uero secures. Aere: tuba ænea quam romani acceperunt ab hetruscis.

Arsarcidū: & fuluo mīcat ignea géma mōi
Iaq; p hetruscos legio opleta māiplos. Cli.
Rectorē magno spectabat nomine galbā:
Huic genū orditur mīnos inuisaq; tauro
Pēsiphæs: dariq; dehinc stat ordine patres
Lectos. cere uiros lectos cortona superbi
Tarcōtis dom⁹ & ueteres misere grauisce.
Nec non argolico dilectum littus aleso
Alsiū. & oblessæ cāpo squalente fregenæ
Affuit: & sacrī interpres fulminis alis
Fesula: & antiqu⁹ romāis mēnib⁹ horror
Clusinū uulg⁹: cū porsea magnæ iubebat
Neq; pulsos romæ īperitate superbos.
Tunc quos a nūc exegit luna metallis
Insignis portu: quo non spacioſior alter
Innumerā cāpisse rates: & claudet pōtū.
Meonīæ decus quondam uerulonīa gētis.
Bissenos hæc prima dedit pcedere fasces.
Et iunxit totidem tacito terrore secures:
Hæc altas eboris dcorauit honoř curules.
Et princeps tyrio uestem prætexuit ostro.
Hæc eadē pugnas accēdere protulit ære.

Nepesina, nepe oppidum prope sursum quod adhuc retinet nomen. Equique falisci: equum faliscum oppidum in via flaminia culus ruinæ adhuc visuntur: & vestigia corrupto uerbo apud Strabonem: habet enim im pressus codex eaci sifaliscum. Virgilius dicit & quoque faliscos. Flauina, oppidum fuit hetrutæ quæ iterum dit. Sabatia stagna sunt ad mare prope romanum quorum meminit Strabo: Lacus cimini & sylua est iter rōcio nū & ulterium: nunc dicitur lacus uicissim sylam Fabius peruviam fecit Romano militi. Virgi. & cimini cum monte lacus: Sutrium adhuc retinet nomen oppidum uerustissimum distat ab urbe. xxiiii. mī. pass. Sora ete. mons phœbo sacer: in confinitis sabinorum: & thuscum: ideo poeta dicit hetruscos frequentare soracte in ea parte scilicet montis quæ uergit ad thuscum: quoniam in altera habitant sabini. Codone. pelle. nam codon significat pellem feræ crudam. Lycios arcus. appollieos alycia ubi appollo colebatur: hi populi habebant hastas & damnabant arcus. Cautum. mātum & tectum. Marsica pubes. post truentum fluulum asculi de quo dictum est ad meridiem sunt marrucini: frentani: uestini: peligni: & marsi contermini latini: qui quondam hellicos fuerunt. & a Virgilio inter acies italæ populos in primis commemorantur his uerbis: Hæc genus acre virum marsos pubemq; sabellam. Aduersabantur etiam serpentibus quæ admodum psylli in aphyrica & oblongenes in insula cypro: callebant etiam uires herbagrum quæ plurimæ in multis montibus gigantur. nomen acceperunt ut voluit Plinius a marso circes & ulyxis filio. Syllius dicit denominatos fuisse a marsia qui cum appollie certauit: & uictus non grauit ad populos quos a se marsos appellauit. aliqui uolunt appellatos a marsia duce lydorum qui illuc condidit archippe oppidum haustum quondam a fucio lacu. Hianus autore apuelio pater fuit marsiæ eumque musicen docuit: erat marsias uultu ferino trux: hispidus multi barbus: spinis & pilis obsitus: marsias est fluuius phrygiae a pud celenas in cuius ripis optime harum dines ad cantum nascuntur. ideo nata est fabula de marsia musicos. Anguitia soror fuit circes & medea filia & et regis colchorum & tenuit loca uicina fucino qui est lacus apud marsos: docuitque marsia remedia aduersus serpentibus: carminibus eos sopire & tactos carmine: & suetu leuare: docuit etiam magicem deducere lunam e celo quod in primis exercuerunt thessalæ mulieres unde thessalicus rhombus apud poetas & atraciam artem idest magiceen thessalam apud Papinum in thebaide. Cantare. carmine immittere somnum serpentibus. Hebetare. obtulsum reddere ut nocere non posset. Prolem. filiam. Mala gramine. herbas ueneficiis aptas quas herbas nocentes appellat Horatius. Domare. uincere & liberare laesos tactu. Excussisse. deduxisse ut herbas despumaret ueneficis preparata. unde Iuuenalis notans garrulitatem mulierum ait: Una laboranti poterit succurere lunæ: & Papinius. Qualis per nubila phœbes a tracia rubet arte labor: & Horatius in sermōibus: serpentibus atque uideres infernas errare canes lunæque rubent. Ne foret his testis post magna latere sepulchra. Meruentior. metuens comparatum propositio: nam timebat apollinē. Phrygios crenos. id est locum & uallum phrygiae in qua uictus fuit marsias ab apoline quæ aulocrene dicitur auctor Plinio ppe urbem cele nas: Plinius ait marsias ibi creditur ortus ac paulopost conditus. Vbi certauit tybiarum catu cum apolline au locrene uocatur uallis. Lucanus: & quæ tua numia pallas. Lugēt damnate phœbo uictor celene: & Herodotus libro septimo scribit apud celenas fuisse pellem marsiæ detractam ab Apolline formatam in utrem. Loton. lotos arbor exqua optimæ siebant tybiæ Mygdonia est prouincia phrygiae ubi fuit patria marsiæ: ideo tybiæ marsiæ appellauit loton mygdoniam. Pectine phœbi. plectro: & cythara apollinea. Superatus loton. I. uictus ab Apolline in certamine musices. Marruulum. oppidum marsorum conditum a marro caput erat marsorum. Alba. urbs in aedito loco sita: ubi plurimæ antiquitatis monumēta extat: pomis abudat & ppter siccitatem soli non magnâ uim habet tritici: distat nunc a fucino lacu tribus milibus passuum quondam erat ppter quorū: cū fucinus ad ueterē ripā se extederet & ante agri essent desiccati emissario claudii principis. Interior. uersus latinos. Vdos. perfusos aqua fucini qui quodam excrescebat in cāpos albēses: ut uetus ripa ipsius restat occupabatur uicini agri icremētis aquaz: quæ p. vii. annos siebant: aliqui ex romanis uoluerū effosso mōte lacū emittente in lyram annem: si agri siccati cōcederēt: claudius princeps emissarium fecit magis: ut iquit Trā quillus spe gloriæ q̄ cōpēdii: ager albēsis cum sit glareosus nō multū ē aptus cereri sed potius: croco & pōis: alba: quodam numerabatur in tet urbes latinas: Ideo dicit Strabo alba marsis finitima: oppidulum quod cesas.

appellant indigenæ meum natale solun. quatuor milibus passuum ab alba distat: ad radices montis situm: i
quo dictamnū nascitur: hæc dixi ne i gratus erga patriā uiderer meā: qua nil mihi est iucundius: nil antiquus.

Acer pelignus. peligni sūt post mārchos: quoꝝ caput nunc ē sulmo patria Ouidii: sita ē ea urbs i plāo circun
data mōtibus: aquis irrigua quibus locus ille in æstate amenus efficitur. in hyeme autem frigidissimus: Qui-
dius appellat sulmonē aquosū. Acer. bellicosus. Vtinus miles sanguine. i. qui erat ex castello sanguinis: quod
adhuc retinet nomē & celebre est: nūdiniſ quæ illīc quot
annis celebrātur: poeta dicit castellum sanguinis habuiſ
se originē a calibus: quæ sūt in campania nomenque for
titæ sūt a calai conditore ut cāl Syllius: a calibus uinum
calenum dicitum: ubi etiam autore Catone i te rustica fie
bant optimi cētones: calais fuit filius boreæ: & orthiae fi
liae erithet atheniēlis: quā rapuit boreas siue thraces no
mine boreæ. Vnde Ouidius i heroidibus. Nomine cæ
perunt aquilonis erithida thraces. & alibi. Tam gelidus
cū ſis: nec te tamen i pobe quondā. Ignibus attēs icaluis
ſe neges. Geticis. threicis quoniam geræ mixti fuerunt
thracibus. Vago. quoniam uēti uagātur. Vestina iuuen
tus. uestiniſ sūt cōtermiſ pelignis: & marruciſ: qui uſq;
ad truentū extenduntur ex alto latere sunt confines ſan
naſtibus & campanis: apud uestinos erat quōdam copia
casei qui uestinus appellatur: de quo Martialis. ſi ſine car
ne uoles ſeracula ſumere frugl. Hæc tibi uestio de grege
maſſa uenit. ifſcellum ſuit oppidum uestinorum. Pinnā
uirentē. pinnā adhuc retinet nomē quoniam dicitur ciuit
tas pinnæ utbꝫ uetustissima ultra pelignos uetus mare
adriacum clara oliuetis & olei copia ac pascuis: ideo pīnā
uirentem appellauit. Auella. oppidum uestinorꝫ a quo
auellana dicitur autore Macrobio: habet etiā ea urbs pa
ſcua uiridia: & quæ attonſa ſtatim reſurgunt. Marrucia
ſimul. marruciſ & frentani accolunt oram matis adriaci
uſque ad populos: & ab alto farere pīcēos: a quibus trū
to fluuiſ ſeparantur: frentani dicuntur a frentao oppido
quod erat prope theāum appulum. Corfini. corſiniū
caput aliquando pelignorum fuit quod ſannites cōmū
uniuersis demonstrantes trāſlatō nomine italicam appel
lantes contra populum romanum receptaculum propu
gnaculumque cōſtituerunt. Syllius corſiniū aſcribit mar
ruinī. Magnum theate. theate caput fuit martucino
rū. ideo ait magnū. adhuc retinet nomen. dicitur enī ciui
tas theatīs. Sparus. eſt telum agrestē ſhabebant etiā fun
das quibus aues ex aere deiiciebant. Obit. circundat.
Iam uero quos diues opum. post lyrum amnem eſt
campania dicta a capua: quoniam in campania erant populosæ urbes: quæ capuam perinde ac eatuam caput
appellarunt: ſeſſil regiō uini prætantia & tritici. unde Plinius ait hinc ſeſſil illa campania: quam ueteres di
xerunt ſumnum liberi patris cum cerere certamen. Toto tractu. tora regione. tractus proprie dicitur con
uallis. Osci fuerunt populi campanæ antiquissimi & linguam per ſe oscam habebant ex qua & quibus
dam aliis facta eſt romana. Sinuella. adhuc retinet nomē habens aquas callidas uoluptati & curandæ ual
itudini aptas. ideo ſinuellam appellaſt ſepentem. Vulturnum. oppidum & fluuiſ eiusdem nominis in cam
pania. Amycle. in campania de letæ fuerunt a serpentibus autote Plinio. ideo poeta dicit silentia illas euer
tisse: quoniam nullo clamore hostium deleræ ſunt. quare Virgilius tacitas dixerit amicas ſerulus rationes re
fert. Fundi ciuitas campanæ adhuc retinent nomen. Caeta. appellata eſt a curuitate littoris: quoniam
lacones qui illi habitarunt caeta curua appellant. alii qui uolunt denomiñatam a nutrice ænæ. illi regnauit
Lamus rex leſtrigonom: a quo lamiarum familiā Romæ. Horatius i carminibus. Heli uerusto nobilis ab la
mo. Domus antiphate. i. phormiæ: nam phormiis regnauit antiphates rex leſtrigonom: phormias Lach
nei condiderunt: Plinius ait: post Cateram eſt oppidum phormiæ antiqua leſtrigonom ſedes. Compreſſa
freti. quoniam eſt ad mare inferum. Linternum. oppidum eſt prope ſinuellam habens ſtagna & paludes.
Cumæ. oppidū cāpaniæ cōditū a chalcidēſibus qui ex euobia uenerāt & ēt cūeis a qbus nomē accepit: claq
oraculo ſybillæ quā cumæ aſſellat & ſeſſo Apollinis qđ dedalus posuit: iō uir. arce cumæ chalcidicā aſſellat
pp̄e cumas ē pallinaria ſylua: alii uolūt cumas a fluctibus dīctas: cymata. n. græce fluctus dīctas latie. Nu
ceria. oppidū cāpaniæ adhuc retinet nomē. Gaurus. op pīdū ad mare cum optima ſtatione nauium eripileſ
etiā dicitur. idest bona nauigantibus: Papinius in ſyluis: & placidum limen numenque euplea carinis etiā eſt

Illic gaurus mōs uitibus cōsītis. Idē papīnius. Spectat & Icaro nēorosus palmitē gaurus. Naualibus:naua le dicitur p̄prie locus i quo naues sunt:& continentur priusq̄ in aquā deducā ut. Prole dicarchea.i. puteola nis colonis:pureoli prius uocabanī dicharchia. quoniā ea ciuitas quondā iustissime regebat. Inde a p̄teoꝝ frēquētia nomē accepit:ut aliqui uoluerunt:ab aquaꝝ putore quaꝝ sulphureꝝ p̄ totū illū tractū scaēt. Graſla parthenope:neapolis quā cumet:ide chalcidēses icoluerūt & ex p̄thecesis athēisq̄ ueniētes. Vnde nea-

Prole dicarchea multo cum mīlīte graīa
Illic parthenope ac p̄cēo non peruia nola
Alife & clanio contemptæ semper acerræ
Sarrastis etiam populos totasque uideres
Sarni mītis opes:illīc q̄'s sulphure pigues
Phlegrei legere sinus misenus & ardens
Ore giganteo sedes rhacea bai.

Nō p̄chye non ardētem sortita typhoea
Inarime non antiqui saxosa telonis
Insula:nec paruīs aberat calatia murīs
Surrentē & pauper sulci cerealis auella
In primis capua heu rebus seruare serenīs.
Incōulta modū & paruo peritura tumof.
Lectos rectoris formabat scipio bello.
Ille uīris pīla & ferro circundare pectus
Adidderat leuiora domo de more parentū
Gestabat tela abustas sine cuspipe cornos.
Aclidis usus eat:factaeq̄ adrura bipēnes.
Iple inter medios uenturæ ingētia laudis
Signa dabat:uībraꝝ sudē trāsmittere saltu
Muralis fossas undosum frangere nando
Indutus thoraca uadum:spectacula tanta
Ante acies uirtutis erant:sæpe alite planta
Ilīa perfoſſū & campi per aperta uolātem
Ipse pedes praeuertit equū: sæpe arduꝝ idē
Castrorū spatiū & saxo trāsimisit & hasta.
Martia frons facilesq; comæ pone retroq;
Cæſaries breuior:flagrabant lumina miti
Aspectu gratusq; inerat uisētibus horror.
Affuit & samnis nōdum uergēte fauore

polis.i. noua ciuitas appellata:& ideo graiam partheno pen appellauit:hoc nomē a parthenope una ex syrēibus sortita ē cuius sepulchrū neapoli ostēdebat. Nola: clara ciuitas adhuc nomē retinet quā hānibal post pugnā cā nensē expugnare adortus a Marcello q̄ erat itus a muris pulsus fugatusq; ē:tūc primū Hānibal didicit se posse i ita lia uinci. nola ē p̄pe uesuvīū mōtē q̄ nūc dicit mōs sāmæ ubi nascit̄ uīnū græcū:arsit ille mōs iperante lito.i qua cōflagratiōe duo uīti clarissimi desiderati sunt. Sale ius basius & Plinius q̄ naturalē scripsit historiā. Poēo: Hān bali. Aliphe:oppidū cāpania: & ē acerræ q̄s clanius amnis undatiōibus ifesta. iō dicit Virgilii:& vacuis clānius nō æquus acerris. sūt aceræ p̄pe nolā:& nuceriam.

Sarrastis populos:Sarnus fluuius adhuc retinet nomen a quo sarrastes populi:ideo poeta mītē appellat : sarnū quoniā nō est preceps i cursu nec accolas iundationibus uexat. Phlegrei sinus:cāpus phlegreus ē i cāpania i quo hercules:ut uolūt fabulaꝝ p̄pe acherusiam paludē deleuit gigātes & a pōpa triūphi pompeis oppidum appellaute quod ideo fictū ē autore Strabōe quoniā tetra illa suapte uirtute præliorū cōstatix erat. sulphureus ē ille tractus ideo calidas habet aquas & aliquādo naturali icendio fla grat. Misenus:ē pmontoriū p̄pe cumas denomiātum a mīfēo comite æneæ ut placet Virgīlo. Sedes bai: ba ius locut̄ ulyssis ithacensis nomē dedit bai ubi erāt balneæ ab oībus celebratæ singūt poetæ typheum gigante fulmine deictū sub his locis else sepultū. Ithacea: ab ithaca partia ulyxis. Prochyta:ē iſola ante ausenum p̄pe quam ē iartine quæ & ænaria dicitur a statioē nauium æneæ sub qua diciē sepultus typheus ḡgas. Insula telonis:capreae ubi telon ut dictū ē regnauit: saxosa ē iſula nō p̄cul a neapoli. Calacia:oppidū cāpaniae p̄pe furentū. Vnde pocula quondā afferebātur. Martialis. Sut rentia bibis:nec myrrhīna picta nec autum. Sume dabūt calices hæc tibi uīna suos. Auella oppidū non procul a nuceria q̄ angustos habet campos ad triticum ferendū.

Capua est caput campaniæ ut dictum ē quæ fortunæ indulgentia elata post pugnam cannensem descivit ad p̄enos. Setenīs:prosperis. Modum: mēsurā. Prauo tumore: superbia ut habebimus demum romanī campa nos ui subactos calamitatibus affecerūt:& eorum agros sorte diuſerūt. Scipio:q̄ postea cognominatus ē aphričaus:hos populos formabat ad præliū:& uoluit ut pīlis.i.hastis ueterē. Ferro:horace ferreo de more parētū. nā campani gerebat tela leuio. Virg. de cāpanis ait. teretes sūt aclides illīas rela:sed hæclēto mos ē aptare flagello. acliſ est telū breue q̄ amēto iuvaſt. Ad tu ra:ad uīlū turis & arigulture ipse Scipio quē laudat poeta: Vibrare:uībabat. Mutales:fossas mureꝝ. Vā dū:fluuiū. Alite plāta:pede celeri.i.cursu supabat equū q̄ admoris calcaribus ipellebat ad cursū. Præuertit: trāslī. Vir. dixit uolucrēq; fuga p̄uertit ebrū.& horatius i sermōibus. illuc pueramor.i. trāseamus. Spaciū distātia quæ erat ab uno latere castroꝝ ad aliud. Martia:bellicosa & severa. Faciles:molles n̄ retoritæ. Flagrabant lumina. ad imitationem Virgili tribuit hoc Scipiōi poeta qui de Augusto sic cecibit i octauo. geni nas cui tēpora flammas Lēta uomunt. Suetōius de oculis augusti sic scribit. Oculos habuit claros:& nītidos q̄bus etiam existimari uolebat inesse quiddā diuinī uigoris gaudebat q̄ si sibi acrius intuēti quasi ad fulgorē solis uultū suū submittet̄. ad quod alludit syllitus dicens:gratusq; ierat uisētibus horror. Affuit & sāni:descrit̄ nūc samnites q̄ sūt post cāpanos orti a sabinis uoto uete sacro. ide sabelli dicti p̄ dimiutionē opicos q̄ uicāti habitabāt elecerūt sedesq; illīc posuere suas. nūc ad bellū uenerūt p̄ romanis sed ignominiæ acceptæ cum s. sub lugū missi sūt illīs i mētē uēiebat. post cladē ad cānas defecerūt ad Hānibalē. L. sylla tandem eos deleuit

Veteri ira. samnites bellum gerentes cū romanis. I. Verurio calvino. & sp. Verurio const. ad furcas caudinas quæ sūt ī samnio exercitum romanum īsidis: & fraude locorum cōcūentū cū magno romā nominis dedecore sub iugū miserāt: & ipsos cōsules ppe semiūdos. Inde papyrius cursor samnites magno prælio uicit. & ut ignominia accepit amuleta seruit septem milia hostiū sub iugū misit: & adempta signa recuperavit & pontius herenai filius samnitum imperator ut cōsulū ignominia expiatet sub iugū cū cæteris missus ē. aliqui dicunt nō a papyrio sed a L. Cornelio dictatore samnites

sub iugū missos fuisse. hæc autē erat uetus ira quā samnites habebant erga romanos. Batalū mucræ & bouianū fueront oppida samnitum. bouianum sicut oppidum caput samnitum opulentissimum armis urisq. inde bouiania lustra dicit. i. sylvas: & pascua. lustra sunt scubilia ferarum: latebæ. Exercent. fatigant uenando & colendo.

Caudinis faucibus. furæ caudinæ sunt ī samnio. saltus duo sunt iquit Litus alti agusti syluolique: montibus circa ea perpetuis inter se iuncti. iacet iter eos satis patēs clausus in medio campus herbidus aquosusq. per quem medium est iter. sed antequam uenias ad eum intrandæ pīmæ angustiae sunt: & aut eadem qua te īsinuaueris retro repetenda via est: aut si ire porto pergas par aliū saltum arctiorem impeditioremque euadendum. Rufre: esernia: & herdonia fuerunt oppida in samnio: samnites nūc dicuntur beneuentani. Brutius haud disper animorū: brutii sunt post samnites usq. ad fretū sicolū ita denominati autore Strabone ad cōtumeliam a lucanis quorum fuerāt pastores a quibus aufugerunt: nam brutius ligua lucana significat rebellem. Trogus tamē dicit denominatos fuisse a brutia muliere quæ illis tradidit lucanorū oppidum. lucā sunt finitimi bruttiis: quorum caput erat detilia condita a phloctete. lucani habuerūt originem a samnitibus. hirpini sunt finitimi lucanis: qui eriam samnitica gens sunt: & ex luppo nomen accepertunt: qui illis in deducenda colonia dux oblatus est. Lupum enim samnites uocant hirpum. Additur his calaber. calabria di

cta est etiā messapia a messapo duce. & peuetia a peuento frater cōnotri: qui uenles exarcadia ī apygii montibus cōsedidit. cōnotrius uero ī alia pte itahæ: qui uergit ad mare tyrrhenū. & a se denominauit cōnotros. Quondam hæc regio magna græcia dicta ē Salentini sūt polt appulos apellati a fallo. i. mari. In quo idomeneus uētēs ex creta cū illyricis amicitia inuit. Coaluerūt enī salentini ex creta illyrico: & italia. Brūdusū. eū oppidum in finibus italicis uersus pelloponnesum. portu nobile. nomen accepit a situ & natura loci ac portus: forma enim ipsa cornibus ceruini simillima est. lingua quippe messapiorum brundisium dicitur caput cerui. Cethego audact. alludit ad illum cethegum qui in templa publicam coniurauit una cum aliis corruptissimis ciuibus duce catilina. & tandem in carcere tuilliano necatus est. Indiscreta. indiuisa. quoniam erant omnes permixti. Leucosia: insula est ī regione ad sinum possidoniatem. nomē ab una ex syrenibus sortita. Picentia. erat caput pleuentum qui sunt prope lucanos & samnites. pestum oppidum lucaniae aliter possidonia dicitur. ubi rosaria bis in anno geminabant. Vnde Martialis biferique rosa ria pesti. Cerille. oppidum picentum quod Hannibal delevit cum nimia pertinacia romanorum amicitia coleret: & illis fidem seruaret. Syllarus. est fluuius inter picentes & lucanos: cui proprium illud inesse tradiatur inquit Strabo: ut in eius aqua in deuissa utrgulta durentur in saxum forma tamen: coloreq. seruato. Inolescere. indurari salernum oppidum Paulo supra mare quod pugnax ideo appellant quoniam romani propter picentes lucanos: & bruttios salernum custodiæ gratia muniuere. Falcatoz curuos istat falcis Vir. Falcatoz quominus enses. Buxentū. est oppidum lucaniae: a quo buxentia pubes: ipse cethagus. Exertus nudatus. Gētili more. quoniam cethagi nudo humero ibant ad bellū. unde cinctuti dicebātur: hic mos auspicū habuit a L. cethego q̄ i pugna usus ē humero exerto. Luca. Exertiq. māus uelana cethegi. Duro. aspo quoniam nō timebat frena. Robur suuēte: & suæ. i. ipse cethagus exercebat ī ore eq. duro: & nō parēt lupatis. Vos ēt attritæ: describit nūc gallos cisalpinos quos dicit bello attritos quoniam huius regiōis populi gallicū antea pertulerāt furore: & ī trālitū Hānibal multa incōmoda acceperāt. Desolatae. destitutae & exauustaे uiris in bello desideratis. eridāus alio noje dī padus: q̄ ut scripsit sceptius metrodorus nomē accepit a picea arbore quæ

Ad pœnos: sed nec ueteri purgatus ab ira. Qui batalū mucrasq. metūt bouiano: q̄q Exercēt lustra: aut caudinis fauicib⁹ herēt. Et quos aut rufre aut quos esernia: quosue Obscura īcultis herdonia misit ab agris. Brutius haud disper aiorū: unaq. iuuēt. Lucanis exīta iugis: hirpinaq. pubes Horrebat telis: & tergo hirsuta ferarum. Hos uenatus alit: lustra incoluere sitimq. Auertunt fluuiō: somnīq. labore parātur. Additur his calaber: salentiæq. cohortes. Nec nō brundusū quo desinit itala tellus Parebat legio audaci permitta cethego. Cui socias uires atque indiscreta maniplis Arma recēlebant: nūc sele ostendere miles Leucosie e populis: nūc quē pīcentia peste Misit: & exaultæ mox pēno marte carillæ Nūc silar⁹ quos nutrit aq̄s quo gurgire tra Duriciē lapidū mersis iōlesceſ ramis. (dūt Ille & pugnacis laudauit tela salerni. Falcatoz enses & quæ buxentia pubes.

Aptabat dextris irrasæ robora clauæ. Ipse humero exertus gētili more parentū: Difficili gaudebat equo: roburq. iuuentæ Flexu cornipedis duro exercebat ī ore. Vos etiam attritæ desolataeque uirorum Eridani gentes nullo attendente deorum

pluria ē ad ipsius fontē & a gallis pades dicit. Inde cū phaetō q̄ & eridanus dicit̄ ardēs i ipsū decidisset erida
nus appellatus ē. Votis, desideris. Placēta quassata bello: quoniā ppe placentiā Hānibal uicit romāos ut
dicit̄ est. quā expugnare etiā tētauit. placēta: & mutia retinēt adhuc nomē. Mātua urbs i signis Vir. alīno: iō
dicit ipsam esse domū musar̄. Cātu andio. tuba Virgiliana. quoniā Andes uicus ē distās a Mātua duobus
mīlibus passuū quē pletulas nūc appellāt: Vbi natus ē Vir. ut scribit Valerius pbis. Plectris smyrneis. ho

Votis tunc uestris: casura ruistis in arma.
Certauit mutinę quassata placentia bello.
Mātua mittenda certauit pube cremonæ.
Mātua musar̄ dom⁹: atq; ad sydera cantu
Euecta ādino: & smyrneis emula plectris.
Tū uerōa atesi circūflua: & undiq; sollers.
Arua coronantē nutritre fauentia pīnum.
Vercellæ fuscique ferax pollutia uilli.
Et quondā teucris comes i laurentia bella
Hocni prisca dom⁹ puiq; bononia rheni.
Quiq; graui remo: limosis segniter undis
Lēta paludosæ pīcindunt stagna rauennæ.
Tū troiana man⁹ tellure antiquitus orti
Euganea profugique sacris atenoris oris.
Nec nō cū uenetis aquileia supfuit armis:
Tum pernix ligus & sparsi per saxa uageni
In decus hānibalis duros misere nepotes.
Maxima tot populis rector fiducia brutus
Ibat: & hortādo notū accēdebat in hostē.
Læta uiro grauitas: & mētis amabile pōd⁹
Et sine tristitia uirtus non ille rigoris.

metris uetsibus. smyrna ē ciuitas meoniæ i asia pīia Ho
meri quē Vir. imitatus ē: & æquauit. ideo dicit luue. du
biā faciēta carnia palmā. æmulus dicit̄ eiusdē rei studio
sus. Verona ē ad radices mōtiū ultra quos habitant ger
māt: quā atesī fluuius īgredie: & magnā ipsius partē am
bit. ideo Veronam atesi circūflua dicit Verorie adhuc ui
siē amphitheat̄ cū gradibus. Fauētia. ē urbs Inter forz
Liui. & forz Cornelii. i. imolā. In agro fauētino quondā
erāt pīnus: quae agris ornāmēto sūt. Vercellæ. urbs ad
huc retinet nomē. ubi erāt aurifodinæ. Pollētia. urbs o
ues nigras & ad lanā optiās habebat: iō ait pollētiā eē se
racē fūsci uilli. i. lanæ nigræ. uillus significat pilū. Inde uil
losū aial pilosū dicimus. In laurētia bella. quæ fuerūt in
agro laurēti iter Turnū & æneā. Hocni prisca domus.
hocnus filius fuit tyberis & mantus filiae tyberis uatis
thebāi. habitauit prius i his mōtibus i qbus tybris elus pa
ter oritur: & hæc erat patria domus hocni qui & bianor
dictus ē: a quo arbitror denomiātū eē oppidū biāgor qđ
ē ppe Bononiā. hocnus cōparata manu fuog i subsidiū
æneæ pfectus ē. unde Virgi. i decio canit: Q uin. et pa
triis agmē cīet hocnus ab oris. Fatidicæ mātus & thūci
filius amnis: discedēs ex his mōtibus q sūt iter Bononiā
& Florentiā. hocnus i loco plano urbē cōdidit & a nomi
ne matris mātua appellavit. ideo dicit Vir. Q ui muros
matrisq; dedit tibi mātua nomen. Mantua coaluit ex thu
scis thebanis: & uenetis unde Vir. cāit. Gens illi triplex.
Bononia: oī felsina dicebaē ad radices appēnini: eratq;
princeps hettūrīæ ide facta ē romanog; colonia nomē ac
cepisse arbitror a boīs barbara lingua nomie paulū uiola

to: quoniā in eo tractu boī habitarunt quoq; tribus cētum &. xii. suisse scriptis Cato i originibns. claris uiris
Bonōla cēsēt. & i primis Ruffo poeta eulius mortē deplorat Martialis. rhenus ē fluuius Bononiæ cuius pars
urbē nūc īgredie i cuius tipis calamī nascitur sed sagittis aptiores q̄chartis. paruū rhenū bonōiēsem appellat
ad pīam rheni germanici. Rauēna. inter paludes posita est a labinis cōdita: quondā illīc erat optima gladi
torū educatio. Tū troiana manus. nunc de euganeis. & patauinis loqui: qui ab Antenore Troiā habuerūt
originē qui euersa Troiā mare cōscendit: & heneti cū eo qui occiso eorū rege philomene ad Troiā Anteno
ris auspicia sequuti sunt: supato & geo mari ionīū īgressus ad littus ad intimū maris adiaci sinū puenit & eu
ganeis qui ea loca icolebant pulsis patauiū cōdidit: & ab heneti ueniē dicti sunt. h. mutato in. u. cōsonum:
ut heneti: ueniē: Strabo tamē suspicā hortos esse hos populos a uenetiis q sūt ad oceanū gallicū: euganei sūt
appellati a fistaria & nobilitate generis. Inde qui honestos habet natales eugenius dicit. Sacris oris. fatali
bus. Profugi. a Troiā. s. unde ad euganeos nauigauit. Aquileia. urbs ultra fines Venetiæ cōdita a romāis
cōtra iminentes barbaros. Tū pernix ligus. nunc describit ligures qui sunt iter galliā & thūciā quorū caput
Genua est incolunt montes: quondā uiscatim habitabant terram arantes asperniam. fatigātesque lagonibus:
ideo dicit uagenos liguriæ populos esse sparsos p̄ saxa: quondā ligures nō multū equo militabāt: sed pedites i
tumultuariis præsertim pugnis optimi erant: ideo poeta ligures pernices appellat idest ueloces in cursu: & a
giles ad prælia utebantur ætis parmis. In decus hānibalis: quoniā supati fuerūt ad cannas: quæ uictoria hā
nibalem ornauit. Duros. patientes labōr. Vir. dicit. Assuetumq; malo ligurem. Brutus. alludit ad Brutū
nepotem Catonis uicensis ex sorore seruilla: Virum grauissimum & in philosophia secundum a Cicerone: q
autor fuit cēdis cæsarianæ. Brutus inquit Plutarachus bonarū artiū disciplina. & philosophiæ studiis i butus
moresq; suos & natura graues: & humiles ciuilibus negotiis excitans ad bonū & æquū modestissime ferri ul
sus ē: & alibi dicit: Brutum ferunt uirtutibus suis a plerisq; amatū ab amicis desideratū etiam maxime cle
mens fuit atq; magnanimus ab omni iracundia uoluptate auaritiaq; alienus: mētē etiam rectam & iſflexibile
ad bonum & æquum conseruans maximā sibi gloriā auxit. Grauitas læta. adiūcta facilitati: & clementiæ.
Pondus mentis. prudentia grauitas fortitudo seueritas: magnitudo animi: cum gratia: & humilitate ut ab
omnibus amaretur. Sine tristitia. nam tanta uirtute præditus & grauitate insita præse ferebat hilaritatē:

& nolebat laudari a rigiditate: nec amaba frontem obductam: & nubila sed serena: & candida. si. nolebat uideri grauis: & stoicus squalore uultus & habitu horrido atque inculto: nec quarebat famam simulatioe sed mera uirtute & talis erat quis uideri uolebar. Leuo limite uitae. tanquam simulatioe uitritus: sed uera uitritus quarebat famam cum nihil simulatum possit esse diuturnum: ille querit famam non recto limite uitae quam pueris agit: & uult uideri bonus atque laudari ut sunt philosophi sicuti quos taxat Iuue. & glaucus apud Platonem i.ii. de repu. dicit postremam iustitiam esse hominem malum bonum apparere. Fidus regnator ab ethna. hyer rex syracusorum misit hos sagittarios: & fidatores. Fidus nam seruauit fidem romanos: & in amicitia & of ficio usque ad exitum uitae perseverauit. Ilua. insula est prope litus tyrrheum & regio ad uolateras ubi se feret effodiens quod redigit non potest in massam nisi duebat in continetem. erat in ilua portus argous dictus ab argonautis qui illac navigauerat cum medea sororem circiter uisitare cuperet iluanum graci appellat ethlia. Patrio metallo. ferro quod illuc effodiens. Ignoscet quis auido. i. quicunque uidisset tot agmina pepcisset Varroni qui uis auido pugnare. Tatis agminibus: exercitus romanum comparat classi grecorum quod transmisso hellesponto troiam invaserunt. naues grecorum ut ex Homero colligunt mille. clxxy. fuerunt hominum uero. c. & xxvi. milia bisceps additis: ut coligit heustachius. Homeri Interpres. Rhethor. Troiano. Feruere. celebrari & frequenter. Hellespontus. est illud mare agustum quod dividit asia ab europa: nomine accepit ab heros sorore phryxi illuc submersa. est ad hellespontum urbs callipolis. unde illud mare appellatur nunc angustias callipolis. cuius incepit dilatatio appellata propontis. iterum constringitur & appellatur bosphorus tracius. ubi est constantinopolis. Inde est mare ponticum ubi sunt cyaneae petrae quae symplegades appellantur.

Leandrius: a leandro quem ex abido per illud mare ad hero puerum enataret: quae erat apud seston submersus est. Diro uallo: ita superum romanis infelicitatem quoniam hostes paulo post eo sunt positi. Nec tanta miseris: describit prodigia quae fuerunt ante pugnam cannensem priusque nouae legiones ab urbe signa mouerent decemviri libros adire ac inspicere iussi sunt propter territos homines novi. per dignissim. nam & romae in auentino & aricetum nucleatum erat eodem tempore lapidibus pluisse. Prodere prodigiis significare. Maniplis: militibus. Pinnae: lemnetiae ac summites castrorum. Nutanti. mouenti sese gaganus mons est apuliae: aufidus fluuius in cuius ripis fuit illa pugna. Ceraunia: sunt montes epyri a crebris fulminibus denominati. Lato ponto: ari adriaco. tamen non multa distant ab hydrunte ac brundisio. Sipus: oppidum apulie denominatum a sepiis quae illuc fluctibus impelluntur. Bubo: ut inquit Pli. publicis auspiciis maxime funebris. est uolat transuersus. unde deuia avis dicitur ad ovidio. colitque loca aavia & deserta: nec canit sed gemit: semel intravit cellam iouis capitolini & tota urbs lustrata est. Aquilis: uexills romanis. Rubuit laetale: quia portendit infelicitatem regnis. Gallorum bustis: busta galorum erant prope capitolium dicta a gallis qui cum capitulo considerent & peste conficerentur aggerati & crenati sunt. autor est Varro: & L. I. li. v. ab urbe condita.

Templis iouis: ex aede capitolia iouis & albana. Qui rini patris: romuli urbis conditoris. Alia: fluuius de quo supra ubi romani cum gallis infelicitate pugnauerunt.

Horrificis: in cutientibus horrorem. Non sedere loco: quoniam mouebantur. A parte libyes: quoniam libyci calamitatibus tunc romulis afferebantur: ideo ait uenisse faces a parte libyes: & ipse hannibal erat fax quae italicam aduocabat. Pli. ait emicant & faces non nisi cum decidunt uisae.

Ingratas laudes: nec nubec frictis amabantur: Nec famam leuo quarebat limite uitae. Addiderat tet mille uiros in marte sagittae Expertos fidus sicala regnator ab ethna. Non totidem ilua uiros sed lectos cingere feret. Armarat patrio quo nutrit bella metallo. Ignoscet quem auido committere pugnam Varroni: quicunque simul tot tela uideret. Tantis agminibus rheteo littore quondam: Feruere cum magnae troia inuasere micenae. Milie rates uidit leandrius helleponus. Ut uentum ad canas urbis uestigia priscæ Desigunt dira signa infelicia uallo. Nec tanta miseris iamque impendente ruina Cessarunt superi uicinas prodere clades. Per subitum attonitis pila exarsere maiplis. Et celæ toto ceciderunt aggere pinnæ: Nutantique ruas prostrauit uertice silvas Garganus: sūdoque smo mugiuimus anhelans Aufidus: & magno late distantia ponto. Terruerunt pauidos accessa cerauia nautas. Quæsiuit calaber subducta luce repente Immensis tenebris & terrâ & littora sibus. Obseditque frigores castrorum lumen in aubo. Nec deset trepidis absunt se inueniunt nubes Cessaruntque aquilis: non unus crine corusco Regnorum euangeliorum rubuit latale cometes. castra quoque & uallum rabide sub nocte silenti Irrupere seræ. raptique ate ora pauentum Adiutatos uigilis sparserunt membra per agros. Ludificante etiam terroris imagine somnos Gallorum uisi bustis rupere nitores. Terque quaterque solo petere tremuere fuulse Tarpiae rupes: atque atro sanguine flumine. Manauit iouis in templis: lachrymæ: uetusta Effigie patris large fluxere quirini Maior & horrificis sese extulit alia ripis. Non alpes sedere loco: non nocte dieue Ingentes inter stetit appenninus hiatus Axe super medio libyes a parte coruscæ In latium uenere faces: ruptusque fragore

Horrisono polus & uult⁹ patūere tonātis
Ethneos quoq; cōtorquēs e faucib⁹ ignes
Lemnius itonuit: scopulīsq; i nubila iactis
Phlegreus tetigit trepidatia sydera uertex.
Ecce inter medios bellī præsagus & ore
Attonito sensuq; simul clamoribus ipsis
Miles castra feris: & anhelat clade futura.
Parcite crudeles supi: iam stragis aceruis.
Deficiunt cāpi: uideo per denla uolantem
Agmina ductorē libyæ. currusq; citatos.
Arma uirū sup atq; artus & signa trahētē:
Turbinibus furit i nfanis & prælia uentus.
Inq oculos iq; ora rotat: cadit imemor qui
Nequicq; thrasimene tuis seruilius oris
Subduct⁹: q° uarro fugis: ph iupiter iectu
Procumbit saxi fessis spes ultima paulus.
Cesserit huic trebia exitio pōs ecce cadetū
Corpibus struit: tacitusq; cadauera fūdit
Audiens: ac uiætrix insultat belua campis.
Gestat agenoreus nostro de more secures
Cōsulis: & sparsos lictor fert sanguine fasces.
In libyā ausoni portatur pōpa triumphi:
O dolor: hoc etiam superi uidisse iubetis:
Congesto læue quo cunque auellitur auro
Metitur latias uictrix carthago ruinas.

Vrbato monstris latio
cladisque futuræ
Signa p ausoniā pdē
tibus irrita diuīs
Haud secus ac si fausta
forēt & pspa pugnæ
Oia uenturæ cōsul tra
ducere noctem
Esomnis: telumq; ma
nu uibrate per umbras.

Ac mō segniciē paulū icrepitare: mō acres
Exercere tubas: nocturnaq; classica uelle.
Nec mīor i pōno pperī certamīnis ardor.
Erumpit uallo fortuna uergente sinistra:
Cōseritq; man⁹: nā sparsi ad pabula cāpis
Vicinis raptāda macæ sudere uolucrem
Telorū nubē: ante omnīs inuadere bella
Mācīnus gaudēs hostilīq; ungere pīmus
Tela crōore cadit: cadit: & nūerosa iuuēt⁹
Nec pecudū fibras uarro & cōtraria paulo
Auspīcia ieuſante deum cōpelceret arma
Niſors alterni iutis quo castra reguntur

Vultus tonantis: factus est cæli hiatus, fit & cæli hiatus
inquit Pli. quē uocat chassina. Lemnius. Vulcanus a lē
no i n f u l a denoiatus: faber est iouis in lipate i n f u l a. Ignes.
fulmina. Ethneos: ab ethna mōte Siciliæ qui emittit flā
mas. Scopalis. pumicibus. Vertex phlegreus. summi
tas flāmæ. Phlegreus. ardens. Trepidatia. pp̄ter ignē
qui admouebat. Ecce iter medios. singit poeta militē
quendā i n f a n u u a t i c i n a n t ē romanis clade futurā ad can
nas: ubi tunc castra hēbant. Præsagus. cognoscēs even
tum bellī sp̄itu: quo erat repletus. Anhelat. anxius est
ffagies clade. Parcite crudeles supi. uaticinū militis fu
rentis. Vetus. uulturnus qui romanis pugnātibus pluri
mum nocuit. Rotat. itorquet. Scutius. qui fuerat col
lega flaminii: & non interfuit pugnæ ad trasimenū. sub
ductus igit ab ea pugna frustra fuit: quoniam paulop̄t
perit ad cannas. erat enim pfectus legiōis in minoribus
castris. Q uo fugis. quoniam Var. cum uidisset aciem i
climatam cū L. equitibus uenustam se recepit paulus au
tem eius collega cum magno impetu fuit cum Hanni
balem saxo in eius caput adacto cecidit. Pons cadentē.
quoniam Hannibal ex cadaueribus romanorū pontem i
ausido fecit. Belua. idest ipsi elephanti. Pompa trium
phi. post pugnam canensem Hannibal capua potitus ma
gonem fratrem carthaginem misit qui ad fidē uictoræ
quam nūciabat uestibulo curiæ anulos aureos effudit:
adlecit inde uerbis quo maioris cladis indicium esset ne
minem nisi equitum atq; eorum ipsotū primores id ge
rere insigne: quod falsum erat. romani enim autore Pli
niō promisue tunc anulos gerebant: qui dicit trī modi
os anulorum missos carthaginem ab Hannibale post pu
gnam kannensem. Auellitur læue. anulos intelligit ma
nus inquit Pli. & protus sinistræ maximam autoritatem
conciliavere auro. Metitur. contéplatur: & considerat ui
sis anulis ademptis illis qui in pugna ceciderant.

Petri Marsi interpretatio in nonū volumē Sylli Italici.
Vrbato monstris latio. Describit initium pu
gnæ kannensis fugitq; numina ad tantū spe
ctaculum descendisse: quoq; aliqua pro roma
nis: aliqua pro pœnīs stabant. Varronisq; ue
sania describiē qui uerātibus auspiciis. & collega interce
dētē pugnā iniuit ut noua clade romanū nomē aficeret.

Monstris. prodigis quæ futuram cladem portēderat.
Prodentibus. manifestantibus. Irrita. neglecta a ro
mans & Varrone imprimitis: qui in hostem ita profera
bat ac si omnia signa scelicia fuissent: & sic eius imprudē
tia taxatur. Fausta. scelicia. Omnia. signa. Con
sul. Varro. Ex somnis. uigilans. Traducere. traduce
bat. Acres. pugnam indicentes & bello aptas. Classi
ca. signa bellī. Velle: pro uolebat. Mace. populi libyæ
de quibus supra. Volucrem nubem. multitudinem fa
gittarū. Mancinus. erat ex romanis: & primus cecidit.

Nec pecudum fibras. sensus est & ordo. Var. non absū
noīset eo die pugna: quīs aspicio essent cōtraria nisi pau
lus timēs insidias obstitisset: penes quē eo die iperī erat.
alternis quippe diebus imperabant. paulus ergo accusa
bat fibras. idest mala signa quæ in extis apparebāt & au
spicia quæ uerabāt pugnam nam cum Varro extēmō
pugnaturus esset & pulii non ederent: Paulus ei nūciati
fussit ut caueret. Deum. decorum signa romanis con ta
ria portendebant. enim inscilitatem;

Arbitriū uoluntate & protestatē pugnādi. Properati i fata: Varrōi temere eūti i aptū disertimē. Quæ sors. Plus una dle. quoniā sequēti die pugnatū ē. Amēti. isano Varrōi. Ductor. Varrō. Siccine nūc inq: cōdia Varrōis i paulū uociferatē emissā hostē e māibus debellariq: potuisse ni cessatū cēt: & paulū i gratitudis ac cōsat: & p interrogatōne exprobrat beneficiū populi. q. d. cū deberes oībus te pīculis expōere ut grām po. ro. referres q te eripuit urnae. i. iudicio differs nō mō bellū sed ipsā uictoriā. & sic trahit illū i iuidiā tanq: cū Hāni bale sētiret & tēpu. ro. supatū iri cupet. Repēdis: refers

gratiā. Tul capitis. uitæ tibi cōcessæ a pplō: cū in bello Illyrico male ut dicebat rē gess̄s̄er paulus adeo ut pene dānare. Dira. morte aut exiliū. Vrnæ. iudicio quoniā urna i iudicis utebanē: ut nūc sit i libertis ciuitatib⁹. Tra dāt hosti. ironice loqui: & ex stomacho i paulū. Reuocatos. quoniā paulus suis uolētib⁹ pugnare obstitit: timens pēnoꝝ isiditas. Sed uos quoꝝ oculos: uertit fīmonē ad milites Varrō qbus pugnā possit̄ quā affectabāt. Cōsul. paulus. ordo ē. ne expectate morē & signū pugnæ: qđ solet ab ipatore dari: sed qſq: sit sibi dux: & uiā captat ad s̄liū. seruat dec̄or̄ temerarii cōsulis: q morē pugnādi ac disciplinā militare frāgebat. Portas. castrorū. f. Egra castra. paulopost pīturos milites. qđ uīdēs paulus nō alī metebat q̄ parēs mortuo filio: & boni ipatoris decorū seruat poeta. q̄ militū nō secus ac filiorū curā h̄rē ībet. talis erat paulus & eo habitu otis quo fuit postea cū uidiſſer cā pī stratū cādāueribus romanorū. Obuersātē. obiiciētē ſeſe: malū q̄ppe futurū pīdebat paulus: quē laudat Syllius a prudētia. Spe lucis. uitæ. Exaniata. f̄ dolore q̄ ſi extra ſēlū & pene mortua. Tepētes. pene deſtitutos calore naturali. t. ppe morī. tepidū q̄ppe ē iter calidū & frigidū. Per totiēs inq: ſces pauli ad Varronē & ic̄ipit a calamitatib⁹ acceptis ut arguat ab utili bello abstīnēdū.

Totiēs cōcussæ: q̄ ſtatæ bellis & calamitatibus. Nouus miles. ſenſus ē. Si milites nr̄i: q paulo āte in militiā nomē dederūt: diſcūt ſedēdo nō tīmēre Hānibalē tot uictoriis terribilē ſatis ē. Nec frigidus. non timēs: quoniā q timet friget. Cūctator & æger. cōfutatio ē. & ait: Nisi Fabius fuſſet cūctator: qđ uos uitio uertitū iā hos milites nō haberemus: ſed Marte abſūptiā pridē fuſſer: ut accidit flaſtio: & ſuis ad Thrasimēnū. Culpatis. rephēlīs a uobis q appellatis eū timidū & cūctatōrē. Aeger. timidus debilis i martē. Haud quos flaminius. capessūt inq: ar. ma: q fuerūt ſub Fabio: ſed nō illi q fuerūt ſub flaminio.

Sed dira auertite diui. hoc adiecit: ne uideret pīrā ipre cari. Aures pāde deo. t. ſi nō credis mihi ſaltē crede Sybillæ: quæ cecinit: ut caueremus a cāpis ætolis: ſideo dixit ſupra: Dānatoꝝ deū quondā per carmīa campo. Deo. Sybillæ masculino genere pīlūt more Virgiliano ſupra de lunone cecint: Laude ſuper tāta monitor deus: respiciens ad ipsum numē. Grynea apollinea. a gryneone more. ubi Apollocoleba. Grynta ē ciuitas i ſinibus eo. lītæ: & ioniae. Pli. ait. Gryneū eſſe pīmontorium. regnātē Tarquinio ſuperbo anus quædā romā uenit afferens nouem libros. quos diuina oracula eſſe dicebat: eos dixit ſe uēdere uelle & magnū pro illis exigebat ſcīū repudiata tres igni abſumpliſ. & cum idē peteret p reliquis: & ob audiret̄ tres alios cōbūſſit & pro eodē ſcīo iſtabat. I at quiuius eos emit cōſultis prius auguribus: non minore ſcio: q̄ qđ erat petitū p oībus. diſceſſit anus & nūq: poſtea cōparuit: libri tres iſacratiū conditi: Sybillini appellati. Seruata fuerūt hāc carmina diligēter: & iminētē aliquo periculo decem uiti iuſſu ſenatus illa iſpiciēbat: quæ ſeruabantur in arca lapidea in templo louti capitolini.

Arbitriū pugnæ properati i fata negaſſet. Quę tamē haud ualuit pituris mīlib⁹ una Plus donaſſe dīe: rediere in caſtra gemēte Haud dubiē paulo: q crastina iura uideſſet Amenti cēſſura uīro: fruſtraque ſuorum Seruatas a cede animas: nam turpidus ira Inſenſusque more dīlata ob pīglia duc̄tor̄: Siccine nūc inquit grates pīcīūq: rependis Paule tuī capitis: meruerunt talia quī te Legibus atq: urnæ dira eripuerē minanti. Tardat īmo iſtī ſuocatos ilicet ēſes: C̄tras Tradat arma iube: aut pugnātū diripe dex Sed uos q̄ ſi oculos atq: ora humētia uīdi Vertere cū cōſul terga & remeare iuberet: Ne morē & pugnæ ſignū expectate petēdē Dux ſibi qſq: uiā capito: cū ipargeſ prim⁹ Incipiet radiis gargana cacumia phœbus. Pādā egōet ppe portas: ruīte oīi: atq: hūc Ereptum reuocate diem: ſic turbid⁹ ægra Pestifero pugnæ caſtra incēdebat amore. At paulus iā non īdem nec mente necore: Sed qualis stratis dilecto milite cāpis C̄ro Post pugnā ſtēt̄ āte oculos: atq: ora fuſſu Obuerlante malo: ceu iā ſpe lucis adēpta: Cū ſtūpet exanimata parēs: natīq: tepētes Nequicq: ſouet extremis amplexib⁹ artus. Per totiēs inquit concuſſæ mōnia romæ Perq: has nox ſtygia q̄ ſiā circūuolat. ūbra Inſontis animas cladi parce obuius iræ: Dum trālit diuum furor: & cōlumēt̄ ira Fortunæ. nouus ānibalis ſat nomina ferre Si diſcīt miles. nec frigidus aspīcīt hostē. Nōne uides cum uiciniſ audīt̄ in aruiſ. Quā ſubit̄ linq: pallētia corpora ſāguis: quāq: fluāt̄ arma āte tubas: cūctator & eger Vt rere i pugnas fabi⁹ quoſcunq: ſub illis Culpatis duxit ſignis: nūc arma capessūt. Haud q̄ ſiā ſtamini⁹: ſed dira auertite diui. Sin nr̄is aius mōitīs: pīcībusq: repugnat. Aures pāde deo: cecinīt grynea per orbē Hāc oīlīm uates: & te pīſlagā: tuosque Vulgauit terris proauoꝝ & tātē furores.

Iamque alter tibi: nec perplexo carmine corā
 Fata cano uates sīstis nī crastina signa:
 Firmabīs nostro phœbeæ dīcta sybillæ
 Sanguine, nec graio posthac diomedē ferent.
 Sed te si perstas insignes consule campi.
 Hæc paul⁹: lachrymæq; oculis ardenti⁹ ortæ.
 Neenon & noctem sceleratus polluit error
 Xantippo captus libicis tolerarat in oris
 Seruitium satricus, mox inter præmia regi
 Autololum dono datus ob uirtutis honorem.
 Huic domus, & gemini fuerat sulmone relicti
 Matris in uberibus natū mancīnus: & una
 Nomine rheteo solymus: nam dardana origo
 Et phrygio genus a prauo: qui scepta fecutus
 Aeneæ claram muris fundauerat urbem:
 Ex se se dictam solymon: celebrata colonis
 Mos italis paulatim attrito nomīne sulmo.
 Actum barbaricis satricus cum rege cateruīs
 Adiectus: quo non spretum: si polceret usus
 Noscere getulis latias interprete uoces.
 Postquam posse datum peligna reuise recta
 Et patriū sperare larem: ad conamina noctē
 Aduocat: ac furtim castris euadit iniquis.
 Sed fuga nuda uiri, sumpto nā prodere cœpta
 Vitabat clypeo: & dextra remeabat inermi.
 Exuīas igitur: prostrataque corpora campo
 Lustrat: & exutis mancīni cingitur armis.
 Iamq; metus leuior: uerum cui dépta ferebat.
 Exangui spolia: & cuius nudauerat artus.
 Natus erat paulo ante mace, pistratus ab hoste.
 Ecce sub aduentū noctis: primumque sopore
 Alter natorum solymus uestigia uallo
 Ausonio uigil extulerat: dum sorte uicissim
 Alternat portæ excubias: fratriq; petebat
 Mancīni stratum sparsa inter funera corpus.
 Furtiuia cupiens miserum componere terra,
 Nec lōgum celerarat iter: cum tēdere in armis.
 Aggere sydonio uenientem conspīcit hostem.
 Quodq; dabat fors in subītis: nec opīna sepul-
 Oetoli cōdit mébra occultata thoātis. (chro
 Inde ubi nulla sequi propi⁹ pone arma: uirūq;
 Incomitata uidet uestigia ferre per umbras.
 Prosilens tumulo contorquet nuda parentis
 In terga, haud frustra iaculum: tyriāq; sequētē
 Satricus esse manū: & sydonia uulnera credēs
 Autorem cæci trepidus cīrcōspīcit ictus

Præscia, præscia terum futurarum. Tuos furo-
 res, hoc dicit: ut deterreat Varronem a pugna: ne ī
 se carmina sybillina videantur dicta. & locus est ab
 honesto. Aetate proauorum: regnante Tarquinio
 superbo. Nec ferentur, non dicentur posthac cāpi
 diomedei: sed denominabuntur a calamitate: cuius
 tu consul autor eris. hæc omnia eo spectant: ut pu-
 gnam dissuadeat ab honesto & utili. Ardentibus.
 accensis nimio dolore. Sceleratus error, nam soly
 mus patrem suum satricum per errorem iteremis.
 satricus sulmonensis erat: cui duo filii fuerunt: Man-
 cinus & Solymus. Caprus. in primo bello punico
 in libya a Xantippo lacedæmonio & datus fuit re-
 gi autololum de quibus dictum est. Seruitium, ser-
 uitutem. Nomine theteo. Troano: uocabatur
 enim Solymus a Solymo Troiano: qui uenit cum
 ænea: hoc idem canit Oui. in fastis: Hulus erat soly-
 mus phrygia comes unus ab ida: A quo sulmonis
 moena nomen habent. Proauo. Solymo comite
 æneæ. Claram urbem, hoc dicit propter Ouidiā
 multi nomīnis poetam quo sulmo plurimum cen-
 setur & fulget. Attrito. quoniam o mutatur in u
 & y aufertur. & sulmo dicitur. Cum rege, scilicet
 autololum, cui dono fuerat datus ob rem bene in p
 lio gestam: eratque interpres Satricus: cū iam utrā-
 que linguam calleret: sed cum noctu sugeret ad ro-
 manos a filio per errore imperfectus est. Getulis. li-
 bycis. ordo est: Q uo interprete non erat spretū ge-
 tulis noscere latias uoces si usus id est necessitas po-
 sceret. Ad conamina, ad id quod efficere conaba-
 tur: redire scilicet ad suos. Inquis, hostibus in qui-
 bus seruuerat. Nuda. quoniam ut expeditior esset
 arma dimisit: & sic properabat ad romanos. At-
 mis mancīni, qui erat filius Satrici. & priore die in
 pugna ceciderat. Macæ, libyco: quoniā macæ po-
 puli sunt libyes. Vicissim. quoniam uicissim siebat
 excubiae in castris: & ad portas castrorum. Com-
 ponere, humare clam. Aggere sidonio, castris pu-
 nicis. Oetoli thoantis: hulus meminit Strabo li-
 bro sexto his uerbis: Prima urbs est Temela: quam
 ausoni condiderunt: nostræ autem ætatis homies
 Tēpsam uocarant: post illos eam habitauerat thoā-
 tis comite oetoli. quos elecere Brutus. Pone, post
 ipsam satricum: qui solus ueniebat.

Tristis ab effectu: quoniam Solymo tristitiam aferrebat. Vmbo: fraternus: clypeus mancini: quē Satricus nunc habebat. Non sum equidem. uerba Solymi indignantis Satricum. quem hostem putabat gestare arma Mancini fratris. & ait si hinc evades impūe fatebor me degenerasse a maioribus meis. Pergameo. Troiano. Nepotem. unum ex successoribus. Nomine quippe nepotum uenient posteri. Tu nobile gestes: sic Aeneas apud Virginium de Turno. Tu ne hinc spolis. induit meorū eripere mihi. Spīrāte. uiuo. Superba. clara. Ast illi. Satrico cadebant ob nimlā dolorem tæla e manib[us] auditis uerbis Solymi. Parce precor: uerba satrici precantis Solymum: ne in se ulterius læuiat.

Ne damnes. ne macules tuas manus mea cæde. Ille satricus. quem modo nominasti. Eram pœnus. poteram uideri hostis: cum ab illis uenire: & me nosse non poterat: hoc dicit ut excuset filium: et mens qd accedit: ne dolore admissi sceleris sibi mortem inferret. Curarum tibi prima. laus est Satrici a pietate in patriam: qui in tanto rerum discertimine. ac limine tam acerbæ mortis de patriæ salute cogitabat: qua uito e natura uiueni nil debet esse antiquus. Impellere signa. id est dicitur eras Varronem daturum militibus signum pugnae. Impellere autem dixit signa. id est uexilla: ut temeritas Varronis ostendetur. Cardine. sine. R̄gentis: stupidi tam cognito errore. Attonito. ipsi Solymo filio attōito.

Quis testis nostris. uerba Satrici nitentis excusa re uulnus illatum a filio. & incipit a consutatio: ut res ipsa poscebat. Nemo inquit affuit: qui factum prodat: quod tibi aliquādo possit obici. In fine laborum. in morte. Condas. claudas: & componas: ut moris erat. unde penelope apud Odiū: ille meos oculos comp̄imat: ille tuos.

Verum ubi uictorem iuuenili robore cursus Attulit: & notis fulsū lux tristis ab armis: Fraternusque procul luna prodente retexit Ante oculos sese: & radiauit cominus umbo: Exclamat iuuenis subita flammatus ab ira: Non sū equidē sulmone satus tua satrice ples: Nec frater mancine tuus: fatearque nepotem Pergameo indignum solymo: si euadere detur Hinc nostra te impune māu. tu nobiles gestes Germani spoliū ante oculos. referasq; superba Me sp̄irante domus pelignæ perfidus arma. Hæc tibi cara parens apta ad sollertia luctus Dona feram natū: ut figas æterna sepulchro. Talia uociferans stricto mucrone ruebat. Ast illi iam tæla manu: iamque arina fluebant Audita patria: natisque coniuge & armis Ac mēbra & sensus gelidus stupeferat horror. Tum uox semiannimi miseranda effundit ore. Parce precor dextræ: nō ut mihi uita supersit: Quippe nefas hoc belle frui: sed sanguine nostro Ne damnes o nate manus. carthaginis ille Captiuus patrias nūc primum aduect⁹ ī oras. Ille ego sū satricus solymī gen⁹: haud tua nate Fraus ulla est: iaceres in me cū feruidus hastā: Pœnus eram. uerū castris elapsus acerbis Ad uos: & caræ properabam coniugis ora. Hūc rapui exanimi clypeū: sed iā unice nobis Hæc fratris tumulis arma excusata reporta. Curarum tibi prima tamen sit nate referre Ductorī monitus paulo producere bellum Nitatur: pœnoque neget certamina martis. Augurio exultat diuū: immensamq; ppinqua Stragem acie sperat. quælo prohibete furentē Varronē. nanque hunc fama est ipellere signa. Sat magnū hoc miseræ fuerit mihi cardie uita Solamen cauisse meis. nunc ultima nate Inuento simul: atque amissō redde parenti Oscula. sic fatus galeam exuit: atque r̄gentis Inuadit natū tremebundis colla lacertis. Attonitoque timens uerbis sanare pudorem Vulneris impressit tælum excusare labora: Quis testis nostris: quis conscius affuit actis: Non nox errorem nigranti condidit umbra. Cur trepidas: da nate magis: da iūgere pectus: Absoluo pater ipse manū: atque in fine laborū Hac cōdas oculos dextra precor. at miser imo

Pectore sospirans iuuenis non uerba: uicesque
 Alloquio uocemue refert: sed sanguinis atri
 Sistere festinat cursum: laceroque ligare
 Ocius illachrymans altum uelamine uulnus.
 Tandem inter gemitus miseræ erupere querelæ.
 Siccine te nobis genitor fortuna reducit
 In patriam: sic te nato natumque parenti
 Impia restituit. felix o terque: quaterque
 Frater cui fati genitorem agnoscere ademptū.
 Ast ego sidoniis imperitus ecce parentem
 Vulnere cognosco. saltem hoc fortuna fuisse:
 Solamen culpæ: dubia ut mihi signa dedisses
 Infausti generis uerum linquetur iniquis
 Non ultra superis nostros tolerare labores.
 Hæc dū amens queritur: iam deficiēte crux
 In uacuas senior uitam despererat auras.
 Tum iuuenis mœstū attollens ad sydera uultū
 Pollutæ dextræ: & facti titania testis
 Infandique nocturno mea lumine tæla
 Dirigis in patrīum corpus: nō amplius inquit
 His oculis: & damnato & uiolabere uisu.
 Hæc memorat. simul enī fodit p̄cordia: & atrū
 Sustentans uulnus mananti sanguine signat
 In clypeo mandata patris: fuge prælia Varro.
 At summi tegmen suspendit cuspide tæli.
 Defletumq; super prosterñit membra parentē.
 Talia uenturæ mittebant omīna pugnæ
 Ausoniis superi: sensimq; abeuntibus umbris
 Conscia nox sceleris roſeo cedebat eo.
 Ductor in arma suos libys: & roman⁹ in arma
 Excibat de more suos: pœniſque redibat
 Qualis nulla dies omni surrexerit æuo.
 Nec uerbog; inquit stimulantū pœnus egetis.
 Herculeis iter a metis ad iapigis agros
 Vincēdo emensi nusquā est animosa sagūthos
 Concessere alpes. pater ipse superbus aquarū
 Ausonidum eridanus captivo defluit alueo.
 Strage uirg; mersus trebia est: atq; ora sepulco
 Lydia flamīnio premitur: latæque refulgent
 Oſſibus: ac nullo fulcantur uomere campi.
 Clarior his titulis plus allatura crux
 Lux oritur. mihi magna satiſ sat uero: superq;
 Bellandi merces sit gloria. cætera uobis
 Vincatur. quiq; diti deuexit ibero.
 Quicquid in ætnis factauit roma triumphis.
 Quin etiam libyco: si quid de littore raptum

Siccine te nobis. querimoniæ Solymi ad fortunam.
 Sidoniis Imperitus. idest ualde concitatus.
 & iratus ipsiſ hostibus ob mortem fratriſ. De-
 dices signa dubia. idest saltē hoc mihi dedisses
 fortuna ut parentem non agnouisse: quoniam
 arbitratet me scelus non ademisse. Infausti: infeli-
 cis. Iniquis superis. qui permiserunt ut tātum sce-
 lus admitterem. Pollutæ dextræ. uerba Solymi
 ad lunam testem sui sceleris. Dextræ meæ. quam
 pollui sanguine paterno. Titania. luna. Dam-
 nato uisu. oculis meis tam daninatis. quasi dicat. Iā
 nō est æquum me uiuere pollutum cæde patris: &
 fodiens præcordia enī. Scripsit sanguineis litte-
 ris in clypeo hæc uerba: Fuge prælia Varro. Teg
 men. clypeum: in quo erant illa uerba signata cruo-
 re. Roseo eo. idest auore & crepusculo matu-
 tino. iam illuscebat inquit cum uterq; suas copias i
 aciem eduxit. Non uerborum inquit. oratio han-
 nibalis hortatī suos ad pugnam: qua suadet ab ho-
 nesto & utili totis uitibus nunc entēdum: ne tot la-
 bores exhausti frustra suscepti videant: enumerat q
 res gestas ac difficultates maximo labore superatas
 Inde proponit premium: ut sit in genere deliberati-
 uo: Non opus est inquit exhortationibus meis. ea
 que a uobis acta sunt me duce hos hortantur. & p
 uocant ad operam in hac pugna nauādam: quoniam
 aliter decorum nostrum non seruaretur o milites.
 Pœnus. Hānibal. Stimulantum. eorum qui uos
 Irritent uerbis ad pugnam. Herculeis metis. a ga-
 dibus usq; ad apuliam. Anjmosa. per hæc epitheta
 laudat suos milites: quibus nihil animosum & dif-
 ficle superatu imperium sult. Superbus aquaū
 ausonidum. superans copia aquatum omnis italæ
 fluios. unde dicit Virg. Fluuiorum rex eridanus.
 Captiuo. quem nos coepimus & superauimus.
 Mersus. repletus cadaueribus romanorum: quo-
 niam illic fuit secunda pugna. Ora lydia. regio il-
 la circa trasimenum. ubi cecidit flamīlus. Lydia.
 heurusca: quoniam lydi: ut dictū est: cā tenuerunt duce
 Tyrrenho. Clarior his. clara sun̄ inq; q; gesimus:
 sed nihil ad ea q; sequitū. Titolis. laudibus & rebus
 p̄clare gestis. Sit gloria. ipatori satis debet eē glo-
 rīa. ſida militibus distribuēda est: ut seruetur ab ip-
 so iustitia distributiva: quæ sine cæteris virtutibus
 esse non potest: Velstra inquit sunt omnia: quæ uin-
 cendo capiunt. locus ab iusto & utili. Diti ibero. ex
 hispania aut feracissima: ut dictum ē. Aetneis tri-
 umphis. victoriis: quibus romani superarūt cartha-
 genses in Sicilia primo bello punico. & hoc dicit:
 ut suos ad hoc dedecus pellendum impellat & recu-
 perandam laudem: quam romani extorserant pre-
 mendo carthaginēses iniquis foederibus. lactauit.
 ad pompa ostendit. De littore libyco. quoniam
 M. Attilius regulus cum collega in aþricam tra-
 fecerat.

Sine sortibus. Nō erit opus singt Hānibal sorte iter vos diuidere manubias: & sđā: quæ qđq accepit pugnando sua sint. Raptor dardanus: ipse p̄o. ro. quē trahit in odiū: atq̄ iūdiā a tyrānde: ac rapiens. Vobis ad uestrū cōmodū. Edomitū orbē. ad tpa sua respexit poeta. Qui ducis nomē ab tyria origie. i. uobis carthaginēsib⁹: q̄ originē habetis a tyriis: & sarranis p̄genitoribus n̄fis dabo agros laurētes feracissimos. Arridet. placet: sic Hora. Ille terraz mihi p̄ter oīs āgulus ridet. Sigeo colono. Troia & Romā cui dedit originem geneas sigeus. Buxētia rura. Buxētū oppidū lucaniæ quæ ē regio ferrilissima ppe brutios: sō ait poeta: Cētū fruticātia culmis. Buxētia tgl̄ rura. i. lucana. Pl̄i, ait oppidū buxētū græciæ prius magnæ nunc lucaniæ.

Cerer. ad cererē. i. triticā & fruges. & ē metonymia figura: q̄ est noīs tropus autore fabio: cuius uts est p eo qđ diciē causā pp̄ quā dicit̄ ponere. hæc figura iuenta ab iuētore & subiecta ab orbitnētibus significat: ut cœrē corruptā undis. Optare. elige. sic Hora. i. fmo.

Optraret sibi qđq. Qui uero extreō. i. uos milites: q̄ nō estis ciues carthaginis donabo ciuitate. Extreō sagie. q̄ es mihi socius i bello qđā affinitate ēmota. s. q̄a solūmodo cēseris sub ipso byrse. i. cartaginis: iperiu p̄ppe ē tāg corpus & subdlti mēbra. & carthago erat caput: cuius ciues iūgebant cā pegrinis & aliis ipso subditis qđā remota affinitate: p̄tia q̄ppe affinitas ē ciuitū iter se: postea aliorū. sed hæc Syllii locutio ē nimis affata: nisi sit hic aliq̄ mēda: qđ ego arbitror. difficile nā q̄ est elicere sensū ex his uerbis. Hic. posthac. Neu uos gāgāus. cōfusatio ē: Nō putetis uos singt esse nūc in apulia: sed ad portas urbis. parta quippe hac uictoria ad orbē recta p̄perabimus. Ora daunī. apulia: ubi regnauit daunus. Licet auia. i. q̄uis roma hinc ultimū distet. Ex acie. post hāc pugnā tēdite i capitoliū. & eitt uobis finis laborū. locus ē ab urili. Moras fossaz. aggerē: uallū: & ipsas fossas: quæ ipediebat exitū. Cōsilio locorū. quoniā Hānibal pugnaturus ad ripas austidi habuit rationē loci. romāt in meridiē: p̄oeni i septētio nē uersi erat: ut Vulturinus ēet romāis ipedimēto. Ac cōmodat ripis. Hānibal p̄tia luce p̄missis balearib⁹ ac leui armatura flumē traicit. & quos trāsmiserat i acie locauit gallos & hispanos ppe ripā in læuo cornu: fuetū: q̄ in castris p̄enorū & acie. xl. peditū m̄lia. decē equitū. duces oībus praeerāt. sinistrū asdrubal. dextrum cornu Mahabal regebat. mediā aciē Hānibal cū fratre magōe: aliter canit poeta q̄ Liui. narret. Nasamō. nasamonti milites. Immanior arctus. hēns ualta & imania mēbra. Lætū uiuete ferro. quoniā adrimachi dæ populi aphricæ sūt bellicosissimi: q̄ autoř Herodo to ab ægypto usq̄ ad portū plyrē ptingūt: quorū uxores armillā: ærēa utropi crure gestabāt. nupturas uirgines regi: i primis offerebat. ut quam uellet uirginitate spoliaret. Accola nili. ægyptii & æthyopes: quorum corpora sūt nigra ob nūmī solis ardorē. Quis. quibus nealces ipabat. Parte dextra. dextro cornu. Subierit. subditi fuerāt impio magonis ipsi hispani. Leues. expediti ad pugnā. Horrida pirenæ. bellicosa hispania & gallia. pyrenē montē pro hispania & gallia posuit.

Effulget. quoniā ut ait Liui. hispāi linteis p̄texis purpura tunicis cādore mire fulgētibus cōstiterant. Cetrata. habēs cetratas. i. scuta. Flumineū latus. dextrum cornu robustissimum. Vasco. uascones non urebantur galea. supra dixit: Vasco insuetus galeæ. Tempora caput. Balearis. baleares milites: qui funda urebantur. Torto plumbo. nam torquetur in gyrum funda cum emitit ut plumbum. Instar glandis. Betigenæ. hispani geniti ad betim flu. Ipse. Hannibal qui ut dixi mediam aciem regebat. Patrio milite. carthaginensi ac libyco.

Cōditi: i uestros uenient sine sortibus enses. Ferte domos qđ d̄xtra dabít. n̄l uictor hono Ex opib⁹ posco. raptor per sēcula lōga. Cris Dardanus edomitū uobis spoliauerit orbē. Qui tyria ducis sarranū ab origine nomen. Seu laurens tibī sigeo sulcata colono Arridet tellus: seu sunt buxentia cordi Rura magis. centū cererī fruticātia culmīs: Electos optare dabo inter prælia campos. Addam etiā flaua tybris: quas irrigat ūda Gurgitibus late captiuis pascere ripas. Qui uero extremo soci⁹ mihi cardie byrsæ Signa moues: dextrā ausenia si cæde crūtā Attoles: hinc iam ciuīs carthaginis esto. Neu uos garganī: dauniq̄ sefellerit ora. Ad muros statis romæ: licet auia longe Vrbs agat: & nostro p̄cul a certamie distet. Hæc hodie ruet: atq̄ ultra te ad prælia miles Nulla uoco: ex acie tēde i capitolia cursum. Hæc memorat. tū propulso munimine ualli Fossarum rapuere moras: aciemque locorū Consilio curuīs acommodat ordine ripis. Barbaricus leuo stetit ad certamina cornu Bellator nasalmon: unaque immanior arctus Marmarides: tū maur⁹ atrox: garamasq̄: ma Et massylæ acies: & ferro uiuere lētū. Ces. Vulgus adrimachidæ pariter gēs accola nili Corpora ab imodico seruās nigratia phœbo. Q uis positū agminib⁹ caput: iperiuq̄ neal. At pte i dextra sinuat q̄ flexib⁹ undā. Ces. Aufid⁹: & curuo circumerrat gurgite ripas: Mago regit: subief leues: quos horrida misit Pyrenæ populi: uarioque auxere tumultu Flumineum latus effulget cetrata iuuentus. Cantaber ante alios: nec tectus tēpora uasco Ac torto miscens balearis prælia plumbo: Betigenæque uiri celsus media ipse coercet Agmina: quæ patrio firmauit milite. quæq̄

Celtarum eridano perfusis s̄æpe cateruis:
 Sed qua se fluuius retro labentibus undis
 Eripit: & nullo cuneos munimine uallat:
 Turritas moles ac propugnacula dorso
 Belua nigrantī gestans: ceu molibus agger
 Nutat: & erectos attollit ad æthera muros
 Cætera iā numidis círcumuolitare: gírosq;
 Ferre datū cursus: & toto feruere campo
 Cum libys incenso dispensat milite uires:
 hortādoq; iterū: atq; iterū isatiabilis urget
 Factis quēque suis: & se cognoscere iactat
 Qua dextra ueniant stridentis sibila tæli:
 Promittitque uiris nulli se defore testem:
 Iam uarro exacta uallo legione mouebat
 Cladū príncipia: at pallenti latus in unda
 Laxabat sedem uenturis portitor umbris.
 Stāt prīmī: quos sanguineæ pédēt uerabāt
 Ire notæ clypeo: defixique omīne torpēt.
 Luxa tetricilis facies miseranda facebant
 Corpora ī āplexū: natuſq; ī pectora patrīs
 Imposita uulnus dextra latale tegebant.
 Effusæ lachrymæ: mācīnique ide reuersus
 Fīna sub morte dolor. tū triste mouebat
 Auguriū: & similes defūcto ī corpe uult.
 Otius erroris culpam. deflendaque fata
 Ductorī pādūt: atq; arima uetantia pugnā.
 Ille ardens animi fertē hæc ait oīa paulo.
 Nāq; illū: cui sc̄emineo stāt corde timores
 Moverit ista māus: q; cæde ibuta nefāda
 Cū furiæ: expeterēt pēas: fortasse paterno
 Signauit moriens scleratū sanguine carmē.
 Tū minitās ppe describit mūera pugnæ.
 Quaç seras s̄æuus gētes: aciemq; nealces
 Temperat hac sese marso cū milite: cumq;
 Samnitū oppōit signis: & iapige alumno.
 At campī medio: nanç hac ī parte uidebat
 Starē ducem: libyæ seruilius obuia adire
 Arma: & picētes umbrosq; inferre iubet.
 cetera paul⁹ habet dextro cettamia cornu
 His sup̄ insidias cōtra nomadūq; uolucré
 Scipiādē datur ire manū quaç arte dolisq;
 Scindēt se turmæ prædicit spargere bellū.
 Iāque pp̄iniquabant acies: agiliq; uirorū
 Discursu mixtoq; simul calefacta per ora
 cornipedū hīnitu & multū trepidatib⁹ ar
 erabat cecū turbata p̄ agmia murmur, mis

83

Caterulus celtarum, gallorū: qui accolebāt pādā: ideo dī
 xit ī primo: Per celtica rura. Eridāo, pādo. & hī erāt boi.
 Perfusis, madefactis aqua eridāi: quē icolebant. Ille flu
 ulus s̄æpe cāpos inundat trascendens ripas cū magria fa
 ctura colonoz. Sed qua se fluuit. i. ea pte qua fluuius
 retro cedebat. & nō claudebat suos munimine. ac suis ua
 dis Hānibal posuit elephātos. Eripit, subtrahit se: quo
 niā ē flexuolus. Cuneos, agmia. Belua, elephas qui in
 dorso gestat tresses cū pugnatoribus. domiti militat ele
 phāti. Pli. iquit. & turtes armatoz ī dorsis ferūt: magna
 ex parte orītis bella cōfictūt: p̄sternūt actes. p̄terunt ar
 matos. lidē inimico stridore terrētur, uulnerati retro sem
 per retrocedūt haud miore partiū suage pnicie. Sutrius
 elephas ī hac acie cānēsi fortissime pugnauit: de quo Plt.
 Certe Cato cū ipatōz nomīa annalibus describeret: eū:
 q; fortissime prælatius ī punica acie Sutriū tradidit uoca
 tū altero dēte mutilato. Nutat, mouet. Mobilis agger
 ac si esset cumulus quidā munitus: qui posset moueri. &
 quoddā uallū: quod posset circūferri. Muros, turres dor
 so ipositas. Cætera. s. loca. i. numidis cōcessit discurrere
 per cætera loca: ut usū posceret. Feruere, feruore quo
 dam uagari. Dū libys, dū Hānibal iquit suos instrueret
 ad pugnā: & illis se testē ī prælio fore ostēderet. Vat
 ro iā copias in aciem educebat suas temere pugnaturus.
 Exacta, exclusa ī castris. Vnda pallenti, palude stygia.
 Laxabat: patescebat. Portitos, charō q; sua cymba fer
 ruginea umbras trāsuehebat. portidores dicuntur illi qui
 portus custodiunt: & exigunt uectigal. inde portorium.
 Stat prīmī, illi qui erāt ī pīa acie uidētes scutū Solymī
 cū carmine uerāte pugnā steterūt nūctauerūtq; Varroni:
 sed ille iprudēs talia neglexit. Notæ, litteræ sanguine no
 ratæ. Omīne, tali ostēto. ideo nolebāt pgredi: sed tor
 pebat ī Mariē. Facies terribilis: quoniam filius s̄uper mor
 tuū patrē ex animis facebat. & māu tegebat uulnus p̄ts.
 Reuersus dolor, quoniam p̄tius doluerāt de morte Māci
 ni. nūc mortuo fratre Solymo inouabāt ille dolor. Tri
 ste, qd̄ uidebāt ominari romanis pugnatoris īscelicitatē
 cum tali ostēto pugnā auspiciarent. Similes uultus, quo
 niam filius Solymus referebat satricū patrē ī uultu. Du
 ctori, Varroni. Arma, clypeū ī quo scriptū erat: Fuge
 s̄ilia Varro. Ardēs animi. quodā īlano ardore cōmotus
 ad pugnā. Ferte hæc paulo. obitcit Paulo āemiliō timo
 rē. & ignauia muliebrē. Manus, hæc litteræ ac notæ in
 clypeo uerātes pugnā. Nesanda, quoniam occidit patrem
 Satricū. Describit, assignat cuiq; suū munus ad s̄iliū: &
 opposuit se Nealcī: qui erat ī sinistro cornu. Tēperat,
 moderat: & regit. Iapyge, appulo milite seruiliū aut̄ op̄
 posuit Hānibali: de picētibus dictū ē supra & etiā picēts.
 hī. n. sūt ppe umbros. illi aut̄ in lucania, & calabria: quo
 rū metropolis ē picētia. ī dextro cornu erat, P. Aemilius.
 His sup̄, frereia iquit Scipiōe opposuit numidis: qbus
 dederat Hānibal feruete toto cāpo ut qua pte opus esset
 ferret opē suis laborātibus Scipio. Scipiādē. Scipion
 filio. P. Cornelii Scipionis. Manū. māltitudinem. Do
 lisq; quoniam numidae in ipsa pugna dolos cōmiserūt.
 Volucrē, expeditū ad discurrendum. Turmæ, nomi
 dū. s. Spargere, passim uagari ac pugnare. Agiliq; dis
 cursu, clamore sublato procursum est & pugna levibus
 primū armis cōmissa. Cæcū murmur, ipsi cæci ardore
 pugnæ & studio murmure quodam oīa complebant &

turbabant: & pbat comparatione maris quod murmur quoddam & sonum emittit futura tempestate.

Parturit, more parturiētis uidetur uelle tempestatē emittere: & inclusam rabiem parturire & uelle pareū.

Expirat, expirando emittit sonos p saxa & mōtes: resō at quippe illud murmur in cauis mōtibus: sic murmur militū inclusum propriet galeas resonabat quæ obstabat ut libere exiret. Spumāti uertice, undis spumosis: unde aqua cōmotam alba uidetur propter undas fractas. Anhelantē aqua n cōmotam & impulsam uiuentorū. Nec uero fati, singit poeta in hoc tanto fatorū turbine nō solum mortales fuisse sollicitos uerum etiā numina quæ tanto spectaculo intefuerunt.

Discordia demens, ab effectu quoniā facit homines dementes. Cœlos.i. iplos cœlicolas. Stimulatus quoniā ægre ferebat Hercules: solo æquatā sulsse sagunthum a pœnis. Veneranda, quonlā erat mater iouis. Indigetes, dei pœnates de quibus dictum est.

Sator quirinus. Romulus urbis cōditor. Alternus, pollux: quorum stellæ alternis mensibus lucent: nā cū castor cecidisset i pugna quā canit Ouidius i fastis. Et polluci uia in cœlum pateret: orault iouem ut duobus cœlum partitetur: unde factum ē ut alternis mēsibus uiuerent: unde Aeneas Virgiliāus: Si fratre pollux alternā morte redemit. Supradicta numia stabat pro ro manis: quæ autē sequuntur pro Hannibale. Edita, nata ad tritonidem paludem. Hammō patrius, iup piter qui i libya colebat sub effigie arietis: iō dicit patrius. Deserta, a dīs scilicet q ad hæc spectacula de scenderāt: unde cœlū euacuauerāt ad terram descendentēs. Phlegreis quātas, clamorē militū pugnā ieu tium clamoribus gigantum & horrendæ uoci iouis fulmina poscentis contra terrigenas. phlegra est ualis macedōla ubi fuit pugna gigantea cum cœlcolis.

Sator æui, iuppiter pater pares ætatis & temporū. Cyclopas, ministros vulcani ad lipaream tabernam fabricatēs ioui fulmina. Nec uero, tantus erat ardor bellandi poeta inquit ut hastæ simul iacerētur nec dignosci posset quæ pria fuerit. Procella, iperu & con cursu utrinque hostili. Nimbus, multitudo telorum instar nimbi. Iacet, prostrata est magna pars pugnātū ense cominus: ordo ē: ea patre qua ducit ensis dextra iacet pars bellatum & stabant pugnantes sup cada uera suorū & calcabat adhuc gemētes. Nec magis aut libyco: pertinaciā militū in pugna & studium ne loco cedant: comparat monti qui fluctibus i pacticis reflit & loco moueri non potest. Protrudi, retro ipel li pubes romana cōatu hostili & e cōtra. Auerti, cogi ut det terga. Sarrana manus, pœni milites. Suo ordine, acle & pugna stataria. Pōtus, mare illisis fluentibus, calpe mons ad frerum gaditanum. Amisere spaciū, adeo cōferta erat ac dēsa aries, pugna ut non esset locus & spaciū ad iactus i serendos: sed alter alterum impellebat nec post mortē licebat cadere ad terram. Arctatis, densis. Flictu, conflictu. Ardescit, uidebatur ardere & scintillas emittere ipulsu alterius galeæ. Fatiscit, aperitur & frangitur ipulsu alterius clypei. Retudicit, hebes sit & frangitur: & multitudine telorum in aere solis radios repellebat. Mox de la obscuritas quam tela iacta faciebant.

Sic ubi prima mouent pelago certainia uēti: Inclusam rabiem ac sparsuras astra procellas Parturit unda freti; fundoque emota mīaces Expirat per saxa sonos: atque acta cauernis Torquet anhelantem spumāti uertice pōtū. Nec uero fati tam seu turbine solum Terrarum fuit ille labor, discordia demens Intrauit cœlos: superosq; ad bella coegit. Hic mauors hīc gradiuū comitatus apollo: Et dōitor tūidī pugnat maris: hīc uēus amēs Hic uesta & captæ stimulatus cæde sagūthi Amphitryoniades pariter uenerāda cybele. Indigetesque dei faunusq; satorque quirin9. Alternusque animæ mutato castore pollux. Contra cincta latus ferro saturnia iuno: Et pallas libycis tritonides edita lymphis. Ac patrius flexis per tépora cornibus ammō Multaque præterea diuorū turba minorū. Quorū ubi mole simul uenietū & gressibus Intremuit tellus: ps ipleuei, ppīquos Calma Diuisi montes; pars sedem nube sub alta Cœperunt, uacuo descensū ad prælia cœlo. Tollitur immēsus deserta ad sydera clamor. Phlegreis quantas effundit ad æthera uoces Terrigena in campis exercitus, aut sator æui quāta cyclopas noua fulmia uoce poposcit Iuppiter: extuctis uidit cum montibus iræ Magnanimos raptū cœlestia regna gigātes. Nec uero prima in tantis concursibus hasta Vlla fuit, stridens nimbis certante furore Tælorum simul effusus cupidæque cruxris Hinc atq; hīc animæ gemia cecidere pcella Acrius insanus dextra qua ducit ensis Bellantum pars magna iacet super ipsa suorū Corpora, cōsistūt auidī: calcantq; gemētes. Nec magis aut libyco, p trudi dardana nīsu Auerti ue potest pubes: aut ordine pelli Fixa suo sarrana manus q uellere sede Sí temptet calpen impacto gurgite, pontus. A misere iactus spaciū, nec morte peracta Arctatis cecidisse licet: galea horrida flictu Aduersæ ardescit galeæ, clypeusque fatiscit Impulsu clipei: atque ensis contūditur ense: Pes pede: virque uiro teritur, tellusq; uideri Saguine operta neqt: cœlūq; & sydera pédēs Abstulit ingestis nox denſa sub æthere telis.

Quis, quibus. Secundo loco, post primam aciem pugnabat hastis: cōtū sūt hastæ longiores & obustæ. Proceræ longæ. Cœ prias, i. ac si eēt i pria acie. At quos, i. tyrones q erāt i ultimo ordine, inglorius ille dicitur, q nō dum gloria cōsecutus ē, tyrones cū sint noui milites sūt inglorii. Missibus, telis quæ mittebāt i hostes & mītebātur æquare pugnas eorū q erāt pria acie. Ultra, i. illi qui erāt in ulteriore ordine adeo ut nō possēt telis hostes cōtingere clamore bellum getebāt. Inops cupiti martis, illi q nō poterāt cominus pugnare ut cōtuebat

seuis & horrendis clamoribus impellebant hostes. Nō defit, nō de ē antique dictū ē. Vir, Lac mihi non æstate nouū nec fīgore defit. Sude palo obusto. Pinu flagrāte, tæda ex pinu ardēte seu face. Pli, hastæ: pilū erāt hasta romanorum. Iaculo uolucrī, ueloci, uolucrē ē quicquid uolat, unde sagittā appellamus volucrē. Harūdo, sagitta harūdinea, de phalarica dictū ē, supra ubi cecinit: uix mīris tolerāda lues. Speramus ne deæ, huius horridæ pugnæ euētū narraturus: poeta uotū repetit ad Virgilii imīrationē: ex Horatii fīcepto i arte poetica: & utī addubita tiōe ut devitet arrogatiā: possumus ne dicit spate o mīsa, ut cōceda hāc pugnā mōumētis līrag & carmīnibus posteritatē tradere: fauorē q̄ musaḡ emere cū illarē se laura coleū dicit. Mortali uoce, humāo carmīne nō diuino.

Dīe, pugnā huius dīet ad cānas. A perire i sēcula, mandare līris ut p oīa sēcula hutus pugnæ mēotia habeatut.

Datis, cōceditis ne hoc meæ liguae ut uno ore canā hoc plū ad cānas uicū appulitæ. Si gloria uobis, si videor uobis dignus hac gloria: & si uobis placet adeste mihi una cū apollie q̄ ē poetaz numē. Magnis ausis, his meis prīcipiis, quoniam audemus res magnas & q̄si supra uites.

Parētē, phœbus nō sūt pater musaḡ sed dī ad uenerationē: sic etiā pater poetaz. Verg utinā posthac, opropt̄ poeta ut romā eo aio deinceps ferāt p̄spēritatē fortunæ quo illā calamitatē ad cānas tulētū: romā q̄ppē secundis rebus elati: potitiq̄ regē ad luxū se rota mēte uerterū & sic cecidere: luxuria romanorum cōcepit euersa coritho a. L. mūmio: & allata fīda ex cypro & Catōe, lege Liutū li. ix. de cadi belli macedōici: & Plinium. Posthac, post hoc t̄ps. Aio, tāto, l. & rā cōstāti: quoniam i rebus secundis debemus ēē moderati, nā i peritum ut iquit Salu, facile his artib⁹ retinet q̄bus i initio patiū ē: uerē ubi p labore desidia, p continentia atq̄ ægratē libido atq̄ supbia iuasere fortūa simul cū motibus imutāt. Secundare, prospītatē fortūa quæ solet facere hoīem isolatē & ignauū. & teatius i malis sap̄imus secunda uero rectū auferūt, unde dīit Seneca: Esto in aduersis firmus: i p̄spēris cautus & humili, n. n. habuerūt romā eā cōstātiā i secunda fortūa quā i aduersa huērāt: & iō gloria & iperitū paulatī amiserū, uñ exclamat Iuue. Nūa patimur lōge pacis mala, se uor armis Luxuria icubuit uictūq̄ uleiscit̄ orbē, opropt̄ inquit poeta ne deinceps romā similē calamitatē patiātūr, uidēs, n. n. molitē tempore suorū sp̄ciebat illos tale vulnus pati non posse quīludis & conuictis indulgebant. Troia ples, romani oriundi a Troia. Tuq̄ anxiā sati, alloquitur Romam poeta anxiā & incertā dispositionis fatorum cum tot calamitatibus premeretur, nullo inquit tempore maior eris q̄ eo quo tale calamitatē magno animo pateris, unde in. iii. officiū li. Cicero scribit post hanc pugnam ad cannas fractum fuisse animum Hannibalim cum romani rebus affictis tam excuso animo fuissent. Mox, postea, Labere, cades & rues. Secundis: prosperitate fortunæ.

Nomina cladum, calamitatū quas acceperisti magno animo & ab honesto nunquam discedente. Sola fama, non te ipsa non viribus iam effeminatis: sed sola fama quā prius habebas, laudē inquit quā meruisti o rōma propter animi magnitudinem & robur ciuium tuorum in rebus aduersis sola fama tuebris: cū luxus: & uitia mores & optima instituta prostrauerint: ut uix credibile sit q̄ de tuorū constantia prædicatur. Nup inquit Lutius diuitiæ avaritiam & abundantes cupiditates desiderium p luxum atque libidinem pereundi perpendic̄ omnia inuexete. Iamq̄ inter uarias, redit ad narrationē a qua digressus fuerat: sēsus est: fortuna belli primo congressu cōmuni fuit: & nunc romani nunc pōni uicissimi superiores videbantur: ide irruēte nealce inclinata est romanorum acies. Alternata, quæ uicissimi mutabatur, i. cum fortuna uicissimi elusisset iras & impetus ultorū. Eluserat, uanas & irritas fecerat: quoniam in cassum utriusque milites seuebant cum bellī fortuna par esset. Euētu, exitu pugnæ. Pendēte spe, dubia & faciente utroq̄ suspensos, nam dubio matte

pugnabatur. Flagrabat, ardebat cum marte ancipiuntur dimicantur. Mitia ceu uiridis, & quam romanorum & pœnoꝝ pugna segeti cōparat quæ leui uento impulsa & qualiter agitatur. Mitia flamina, mites uenti. Vides culmos: uiridem segetem. Nec dū maturas, nō dum aptas ad messem, arista dicitur ab ariditate. Summa leges, sūma pars segetis, quæ a satu dicitur: iterdū accipitur pro terra. Virgi, in georgicis: illa leges demū uotis respondet auari Agricolæ. Nutrās, mouens se p uices. Nitescit, resplendet. Tādem, post acipitē bellī fortunā. Laxati cunei, pat esact & relaxatæ romanorū acies, Interualla, per ipsos cuneos iam laxatos ut esset inter acies prius densas quoddam interuallum. Trepidis, romanis. Sub ima cuspidē, i., nullus cadebat incumbēs super imā partem cuspidis: omnes qui p ppe in pectus excipiēbāt uulnus & cadebat resupini: si accepisset uulnus intergo ore ad terram cecidissent sup imā cuspidē quæ extitisset ex uulnere accepto post tergum, ideo subiungit, dū uulnera tergo timet bellator ausonius, i., romanus & italus. Arcet dedecus lāto, defendit morti ignominiam: nam dedecus est uulnera tergo excipere: ergo romāt dedecus a morte pellebant generose ac fortiter cadentes ut illos decebat qui martem gēti inscribebant & fortissimi habebantur & erāt. Aspera semp amans, alludit ad illū sc̄auolam qui manū iniecit cremandam igni cum posse nō scribam interfecisset. Pat periclo, ad omnia pericula promptus. Tanta strage, cum roti romanī caderent nobilis amplius uoluere sed honeste pro patria morte oppere. Proquo, illo sc̄auola qui fuit tempore porsenæ ad quē hic originem referebat suam. Sub nomine, i., uolebat mortem cum laude ac fama, i., fortiter pugnando cedere: etenim circa tale gēus mortis ē ipsa fortitudo. Extendamus, quadam uelut immortalitate proferamus, pli nius in epistolis ait: Cum tam angustis terminis vita nostra concludatur studiis memoriam excedamus. Nā uirtus futile nomen, uirtutis laus in actione cōsistit cū actus sit præstabilior habitus & nomen uirtutis sine actu est futile & nullius momenti: & tunc homo habet humanam felicitatem: more philosophorum loquitur: cū exercet uirtutē: & aliquid ex illius præscripto agit: & fortitudinis non ē futile nisi ille q dicit se forte exerceat fortitudinē ubi oportet: & quādo oportet. & quia fortitudo p prie ē circa mortem quæ accidit in bello: ideo subiungit nisi ad sint tēpora. Decoris lethi, claræ mortis honestæ & in qua qui uult fortis haberi decotum seruat suum, fortis si opus est & usus exigit nō debet pro patria mortem recusare aliter non erat appellandus fortis sed pottus timidus. Fute: uile & fere nullius precii & estimationis nisi ponatur in actu in quo consistit laus cum finis eo sit præstabilior qd est ad finem. Patiendo, tolerādo incommoda & aduersa circa quæ uersatur uirtus. Limitem agit, i., immisit se in medios ea parte qua dextra pœnoꝝ faciebat limitē & uiam inter acies romanās: supra dixit, laxantur cunei & interualla irrumpit hostis. Fertur, sc̄auola quadā antī robore ac ipetu in medios hostes qui per actes romanās limitem agebant. Gestamina, spolia romanis adempta quæ uolebat effigere hastæ & circuferre ad pōpam. Subit, ferit. Tenus, usque ad capulum ensis, tenus iungitur cū ablatio singulari & genitio plurali. Virgili. Et crurum tenus amēto palearia pendent. Hostilia, hosti adempta. Concordi uirtute, pari fortitudine ac robo te. Dum stat, dum exigitur contra sc̄auolam. Succidit, cecidit succiso & vulnerato pede ense quē calcaverat. Damnauit, maculauit pedem ense. Amici, gabaris quem sc̄auola ense confoderat. Tandem, post hos interemptos furor & impetus sc̄auolæ conuertit in se tela nealce. Fatalia, mortem allatura sc̄auolæ. Fulmine, fulminantis ipsos hostes.

Euentu, mediaque diu pendente per abas spe gētes: paribꝝ mauror flagrabat i armis Mitia ceu uiridis agitat cū flamina culmos. Nec dū maturas impellit uetus aristas: Huc atq; huc it sūma leges: nutālq; uicissim Alterno lente motu incruuata nitescit. Tandem barbaricis perfractā uiribus actis Dissipat incurres aciem clamore nealces: Laxati cunei, perque interualla citatus Irrupit trepidis hostis: tum turbine uirgo Sanguinis exundat torrés nullūq; sub ima Cuspide, p cūbit corpus: dū uulnera tergo Bellator timet ausonius; p pectora suas Exceptat mortes: & lāto dedecus arcet. Stabat cum primis mediæ certamia pugne Aspera semper amas & par cuicūq; periclo Sc̄auola, nec tāta uitam iā strage uolebat. Sed dignū, pauo latū: & sub noie morte. Is postq; frangit res atque augescere uidit Exitū, breuis hoc uitæ quodcūq; relictum Extendamus ait, nam uirtus futile nomen Nī decoris ad sint patiendo tempora lāti. Dixit: & i medios qua dextra cōcita pœni Limitem agit: uasto cōnixus turbine fert. Hic exultatē calarim, atq; erepta uolēte Indure excelsō celi gestamina truncō Ense subit: capulocq; tenus ferrī ipulit ira. Voluit ille rues atq; arma hostilia morsu Apetit: & mortis premit i tellure dolores. Nec gabari sīchæq; uirū tenuere furētes Concordi uirtute māus, sed perdidit acer Dū stat decisam gabar i ter prælia dextrā. At sīcha auxiliū magno turbāte dolore. Dū temere accelerat calcato i pūdus ense Succidit: & nudæ ferro uestigia plantæ Damnauit, dextraq; iacet moriētis amici: Tandem conuertit fatalia tela nealce.

Concordi uirtute, pari fortitudine ac robo te. Dum stat, dum exigitur contra sc̄auolam. Succidit, cecidit succiso & vulnerato pede ense quē calcaverat. Damnauit, maculauit pedem ense. Amici, gabaris quem sc̄auola ense confoderat. Tandem, post hos interemptos furor & impetus sc̄auolæ conuertit in se tela nealce. Fatalia, mortem allatura sc̄auolæ. Fulmine, fulminantis ipsos hostes.

Fulminei gliscens iuuēis furor, exīlit ardēs
Nomē tāclarō stimulāte ad prēmīa cēdīs.
tū scilicē scopulo auulū: quē mōtib⁹ altis
Detulerat torrēs; raptum cōtorquet in ora
Turbidus. icusso crepuerūt pōdere malæ.
Ablatusq; uiro uultus concreta cruento
Per nares cerebro sāies fluit; atraq; manāt
Orbibus elīsis & truncā lumīna fronte.
Sternit unaio marius succurrere caspro
Conatus: metuensq; uiro superesse cadēti
Lucis idē auspiciū ac patriū & cōmūe duo
Paupertas: sacro iuuenes p̄neste creati (bus
Miscurāt studia & iuncta tellure ferebat.
Velle ac nolle ambob⁹ idē, sociataq; toto
Mēs æuo, ac paruis diues cōcordia rebus.
Occubuere simul, uotisq; ex omnib⁹ unū
Id fortūa dedit iunctā iter prælia mortem.
Arma fuere decus uictori bīna simetho.
Sed longū tanto lātarī munere casus
Haud līcītū pœnis, aderat torrore minacī
Scipio cōuersæ miseratus terga cohortis.
Et cūcti fons uarro malī, flauisq; comarū
Curio. & a prio descendens cōsule brutus.
Atq; his fulta uīris acies repararet adéptū.
Mole noua campū: subito i turbie pœnus
Agmīna frenasset iam procurētia ductor.
Isque ut uarronē procul inter prælia uidit:
Et iuxta sagūlo cīcunuolitare rubentī
Lictorē, nosco pompa atq; insignia nosco.
Flāmīnius modo talis ait, tū seruidus acrē
Ingentis clypei tonītu prænunciat iram.
Heu miser æquari potuisti funere paulo
Sī tibi nō ira superū tunc esset ademptum
Annibalīs cecidisset manu, q̄ sāpe querere
Varro deis quod sidoniū defugeris ensem.
Nā rapido subitam portās in morte salutē
Pro cursu incepta se se in dīscrīmina uertit
Scipio, nec pœnū quāq; ē ereptus opimæ
cedis honor: mutasse piget maiorū sub oste
Prælia; & erepti tīcīna ad flumīa patrīs
Exigere oblato tandem certamīa pœnas.
Stabant educti diuersis orbīs ab orīs
Quanto non alias uīdit concurrere tellus
marte uīri, dextraq; paīs, sed cetera ductor
Anteibat latius melior pietate fideque'.
Dissiliuere caua turbati ad prælia nube

Exīlit, ruīt ad pugnam. Ardēs: ipse nealces. Tam clā
ro nomē. scæuole, s. & alludit ad illū scæuolā q̄ dictos ē.
C. mutius cordo: &, xx. annos natus tē admirabilē ausus ē
ut dixit. Ad præmia cædis: quoniam magnum putabat p̄
mūm nealces si necē tāclati nomīnis uiro intulisset qđ
iactu silicis assequutus ē. Torrēs: ausidus q̄ labiē ex mō
te gargano. & ē q̄si torrens quoniam i æstate fere desiccāt
i hyeme aut̄ augetur. Malæ: maxillæ ipsius scæuolæ.

Vultus: facies. hæc uocabula poetæ confundunt: nā fa
cies ad corpus. uultus ad aīum referit & a uolūtate singit
Inde dicimus irato & moesto uultu: & lōga lataq; facie.

Santes concreta: sanguis ipse mixtus cū cerebro instat
sancte: nā santes pp̄tie putredo ē & sanguis putrefactus.

Atra obscura iā in morte. Manāt: decidūt & fluūt. Eli
sis orbibus, exclusis oculis: elidere ē excludere extraq; eii
cere. Virgi. Ter spumā elisam & rotantia uidimus astrā:

Trūca fronte: priuata oculis. Vnanimo: eiusdē uolūta
tis, i. amīco suo caspro. Meruens supereſſe. hic erat ue
rus amīcus qui nolebat uiueū mortuo caspro. Lucis idē
auspiciū: principiū uitæ auspicii dicit uel a pastu auium
uel ab aulū inspectiō: & quia cōsul capiebat priusq; p̄
lium inīret factū ē ut dicamus auspicia ductū atq; prin
cipiū: & auspiciū nō modo auspiciū capere sed etiā in
cipere. Sacro præneste: dicato fortunæ ut dictū ē. Mi
scuerant studia, excoluerant agros simul & seminabāt in
cōlūctis fūdis. Diues cōcordia: quoniam cōcordia res au
genē: discordia vero minuunt. Paruis rebus: hūili fortu
na quoniam i rebus magnis tara ē cōcordia: unde ait Ci
cero i officiis: Nā qcqd eiusmodi ē i quo nō possunt plu
res excellere in eo plerūq; sit tanta contentio ut difficult
mū sit sanctā seruare societatem. Votis ex oībus: quōia
optauerat simul mori cum pariter uovere ccepissent. Si
metho, hosti q̄ hos duos amīcos itefecit. Prio consule
quoniam brutus exactis regibus fuit primus consul apud
tomāos. Fōs: origo & causa illius calamitatis quoniam
temere pugnā iniuit paulo collega uiro prudētissimo ē
dissuadēt. Mole noua: nouo ipetu. Frenasset: repres
sisset agmīna romanorū q̄ iā p̄currebat i pœnos. Sagulo
rubēti: paludamēto cōsulari quod erat coccineum. Pom
pam: cōsularem, s. sed pompa proprie ē spectaculū i pro
speris rebus & etiā i aduersis qualis ē in triumpho & i fu
nere. & est pompa solennis quidā apparatus & ostētatio
Cicero: sed iam e pōpa i uerā accīē descēdatus: & Vir.
solēnes ducere pompas Ad delubra iunat. Insignia: cō
sularia, s. Heu miser, ait poeta uarronē tunc suisser miserū
cui non licuit mori manu annibalīs. Funere: pari laude
moīs: sed nō merebatur quoniam fortis nō erat sed au
dax: qđ postea ostēdit fugīs ex acie tāq; lepus. Opimæ
crādis: quoniam spolia opima erat q̄ dux duci detrahebat
ut dictū ē. Sub hoste maiore scipiōe quē poeta uarroni
consuli merito p̄ponit. Erepti patris: quoniam ad tīcīnū
fluiū humeris patrē uulneratū i castra retulit. Stabant
parati, s. ad singulārī certamē annibal & scipio. Educi. nu
triti i diuersis regiōibus: Annibal enim apher: Scipio ro
manus erat: tales inq; nunq; uidit tellus cōcurrere.

Marte: perititia militari. Dextra robore ac uiribus:
sed scipionē p̄ponit annibali propter pietatem & fidem
cum annibal esset impius & perfidus. Dissiliuere caua:
singit poeta martē fauentem romāis & palladem pœ
nis descendisse ad certamen. Caua: concava quoniam

nubes est corpus ratum & dat locum: quem Aristoteles dicit esse ultimam superficiem corporis ambientis locatum. Scipiadæ. Scriptori. Poeno. Hannibali: quoniam in tritonide pallude reperta fuit pallas: & mars fuit pater Romuli. Intrepidis ductoribus. Scipione & Hannibale non timentibus ambæ actes hostiles sci licet & romanæ timuerunt in aduentu martis & palladi: ornat hos duos clarissimos in toto orbe imperatores poeta ad laudem Scipionis qui postea uicit Hannibalem. Micat ignis. videbatur mitare ignis ex ore meduseo. Egis. scutum palladis. Sibyla. quoniam caput medusæ quod erat in egide habebat capillos serpentinos ad quod poeta illudit: & oculi videbantur esse cometes adeo uibrabant. Vertex. conus galeæ.

At mauors. nunc describit martem. ethnea incédia: flammæ ethneas. singunt poetæ cyclopes vulcani ministros elaborare arma sub ethna monte propter flammæ quæ exire uidentur ex craterे illo ethneo natura liter. Incendia. splendorem cum esset ex auto. Fulua. aurea crista quæ erat super galeam. Mensi. i. cum cognouissent quātum quisque auderet. Vt cùm. mutuo in illa pugna quæ comitius parabatur. idest alter mensus est quantum alter auderet cum esset prope hostem. tunc enim ansimi robur cognoscitur cum ad manus uentum eū: quoniam audaces & timidi fugiunt.

Spectari: uideri a diis: id spectatores dictūt in theatis. In obliquum. Scipionem oppositum. Poeni. Hannibal. Ferocis. bellicosæ pallados. Porgebat. potrigebat Scipioniensem elaboratum manibus cyclopum sub ethna. Maiora. q̄ tu s̄sset pallas. idest subebat interficere Hannibalem. Suffudit ora. inflamata est & præse iram null. Gorgona. idest irata superuit toruositatem uultus ipsius medusæ. Montis. gargani. Sasson. insula e regtione ad austrum de qua dictū est. Regem. iouem hæc omnia singuntur ad imitationem Virgilii. Iris fuit filia thaumantis ut fabulæ canunt & conuersa in arcum coelestem nuncia est iunonis & iouis: alas habet autore Homero ex auro: pedes etiam. & quia plerūque mittit ad discordiam dicitur Iris. Succinctam nubibus. alludit ad rationem naturalem: quoniam Iris non sit nisi in nube: lege Aristoteli & Plinii. Motus. perturbationes & discordia martis & palladis. Idea. uerba iouis ad iram. Enonis terris. appulis & italis ab ænoro fratre peucetil ut dictum est. Iras germanæ. funonis inimicæ romanis. Leges parcarum. fatum ipsum quod erat ut roma cēt caput orbis. Virus & æstus. uenenatam ga biem & excandescitiam. Egide precellat. idest dic palladi q̄ nisi desistat cognoscet plus posse mea fulmina q̄ egis. idest scutum quod habet & quo freta superbit & tantū audet. Absistemus. discedemus inq̄ palias. Sed pallade pulsa. ex affectu quem habebat erga suos loquitur pallas. & seruat decorum personæ poetæ. Introducit. n. illā dubitatem de eventu pugnæ & timentem an se tuppiter permitteret spectare actes ex alto cœlo cum patendum esset ioui. Num auertet fata. an auertet hæc calamitatē a româis quæ se præsentे haud dubie iam q̄si illatam cernebat pallas. Atua gargani. appulia ubi est mons gargarus. Poenū Hannibalem. hoc singit poeta ad imitationem Virgilii.

Mauors scipiadæ metuens: tritonida poeno: Aduentuque deū intrepidis ductoribus ambe Contremuere acies. ater qua pectora flectit Pallas: gorgoneo late mitat ignis ab ore. Sibilaque horrificis torquet serpétibus egis: Fulgens sanguinei geminū uibrare cometen Ut credas oculi: summaque in casside largus Vndates uoluūt flamas ad sydera uertex: At mauors moto perturbans aera telo: Et clypeo campum iuoluens etnea cyclopū Munere fundentem loricam incédia gestat. Ac pulsat fulua consurgens ethera crista. Ductores pugnæ intenti quātumq; uicissim Audere & proprius mensi: tamen arma feréti Sensere aduenisse deos: & latus uterque Spectari superis: addebat mentibus iras. Iamque ictu ualido librata m' a pectora poeni Pallas i obliquum dextra detorserat hastam. Et gradiuus opem diuæ portare ferocis Exemplo doctus porgebat protinus ensem Etneum i pugna iuueni: ac maiora iubebat. Tum uirgo ignescens penitus uioleta repete Suffudit flaminis ora: atq; obliqua retorques Lumina turbato superauit gorgona uultu. Exere omnes immania membra chelydri Egide commota. primumque furoris ad ictus Rettulit ipse pede fessim a certamine mauors. Hic dea couulsam rapido conamine partem Vicini montis: scopulisque haerentia laxa In martem furibunda iacit: longeque relatos Expauit sonitus tremefacto littore sasson. At non hæc superum fallebant prælia regē. Demittit propere succinctam nubibus irim. Quæ nimios frenet motus ac talia fatur. Idea & cenotris uelox allabere terris Germanæque truces dic pallas mitiget iras. Nec speret fixas parcarum uertere leges. Dic etiam n̄ desistis. nam uirus & æstus Flammiferæ noui mentis: nec colligis iram: Egide præcellant q̄tū horrida fulmia nosces. Quæ postq; accepit dubitans tritonia uirgo Nec sat certa diu patriis an cederet armis. Absistemus ait campo. sed pallade pulsa Num fata auertet: cceloque arcebít ab alto Cernere gargani feruentia cædibus arua. Hæc effata caua poenum in certamina nubē.

Sublatū diuersa tulit: terrasq; reliquit.
 At gradiuus atrox remeatis i aethera diuā
 Ab cæstu reuocat mētes. fusorq; p æquor.
 Ipse manu magna nebula circūdatus atra
 Restituit pugnā: cōuertūt signa: nouāque
 Instaurāt italī uersa formidine cædem.
 Tū uētis positus custos qui flamia carcer
 Imperio cōpressa tenet: cœlumq; ruētes
 Eurique & boreæ parent choique notiq;
 Iunonis p̄cibus p̄missa haud parua ferētis
 Regnantē eolus uulturnū in prælia cāpis
 Effrenat: placet hic ire exitiabilis ultiō.
 Qui se postq; ethnæ mersit cādēte baratro:
 Cōcepitq; ignes & flāmea protulit ora:
 Euolat horrendo stridore: ac daunia regna
 Perflat agēs cæcā glomerato puluef nubē.
 Eripuere oculos auræ uocēque manusque
 Vertice harenoso cādentes. flebile dīctu.
 Torquet i ora globos italū: bellare māplis
 Iussa lacerantur rabie tūm mole ruinæ
 Sternuntur tellure & miles & arma tubeq;
 Atque ois retro flatu occursante refertur
 Lancea: & iterdū rutulis cadit irrit⁹ ictus.
 Atq; idem flatus pœnorū tela secundat,
 Et uelut amēto contorta hastilia turbo
 Adiuuat: ac tiryas ipellit stridulus hastas.
 Tum denso fauces præclusus puluef miles
 Ignauam mortem cōpresso meret hiatu.
 Ipse caput flauū caligine conditus atra
 Vulturnus: multaq; comā perfusus arena
 Nunc uersos agitat tergo stridentibus alis
 Nūc mediā i frontē ueniēs clamāte pcella
 Obuius arma quatit patulogq; isibilat ore.
 Interdū itentos pugnæ: & iā iamq; ferētes
 Hostili iugulo ferrū conanime & ictu
 Auertit: dextramq; ipso de uulnere uellit.
 Nec satis ausonias passim sedare cohortes:
 In martē uomit imixtas mugitib⁹ auras.
 Bisq; dei sumas uibrauit turbine cristas.
 Quā dū romuleis exercet prælia turmis
 Eolius furor & martē succedit in iras:
 Affatur uirgo socia iunone parentem.
 Quantos gradiuus fluctus in pūica castra
 Respice agit: quātisq; furēs se cedib⁹ ipleat:
 Nunc quælo terris descēdere nō placet iri
 Quāq; ego n̄ teucros n̄o cū pignof regnet

Diuersa in diuersam partē. i. abstulit Hannibalē a conspectu Scipionis. Fusor. q; fundebat. Aequor. cāpos. Manu. globo romanorū instaurat pugnā mauors. Sigena. aquilas quæ iā retro cedebant. Vetsa. quoniā iam pœni timebāt. Cū uentis positus custos. i. eolus qui fēbus iunonis emisit uulturnū afferentē maximas calamitatis romanis. Cui. eolo custodi carcer tenet cōpressos uētos. Ruētes coelū. eruentes ac oīa p autas uerrentes: si eolus p̄mitteret: & ponit noīa uentoꝝ. Cāpis eoliis. planis ac expositis uento cui eolus imperat: unde Martialis. balnea uentosa lupt: eolā appellat. eoliis ergo cāpis. i. uento obnoxii: nā propter planitē uulturnus i apulia maxime regna: quippe nō opponitur aliquis mōs flati uulturno: inde sine impedimento tanquā rex totā perflat apuliam: de hoc uento Līuīus ait. Romanis in meridiē uersis pœnīs in septentrione uetus quē uulturnū incolæ regionis uocat aduersus romāos coortus multo puluere in ipsa ora uoluēdo p̄spectū ademit. Effrenat. emitit & freno soluit. loquitur p translationē. Hic ultiō. uētus. Iræ. ipsius tunonis quæ nunquā romanorum calamitatibus satiabatur. Baratro ethnæ. in craterem illum profundum qui est in summitate ethnæ montis Siciliæ baratum est uorago profunda. unde Martialis imam partem stomachi baratum appellat dicens extremo ructus cum uenit a baratro. Concepit ignes. in ipso baratro: quoniam n̄ si in illam uoraginem uentus ingredieretur non generaretur illic ignis. Flammæ. inflammata igni quem conceperat. Daunia regna. apuliam. Cæcam nubem. ab effectu quia obcæcare uidetur homines: ideo ait eripuerere oculos auræ. Agens. impellens. Globos cādentes. ardentes cumulos harenæ. Vertice harenoso. cumulo harenæ. Iussa. præcepta: & mandata bellādi soluuntur rabie uulturni: quoniam nō poterant iussa ducum exequi milites impediti flamme uulturni. Occursante. impidente suo cursu: retorquebat hastas romanorum uulturnus. Irritus. uanus impediente uento. Rutulis. romani. Secundant. adiuuant. Turbo. impetus ipsius. uulturni adiuuabat hastas pœnorū tanquam amento quodam amentum est ligula qua faculum validius emitimus. Ignauam mortem. turpem: nam turpe erat puluere suffocari: contra quem fortitudine non potest extendi. Meret. dolet q; tā ignaua morte cadat. Hiatu. ore clauso. Ipse. uulturnus. Agit. impellit ipso romanos uersos in fugam. Clamante. stridente. Ferētes. romanos inferentes ferrum iugulo hostiū quos uulturnus auertebat: nec sinebat pœnos uulnerati. Vomit. uomendo emitit. Vibravit. concussit. Eolius furor. ipse uulturnus q; parebat eolo. Virgo. pallas. Quātōs gradiuus. uerba palladis ad iouē: quibus modestiam seruat & martē in inuidiam trahit. Fluētus. motus: & ruinas mouet mars. Se cædibus implet. ex stomacho loquitur & martē in odium trahit a crudelitate. Nunc quæso modeste queritur de iouē qui per iram reuocauerat palladem a pugna. Quāquam ego. confutatio est: non parabam inquit delere romanos: sed subtrahere Hannibalem fati. Nostro cum pignore. probatio est consututionis: & ait: non odi romanos quippe roma regnat cum nostra imagine. idest palladio: quod diomedes æneæ restituit: & rādiū duraturū erat iperū quādū in urbe esset palladium.

Lumē ipsū Hannibalem. Alūnæ libyæ. quæ me aluit: locus est ab honesto. Excipit hæc iuno. i trodūcit poeta iunonem loquentem: & concedente per quandam ironiam ioui ut euertat arces carthaginis: tamen id negat quod concedere uidetur.

Excipit. subiungit ad hæc uerba palladis. Immo ait: concessio per ironiam tamen arguit ab honesto iouem non debere in pœnos seuire: cum ait ut noscant gentes quantum ualeant regna iouis immunita. q.d. si hoc feceris omnes dicer te esse immanens: & facete præter decorum quod alienum a ioue esse debebat: attisficiose loquitur iuno ut iouem ex sentia deificat. Antistet. antecellat. quasi dicat. nō debes hoc facere ut ostendas q̄ sit p̄stantior tua potencia cæterorum uitibus cum omnia sint sub tuo nutu uideris quippe moueri affectibus q̄bus Iuppiter penitus uacare debet. & est locus ab honesto. Telo flagrante: fulmine. Nil oramus. negat quod cōcedere uideat & seruit poeta affectui iunonis quæ tratta erat. Certatis fatis. uerba iouis ad iunonem & palladem quas carpit tanquam imprudentes cum uellent repugnare fatis quibus etiam ipse Iuppiter subicitur. Spes ægras. debiles: nam speratis ipsos sibilia. Ille. Scipio. O nata. uertit sermonem Iuppiter ad palada filiam: cut prædicit victoriam Scipionis: quem pallas delere parauerat. Nomina gentis. quoniam appellabitur aphricanus. Libycā lauru. triumphabit de libya lauro coronatus. At cui tu coniunx. prædictit Hannibalis exitium iunoni.

Verter arma. reuertetur in aphrica & auertet sua arma a populis latinis: & optabit tandem nunquā transcendisse alpes. Metæ. termini. Nec luctatus. non repugnauit mars iussis. Iuuarent. delectarent. id est discessit quāvis gauderet illa pugna: & clā gore tubarum. Deo. marte. Cælestia. martis. s.

Ferae tarrigeræ. elephanti qui dorso fert turrim cum pugnatoribus. Labores. id est tormenta & instrumenta bellica. Quo. ut. Sēsim. paulatim. Leuites cateruas. milites leuioris atmaturæ. Iuuensem. minutum. celi fuerunt in eo prælio quæstores consulum. L. Aclius. & L. Furius: &c. xx. de tribanis militū: cōsulares quidā & ædiliti: inter eos Gneus servilius: & hic. C. Minutius qui magister equitum Fabii dictatoris fuerat: quem ut supradictum est Fabius Hannibali eripuit: cum æquatum haberent iperium quod nūc Hannibal obiicit Minutio. Crueltis. cruore suffusis ppter iram. Scintillauit. accensa ē.

Quæ nam furiae. uerba Hannibalis increpantis Minutiū. Genitor Fabius. quem Minutius genitorem appellauit. Murali. qui murū potuisse stertere. Appelli. adiūgitur. Fera. elephantus. Cōpōitur. obiicit. Lucas boues. elephantos: qui tēpore pyrrhi primū uisi fuerunt in lucania: inde elephas lucabos est appellatus. Libycarum ferarū. elephantorum. Vulnere. uerbere ac pulsatione.

Roma & palladio sedes hac urbe lucarim. Nō teucros delere aderā: sed lumen alumnæ Hannibalem libyæ pelli florentibus annis. Vīta atque extingui primordia tanta negabā. Excipit hæc iuno: longique laboris ab ira Immo ait ut noscant gentes immania quantū Regna iouis ualeant: cunctisq; potentia q̄rum Antistet coniunx superis tua: discute telo Flagrantī: nil oramus: carthaginis arces: Sidoniamque aciem uasto telluris hiatu Tarrareis immerge uadis: aut obrue ponto. Contra quæ miti respondet iuppiter ore. Certatis fatis: & spes extenditis ægras. Ille o nata libens cui tela inimica ferebas Contendet tyrios iuuenis: ac nomina gentis Induet. & libyam feret in capitolia laurum. At cui tu coniunx: cui das animosque decisiq; Fata cano: uertet populis laurentibus arma. Nec longe clādis metæ: uenit hora: diesque Qua nullas unq; transisse optauerit alpes. Sic ait: atque irim propere demittit olympos Quæ reuocet martē: iubeatq; abscede pugna. Nec uetitis luctatus abit gradiuus in altas Cum fremitu nubes: quanq; lituique tubæque Vulneraq; & sanguis & clamor & arma iuuaret. Ut patuit liber superum certamine tandem Laxatus que deo campus: ruit æquore ab imo. Pœnus: quo sensim cælestia fugerat arma. Magna uoce trahens equitēque uirosq; feræq; Tarrigeræ molem: tormentorumque labores. Atque ubi turbantem leuiores ense cateruas Agnouit iuuenum: scintillauitque cruentis Ira genis. quæ nam furiae: quisue egit in hoste En minutū deus ut rursum te credere nobis Auderes inquit: genitor tibi natus ab armis Ille meis ubi nūc fabius? semel iprobe nostras Sit sati euasisse manus. atque inde superbis Hasta comes dictis murali turbine pectus Transforat: & uoces uenturas occupat ictu. Nec ferro seuire sat est: appellitur atra Mole fera: & mōstris componitur itala pubes. Nā prouect⁹ equo moderantem cuspidē lucas. Maurum in bella boues stimulis maioribus ire Ac raptare iubet libycarum armenta ferarum. Immane stridens agit turboque coacta Vulnere bellatrix properos fert belua gressus.

Liuenti dorso turris flammaque uirtisque
 Et iaculis armata sedet: procul aspera grando
 Saxonum super arma ruit: passimque uolantii
 Celsus telorum fundit libys aggere nimbum.
 Stat niueis longum scipata per agmina uallum
 Dentibus atque ebori praefixa cominus hasta
 Fulget ab incuruo deiecta cacumine cuspis.
 Hic inter trepidos rerum per membra per arma
 Exigit usentis sceleratum belua dentem.
 Clamaremque ferens calcata per agmina portat.
 Nec leuius radio leuum qua tegmine thorax
 Multiplicis lini claudit latus improba sensim
 Corpore non laeso penetrarunt spicula dentis.
 Et sublime uirum clypeo resonante tulerunt.
 Haud excussa noui uirtus terrore pericli
 Utitur ad laudem casu: geminumque citato
 Vicinus fronti lumen transuerberat ense.
 Extimulata graui sese fera tollit ad auras
 Vulnera: & erectis excussam cruribus alte
 Pene iacit uoluens reflexo pondere turrim.
 Arma uirique simul spoliataque belua uisu:
 Sternuntur subita miserandum mixta ruina.
 Spargere flagrantes contra bellantia monstra
 Dardanius rædas uictor iubet: & facis atræ
 Quos fera circufert compleri sulphure muros.
 Nec iuslo mora collectis sumantia lucent
 Terga elephatorum flammis: raptusque sonoro
 Ignis edax uento per propugnacula fertur.
 Non aliter pindo rhodopeue incendia pastor
 Cum iacit: & siluis spaciatur seruida pestis.
 Frôdosi ignescunt scopuli: subitoque per arua
 Collucet iuga dissultans uulcanius ardor.
 It fera candenti torrente bitumine corpus
 Amens: & laxo diducit limite turmas.
 Nec cuique uirtus propiora capessere bella.
 Longinquis audent iaculis & arundinis ictu,
 Uritur impatiens & magni corporis ictu
 Donec uicini tandem se fluminis undis
 Praecipitem dedit: & tenui decepta liquore
 Stagnatis per plana uadi tulit incita longis.
 Extantem ripis flamمام tum denique sese
 Gurgitis immersit molem capiente profundo.
 At qua pugna datur nec dum maurusia pestis
 Igne calet circumfusi rhetetria pubes:
 Nunc iaculis, nunc & saxis: nunc alite plubo
 Eminus incessunt: ut qui castella per altos.
 Oppugnat munita locos atque obsidet arces

Liuenti subnigro. Sedet locata est turris in dorso elephanti. Grando nimbus ac multitudo saxonum. Aggere, currente elephanto qui habebat agerem ac turrim in dorso. Celsus, quoniam erat super elephatum. Libys, pœnus miles. Stat ualum, elephanti erant tanquam uallum inter ipsa agmina condensa. Praefixa hasta ebori praefixa erat hasta in molem elephanti, cuius cuspis obuios consiebat. Ebori, elephato ex cuius detibus fit ebur. Cominus, prope. Detecta, deorsum missa. Ab incuruo cacumine, a curvitate dorsi ipsius elephanti. Hic, tunc elephatus exigit dentem: inter tora membra. Vfentis quem sublimè portabat. Radio, illo instrumento quo textores utuntur ad telam conficiendam: eo quippe tramam iter staminna immittunt: quemadmodum radius penetrat statima: & non frangit: sic dens elephanti penetrauit later toracem & membra corpore non lesio. Haud excussa, id est non excidit uirtus Vfenti in tanto periculo: sed cum portaretur a belua oculis illius uicinus eos ense fodit: ideo ait uicinus fronti: quoniam portabat eum belua dente. Citato ense, celeriter a dacto in oculum beluae quae turbata uulnere turri & dorso excussit: & propugnatores stravit. Spargere, iussi, iufens uictor tunc illius beluae immitti tardas ardentes in machinas quas supra dorsum habebant beluae. Monstra, ipsas beluas monstrolas: & machinas in dorso eatum. Muros, tabulata & tures instar murorum. Edax, qui omnia consumit. Partus, comparatus & auctus. Non aliter pindo, incendium immisum per propugnacula comparat incendio syluarum: & montium immisso a pastoriibus, pindus est mons thessalæ: rhodope mons thraciæ, Pestis, incendium. It, currit elephas. Candenti bitumine, bitumen est acer suapte natura liquor. & sparsa acero concrescit: nascitur in aspaltitate lacu tudeæ certo anni tempore: quod ardet. ideo dixit Virg., in bucolicis incende bitumine lautos: faces nunc immisæ in feras & machinas etant circum litæ bitumine. Candenti, accenso. Torre, adurēte. Diducit, dividit. Laxo limite, ampliata. Fluminis, ausidi in cuius ripis pugna erat. Mautusia pestis, id est ea parte qua non erant elephanti ex mauritania ducti qui portabant incendium. Rheteta pubes: iuuentus romana. Alite plubo: glandibus quas e funda emittebant.

Manus mōstrī. ipsa p̄ nūscis qua utrī elephas ut mīnu. Aristoteles libro p̄io de historia animalium ait. Nasus bipartito distinctus est tramite elephātis plixa validaque naris augeat etiusq; usus idē qui māus: ea nāq; cibos rāficos q̄ humidos colligat capiūt: & ad os admouēt solitariū oīum. Quin imus cominus īq̄t. uerba pauciā increpātis Varronē qui uinctū Hānibalē plebi p̄mi serat. Quin cur nō imus ad ipsū hānibalē. Plebes. sic Lucanus. Nescit plebes letuna timere. Haud unquā expedites. i. nō poteris affirmare: & cū uterq; tibi esset noxious. Cōsulis. Varrōis. Excessus mensē. i. tādesperans & aio cōsternatus. Das patria p̄oēnas. icusat amentia suā Varro & patriā quae se cōsulē crea uerat. Et quo sācius. quoniā nō potuisset concipere Varro māus dedecus q̄ fugere cā timidi sit i. discrimine fugā arripere & Hānibal nil crudelius potuisset op̄are Varrōi ipsa fuga qua nihil ē fecit. Egere. ipu lere ad fugā. & cū qn̄ginta eq̄tibus uenustā se recepit: quae est iter appulos & Lucanos: unde Horatius uenu sinus i. sermōbus ait. Lucanus an appulus accepit. Nā uenustus erat finē sub utrūq; colonus. Rapuit. rapitū abstulit e cōspectu hostiū fugiēs effusis & relaxatis habenit: & sic Varrōis ignauia nota suos in discrimine reliquētis culis ipse causa fuerat. & sibi fuga p̄ter romanī impatoris decorum salutē cōparantis.

P̄etti Marsi iterū statio i. decimū uolumē Sylsi italici. Aulus ut aduersam. Post fugā Varrōis Paulus æmilius collega fortitudinem & magnanimitatē ostēdit suā: ut bonū imperatore & uere ciue romanū decebat: qui pugnādo mori maluit q̄ turpiter fu giendo uiuere: ut ignauus Varro fecerat: celebrat īḡt in hoc uolumine fortis aius pauli & decori studiosus: q̄ cū uidisset suos hostili furoř ac rabie urgeri suū corpus opponēs i. enses ruebat hostiles ut fera undiq; telis cit cūdata cecidit tādē & romanæ acies fusæ. Hānibal q̄uis p̄oēnus & ipius pauli uirtutē p̄pō funeris ac laudatio honestauit. mētes romanorū tātæ cladis nūctio cōsternatas Fabius maximus erexit p̄textatos p̄ cōsalute armavit. & Varroni cōsuli romā redeūti ab oībus ordinibus obuiā itū est: & grāe actae q̄ in tāto regi turbine de republica & noīe romāno nō desperasset. Paulus æmilius autore Liuio q̄uis p̄io statū cōgressu fūda gra uiter iectus fuisset: tñ occurrit sāpe hānibali & aliquot locis filii restituit: p̄tegrībus eū eq̄tibus romāis omisis postremo equis q̄a cōsulē ad regēdū equū uires defiebāt. p̄cni tandem romanos supatos populerūt: labore ac uulneribus fessos: inde dissipati oēs sunt equosq; ad fugam qui poterant repetebāt. Increbrescere, au geri. Assilit. saltat & ruit. Per uulnēra. quoniā ab uno quoq; uulneratur. Globos. acies hostiles. Ingredit. exponit obicit. Molit. quārit & cupit uulnerari ab omni ene ut honestius caderet. Perstate & fortiter oro: uerba pauli ad suos quos orat: ut pectorē non tergo uulnēra excipiāt: ut romanos fortes viros decet: ne laudē ueræ fortitudinis amitterent. Ad manes. ad inferos. Nisi gloria mortis. locus est ab hōesto: & ait: n̄l superest nobis nisi ut gloriā clara & honesta morte consequantur: ad quod inquit paulus erit uobis dux. Imas sedes. inferos:

Ausus dīgna uīro fortuna dīgna secunda Extulerat dextrā atq; aduersū cominus enīse Mnīcius inscēlix ausi. sed stridula anhelum Feruorē effundēs mōstrī manus abstulit acrī Implicitum nexu. dīroque ligamine torſit Et superas alte miserum iaculata per auras Tellure elisit: ac flexit flebile membris. Has inter clades uīso uarrone sub armis Increpitans paulus. quin imus comin⁹ īq̄t Ductorī tyrio quem uinctum colla catherinis Daturum ante tuos currus promisim⁹ urbī. Heu p̄ria heu plebes scelerata & praua fauo. Haud unq̄ expedites tā dīra sorte malorū. Cris Quem tibi nō nasci fuerit p̄ uota petendum Varronē: hānibalē ue magis. dū talia paulus Vrget precipitās libys atq; ī terga ruentum Ante oculos cūctas ductoris cōcitat hastas. Pulsatur galea: & quatiuntur confulitis arma Acrius hoc paul⁹ medios ruīt asper i hostes. Tum uero excussus mētē certamina paulo Auia deducto conuertit uarro: manuque Cornipedē īflectens das īquit patria p̄oēnas Quae fabio īcolūi uarronē ad bella uocasti. Quae nā aūt mentis uel quae discordia fati? Parcarūq; latens fraus ē abrumpere cuncta Iam dudum cū luce libet: sed cōprimit enīse. Nescio q̄s deus: & me me ad grauiora īseruat Vīuā ne: & fractos sparsosq; cruore meorum Hos referā populo fasces: atq; ora p̄ urbes Iratas spectanda dabo: & quo seuius ipse Hānibal aut poscat: fugiā te roma uidebo. Plura īdignantem telis propriebib⁹ hostes Egere. & sonipes rapuit laxatus habenas.

Aulus ut aduersam uīdet ī crebrescere pugnam Ceu fera quae telis cīrcūcī gentibus ultro Assilit inferrum & per uulnēra colligit hostem In medios fert arma globos: seleq; periclis Ingerit: atq; omni lātum molitur ab enē: Increpat horrendum perstate & fortiter oro Pectorib⁹ ferrę accipite: ac sine uulnē terga Ad manes deferte uiri: nisi gloria mortis Nil superest: idem sedes adeuntibus imas

Hic uobis dux paulus erit: uelocius inde
Hemonio borea dux: pennaque citator ibat
Quæ redit i pugnas fugientis aridine pthi.
Atque ubi certamē primi ciet immemor qui
Petus gradius mente cito fertur in hostes.
Ac iuuene quæ uasco leuis quæ spicula dësus
Cantaber urgebat lœtibus eripit armis.
Abscessere retro pauidique in terga relatios
Abduxere gradus: ut latus ualle remota
Cum caprea uenator agit: fessamq; ppinquo
Insequit cursu: & sperat iam tâgere dextra.
Si ferus aduerso subitum se protulit antro:
Et stetit ante oculos frendens leo deserit una
Et color & sanguis & tela minoria periclo.
Nec iam speratæ cura est in pectore pde:
Nunc inrestantes mucrone cominus urget,
Nuc trepidos ac terga mala formidie uerlos
Assequitur telis: furere ac decorare labores
Et seuire iuuat: cadit ingens nominis expers
Vni turba uiro: alter si detur in armis
Paulus dardanius: amittant nomina canne.
Tandem inclinato cornu sine more ruebat
Prima acies. nō parca fugæ. labien⁹ & acres
Sternunt lœto atq; opiter: quos setia colle
Vitifero celsis labienum cingula saxa
Miserunt muris: iunxit fera tempora lœti
Sidonius non consimili discrimine miles.
Nalabienus obit penetrante per ilia cornu
Frates hic numero cecidere. hic poplite cesi
Oppetis & tyrio super inguina fixe ueruto
Mecenas cui meonia uenerabile terra
Et sceptris olim celebratum nome etruscis,
Per medios agitur projecto lucis amore
Hannibalem lustras paulus sors una uidet
Aspera si occumbat ductore superstite pœno
Quā metuēs molē: neq; enī certamie lupto
Tempestas tanta & rabies impune fuisset.
In faciem pauidi iuno conuersa metelli
Quid uanos inquit latio spes unica consul
In cassum renouas fato renuente furores:
Si superest paulus restant eneia regna:
Si secus ausoniā tecum trahis. ire tumēte
Tu cōtra iuuene. & caput hoc abscede reb⁹
Turbatis o paule paras: nunc annibal ipsi
Tam latus bello est ausit certare tonanti.
Et iam: conuersis uidi nam flectere habenis:

Inde. cū talia dixisset paucis: quoniā tēpus prolixam
orationē non pattebat: struit in hostes uelocior uento
& sagittis. Hemōio borea. qui spirata thracia cui cō
termina est hemonia quæ & thessalia dicit. Quæ re
dit in pugnas. parthi qui sūt ultra euphratē arcu utun
tut ut alit fere oēs populi ad orientē: & fugiendo sagit
tas ex equis in hostes ita sequentes emitunt. ideo ait. q
redit in pugnas. nā cū ipse uideat fugere pēna. i. sagit
ta pēnata reuertit in pugnā. Immemor æui. quoniā
supra vires æratis pugnabat uidebaq; esse alter mars
mīte. ac animi robore: hūc a catabris: & uasconibus cir
cūuentū Paulus liberauit Peti dicunt qui habent occu
los leuiter declinatos ad laetiuā: unde oculi ueneris di
cunt peti. ideo scribit Horatius i primo sermonū: Stra
bonē appellat petū pater. Strabo enim is dicit qui ha
bet oculos distortos Plinius loquēs de oculis ait unī a
nimaliū homini deprauant: unde cognomia Strabo
nū & petorū. Leuis. agills ad pugnam: & sine galle
ut supra dictū est. Lœtibus. quæ lœtū ipsi peto af
ferebāt. Ut latus ualle remota. paulū eripientē pe
tu hostibus cōparat leoni qui suo occursu uēatori iam
prope captā eripit prædā. Ferus. terribilis & crude
lis. Tela minoria. quoniā nihil ualēt cōtra leonē a quo
periculū iminet: & sibi iā timēs fugit ac deserit fidam.
Vrger. Inicit. Nunc. interdū in illos qui paulo tesi
stebāt. Mala. turpi & quæ est citra decogz. Deoora
re: ornare: quoniā in aduersis uirtus nitet: si fuisset inq
ilic alter paulus nō fuisset illa clades illata romanis. q
a uico cāensis dicta est. Cornu. acie romana. Sine
mote. sine aliqua ratiōe: & ritu militari romanogz: quo
niā romanæ acies nō cōsueuerāt fugere: sed etiā illuc
alaci animo cōtendere unde se non redituros sciebāt
pro decoro seruādo. Non parca. id est effusa in fugā:
ocres & opiter erant setini: de setia & elus uino dictū
est. Cigula alludit. ad labienū qui fuit tēpō lulti cæ
faris & sub eo meruit ppriaq; pecunia cingulum op
pidū i piceno aedificavit. Cornu. hasta cornea. Fra
tres. ocres & opiter. Mecenas. alludit ad mecenatē
q fuit tēpore Augusti Cæsaris: & habuit originē a re
gibus heetruscis: unde Hora. Mecenas atrauis edite regi
bus. & in sermonibus. Nō qa mecas lydorū quicqd
heetruscos icoluit fines nemo generosior est te. Meo
nta terra. heetrusca: quoniā meonii ut dictum est he
truriā tenuerunt. Sceptris. regibus heetruscorum
ad quos referebat suos natales mecenias. Amore lu
cis. uitæ. i. cū non curaret uitam paulus ut honeste ca
daret: Hannibalem oculis lustrabat: ut cum eo cōgrede
retur: uidebat enim paulo mors dura superstite Han
nibale. Quā molē. fortitudinem Pauli. Impune. i.
non fuisset frustra. Quid uanos inquit. uerba luno
nis uersæ in formam metelli hoc singit ad imitationē
Virgilii & seruat poeta decorū personæ: quippe non
decebat aliter loqui metellū pauidū nisi suadere fugā:
nulla habita ratione decori. capit beniuentiam me
tellus. suadetque ab utili fortunæ cedendum: & etiam
ab honesto cū sit imprudentis fato pugnare. Si se
cū. si Paulus cadet: ruet imperium ro. Tumentē.
superbientem prospero flatu fortunæ. Rebus turba
tis. re romanam labante & nutanti imperio. Tonan
ti. id est auderet pugnare cum ioue.

Sit spatum satis, permissit amus ut spatum habeat
 ipsa fata: & ipsis cedamus: quae postea mutabuntur:
 & nobis arridebunt. Mox, postea pugnabis me-
 liore fato. Mortem ne sub armis, sensus est. Si nul-
 la alia causa esset cur deberemus nunc mortem oppo-
 tere haec esset maxima: quod te fugam suadentem au-
 diut: & non sum auersatus. Monstra, fugam & ea
 quae sunt contra honestatem: ac decorum. Sub ar-
 mis, armatus in acie. I demens, uerba digna pau-
 lo: qui pro patria moti non recusabat. Pulchra, ho-
 nesta & digna uito fortis ac magno. Poenus, Han-
 nibal. Proh degener, exclamat Paulus in metellum
 qui tantum a suis majoribus degenerauerat. Co-
 ponere, opponere ac pugnare cum illo qui & uictus:
 & uictor erit mihi honori. Aufertur, equo scilicet
 praecepiti & obtrucuit Acerrani fugientem ad suos.
 Conferta, densa, Belgicus, gallicus: belgae sunt i
 gallia, paulum inuestigantem Hannibalem compa-
 rat cani qui nate sagaci inuestigat feram. Errores,
 ipsam feram errantem. Sollers, diligens: & sagax.
 Mersa, inclinata ad terram & demissa ut melius
 sagiat. Tacito rostro, ictu sine latratu: sic enim ca-
 nis tacitus currat per uestigia ut seram citius asse-
 tur quod uelocius fugeret auditu latratu. Inacces-
 sos, difficiles: & dumulos montes & sylvas. Inda-
 gine, inuestigatio. Arcana cubilia, secreta lustra
 ubi serae degunt & cubant. At coniunx iouis, iu-
 no sumpsit formam gelastae qui uenerat ex mauri-
 tania & monuit Hannibalem ut suis opem ferret quod
 facile persuasi cum diceret paulum æmylium illuc
 omnia ferro vastare. Non desinit, non cessat ire in
 Hannibalem quem uel maxime appetebat. Po-
 num, Hannibalem. Stagnantes, repletas iam ca-
 daueribus ut aqua non posset fluere. Flumineo li-
 bycam: canit poeta cristam tuderteum cum sex filiis
 in ripis ausidi fortiter pugnantem ab Hannibale una
 cum filiis fuisse interfectum. Pauper penatum, ha-
 bes rem domesticam angustam: sed patria erat cla-
 ra, tudor scilicet oppidum in montibus umbriæ de-
 uno dictum est. Crudo magistro, patre acri bella-
 tore feram elephantum quem strauerunt cum ipsis
 hominibus qui turrim ascenderant.

Eus sit uarro: ac se se ad meliora reseruat.
 Sít spaciū fatis: & dum datur etiē lāto
 Hāc nostris maiore aīam: mox bella capesset.
 Ad quā suspīrans duxor morte ne sub armis
 Cur poscam causa ista parū est qd' talia nostræ
 Pertulerint aures suadentem mōstra metellū?
 I demens: i carpe fugam: non hostica tela
 Excipias tergo: superos precor teger oro
 Intactusque habeas: atque itres mœnia romæ.
 Cum uarrone simul: talin pauīdissime dignū
 Me uita pulchraque indignum morte putasti?
 Quippe sinit poenus qui nūc contraria bella
 Ipsī ferre ioui ualeat: proh degener altæ
 Virtutis patrum quando certamen inire
 Cui ne uiro mallem memet componere: qd' qui
 Et uictus dabit & uictor per sacula nomen?
 Talibus icrepitat: mediosq; aufertur in hostis:
 Ac retro curlum tendentem ad crebra suorum
 Agmina: & in densis furantē membra maniplis
 Per conferta uitrum & stipata umbonibus arma
 Consequit melior plāta: atq; obtrūcat accerrā.
 Ut canis occultos agittat cum belgicus apros
 Erroresque feret sollers per deuia mersa
 Nare legit, tacitoque premens uestigia rostro
 Lustrat inaccessos uenantum indagine saltus.
 Nec sistit nisi conceptum sectatus odorem
 Deprendit spissis arcana cubilia dumis.
 At coniunx iouis ut paulum depellere dicitis
 Nequicquam fuit: & consul non desinit ire
 In faciem mauri: rursus mutata geleste
 Aduocat ignauum leua ad certamina poenū.
 Huc tela huc inquit dextrā implorātibus affer
 O decus æternum carthaginis: horrida iuxta
 Stagnantes consul molitur prælia ripas.
 Et laus haud alio maior datur hoste perēpto:
 Haec ait: & iuuenem diuersa ad prælia raptat.
 Flumineo libycam turbabat in aggere pubem
 Cristæ nomen erat: bis terni iuncta ferebant
 Arma senem circa natū: pauperque penatum
 Sed dom⁹ haud obscura tudor; notusq; p. um.
 Bellator populos factis & cede docebat (bros
 Natorum armigerā pugnas tractare cohortē.
 Vnanima idē phalanx crudo ducēte magistro
 Postquā hominū satiata necē pstrauerat ictu
 In numero cū turre feram facibusq; sequuta,
 Ardentem monstri spectabat lāta ruinam.

Cūm subitus galeæ fulgor conoque coruscæ
 Maiore intremuere iubæ:nec tarda senectus
 Agnouit hac luce uirum: rapit agmine natos
 Seua parens ultiō in certamina:& addere passim
 Tela iubet:nec manantes ex ore feroci
 Aut quæ flagrarent galea exhorrescere flammas.
 Armiger haud aliter magni iouis anxia nido
 Cum dignos nutrit gestanda ad fulmina fœtus
 Obuersam spectans ora ad phaetonia prolem
 Explorat dubios phoebea lampade natos.
 Iamque suis daret ut pugnæ documenta uocatis
 Et medias hasta uelox præteruolat auras.
 Hæsit multiplici non altæ cuspis in auro.
 Atque senem inualido dependens prodidit ictu.
 Cui poenæ. qui nam ad cassos furor impulit ictus
 Exanguem dextram senio? uix prima momordit
 Tegmina callaici cornus tremebunda metalli.
 En redde tua tela tibi. memorabilis ista
 A nobis melius disset bellare iuuentus.
 Sic propria miseri transfigit pectora cornu.
 At contra horrendum bis terna spicula dextra
 Torta uolant: paribusque ruunt conatibus hastæ.
 Haud secus ac libyca scutam tellure leenam
 Inuadunt rapidi iam dudum:& inania temptant
 Nondum sat firmo catuli certamina dente.
 Consumit clypeo tela:& collectus in arma
 Sustinet ingentes crepitantibus ictibus hastas
 Sidonius ductor: nec iam per uulnera credit
 Aut per tot cædes actum satiis: iraque anhelat
 Ni læto det cuncta uirum iungatque parenti
 Corpora:& excidat miseris cum stirpe penates.
 Tunc abarim affatur: nanque una hic armiger ira
 Flammabat martem; atque omnis comes ibat in actus.
 Suppedita mihi tela uadis liuentis auerni.
 Demitti globus ille cupit: qui nostra lacestat
 Tegmina: iam stulta fructus pietatis habebit.
 Hæc fatus iaculo lucam qui maximus æui
 Transagit pressa iuuenis cum cuspide labens
 Arma super fratum resupino concidit ore.
 Mortiferum inde manu properantem uellere ferrum
 Pilo uolsonem. nanque hoc de strage iacentum
 Fors dabat: affixa sternit per tegmina nare.
 Tum uesulum calido laplantem in sanguine fratrum
 Ense metit rapido: plenamque heu barbara uirtus.
 Abscisi galeam capit is ceu missile telum
 Conuersis in terga iacit: telesinus ad ossa.

Cono:summitate galeæ. Virorum
 annibalē cognoui impiger senex &
 filio filios ad pugnā horruis ē. No
 nusq; ne galeæ ardorē timet. Ar
 miger haud aliter: cristam filiorum in
 dolē explorantem comparat aquilæ
 pullos explorant ad solis radios. Ph.
 at. li. x. haletus tārum implumes pul
 los percutens subinde cogit aduer
 sos intueri solis radios: & si conniven
 tem flentemque animaduertit præci
 pitat e nido uelut adulterinum & de
 generem. illum cuius acies firma con
 tra steterit educat. haletus est de ge
 nere aquilarum clarissima oculorum
 acie. dicitur aquila ministrare fulmi
 na ioui. non sine ratione. quoniam ut
 ait Plinius fulmine non tangitur.

Dignos: nec de generes. Ora ad
phaetonia: ad ipsum solem qui ut fa
bulæ uolunt pater fuit phaetonis.

Obuersam: expositam radiis solari
bus. Auro:clypeo annibalis. Qui
nam ad cassos: uerba annibalis ad se
nem. Cassos: futilis & uanos. Cal
laci: quoniam habuerat hannibal ar
ma a callaici populis ut dictum est.

Propria cornu: hasta quam senex
torserat in Annibalem. Haud se
cus: filios christæ irruentes in anniba
lem comparat catulis leonum pugna
tibus pro matre obessa. Iam du
duni statim. sic Vit. Iam dudum su
mite poenas. Consumit: excipit an
nibal tela illorum clypeo suo. Col
lectus: idest colligens se ac regens cly
peo. Aut per tot cædes idest quis
tot cædes peregrisset annibal: tamen
putauit nihil actum esse nisi sex illos
trucidaret: quod effecit. Suppedita:
subministra. suggerere. Vadis auerni
idest demittā hos fratres ad aq's sty
gias. Pieratis. quā illi patriæ patriq
præstabant: quæ stulta uidebantur es
se cum tantum appeterent ducem.

Resupino: reuoluto ad aereni. Pi
lo:hasta. Strage iacentum. corpori
bus eorum qui ceciderat pilo confos
si. Heu barbara uirtus: detestat poe
ta crudelitatem annibalis. Conuer
sis: fugientibus.

Spina. quae ē i medio dorsi & cōnectit artus. Annibal illisit saxū dorsi fugiētis: & fregit spinā lumborum. In terstruit: diuidit & connectit. Funda: plumbū quod funda uoluta supra caput emiserat. Sopierat: occiderat quo nā mors est ppetuus sopor. Vnde Out. Stulte quid est somnus gelidae nisi mortis imago. Nō certa membra: quoniam erat uulneratus. Armiger: abaris armiger Annibalis. Libyci móstrī. elephāti paulo áte strati. Quer euhasta ex quercu obusta. Stygius feruor: ipsa hasta ac cēsa impleuit os ipsius thelesint & ignis penetravit usque ad pulmonē. Proavis cognita: anosa quercus cū multis armis. Ethereo sulphure: fulmīe. "Deo: fulmīe dei. Problem: ramos & stolones. aptissima cōparatio. nam patris ruia traxit etiā filios ut quercas trahit suam sobolē. Atq; ea dum: nāc redit ad paulum æmylitum suæ mortis piacula presumētem atque iferias. Phorcus fuit pater medusæ rex mauritaniae siue phorcinus ut dictum est i primo uolumine. ibi. phorcindos antro medusæ. Antis ex mauritania ubi est calpe mons ad fretum gaditanū licet calpe sit i europa. illuc puenit hercules: & posuit ibi columnas quasi terminos laboris & expeditionis: de columnis herculis alibi dictum est. Celatus gorgone parvam: habens scutū i quo erat cælatum caput gorgonis. i. medusæ. Tri stis: ab effectu quoniā cōuertebat aspicientes i saxa. addē etiam p ipsa fuit cæsa a perseo. hunc phorcum paulus interemit. Tumentē: superbiē: ppter nomen medusæ ad quā suā reserbat originē hic phorcus. sed nimis dure dixit & affectate: tumentem antiquā nomina cum dicēdum fuisset antiquo nomine. Saxifice: uertentis homines in saxa. & monstrosa stirpe: quoniam medusa capti los habuit serpentinos. Paulus hunc phorcum cepit per conum galeæ terræque affixum atque illisum premens ense uulnerauit inter baltheum & coxam. Id est in ingue. Sinuat. curuat in sinum id est in ima parte balthei.

Munimē: tegmen. Accola atlanticus: phorcus qui uenerat ex mauritania ubi est athlas. Subit campos etolos apulliam id est cecidit in campis diomedes phorcus mauros. Has inter strages. de numidis qui romanā aciem fraude punica a tergo adorti sunt: sic ait Litus quin genti ferme milites numidæ præter consueta arma tela que gladios ac cultrós sub loriciis habebant specie quadā transfiguratum cum ab suis parmas post terga habentes adequitassent: repente ex equis desiliunt parmisque & iaculis ante pedes hostium proiectis in medium aciem accepti ductique ad ultimos considere a terga iubentur ac dum prælum ab omni parte conseruit quieti manserūt postquam omnium oculos animumq; occupauerat certamen tum arreptis scutis q; passim inter aceruos cæsorum corporum strata erant uersam adoriantur romanā aciē: tergaque ferientes ac poplites cædentes stragem igitē dederunt: ac maiorem aliquando pauorem ac tumultum fecerunt: cum alibi terror ac fuga. alibi pertinax mala iā spe prælum esset. Strages. cædes q; romani factebant: & maxie paulus. Virtus: numidæ. Rector: annibal instruxerat eos ad insidias. Aciem. romanam intentam prælio. Viro: numidæ. E strage: natū scuta & tela ex aceruis cæsorum accipiebant numidæ. Raptum galba procul: cum galba uidiisset ab hoste auferri uexillum romanorum irruit in eum qui abstulerat. nec aduersa fortuna galbae virtus imminuta est.

Illiso saxo qūa supina interstruit artus Occumbit. fratriq; uidet labētia membra Quærētis quē funda. pcul p. inane uoluta Sopierat: dū supremā teleſinus in auras Exalat lucē: & dubitantia lumina condit. At fessus mcerore simul cursuque metuq; Et tamē haud iræ uacu⁹ nō certa p æquor Interdū iſſtens pusinus membra ferebat: Hunc sude quā libyci raptā terga iacētis Armiges obtulerat móstrī sup īguina fixū Obtricat: quercuq; pmit uiolēt⁹ obusta. Temptarat precibus seuū lenire furorem: Sed stygius primos impleuit feruor hiatus Et pulmone téus depresso anhelitus ignē. Tātum cū toto cecidit grege nomē i ūbro Clarum crista diu populo ceu fulmīe cella Esculus aut pauis ab origie cognita qrcus Cum sumat pcussa ioui: lacrosq; p æuum Ethereo ramos populātur sulfure flāmæ. Donec uicta deo late procubit: & omnem Collabēs operit spacioſo stipite prolem. Atq; ea dū iuxta tyri⁹ stagna aufida duxor Molitur: paulus numerosa cæde futuram Vltus iā mortem ceu uictor bella gerebat. Inter mille uiros iacet igēs phorc⁹ ab atris Herculeæ calpes celatus gorgoe parvam. Vnde genus tristisq; dæx manabat origo. Hūc obiectante sele: atq; antiqua tumētē Nomia saxificæ móstrosa ex stirpe meduse: Dū leuum petit incubens uiolētius ingue Detrahit excelsi correptum uertice coni. Afflictuq; premēs tergo qua balteus imo Sinuatur coxaque sedet munimē utraque Coniecto fodit ense. supuenit ille calentē Sanguineis effundēs p hiātia uiscera riuū. Et subit etolos atlanticus accola campos. Has inter strages rapido terrore cohorti Inuadūt terga: atque auerso turbie miscet Bella inopia uiri: tyri⁹ quos fallere doctos Hāc ipsam pugnæ rector formarat ad artē: Succinctiq; dolis fugerēt. ceu pūica castra Dediderant dextras: tū totis mētibus actā In cædes aciē pone atq; in terga ruentis Præcipitāt. nō hasta uiro: nō deficit ensis E strage ē ferū. atq; auulsa cadauere tela. raptū galba pcul. neq; enī uirtutis amore

Aduersa exēmisſe ualent: ut uīdit ab hoste
 Auferrī ſignum connīxus corpore toto
 Vīctorem aſſequitur: lāetalique occupat īctū.
 Ac dum comprenſam cēlo de corpore p̄dām
 Auellit: tardeque manus moribunda remittit
 Transfixus glādīo propere occurrentis amorgi
 Occidit immōriens magnis non p̄ſper in ausis.
 Hāc inter uelutī non dum ſatiſſet enī
 Ira ſeuā truces. ſublatum puluere campum
 Vulturnus rotat: & candentes torquet harēas:
 Iamque reluctantē ſtridens immane procella
 Per longum tulit ad campī ſuprema. cauſque
 Afflictos rīpī ſumidum demersit in amnem:
 Hīc tībi finis erat metas: hīc aufidus æui
 Seruabat tacito non ſcēlix curio lāto.
 Nanque furens animi dum cōſternata moratur
 Agmina: & oppoſitu membrorum ſiſteſ certat:
 In p̄æceps magna propulsus mole ruentum
 Turbatī ſauritūr aquis: fundoque uolutus
 Adriaca iacuit ſine nomine mortis harena.
 Ingens ferre mala & fortunæ ſubdere colla
 Nescius aduersa fronte incurrebat in arma
 Vincentum consul: pereundī martius ardor:
 Atque animos iam ſola dabat fiducia mortis:
 Cum uiriatus agens telis regnator iberae
 Magnanīmus terræ iuxta atq; ante ora ſurentis
 Obtruncat pauli feſſum certamīnis hostem.
 Heu dolor heu lachrymæ ſeruilius optima bellī
 Post paulum: bellī pars optima corrūt īctū
 Barbarico: magnāque cadens lāto addidit uno
 Inuidiam cannis: tristem non pertulit iram
 Consul. & iſani q̄q contraria uenti
 Exarmat uis atque obtendit puluere lucem
 Squalentem rumpens ingesta toruus harenæ
 Ingreditur nimbū ac ritū iam moris iberi
 Carmina pulsata fundētem barbara cætra
 Inuadit: leuæque fodit uitalia mammæ.
 Hīc ſuit extremus cædum labor addere bello.
 Haud ultra līcuīt dextram: nec tanta relīctum.
 Vtī ſeua tībi poſthac ad prælia paulo.
 Saxum ingens uasto libratum pondere cæca.
 Venit in ora manu & perfectæ caſſidīs æra
 Oſſibus infodiens compleuit ſanguine uultus:
 Inde pedem referens labētia membra ppinquo
 Imposuit ſcopulo: atq; undati puluere anhelans
 Sedit terribilis clypeum ſuper ore cruento.

Aduersa:res aduersæ. nam explorant aduersa
 utros. Exēmisſe abſtulisse id est non frangebatur
 aduersis: & nitebatur ad uitutem per omnia peri
 cula ut decebat ciuem romanum. ſed dum galba
 er peret uexillum e māu hostis moriētiſ ab amor
 go ſuit interfectus. Prædam: uexillum. Tarde
 remittit. nam ægre poterat euelli e manu. Non
 proſperus: cui non proſpere cefſit id quod facere
 eſt ausus. Enī: futor belli. & pōitūr pro ipſa bel
 lona. deſcribit poeta calamitatē illatam romāis
 a uulturno qui torquendo harenas ad aufidum ſta
 tes in ripa demersit in amnem inter quos ſuit cu
 rīo. qui iacuit in ſepultus in harenis adriacis. Ca
 dentes: calidas. Tumidum: repletum iam cada
 ueribus. Tacito lāetho inglōria morte ac ignaua
 Conſternata: territa & uera in fugam quæ curio
 retinebat hortabaturque ad pugnam & decorum
 ſeruandum. Oppoſuit: oppositione id est oppo
 nendo ſua membra ſuoſ fugientes ſiſtere niteba
 tur. ſine nomine mortis: ſine fama quoniam nō
 potuit oſtendere fortitudinem ſuam cōtra aquas.
 Ingens ferre mala: id est paulus cōſul fortis ad ro
 lerandos labores nelciēs cædere fortunæ: ſed ſuis
 fugientibus ipſe fronte aduersa ruebat in arma.
 Martius: bellicoſus ardor cadēdi i pugna. An
 mos: audaciam. Fiducia mortis: libenter quippe
 cadebat pro patria. unde ſenes animoſiores ſunt
 decurso iam ſpacio uitæ ac morte propinquā. un
 de interrogatus ſolon a pifſtrato tyriāno atheniē
 ſi qua tandem ſpe ſretus ſibi tam audacter obſiſte
 ret: respondiſſe dicitur ſenectute. Viriathus: de
 hoc dictum eſt ſupra: qui fuīt lusitanus & occidit
 ſeruiliū. In cuius decus laudat uiriatus ne uide
 retur cæſus a futili hoste. dicit etiam ſeruiliū ne
 pugnando fuīt iam feſſum. & ideo ſuperatum.
 hic fuerat collega flāmīo ut dictū eſt. Tristē ita:
 quam conceperat ex morte ſeruiliū. Exarmat: de
 bilitat contrario flatu. Obtendit: obnubilat ſolē
 atque offuſcat. Toruus: horrendus ipſe paulus.
 Nimbū: uim puluertis. Ritu moris iberi: de hoc
 ritu dictū eſt ſupra: ubi poeta de his cecinīt. Ad
 numerum reſonas gaudētem paludere ceſtas. Vi
 ſtatus post mortem ſeruiliū i ſignum laetitiæ pul
 ſabat clypeum: ac barbara carmia canebat. quē ſic
 geſtientem paulus uulnerauit. Vitalia lāueae. id
 eſt uulnerauit cor in quo uita conſiſtit. Vitales
 partes dicuntur illæ quibus lāefis non eſt ſpes uit
 ae. in lāuea parte pectoris iacet cor. ideo dixit uita
 lia lāueae mammæ. Saxum ingens: īctus fuīt pau
 lus autore liuio funda: ſed aliter canit poeta. Cæ
 ca manu: quæ non uidebatur: & occulta atque in
 ſidiosa: magna laus pauli contra quem nemo au
 debat aperto marte pugnare. Imitatio eſt Virgilii
 canentis uulneratum fuīt æneam ſagitta ince
 ro autore: nem in nem que fuīt qui ſe autorem uul
 neris profiteretur. tantæ molis erat æneam uulne
 rare. Terribilis: forti animo & magno. ſeruat de
 corum fortiſ & magnanimi ducis.

Immanis ceu: leoni vulnerato comparat paulum. Patiens telis: non curans uulnus aut dolorē. Vnde: copia sanguinis. Tum uero. Hannibal instabat romanis cedentibus. Flatus: ipse uulturnus. Per vius: qui uiam faciebat. Belua elephantus qui dente obuios conficit. Piso: qui fuerat obrutus telis ut uidit Hannibalem ferri super cadauera citato equo hasta traxxixit illa equi quo ille uehebatur & frustra in ipsū ruete piso tentauit irruere deficientibus uitribus. Subrecta: i altum erecta. Super collapso: Hannibale qui dorso equi ruentis ferebatur sed hanibal collegit se. Cernuus sonipes: equus procumbes ad terram. Armo: dorso inclinato. Vmbræ ne ausoniæ: uerba Hannibalis ad pisonem. Rediuia: renouata: rediuium dicitur ex uetusto reno uatum: & haec Hannibalis uerba in laudem romârum sunt: qui etiam mortui pugnare uidebatur, unde interrogatiue simul ac admiratiue dicit. Vmbræ ne ausoniæ. Permisit ensem: immisit & adegit totum ensem pisoni uolenti attollere corpus debile Vir. capulo tenus abdidit ensem. Cydonea: crete si. Toruo obrutu: terribili aspectu. Tunc. s. paulo uiso qui iam erat ppe mortem. & est magna laus pauli cuius morte uidebatur roma cremari: ut solus paulus uideretur obstat hostibus. Cruentes hostes: profulos sanguine cæorum. Campi sorbentes latium: idest campus ille appulus qui clade tali latium sorbere uidebatur: idest illa tuina & clades uidebatur sorbere romam: cum tot romani caderent. Quid deinde relictum: quasi mortuo paulo nil obstat pœno quin tendat in capitolium. Deseris in tantis: uerba lentuli ad paulum sic loquitur apud Liuium. Læmyli quem unum insontem culpæ cladis hodiernæ dii respicere debent cape hunc equum dum & tibi uitium aliquid superest & comes ego te tollere possum & protegere. ne funestam hanc pugnam morte consults feceris: etiam sine hoc la. hrymarum satis est luctusque. Puppim: loquitur per translationem: & pro puppi rem romanam intelligit: & inquit. ni gubernas haec damna & item romanam labentem plus noxes romanis qd Varro: & locus est ab honesto. Dolor dictat: reicit omnia in dolorem lectulus cum paulo talia dicat. Macte o uirtute paterna: uerba pauli ad lectulum: sic loquitur apud Liuium. Tu quidem Cornelii macte uirtute esto: sed caue frusta miserando extiguum tempus e manibus hostiū euadendi absumas: abi nuncia publice patribus utrem romanam muniant ac priusq; hostis uictor adueniat præsidis firment: priuatimque. Qu. Fabio amylum præceptorum eius memorem exitisse & uixisse. Macte: magis aucte. Quia: idest eatenus accelerata quatenus permittit uulnus: qd lectulus excepere. Pestis Hannibal cum exercitu. Pugnat: obstitit meis monitis furor Varronis collegæ. Cæce: imprudenti cum tales elegit consulem. Ferar an: feruat decoze pauli syllitus: qd uolebat potius mori. qd in urbem: confossus redire nunclus calamitatis: & ait hoc magno hannibal mercaretur ut ego fugerem quod preter meum decorum eet. Vir. Hoc itac uelit & magno mercentur atridæ.

Immanis ceu depulsis leuioribus hastis Accepit leo cum tandem per pectora ferrum Stat telis patiens media tremebundus harena: Ac manante iubis rictuque & naribus unda Sanguinis: interdu laguertia murmura torques Effundit patulo spumantem ex ore cruentem. Tum uero incubuit libyæ super ipse citato Ductor equo: qua flatus agit: qua peruius es: Qua sonipes: qua belligerò fera belua dente. Obrutus hic telis ferri per corpora piso Rectorem ut uidit libyæ: connexus in hastam Illa cornipedis subrecta cuspide transit. Collapsoque super nequicq; incumbere ceptat. Cum pœnus propere collecto corpore quenq; Cernuus inflexo sonipes effuderat armo: Vmbræ ne ausoniæ rediuia in bella retractat Post obitum dextras: nec ipsa morte quiescunt. Sic ait: atque ægrum ceptanti attollere corpus Arduus insurgens totum permisit ensem. Ecce cydonea uiolatus arundine plantam Lentulus effusis campum liquebat habenis: Cum uidet in scopulo rorantem saxa cruento Toruoque obtutu labentem in tartara pauli. Mens abiit: puduitque fugæ: tum uisa cremare Roma uiro: tunc ad portas iam stare cruentas Annibal: & toti tum primum ante ora fuere Sorbentes latium campi. quid deinde relictum est: Crastina cur tyrios lux non deducat ad urbem: Deseris in tantis puppim sic paule procellis: Testor cælicloas in quia nî damna gubernas Crudelis bellii: uiuisque in turbine tanto Inuitus plus paule: dolor uerba aspera dicit. Plus uarrœ noxes: cape quæso huc unice rerum Fessarum: cape corni pedem: languertia membra Ipse leuabo humeris & dorso tuta locabo. Haec inter lacero manantem ex ore cruentem Eiectans consul. macte o uirtute paterna: Nec uero spes angustæ: cum talia restent Pectora romuleo regno: calcaribus aufer Qua uulnus permittit equum: atq; hic ociosus urbis Claudantur portæ: ruet haec ad moenia pestis. Dic oro rerum fabio: tardantur habentæ: Nostris pugnauit monitis furor: amplius acta Quid superest uita nisi cæcæ ostendere plebi Paulum scire mori: ferar an consumptus eide Vulnerib: qd ueemptu uelit anibal ut nos

Vertentes terga aspiciat : nec talia paulo
 Pectora: nec māes tā parua itram⁹ ī mago:
 Ille ego: sed uario qd enī te demoror egre
 Lētule cōqstu: pge atq; hinc cuspide fessū
 Eripe quadrupedē ppere. tū lētulus urbē
 Magna ferēs mādata petit: nec paul⁹ i ultū
 Quod lūpest d̄ luce sinit: ceu uulnēr tigris
 Lætifero cedēs tādem projectaq; corpus
 Luctatur morti: & languentē pandit hiatū
 In uanos morsus: nec sufficiētibus ire
 Ictibus extrema lambit uenabula língua.
 Iamq; coruscanti telum propiusq; ferenti
 Gressum exultantē: & securō cādis inertī
 Nō expectatum surgēs defixerat ensem:
 Sidoniūque ducē cīcūnspectabat in illa
 Exoptans animā certantē ponere dextra.
 sed uiceū uirū coeūtib⁹ undiq; telis castur.
 Et noīmas & garamas & celte & maurus &
 Hic finis paulo. iacet altum pectus: & igēs
 Dextra: quē soli si bella agitanda darētur:
 Aequares forsitan fabio. mors additūr urbi
 Pulchra dec⁹. misitq; uiri iter sydera nomē
 Postquā spes italū. mētesq; i cōsule lapsæ
 Ceu truncus capitīs sāuis exercitus armis
 Sternit: & uictrix toto surit apharica cāpo.
 Hic pīcentū acies: hic umber martius: illīc
 Sicana pīcūbit pubes: hic hernica turma.
 Passi signa iacēt: q; lāmnis belliger. & quā
 Sarrastes populi: marsaq; tulere cohortes.
 Trāffixi clypeī: galeaq;: & inutile ferrum:
 Fractaq; conflictu parmarū tegmīa: & ore
 Cornipedē dītepta fero spumātia frena.
 Sanguineus tumidas i cāpos aufidus ūdas
 Eiectat: reditq; furens sua corpora rīpis.
 Sic lagea ratis uasto uelut insula ponto
 Conspecta illisit scopulis: ubi nubiser eur⁹
 Naufragiū spargēs opit freta. iāq; p undas
 Et trāstra: & malī: laceroq; aplūstria uelo
 Ac miseri fluitāt reuomētes equora nauē.
 At pēnus p lōga diem certamina sāuis
 Cedibus emensus: postquā eripuere furorī
 Insignē tenebræ lucē: tum denique martē.
 Dīmisit: tandemque suis cāde pepercit.
 Sed mēs īnuigilat curis: noctisq; quietem
 Ferre nequit: stimulat dona iter tāta deorū
 Hortatur dudum portas ītrasse quirini.

Nec talia pectora. s. sunt mihi. q. d. Varro fugiat timi-
 dus. ego at fortiter resistendo aduersis op̄ perā mori ē ac
 descēdā ad manes. Ille ego: reticētia utī: ut apud Vir. i
 qnto. Quāq; o. sed supēt quib; hoc neptūe dedisti. qua
 si dicat ille ego sū paulus: q; i senatu professus sū si fortuna
 urget me amplius nō visutā romā: sic enī fabio monēti
 respondit: at si qd aduersi acciderit hostiū se telis potiusq;
 saffragis iratorū ciuium caput obiecturū. Nec paulus i
 ultū. i. priusq; paulus caderet fortitudinē suā ostentauit ne
 inuitas caderet: quē tygridi cōparat q; lætifero uulnere
 pcessa sāvit i percussorē ac uenabula. Luctatur: pugnat
 cū morte q; ē ultimum omnī terribiliū: & quā omne aīl
 fugit quoad eius fieri pōt. Iāque coruscanti: paulus e sa-
 xo surgēs uulnerauit queridā in se ītruentem & Hannibā-
 lē lūtrabat oculis: ut illius dextra caderet. Coruscanti: ho-
 sti iam uibranti telum & ferenti propius gressum exultā-
 tē. Securo necis: q; iam uidebaēt esse certus de nece paulo
 uulnere affecto inferenda. Inerti: ignauo. Defixerat: a
 degerat atque infexerat ensem suū paulus nō expectatū
 quōiam ille erat quasi securus de nece pauli uulnerati. or-
 do est. Surgens. s. paulus defixerat ensem hosti. s. coruscāt
 telum: & ferenti gressum securō cādis. Ducem Hanni
 balem īuētigabat oculis. Certantem: reluetātem mo-
 ri. Sed uicete uirum: ornat paulum syllius dicens illum
 fuisse oppressum tot telis simul coeuntibus ut ostenderet
 maxime difficultatis fuisse paulum superare. Lūtus aī.
 hæc exigentem prius turba fugientium ciulum: deinde
 hostes oppressore consulem ignorantēs quis eēt: obruūtq;
 telis: lentulum in tumulum abriūpuit equus. Altū pectus
 forte ac magnum. Si soli. si non habuisset Varronē col-
 legam potuisset æquari Fabio: qui putabat nemīnē sibi
 æquari posse i bello. Pulchra honesta: & digna impato
 re fortissimo. ideo dicit Hora. Animæq; magnæ pdigū
 paulum superante pēno. hæc mors fuit quoddam decus
 urbi: quæ tales tamque fortes hēbat uiros. Ignauia vero
 Varronis dedecori fuit romano nomini. & ideo hæc tam
 clara mors i bello Paulum honestauit: eiusq; nomē ad si-
 dera misit. Trūcus capitīs: priuatus capite. i. duce. Hic
 pīcētū acies: describit cādis uarieratē: de his populis di-
 cū ē supra. Martius. bellicosus miles ex umbría. Si ca-
 na sicula missa a Hyerone. Sarrastes: accolæ sarni flumi-
 nis cāpaniae. Sāguineus: repletus cadaueribus: ac sāguine
 romanorū. Sic lagea ratis: Aufidū reiiciētē cadauerā
 ad ripas comparat nauī īpactæ scopulo & naufragiis: i q
 bus oīa dissipant̄. & nauæ aquā uomūt. Lagea ratis: æ-
 gyptia. nā danaus autore Pli. nauē prius in græciā ex æ-
 gypto duxit. ante. n. ratibus nauigabat iūētis i rubro ma-
 ri iter insulas a rege erithra. Lagus fuit pater proles mei te-
 gis ægypti: idē lagea ratis. & sic poeta allusit ad nauis in
 uenorē danaū. Velut insula. ita magna ut ē insula i uasto
 mari. Illisit: ipsilūt ipsos nautas: q; ipsa nauī uehūnt: cū eu-
 rus mari īcūbit & ipsum concitat. Trāstra: sedilia nauis.
 aplūstria: ut īq; Sextus Pom. fuit nauī ornamenta quæ
 quia erant amplius q; essent necessaria usui aplūstria dicta
 sunt. Malti: arbores nauis. At pēnus: nunc redit ad hā-
 nibalem. Insignē: diem notabilē calamitate romanorū.
 Tandem: post longos labores Hannibal suos in castra
 reduxit. Sed mens īuigilat: cogitat pēnus de adue-
 tu ad urbem. Līu. ait Hannibal uictori cū cāteri cir-
 cūfusū gratularēt: suaderentque ut tāto persūctus bello

diel: quod reliquum esset: noctis que in sequentis q-
te & ipse sibi sumeret & fessis daret militibus. Por-
tas quitini: id est romanis. Mœcia: romana. Oc-
cupat: mente ac cogitatione capit. Cānis: pugnae
cannensi & stragi. Contunx saturnia. Iuno filia Sa-
turni contunx iouis. Fati: ut scilicet roma impera-
ret. Ad futile uotum: inane desiderium. Regnan-
tem tenebris: id est noctū. nā tunc dormitur: & som-
nus regnat. Fratris: iouis. Non te maioribus in
quit: uerba lunonis ad somnū quibus ostendit facile
id posse prestari quod petitura erat. Diues: somne.

Mollibus. suauibus. quoniam somnus est suavis:
& uires reparat. Non mille oculi: id est non petam
ut immixta soporem mille oculis: aut argo centocu-
lo: qui custodiebat locū uersam in uaccam datus cu-
stos a Junōe argum sōpitum e sāxo sc̄ipitaurit Mer-
cutius iussu iouis. Propertius. Sed sic intentis hāre-
bam fixus ocellis. Argus ut ignōis cornibus inachī-
dos. Spernens tua numina. quoniam semper uigil
labat. Medicata papauera: papauer nigrum indu-
cit somnum: inde papauera læthea dicuntur. a poe-
tis somnus pingebatur cum cornu: non sine ratiōe.
nam cornu attenuatum translucidum est ppter sui
rūritatem. Somnia quae erant uera comeam dice-
bantur. Barceliuuenis Hannibalis: qui a barca co-
mite Didonis habebat originem. Soporas: affere-
tes somnum. Læthea uirga: somnifera & papau-
era. Iamque uidebatur: hoc erat insomnium. Hanni-
bali. Ipse resulgebatur: hoc postea fuit: ut habebi-
mus. Anio: fluvius in cuius ripis Hannibal castra
mentatus est. Ignes: flumia. Sat magna: id est sa-
tis magnam adeptius es gloriam in pugna kannen-
si: & non enim potes ingredi Romam. Muris: ro-
manis. quos nefas est tangere hostiliter. Dedita ca-
stra: romana. sed dedisse se hostibus: Lūtus ait spoliis
ad multum diei lectis Hannibal ad minora ducit ca-
stra oppugnanda. & omnium primum brachio flu-
minis obiecto eos excludit. Cæterorū matuitor
ipsorum spe deditio facta est: postea maiora castra
a sauciis: qui remanserant: & timidis tradita sunt.

Mago: frater ipsius Hannibalis. Huic: Magoni: Li-
uius ait Mahabalem talia sua sisse. Mahabala inquit
præfectus equitum ministræ cessadum ratus. immo
ut quid hac pugna sit actum scias die quinto inquit
victor in capitolio epulaberis. Sequete cum equite
ut prius tenuisse quenturum sciant. & cum Hanni-
bal recusaret dixit: Non omnia eidem dii dederūt.
Vincere scis Hannibal uictoria uti necsis. Celatis:
monitis: his quae per nocturnam quietem monue-
rat illa vox audita. Cluso: quoniam occultabat pa-
uorem: quem ex illa uoce cōceperat. Tinebat quippe
bella maiora: cum superis scilicet: & uulnera mili-
tum causabatur. Lætis: ad uoluptatem fluentibus
cum fortuna sit inuidia uiris fortibus.

Proxima lux placet. hic strīctos ferre otius es-
tē & ipse sibi sumeret & fessis daret militibus. Por-
tas quitini: id est romanis. Mœcia: romana. Oc-
cupat: mente ac cogitatione capit. Cānis: pugnae
cannensi & stragi. Contunx saturnia. Iuno filia Sa-
turni contunx iouis. Fati: ut scilicet roma impera-
ret. Ad futile uotum: inane desiderium. Regnan-
tem tenebris: id est noctū. nā tunc dormitur: & som-
nus regnat. Fratris: iouis. Non te maioribus in
quit: uerba lunonis ad somnū quibus ostendit facile
id posse prestari quod petitura erat. Diues: somne.

Quo turba uiri coniunx saturnia cœpto
Irarumque iouis: latiisque haud nescia fati:
Incautum ardorem: atq; auidas ad futile uotū
Spes iuuenis frenare parat. ciet inde quietis
Regnātem tenebris somnū: quo sāpe mīnistro
Edomita in uicti componit lumina fratris.
Atq; huic arridens. non te maioribns inquit
Aulīs diue uoto: nec posco ut mollibns alis
Des uictū mihi somne iouē: nō mille premēdi
Sunt oculi tibi: nec spernēs tua numina custos
Inachīz multa superandus nocte iuencæ.
Ductorī precor immittas noua somnia pēno:
Ne romā: & uetitos cupiat nunc uisere muros:
Quos itare dabīt nunquā regnator olympi.
Imperium celer exequitur: curuoque uolucris
Per tenebras portat medicata papauera cornu.
Ast ubi per tacitū allapsus tentorū p̄tima
Barcei petit iuuenis: quatit inde soporas
Deuexo capiti pennas: oculisque quietem
Irrorat tangens læthea tempora uirga.
Exercent rabidam truculēta insomnīa mentē:
Iamque uidebatur multo sibi milite tybrim
Cingere: & insultans astare ad mœnia romæ.
Ipse resulgebatur tarpiae culmine rupis
Elata torquens flagrantia fulmina dextra
Iuppiter: & lati fumabant sulphure campi.
Ac gelidis anio trepidabat cærulus undis.
Et dési ante oculos: iterumq; iterūq; tremēdū
Vibrabant ignes: tunc uox effusa per auras.
Sat magna o iuuenis prensa ē tibi gloria cānis:
Siste gradum. neque enī sacrī irrūpere muris
Pene magis dabīt nostrum q; scindere cœlū.
Attonitū uisis: maioraque bella pauentem
Post confecta sopor iuonia iusta reliquit.
Nec lux terribili purgauit imāgine mentem.
Quos inter motus somniū: uariosq; tumultus
Dedita per noctem reliquo cum milite castra
Nunciāt: & prædā pleno trahit agmine mago.
Huic ductor lātas tarpeio in uertice mensas
Spondentī: cum quinta diem nox orbe tulisset
Celatis superum monitis: clausoque pauore

Decimus

Tāta mole:uerba Magonis qbus fratre accusat:qd tā fausto tēpore iter ad urbē differat:q̄ statim utres repabit. Patriā moraris.ī. tua cūtatiōe fraudas īperio iā ppe cōparato. Exultet:ueniat celeriter:si Romā ibi m̄s inq̄ ilico eā captemus. patēt. n. portae urbis tot cladi bus exhaustae. locus ē ab utili. Tremit: cū tremitu atq̄ ira dicit ea q̄ Hānibal cautus nō credebat. Iālatius miles:dui ī oppugnādīs minoribus castris tēpus ab ho- ste tereret ex majoribus castis ad q̄tuor milia hoīum:&. xx. eq̄tes alii ī agmine:alii palati passim p̄ agres. P.

Vulnera:& exhaustas s̄xuo certamīne uires
Ac nūmīum lātis excusat fidere rebus.

Tū spe deiectus iuuenis:ceu uertere ab ipsis
Terga īuberetur muris:ac signa referre

Tāta mole inquit:nō roma ut credidit ipsa:
Sed uarro uictus. quo nā tā prospera martis

Munera destituis fate:patriamque moraris.
Mecū exultet eq̄s:ūro caput hoc accipe mu-

Iliacos:portasq̄ tibi sine marte patētes Cros
Dūq̄ ea mago fremit cauto nō credita fratri:

Iam latius se se canusia ī mœnia miles

Colligere:& profugos uicino cīngere uallo
Cœperat:heu rebus facies ī honora sinistris

Nō aquilæ:nō signa uiris:non cōsulīs altum
Imperīum non subnixæ lictore secutes.

Trūca:atq̄ ægra metu:ceu magna elisa ruia.
Corpora debili bus nūtuntur sīstere mēbris.

Clamor s̄ape repens:& s̄ape silentia fixis
In tellurem oculis.nudæ plerisq̄ sinistræ

Detrīto clypeo de sunt pugnacib⁹ enses.
Saucius omnīs eques galeis carptere supbū

Crīstarū dec⁹:& damnarūt martis honores.
At multa torax perossus cuspide:& hærens

Loricæ interdū maurusia pendet harundo
Interdū mœsto socios clamore requirunt

Hic galba:hic piso:& lāto non dignus inertis
Curio defletur.grauis illīc sceuola bello:

Hos passim at pauli parite:ceu dīra parentis
Fata gemunt:ut uera malī præsetia nunquā

Cessarīt canere:& uarronis sīstere mentem.
Atq̄ idē hunc totiens nequicq̄ auerterit urbi

Atque idem quantus dextra. sed cura futuri
Quos premīt:aut fossas istāt p̄duceī muris:

Aut portarum aditu. ut rerū est copia simāt:
Quaç̄ patet cāpus planis igrēsib⁹ hostis

Ceruorum ambustis imitātes cornua ramis:
Et silius occulūt cæcum ī uestigia tālum

Ecce super clades:& nō medicabile uulnus
Reliquias bellī:atq̄ īperdīta corpora p̄cenīs

Impīa formido:ac maior iactabat erynnīs
Trans æquor tyrios enses. atq̄ arma parabāt

Punicā:& annibalem mutato euadere cœlo,

Sēpro. Tuditā tribū militū eos ictepāte:hortātēḡ
ut euaderet canusū pfugērūt:quos paula frugi mulier
clara diuitiis frumento. ueste uiatico ēt iuuit:p q̄ munīsi
cētia ei postea bello pfecto honorē a senatu habiti sūt
Tuditā apud Liuiū sic milites alloq̄t:Capī ergo ma-
uultis ab avarissimo & crudelissimo hoste:æstimari ca-
pita uīa exq̄ti fīcio ab īterrogātib⁹ romanus ciuīs sis
an latinus socius:ut ex tua cōtumelia & miseria alteri
honos q̄raet. Canusū:oppidū ē apuliae. Colligere
colligebat se. Factes iſhonora.aparētia turpis:& igno-
miniosa romanorū militū:quoniā nō hēbāt uexilla: nō
alia ornamēta:qbus prius cēlebat. Subnixæ:ipositæ
humeri lictorz. Trūca.militēs sine duce.iā attritos
clade accepta cōparat corpib⁹ elisis aliq̄ tuia q̄ tñ in-
gredi nūtāt. Trūca:mutilata. Elisa:obruta attrita.
Repēs:repētina uociferatio erat. Mattis honores:
oīa ornamēta militaria deposuerūt in signū mētoris
& luctus. Torax:mūtmētū pectoris. Maurusia:ho-
stica emissā. C. a mauro hoste. Interdū mœsto:imitati-
one. Vir. canētis: A mīlō lōgo socios sermōe req̄tū.
& recēset pītātiores poeta:q̄ in pugna ceciderāt. Iner-
ti laetho:ignaua morte quoniā submersus ē ī aufidū.
Hos passim:uulgo & generaliter regrebāt:sed maxi-
me deplorabāt casū Pauli Aemiliū. Cāere:p̄dicere &
reprīmēre furorē Varrōis:& laus ē paula prudētia.
Neq̄c̄:frustra. quoniā nō potuit auertere hāc calamī-
tate ab urbe. Dextra utibus & aī robore ī bello: Cu-
ra futuri:illi q̄ futuri rebus p̄spiciebāt.cœpetunt se se
mūtare apd canusū. Vi tezē copia:ut poterāt p̄ t̄pis
cōdītōe quoniā fere oīum terē iopia ī tāto terū turbie
laborabāt. Imitātes cornua.ī. occulūt furcæ ex ramis
abustis:qbus laederet hostes ī pedibus.& ipsi eq̄. nunc
iaciunt tribuli ferrei hēntes. undiq̄ aculeos:sup quos ī
cedeū pīcolosū ē. Silus:ut ait sextus Pōpeius: appellaē
nalus sursū uersus & repādus:unde galeæ quoq̄ asilæ
dictæ sūt:Silus ergo est telū:qd ī terra defixū aciē sur-
sū uersā habet:qua icedētes ledant. Ecce sup clades:
cū essent canusii q̄tuor tribuni militū. Fabius Fabii dī-
ctatoris filius. Bibulus. P. Scipio. & Appius pulcher
oīum cōsēsu:ut inq̄t Liuius ad Scipionē & Appiū clau-
diū lūma impīi delata ē qbus cōsultātib⁹ de lūma re-
tītē paucos. P. Furius nūcīauit. Nequicq̄ eos cōsul-
tare dicēs. Nobiles iuuenes pīcipe. L. Metello mare
ac naues spectare:ut deserta italia ad regū aliquē trā-
fugiāt:quod malū pīterquā qd atrox sup tot clades etiā
nouū cū stupore:ac miraculo trepidos desixisset:& qui
aderāt conciliū aduocandū de eo censerent:negat cō-
ciliū rem esse Scipio agendum:atque audendum:non
consultandum esse in tāto malo ait:Inde ite perrexit
ad hospitium Metelli:& cum ibi cōciliū iuuenū ī
uenisset. de quibus allatum erat:Stricto sup capita cō-
sultantiū gladio etiam furare cogit se partiam non de-
ferruros. Reliquias:militēs relictos ab hostibus in p̄-
lio. Imperdīta:non interfēcta ab hoste. Nam Canc-
sium se receperunt:ut dictum est.

Exilio: fugae militū q̄ illis de fuga cōsultabāt. Stirpe: familia metello: quæ clarissima erat. Degenerē ui-
lē. Stetit in cāpīs: nā uoluit singulari certamie cōgre-
di cū Hānibale: ut habuimus: sed Mars & Pallas uetue-
rūt. Vbi: i hospitio Metelli. Cōquebat: cōsultabāt.

Extrema: allatura sinē tomāo īmpio. Vīri: Metel-
lus & socii. Tarpeia pater: iuocat magna numia. Sci-
plo: p̄ quæ furat. & caput paternū: se nūquā desertuz
patriā: nec p̄missuz: ut alti deserāt. uerba Scipione dī-
gna iuene fatali dē duce: atq̄ futuro uictore illius bel-
li: icipit a ioue. postea iuocat Iunonē: inde Palladē: po-
stea penates. Īādē p̄ caput patris: qđ apud Scipionē
nullo numie iferius erat. Tarpetia: capitolina. Secū-
dā sedē: laus Romæ ac capitolii: qđ dicit esse secundā
sedē louis: cū prima sit ī cōelo. Saturnia: Iuno nōdū
mutata calamitate romanorū: q ab ilio habuerūt otigi-
nē. Nōdū erat mitigata iuno: aut satifata tot cædib⁹.

Aspera peccūtus: pallas habēs pectus horredū pp egida.
i. scutū ī quo erat celatū caput Gorgōis Medusæ.

Furores. i. capillos serpētinos. Indigetes dei: pena-
tes: quos aeneas auexit ex phrygia. iō dicit spōte inter-
nuia nřa quoniā erāt prius nuia externa: idigetes pro-
prie. ut iqt Sextus Pom. dicūt dīi: quorū noia uulgari
nō licet. Leuius nullo numie: qđ caput nullo numie
mīhi ē iferius. Ocius en testare deos: Impat Metello
ut iuret se nō discessurū: apud Liviū sic loquit̄: Ex met-
ai snia iuro ut ego rēpub. nō deserā: neq̄ aliū ciuē ro-
manū deserere patiar: si sciēs fallo tū me iuppiter opti-
me maxime domū: familiā: rēq̄ mēa pessimus leo affi-
ciat. i hæc uerba. L. Cecili iures postulo: cæteriq̄ q̄ a-
destis. q nō iurauerit i se hūc gladiū strictū esse sciat:
haud secus pauidi: q̄ si uictore Hānibale cernerēt iurāt
oēs custodiēdos p̄ semetipsos cōtra Hānibale Scipiōi
tradūt. Ni sancis: ni iuras i hæc uerba ego eto tibi hā-
nibal quē tremis. Nec ullo. q. d. Nisi iuraueris te iter
siciam: quod erit mīhi maiori gloriā: q̄ si aliquē ex ho-
stibus interfecisset. Excussa incepta timore Scipio-
nis depositus Metellus concilium discedendi. Ordin-
ie iusso: ut Scipio iusserat. Dictata: a Scipione scili-
cer. nā dixit in hec uerba iures postulo. Culpa: qua te
nebantur cogitantes patriam deserere. Atque ea dū
rutulis: dum talia agerentur a romanis Canusii Hāni-
bal stragēm cōtemplatus est & uisit. Postero die iqt
Liviū: ubi primum illuxit ad spolia legenda: foedāq̄
etiā hostibus spectandam stragēm insistūt. iacebat tot
Romanorū milia pedites & equites passim. Recēse
bat. recognoscēbat. Dulcia: iucūda: quoniā cū essent
crudeles tali spectaculo delectabāt. & i primis hānibal
q̄ erat crudelissimus. Trucib⁹. crudelib⁹. Quas stra-
ges iter. hoc qđ de clelio: & ipsius equo poeta cāit fictio
qđam est: ut nactus opportunitate cleliae facinus cele-
bret: ut supra de Mutio Sceuola fecit. Extrēo mune
re: morte quæ est ultimū munus naturæ: quāuis ipsa
mors nō sit finis nosters: uerū potius impedimentum fi-
nis. Aegro nisu: debili conatu. Dubia: nutāti collo.

Vagelū: qui eius dorso iſidebat. Captiuo: quoniā
fuerat ab illo captus cū clelius cecidisset. Stāte cruoī:
nōdū desiccato. Soli: terræ pīgūs lāguie recēs fuso.

Murata: q̄ amiserāt speciē ī morte. Dñi: clelii Col-
lo. i. cū collū inclinasset. & armos: ut Clelius ascēderet

Dux erat exilio collectis marce metellis
Sed stirpe haud pūi cognomis is noua bello
Pectora: degenerēq; manū ad deformia age,
cōsulta: atq̄zalio positas spectabat ī orbe (bat
Quis se se occulerent terras: quo noia nulla
Pœnorū: aut patriæ penetraret fama relictæ.
Quæ postquā accepit flāmata scipio mente
Quātus sydoniū cōtra fera prælia miscens
Ductorem stetit in campis. rapit ocīus ensē.
Atq̄ ubi turpe malū: latioq̄ extrea coqbant
Cœpta uiri. ruptis foribus se se arduus infert
Tū quaties strictū cū uoce ante ora parentū
Mucronē tarpeia pater: qui tépla secundam
Incolis a cōelo sedem: & saturnia nondum
Iliacis mutata malis: tuque aspera pectus
Egide gorgoneos uirgo succincta furores:
Indigetesq; dei sponte inter numina nostra:
Perq̄ caput nullo leui⁹ mihi numie patris:
Magnanimiq̄ iuro: nūquam lauinia regna
Līnqā. nec līqui patiar dum uita manebit.
Ocius en testare deos. si mœnia tædis
Flagrabunt libycis. nullas te ferre metelle
Aulurum ī terras gressus: nī talia sancis:
Quē tremis. & cui⁹ somnos formidie rūpis:
Annibal hīc armatus adeſt: moriēt: nec ullo
Pœnorū melior parietur gloria cælo.
Hīs excussa icepta minis: iamq̄ ordine iusso
Obstrigūt animas patriæ. dīcta que irat
Sacramenta deis: & purgant pectora culpa.
Atque ea dū rutulis turbata mente gerūt:
Lustrabat campos: & sœuæ tristia dextræ
Facta recensebat pertractans uulnera uisu
Annibal: & magna cīrcūstipante caterua
Dulcia præbebait trucib⁹ spectacula pœnīs.
Qua strages īter confossus pectora telis
Seminecem extremo uitā exhalarat in auras
Munere deficiens iam clelius ora: nīsuque
Languida uix ægro: & dubia ceruice leuabat
Agnouit sonipes: arrestisque auribus acrem
Hinnitum effundens sternit tellure uagesū.
Quētunc captiuo portabat ī agmina dorso
Hīc rapidū glomerās cursū p̄ lubrica pīgūs
Stāte cruore soli mutata cadauera cæde
Euolat: ac domini consistit ī ora iacentis
Inde inclinatus colla: & subnīxus ī armos

slectebat crura. Trepidabat quodā tremore & affectu equus videbatur Clelio blāditi: & illi timere: ut de cōne scribit Plinius: qui domīno in gradus genitorios abiecto cibū afferebat. Milite nō illo, laudat Cleliū a pēritia equitādi: dicitq; illum superasse omnis: alludēs ad Cleliam virginem: quae a romanis statua equestri honestata fuit: quā in sacra via statuerūt. unde dicit Seneca. Clelia equestris insidēs statuā i sacra via celeberrimo loco exprobrat iuuēibus nostris plurimū ascēdētibus in ea urbe illos sic ingredit: in qua etiam scēmias equo do nauimus. Acti, forti & bellicoso. Protectus dorso mēbra resupīna. i. habens mēbra sua inclinata in dorsū equi. & hoc faciebat: ut agilitatē ostēderet suā atq; peritā. resupinus dicitur in tergum reuolutus.

Nudo tergo. sine ephippio. Trāsigeret. transgrederetur: percurreret. Certamina campi. spatiū campi: in quo certatur cursu. At libys: Hannibal plurimum miratus est equum habentem prope sensus humanos. & quæsluit a Cynna: Quis nā esset ille iuuenis cui equus sic blādiebat. Depugnet morti. qui luctetur adhuc morti. ideo repugnet: quonā nondū plane mortuus erat. Compendia læthi. i. mortem quæ Clelio laboranti utdebat esse salus: itaque Hannibal miseratus fortē iuuenis iussit illū confici: ut tali poena solueretur. compendium dicitur breue iter: inde compendium mortis dicitur ipsa acceleratio mortis. Credulus aduersi. qui putauit aduersari illā fortunā non recessuram amplius a romanis ideo uertit se ad Hannibalem: qui tunc fortunæ incūbebat. Ouanti. Hannibali: qui tunc secūda fortuna utebatur. Auribus huic inquit. repetit altius Cynna originē Clelii. a clelia scilicet uirgine. quæ cū obses data esset Porsenæ ad suos enatauit. Renuit frenos libyos. q̄ recusat seruire carthagini. paruit aliquando regibus: qui septē fuerūt: Romulus. T. Tatius: qui simul regnauerūt. Numia Pōpilius: Tullius hostilius. Ancus Martius. Tarquinius Priscus. Serut. Tullius: & Tarquinius supbus: qui Roma pulsus Porsenæ ope in implorauit: qui in festo agmine Romā properans ianuculum occupauit. In ipso primo aduētu pons sublicitus iter in urbē pene hostibus dedit: nisi unus uir obstitisset Horat. coles. Id munimētū in illa die fortuna urbis Romæ habuit. ipetū quippe sustinuit hostilem quoad pons incidere. inde armatus in tybrini desiliēs ad suos enatauit. Rem ausus iquit Lui. plus famæ habiturā ad posteros q̄ fidei. statua Coeliti in comitio posita fuit. Coelites dicuntur autore Plinio: qui altero lumine cæcti hascuntur. unde scribit Plautus in curgulione de coelitum prosapia te esse arbitror. nā hi sunt unoculi. Solum. sceptrum & regimen: siue dominationem Tarquinii superbi. quem expulit. Exegit. eiecit illum e regno. Fando. sic Virgi. Fando aliquid si forte tuas peruenit ad aures. & talia agentis & patientis habent significationem: ut cantando rumpitur anguis. idest dum incantatur: & urit uidendo scēmina. Id est dum uidetur. & fando aliquid dum dicitur: Quis talia fando actiuam habet significationem. Fando. i. dum aliquid dicebat de romanis historiis. Lydia castra. hettusca. Ope meonia. auxilio hettusco. Ille. por sena. Succinctus. armatus. septus. Reponere. restituere in regnum. Adeo. certe. Nequitquam. frustra. Pressit. insedit fixis illic tentoriis. Pace probata. sancta: & constituta: ut pacis cōditiones iquit Luius ultro ferret romanis factatū in conditionibus: ne quicquam de Tarquinis in regnum restituendis magis: quia id negare ipse nequerat Tarquinis: quam qđ negatum iri sibi a romanis ignoraret de agro uehiētibus restituēdo impetratū fuit: expressaque necessitas obsides dandi romanis: si ianiculo præsidium deduci uellent. his conditionibus composita pace exercitū ab ianiculo abduxit. Porsena ex agro romāo excessit. Födere. pacto. Positum. depositū. Fides. ut fides seruaretur. Obses est qui traditur imperio alterius ea cōditione: ut si dator obsidis a fide recedat recipienti ius sit in corpus: & uitam obsidis. Pro laude pati. celebrat romanorum uirtutē poeta & constantiam: quorum agere ac pati fortia erat. Clelia. Luius ait. Et clelia virgo una ex obsidibus cum castra hettuscorum forte haud procul a ripa tyberis locata est: frustata custodes dux agminis uirginū

hi sunt unoculi. Solum. sceptrum & regimen: siue dominationem Tarquinii superbi. quem expulit. Exegit. eiecit illum e regno. Fando. sic Virgi. Fando aliquid si forte tuas peruenit ad aures. & talia agentis & patientis habent significationem: ut cantando rumpitur anguis. idest dum incantatur: & urit uidendo scēmina. Id est dum uidetur. & fando aliquid dum dicitur: Quis talia fando actiuam habet significationem. Fando. i. dum aliquid dicebat de romanis historiis. Lydia castra. hettusca. Ope meonia. auxilio hettusco. Ille. por sena. Succinctus. armatus. septus. Reponere. restituere in regnum. Adeo. certe. Nequitquam. frustra. Pressit. insedit fixis illic tentoriis. Pace probata. sancta: & constituta: ut pacis cōditiones iquit Luius ultro ferret romanis factatū in conditionibus: ne quicquam de Tarquinis in regnum restituendis magis: quia id negare ipse nequerat Tarquinis: quam qđ negatum iri sibi a romanis ignoraret de agro uehiētibus restituēdo impetratū fuit: expressaque necessitas obsides dandi romanis: si ianiculo præsidium deduci uellent. his conditionibus composita pace exercitū ab ianiculo abduxit. Porsena ex agro romāo excessit. Födere. pacto. Positum. depositū. Fides. ut fides seruaretur. Obses est qui traditur imperio alterius ea cōditione: ut si dator obsidis a fide recedat recipienti ius sit in corpus: & uitam obsidis. Pro laude pati. celebrat romanorum uirtutē poeta & constantiam: quorum agere ac pati fortia erat. Clelia. Luius ait. Et clelia virgo una ex obsidibus cum castra hettuscorum forte haud procul a ripa tyberis locata est: frustata custodes dux agminis uirginū

Inter tæla hostium tyberim transnault. Sospitesq; omnis Roman ad propinquos reduxit: atq; restituit. romani nouam in foemina uirtutem nouo genere honoris statua equestri donauere. In summa sacra via fuit posita uirgo insidēs equo. Iuueni. Clelio est nomen a uirgine Clelia. Talia dum pādit. iam canet poeta funus pauli: cuius cadauer repertū fuit a pœnis eruentibus cadauer a sutorum ut crema rentur. Liutus ait: Tum sepeliendi causa in unū corpora suorum conferti iussit. ad octo milia fuisse dicuntur fortissimorum uitorum. consulem romanū conquisitum: sepultumq; quidam autores sūt quos poeta nunc sequitur: affirmans crematum fuisse ab hostibus cadauer Pauli: qui ob ingentem uirtutem uisus est id meteri etiam hostibus: & crudelissimis pœnis. Clamor. eruētum cadauer a sacrum: & sic laudat paulum: qui cecidit inter cōfertissimas actes: ut etiam de Catilina legitur apud Salustium. Heu quis erat. deplorat poeta mortem & squalorem cōfusis ad imitationem Virgilii: apud quem Aeneas de Hectore dicit: Hei mihi qualis erat: quantū mutatus ab illo Hectore: qui redit exuviis induitus Achillis. Modo. paulo ante. Taulantia. illyrica. huius uictoriae supra meminit poeta. nam cum podo mita est illyris ora. Taulantii dicti sunt a Taulantio filio illyrii: a quo illyria denominata est. Tyranno illyrico. demetrio: qui tunc regnabat in illyria. Trogus ait: Demetrius rex illyriorum nuper a paulo romanorum consule uictus supplicibus precibus aggreditur iniuriam romanorum querens. Squalebat. squalida & sordida erat. Muralis saxi. magni quod potuisset deicere muros: ut non sit mirum si paulum strauerit. Geminatus gaudia. qui geminata gaudia suscepit. tanti fecerat paulum: & nūc eius mortem. Sedeni. cunctatori. Edissere. manifesta canensem stragem senatu. Quantus. q̄ fortis omnīq; uirtute decorus cūtus morte magis lætor q̄ tot milium romanorū & optat pœnus sic mori: sed incolumi carthaginē: & in hoc laudat Hannibalem patriæ studiosum suæ. At ferale decus. extruunt pyræ a pœnis ut cadauer a crementur. Mestas cupressos. quoniam erant dicatae pyris & ante ianuā in signum luctus ponebantur. Officium infelix. Virgi: ait Triste ministerium. Inane. quod mortuum cadauer non sentit. Tartesia. occidua: quoniam apud tartessum uideſ sol equos suos soluere: supra dixit tartessum esse conscienti stabulanti phœbo.

Nondum complerat prīmæ ui corporis annos Vna fuellatum laurentum: & pignora pacis Inter uirginea regi transmissa cateruas Facta uirum silo: rege hæc: & scđere: & annis Et fluuiō spretis mirantem interita tybrim. Tranauit frangens undam puerilibus ulnis: Cui si mutasset sexum natura reuerti Forsan tyrrhenas tibi non licuisset in oras Porsena: sed iuueni ne sim tibi longior: huic Et genus: & clara memoradū a uirgine nomē. Talia dum pandit uicinus parte sinistra Per subitum erumpit clamor permixta ruina Inter & arma uirum: & lacerata cadauer a pauli Eruerant corpus. media de strage iacentum Heu quis erat: q̄ non similis modo pūica tælis Agmina turbanti: uel cum taulantia regna Vertit. & illyrico sunt addita uincula tyranno Puluere canicies atro: arentique cruore Squalebat barba: & perfracti turbine dentes Muralis saxi: tum toto corpore uulnus: Quē postquā aspexit gemiatus gaudia ductor Sidonius. fuge uarro iquit. fuge uarro supstes: Dum iaceat paulus: patribus fabioq; sedentī Et populo consul totas edissere cannas. Cōcedā hanc iterum si lucis tanta cupidō est: Cōcedā tibi uarro fugam: at cui fortia & hoste Me digna haud paruo caluerunt corda uigore Funere supremo & tumuli decoretur honore. Quātus paule iaces: qui tot mihi milibus un⁹ Maior lacticiae causa es: cum fata uocabunt Tale precor nobis salua carthaginē læthum Hæc ait: & socium mandari corpora terræ Postera cum thalamis aurora ruebat apertis Imperat: armorūq; iubet consurgere aceruos Arsuros gradiae tibi tum munera iussa Defessi q̄q; accelerant sparsosque propinquos Agmine prostrernunt lucos sonat acta bipenni Frondosis sylua alta iugis: hinc urnus & altæ Populus alba comæ ualidis accisa lacertis Scinditur: hinc ilex proauorū condita sæclo Deueluunt quercus & amantem littora pīnū. At ferale decus mestas ad busta cupressos Funereas: tum dcinde pyras certamine texunt Officium infelix & munus inane peremptis Donec anhelantes stagna in tartessia phœbus

Mersit equos: fugiensq; polo titania cæcam
 Orbital nigranti traxit caligine noctem
 Post ubi fulixerunt primis phætonia frena
 Ignibus atque sui terræ rediere colores:
 Supponut flammā: & manatia corpora tabo
 Hostili tellure tremant. subit horrida mente
 Formido: incerti casus tacitusque pererat
 Intima corda paucorū: si fors ita martis iniqui
 Mox ferat ac ipsis inimica sede iacentum.
 Ast tibi bellipotens sacrū construct⁹ aceruo
 Ingenti mons armorum surgebat ad astra.
 Ipse manu celsa pīnū flamaque comantem
 Attollens ductor gradium in uota ciebat.
 Primitias pugnae & læti libamina bellī
 Hánibal ausonio cremat hæc de noīe uictor.
 Ectib⁹ mars géitor uotoꝝ haud surde meorū
 Arma electa dicit spirantum turba uirorū.
 Tum face coniecta populatur feruidus ignis
 Flagrantē molem: & rupta caligine in auras
 Actus apex claro perfundit lumine campos
 Hic citus ad tumulū donataq; funera paulo
 Ibat & hostilis læti iactabat honorem
 Sublimē eduxere pyram mollesq; uirenti
 Stramine cōposuere toros superaddita dona
 Funereum decus expertis inuisus: & ensis
 Et clypeus terrorq; modo atq; isigne supbū
 Tum lateri fasces: captæque ī marte secures
 Nō coniūx natuꝝ aderat nō iūcta lppinquo
 Sāguine turba uirū: aut cellis de more feretris
 Præcedēs prisca exequias decorabat imago.
 Oibus exequiis nudo: iamq; hannibal unus
 Sat decoris laudator erat fulgentia pingui
 Murice suspirans inūcit uelamina: & auro
 Intextā clamydē ac supremo affat honore.
 I decus ausoniæ quo fas est ire superbas
 Virtute & factis animas. tibi gloria læto
 Iam parta insigni: nostros fortuna labores
 Versat adhuc: casusq; iubet nescire futuros.
 Hæc libys: atq; ipes crepitatib⁹ ūdīq; flāmis
 Aethereas anima exultans euasit ī auras.
 Fama dehinc gliscente sono iā sydera adibat
 Iam maria ac terras: primāq; itrauerat urbē.
 Diffidunt muris. solam pauit antibus arcem
 Sperauisse sat est: nec enim superesse tumetē
 Ac stare ausonium uacuū sine corpe nomē.

Tyrannia orbita. semita & cursus ipsius solis. orbita
 proprie est uestigium curtus & phœbus dicitur habe-
 re currus & equos. Post ubi illucescente sequenti die
 Phætonia frena. phœbea: nam phœbus pater fuit
 phætonis. Sui. proprii colores. Supponunt. incē-
 dunt pyras. Subit horrīda mētem. cogitabat de euē
 tu fortunæ & illorum qui ceciderant casu. Tabo. san-
 guine putrefacto. Ita. hoc modo ut illi ceciderant sit
 etiam ipsis moriēdum in terra hostili ac sede inimica.

Ast tibi bellipotens. imitatio est Virgili apud quem
 æneas tropheum marti erexit superato mezentio.

Mons. aceruuſ & cumulus. Comantem. ensitten-
 tem flammam instar comæ. Libamina. degustatio-
 nes & principia. De nomine ausonio. de gēte roma-
 na. Electa. preciosiora. Spirantum. uuentum.

Tum. post talia uerba Hannibal coniecta faciem in ro-
 gum. Popularunt. conficit consumit. Molem. pyrā.

Actus. emissus in aerem. Rupta caligine. discusso
 sumo qui est in principio postea emicat flāma. Apex.
 summīta flammæ. Hic citus. peracto funere suorū
 properauit Hannibal ad funus pauli celebrandum.

Donata. concessa ab Hannibale qui pauli uirtutem
 pompa funeris dignatus est & iactabat se q; hosti pa-
 ratet funus. Molles toros. stratum molle super gra-
 mina uirentia: & ornatur togus pauli ense clypeo se-
 curibus & fascibus. Expertis. vulneratis a Paulo.

Terror. quoniam secures consulares præferebantur
 ad terrorem. Modo. paulo ante. Insigne. quoniam
 fasces & secures erant insigne consulis. Superbum.
 nobile. Nō coniunx natuꝝ aderant. poeta queritur
 non interfuisse funeri ipsius consulis filios uxores & a-
 lios propinquos qui funus ornassent corpusque rogo
 intulissent. Celsis sereris. eleuatis super humeros fe-
 rentium. feretrum: ut dixi: dicitur quicquid sustinet. un-
 de ea quibus imagines sustinebantur cum circuferen-
 tur feretra appellat. Imago. omnia stēmata & ima-
 gines maiorum præferebantur apud antiquos in fu-
 nere gentilitio. Prisca dicunt ea quæ superioribus sæ-
 culis aut superiorē ætate fuerunt: ut prisca tempora.
 pristina uero quæ fuerunt superioribus annis mensi-
 bus diebus: & quæ nostra memoria fuerunt. ut pristi-
 na nostra amicitia. Nudo. Paulo priuato & nudo oī
 honore ac pompa gentilitia: sed Hannibal Paulum ce-
 lebrabat cui maior laus accedebat a persona hostili q; ho-
 nore gentilitio. Ille enim sola uirtute ad paulum cele-
 brandum ducebatur. Pingui murice. purpura tintæ
 sagittine muricis. I decus ausoniæ. laudatio Hanni-
 ballis ī funere pauli. Superbas. claras uitiae. Q; uo.
 ad campos heliseos. Insigni læto. clara morte ac di-
 gna principe magnanimo. Fama dehinc. nullas reti-
 quas esse ciuium sociorumque: sed cesos cum duobus
 exercitibus consules deletasq; esse copias allatum fue-
 rat Romā. unde magnus pauor & tumultus intra mœ-
 nia romana fuit. Gliscere sono. quoniam fama uires
 acquirit eundo. Vrbem. Romanam. Arcem. capito-
 linam scilicet ut fecerant tempore gallorū. Sine cor-
 pore. quoniam dicebatur neminem in pugna relictū
 esse.

Contemptu,dicebant nulla alia est causa quare nondum hostis invaserit romā nisi quia nos & urbē cōtemnit.
Rapi,spoliat. Septem arces.montes quos romā complexa est capitolium.palatium:aventinum:cœlium:
exquiliis:utimalem:& quirinalem. Lux una euersas.sensus est.clades unius diei ad cannas deplorabat casū
multorum qui magistratus gesserant:& angebat romā amississe sexcenta milia iuuenum & magnū nume-
rum sociorum. Lux una,unius diei calamitas. Bis centum curules.idest eos qui magistratu aliquo insignes
erant.de sella curuli & ædilibus curulibus dictū est su-
pra. Nutantia,trepidantia. Exhaustæ.euacuatæ tā-
to robore uirorum. Atque ea. sc̄. dies gemebat tot so-
cios romanī nominis perisse. Post trebiam, post cla-
dem acceptā ad trebiā ubi alii ceciderant. Thusci p-
fundī stagna,i,transimenum ubi ceciderunt.xv,milia
hominum & flaminatus. Socium,sociorum. Nec le-
uiore,non minore numero q̄ esset numerus romanō
rum. Sed uero,sed enim,conduplicatio est ad osten-
dendam romanorum sollertia in aduersis.P.Furius
philo &. M.Pompo.prætores senatum in curiam ho-
stiliam uocauerunt ut de urbis custodia consulerēt, ne
que enim dubitabant inquit Luius deletis exercitibus
hostem ad oppugnandum romam quod unum opus
belli restaret uenturum. Reliqui senatus,qui cladi su-
perfuerat. Sortito,per sortes officia custodiendæ ut-
bis accipientes. Lustrans animo,scilicet circunspic-
iens cum esset prudentissimus. Non ulla relīcta,
uerba digna Fabio,non est cunctandum inquit sed p-
perandum antequam hostis ueniat. Atronitus:tan-
ta clade percussus. Nequicquam,frustra. Arma-
tos,bene a nobis munitos. Dura,aduersa quæ me-
tu augetur:sed illi occurrentum est animo forti prudē-
tique,unde dicit Ouidius: Audaces fortuna iuuat timi-
dosque repellit. Seneca: Vincit nos fortuna nisi to-
ta uincatur. Iuuenialis etiam de fortuna dicit: Nullum
numen habes si sit prudentia. Alitur,nurritur. Se-
dendo,nihil agendo contra temeritatem fortunæ cui
obstantum est cum nihil possit contra prudentiam.

Gliscent,crescent res aduersæ in metu. Tem-
plis:Luius ait,Item ad socios,latinumque nomen ad
milites ex formula accipiendos mittunt,arma, tela a-
lia parati iubent:& hostium veterum spolia detrahunt
templis porticibus. Atria,in quibus etiam desige-
bantur spolia hostium:atrium est prima pars domus.

Refigite.euellite ex atriis & templis porticibusq;.
satis inquit Fabius sumus ad defensionē patriæ si non
timemus:timor inquit Aristoteles in rhetorics fact
homines consolatiuos. Lues.Hannibal cum exer-
citū tanquam lues & pestis. Exultare leuis,agilis ad
exultandum non incnia expugnanda:& hoc dicit ut
minuat pauorem romanis & hostes in contemptu
trahat. Lapsas,confernatas timore. Varronem
aduentare,cum patres in urbe tumultum sedarent lit-
teræ a.M.Varrone consule allatae sunt quibus mor-
tem pauli ac cædem exercitus patribus aperuit. Mo-
tu,animi affectu & ira. Haud secus,romanos odio
habentes Varronem cladis autorem & superstitem
comparat illis qui nauis rectorem naufragum quasi a
uersantur & oderunt amissis nautis quibus ipse consu-
lere debuisset. Trepidant,dubitant. Iactato,nausfrago. Superantis.superstitis. Quam labem,ma-
culam & notam infamiae: hæc omnia tumor uagus spargebat restare Varroni labem qui audeat romam re-
dire amissio eius temeritate exercitu:& sic romanis timenibus malum om̄en. Irasci cladibus,fracto animo
pari clades:quoniam explorant aduersa uitros ut supra cecinit,calamitas inquit Seneca est uituris occasio.

Deforme,turpe & indecorum fortibus uitris. Qui martem inscribant genti,idest romanorum qui origi-

Quodq; adeo nōdum portis irruperit hostis
Contemptu cessare putant,iā tecta cremari
Ac delubra rapi:cædesque ante ora nefandæ
Natorum:septemque arces fumare uident.
Lux una euersas bis centum instare curules
Ac iuuenum bis tricenos orbata gemebat,
Milibus exhaustæ nutantia mœnia romæ.
Atq; ea post trebiā:post thusci stagna p̄fūdi
Nec sociū numero pariter leuiore perēpto.
Sed uero sed enim reliquī pia turba senatus
Munera sortito inuadunt,celer oia lustrans
Clamitat attonitus fabius;non ulla relīcta
Credite cūctādi ratio:appropemus ut hostis
Nequicquam armatos aulit succedere muros.
Dura inter pauidos alitur fortuna sedendo.
Et gliscunt aduersa metu:ite ite oc̄ius arma
Diripite o pubes templis:uos atria raptim
Nudate:& clypeos in bella refigite captos
Sat patriæ sumus e numero,si ad plia nostræ
Nil minuit pauor:i patulis illa horrida cāpis
Sit metuēda lues:muros haud fregerit ūquā
Exultare leuis nudato corpore maurus.
Dum fabius lapsas acuit formidine mentes
Varronē aduētare uagus p mœnia rumor
Spargit:& occulto perfundit pectora motu.
Haud securus ac fractæ rector si forte carinæ
Littoribus solus uacuis ex æquore lospes
Adnatet:incepti trepidant tēdāt ne negēt ue
Iactato dextras,iplamque odere salutem
Vnius amissa superantis puppe magistri.
Quā restare uiro labē qui accedere portis
Audeat:ac dirum ueniat pauitātibus om̄e.
Hos mulcens q̄stus fabius deformē docebat
Cladibus irasci:uulgumque arcebāt ab ira
Aduersis etenim frangi non esse uitrorum
Qui martē inscribāt genti:nō posse dolores

nem suā referunt ad martē belli numen: nō debet frangi aduersis: romāl Inquit qui parētem appellat martē. unde ait Lluius: Et si cui populo licere oportet cōsecrate origines suas & ad deos referre autores ea belli gloria ē populo romano ut cū suā conditorisq; sui parentē martē potissimū ferat. Cōdere. dissimilare. Quæ tere solatia luctus ex pœna. i. supplicio alterius. uerba digna Fabio: nam ut fortis & magnanimus pronus est ad ignoscendū & clementiam: & sic locus est ab hō esto. Si uero. si permittitis iquid me exprobrare atq; obii

Condere: & ex pœna solatia poscere luct⁹
Si uero exprobrare sinant libi tristius illū
Illuxisse diem quo castris uiderit ire
Varronē q̄ quo uideat remeare sine armis.
His dictis sedere minæ: & conuersa repete
Pectora: nūc fati miser: nūc gaudia pœno
Consulibus repetat cæsis erepta duobus:
Ergo omne offūdit lōgo iā se agmīe uulg⁹
Gratantū magnaç; actū se credere mente
Testātur quod fīsus aūis: sceptrisq; supbīs
Laomedontiadū non desperauit urbi.

Nec minus infelix culpæ grandiq; pudore
Turbatus cōsul titubatē ad mœnia gressū
porrabat lachrymās deiectū attolleſ uultū
Ac patriā aspiceſ: & luct⁹ reuocarī pīgebat,
Q d' uero reduci tū se populusq; patresq;
Offerent, non gratari ſed poscere natos
Q uisq; fuos: frēsq; ſimul. miseræq; parētes
Ire uidebantur lacerāda ad consulīs ora.
Sic igitur muto lictore inuestus in urbem
Damnatum superis aspnabatur honorē.
At patres fabiusq; ſimul mœrore remoto
Præcipitant euras raptim delecta iuuēta
Seruitia armātur: nec claudit castra saluti
Post positus pudor infixum æneia regna
Parcaz i leges quacūque reducere dextra.
Proque arce: & sceptris & libertatis honoř
Vel famulas armare māus. primæua suor̄
Corpora p̄texto ſpoliat uelamine: & armis
Insolitis cingunt: puerilis caſſide uultus
Claudit: atq; hostis pubescere cede iubet.
Idem obſerantes captiuū uulgas ut auro
Pensaret paruo: nec pauca fuere precantū

puduit romāos armare seruos pro salute patriæ: quoniā nō militabat niſi liberi & nobiles quorū ars militia erat. Infixum. s. erat romanis reuocare in pristinam dignitatem quacunque dextra romanum imperium. In leges parcarum. in pristinā fœlicitatis curſum ut paræ uolebant: quoniā fatum erat romanos imperare.

Vel. etiā armare seruos: Prætexto uelamine. ipsa prætexta qua uisque ad. xiiii. annum utebantur: nūc autem prætextatos armauerunt præter antiquum patriæ institutum. Cæde hostis. idest pubescere cedendo hostes. Idem obſerantes. Hannibal post cladem ad cannas copiam fecit redimendi captiuos: decem elegerunt ipsi captiuū qui Romam ad senatum uenere. senatus autem captiuos redimere noluit. Pensarent. redimerent delectum ex omni ætate haberi: Inquit. M. Iunius captiuorum legatus apud Lluium. octo milia seruorum armari audio. non minor numerus noster est. nec maiori precio redimi possumus q̄hi emuntur.

cere culpā ueſtrā uobis o romanis uos cauſa eſtis huius calamitatis qui Varronē temerariū fecistiſ consulem: & ille dies quo ad caſtra proſectus eſt magis eſt uobis plora dus q̄ hic quo redit ſine armis & caelo exercitu. & ſic Fa-bius modeſte tamen obiecit Varronem plebi. His di-ctis. uerbis Fabii: ex cuius perſona ostenditur quid ualeat auſtoritas: grauitas & eloquentia quæ impertita multitu-dinem ita tumultuantē circumegit & flexit. unde Cicero in oratore dicit: Neque uero mihi quicquam præstabilius uideatur q̄ poſſe dicendo tenere hominum cœtus: nē te allicerere: uolūtates impellere quo uelit: unde autē nolit deducere. Conuersa. moxa ad affectum uerbis Fabii.

Nēc. interdū. Fati. calamitatis ipſius Varronis. Gra-tantū. Lluius ait quo in tēpore adeo magno anio ciuitas ſuit ut consuli Varroni ex tāta clade cuius ipſe maximē cauſa fuifſet redūti & obuiā ſitum frequenter ab oibus or-dinibus ſit: & gratiæ actæ q̄ de repu. nō desperaſſet: qui ſi carthaginēſium ducor fuifſet nihil recuſandum ſuppli-ſi foret. adde etiam q̄ romanī dictaturā Varroni abtu-lerūt: plena exēplorum inquit Cicero in tertio de officiis: Eſt noſtra repu. tum ſæpe tū maxime bello punico ſecū-do quæ cannensi calamitate accepta maiores animos ha-buit q̄ unquam rebus ſecundis: nulla timoris significatio: nulla mentio pacis. Magna mente. animi magnitudie.

Auis. maioriſbus romanis & romanorum animo inui-cto qui malis minime ſuccumbebant. Sceptris ſupbus. poteti & claro imperio romanorum. Vrbi. romæ quæ habuit originem a laomedoneis. i. troianis. Reduci. li-berato a periculis. Non gratari. i. uidebatur nō ire gra-tulatum Varroni ſed repetitum illos qui ſua culpa ceci-derant. gratulari & gratari eſt uerbo testari laeticiam qua afficiunt de alicutus ſalute aut fœlicitate. Cōſulis. Var-ronis. Muto. non p̄t ſe ferente aliquod ſignum laeti-ciae & ipſe aspetnabatur honorem a ſuperis damnatū:

At patres. clade nūciata tomās dictator ex auctoritate ſenatus Iunius dictus eſt &. T. ſepronius magiſter equi-tum delectu edicto ſuioles ab annis. xvii. & quosdam prætextatos ſcribunt. quatuor ex his legiones & mille e quites effecti. Item ad ſocios latinumque nomen ad milites ex formula accipiēdos mittunt. formā noui delectus in opia liberorum capitum atque neceſſitas dedit octo milia ſuuenum ualidorum ex ſeruitiis: prius ſciftantes ſin-gulos uellēt ne militare empta publice armauerūt. Ser uitia: ſerui quoſ elegerunt fortes & robustos. Pudor. nō

Durarunt, passi sunt & sustinuerunt reddere pœno. i. Hannibali qui tantum romanorū constantia mirabatur & ob id illius animus fractus est. Cuncta adeo scelerata, afferat ratione quam senatus captiuos redimēdos non cœsunt; quia, s. superauerunt omnia scelerata & omnem culpam cum permisérunt se armatos capi: nam potius erat morte dum fortiter quam turpiter uisuendū. Damnatis, ipsius qui uerterant terga hosti & ex pugna fugerāt fuit impositum a senatu ut militaret in Sicilia usque ad finem belli. Damnatis, quos senatus damnauit: quoniam terga uertissent hostibus præter decorum romanū nominis. Meritare, militare. Donec, s. Hannibal esset in talia. Talis in Milia miranti durarunt prodere pœno.

quit erat status reipublicae romanae talesque erant mores & tamē seueritate res romanae regebatur. sed eversa tandem carthagine in tertio bello punico luxuria urbem inuasit, unde exclamat Iuuenalis: Nunc patimur lōgæ pacis malitia saeculū armis. Luxuria icubuit uictusq[ue] uincitur orbē. Optat poeta carthaginē non fuisse sublatā et medio si romani mutaturi erāt mores quibus respū. eorum steterat, unde cecinit Ennius. Moribus antiquis res stat romana uirisq[ue]. stāte quippe carthagine æmula romani imperii armata studia quibus plurimū ualebant non omisissent: & id censebat Scipio nasicus cum Cato in omni senatu securitatis nepotum anxius delēdam carthaginē clamaret.

Post te, tuam euersione o carthago. Cui, romæ. Sistebat fatis, si placebat fatis romanos mores mutatū iti post carthaginē funditus delecta utinā manere iquid poeta: quo nīā talem in moribus iacturā non fecissemus. Initium tertii bellū pūnc fuit altero & sexcentesimo ab urbe condita anno: & intra quintum annum q[uod] erat ceptū consumatū est Scipiōnis æmilitātis auspiciis q[uod] iniōr aphitacūs appellatus ē.

Petri Marsi interpretatio in undecimum volumen Sylviī italicī.

Vnc age quos clades. Acceptae cladi ad cānas defectio sociorū accessit quod magno aio tulerūt romāi. non enī hæc clades defectionesq[ue] sociorū eos mouerūt ut aliquā mentio pacis fieret: Populos q[uod] defecerūt poeta describit capiōs i primis qui quadam proauorum affinitate romanis cōiuncti erāt inde coniuvia ipsius Hannibalis quem Teuthras sono cytharæ & heroū laudationibus delectauit: magonemque carthaginem a fratre missum cuius peritōibus Anno pri ceps alterius factionis aduersatus est. Nunc age. hortatis est: expediā inquit & canam quos populos uerteret ad libyam clades cannensis. Insignis, magna, lapyge, apulo. Sarrana, punica, de sarrā dictum est aliquid tamen autore Gellio tyrum āte fuisse appellatam sarram uolūt.

Tribubante, nutante & cum mutatur. Certauere palā. aperte sine aliqua dissimulatiōe iuxterūt se pœnis nec ullam romanorum habuere rationem. Rumpenti fœderata, trahit Hannibalem in odium ut illos taxet qui a & hominem infidū ac fœdīfragum defecerunt. Læsis rebus, aduersæ fortunæ. Faciles, leues & inconstantes in aduersa fortuna quæ viros explorat. Ferox samnitis, bellicosus: de ira samnitū i romanos dictum est. Intemps, occasione temporis cum scilicet romanī laborarent accepta clade. Odium, quo romanos prosequerātur fero inquit pudebit eos hoc fecisse. nam deleti fuerūt. Facta, defectionē hanc ad pœnos. Ambiguis, dubia fortuna. Hirpini, populi lucani oriundi a samnitibus. Indocilis, i. minime idonea ad quierem. Indigna, dolet, poeta hirpinos rupisse fidē cum antea fuerint in officio. Cōtagia, quoniam uno populo deficiente alii deficiebāt. contagium est morbus qui tactu contrahitur: inde per translatiōem malum exemplum contagionem dicimus. Cicerō in secundo officiorum ait: Nec uero solum ipsa cecidit sed etiam reliquum græciā euerit contagionibus malorum quæ a lacedemōis profectæ manarunt latius. Atella & galatia urbes capantæ.

Fas superante metu, nam fas erat has urbes esse in officio ac seruare fidem romanis in quacunque fortuna. sed metus superabat illud fas: desperare enim cooperant de imperio: ut ait Lutus: nulla alia re moti ad defensionem nisi metu. Leuitas animosa, quæ leuiter ausa est remouere a se iugum idest imperium romanum. Phalantheo, tarentum ut ait Strabo nomen accepit a quodam heroe: phalātus autem postea ampliavit quæ

Cuncta adeo scelerata & noxā supauerat oīm Armatus potuisse capi: tunc terga dedisse Damnatis sicutas lōge meritare per oras. Impositum donec latio decederet hostis. Hæc tū rōa fuit: post te cui uertere mores Si stabat fatis, potius carthago maneres.

Vnctage quos clades insignis lapyge capo Verterit ad libyam populos: sarrana que castra Expediā. stat nulla diu mortalibus usq[ue] Fortuna titubante fides, adiungere dextratas Certauere palam rū-

pentis fœdera pœno. Heu nīmū faciles læsis diffidere rebus Sæuior ante alio iras seruasse reposcas Atq[ue] odiū renouare ferox in tempore samnis Mox leuis: & sero pressurus facta pudore. Bruttius ab ignis fallax: mox appullus armis Tum gens hirpini uana indocilisq[ue] quietē Et rupisse indigna fidē, ceu dira per omnis Manarent populos fœdi contagia morbi Iamque atella suas: iāque & galatia abegit Fas supāte metu pœno: i castra cohortes. Inde phalanteo leuitas animosa tarento

suit sextus ab Hercule. Taras neptuni filius lacedemō ex saturia mīnois regis cretensiū filia gēuit tarentū qui delatus in italtam urbē condidit: & a nomine matris saturiam appellavit: & alteram ex se tarentū unde saturētanū caballum appulum & calabz appellat Hora. in sermonibus: Nō ego cīcū me satureiana uestati rura caballo. Laxare. reūcere. Alta crotō. crotō urbs ī ēdito loco sita ī magna grācia cōdīta a myscello achiuo autore Strabone auxilio archīæ qui syracusas condidit: ciuitas fuit quondam reipu. peritissima nec paruā exer-

cēdis athletis operā dedit: ex hac fuit athletaz celeberrimus milo crotonis. Ad barbara iussa, mandata barbaroz & sic capīt crotonitates & eoz leuitatē qui cū esset quasi oriūdi ab Hercule qui omnes barbaros mores pro uirili parte sustulit & monstra barbatis parere sustinuerit croton nomē accepit a crotone latrone quē oī Hercules interfecit: & ideo istos appellat nepotes thespiadū. i. filio rum Herculis. Thespis habuit. l. filias ex qbus. l. filios hercules suscepit: & dicti sunt thespiadæ sed nūmīs affectate loquitur poeta. Locri. populi in magna grācia uenerāt ex grācia in italiā pulsi proter mortē alacis. Virgi. Hic & nātī posuerunt mēnia locri. Vadosi. habentis uada.

Curuata. propter sinus quos habet. Lātas res prospe ram fortunā Hannibalī. Marti tyrio ipsis poenis. Sua prælia. l. misit milites ad poenos. Iam uero eridani. nūc describit gallos cisalpīnos qui ad Hānibalem defecerūt. Celte. ipsi galli qui accolebāt padum. Malis. defectio ni. Iterz. quia prius rebellauerant. Veteris doloris. cōcepti cum romani deduxissent nouas colonias in agtum gallicum. Tota mole. omnibus uitibus. Sed fas id cel tis. esto inquit poeta cōcedatur gallis hæc defectio & boīs: sed capuæ nunquam concedetur quæ romam affinitate quadam contingebat. Referre. tractate ac remoliri.

Nē. an est fas placuisse capuæ furorem deficiēdi ad pœ nos: quē furorem fas fuit propter ueterem iram placuisse gallis. Mœnia: scilicet cāpana. Dardana ob ortu. quæ originem habuerunt a triciatis: nam ut quibusdā placet a capi. Troiano Capua est appellata. Tyranno: Hānibali barbaro. Tēpore. conditione temporis clade. s. ro manis illata. Luxus & insanis. describit luxuriam cāponorum: inde Capuam flexit iter inquit Liulus luxuriantē longa felicitate ac indulgentia forunæ maxime tamē inter corrupta omnia licentia plebis sine modo libertatē exercētis. Lustris. locis ubi gulæ indulgetur & uentri. Lustra inquit Sex. Pompeius sunt latebræ lucanæ. i. cu bilia ferarum qua similitudine hi q̄ in locis abditis & sor didis uentri & desidia operam dant: dicuntur in lustris ut tam agere. unde Plautus in cassina. ubi in lustra iacuisti. & Horatius in sermonibus: Si neque avaritiā neque sor des ac mala lustra obisicit uere quisquā mihi. Ignauia.

Inertia & uita ociosa. Vnis. solis diuitiis habebat honor. nec erat aliqua ratio uirtutis. Probrosus. turpis & cum dedecore. honor enim debet esse p̄r̄mīum uirtutis: non diuitiarum quæ nullius preci sunt comparatio ne uirtutis. honoratis in urbe diuitiis: Inquit Plato in. viii. de repu. atque diuitiis boni atque uirtus in p̄tīmis negliguntur. exerceturque continuo quod in honore est: iacentē que ea quæ apud quosque improbantur: hanc sententiam Cicerō in p̄ncipio tusculanarum disputationum posuit. In tertio libro scribit idem Plato: Tum demum urbem esse perituram cum es aut ferrum continget eas custodire. Lacerabat. uexabat: hic luxus & molem tedebatur. Hiantem pigrum inertem ignauum & delictis deditum antque uoluptati. Resolutam. i. sine legibus: erat enim illuc licentia qua omnes deteiōes sumus & contemnabantur leges & magistratus. Truculentia. quæ fecit. homines truces: habebant insuper campani uitia & opes quæ essent instrumenta uoluptatis & luxus & uitiis adderent maiores uires. Exitio. ad exitius impellebat eos superbia & diuitiae uoluptatum ministræ. Modus. mensura copia. Veneno. purpura assyria. Manibus. uestes camporum erant manicatæ quod apud antiquos probro dabatur. unde Vir. ait: Et tunicæ manicas & habent re dimicula mithrae: lege Gellium. Illira. turpata maculata. Non nulla macula. omni scelere ac flagitio. Sæui. iatī: erat inquit seditio inter patres & plebem. Collidens. concutiens. Dissona. discordia & contraria inuicem. Pubes. campana iuuentus.

Pollatior. magis polluta q̄ esset iuuenes. Origo lucis. obscuri & ignobiles natales. Habenias. regimē capuae pituræ. Cæde. nā adhibebat gladiatores cōuiuū q̄ se mutuis uulneribus cōficiabat. iō ait spectacula dura. Has mētes. cāpanor̄: dicit poeta patullonē campanā fuisse causā defectiōl̄: quippe in illa tēporis difſiculitate suasit petendū eē a romantiis ut alter ex cōſulibus eſſer campanus: Quo. ut Actius. uehemētius & celerius. Egras. dubias & iam de defectiōe cogitātes. Nul la sorte. nulla modo. Tēperata. i.e. excedebat modum in uotis & petitione: nō. n. erāt tēperata quæ perebātur.

Crimine. quia eo scelere effectū est claq̄. nomē partul̄ Ionis. Sūni iuris. cōſularus. Liutus ait. Romā legatos missos a cāpanis in q̄ibzā Annibalus inuenio postulātes ut alter cōſulum cāpanus fieret si rē romanā adiuuari uellēr̄: indignatiōe orra e curia pulsos: missūq̄ hictorē qui ex urbe eos educeret atq̄ eo dñe manere extra fines roma noīe iuberet qa nimis compas postulationi latinoī erat: Curuli. sede cōſulari. Equatū decus. parē honorē cōſularus. Gemias. diuīſas romānoī cōſule & cāpano. Vltō rē. Hānibalem. Electa manus. legati cāpanor̄ missi ro mā ut talia patetēr̄. Antistat. antecellit oībus eloquētia.

Ore. eloquo. Futore. isaria. Liutus ait. Virtutū ipul̄ ſe plebē ad defectionē dīcēte in tēpus uenisse quo cāpāi nō ſolū agge quondā romāni per iniuriā adēptū recuperare: ſed iperio italīe potiri poſſint. Profudit. dixit ut oſtē deret utrū loquacitatē. Tumidis. inflatis & ſuperbitis.

Incēdit. cōmouit autes romanōe ad irā. Fatigat. car pīt uirriū talia petentē. Tēplū. in quo ſenatus habebat.

Hic torquatus auū. latini ſuadētē aūto petierūt ut alter cōſulū eēt ex latinis: dīcebat annūl̄ ſi quādō unq̄ cōſociā di iperit: uſurpādā libertatis tēpus optaſtis: en hoc tēpus adēſt: & uirtute ueltra & deū benignitate uobis datū: dīxitq̄ i ſenatu romāno annūl̄ cōſulē alterē ex romā: alterē exlatio creāti oportet. ſenatus partē aequā ex utraq̄ gēte eſſe: Tū Māllus torquatus irā nō tenuit iquīēs. Si tāta demētia. P. cōſcriptis cepiſſet ut ab ſetino hoīe leges accep̄er̄ gladio cindū i ſenatu uētuq̄ ſe eſſe diceret & quē cūq̄ latinū in curia exiſtētē ſua manu interemptuq̄. Annūl̄ prætor irā cōmotus cū ſe a uestibulo tēplū citato gra du proriperet lapsus per gradus capite grauiter offēſo i pactus i mō ita ē ſaxo ut ſopiret: Torquatus miſſus a ſenatu ad dimittēdos legatos cū iacentē annūl̄ uidiſſet excla mauit bñ habet: dī pīt m ouere bellū: lege historiā apud Liutum libro octauo primae dæcadis. Hic. tunc. Equa uisse. quontiam ille torquatus de quo dixit ſuit ſeuertiſſimus. Durastis. paſſi eſtis ingredi romānoī hos legatos cāpanos. Nunq̄ ne per aures. exemplo mouet pellendos campanos ne maiorum grauitate ac ſeruetitate degenerasse uiderentur: locus eſt ab honesto. Tarpeia. capitoli na. Paria. parē honorē in cōſulatu. Acri dextra. Liutus dicit annūl̄ lapsū ſuifſe. nō impulſum dextra. Quil. annūl̄ prætor. Plaret. expurgaret: exclamat Torqua tus apud Liutum es ſup̄piter magne aut fruſtrate patrē deuin hominumque hac ſede ſacravimus. Progenies eius. ab illo Torquato ducens originem qui latinos expulit. Palmas. manus inſiſtētē in oculos campanōe.

Pro autī ſacta. uolebat imitari torquatum proauum qui ut canit poeta manu propria Annūl̄ capitolio de teruit. Ptoh cuncta pudendi. uerba Fabit obſcientis impudentiam campanis talia petentibus. o campani in quī omnium ex parte ipudentes. uacat nūc ſedes cōſulū eæſi in bello: quē nā ex uestrī ū locū demortui ſubrogati

Delicta augebat pollutior ipsa ſenectus. Nec quos uile géus deſpectaç̄ lucis origo Fedabat ſperare ſibi depoſcere p̄mī Deerant iperio ac patriæ pereūtis habenas Quin etiam exhiilarare uiris cōuiuia cēde Mos olim: & miscere epulis ſpectacula dīra Certantū ferro ſepe & ſuper ipsa cadērum Pocula: reſperlis non parco ſanguine mēſis has haſtu aggressi quo uerteret acti⁹ egras Ad tyrios mentes: quæ nulla ſorte daturā Certus romā: neq̄ enī tēperata uolebat Paſtulo ſuit haud obſcurū crīmīne nomē Hortatur ſummi partē depoſcere iuris: Atq̄ alternatos ſociato cōſule ſaſces: Et ſi partita renuant ſediſſe curuli Equatūq̄ decus gemiasq̄ uideſe ſecures: Vltorē ante oculos atq̄ ora aſtare repulſe: Ergo electa manus gressu fert dīcta citato: Antistat cunctis præcellens uirriū ore. Sed genus obſcurū: nulliq̄ furore ſecūd⁹. Impia deſtentis uulgi: & uix tota profudit Consulta tumidis incēdit uocib⁹ aures. Cōcordi fremitu renuetū effunditurasper Toto e concilio clamor: tū quisq̄ fatigat Increpitans: uocūq̄ tremit certamie tēplū. Hic torquatis auū fronte aequauille ſeuera Nobilis heu capua portates talia dicta Romuleis durastis ait ſuccedere muris: Ad q̄'s nō ausi carthago atq̄ hānibal arma Post cannas affirre ſuas: nūq̄ ne p aures It uelstras: in tarpeia cum ſede latini Caci Orarēt paria: haud uerbis: haud uoce: ſed Propullum dextra: q̄ tū mādata ſuperbo Ore asportabat: tanto per limina templi Turbie præcipitē reuoluti corporis actum Ut ſæuo afflictus ſaxo ſpectante piaret Tristia dicta ioue: & lueret uerba ipia letho En ego progenies eius qui ſede tonantis Expulit orantem & nuda capitolia consul defedit dextra: rabidū hūc: palmasq̄ uiros Intentantē oculis proauitaç̄ facta parantē Ut uideſt maiore adeo crudeliter motu Excipit his frēdēs fabius: ph cūcta pudēdi

Sedes ecce uacat bellī uíduata procella
 Quem quælo e uobis huic imposuisse paratis?
 Inque locum pauli quē nam datis? an tua uirri
 Prima atque ante alios sors concedēte senatu
 Te citat, ac nostris æquat iam purpura brutis?
 Idemens: quo tendis ait, tibi perfida fasces
 Det carthago suos: medio feroore loquentis
 Impatiens ultra gemitu cohibere furorem
 Fulminea toruum exclamat marcellus ab ira:
 Quæ tandem & q̄ lenta tenet patientia mētem
 O confuse nimis gradūi turbine uarro:
 Ut perferre queas furibunda insomnia consul?
 Non ne exturbatos iam dudum līmīne templi
 Præcipites agis ad portas: & discere cogis
 Semiuīros quod sit nostro de more creati
 Consulis imperium? non unq̄ sobria pubes
 Et peritura breui moneo ocīus urbe facesse.
 Muros ante tuos: ut par est: debita ductor
 Arma tus responsa dabit, consurgere cuncti
 Hinc pariter: magnoq; uiros clamore p̄mebat,
 Nec non & foribus propere campana iuuētus
 Extulit ipsa gradum: tantæque dolore repulsæ
 Concitus annibalem uoluebat uirrius ore.
 Fuluius: huic iam spondebant presagia mentis
 Venturum decus: & capuæ pereuntis imago
 Iam tū erat ante oculos: nō sī carthaginis inq̄
 Ductorem uestris deuictum colla cathenis
 Romanum uictor agas: posthac intrare quirini
 Sacratas dabitur sedes: tende ocīus oro
 Quo mens ægra uocat, referūt hæc inde citati
 Mixta minis & torua trucis responsa senatus.
 Tanta ne omnipotens caligine mersa latere
 Fata placet: ueniet quondam fœlicior ætas
 Cum pia campano gaudebit consule romani:
 Et per bella diu fasces perque arma negatos
 Vlro ad magnanimos referat secura nepotes:
 Poena superborum tamen hæc durabit auorū
 Quod non ante suos capua ad suffragia mittet
 Quam carthago suos: postq; nunc dicta seatus
 Nunc fata exposuit tum ueris falsa per artem
 Virrius admīscens cecinīt fatale cruentī
 Turbati signum belli: furiata iuuentus
 Arma annibaleq; uolūt: ruit undique uulgas:
 Et pœnos incerta uocant ingentia facta.
 Sidonii iuuenis celebrant ut uicerit alpes
 Herculei socius decoris diuisque ppinquas

vultis commotus erat Fabius: & ideo etebris utitur
 interrogationibus. An tua uirri: uerit sermonē ad
 utrūm an inquit es tu primus eligendus consul?
 Citat: uocat ad consulatum. Brutis: consulibus
 nam primus consul fuit Brutus. Fasces suos: suffe
 tes uocabantur consules apud chartaginē. Quæ
 tādem: uerba Marcelli quibus uarroneim carpit aut
 mo cōsternatum calamitate cannensi. In somnia
 postulata campanorum. Exturbatos: electos & ex
 tralimen templi compulsos. Semiuīros: effemina
 tos & luxi seruientes campanos. Faceſſe: discede
 abi. Consurgere: consurgebant romani in campa
 nos. Fululus ingeniose uerba hæc fuluius tribuit
 syllius quoniam paulopost cum appio claudio colle
 ga capuam obsedit: ideo ait presagia spondebat fu
 turum decus. Non si: uerba fuluii dicentis, o uirri
 non ingredieris posthac romam etiam si Hanniba
 lem uictum duceres. Sacratas sedes: romam: Out
 dius in fastis. Dignus roma locus quo deus omnis
 eat. Tāta caligine: ignoratione futurorum. Fata:
 dispositiones fatorum. Vlro: sponte datos fasces
 i. consulatum. Secura: nihil timens. Nepotes: ip
 sis campanis posteris: roma inq̄ ultro dabit fasces
 nepotibus istorum quibus nunc tanto furore dede
 runt repulsam: tamen hanc poenam habebunt cam
 panis q̄ non ante habebunt ius latii & consulatum
 q̄ ipsa carthago quæ nunc erat int̄mica. Ignoramus
 aī hunc primum consulem campanum Annalium
 inopia. Postq; exposuit. Scilicet Virrius ipsis cam
 panis ad quos redierat dicta ac facta romani sena
 tus: Hannibalem in urbem uocarunt a romanisque
 defecere. Fatale signum: quod attulit fatum & cala
 mitatem ipsis campanis. Ingentia facta. in contē
 ptu romanorum campani gesta Hannibalis ex
 tollebant. Herculei decoris: laudis quam meruit
 hercules alpes transcendens. Diuīs: cælo electas.
 q. iii

Vada etidani ppter pugnā ad Ticinū q̄ emitit in padū. Lydia stagna: trasimenū. Proceres regz: impato res & cōsules q̄ habebat habēas terz. Parētis: Amilearis q̄ Hānibalē nouē annos natū iurare coegit bellum contra romāos. Vnū: solū Hannibalē. Exāguis populi. romāi. l. iā ppe cōsumpti quē trahit in contemptū.

Prorsus enim tāto. Ironice & ex stomacho dicebat hoc cāpani post repulsā digniore eē Varronē nomine cōsulari q̄ ostro effulgens fugit ex acie ut sc̄emis; q̄si diceret nos essemus lōgo digniore & sic ex rei idignitate moūē ad defectionē. Inuictū robur: fortitudinē & magna nimitatē. laudat poeta robur animi & officiū ipsius decii de quo Līvius ea ne fieret neue legatio mitteret ad pce. nū sūma ope Decius Magius uit cui ad sūmā auctoritatē nihil p̄ter sanā cluit mētē defuit: restiterat. Itis ait clues. oratio decii ad cāpanos qua eos accusat pluribus rationib⁹ bus cū utolaret foedera qbus romanis iungebant & Hānibalē foederis utolatore i odiū trahit. Caput: Hānibalis damnari a fūgīs quoniā foedera rupit. Oblivio recti: locus est ab hōesto adeo ne iquit estis obliiti iusticiæ & officiū ut tantā turpitudinem non fugiatis. Rutulis: tomāis.

Res tepidae: loquitur per trālatiōe. nā dū uulnus adhuc est tepidū debemus adhibere somēta: sic recēs calamitas romāorū subsidiū efflagitabat. Is locus officio: optia s̄nia quoniā in aduersis amici cognoscunt & officiū ē p̄stādū amici aliquā calamitate laborātibus, unde Ovidius ait: Scilicet ut fuluum spectatur in ignibus aurū: Tēpore sic duro ē inspīcenda fides. Dum iuuat & uultu ridet fortuna sereno: Indelibatas cūcta sequūtur opes. hæc eadem s̄nia ē apud Palutū in sticho. Fouere læta: eē in officio erga illos qui secunda utuntur fortuna nō est opus decus uiri magnanimi q̄ uersatur circa magna & ardua laboribus difficultatibusq̄ plena. An̄mas. romanotū. Nunq̄ angusta: laudat fortitudinem romanorū quorū pectora nūq̄ erāt angusta malis quoniā quicquid aduersi accidisset ero eto aio tolerebant & suscipiebant: nec frangebant aduersis. Iccirco inquit Horatius in sermonibus: Viuite fortes fortiaque aduersis oppōite pectora rebus. pectora rebus dicūtur angusta malis quæ mala suscipere ac tolerare nō possit: ut sūt ignavi de molles: fortes aut̄ malo fruuntur.

Capiunt: delectant romāos ipsae calamitates q̄ sunt uituris occasio. caplo iterum significat delecto. Martialis. Te fortas magis capiet de virgine porca: Me materna graui de sue uulua capit. Cāne: pugna cannēsis & ad trasimenū & mors pauli aemiliū. tantū abest inquit ut sint cōsternati romāi cladibus acceptis ut etiam maiores anios sumant. Hi sunt qui uestris: cōmemorat beneficia romanorum in campanos ut ostendat esse ingratos si a romāis ad pecenos defecerint. Hostem: ipsos samnites supra dixit. Vos & campana tueri mœnia depulso samnitum robole dignum Sigeis duxis avis. Iura: id est qui restituerat nobis libertatem prope ademptam a samnitibus. Remorunt: propulsarunt bella quæ inferebant nobis samnites propter fidicinos qui ad opem campanorum confugerant. Samnites omisis fidicinis omnem belli molem i campanos uerterunt quos romani liberarunt pulso robe re Samnitum. Quos socios: imprudentiae accusat campanos deficientes a romanis uiris clarissimis: & optimis ad pecenos foedifragos & barbaros. Additis: adiungitis uobis pecenos crudeles & infidos: Dardanius: troianus de capua & elus nomine dictum est: Suetonius in cæsa. reidem sentit quod poeta dicens: in inonumento tabula ænea inuenta est in quo dicebatur capis conditor capuæ sepultus conscripta litteris verbisque græcis in hac sententiam. Quandocunque ossa capys detesta essent

Transierit cursu rupes: ut cede refecta Clauerit eridani uictor uada uictor: ut idē Lydia romano turbari stagna crurore: Et trebiæ rīpas æterno nomine famæ Tradiderit: paulumq̄ idē inter p̄lia: & idē Flaminīū proceres rerum demiserit ubris. His super excisā primorū marte sagūthū: Et iuga pyrenes: & iberum: & sacra parētis Iuratumq̄ uiro bellū puerilibus annis. Accumulant unū ducib⁹ tot cedis p̄ceptis Tot fusis acie stare inter prælia nullis Attractū telis superum: cum munere detur Huic sociare uiro dextras: & foedera iungi Fastus: & exāguis populi uanūq̄ tumore. Nimirū capua & dominatū perforat urbis Ceu famulis fasces æquataq̄ iura negat̄is. Prorsus enim tāto potiorē nomie habēdū Varronē ut fugiat consul fulgentior ostro. Talia iactātes iam lectam sorte parabant Mittere quæ tyrios adiungat foedere pubē. Sed nō inuictū ponebat pectore robur Tū solū decius capuæ decus: isq̄ receptus In medios coetus: neq̄ enī differre dabat: Itis ait ciues uiolāda ad iura parentum: Damnatūque caput temerati foederis aris Iungit̄is hospitio: quæ tanta obliuio recti Magna: atq̄ i magnis rebus pp̄fiscq̄ uirisq̄ Aduersā ostentare fidē: nūc tempus inire Prælia pro rutulis: nūc signa aciēq̄ mouē Dū tepidēres & medicinā uulnera poscūt. Is locus officio cū cessat prospera: cumque Dura ad opē fortūa uocat: nā læta fouere Haud q̄q̄ magni ē aī decus: hīc age adesse Nouī diis aīas similes & pectora magnis Nūq̄ angusta malis: capiūt mihi c̄rdite cāne Et trasimēa uada & pauli mēorabile læthū. Hi sūt qui uestris in fixū mœnibus hostē Deiecere mā: & capuā eripere superbis Samnitum iussis: hi sūt qui iura dedere Terrore expulso: fidicīaç bella remorūt. Quos fugit̄is socios odīs q̄ sue additīs ille Dardanius cui sacra pater cui nomina liḡ

Vndeſimus

A ioue dux̄ta capis magno cognatus iulo.
 Ille ego ſemihōies inter naſamōas: & inter
 Seuū atq; æquātē riſtū garamāta ferarum
 Marmarico ponam tentorū mixtus alūo.
 Ductorēq; ferā cui nūc pro fœdere: proque
 Iuſtitia eſt enſis: ſolæq; e ſanguine laudes?
 Non ita nō decio permixtū fasque nefasque
 Hæc ut uelle queat: nullo uos inuida tanto
 Arma uit natura bono q̄ianua mortis
 Q uod patet e uita nō æqua exire potestas.
 Hæc uana auerſas decius factauit ad aures.
 Aſt delecta manus iungebat fœdera poeno:
 Iaq̄ aderat præmissa duci turbate tumultu
 Autololes nūerofa cohors: ipſe agmīe ma-
 Festiata cīt p cāpos ſigna mouebat. Cgno
 Et decius nūc hora uiri: nūc tempus adēſte
 Dū capua dīgnū: dū me duce dextera uīdex
 Molit facin⁹: p cūbat barbara pubes Cdire
 Pro ſe qſq; alacres rapite hoc deci⁹ hostis a-
 Si parat obſtructas p̄bete cadauere portas
 Et ferro purgate nefas: hīc deniq; ſolus
 Eluerit ſanguis maculatas crīmīne mentes.
 Dūq; ea nequicquam non ulla lēta profat
 Audita asperitate uiri, cepto que feroci
 Multa foeta gerens fra præcordia poenus
 Aſtabat muris: ppereq; accersere lectos
 Immītē caſtris deciū iubet horrida uīrtus
 Armatumq; ſide pectus rectique cupidō
 Et maior capua mens imperterrita mole
 Inuicta ſtabat toruoque minantia uultu
 Iuſſa ducis uerbisque etiā iſceſſebat amarīs.
 Quē libyæ rector tot ſigna tot arma ferētis
 Spernētē icrepitās magno clamore pſatur:
 Post paulū post flaminiū opōimur heu heu
 Vecordi decio mecum certaſſe uolenti.
 In decus & famam lēthi rapite: ite citati
 ſigna duces: pateatq; mihi cāpana uetante
 Vrbs decio explorare libet noua mouēti
 Cui patuere alpes ſaxa impellentia cœlum
 Atque unī calcata deo. ſuffuderat ora
 Sāguis: & a toruo ſurgebat lumine flāmæ.
 Tū riſtu ſpumas & anhelis fauibus acta
 Versabat p̄cenitus dirū ſuſpiria murmur.
 Sīc urbem inuectus tanto comitāte ſenatu
 Et uulgo ad ſpectata ducis ſimul ora ruēte
 Effundit cūctā rabiē irarumq; procellas

fore ut tulo pgnatus manu cōſanguineorū necaret. A
 ioue dux̄ta, quoniam reges troiani a ioue habuerāt origi
 nē. Cognatus iulo: & ſic oſtēdit cāpanos eſſe cōlūctos
 ſanguine cū romanis qbus dedit originē. Magno iulo
 alludit ad magnitudinē romani iperii. Sæuū: crudelē
 rituferatū. Riſtū. os ferintū. Marmarico: libyco. E
 ſolo ſāguie. crudelitate nō iuſtitia cæterisq; uirutibus.

Nō ita decio: ego iquit nō ſū talis ut nullū diſcrimē fa
 ciā inter fas & nefas. Hæc, defectionem ad poenos.

Nullo uos inuida tāto. ſenſuſ, potius eſt moriēdū q; ad
 admittendū tātū ſcelus. Inuida natura: quæ creauit nos
 mortales. Tāto bono: & ſic itelligit mortē eſſe bonum
 quoddā & munus naturæ: fortes uiri ſtōciq; potiſſimū
 habēt mortē p ualidissimo telo quo aduetuſ ſuſtis uīra
 tur ut fecit caro uticēſis. Nō æqua; iniqua & moleſta q̄
 nō placet quoniā patet lanua mortis & pt̄as exire e uita
 nō æqua. Aſt delecta manus, i. legati cāpanorū mīſſi
 ad Hannibalē ut cū eo fœdiſ peuterent. Liuſius ait, legati
 ad Hannibalē uenerunt pacēq; cū eo hiſ cōditionib; fe
 cere. Ne quis iperatoſ magistratusue poenorum ullum
 ius i ciuem campanum haberet ne ue ciuīs cāpanus in
 uitus militaret munusue faceret: ut ſuæ leges: ſuī magi
 stratus campanis eſſent: ut. ccc. ex romāis captiuos p̄c
 nus daret campanis quos ipſi elegiſſent cū quibus æqui
 tum campanorū qui in Sicilia ſtipendia facerent per
 mutatio fieret. Autololes: populi aphricæ de quibus
 dictum eſt. Ipſe: Hannibal ſequebatur cohortem auto
 lolum: & decius iterum horruſus eſt ad egregium faci
 nus campanos: ſed nihil profecit. Videſ: quæ ulciſſe
 tur clades illatas romanis: Liuſ. ait. Ut uero præſidiū m
 iſſi ab Hannibale audiuit primo ne recipueret uoci
 feratus eſt: deinde ut receptum aut reiſceretur: aut ſi ma
 lum facinus q; a ueruſiſſimis ſociis cōſanguineorū que
 de feciſſent purgare uellē: forti ac memorabili facinore ut
 iſterfecto punico præſidio reſtituerent ſe romanis. Elu
 erit: purgabit mētes noſtras maculatas crīmīne iam ad
 miſſo. Profatur: palam loquitur palam inquit Liuſius
 uociferatus eſt decius. Foeta: plena. Poenū ſhānibal.
 Accersere decium iubet: hæc cum eſſent relata Hanni
 bal qui uocarent decium ad ſe in caſtra priuum miſit:
 ut ait Liuſius: deinde cum eis ferociter negaſſet ſe iturū
 nec Hannibali ius eſſe diceret in ciuem campanum cōci
 tatus ira poenus comprehendī hominem uinctumque
 ad ſe trahi iuſſit: miſitq; nuncium ad Marium blosū p̄
 torem campanum poſterā die ſe capuæ futurum. aliter
 cāit poeta. Inceſſebat: taxabat asperis uerbis. Decius i
 ſenatu cām dicere iuſſus e q; cū manente ferocia aī nega
 ret lege ſeederis id cogi poſſe tū iſectæ catheňae: duciq;
 i caſtra ē iuſſus: q; cōcionabūdus iſceſſit ad circuſuſā un
 diq; multitudinē uociferans: hētis libertatē quā peti
 ſtis cāpaniforo medio luce clara uideſtib; uobis. nulli cā
 panorū ſecondus uinctus ad mortē rapio. Post paulū
 uociferatio Hannibalitā i deciū, post moriē iqt pauli aem
 lit clarissimi ducis & flaminiū cædē eſt mihi pugnādū cū
 decio vecordi quem derider. Componimur: opponi
 mur & pugnandū ē nobis. Mecū certaſſe uolenti, q.d.
 uult mecū certare ut a me iſerſiaſ: & gloriā ob id ſibi
 compet. Libet: placet decio mouēti noua bella expiri
 me cui patuere alpes quæ ad cœlum eriguntur. Deo:
 herculi. Itarum procellas: maximus itas. Non clau

si penates: Hannibal inquit Iulius ingressus urbem
senatum extemplo postulat: precantibusq; inde pri
moribus ciuitatis ne quid eo die geretet: diemq; ut
ipse aduentu suo festum laetus ac libens celebraret
q; præcepis ingenio in iram erat. tamen nequid in
principio negaret uisendo urbem magnā diei par
tem consumplit. decius Hannibali urbem ingredi
enti obuiam prodire noluit: seque tenuit in foro cū
filio clientibusq; paucis ociose iabulauit. Globus:
milites missi ab Hannibale. Solus neruentem: uer
ba Hannibalis ad decium. Illatus ueluti: Hanniba
lem spuentem in decium comparat leoni manden
ti iuuencum. Illatus, cum se intulit armentis.

Anhelantem: timentem mugientem. Sanguine
humano, alludit ad ritum punicum: illic enim numi
na sanguine humano placabantur: romæ ut inquit
Plinius Herculi qui erat in pantheo pœni quoq; anis
humana uictima sacrificabat. En dextra: carpit hā
nibalis persicillam & crudelitatem non dum inquit
patet tibi curia campana & panditur carcer. Apud
Lixium sic loquitur: quid violentius: capua capta fie
ret ite obuiam annibali, exornate urbem diemque
aduentus eius consecrate ut hunc triumphum deci
ue uestro spectetis: haec eo uociferante cum moue
ri uideretur vulgus obuelatum caput est ociusq; ra
pi extra portam iussus est. Obnubitur: uelatur ni
gra ueste caput decii. Ferox: decius animi atrocis:
& inuicti trahebatur ui ante oculos campanorum.

Exin uictor: Hannibal compos uoti sui vinctoq;
decio lustrat urbem ac templo. Serenos: placidos
benignos. Quis sator: conditor capuae: Acies fre
nata, equestris. seruat decorum bellicosissimi ducis
qui non quærebat quot essent in urbe templo: sed
quot acies armatae. & quot ad bellum souendum ta
lenta. Capitolia: erat enim capuae aliud capitoliū.

Stellates campos: campi stellates erant in agro cā
pano fertilissiml: campanū stellatem maioribus con
secratum autore Tranquillo agrumque campanū
ad Subsidia relpu. uectigalem relictum cæsar diuisit
extra sortem. xxv. milibus ciuium quibus terni plu
res ue liberti essent. Cererem benignam: campos
fertiles & magnam uim strumenti. Iamque diem
ad metas: describit occasum solis. Hesperus: stella
quaæ subsequtitur solem occidentem: hesperum luc
ferum esse anaximander p̄t̄mus inuestigauit. Insti
tuuit æpulas. describit coniuicū quod campani pa
rarunt Hannibali. De more: consueto luxu. Fe
stam: ornatam & lactam aduentu Hannibalis.

Nec non & decio propiora pericula mentem
Flamarant: tempusque adeo cernebat adesse
Quos laudes ducis inuicti superaret inermis.
Non illum fuga non clausi oculere penates.
Sed liber ueluti nullus penetrasset in urbem
Annibal intrepido seruauerat ocia uultu:
Cū iuueneſ ſæuis horrendum cōcitus armis
Inuadit globus & pedibus sublime ſedentis
Ductoris ſitit: tonat inde ferocibus alte
Incessens uictor dicitis: ſolus ne ruerentem
Fulcire ac reuocare paras a funere romam
O demens: en qui diuum mihi munera tanta
Eripiat decio proſuſ ſeruabit inerti
Vincendus decio imbelli cui ſœmina nulla
Orta in agenoreis noſtræ carthaginis oris
Cafferit, huic agedum: nam cur idigna feram?
Magnanimo miles meritas innecte catheſas
Dixerat: haec nondum ſinem conuicia norant
Illatus uelut armentis ſuper ardua colla
Cum ſeſe imposuit uictorque immane ſub ira
Infremuit leo: & imersis grauis unguibus haſlit
Mandit anhelantem pendes ceruice iuuencū.
At decius dum uincula ligant nocte ocius inquit
Nam ſic annibalem decet intrauiffe catheſas
Fœderis infausti preſum: ſic uictima proſuſ
Digna cadit decius: nec enim te ſanguine latu
Humano ſit fas cæſis placaffe iuuencis.
En dextra: en fœdus: nondum tibi curia nec dū
Templorum intrantí poſtes iam panditur acri
Imperio carcer: perge ac primordia tanta
Accumula paridus factis mihi fama ſub ubris
Te feret oppreſſum capuae cecidiſſe ruiniſ.
Nec plura effari confeſſum: obnubitur atra
Veste caput: trahiturque ferox ante ora ſuoru
Exin uictor ouans ſedato pectore tandem
Spectandis urbis tectis: templisque ſerenos
Latetus circum fert oculos & ſingula diſcit
Qui muris ſator: & pubes ſit quanta ſub armis
Quotque auri pateant bello argentiq; talenta
Nunc qualis frenat acies nūc deinde pedestrīs
Copia quanta uiris monſtant capitolia celsa
Stellatesq; docent campos: cererēque bēignā.
Iamq; diem ad metas deſeffis phœbus olympo
Impellebat equis: uſcabat & hesperus umbra
Paulatim infuſa properantem ad littora currū.
Inſtituunt de moris æpulas ſestamque per urbē

Regifice: regio luxu: Virg. Regales iter mēsas, diuersatus ē Hānibal: inq̄ Līulus apud Mumos celeres sce
uiū pacuuiāq̄ ielytos nobilitate ac diuitiis. Dignatus: quē dignū iudicauerat. Ostro purpura: Vir. stratoq̄
sup discubitur ostro. Toris: le t̄s discubitoris. Sublime: i sublimi loco. sic æneas accipit̄ a didone. iō Vir.
ait. Inde toro pater æneas sic orsus ab alto. Adolere: icēdereadolere inq̄ Nonius pprie ē uerbū sacra reddē
tiā qđ significat uotis. uel supplicatiōibus numē auctius facere. Papinius i thebaide describēs cōituitū adraſti

sic canit. Canis etiā nū altatibus ignes Sopitū cinerē &
tepidi libamia sacri Seruabāt adolere focios: epulasq̄ re
cētes instaurare iubet. Penus: inq̄ sceuola est quicqd te
cōdīc ad ānum usū: & dicunē penora eo q̄ nō in prōptu
sunt: sed intus & penitus habeant̄. penus apud antiquos
autore gellio uriti generibus dictā. & uarie declinatū
est. nā & hoc penus & hæc penus: & hulus peni & peni
ris: & penitris: & penoris ueteres diciturunt. Aspera
pōderā: uasa argētea: & aurea cælata. Antiquitus. i. ua
sa archetipa. Stupet. admirat̄ pp dissuetudinē. Opti
mæ: luxuriosæ & magnifico apparatu structæ. Hau
tit: accipit̄ uidet luxū cāpanū. Ipse. Hānibal. Dānat:
accusat cū suiss̄ iūictu ad eā dīe parciſſimus. Faciles:
quæ faciles eē debēt ex rebus nō cōparatis ad luxū. pa
bile. n. ē & facile qđ natura desiderat. Tāto agmīe: tā
to luxu & apparatu cū seruoḡ strepitū. Epicurus dice
bat naturales diuitias faciles eē atq̄ parabiles: q̄ paruo
eēt natura cōrēta. Laxarūt: ex hyclarat̄ feuerā & volu
ptatibus prius rebellē Hānbalis mētē hora. alt i sermo
nibus. Explicuit uino cōtra etæ sera frōtis. Personat
euboica: hoc singit ad imitationē Vir. & ex ueteri iſtitu
to. quoniam tūc poetæ canebat i cōituitū laudes heroum.

Cymæ. i. cumarū. dī. n. cyme cymæ & cumæ cumar
tū oppidā cāpaniæ pīta theutrātis. Testudie: cythara.

Euboica: cumæ. nā ex chalcide oppido euboiae uene
rūt q̄ in Italia cumas cōdiderūt. unde Vir. ait. Chalcidi
caq̄ leuis tandem supastitit. Iāq̄ iouē: theutras uult ostē
deī capyn capuæ cōdītorē habuisse originē a ioue. Ath
las. vii. filias habuit quæ i cælo plyades dicunē. hagz ele
ctra ex ioue genuit iasius & dardanū. Iasius celebs man
sit. dardāus duxit chrysen pallatīs filiā. Vnde nati deus
& dynas: qui regnauerat in arcadia. Dardanus nauigia
uit in alia & ibi posuit sedē. Ideus cū parte copiarū sedit
in mōtibus q̄ ab eo idei dicunē cybeli extucto tēplo ini
tiādī modū iſtituit: & orgia. Dardanus accepto agro a
teucro rege loci teuctiā urbē sui nominis condidit. pha
nodemus alt ex attica profectū dardanū q̄ mortua chry
se duxit batheam fillam teucrī: ex qua genuit erictoniū
qui fuit fortunatissimus. ex erictonio & calliroe filia sca
māti natus est tros. ex troe & callanide heumedis filia
assaracus: ex quo & clitodore Laomedōtis filia natus ē
capys: cūtus & nymphæ naidis anchises filius fuit. achi
sæ ueneris æneas. Furta. cōcubitus. Atlātidos: filiæ
atlātis. Oui. in fastis. Dardanon electra quis nescit at
lantide natum. Scilicet electram concubuisse ioui. Ma
gra stirpe: dūia a ioue. Ilus: filius assaraci cōdīdit ilū.

Muris: capuæ. Honori nominis: ad honorem capys
conditoris. Augusto: sacrificio. Cachesia: pocula.

Libat: sacrificat. Irrorat mensis: sacrificat super men
sis. de hoc ritu dictum est supra. Ardescit: calet uino
hausto post libationem in honorem capys. Interea ty
rio: dum Hannibal epulis operam daret perolla filius

Regifice extructis celebrat cōiuia mēsis. Ipse deum cultu & sacro dignatus honore
Præcipiūs multoq̄ pcul splēdentib⁹ ostro
Accipitur sublimē toris: non una mīnistrī
Turba gregis: posuisse dapes his adīta cura
His adolere foco: his ordīne pocula ferre
Nec nō & certis struit̄ penus: aspera mēsa
Pondera celatī fulgent antiquitus aurī.
Eripūt flām x noctē: strepitūq̄ mouentum
Mūrūnrat altā dom⁹: stupet icōsuet⁹ opīa
Sidonius mensæ mīles: faciemq̄ superbi
Ignoram luxus oculis mirantibus haurit.
Vescit̄ ipse silēs: & tātos dānat honores
Ipse epulis facileſq̄ coli tāto agmīe mensas
Donec pulsa fames: & bacchi munera durā
Laxarūt mentē: cū fronti reddita demum
Lætitia: & posite grauiores pectore curæ.
Personat euboica teuthras testudie cymæ
Incola: & obtusas immiti murmure lēuæ
Inter bella tubæ permulcet cantibus aures.
Iāq̄ iouē & lætos p̄ furta canebat amores
Electræq̄ toros athlātidos. unde creatus
Proles digna deum tū dardanus: isq̄ tonatī
Ut det erictoniū magna de stirpe nepotem
Hinc tros: hinc ilus generis tūc ordīe lōgo
Assaracus: nulloq̄ minor famaue manuue
Tū capys ut prim⁹ dederit sua noīa muris.
Cōcelebrat plausu pariter sidonia pubes
Campanæq̄ man⁹ ante oēs ductor honorī
Nomīnis augusto libat cachersia ritu
Cætera quē sequit̄ bacchiq̄ ex moī liquorē
Irrorat mēsis turba ardescitq̄ lyco.
Interea tyrio resoluta ī gaudia cœtu
Cōuerso: neq̄ enīm īuuenis nō digne silleri
Trāsmittā tua cepta libēs: famāq̄ negabo
Quāq̄ iperfectis magnæ tamē idolis ausis.
Mens una īuuiolata mero nullisq̄ uenenis
Potādo exarmata: decus pugnæq̄ necisque
Sidonix tacito uoluebat pectore molem

eum confodere destinauit: sed pater non permisit lege patris & filii uerba apud Līulum. īuuenis: petolla.
Vna mens: unus inquit Līlius nec dominorum invitatione: nec ipsius interdum Hannibalis perolla vici po
tuit. Venenis: uino qđ appellat uenenum. Plinius ait li. xiii. Androcides sapientia clarus ad alexandrū ma

gnūm scripsit intemperantam eius cohībens uīnū potaturus. Rex memēto te bibere sanguinem terre sicuti uenenum est homīni cīcūta ita & uīnum.

Necis sidonīæ: mortis hanniballī sidonīt. Sacra libido: laudabilis uoluntas perollæ. Patrias: artes quoniam pacuūs siue pāctulus suaserat defectio nemī ad poenos. Pone: post patrem inquit Lūtūs ex coniuīto egressum sequutus sīlīus ubi in secretū hortus erat. consilium inquit perolla afferō pater: quo non ueniam solum peccati impetratūl a toma nīs sed in multo maiore honore & gratia simus cāpani q̄ fulmus unquam. A tergo: in posticis aēdiū.

Meæ menti: sine me perficere id quod meditor.

Erit maior: quoniam superabo Hannibale. Per siquid supererit uitæ: uerba pacuūl ad sīlīum: apud Lūtūm ait. Per ego te sīlī quæcunque iūra liberos parentib⁹ iungant precor quæsōq; ne ante oculos patris facere & pati omnia īfanda uelis. Potiore: cariorem. Vīlo ense: tuo scilicet inquit Pacuūs.

Fallit te mensas. confutatio est. Superesse: super uiuere etiam si Hannibalem uiceris: quoniam illius comites te confident. apud Lūtūm ait. unus aggref surus es Hannibalem: quid illa turba tot libertorum seruorumq; quid in unum intenti omnium oculi: quid tot dextræ torpescent uultūm ipsius Hannibalis: quem armati exercitus tremūt: quē horret populus ro. tu sustiebis: tali auxilia desūt. Scipiadæ. Sci-

Quoque esset miranda magis tum sacra libido
Pactulo genitus patrias damnauerat artes
Is uariis oneratum epulis: atque atria tardo
Linquentem gressu comitatus pone parentē:
Postq; posse datum meditata aperire: nouosque
Pandere conatus: & liber parte relicta
Tectorum a tergo patuit locus: accipe digna
Et capua: & nobis inquit consulta togaque
Armatum amota nudat latus: hoc ego bellum
Cōficere ense paro: atq; auulsum ferre tonanti
Rectoris libyci uictor caput. hic erit ille
Cui polluta dolis iam foedera sanciet ensis
Si perferre nequit spectacula tanta senectus
Et tremit inceptis lasso maioribus æuo:
Et tu securis concede penatibus: & me
Linque meæ meti: somnū tu credis & æquas
Annibalem superis: o quantum nomine maior
Iam pœno tibi natus erit: usibrabat ab ore
Ignis atrox: animusque uiri iam bella gerebat
Cum senioranti pondus conatmīnis ægra
Iam dudum uix aure ferens tremebūdus ibidē
Sternit. & pedibus crebro pauida oscula figens
Per siquid supererit uitæ: per iūra parentis
Perque tuam nostra potiorem nate salutem
Absiste inceptis oro: ne sanguine cernam
Polluta hospitia: ac tabo repleta cruento
Pocula: & euersas pugnæ certamine mensas.
Tu ne illū quem nō acies: nec mœnia & urbes
Ferre ualēt: cū frons propior: lumenq; corusco
Igne mīcat: tu ne illa uiri quæ uertice fundi
Fulmina pertuleris: si uīlo intorserit ense
Diram qua uertit per campos agmina uocem?
Fallit te mensas inter quod credis inermem.
Tot bellis quæsita uiro: tot cædibus armat
Maiestas æterna ducem: si admoueris ora
Cannas & trebiā ante oculos trasimēaq; busta
Et pauli stare ingentem miraberis umbram.
Quid tanto in casu comitum iuxtaque iacētū
Torpebunt dextræ: parce oro: & define uelle
Cui nequeas uictor superesse: an tristia uincula
Et decius non erudiunt componere mentem?
Talia commemorans famæ maioris amore
Flagrantem ut uidit iuuēnem: surdūq; timorū
Nil ultra posco: refer in coniuīia gressum
Appropemetus ait: non iam tibi pectora pubis
Sidonīæ fodienda manu tutantia regem.

Hoc iugulo dextrā explora:nāq; hoc tibi ferrū
 Si pœnū inuasisse paras: per uiscera ferrum
 Nostra est deducendū:tardā ne sperne senectā.
 Opponā mēbra: atq; ensem extorquere negatū
 Morte mea eripiam.lachrymæ tunc ore p̄fusæ:
 Et magna superū cura seruatus in arma
 Scipiādæ pœnus:nec tantum fata dederunt
 Externa peragī dextra:pulcherrimus iræ
 Et dignus fieri compos memorabilis ausi:
 Amisit quantam posito conamīne laudem:
 Gui tātum est uoluisse decus:tum reddere sese
 Festinant epulis:& tristia fronte serenant:
 Donec læta uirum soluit conuiuia somnus.
 Postera lux phaetontis equos proferre parabat
 Iam rapidos:omnī curru splendēte sub undis.
 Et iuuenis magno generatus amilcare duras
 Iam dudum exercet curas:carthaginis arces
 Ire serox mago:& patribus portare iubetur
 Nuncia facta ducis:præda & captiuia leguntur
 Corpora:direptæque uiris sub marte cruento
 Exuuiæ fausti superis libamina bellī.
 Altera curarum libycis demittitur oris
 Heu decius:reducī lenta seruatus ad iras:
 Ni pœnæ iuuenem indignæ miseratus ab alto
 Iuppiter antiquam batti uertisset ad urbem.
 Hic pellea uiruin ptolemæi scepta uehementum
 Eripuere minis:resolutaque uincula collo:
 Atq; eadem uitæ custos:mox deinde quieto
 Accepit tellus ossa inuolata sepulchro:
 Nec uenerem interea fugit exoptabile tempus
 Pœnorum mentes cæco per læta premendi
 Exitio:& luxu corda importuna domandi.
 Spargere tela manu passim fallentia natis
 Imperat:& tacitas in pectora mittere flamas.
 Tum pueris dulce arridens, eat improba iuno
 Et nos:nec miq; quid enim sum? acta secūdis
 Despiciat:ualet illa manu:uallet illa lacertis:
 Paruula nos arcu puerili spicula sensim
 Fundimus:& nullus nostro de uulnere sanguis.
 Verū agite o mea turba p̄cor:nūc tēpus;adeste
 Et tyriam pubem tacitus exurire telis:
 Amplexu:multoq; mero:somnoque uirorū
 Profliganda acies:quam non perfregerit ensis
 Non ignes:non immissis gradiuus habenis:
 Combibat illapsos ductor per uiscera luxus:
 Nec pudeat picto fulctum iacuisse cubili.

pioni qui de Hannibale triumphauit. Externa dextera:campana, fata noluerunt Hannibalem cadere manu externa. Serenat fronte, i.celat tristitia: & dolorem simulata lætitia. Et iuuenis magno, dū hæc in italia agerentur mago ad carthaginem missus est nuncius uictoriae:cum anulis qui dimidium super tres modios impleuerunt. Exuiae: anuli & cætera spolia. Libamna superis:pro his inquit Litus tot tantisq; uictoriis rerum sacrum diis immortibus agi haberiq; mandauit. Libycis oris:nā ex templo impositus fuit in nauem & carthaginem de statuatus:nautm cyrenas impulit tempestas quæ tu in diritione regum ægyptiorum erat. ubi cum decius ad statuā ptolomæi confugisset deportatus a custodibus ad ptolomæum cum eum docuisset cōtra Ius foederis uinctum se ab Hannibale esse: uinculis liberatur:& ibi remansit cum redire posset permittente ptolomæo uindice suæ libertatis. Reduci: reuerso Hannibali in patriam. Lentas iras: ut eum puniret cum maxima uoluptate animi. supra dixit lentæ mandauerat ire. Vt berm batti: cyrenas de quibus dictum est. Pellea scepta:ptolemæus rex ægypti & alexandritæ denominatæ ab alexandro pelleo idest macedōe:pella enim fuit urbs macedoniae. unde alexander pelleus, iuuenalis. Vnus pelleo iuueni non sufficit orbis. Minis uehementum: eo rum qui decimum uehebant nauis carthaginem. Nec uenerem interea:imitatio est Virgilii apud quem Venus cupidinis opera didonem amoris sagitta consauciavit:nunc mentes pœnorum emolliere parat. Exitio:amore. Importuna:rigida bellcosa. Natls:cupidinibus. Flammæ:occultū amorem. Vir. Occulum inspites ignem fallaxque ueneno. Eat improba iuno:uerba ueneris ad filios in contemptum iuronis:quæ non poterat cladibus ro manorum satiari. Acta:elata rebus illi ad uoluptatem fluentibus. Profliganda:debellanda quā non potuit sternere romanus ensis. Gradiuus: qui pugnauit ad cannas pro romaniis.

Amonomo:unguento aduecto ex syria. Amomū est fru-
tex:nascit̄ in syria & armēia:odore hēt optimū sōnosq̄
suauifcat. Madēti:ebrio. Numie:amore. Liquefa-
cta:qdā suauitate cārata. Pieria:phœbeia. Lymphæ:
aquæ igni calefactæ. Miseris bonis,uoluptatib⁹ quæ
hoies faciūt miseris. Lūlus ait. Itaq; quois nulla malū ul-
cerat uis pdideſ nimia bona:ac uoluptates imodicae: &
eo ipensius quo auidius ex isolētia in eas se imiserat. Sō-
nus.n.& uīnū & epulæ.& scorta & balnea & ocīū cō-
suetudie indes ita eneruauit corpora aīosq; ut magis dē-
de uictoriae eos q̄pſentes tutarent uires. Patrias:ar-
tes:duros ritus bellādi. Sagitta:cupidinea iſiciēte mē-
tē ipsius Hāntbalis. Secūdæ:psperæ. Quassant, cō-
curiūt emolliūt. Mersæ:demersæ in libidinē & adde-
bāt cāpani ludos lecentos ad maiore oblectationē. Vt
strepit affidue:luxā lusulq; cāpanorū cōparat luxui quo
diffuebat ægyptii ad canopū:canopus autōf Stra.c. &
.xx.stad, distat ab Alexādria pedestri itinere eūtibus di-
cta a canobo rectore classis menelai. tō ait canopo amy-
cleo.t.lacedæmōe quoniā menelaus regnauit apud la-
cedæmonios ubi sūt amyclæ. Menelaus i ægyptū nau-
gauit post euersū illūt ad pteū ut canit homerus i odyſ-
sea canobus illic mortuus cīt &. b.mutat̄ in. p.& dicitur
cāopus. i ea ē serapidls tēplū inqt Strabo cultu ac ūiglio
ne excellēs: sed ante oīa ingēs eit eorū turba qui ad fo-
lēnia p fossam passim ab alexādria descēdāt, nā iterdiu
noctuq; plena ē uirtutū ac mulierū ipudenter canentū
& saltantū cum omni dissolutione:& his præterea q
diuersoria habēt fossæ imposita ad hulusmodi relaxatio-
nei ac celebritatē idonea: Vt strepit:saltatiōibus ua-
cat. Mēphis nilotica:ægyptia. Mēphis erat regia regū
ægyptiorū:quā p ægyptiis ponit. Ad phrygiā loton:
ad tibiam quā iuenit marsias i phrygia apud celenas: &
tibia optia ē ex loto arbore. supradixit de marsia. Myg-
dontam phœbi supatus pectine loton. Superbas:cla-
ras & inclytas. Aoniae testudinis:lyrae amphionis the-
bani de quo horatius i arte poetica. Dictus & amphion
thebanæ cōditor urbis. Saxa mouer̄ sono testudinis:&
prece blanda Ducere quo uellet. Orsus:incipiens ide
exordia. Mout linguā:ideſt cepl̄ canere ad sonum ti-
biæ ut sonus conueniet cum voce. Olores cygnos: q
i morte dicūt canere amōne. Martialis. Cantator cy-
gnus funeralis ipse sui. & Oui,in heroidib⁹. Sic ubi fata
uocat uidis abiectus i herbis Ad uada meandri concinit
albus olor. Carpsit.delegit ad oblectationē audiētū.
Mollissima:aptissima. Argoliciſ:græcis: argolicos po-
nit pro thebanis. Duccere:ad extruendos muros thēba-
nos. Papinius i thebaide. Penitusque sequar quo carmi-
ne muris tesserit Amphiō tyrios acceder̄ mōtes. Che-
lis:lyra. Vallauit:mūluit muris:& circūdedit. Cātatas:
cātu ædificatas.altera turbatū:nūc de lyra. Ariōis me-
thymnei. Ariō citharedus optius ex methina urbe les-
bi pitia suæ artis & grā piādro coriſhio gratus fuit po-
ste i sicilia Italiaq; diuitiis cōpatis ad patriā pperans cū
nautæ q eū uehebat ut diuitiis potirēt pdere uellēt lyra
canēs delphinū exciuit cuiō dorso exceptus ad tenari la-
cōiae pmōtoriū delatus ē. & coriſhū cōcessit. Vbi oīa re-
cupauit nautis suplico affectis. Pectie:plectro quo fi-
des tāgūt. Moderata:q̄ mitigauit uistulos marios. In oī
forma:quoniā ptheus ut dictū ē uertebat se i uatias for-

Nec crinē assyrio p̄sūdere pugnet amomo
Ille sub hyberno somnos educere telo
Iactator tectis malit consumere noctes.
Ac ponat ritus uescendi sāpe citato
Dum rēſidet sub casside equo:discatq; lyeo
In bellum donare diem:tum deide madēti
Post epulas sit grata chelys:segnisq; sopores
Aut nostro uigiles ducat sub nuīe noctes.
Hāc postq; uen⁹:applaudit laſciuus:& alto
Mitti se cālō niueis exercitus alis:
Sentit flammiferas pubes maurusia pēnas:
Et pariter fusis tepuerunt pectora telis:
Bacchi dona uolūt:epulasq; & carmia rur⁹
Pieria liquefacta lyra, non acer aperto
Desudat campo sonipes:non ulla per auras
Lancea nudatos exerceſ torta lacertos.
Mollite flāmīs lymphæ languentia somno
Mēbra fouēt, mīſisq; bōis pit horrida uirt⁹.
Ipſe etiā afflatus fallente cupidine ductor
Instaurat mensas dapibus:repetitq; uolētū
Hospitīa:& patrias paulatīm decolor artes
Exuit:occulta mentem uitante sagitta.
Altera iā patria:atq; equo sub honoř uocat̄
Altera carthago capua:intactūq; secundæ
Fortunæ igenium uitia ad latrātia quassat.
Nec luxus ullus mersæque libidine uitæ
Cāpanis mod⁹:accumulat̄ uariasq; p artes
Scenarum certat̄ epulas distinguere ludo:
Vt strepit affidue phrygiā ad nilotica loton
Memphis amycleo paſſim laſciua canopo.
Imprimis dulcem pōeno lātante per auras
Nūc uoce ifūdit teuthras:nūc pectie cātū.
Isque ubi mirantem resonantia pollice fila
Ductorē uidit libyæ:canere inde superbas
Aoniae laudes sensim testudinis orsus
Cōcordē citharæ mouit p carmina línguā
Vincere linquentes uitā quæ possit olores.
Atq; hāc ex multis carpsit mollissima mēſe
Argolicis quondam populis mirabile dīctu
Exaudita chelys:lapidem testudinē felix
Ducere:& in muros posuisse uolātia saxa.
Hāc amphionio uallauit pectine thebas
Ac silice aggeribus per se scandente uocatis
Iussit in immēsum cantatas surgere turres.
Altera turbatū plectro moderata profundū
Et tenuit phocas:& in omni prothea forma

Portauit effect ut portaret a' delphio. Martialis. Sic methimneo gausas atioe delphi. Nāq̄ peliaca, nūc delyra chitonis cētauti. chirō fuit filius saturni ex phyllira: unde phyllirides cognominatur. Magister fuit a chyllis. & lyra eū canere docuit laudes heroum: luue, cui nō Eliceret risū citharœdi cauda magistri. apud Valleriu Flaccū peleus nauigaturus cō argonautis sic chitonē alloquit̄. Sub te puerilia te magistro. Vēator ferat: & nrām festiat ad hastā. chirō nō mō cētauros sed oīs hoīes suā ætatis bonitate ac iustitia supauit. Peliaca rupe. i peltō mōte. Cētauto. chirōi. Fide. corda. Tri

Traxit: & æquoreo portauit ariona dorso
Nanque peliaca frenabat rupe canendo
Heraum mētes: & magni pectora achillis
Centauro dilecta chelis cōpesceret iras
Percussa fide uel pelagi uel tristis auerni.
Nāq̄ chaos cæcā quondā sine sydere molē
Non surgēte die: ac mūdū sine luce cæbat
Tū deus ut liquidi discussit stagna. pfūdī:
Tellurisq̄ globū media compage ligasset:
Ut celsū supis habitare dedisset olym̄pū:
Castaque saturni mōstrabat sacula patris.

stis auerni. inferoz. i. cōpescerat mittigabatq̄ suauitate catus mare ac inferos. Nāq̄ chaos. canebat chiton prici pia reḡ de qbus tractat naturalis philosophus: sed omnis pluriphilosophatiū opinionibus de principiis reḡ uariis: atq̄ diuersis eas opinioes i mediū adducā quæ ad præsēter interpretationē spectat: & faciūt. Aristotelis opinio de principiis reḡ hæc fuit: ad quā quæq̄ opinio relata vera eē alīq̄ ex pre cōprobatur. quatuor principia reḡ posuit. Materiā ut subiectā ad omnē mutationē suscipiēdā. formā. quæ ex ipa mergit. effectricē causā unde ē principiū motus productiōis: & generationis. finē ob quē natura agit: siue ille sit forma: siue qđ a tota re cōposita fieri emergereq̄ p formā uidet̄: omittō priuationē: quam ipse cū materia cōnexā generatiōis nec omniū princ. piū esse dixit. Plato philosophiæ princeps & si i nōnullis locis ea

dem principia posuit quæ posteū Aristoteles: & i sup instrumētale causā atq̄ exēplarē. nonnūq̄ tamē & par uū de magnū atq̄ unū dicit principia reḡ eē. p magnum & parū materiā: p unū formā itelligebat. in quibus maxime sequutus ē pythagoreos afferentes i dualitatē. tūlūq̄ rōne principia reḡ cōsistete: quoq̄ rationē dua litatis inq̄ atq̄ unius ad ideas formalē reḡ ipse accōmodauit: & cōditiōes materiæ tribuēdā sunt. eadē par uo magnoq̄ tribui possūt. qđ si materia oīum reḡ formas suscipret pōt & nūc parua: nūc magna eē uidetur & definitæ q̄ritatis p̄ i definītā suā molē susceptrix est. cōstat p magnū atq̄ parū accō modatissime materiæ naturā Platonē inuisse. Hesiodus uero āte Aristotele poetice loquēs cū trāslatiōibus inq̄s poetæ sibi p̄fessio ne sua nō insūria uedictāt. principiū reḡ chaos eē dixit: quo materia idicāt. chaos. n. a capacitate capiēdoq; de scēdit. qđ officiū materiæ uidet̄ eē. Materiā. n. pria nihil ē reḡ sed oīs res suscipere atq̄ capere pōt. ad quā oīs hæ cōditiōes accōmodāt̄ q̄s Syllius ad ipsū chaos assignat. chaos ut alt. Sex. Pōpet̄ appellat hesiodū cōfū sā quādā ab instiō unitatē hiantē. parentēq; i pfundū undenos hiare dicimus: & ianus detracta. h. nomiāt eo q̄ fuerit prius oīum cui p̄io supplcabat uelut parēti: & a quo reḡ oīum factum putabat initū. Vñ ait apud Oui. li. i. fastoz. Me chaos antiq: nā sū res prisica: uocabat̄. Cæcā molē. obscurā quādā cōgeriē reḡ & glo bū. Sine sydere. sine lumie. Mūdū sine luce quoniā tenebræ erāt ubiq̄. Discussit. Diuisit. Deus. & sic cōcordat cū libris mosaicis & itelligit mētē diuinā effectricē causā. Anaximāder putauit unū esse principiū ex quo omnia orientur sequestratiōe. Anaxagoras clazomenius posuit principiū congeriem rei in qua sūt infinitæ p̄tes & omnia permixta atq̄ indiscreta. Empedocles agrigētinus posuit globū unū in quo essent. iiii. elemen ta. Iognis: aer: aqua: terra. ex quo globo oīa orit̄etur. In congerie illa dicebat Anaxagoras esse res similiūm partū ex qbus orit̄etur res dissimiles: dicebat hoc fieri sēper: & quod liber esse in quolibet & omnia esse in omnibus: sed uideri talia: quia in uno plura insint a quibus denominatur. ut caro: quia ibi est plutimum carnis: & sic de singulis & ex sequestratiōe dicebat omnia oriti. & posuit mentē quæ intelligeret omnia confusa & segregaret p suā opatiōem & Intellectionē & dicebat aliquando mentē cepisse sequestrare. Empedocles dicebat non incepisse concordiā atq̄ discordiā: sed fuisse semper & nunc sit concordia nunc discordia. Naturales philosophi āte Platonē partim unum partim plura principia rerū esse ponentes: ut aerē: aut aquā: aut ignem: aut unum quid inter ipsa: & præter hæc aut quatuor elementa uel congeriem rerum aut infinita corpuscula per hæc materiale principium omnes innuebant. hanc eadem rationem sententiamq; de principiis productionis creatiōisq; rerum nostra religio fidesq; clarissima sanctissimaq; amplectiter. deum nāq̄ uniuersa & materiā ipsam ex nihilo pduxisse atque ob finem aliquem creasse tenet. Nā deus gloriosus omnia creauit omnibus. locum præscripsit. globum terræ in medio uniuersi librauit. supra hanc aquam & aerem & ignem super aerē collocauit. omniaque hæc cæli nobilissimo corpore complexus est: i quo solē lunā: stellas posuit animalia i terris volucres & reptilia produxit. pisces in aquis. demū formauit hominē cuius potestati omnia subiec̄t. hæc quæ dixi libri genezeos uere copioseque explicant. Stagna profūda. maria. congregations quippe aquarū maria appellauit. Ligasset. quodam libramento in medium uniuersi collocasset. Globum. ipsam terram globosam. Media compage. media mundi machia. Casta sacula. auream ætatem quæ fuit sub Saturno: quo tempore pudicitia in terris degebat: luuenalis. Credo pudicitiam Saturno rege moratam in terris uisam que dia. Sed quos pulsabat. nunc de lyra Orphel loquuntur: qui fuit filius ceagri & calliope musæ. hic doctrina & suauitate cantus cæteris uitis memoriat̄ illius antecelluit: cytharam ab Appolline accepit ad similitudinem testudinis factam a Mercurio: cuius dulcedine non solum homines uerū & sylvas. & lapides alliciebat. Mortua eurydice uxore ad inferos descendit quam recuperata miterum amisiit.

Ad strymōa rhypheum. id est threlcium. Strymō est fluvius thraciae quam a macedonia dividit. labit ex rheo monte. rhyphei sunt montes scythiae con termini thraciae. Manibus diis inferis & umbris.

Emerito. quod meruit cælum. Sororum . musarum. Aones fuerunt antiqui habitatores boetiae ubi est helicon musis sacer. unde aonides musæ. Ultima thrace. id est illi qui habitant in ultima ora thraciae. In æthra non mora. in aere quieto sed æthra proprie est splendor aeris ut dixi. Captiuæ . capta & illecta suavitate cantus. Qui etiam pagasea ratis. argonautis. pheræ inquit Stra. emporium habet pagas quo ex loco pelias tasonem & nauem argoforas emisit. orpheus cantu & pulsu lyræ magna ex parte levavit argonautarum laborem: & cum difficile essent uitibus hominum trahi nautæ ipse cantu traxit quo modulantem syluæ montes ac flumia sequebatur. Val. Fla. att. Non clamor anhelis nauicis. cui blandus testudine defuit orpheus. Pallida regna. inferos. Vates. orpheus. Getici. threeci.

Sisyphi saxum. sisyphus eoli. filius isthmū latrociniis infestans a theseo interfactus est & hac pœno urgetur apud inferos ut saxum ingens ad montis cœmen erigat quod statim ad ima deuoluitur. Oui. Aut petis aut urges redditum sisyphus saxum Lutcre. ait sub persona sisyphi ambitiosus intelligit.

O diræ ciconum manus. detestatur Theutras cicones mulieres quæ orpheum discerpserunt. cicones sunt in thracia. mulieres post amissam euridice spreuit orpheus. & illud genus nefandissimæ libidinis a pud thraces ex cogitauit. Vnde Ouidius. Ille etiā thracum populis fuit autor amorens. In teneros trâs ferre mares: citraque iuuentam Aetatis breueuer: & primos carpere flores. Vnde mulieres furore accensa inter orgia bacchi ab ipso orpheo instituta lacerant: & caput in hebrum deicerunt. Damnata. propter mortem Orphei. Sequentibus referentibus vocem ipsius Orphei. Virgilius. Eurydicum toto referebant flumine ripæ. Pterius. musicus & pietatum sacra colens. Castalio. phœbeo. Frâgebat. mollia reddebat. Lauro. quæ est signum uictoriae.

Tonsis. tenuis. extimis morem remigantium. Verbere. percussione tremorum. Dignatur. dignum iudicat Hannibalem sacrificio. Martem ait egregium. oratio magonis i senatu punico cū senatus Magoni datus esset: res gestas in italia a fratre exponit: sè penumero acie cōflixisse: occidisse supra ducenta milia: supra quingenta milia cœpisse. Se cundis prospetis & fauentibus ad uotum.

Sed quos pulsabat rhypheū ad strymōa nerui Auditus superis: auditus manibus orpheus Emerito fulgent clara inter sidera plectro. Hunc etiam mater tota comitante sororum Aonidum turba. mater mirata canentem Non illo pangea iuga: aut mauortius hæmus: Non illo modulante sonos stetit ultima thrace Cum syluis uenere feræ: cum móribus amnes. Immemor & dulcis nidi: positoque uolatu Non mota uolucris captiuæ pependit in æthra. Quin etiam pagasea ratis cum cœrula nondū Cognita terrigenis: pontoque intrare negaret Ad puppim sacræ cithara eliciente carinæ Adductum cantu uenit mare pallida regna Bistonius uates flammisq; acheronta sonantē Placauit plectro & fixit reuolubile saxum. O diræ ciconum matres: geticique furores: Et damnata deis rhodope. tulit ora reuulsa In pontum ripis utrinque sequétibus hebrus. Tum quoque cū rapidi caput a ceruice recisum Portarent fluctus: subito emicuere per undas Ad murmur cæte toto exultantia ponto. Sic tum pterius bellis durata uirorum Pectora castalio frangebat carmine teutras. Interea placida attulerant iam flamina terris. Magonem libycis lauro redimita subibat Optatos puppis portus: pelagoque micabant Captiuæ arma procul celsa fulgentia prora At patulo surgens iam dudum: & aquore late Nauticus implebat resonantia littora clamor. Et simul adductis percussa ad pectora tonsis Centeno fractus spumabat uerbere pótus. Nec lentū in medios rapienda ad gaudia uulg⁹ Procurrit fluctus: elataque turba fauore Certati ingenti celebrant noua gaudia plausu. Aequatur rector diuīs. illum undique matres Illum turba minor. moniti gaudere nepotes: Et senior manus: & iuxta: populusq; patresq; Mactatis superum dignantur honore iuuēcis: Sic patriam mago: & portas ingressus ouantes Fraternæ laudis fama. ruit inde senatus. Et multo patrum stipatur curia cœtu. Tum piuos ueneratus auum de more uetusto Martem ait egregium: & fractas qui itala tellus Nitebatur opes: pars ipse haud parua laborum Nuncio pugnatum superis in uota secundis.

Est locus: ceteroli signat quem gloria regis:
 Possessus quondam prisca iter sacerdote dauno.
 Humentis rapido circundat gurgite campos
 Aufidus: & stagnis intercipit arua refusis.
 Mox fluctus ferit adriacos: magnoque fragore
 Cedentem impellit retrorsum in aquora potum.
 Hic uarro: & magnu latia inter nomia paulus.
 Nomen: quis rerum ducibus permissa potestas:
 Vix dum depulsa nigrae caligine noctis
 Inuadunt campum: & late fulgentibus armis
 Accendunt ultro lucem surgentis eoi
 Nos contra, nam germanum furor acer agebat
 Optatæ pugnæ: castris cita signa mouemus.
 Intremuit tellus: & pulsus mugit olympus.
 Hic fluuium: & campos abscondit cæde uiros
 Ductor: quo nunquam maiorē ad bella tulerūt
 Rectorem terræ, uidi cum turbine saeuo
 Ausonia: & sonitu bellantis fusa per agros
 Vniterga daret, uidi cum uarro citato
 Ausserretur equo projectis degener armis.
 Quin & magnanimum perfollo corpore tælis
 Stare super socium uidi te paule cadentem.
 Egatis ille & seruilia foedera larga
 Vltus cæde dies: non plus optasse liberet
 Quantu concessit dexter deus, altera iam lux
 Si redeat: populis certe sis omnibus una
 Tum carthago caput: terrasq; colere p omnes.
 Testes hi stragis: quos signum illustre superbis
 Mos leua gestare uiris, tum funditur ante
 Ora admirantum præfulges annulus auro.
 Datq; fidē uerbis: haud paruo insignis aceruo:
 Hinc iterum repetens, restat nūc sedibus imis
 Vertenda: atq; aquanda sola iā subruta roma.
 Adnitamus ait, uires refouete tot haustas
 Casibus: & pateant non parca æraria dextris:
 Quas eminus bellis: defit iam belua tristis
 Ausoniis terror: necnon alimenta fatigant.
 Atque ea dum memorat toruo conuersus ora
 Hannonis uultu: quem gliscens gloria prauu
 Ductoris studio iam dudum agitabat acerbo:
 Iamq; tibi dextras: inceptaq; nostra pbamus.
 Iam fas dardanio me non seruire colono.
 An ue iterum hñibalē dedi placet? atra uenéo
 Inuidiae: nigroque undantia pectora felle
 Tadē tot titulis: totque exornata tropheis
 Infelix muta, dextra hæc en dextera quam tu
 Aeneadis lacerare dabas: & littora; & amnes

Est locus, describit locum in quo fuit pugna canē
 sis. Oetoli regis, Diomedis. Dauno, qui regna
 uit in apulia, & eius filiam Diomedes duxit uxore.
 Intercipit, occupat restagnans per agros cum au-
 getur pluuiis. Ferit percutit: quoniam in mare ad
 riacum emittit. Surgentis eoi, autoræ. Accédūt
 splendore scilicet armorum. Acer, uehemens.
 Mugit, expulsi unguis & clamoribus pugna-
 tium: ululatuq; cadentium, & sonitu armorum coe-
 lum uidebatur mugire. Abscondit fluuiū, quoniam
 aufidus repletus fuit cadaveribus. Degener, igna-
 uis & uilis. Egates, calamitatem acceptam a patribus
 nostris ad egates in primo bello punico. Fœ-
 dera seruilia: quibus erant astricti tanquam serui.
 de his foederibus dictum est. Dexter, propius &
 fauens. Testes hi stragis: ad fidem inquit Liutus.
 Tam lætarum rerum effundi iussit in uestibulo cu-
 riae anulos aureos: quorum tatus fuit acerius ut me-
 tientibus uisum fuerit dimidium super tri modios
 explesse. Trimodia anulorum missa ab Hannibale
 carthaginem ex kannensi clade scribit Plinius. Su-
 perbus, nobilibus, nam quo majoris cladis indicium
 esset: neminem nisi ex primoribus equitum id gere
 re insigne sed hoc non erat uer: quoniam tunepro
 miscue gestabant romani anulos. Pateant æraria,
 dentur pecuniae. Dextris, manibus nostris: ut pu-
 gnando meruimus. Belua, Elephas, qul romanis
 terrorem incutit. Alimenta, comæatus: quorum
 inopia laboramus. Quem, Annonem torquebat
 crescens gloria Hannibalis. Acerbo, studio: praua
 voluntate. Anne iterum, nam prius censuerat dā-
 dum esse Hannibalem romanis ad suppliciū. Un-
 dantia, plena. Titulis, uictoriis & laudibus. Tro-
 pheis, uictoriis. Littora, maris adriaci ifecta sagul-
 ne: quem illuc euoluebat aufidus. Amnes, trebiā
 ticum & aufidum:

Talita uesani.oratio ànonis: qua prius Magonem
infanitæ accusat:inde illius dicta refellit: docens ab
utri non esse mitendum Hannibali supplementū.

Haud tuimet ingenio.non superbit Mago: quia
habebat ingenium & virtutes: sed quoniā hæc male
dicerentia illi est ingenita. Vetus fuisse.conuicia ua-
na.ex ipsis uerbis iquit istorum corda possumus co-
gnoscere. Qui ne credas. si ut ne credas o Ma-
go me mutatum uanis tuis cōculis. & rebus:quas
narrasti. dico & contendō nunc:uel maxime peten-
dam esse pacem a romanis. Autor ego. cēso sic
esse agendum. Ferram.elephantum. Funesta
dies.allatura nobis calamitatem. Atrocia.fortia
inuicta:& nō cedētia malis.unde Horatius animū
Catonis atrocem appellat. Cladibus. quas accepe-
runt. & ob id magis irascuntur nobis. Metuo inq.
ulterioriam nostram ad canas. Submittite signa.
cedamus romanis: inclinemus uexilla ad pacē. Hæc
foedera. quæ dico perenda a romanis: quos a fortitu-
dine:animiq. magnitudine laudat. Persas aures.
qui tonas in aures istorum & influlis: qui ignorat te
mendacia dicere. Rapiamus.raptim mittamus
contra romanos Protago. dilater. producat. Tē
pora fati.usque ad mortem. Dulces domos. pro-
pter filios: qui dulces sunt parentibus. qui erāt mit-
tendi ad Hannibalem: ut Mago petebat. Sanc-
te. constituite: imponte. Modum. finem. nam a
liter efficietur tyrannus Hannibal. locus est ab ur-
li: laudat pacem:qua nihil est in uita melius. Aēq
re: ut pati & æquo iure uuant: in bello enim sunt fa-
ctōes. & emergunt tyranni. & omnis æquabilitas
inter ciues peruersitur. Reuocetur. ipsa pax in ur-
bem nostram. Tandem. post tot discordias:& bel-
la contra foedus. Et fama perfidiae. Ignominia q̄
notamur ex perfidia: quoniam foedera uiolamus.
locus est ab honesto. Phœnissa:Dido quam ideo
inuocat: quoniam morti: potius uoluit: q̄ uolare fidē
datam Sycheo. Libido. effrenata cupiditas.

Et stagna:& latos impleuit sanguine campos.
Hec mago: atq̄ aios fauor haud obscur⁹ hébat
Cui simul inuidia: atq; ira stimulatibus hāno.
Talia uesani iuuenis conuictia miror:
Haud equidē tuimet iganio: fraternaque corda
Nō tarde agnoscas:& uirus fuisse lingua
Qui ne mutatum uanis absistere credas:
Nūc pacē oranda: nūc improba foedere rupto
Arma reponenda:& bellum exitiale cauendū
Autor ego: atque adeo uosmet ppndite queso
Quid ferat. haud aliud nobis cēdere relictū est.
Tæla uiros: aurum: classis: alimēta precatur.
Belligeramq; ferā. uictus non plura dedissem.
Sanguine dardāio rutulos saturauimus agros.
Et iacet in campis latium. deponere curas
Tandem ergo bone da uictor: liceatque sedere
In patria liceat non exhaustire rapacis
Impensis bellī uacuatos s̄epe penatis.
Nunc en nunc inquā falsa ut præfigia nostra
Sint oro: mensq; augurio ludatur inanī.
Haud procul est funesta dies. atrocia noui
Corda: ac prospicio natas e cladibus iras.
Vos ego uos metuo cannae: submittite signa:
Atq; adeo temptate agedum:& deposcite pacē.
Nō dabitur. parat ille dolor mihi credite maius
Exitium accepto: citiusque hæc foedera uictor
Quam uictus dabit: atq; adeo qui tata supbo
Facta sonas ore:& spumanti turbine perflas.
Ignorantum aures: dic en germanus in armis
Ille tuus par gradiuo persæcula: tellus
Cui similem nunquā ductorē in bella creauit:
Mœnia romuleæ cur nondum uiderit urbis:
Scilicet a gremio matrū rapiamus in hostem
Nondū portandis habiles grauioribus armis.
Eratas iussu texamus mille carinas.
Atq; omnis libyæ queratur belua terris:
• Ut longa imperia: atq; armatus proroget ànos
Hannibal: & regnū trahat usque in tempora fati.
Vos: uero: neq; enī occulto circundamur astu:
Ne dulcis spoliare domos: castrisq; potentum:
Atq; opibus sancte modum. pax optima rerū.
Quas homini nouisse datū ē. pax una triūphis
Innumeris potior. pax custodire salutem
Et ciues æquare potens. reuocetur in arces
Tandem sidonias:& fama fugetur ab urbe
Perfidia phœnissa tuæ: si tanta libido
Armorum tenet: atq; enses nō reddere perstat.

Duodecimus

Poscenti patriæ: nil suppeditare furori
Hortor. & hæc fratri magonē dīcta referre
Plura adnectētem: nec enī satiauerat iras
Dicendo: clamor turbat diuersa uolentū.
Si libyæ decus: haud ulli superabilis armis
Hannibal est iræ tibi: deſtituemus ad ipsas
uictorē metas: nec opū adiūmēta ferem⁹?
Inuidia unius ſceptra ut iā parta retardet.
Inde a lacres tribuūt: q̄ bellī posceret uſus
Absentique ſuum iactat ſub teste fauore.
Mox eadem terris placitū traducere iberis
Dū malus obtrectat facta imortalia liuor.
Nec ſinit adiūtas ductoris crescere laudes,

Am terra glaciale
caput: fœcunda/
que nimbis
Tempora: & austri
ferro nebulosā uer
tice frontem
Immitis condebat
hyems: blandisque
ſalubre

Ver zephiris tepī/
do mulcebat rūra sereno.

Prorumpit capua pœnus: uicinaq; late
Permissa terrore quatit.ceu cōdita bruma
Dū riphea rīgen aquilonis flamina tādem
Euoluit serpens arcano membra cubili.
Et splēdete dīe nouus emicat: atq; coruſcū
Fert caput: & ſaniē ſublatiſ fauicibus efflat.
At libyci ducis ut fulſerunt ſigna per agros
Desolata metu cūcta: & ſuadente pauore
Vallo ſe clauſere ſimul: trepidique ſalutis
Expectant ipſis metuētes mœniibus hostē.
Sed non ille uigor: qui rīptis alpib⁹ arma
Intulerat: dederatq; uias: trebiaq; potitus:
Meonios italo ſcelerauit ſanguine fluctus
Tūc īnerat. mollī luxū madefacta: meroq;
Illecebris ſomni: torpentia mēbra fluebāt.
quiſ gelidas ſuetū noctes thorace grauatī
Sub ioue nō æquo trahere: & tētoria ſæpe
Spnere ubi hyberna ruerēt cu grādie nibi
Ac ne nocte qđē clypei éles ue reponſi(ere.
Nō faretræ: aut iacula & p mēbris arma fu
Tūc graue caſſis on⁹ maioraq; pōdera uifa
Parmarū. ac nullis fuſæ ſtridoribus hastæ.
Pria instaurantem ſenſit certamina mītis

Libyæ decus. ſic dīcebat diuersa uolētes laudādo Hānt
balē. Eſt tibi iræ. ſacit tibi irā gloria Hānibalis & uir
tus o Anno. Deſtituemus. reliquemus. q.d. Debemus
ne dimittere Hānibalē iā pperantē ad metas & uictoriā
Vnius. annonis. ſceptra parta. i perium iā ppe cōpa
ratum. Tribuūt. ipſi ſenatores ea: quæ Mago petebat
ad uſū bellī. Sub teſte. Magoe i genti cōſenſu: ut inquit
Liuius fit ſenatus cōſultū: ut Hānibalī. xl. numidaq; mi
lia: &. xl. elephati i ſupplementū mitterent. & argēti mul
ta talēta: Dictator q; cū Magoe i hispaniā ſimiffus eſt ad
cōducēda. xxx. milia peditū. q̄ tuor milia eq̄tū: qbus exet
citus: q in italia qppe in hispania erāt ſupplerētur. Tra
ducere. trāſmittere in hispaniā. Liuius ipſius annonts in
uīdia deprimit facta Hānibalis: nec ſinit eius laudas ad
iutas crescere.

PETRI Marsi iterſatio i. xii. uolumen Syllii Italici.

Am terra glaciale caput. Dū talia a pœnis
agerēt romai minime cūctabanc. Cōſul q̄p
pe Vattro nulli rei deerat: q̄ p eū agēda eēt.
& dictator. M. Junius rebus diuinis rite pa
ctis. & equo illi auctoritate ſenatus cōceſſo:
auſos capitalē fraudē armiauit. & uiclis detētos & ſic cū.
xxv. milibus armatorq; ex urbe pſificiſ: Hānibal ieunte
uere neapolitanorq; aios partim ſpe: partim metu cū fru
stra tētasset i agrū nolantū exercitū traduxit. & cū urbē op
pugnatet: a Marcello pulsus ē: Torqutus i Sardinia rē ſtru
nue getit. Capua tādē obſeffa hānibal iſefo agmīe R. o
mā uēit. & irritus icepit magnis Itineribus i brutios cōtē
dit. Iā terra. deſcribit initii ueris: quo hyemus ſub terra
cōdīt: quoniā adueniēte calore frigus ad uifcera terrae pel
li: & iō iæſtate aq̄ puteorq; ſūt frigidæ: quoniā frigus ad
lma cōtrario ſuodeprīniēt: in hyeme aut calidæ. Focē
da. plena ueris. nībus ē uis uētīcā pluuiā. Austrisero. uē
toſo. austri pōit p quoq; uēto. Vertice. capite. Blā
dis zephiris. miti ſauonto: q uer inchoat. ſic dictus: quo
niā faueat ſatis. Zephiri uer iſhoat. Vñ Vir. i geor. Vē
nouo gelidis cāis cū mōtibus humor Liquiē. & zephiro
putris ſe gleba reſoluit. Pœnus. Hannibal cū exercitu.

Præmiſſo terrore. pmissis militibus leuis armaturæ: qui
populos terret. Nā ubi fines neapolitanorq; itrauit Nu
midas in iſidiis occulتوis diſpoſuit. alios præ ſe actā ſdā o
ſtētates portis obeqrare iuſſit. Ceu cōdita bruma Hāni
balē ſerpentiſ cōparat: quæ hyeme ſub terra latuit: Vere
aut inētē egredit: mīcatq; ad ſolē poſitī exuuiſ. Rhy
pheia flamina. uētī ſeptētionalē ſlātes thypheis mōtibus
qui ſunt i ſcythia. Nouus. deſoſta pelle. Saniē. uirus.

Fluctus meonios. traſiſmentū lacū hētrurſæ. Fluebant.
muraſat. i. nō erāt robuſta mēbra: ſed fluida luxū cāpano
effoemiata. Ioue nō æquo. aere nīboso & frigido. Pro
mē. at. quoniā nō alī ſerebat atmā: q̄ mēbra. adeo erāt al
ſueti armis gestādis. Ci. i ſcda tuſcula. dicit: Nā ſcutū: gla
diū: galeā i onere nři milites n plus numerat q̄ hūeros: la
certos: māus. arma. n. mēbra militis eē dicūt: q̄ qdē ita ge
runē apte: ut ſi uſus foret abiectis onerib⁹ expeditis ar
mis & mēbris pugnare poſſint. Pria iſtau. a Liuius diſſe
tit poeta ſcribētē Hānibalē cōceſſiſe p̄thenopē: p̄tluſq; ca
pua poſſiret: & poſt capuā receptā iteq; neapolitanorq; aios
tētasse. Ipe iqt p agz cāpanū mare iſeq; petit neapoli op
pugnaturus: ut urbē maritimatā hēt. Instauratē: Hanni
balē renouatē bella iētē uere. Mītis. nō bellī ſtudiosā:
ſed apra ocio eoz: qui litteraz ſacra colebant. r iii

Non spreta uigoris: non habebat inquit magnas opes: tamē nō erat sine uigore. portus trahebat Hānibalē ad quē naues pūlcæ appellerēt. Molles, dulces, & sine strepitu armorū. Hospita musis. Stra. l. v. ait Plures vero e Rōa Neapolī secedētes græco uiuū ritu q̄teris aut ocil causa: p̄serum q̄ eruditio dāt operā: aut remissioris uitæ desiderio: iō ait poeta: Exemptū curis grauioribus æuū. Maxie inquit Stra. quos senectus affligit uel aduersa ualitudo pleriq̄ ēt romāt eodē utuēdi generē delectati: cū tātā mortaliū multitudinē i simili degētē istituto i ciuitate versari cōtēplēt studiose. ac libeter urbē incolūt ibi axtatēm agētes. & Virg. i geor. Illo Virgilii me tēpore dulcis alebat Parthenope. studio florentē ignobilis oct. dicta ē parthēope: ut ēt Stra. dicit a parthenope una ex syrenibus: cuius sepulchri illuc ostēdebat: tres fuerunt syrenes: parthenope: leucostia & ligia filiae a cheloi. & calliopes musæ. tēuerūt iſulas ppe pelorū: & e regiōe ad surrentū: ut dictū ē. Acheloias. filia acheloi. syrenes cātus suauitate eos alliciebāt. & naufragio pdebāt: q̄ p̄teruehebant: sic iuāt Vlyxē apud Homerū: O decus argolicū qui puppi flectis Vlyxe. Auribus ut nō posse cognoscere cātus. Nā nemo hæc unq̄ ē trāsuetus cætula cursu: Q uin prius astiterit uocū dulcedine captus. Post uatis auido sacratus pectora musis. Doctor ad pattias lapsus peruenēt oras. Nūc graue certamen bellū: cladēq̄ canemus. Græcia quā trofæ dñino numie uexit. Oiaq̄ elatis regū uestigia terris. Aequor. quoniam Neapolis mari alluit. Inglorius nō expugnata neapoli. Graia ad munimina. muros parthenopes quā græci chalcidādes i coluerūt. & ex pythecusis athenisq̄ ueniētes. Vñ neapolis uerbo græco. i. noua ciuitas appellata: Ideo ait grata munimina. addēt q̄ illa munimina nō erāt similia romānis: & iō cū Hānibal urbē minime bellicosā expugnare nō posset: multomittus expugnasset Romā tantis viribus subnixā. & armorū matrē: græcati erat molliter uiuere: quoniā ut autor ē Plu. i quæstionibus: nō aliud seruitutē ac molliciē attulit græcis: q̄ gymnasia & palestræ: qbus relāguescunt adolescentiū ai: & poenitus effœminantur hic aiores gignūt: hinc somno & deabulationibus iue nū corpora corrūpi necesse ē. Vñ scribit Hora. i ser. uel si romana fatigat militia. Assuetū græcati: iō Syllitus mollia munimina & pagi ualida parthenopes mītis & octoſae urbis. grata appellauit. Euētu. sine & tali exitu. Dau ni regna. appuliā. En q nos legnes. uerba Hānibalis ad milites. O uos iquid q me segnē uocabaris: & nescierē ut uictoria expugnetis neapoli: quā grata māus pregit. Se de tonātis. capitulo. Graia māus. mollis nō bellicosā: ut ē romæ. Fraudibus. quoniā noctu clā tētauit scalis ad motis transilire i urbē: sed neapolitani se tutari sūt. ut aq̄ lia defēdit pullos suos a spētib⁹ repētib⁹ ad nidos. Ales fulua aqla. fulua color igt Gellio uide⁹ de ruffo: atq̄ uitidi mixtus. In altis plus uitidiū: allis ruffi habere. Sic Poeta uerborū diligētissimus fuluā aquilā dicit. & iaspide fuluos galeros. & fuluā auge. & harenā fuluā & fuluā leonē: sic. Q u. Ennius i analibus ære fuluo dixit. Fulmia. quoniā aqla mīnistrat Ioui fulmia. Incensens lacessēs: ipetens cīrcens nīdū: sic parthenopei uidētes hostē scāderī muros cīrcubant urbē. Tādem ad uicinos. Hānibal irritus incepti casilinum profectus ē. & obsidione ad ultimam inoplam adduxit. Poeta cāit cōtendisse cumas ubi erat gracchus magister equitum lūnii dictatoris. Subigit. cogit milites ire cumas. Sed custos urbi gracchus: Lī. vi. ait. Castris romanis tunc Sempronius præerat dictatorē auspicioꝝ repetendoꝝ causa lām profecto Romanam: casilinum defendere non potuit: non enim iniussu dictatoris pugnandum erat: tamen ad eos qui obside debantur per fluulum uulturnum noſtu dolia frumenti misit: quod cum pœni cognosserent prohibuerunt custodia. & sic casilinū Hannibali portas aperuit. Dictator in senatu cum magistratu abiret pauca de se locutus in magistrū equitū. T. Sempronium Gracchum magnam partem uerit: Vel etiam certior ipsi māris.

Parthēope nō diues opū: nō spreta uigorū Sed portus traxere duce. secura uolētem Aequora q̄ peteūt ueniēs carthagie puppis Nūc molles urbī ritus: atq̄ hospita musis Ocīa: & exēptum curis grauioribus æuū. Sirenū dedit una suū memorabile nomē Parthenope muris acheloias. & quore cui⁹ Regnauere diu cantus: cū dulce p undas Exitium miseris caneret nō pspera nautis. Hec pōe aggressus. nā frōtē clausat eq̄or Mœnia: nō ulla ualuit pfringere pœnus Tota mole uias: frustraçq̄ inglorius ausi. Pulsauit quaties obstrictas ariete portas. Stabat cannarū graia ad munimia uictor Neqcquā. & caute mētis cōsulta pbabat. Euentu qui post daunī stagnātia regna Sanguine tarpeias ire abstinuisset ad arces En qui nos legnes: & nescire addere cursū Fatīs iactastis: quod uobis scandere nuper Non acie ipsa concessum mœnia romæ Inrate: atque epulas pmissas sede tonātis His quæ graia māus defēdit redite tectis. Talia iactabat: famæque pudore futurae Irritus incepit primus si absisteret urbe Audebat cūcta: atq̄ acuebat fraudib⁹ éles. Sed subitæ muris flammæ: totoq̄ fluebāt Aggeris anfractu tæla improuisa p auras. Haud secus occuluit saxi: q̄ s uertice fæt⁹ Ales fulua ioui tacito si ad culmina nīsu Equalit serpens: terretq̄ propinquus hiatus Illa hostē rostro: atq̄ assuetis fulmia ferre Vngibus icessens nīdū cīcumuolat orbē. Tādē ad uicinos cumarū uertere portus. Defessus subigit: uarioque lacescere motu Fortunā: & famē turbādo obstare sinistræ. Sed custos urbi gracchus tutela uel ipsis

Certior arcebat muris; iterumque sedere
 Portis; atque aditus iterum sperare uetabat.
 Lustrat inops animi timatur omnia circum
 Alite uectus equo: rursusque hortatibus infit
 Laudū agitare suos. pro dñi: qui termin⁹ inquit
 Ante urbes standi graias oblite tuorum
 Factorum miles: quis erit modus? alpib⁹ astat
 Nimirum maior moles: & scandere cœlum
 Pulsantis iubeo scopulos: quamquā altera def
 Si similis tellus: alięq; repente sub astra
 Exurgant rupes: non ibis: & arduus arma
 Me ducente seres: tenet heu cumanus hiantē
 Agger adhuc: murusq; tenet: gracchusq; moue
 Nō ausum portis: paruo in discrimine cerno(rí
 An uobis gentes quæcunque labore parastis
 Casu gesta patent per uos tyrrhena fauentum
 Stagna deū per ego & trebiā: cineresq; sagunthi
 Obrestor: dignos iam uosmet reddite uestra
 Quā trahitis fama: & reuocate i pectore cānas.
 Sic ductor fessas luxu. attritaq; secundis
 Erigere: & uerbis temptabat sistere mentem.
 Atque hic perlustrans aditus fulgentia cernit
 Arcis templa iugo: quorum tum uirrius altæ
 Immītis ductor capuæ primordia pandit.
 Non est hoc inquit nostri quod suspicis æui
 Maiores fecere manus: cum regna teneret
 Dictei regis: sic fama est linquere terras
 Dedalus inuenit: nec toto signa sequenti
 Orbe dare: ætherias aliena tollere in auras
 Ausus se pena: atq; homini monstrare uolatus.
 Suspensū hic librās media inter nubila corpus
 Enauit: superosque nouus conterruit ales.
 Natū etiam docuit falsæ sub imagine plumæ
 Attemptare uias uoluctum: lapsumque solutis
 Pennarum remis & non fœlicibus alis
 Turpida plaudentē uidit freta. dumque dolori
 Indulget subito motis ad pectora palmis:
 Nescius heu planctu duxit moderatē uolatus:
 Hic pro nubiago gratus pia templa meatu
 Instituit phœbo: atq; audaces exuit alas.
 Virrius hæc: sedenim ductor numerabat iertes
 Atque actos sine marte dies: ac stare pudebat.
 Ingemit aduersis. respectansque irrita tecta
 Vrbe dicarchea parat exatiare dolorem.
 Hic quoq; nunc pelagus nūc muri saxeal moles
 Officit audenti: defensantumque labores

Lustrat. circuit urbem Hannibal inops consilit.
 Alite. ueloci. Infit. loquitur: ut agitet suos. Proh
 dñi. uerba Hannibalis ad suos quos hortatur ad opē
 nauandam: ne laus tantis parta laboribus amittat:.
 Locus ē ab honesto. Vrbes graias: habitatas a græ
 cis. & uiuentibus græco ritu. & has urbes graias q̄ si
 molles. & litteris potius q̄ armis aptas appellant. Al
 pibus astat. ironice loquitur. q. d. pudor est post su
 peratas alpes cunctari ad moenia græca. Nō iubeo
 inquit nunc ascendere alpes ad cœlum erectas: sed
 muros eorum qui uiuunt græco ritu. Hiantē. osci
 tantem & ignauum. Ager. ipse mutus cumanus.
 Gracchusq; scilicet te militem non ausum moue
 ri portis. i. ad portas nō solum ad muros ipetu del
 ciendos. Paruo in discrimine cerno an uobis gen
 tes. sensus est. In hoc paruo periculo quod timetis
 ostenditis omnibus gentibus ea: quæ a uobis gesta
 sunt casu quodam ac fortuna contigisse: non autem
 nostris uiribus: quod credibile est: si hoc paruum dis
 crimen uos retardat. & unus gracchus: quos hac
 tenuis non alpes: non Scipio: non flaminus: non pau
 lus: non tot romanorū milia ad cannas cæsa terue
 runt: & sic per has uictorias milites obtestatur suos:
 hortatur ad urbis oppugnationem decorumq; præ
 standum. locus est ab honesto. Stagna. trasimenū.
 Fauentum deum. deorum qui nobis fauerunt: quo
 niāt numen trasimenti lacus fauit poeno: ut dictū
 est. Dignos fama. nō decebat milites tot uictoriis
 claros paruo discrimine retineri: ideo Hannibal ho
 nesti ac decori studiosus ait: Testot me reddere uos
 dignos uestra fama: quam post uos trahitis. & hac
 tenuis compatastis. Si operam mihi nauare studueri
 tis efficiam: ut digni ea fama uideamint: quam uobis
 tot præteritæ uictoriæ comparatunt. totus hic loc
 us est ab honesto. Sistere. cōfirmare ad pugnam
 milites effeminatos luxu. & illecebris campanoq;
 Templa. appollinis scilicet posita a dedalo: ut ca
 nit Virg. in. vi. Redditus his primū terris tibi phœ
 be sacrauit Remigium alarum. Alte. ab initio. i.
 altius repetit principiū templorum. Immītis. sup
 bientis tunc secunda fortuna: de hoc Virrio supra ha
 buimus. Suspicis. admiratis. Maioris manus. de
 daleæ. Dictei regis. cretēsis minois nota est histo
 ria fabulosa de dedalo & icaro apud poetas: & Dio
 dorum sicutum. Librans. sustinens alis. Vedit. de
 dalus icarum plaudentem. i. percutientem suo ca
 su & corpore mare cui dedit nomen. icarium quip
 pe dictum est. Irrita tecta. cumana quæ non expu
 gnauerat defendantem graccho. Vrbe dicarchea.
 puto lis. supra dixit prole dicarchea. Defensantū.
 eorum qui poteolos defendebant.

Obsepta:munita: Tepetes baſae, ppter aquas calidas quæ illuc scatent: Strabo dicit baſas habere aquas calidas & ad uoluptatem & ad sanatos morbos aptissimas: baſa nomine habuerunt a baſo ulyxis socio. Dulichiae puppis, ulyxis dulichii: dulichium, n. est ppe ithacæ ulyxis natale solū. Ast hic, alius capanus: lacus lucrinus quæ Cæsar dictator muro circuitedit ingenti ipsa olim stagnum erat & appellabat cocyrus a propinqua aqua quæ in eum sinu scatebat: cuius fonte apud iferos credidere qdā, græci appellatūt acherusia palude: quidam auernus: sed tamē ista loca separata sunt a lucrino, cū difficultate transitum pedibus pberet ferunt Herculē in traducēdis bubus hi spanis duxisse p cocytū aggerem lōgitudinis mille passuum latitudinis qdū currus occuparet. Discidit, diuisit: erat enim agger costructus iter mare & ipsa lucrinus. Ille, alius capanus. Noīe uero, quoniā prius dicebant stix postea auernus qui ē lacus ī sinu baiano. Supcilia qdā inq̄ Strabo ardua auernus undiq̄ cingūt pter ostium: olim aut̄ reserta nemoribus & pteris arboribus iuia quæ umbris obscurū sinu reddebat, aues supuolates odor exhalas ex animabat: fons uero ibi fluvialibus scatēs aquis excurrit in mare, ab eius usu abstinebat oēs stygias opinantes esse aquas: & hæc loca Plutoni dicata opinabantur. Nūc ce lebre, quoniā. M. agrippa ut īquit Strabo auernus purgavit & lucos qui obscuris umbris locū dirū reddebant succidit: locūq̄ illū pulchris ædificiis ornauit celebrēq̄ reddidit fossaq̄ subterraneā īde cumas usq̄ effodit: qd̄ opus aliqui coccelio neruae ascribunt cuius meminit Horā, in ser. Nūc mira: cū prius essent horrore plena pp̄ umbras obscuras & quandam superstitionē. Tum, cū stix diceretur & non esset purgatus ab agrippa. Tristi, obscuro & tristitiam atq̄ horrorem ingrediētibus incutienti. Horrens, terribilis & horrorem facies ipse lucrinus. Formidatus uolucti, quoniā auernus dicitur aibus contrarius. Suffuso, infecto pestifera exhalatio quæ erat tanq̄ virus ipsi maxime aibus. Stygia religiōe, euocatione manū & umbrarū quæ illuc siebat, ī auerno aut̄ inquit Strabo maiores nostri homerica defunctora uaticinta fuisse crediderūt: illucq̄ ulyxē nauigasse tanq̄ ad stygiū oraculū placatisq̄ prius per sacrificia diis māibus eo itrabat aderāt sacerdotes ad id duces locorū fructus p̄cipientes: ideo dicit poeta auernum fuisse sacrum stygia religione. Seum honorē, crudelē: quoniā mactabant homines & tali uictima euocabātur manes. Vicina puls: acherusia dicta ab acherōte fluvio. illuc erat descensus ad ifaros. Cæcas fauces, occultum īgressum. Laxat, aperit. Nouo, quoniā illuc est perpetua caligo & ipsa palus aliquando hiatu solis lumen trāmitit ad manes quod est illis nouum. Situ, squallore offuscante occultanteq̄ domos cymmerias, ephorus autē quidam īquit Strabo uicinus cymmeriis habitans in subterraneis eos habitare domiciliis cōmemorauit: eosq̄ per fossas quādam iter se cōmeare & aduenas ad oraculum uenientes admittere, cymmerii non aspicioebant solem, noctu egrediebantur: de quibus sic scripsit Homerus ī odyssea. eos sol phaetō nullo ituet in tēpore. Per lōgū æuū, fuerūt qd̄ illi meatus subterranei detecti tēpore agrip pae: Strabo ait, his autē annis cum auerni lucū succiderit agrippa: effossaq̄ cumas usq̄ subterranea fossa omnia de cymmeriis figura aperta sunt: Cicero in academicis ait: & cymmeriis quidem quibus aspectus solis siue deus aliquis siue natura ademerat siue eius loci quem incolebant situs ignes tamen aderāt. Tartareæ: subterraneæ. Sulphure, quoniā intractu illo sinuq̄ campano sulphuris & aquarū calidaru plena sunt omnia.

Anhelantes, æstuantes. Vapore, fumo. Stygios, graues & male olentes ppter sulphur. Medullis, terræ uisceribus. Parturit, imergit ipsa tellus & tremit. Causas sedes, quoniā ignis cōceptus in subterraneis meatibus querit maiorem locum & luctatur exire: cum autem non potest egredi generat magnum murmur. Fretis, mari, quoniā aqua igni contraria opponitur. Mulciber, ignis qui est ualidissimum elementum: quoniā omnia cōuertit in sui naturam: unde futura est resolutio huius uniuersi p ignem: quod & sacræ litteræ attestantur & nōnulli philosophates maxime Heraditus: fore tamen aliquando inquit Cice, in academicis ut omnis

Dumq̄ tenet socios dura atq̄ obsepta uiare Rūpere nítetis lentus labor: ipse propria Stagno & terræq̄ simul miracula lustrat. Primores adsunt capuae, docet ille tepentes Vnde ferat nomē baiae: comitemq̄ dedisse Dulichiae puppis stagno sua noīa mōstrat. Ast hīc lucrino mansisse uocabula quondam Cocytī memorat: medioq̄ ī gurgite ponti Herculeū cōmēdat iter: qua discidit æquor Amphytrioniades armenti uector iberi. Ille olim populis dictū stygia nomine uerlo stagna iter celebrē nē mitia mōstart auernū Tū tristi nemo atq̄ ubris nigratib⁹ horres Et formidatus uolucrī letale uomebat Suffuso uirus ccelo stygiaque per urbes. Religiōe sacer sœuū retinebat honorem. Hic uicia pal⁹ fama ē acherotis ad undas Pādere iter: cæcas stagnate uoragine fauces Laxat: & horrendos aperit telluris hiatus Interdūq̄ nouo perturbat lumine manes: Ac iuxta caligāte situ lōgumque per æuum Infernis pressas nebulis pallēte sub umbra Cymmerias iacuisse domos: noctēq̄, pfūdā Tartareæ narrat urbis: tū sulphure & igni Semp anhelates coctoq̄ bitumē Campos Ostentat tellus atro exundante uapore Suspirans: uistisque diu calefacta medullis Estuat: & stygios exalat ī aera flatus. Parturit, & tremulis metuēdū exhibitat atris Interdūq̄ cauas luctatus rumpe sedes Aut exire foras sonitu lugubre minaci Mulciber imugit: laceratq̄ uiscera terræ

Duodecimus

hic mūdus ardore deflagret, unde Parmēides: pri clptū rerū dixit esse ignē: Mādit, consumit quia domat oia ignis. Tradūt herculea, cāpus ē inq̄t Strabo noīe phlegreus i quo res a gigātibus gesta fabulæ diuulgāt nul lā alia ob cām: ut credi fas ē: q̄ terra ipsa suapte uirtute p̄litorū cōcitatrices ē: poeta singit gigātes illic sepultos subter anhelare: sed ē rō naturalis. nā cū ois ille tractus sit sulphureus & cauernosus ipulsu uentorū illic causat ignis q̄ q̄tēs malorē locū egredi luxta: & cū habeat obstaculū sit murmur & motus terræ. ut ē in aere cū ignis

Mādit. & exesos labefactat murmur mōtis. Tradunt herculea p̄stratos mole gigantes Tellurē iiectā quatere: & sp̄ramine anhelo Torri late campos: quotiensque minātur Rumpē cōpagē i positā expallescere cœlū. Apparet prochyte s̄euum sortita numara. Apparet procul inarime quā turbine nigro Fumantem premīt iapetū: flāmasq̄ rebellī Ore eiecentem: & siquando euadere detur Bella ioui rursus superisque iterare uolētē. Mōstrātūr ueseua iuga. atq̄ i uertice sumo Depastī flammis scopuli: fractusque ruina Mons circū: atque etnæ fatis certatia saxa. Nec non miscenum seruātē idea sepulchro Noia: & herculeos uidet ipo i litto baulos. Miratur pelagique minas terræq̄ labores. Quā postq̄ p̄specta uiro regressus ad altos Inde phereciadū muros & frondētia lēto Palmite deuastat nīsea cacumina gauri. Hic ad chalcidicā trāssert cit̄ agmīa nolā. Campo nola sedet crebris circūdata i orbē Turribus. & celso facilem tutatur adiri Planiciem uallo. sed qui non turribus arma Defēdēda daret: uerū ultro mēnia dextra Protegere marcellus opē auxiliūq̄ ferebat. Isq̄ ubi agenoreā pc̄ul aduētate p̄ æquor. Et ferre ad muros nubē uidet:arma crūetus hostis adeſt: rapite arma uiri clamatq̄ capit Circūstāt rapidi iuuenes. aptatq̄ fremētiq̄ Sanguineas de more iubas: sōat ide cītato Agmina disponēs passu. tu limina dextræ Seruabis portæ nero: tu conuertere cohortes Ad leuam patrias & larinatia signa Clarū uolscorum tulli decus. astubi iusso Per tacitum ruptis subita uī fundite portis Telorū in cāpos nimbur. ferar ipse reuulsa In medios: equitūque trahā certamia porta Dūq̄ ea marcell⁹: iā claustra euellere p̄cenī Et scalis sp̄retos temptabāt rumpere muros Insonuere tubē passim: clamorq̄ uirorum: Tinnitusq̄ simul lītur: raucoque tumultu Cornua: & i mēbris cōcussa furētib⁹ arma

cōceptus cōflitu uētorū icorporee nubiū erūpens facit tonitruū & coruscatiōes, ex modico aere mulū gignit ignis pp extenuationē: id poetæ singūt uulcanū habet: suā officinā i lipare isula & gigātes fulme deiectos & fragates suppositos mōtibus & isulæ cāpaniæ & siciliæ: quoniam ignis naturaliter cōceptus ide egredit̄. Torriti. cōburi. Cōpagē terrā sup i positā. Expalescere. fieri pallidū egrediētē funo. prius. n. egredit̄ fumus inde pura flāma. Prochyte. atē miscūt̄: p̄chyta facit isula a pythecuslis q̄dōq̄ diuulsa. unde nomē accepit sub q̄ sin git poeta urgeti & cōprimi numara gigātē. Inatymē isula est cāpaniæ sub qua facit iapetus. Veseua iuga. ueseuuus mōs cāpaniæ q̄ Iito cæsare i perāte cōflagrat̄. Strabo ait his locis incūbit mōs uesuuus amēnissi mis habitatus agris excepto cacumie. id magna ex parte planitiē habet nullū fructū ferentē. habet cineres cauernosaq̄ mōlīrat antra cōbusis ex petris ut color indi cat q̄s ignis abroserit: dicit̄ ueseuuus ues bius & uesuulus: de cuius cōflagratiōe Mattia. extat epiḡtāma. Hic ē pā pineis viridis mō ues bius umbris. Saxa ceratia. pumices q̄ etiā ex etna euomunt̄. Fatis ethnæ: saxis & pumicibus quos appellat fata ethnæ. quoniam cū ille mōs comburit & pumices emittit uideat cōsumi & fato quodā af fici. i. iteriur. ide fatū appelliāmus iteriur. Mattiā. Hanc mortē fatis magna p̄ferte catonis Fama pōt. certo tibi dicimus & tecū. Misenā. est pmōtorū ppe cuinas & denoiatū a miseno troiano illic sepulco ut canit Virgi. Idea troiana. Baulos. bauli oppidū cāpaniæ conditū ab hercule & denominatū a būbus. Muros pherecia dū. cāmanorū neapolitanorū & a pherecide duce eorū q̄ in Italiā nauigātes ea loca icoluerunt. Gauri. gaurus mōs cāpaniæ supra nolā uitibus consitus: oī ait. Nysea cacumia. i. bacchica: quoniam a nysea urbe bacchus ap̄ pellatus ē dionysius. Nolā chalcidica. quā tenuerūt chaletenses qui sunt in euboia. Cāpo nola sedet. describit situm nolæ. Celso uallo. alto muro. Sed q̄ non turribus. i. aderat marcellus p̄tor q̄ dextra non mōris tutari nolā audebat. erupit. n. e portis iſtructa acie: ac hostes i fugā uertit. Agenoreā. puncam. Equot. planitem. Nubē. globū militū. Hostis. hannibal. Frenienti. marcello hostibus irato. Nero. de hoc nerone habebim̄s i morte asdrubalis. ad tres portas i hostes ueras inquit Liuus tripartito exercitū instruxit. media porta roboralegionū: ac romanos eq̄tes duabus aliis portis nouos milites teuēq̄ armaturā ac sociorū eq̄tes statuit: & ita instrueti itra portas stabat. Latinatia signa. latinate sūt populi i latio de q̄bus dictū ē: Tulli de hoc tullio tege volscorū supra habuimus a quo habuit originē M. T. Ci. Iusso. iubeo siue iussero inusitatū est uerbum iusso: sed imitāt̄ Virgi. apud quē æneas alt. Cætēta q̄ a iusso mecum manus inferat ardēns. Insonuere tubæ. successit ad muros acies puncta inquit Liuus patefacta repete porta marcellus signa canete clamorēq̄ tolli ac pedites primū deinde eq̄tes quāto maxie poscent impe tu in hostem erūpere iubet satis terroris tumultusq̄ in

aciē mediā itulerūt. Lues cōcita. iſi milites moti ad irā erūpebāt afflētētes luē & dānū hostib⁹. Ruūt. cū duabus circa portis. Inq⁹ Luius. P. Valerius flaccus. &c. aurelius legati i cornua hostiū erupe addidere clamorē lixae calonesq⁹ & alia turba custodiæ ipedimētū apposita duo milia &c. cc. hostiū cæsa. qdā autores sūt nō plus uno romāos amississe: hānibal spē potiūdæ nolæ adēpta cū ac cerras recessisset marcellus ex tēplo clausis portis custodi busq⁹ dispositis neq⁹ egredere q̄stionē i foro de his q̄ clā i colloquits hostiū fuerāt habuit supra. lxx. dānatos pditi onis securi p̄cussit bonaq⁹ eoz publicauit: & sūma terz se narui tradita cū oī exercitu p̄fectus supra suessulā cāstris positis cōsedit. Improb⁹ ut fractis. marcellū magno i- petu etūpētē i pōenos cōparat fluuiō trāscēdenti ripas & mari uero ipacto i scopulos. Molibus. aggere & tipis.

Improb⁹. noxi⁹ & inūdatiōe agros deuastas. Deie- cū. delectionē. i. nō poterat hānibal deicere romāos ac reprimere q̄ istabāt urgēte marcello. Dux dardāus. mar cellus romāus. Attōito. currēti. pge age. uerba marcel li hortātis suos. Dexter ppitius. Sta. uerba marcelli p̄uo cātis hānibalē fugiētē ad singulare certamē. Iuuent bar ceo. hānibali q̄ hebat origine a barca: adde etiā q̄ eius p̄ amileat barca cognoiabāt. Honor. erat q̄ ppe honor cō gredi cū marcello & p̄cūtū piculi magnū erat uictoria. s. de marcello q̄ retulerat spolla optima ioui ferettio: & erat vir fortissimus & multi nois. Sūfima fata. mortē. Sistere. retinere. Perculos. aio cōsternatos & uertentes terga.

Sinistris. iſelctibus nobis: quoniā nīmia capuæ bōa & luxus uires nīras pdiderūt. Est dedecori. quoniā fugiēdo amittit gloriā partā. Nil fidū. rex assyrioḡ adhortans suos ad pugnā ut ē apud xenophōtē li. iii. dixit. Stultus ē siq⁹ uitæ appetēs se fugæ cōmiserit cō nō sit ignarus ui- etoria parati salutē: ac mortē fugiētes magisq⁹ manentes oppeteř. Meruistis. s. opa urā & rebus fortiter gestis: ut oīs italia i nos irrueret & ita romāos attruiſtis ut nullā spē pacis habeatis: & locus ē ab utili. ergo fortiter pugnādū ē q̄a fugiētibus nullū ē tutū pfugiū. Pacis. s. facēdæ cū ro manis. Iuuenis pedianus. alludit ad pedianum asconīū qui patauinus suit & originem ducebat a polydamante troiano. is habitus est oīonū Ciceronis uerissimus inter pres. & Virgiliani operis acerūmus defensor. Anteno rea. quoniā antenor condidit patauīum. Haud leuior. q. d. gloria ipsius pediani respondebat famæ maior⁹ suor⁹ q̄ clari fuerūt. Timauus nascit i noticorū alpibus fecat de inde aquileienses agros quē usurpat poetæ pro prentesia fluuiō patauino. Sacro. ppter troianos qui per timauū ingressi sunt eā orā italiæ sacraq⁹ itulerūt. euganti di- cūtū genere pītates de qbus dictū est. aponus fons i agro patauino. Martialis. Censem̄ aponi liuto suo tellus: & Lu- canus. colle sedens aponus. Silentia. ipsa studia & ocia litterarū: quoniā ualebat ingenio ac dextra alludens ut di xi ad pedianū asconīū ultrū litteratissimum: Aonios labo res. cātus pierios & uersus. Ductoris. hannibalis qui cy- nipi galeā æmilii pauli donauerat. Quale micat. huius pulchritudinem ac uenustatē cōparat ebori ac margari- tis. Tyburi auta. quoniā siebat candidius ebur aura tyburtina. Martialis. Tybur in herculeū migravit nigra liquotis. Oia dū fieri candida credit ibi. Miro honore cādoris. quoniā margaritarū omnis dos est in candore ut scribit plinius. Sunt aut partus concharū. ut idē dicit pro

Fertur acerba lues dīiectis incīta telis
Effusæq⁹ ruunt inopino turbine turmæ
Improb⁹ ut fractis exūdat mollib⁹ amniſt
Propulsū ut borea scopulis ipigīt æquor:
Vrūpto terras inuadunt carcere uenti.
Nec terrēte libys uisu armorūq⁹ uirumq⁹
Deiectū sperare ualet. dux dardanus inſtat
Attonito. pgressus equo tergīsq⁹ ruentum
Incubēs hasta. socios nūc uoce fatigat (ē
Perge age fer gress⁹: dexter de⁹ horaq⁹ nīa
Hac iter i muros capue. nūc rur⁹ in hostē
Cōuersus sta. quo raperis: nō terga tuorū
Te ductor libye icrepito. stat cāp⁹ & arma
Et mars i manib⁹ dīmitto a cede cohōites
Spectemur soli: marcellus prælia posco.
Sic rector lat⁹: iuueniūq⁹ inuadere pugnā
Barceo suadebat honor: preciūq⁹ pericli.
Sed nō hāc placido cernebat pectof iuno.
Ceptōq⁹ auertit suprema in fata ruentem
Sistere pcullos ille & reuocare laborat.
Tales ne e gremio capue tectisq⁹ sinistris
Egredimur: state o miseri qs gloria sūma
dedecori ē: nīl uos hodie mihi cēdite terga
Vertētes fidū expectat. meruistis ut oīs
Ingruat ausonia: & sāuo mauorte paraſtis
Nequa spes fusos pacis uitæq⁹ maneret.
Vincebat clamore tūbas: uocisque uigore
Quāuis obſtructas seu⁹ penetrabat i auſs
Polydamātheis iuuenis pedianus i armis
Bella agitabat atrox: troianaq⁹ ſemīa & ort⁹
Atque antenorea ſe ſe de ſtirpe ferebat.
Haud leuior generis fama ſacroq⁹ tīmauo
Gloria & euganeis dilectū nomen in orīs.
huic pater eridāus uenetæq⁹ ex ordie gétes
Atq⁹ apono gaudēs pp̄lus ſeu bella cieret
Seu muſas placidus doctæq⁹ ſilentia uitæ
Mallet: & aonios plectro mulcere labores.
Non ullū dixere parem: nec notior alter.
Qui poſtq⁹ effusis urgens uestigia frenis
Pēnorū iuxta galeā atq⁹ inſigne perēptī
Agnouit ſpoliū pauli: puer illa gerebat
Non paruo lāetus ductoris mūere cīnyps.
Dilectus pēno cīnyps. quo gratior ora
Nō fuit: ac nulla nituit plus frōte decoris.
Quale micat ſepq⁹ nouū ē qđ tyburis aura
Pascit ebur: uel qui mīro candoris honore

Lucet in aure lapis rubris aduectus ab indis.
 Quem postq; egregium cristis & casside nota
 Fulgentem extremo pedianus in agmine uidit
 Cum lubita ante oculos pauli emersisset imago
 Sedibus infernis: amissaque posceret arma:
 Inuadit frendens. tu ne ignauissime sacri
 Portabis capit; quæ non sine criminè uestri
 Inuidiaque deum gestaret tegmina ductor?
 En paulus. uocat idē uiri ad spectacula manes:
 Et fugientis agit costis penetrabile telum.
 Tu delapsus equo galeā atq; insignia magni
 Consulis abrumpit dextra: spoliatque uidentē.
 Soluit omne decus lœto: niueosque per artus
 It stygius color: & formæ populatur honores.
 Ambrosiæ cecidere comæ. uiolataque ceruix
 Marmoreū in iugulum collo labente recubit.
 Haud secus oceano rediens cythereius ignis
 Cum sese ueneri iactat splendore refecto
 Si subita inuadat nubes hebetatur & atris
 Decrescens tenebris languentia lumina cōdit:
 Ipse etiam capta pedianus casside nudos
 Attonitus stupet ad uultus. irasque coeret.
 Tum galeam magno sociū clamore reportans
 Immitem quatiebat equum spumantia seu
 Frena cruentantem morlu: cui turbidus armis
 Obuia marcellus rapido tulit ora tumultu.
 Agnoscesque decus: macte o uirtutis auitæ
 Macte atenoride nūc inquit raptæ petamus
 Quod supest libyci ductoris tegmæ: & ardens
 Terrificis seuam fundit stridoribus hastam.
 Nec forsan uoti uanus foret: obuia nū uis
 Gestaris opposito tenuisset corpore telum:
 Qui dum uicinis ductorem protegit armis
 Traslabiit nō hunc sitiæ grauis hasta cruem.
 Ingentesque minas mutata morte peregit
 Auehitur raptim ductor discrimine lœti
 Turbatus: cursumq; ferens ad castra capessit:
 Iaq; fugæ immodicus tendit certamine gressum
 Præcipitem uersis poenorum exercitus armis.
 Assequitur telis hostis: longasque uititum
 Exiant iras cladum: cœloque cruentos
 Certatim ostentant & diis ultiibus enses.
 Ille dies primo docuit quod cedere nemo
 Auderet superis martis certamine sisti
 Posse ducem libyæ. raptant currusq; uirosq;
 Massylamque feram; & uiuis auilia reportant

qualitate roris accepti. unio & margarita idē: quoniam ut alt Plinius. in una concha nulli duo repetiū tur indiscreti. nomen unionum romanæ imposuere delitiæ. impositum autem fuit hoc nomen magnis margaritis romæ bello iugurthino: ut Helius Italo scriptum reliquit. In aure quoniā multeres quoniam in auribus suspendebant ad luxum & inagnificientie ostentationem: & procerioribus inquit Pli. sua gratia elencos appellant fastigata longitudine hos binos ac ternos auribus suspendere foeminarū gloria est. unde dicit Hora. in ser. filii esopi. diluisse aceto insignem bacam detractam ex aure metelle: & de cleopatra hoc idem scribit Pli. Rubris undis a mati rubro præcipue inquit Pli. laudantur marga ritæ circa arabiam in persico sinu marii rubri. Casside nota: quoniam fuerat pauli æmilii. Extremo in margine: in ultimo ordie ubi cincys puer erat tyro: hoc nomen sumptum est a cincys flumi. aphricæ.

Vester ductor. i. non modo tu indignus es galea pauli: sed etiam hannibal nisi cum magno crimine ac inuidia deorum. En paulus ironice & ex stoma cho. ecce inquit qui uideretur dignus spolis pauli.

Manes. animam pauli. Fugientis: cyniphis. Stygius: niger quia moriebatur. Ambrosiæ. diuinæ: sic Virgi. de uenere. Ambrosiæ q; comæ diuinæ uertice odorem spirauere. Ambrosia sumitur a poetis pro poculo diuino. est etiam frutex dēsum ac ramo sum. Haud secus: morientem puerum & decus formæ lætho amittentem comparat lucifero cuius fulgor nubium oppositione hebetatur. Cythereius ignis: lucifer qui dicitur stella ueneris. Cui: pediæ.

Macte o uirtutis auitæ: uerba marcelli in laudem pediani. Antenoride: patavine & qui habes originem ab antenore. Fera: elephantum.

Sub cuspidē lētu: quoniam uiderunt hannibalē fuglētē
In gēs eo die. Inquit Līuius res ac nescio an maxima illo
bello gesta sit: nō uincit. ab hānibale uinci solitis diffi-
cilius fuit q̄ postea uincere. Decori martis. i. dicebant
marcellū esse similē marti. Quāto hanc. querimonia:
& idignatio hānibalis de turpi fuga. Eluerim. purga-
uerim hoc dedecus. Statuis. iudicas me dignū tā turpi
morte post uictorias mihi haec tenus cōparatas. Vosq.
uertit sermonē ad milites effēminatos cāpano luxū.

Nō degener ipse. iquid hānibal ego nō degenerauit a
meis gestis & nō uerti signa uictoria romās: nec illis de-
di terga sed uobis quos sliū fugere uidebā p̄ter decorū.

Prisci martis. uictoriae & animi quē prius i marte ha-
buisti o miles. Euētus graues. clades: nā i cāeteris prae-
liis romani succubuerāt. Primo munere. uictoria quae
uidebaēt esse munus dei. Tollit. erigit antīmos & bene
sperate incipit. Ante omnis. illi dederunt pœnas qui
se asconderant ne ad bellum mitteretur. Dulcedine
uitæ. tangit historiam de captiūis in pugna cānensi a q̄
bus scribit Līuius missos fuisse legatos romā ut redime-
rētur: quod cū renūssent patres unus ex his domū abiit
q̄ fallaci rediū in castra iureiterando se exoluisset: quod
ubi innotuit relatumq̄ est senatū omnes censuerūt cō
prāhendendum & custodibus publice datis deducēdū
ad hannibalem. alia fama est Inquit decem remansisse
q̄ per causam recognoscendi nomina captiuorū ad hā
nibalem ex itinere regressi religione exoluissent sese de
his dedendis magna contentionē actum in senatu esse
uictosq̄ paucis sentētis & c. meminit etiam Cicero hu-
ius rei in. iii. de offītis. Iurata. quoniam turauerant
se redditūs. Gentem. s. romanam: quoniam illos ad
poenū remiserunt qui iusitandū ulolauerant suere
etiam puniti milites qui cogitauerant patriam desere-
re suāsu metellit. Decus capitīs. i. omnia ornamēta mu-
liebria ut annulos armillas & cāetera id genus. Haud
tanta fecisse uiros. sensus est: uiri non æḡte ferebant se i
tali temporis conditione superari a mulieribus quæ p
cōi salutē propria conferebant ornamenta ad usum bel-
li: & ideo ait bellaq̄ ministrant. Sorte laudis. nam ma-
torem laudem sortitae uidebantur mulieres q̄ homines.

Lætantur. s. romanī cessisse facto multerū ituro in sē-
cula. In mediū. in cōe & ad bellī usum quēadmodum
fecerant mulieres. Vitæ melloris. lauторis nil relinq-
bant domi quo lautius uiuerent: cōis quippe salus priua-
ta uoluptate & lautia erat illis antiquior qui etiam uitā
propriā effundere cupiebant. Sine nomine. i. Ignobiles
& uulgares. Addunt spē miseris. Līuius ait. Q. Fa-
bius prætor legatus a delphīs Romā rediit: responsūq̄
ex scripto recitauit: diuināq̄: q̄ in eo erāt: quibus quotq̄
modis supplicaretur. Tū si ita facitis romani uestræ res
mellores: fortioresq̄ erunt: magisq̄ ex sententia respū.
uestra procedet: uictoriaq̄ duelli populi romāl. erit apol-
lini donū mittitote: deḡ p̄ræda manubiis: ac spoliis ho-
norē habetote. hāc ubi ex græco carmine iterprætata
recitauit: senatus decrevit: ut hāc res diuītū: supplicatio
nesq̄ primo quoq̄ tēpore fierent. Antrū. Strabolo-
quens de tēplo apollinis delphīci ait. Autores certi me
morant diuinū ipsū domiciliū profundam & curvam e
se speluncam: non admodum lato ore patentem. uide
aura refertur sacro efflante numine.

Tegmīa bellātū: atq̄ abeūt sub cuspidē terga
Cōtēti uīdīsse ducis. tum martis adæquant
Marcellū decorū: gradīt comitante triūpho
Maior q̄ ferret cum uictor opīma tonanti.
Inde furens postq̄ uallo uix depulit hostem
Ductor agēoreus: q̄do hāc q̄toq̄ crōre
Hostili labem eluerim. mea terga uīdere
Cōtigit ausoniā: me ne iquid sūme deorum
Post trebiā statuis iā tristī funere dignū?
Vosq̄ iuīcta diu nūc heu sine marte iuuēt
Debellata bonis capuā: non degener ipse
Gestorum ausoniis uerti uictoria signa.
Vobis terga dedi: uidi cū ad bella uocarē:
Nō secū atq̄ italo fugere a ductore pauētes
Quid reliquū prisci martis tibi: q̄ daf̄ terga
Me reuocāte potes: fundebat talia pœnus:
Et latiā se se noīana ad mœnia turmæ
Portantes spolia insigni clamore ferebant.
At cōsueta graues per longum audire suoq̄
Euentus roma: & nunq̄ recreare secundis.
Allato tandem faustæ certamine pugnæ
Erigitur: primoque deum se munere tollit.
Ante oēs pīgra in martē fugiēsque laborum
Dū bellum tonat: & se se furata iuuentus
Dat pœnas latebræ: tū qui dulcedine uitæ:
Inuenere dolos: iurataque fœdera pœno
Corrupere notāt: & purgant crīmīne gētē.
Punitur patriā meditātum linquere terrā
Cōsiliū ifcēlīx. scelerataq̄ culpa metelli.
Talia corda uīrū: sedenī nō fœmina cessit
Mēte æquare uiros. & laudis poscere partē
Omnis præ se portans capitīsq̄ manusq̄
Antiquum decus: ac dīrepta monīlia collo
Certatim matrona ruīt: belloq̄ ministrant.
Haud tanta cessisse uiros in tempore talī
Laudis sorte pīget: factoq̄ in sēcula ituro
Lætantur tribuīste locum. tum celsa senat⁹
Subsequit̄ turba i mediū certamīe magno.
Priuatæ cumulantur opes: nudare penates
Ac nihil arcanos uitæ melioris & usus
Seposuisse iuuat. coit & sine nomine uulg⁹
Corpore sic toto ac mēbris roma oībus uīla
Exangues rursus tollebat ad ethera uultus.
Addūt spē miseris dulcē parnasia cyrrha
Portantes responsa uīri. nam lāta ferebant
Exaudiisse aditīs sacra cum uoce tonaret

Antrū: & mugīt phœbo iā itata sacerdos
 Soluite gēs ueneris grauiōfs corde tiores.
 Aduersa: & quicqd duri sub marte mæbat
 Exhaustū ē uobis. restant leuiora laborū.
 Et sine pernicie terror. dīs uota: precesq;
 Ferte modo: & tepidos aris libate cruores
 Neu da terga malis: aderit gradiuus: & ipē
 Delius auertet propiora pericula uates:
 Troianos notus semper minuisse labores.
 Sed uero: sed enim ante oēs altaria sumēt
 Cētū festa ioui centū cadat hostia cultris.
 Ille trucē bellī nubem: sœuasq; procellas
 In libyam uiolenter aget. spectabitis ipsi
 Egida turbato quatiente in prælia mūdo
 Astea parnasi postquā clamata sub antris
 Allatū. uulgique deus peruenit ad aures:
 In capitolinas certatim scanditur arces.
 Sternūt q; ioui: & delubrū sanguine honorat
 Tū peana canūt. respōsaq; fida precantur.
 Interea assuetis seniorq; torquatus i armis
 Sardnas patrio quatiebat milite terras.
 Nanque ortū iliaca factans ab origine nomē
 In bella hāpsagoras tyrios réouata uocarat
 Proles pulchra uiro: nec tali digna parēte.
 Oscus erat: cuius fretus fulgente iuuenta
 Ipse asper paci crudos sine uiribus annos
 Barbarici studio ritus refouebat in armis.
 Isq; ubi torquatū rapti properata ferētem
 Signa uide: pugnēq; auidas acedē d̄xtras
 Fraude loci nota latebrosa per auia saltus
 Euolat: & profusa fugæ cōpendia carpēs
 Occulta tegitur ualle: & frōdētibus ubris.
 Insula fluctuono circūuallata profundo
 Castigatur aquis: cōpressaq; gurgite terris
 Enormes cohibet nudæ sub margie plāte.
 Inde ichnusa prius grais memorata colōis.
 Mox libyci sardus generoso sanguine fidens
 Herculis ex se se mutauit nomina terræ.
 Affluxere etiam: & sedes posuere coactas
 Dispersi pelago posteruta pergama teucri.
 Nec paruū decus aucto cū classe paterna
 Agmīne tespiaudum terris iole dedisti.
 Fama est cum laceris acteon flebile mēbris
 Supplīcium luueret spectatæ in fōte dianæ
 Attonitum nouitate male fugisse parentē
 Perfreta aristeum: & sardoos ille recessus.

Intrata phœbo. i. hausto diuinandi spiritu. Seluite gēs
 ueneris oraculū datū romāis ab appolline delphico. Ex
 haustū. finitū. Libate. i. mactate oves ad aras apollinis.

Sternūtur. sunt licternia i tēplo louis capitolini: & apollinis. Peana laudes apollinis. Interea assuetis. trans
 sit nūc poeta ad bellū sardoū cū nunciatū eēt penico se-
 natui i hispania rē male gettā: omisq; ferme hispanos ad
 romāos defecisse: erat q Magonē cū classe cōparata: & co-
 piis omissa italia i hispānā auerterēt: cū sardiniae ūcupādæ
 repētia spes intecta ē. patuū ibi exercitū rōanū eē. nā di-
 scedebat Cornelius prætor: & fessi aī sardorū erāt diutur-
 nitate ipētī. nā graui tributo: & iniqua frumenti collatio-
 ne opprimebantur. clandestina legatio ad pōenos p p̄tī
 cipes sardiniae missa fuerat maxie ēā rē molisē hāpsa-
 gora: q tū auctoritate atq; opibus lōge p̄tīs erat: his nun-
 ciis ppe uno tēpore turbati: erecti q Magonē cum classe
 sua: copiisq; in hispaniā mittunt. in sardinia Asdrubalem
 cognomento caluū eligūt ducē. & tantū ferme copiarum
 quantū Magoni decernunt. Cū romā esset allatū sardos
 ad defectionē spectare missus est eo Titus Mālius Tor-
 tus q bis cōsul: censor: fuerat: sub geratq; in consulatu
 sardos: iō dicit poeta assuetis armis. Interea. dū talia in
 italia geruntur. Patrio milite. romano & italo. Nanq;
 ortum iliaca. narrat poeta quēadmodū hāpsagoras nūlla
 legatione uocauerat carthaginenses. Iliaca. quoniam qui
 dam ilienses sardiniae partem habitarent. celeberrimi in
 quā pli. in ea populorum ilienses. R euocata. renouata
 quoniam prius fuerat bellum: amiserant. n. carthaginē-
 ses sardiniam & Siciliā. Proles pulchra uiro. ipsi ham-
 psagoræ filius erat nomine oscus. Cuius. osci. s. iuunili
 ætate ac robore fretus pater. Asper paci. inimicus paci.

Studio barbarici ritus. ut barbari faciunt. Stra. ait. cum
 pestilentibus in locis exercitum assidue nutritie minime
 conduceat. reliquū autē ē illis imperatoribus: ut exercitus
 ductent artibus quibusdam. & quidē barbarorū morē ob-
 seruantes. nam hi post latrocinium dies complurimos p
 dæ nundinas celebrant tum incursant: multosq; morta-
 les in manus rethahunt. Compēdia. breue iter. Insula
 fluctuono: describit sardiniam. Profūdo. mari sardoo.

Enormes. uiles: & interdum pestilentes. Sub imagine
 plantæ. nā sardinia est ad similitudinē humāl uestigii: &
 lō ichnusa dicta est: ichnos. n. græce latine significat uestigium. unde sardiniam sandaliorum appellavit Timeus
 ab uestigie soleæ. Myrsilus autem ichnusam. sardinia a sā-
 do filio herculis. q e libya ueniēs isulā occupauit: & nomē
 dedit. Inde. ex hoc quia habet formam uestigii. Libyc
 herculis. quoniam sex fuerunt hercules: ut scribit Ci.li.de-
 na. deo. Secūdis fuit ægyptius nilo natus: quē aiunt phry-
 gias lras cōscriplisse: de hoc intelligit poeta. Teucri. tro-
 fani qui i sardinia dicti sunt ilienses. Classe paterna. me-
 moriae pditū est inquit Stra. Iolaū plerosq; adducitēm
 herculis filios huc applicuisse: & cum isulæ ac colis barba-
 ris cohabitasse: qui natiōe tuscī erāt. id iolēses uocati sūt.

Thespiaudū. filiorū herculis: de quibus dictū est. illic tē-
 spiadū docuit submittere colla nepotes. Fama est: nunc
 dicit aristeū uenisse i sardinia filium cyrenes nymphæ &
 apollinis. Acteon fuit filius Aristei ex autonoe filia cad-
 mi qui cū uidisset dianā nudam cōuersus ē ab ea i cerū:
 & a p̄tīs laceratus est canibus. ut canit Oui. Specta-
 te. uisæ a se in fonte. Oui. Inscius acteon uidit sine frau-

de dianā. Nouitate.mali, quoniā acteonē uersum i for
mā certi cāes lacerarūt. Sardoos fcessus:secessisse i sard
inā. Pura spētū,nō sūt serpētes i sardinia. Tristis
cālo.pars sardiniae nō medica aspa ē:minimeq; trāgl
la, iquit Stra. Magna quoq; pars agrū hēt rebus oībus
scelicem sc̄pue tritico, locorū quoq; uirtutū malignitas
quædā obstar. Insula.n. æstuio tēpore mortbosa ē i lo
cis maxie soecundis. Vitiata.corrupta ppter paludes
quæ exhalatio iſulā iſicit. Torrida, ſicca in ea pte quæ
uergit ad italtā. Pallida, ppter nimios æstu ſole can
crū alſēdēte, & flāre auro:q; ē calidus & hūidus. Cæ
tera, s. pars ē ceteri docilis. Hoc habitu, qualitare ac na
tura ſoli. Hostis, hampsagoras, & fitius oscus. Sidōia
tæla, ſubſidiū punicū. Iberos, hispanos:q; cū nēſſent
aīos hāpsagoræ auxerūt. & ſā apto marте pugnare cu
piebat:cū prius p inula & saltus latuſſet. Lōgū, uide
bat hāpsagoræ longā illud tēpus:quo tendebat i hostē
tātus erat ardor pugnæ. Coſte, ſimul ire, i hostem coi
mus. Extros, quos in allis ſlītis fuerāt exti:cū torq̄tus
iſulā ſubegiſſet i cōſularu. Inde, poſtq; uētū ad enſes.

Sed uos calliope, repetit uotū Syllius narraturus lau
dē Enni:q; p id tēpus in sardinia ſub Torquato milita
bat centurio. Facta utri, Ennii, messapus ſuit rex apu
liae & calabriæ: a quo messapia. Latiae uitis, erat cen
turio Ennius, cētūdēs uitē pro insigni geſtabāt. Hi
ſpida, inculta. Rudia, oppidū calabriæ patria Enni:
ut ēt Stra, ſcribit: Cato censotius didicit līas græcas ab
Ennio:q; ſcripſit annales: quos p cōpita urbis. Q u. Var
gūtēſus pñāciate ſolebat: hūtus Enni neminiſt Lucre
li, prio. Ennius ut noſter cecinīt: q primus amoenā De
tulit ex helicōe perēni flore coroniā. Vates ut thracius,
Orpheus tēpore quo nauigauit cū argonautis. Cyzicus
rex in pponitide: a quo cyzicus nomē accepit. iſula duo
bus pōtibus quondam iuncta cōtinēti, hospitio excepit
argonautas: ut canit. V. Flaccus: i quos pfectionē patā
tes: cū nondū ſoluifſſet e portu cyziceni furore ipuſi: cū
arbitararent̄ adeē hostes: qui ppīqui erāt ipetū fecerāt
quo filio cyzicus rex cecidit dolentibus poſtq; res cogni
ta ē argonautis ferūt orpheum ea nocte pugnasse forti
ter. Argo, ipos argonautas. Pectine, ipsa lyra & ple
etro. Sperā ſore aeternū. i. magna laude dignū: ſi en
nium interficeret. Sacer hic, laus enni ex ore Apollini.
Bella itala, q annalib⁹ celebrauit ſuis: quos deſideramus, pli, in, vii, ait. Sed & noſtroꝝ gloriā perceen
ſeamus prior Aphricanus. Q u. Enni ſtatua ſepulchro
ſuo ipōi iuſſit: clarūq; illud nomē: inimo uero ſpoliū ex
teria orbis pte raptum i cinere ſupremo cū poetāxitu
lolegi. Nec ceder honore, maiestate, s. carmīnts: ut in
iſlo ſeculo: quo poeſis nitore latinæ liguae nō habebat:
fuerūt quippe poſt Enniū limatiōres: politioresq; &
magis ex arte: qua ennius caruit poetīcā excoluerunt: ut
enniū tāq; querūt annosā: ut iquit Fa, religiōis tātū cat
fa mitemur & antiquitatis. Ennius prius ap ad latios car
mē exametū ſecit. Alcreo ſeni, heſtodo. Aſtra ulcus
ad heliconē patria heſtodi: quā ipſe patri illie cōmorāti
hiſ uerbis exprobavit: Aſcrātus miſer⁹ penes hic heli
cōa colebat, hiberno dirū triste æſtu. Oprabile nunq;
helicō motis ē boetiæ phocidi uictus: appollini ac muſis
ſacer. Latis modis, ſonoro carmīe ac heroo pede cātuq;
piero: & ſagitta trāffixit caput Oſci: quo mortuo ſardi

Cyrenē mōſtralle ferūt noua littora martē.
Serpētum tellus pura ac uideua uenenis.
Sed tristis cōelo: & multa uitiata palude.
Q ua uideat italiā: saxoſo torrida dorſo
Exercet ſcopulis late freta; pallidaque intus
Arua coqt nīmū cācro fumātibus austris:
Cætera propensæ cereris nutrita fauore.
Hoc habitu terræ nemorosa p iuia crebro
Torquatu eludens hostis ſidonīa pugna
Tæla expectabat: ſociosq; laboris iberos:
Q ui poſtq; appulſis anīos auxere carīnis:
Haud mora prūpīt latebris: aduersaq; late
Agmīna ihorrefſcūt: longūq; coire uideatur.
Et cōferre gradum media iterualla patētis.
Corripiunt cāpi properatis emīnus hastis.
Donec ad expertos enſes fidissima tæla
Peruētum, dura inde lues, cedūtq;:cadūtq;
Alterniq; animas ſæuo i mucrone reliquūt.
Nō eydē inumeras cēdes: totoq; horrida ſcā
Sperarim tanto digne pro nomine rerum
Pandere: nec dīctis bellātū aquare calorē.
Sed uos calliope noſtro donate labori
Nota parū magni lōgo tradant in ſuo
Facta uiri: & meritū uati ſacrem⁹ honorē.
Ennius antiqua maſſappi ab origīne regis
Miſcebat prīmas acies: latiāq; ſuperbum
Vitis adornabat dextra decus, hiſpida tell⁹
Miserunt calabri rudia, genuere uetustæ.
Nūc rudia ſolo mēorabile nomē alumno.
Iſ pria in pugna uates: ut thracius olim
Infestam bello quateret cum cīzicus argo
Spīcula deposito rhodopeia pectore torſit.
Spectandum ſele non parua ſtrage uīrotū
Fecerat. & dextræ gliscebat cedibus ardor.
Aduolat aeternum ſperā ſore pelleret oscus
Si tantā labem: ac perlibrat uīribus haſtā
Risit nube ſedens uani conamina ccepti:
Et tælum procul inuentos dīmisit apollo.
Ac ſuper hiſ nīmū iuuēis: nīmūq; ſupbi
Sperata hauiſſi ſacer hic: ac magna ſororū
Aomīdum cura: & gignus appollīne uates
Hic canet illuſtri primus bella itala uersu.
Attolletq; duces cōelo, resonare docebit
Hic latiſ helicona modis: nec cedet honore
A ſcreo fama ue ſeni, ſic phœbus: & oſco
Vlrix p geminū transcurrit tēpus arundo

terga uerterūt. Babaricū. homen p aduerbio. i. barbare ac imane gemens mortē sibi cōsciuīt. Anhelū et stuans dolore. Vrget. sequit. At libye ductor. nūc redit ad Annibalē & Marcellū. Acerras. acertæ sūt in cāpania quas clanius alluit. unde Vir. Et uacuis clanius nō æquus acerris. conatus ē Annibal acetrano ad de ditionē allicere. Postq uero obstinatos uidit oppugnationē parauit. Acerri plus ai q̄ uiri habentes despe rata tutela urbis p intermissa munimēta: neglectasq custodias silētio noctis dilapsi p uias: iuiaq ut terror. du

Vertuntur iuuēis casu percussa per agros Agmīna: & effusæ pariter dāt terga caterue. Dum pater audīta nati nece turbidus irā. Barbaricū: atq̄ imāe gemēs: trāssigīt anhelū Pectus: & ad manes urget uestigia nati. At libyæ ductor marcello fractus: & acrī Contusus pugna: cāpos damnarat: & arma Verterat ad miserias n̄ æqui martis acerras. Inde ubi permīsīt flāmis: atq̄ ensibus urbē Nuceriæ nīhilo leuior nec parcior irā Incuslit se: atque æquauit incēnia terræ. Post casilina sibi multū obliuctatus iniquis Defendantum armis ægre reseruauerat astu Limīna: & obfessis uitam pensauerat auro. Iāq̄ in dauniuagos pfundēs agmīna cāpos Flectebat rabiē: quo præda uel irā uocasset Fumabat uerlis incensa petilia tectis. Infelix fidei: miseræque secunda sagūtho: At quondā herculeā seruaf supba pharetrā. Verterat & mentē tyria ad conata tarētus. Portisq̄ intrarāt pēni: sed enī arce corusca Fīsa loco manus ausoniæ stīpata sedebat. Hic mīrāda mouēs classē: quæ cōditaportu Astabat: nanq̄ angustis e faucibus æquor Erumpit scopulos inter: patuloque recessu Effundit campis secretū gurgite pontum. Inclusas igitur: qbus haud enare dabāt Arce supposita claustris maris extulit astu: Perque auersa tulit portatus arua carinas. Lubrica robofis aderāt substramia palustris:

gnū. extictæ deinde utrinḡ flāmæ sūt. Annibal silētio agmen ducebat ad portam. Nicō ex iprouiso sopi tos vigiles in cubilibus suis obtrūcat: portāq̄ aperit. Annibal cū peditum agmine igredit. Equites subsistere iubet: ut quo res postularet occurtere libero cāpo possent. Arce corusca. alta. Māus. multitudo. ax. tarentia i modū peninsulæ maiori parte cīcunlūs p̄æaltis rupibus ab ipsa urbe muro & fossa ingenti separat. Salinator urbis p̄æfectus primo exercitus tumultu imporrā effugit. inde acceptus scapha in arcem confugit. & ro mani oēs q̄ cædibus supfuerāt in arcē se receperunt. Postea Fabius Maximus Tarētum recuperavit. cui cū salinator diceret: ut autor ē Ci. in Catone maiore mea opera. Qu. Fa. Tarentū recepisti: certe inq̄ ridens. nā nisi tu amissis nunq̄ recuperassest. Hic mīrāda mouēs. naues taretiorum i sinu exiguo interclusæ erāt. clau stra quippe romani tenebāt: q̄ i arcē cōfugerant: nec inde euadere poterant: quas annibal plaustris transuexit: contracta. n. extēplo undiq̄ plaustra: iunctaq̄ inter se: & machinæ ad subducendas naues admotæ: munitū que iter: quo facilitora plaustra: minorq̄ moles in transitu esset inuenta. inde: ac hoies cōtracti & opus impigre ceptū. paucosq̄ post dies classis instructa: atq̄ parata circunuehitur arcē: & ante ipsum portum ancoras tacit.

Mīrāda. rem mīrā. Faucibus. claustris ipsius portus: ubi erat arx. Recessu patulo. amplio receptaculo & si nu. Pontum secretum. aquam diuisam. Errare. exire in mare ultra fauces: quibus arx imminebat. Porta eius. plaustrum siue uehiculū tulit nauis p oppositum montē. Substramina. dicunt̄ oīa: quæ alicui rei subster

cebāt i urbes cāpaniæ. q̄s i fide & officio eē sciebat con fugerūt. Annibal acerras icēdit: atq̄ diripuit. Nō æg martis. quoniā partū uirū hēbāt acerrāi cōtra tot anniba lis copias. Incuslit se: nuceriae. i. quodā ipetu nuceriā inuasit: cuius præda militi data ē urbēq̄ direpta atq̄ i cēsa. Casilina. casilinū oppidū cāpaniæ: qd annibal ob sedit: quo prænestini milites & cohors perusina consu gerāt audita cānensi strage. Perusini erāt. cccc. &. lx. q ad tantā cōpulsi sūt in opia annonæ: ut lora detractasq̄ scutis pelles: ubi feruida mollisset aqua mādere conatētur: nec muribus altoe aiali abstinerēt: & oē herbarū radicūq̄ gēus aggeribus istimis muri: eruerit: & cū hostes obarassēt qcqd herbidi terreni extra muri erat rapoz semeni iniecerūt: ut Annibal: ego ne usq̄ dū ea nascātur ad casilinū sessurus sū exclamat: q nullā antea pactio nē autibus admiserattū demū secū agi passus ē de redē p̄tiōe liberorū capitū. Obluctatus. ipse Annibal cum diu obluctatus eēt his q defendebāt. obliuctor tibi dici mus. i. pugno siue conor cōtra te. Virg. Genibusq̄ ad uerſæ obliuctor harenæ. Inīq̄. imparibus: quoniā pau ci erāt itū cōparatiōe hostiū. admouerat Annibal urbi uineas: cūnculosq̄ fieri iussit: sed qui casilinū defēdebāt trāsuersis cūnculis hostiū cūnculos i terrūpere. Aegre cū difficultate. Astu. astutia: quoniā auro eos dimisit.

Vagos cāpos. diffusos: & amplos. Petilia. urbs cōdīta a philo etete. Virgi. Parua philoetete subnixa petilia muro. Liui. ait. Petilia in brutis aliquot post mēsibus q̄ coepit oppugnari erat ab himilicone p̄fecto annibalis expugnata ē multorūq̄ sanguine ac uulneribus ea pœnis vīctoria fuit: nec ulla magis uis obfessos q̄ fames expugnauit: absūptis. n. alimētis. carnibusq̄ oīis generis q̄ drupedū: scutorūq̄ postremo coriis: herbisq̄ & radici bus & corticibus teneris uelcēbātur: iō ait poeta. Infelix fidei: quoniā ppter fidē id passi sūt petiliā: ut sagūthi ni. Herculeā pharetrā. ppter philoetē cōditorē: q̄ ha buit sagittas herculis tinctas lāguine hydræ. Supba. nobilis & clara. Verterat & mētē. nūc de tarētis agit q ad ānibale defecēt: Philomenus & nicō tarentini p̄ditors fuerūt: & cū portæ ānibal appropiāret: editus ex cōposito ignis ab ānibale ē. ide est redditū a Nicone si

nuntur. Lubrica substramia, rotæ & lapsus. Vir. Pedibusq; rotarū subiectū lapsus. Nūcius iterea, dū hac tarerti agerent. Nunciatū ē ānibali: qui terebat maria nauibus uectis: nō more. i. præter cōsuetudinē: obfessā esse Capuā a romāis. Dū procul cebalios, hæc fuerūt uerba nūciū. Oebalios. Tarētinos: q; habuerūt origi- nem ab cebalīs. i. lacedæmōis. Oebali dicti sūt lacedæmonii ab cebalo puerō: & Tarētus colōia lacedæmo- niorum fuit. Haud secus. annibalis ferociā & celeritatē cōparat tygridi cōmotæ raptis catulis. tygris ē uelo- citatis tremēdæ lege pliniū: & Aristotelē. Emicet. sal- tet & currat. Gāges: fluuius idīæ. Cētenius. hic octo milia hoium accepit a senatu & i lucaniā pfectus ē: & ab annibale oppressus. Prauus audēdi. audax sine pru- dentia. Facilis periclis, qui se se facile periculis expone bat. M. centenius cui pēula cognomen fuit: & cētaurio militauerat iter primipili centuriones insignis & magni- tudine corporis: & animi perfunctus milia p. P. Corne- liū prætorē in senatū introductus petit: ut sibi exercitus daret. pollicitusq; ē si hoc ipertransset de annibale uicto- riā. Agrestis. cū data esset cētenio pro quinq; milibus octo milia militū pars dimidia ciues: pars socii & ipse a liquantū uolūtariorū intereundū ex agris alciuit ac ppe duplcatō exercitu in lucanos peruenit: ubi annibal ne- quicquā claudū sequutus substiterat. Honorū uitis, quo- niā fuerat cēturio. Nec substittit agmē. i. ānibal uictor cū suo agmine nō substittit: sed celertime ad alios oppri- mēdos aduolauit. Milia bis septē. hæc fuit clades alte- ra quā in cursu annibal rapiūm peregit. Gneus Fulius prætor male aduersus ānibalē pugnauit in quo filio. ut ait Luius. xx. milia hominū ceciderūt ipse cū equitib; ducentis aufugit. Nō sollertior ense. nō clarior & pru- dētior cētenio in re militari. nā male acies instruxit: ete- nī cū annibal pria luce in aciem copias eduxisset fuluius nō tā sua spe q; ipetu militū fortuito tractus pugnā non derrectauit. itaq; eadē temeritate q; processū in aciē est instruitur ipa acies ad libidinē militū forte pcurrētiū cō- sistentiūq; quo loco sporū tulisset animus. deinde p libidi- né: aut metū deserentiū locū dux stulticia: & temeritate cenrentio par aio nequaquā cōparādus. Vbi & rē icli- natā ac trepidatē suos uidit equo arrepto effugit. In ar- mis iustis. quoniā erat prætor. Insignis genus. habēs claros natales: & maiorū stemmata. Aeq;. similiter ut fuerat centenio fuso. Exequiæ tantū. T. Sempronius gracchus ab hospite suos lucāo deceptus a magone iter sectus ē: hospes aut̄ erat Flavius Lucanus Luius ait. Fla- uius mutata repēte uolūtate locū gratiæ apud pœnum querēs ne q; trāslire ipse: ne q; trahere ad defectionē Lu- canos satis habuit nīl īperatoris & eiusdē hospitis pdi- di capite: ac sanguine fœdus cū hoste sanxit: fūeris grac- chi uaria est fama autore lūiu. alii i castris romāis sepul- tū a suis tradūt: alii ab ānibale: & ea uulgatior fama est: quā poeta sequtur. Ii. uestibulo punicorū castrorū rogus extructus fuit. & armatus exercitus accurrit: cū tripudiis hispanorū motuq; armorū & corpore sue cuiq; gēti as- suetis. ipo ānibale oī terg uerbōtūq; honore exequias ce- lebrāte. Horrificæ mētis. i. q; rebat laudē humanitatis: & pteratis erga mortuos q; quis haberet mentē horrifica & q; si ab oī humanitate alienā. Læto funere: quoniā cū tripudius: & motibus militū ānibal funus gracchi celebrauit. Hospite. flauio lucano. Cæsus ad locū insi- diaz ubi cæsus fuit. nā flavius non interfecit gracchū solus. imo gracchus in hospitem irruit cognita fraude: cuī pari sine multorum sanguine non potuit: lege lūiu. Cæco astu. insidiis. nā in mago pedites: eq; esque arma- tos in latebras occuluit monitus a flauio. Libys. ānibal. Ad mœnia. capuā. Vterq; consul. consules erant Fuluius Flaccus: & appius claudius a qbus capua obfessa est. Prætores aut̄ Gneus Fuluius Flaccus. & claudi- us Nero. M. Iunius syllanus. P. Cornelius. Vis oīs. omnes milites qui nolæ erant ad consulem uenerunt.

Atque recens cæso prolapsa iunencī Aequoreā rota ducit per gramīna puppim. Et iam per colles: dum oscq; ad littus: ad acta Innabat pelago uenīes sine remige classis. Nūcius iterea uectis non more carinī Terrentem freta curarum seruoribus iplet. Dū pcul cebalios amet expugnare nepotes Et prīmus rostris fulcit naualibus arua: Obfessos capuā muros: claustra īpā reuellī Portarū. ac totū miseris incurrere bellū. Linquit cepta ferox pennasq; addēte podoī Atq; ira simul immani per proxima motu Euolat: & minitans auida ad certamīa ferē. Haud secus amissō tygris si concita fœtu Emicet: attonitæ paucis lustratur in horis Caucasus: & saltu transmittitur alite gāges. Donec fulmīeo partus uestigia cursu Colligit & rabiem prenso cōsumit in hoste Obuius huic sparso cētenius agmine rapti Funditur: audēdi prauus facilisq; periclis. Sed paruū decus annibalī: nā uitis honore Perfunctus latiæ subito stimularet agrestis semermēq; manū sternēdā obiecerat hosti. Bis septē demissa neci nec substittit agmen. Milia bis septem quæ non sollertior enle: Sed genus insignis iustis ducebat in armis Fuluius: ast æque per corpora fusa iacentū Raptū iter est: uictor q; morā nō passus eūtis Exequiæ tantū famā nomēq; uolentum Horrificæ mentis tenuerunt funere lato. Nāq; p insidiis infandū & ab hospite celsus Colloquiū & promissa peti: dū p̄sida gētis Lucanæ gracchus cæco cīcundatus astu Occiderat: laudēq; libys rapiebat humādī. Sed non ut scitū celerare ad mœnia pœnu: Astabat res ulla loco: iam consul uterq; Præcipites aderant: nola uis oīs & arpīs.

Aeuī floridior fabius rapida arma ferebant.
 Hinc uero & hic uolucres syllanus nocte dieq;
 Impellebat agens properata ad bella cohortes
 Vndique cōueniunt pariterq; oppōere cūctos
 Vni ductores iuueni placet: arduus ipse
 Tifata iuadit propior: qua mœnibus instat
 Collis:& e tumulis subiectam despicit urbem
 Verum ubi tot sese circunsidentibus armis
 Vallatas socium portas: unamque negari
 Intrauisse sibi: capuæque erumpere cernit
 Anxius aduentus: nunc ferro frangere cœtum
 Obstantum meditatur: & huic nūc auia cepto
 Consilia: atque astu querit tot milia portis
 Abstrahere arctatis: cūctosq; resoluere muros.
 Sic igitur secum curasque ita corde fatigat.
 Quo mens ægra uocas: rursusne pericula sumā
 Non æquus regione loci: capuaque uidente
 Terga dabo: an residens uicini uertice montis
 Excindi ante oculos patiar sotialia tecta?
 Non ita me experti fabius fabioque magister
 Turbarum expertor cum clausos milite colles
 Euasi uictor: sparsosque per arua iuuencos
 Iactare accensis stimulauī cornibus ignes:
 Haud dum omnes abiere dolis: defedere nobis
 Sic capuam ereptū ē. dabitur círcūdare romā:
 Hæc postq; placita: & tenuit sententia mentem
 Non expectato titan dum gurgite lucem
 Spirantes proferret equos impellit in agmen
 Voce manuque uiros: & cepta immania pādit.
 Perge age: uince omnem miles uirtute labore
 Et quantum humani possunt se tēdere paſlus.
 Arduus accelera. romam petis. hoc iter alpes
 Hoc cannæ statuere tibi: eia incute muris
 Vmbonem iliacis: capuæq; repende ruinas:
 Quam tanti fuerit cadere: ut palatia cernas
 Et demigrantem tarpeia sede tonantem
 Instructi glomerat gressus: rōa auribus hæret.
 Roma oculis: credūtque ducis soleribus actis
 Aptius id ceptum: q; si dixisset ab ipso
 Fatali æneadis campo. uulturna citata
 Transmittunt aluo uada: postremi relinquent
 Tardandis italis corruptas igne carinas.
 Tum fidicia legunt pernicibus arua māplis.
 Threiciamq; calen: uestras a nomine nat
 Orithya domos: hinc alisanus iaccho
 Haud inaratus ager: nymphisq; habitata casini

Aeuī floridior Fabius: filius fabii maximi dictato-
 ris qui filio cōsuli legatus fuit. Arpis: ex apulia ubi
 consul pugnauerat. Huic nero. claudium Neronem
 prætorem a suessula ex claudianis castris excuerūt:
 nam claudio neroni prætori suessula obuenit. M. lu-
 nius syllanus prætor ptouinciam habebat inter cō-
 sules: ut quo usus uocaret presto esset. Ductores: cō-
 sules & prætores. Vnt iuueni: Annibali tātæ mo-
 lis erat eo tempore annibal. Arduus: id est Annib-
 al locum arduum occupavit: tifata, scilicet collis
 prope capuam. Obstantum: romanorum. Auta
 consilia: uaria & diuersa. Arctatis: obsessi. Quo
 mens ægra uocas: dobitabat annibal quidnam fa-
 ceret: & ipsius mens dubia & mœsta erat: inopsque
 cōsilii. Pericula: debeo ne iterum subire pericula
 in hac locorum difficultate ut feci ad nolam cū de-
 core? Non æquus. impar quoniam romani iuuā-
 tur loci opportunitate. Non ita me experti: ab eo
 quod fecit tempore Fabii sumit animos annibal q
 ab illo clausus euasit. ut dictum est. Magister: mi-
 nutius qui fuit magister equitum fabio dictatori.
 Turbarum expertor: qui meas perturbationes est ex
 pertus. turba hic significat perturbationem. ut apd
 Terentium. Tum illæ turbæ fient: inde perturba-
 re: expertor est deductum ab expettior: ut amator
 ab amo: & sequitor a sequor: sed inusitatum: est &
 poeta iterum nimis affectate loquitur. Colles: ad
 casilinum scilicet & campum stellatem. Victor.
 compos uoti. In agmen: cōcionem & unam mul-
 titudinem ut mentem aperiret suam. Perge age.
 uerba annibalis hortantis suos ad iter quo romam
 petituri erant: præmium laborū: & cuius causa trā-
 scenderant alpes. Illiacis romanis modo romani
 videamus: & capiamus de ruina capuæ curandum
 non est: sic Martialis. Nunc & damna iuuant. sunt
 ipsa pericula tantū. Stantia non poterant tecta pro-
 bare deos: non enim possumus ad magna præmia
 sine laboribus & incommodis peruenire: & quocun-
 que periculo res diu optata bene emitur: cadat igit
 inquit capuadum roma potiamur. Aptius id ce-
 ptum: commodius esse institutum hoc iter ad urbē
 nunc q; statim post pugnam cannensem. Solerti
 bus actis: rebus ab annibale gestis magno consilio:
 & secundo eventu. Fatali: pernicioſo romanis.
 Vulturna uada: uulturnus fluuius non longe a ca-
 puia qui casilinum alluit: quem annibal ratibus in ipso
 auuio comprehensis trafecit. Corruptas igne. Li-
 vius att fuluim romam properantem uulturnus te-
 nuerat amnis nauibus ab annibale incensis. Sidici
 ni populi campaniæ de quibus dictum est. Legūt:
 prætereunt uelocibus maniplis. Calen threiciæ:
 conditam a zeto: & calai filiis boreæ: & orithiæ qui
 post redditum argonautarum uenerunt in italiat: &
 boreas flat rex thracia: ideo threiciam calen appel-
 lat. Alise oppidum campæ cutus ager uitibus cō-
 situs est: ideo dicit ipsum baccho haud inaratu. Ca-
 sinum oppidum campaniæ sub casinum biduo sta-
 tiva habuit annibal & passim populationes factæ:
 ut inquit Llulus.

Fregellæ oppidum, non procul ab aquino: quod fingit poeta denominatum fuisse a fregello gigante illuc ab hercule intersecto ac sepulto. Cerealis, frugifera anania est in ædito loco sita, labicum oppidum fuit via prænestina via labicana incipiebat ad portam sancti laurentii, supra, & picti scuta labici.

Thelegoni muros, tusculum conditum a thelego no filio Vlyssis. Pulsatos ariete, quoniam annibal tusculum concessit ut urbe potiretur quod cum non successisset gabios descendit. Algida amœna, sylua prope ariciam algidum est sylua amœna intertusculum & ariciam. Mar. & quodcuq; lacet subutbe frigus. Gabiae iunonis, quoniam iuno a gabiis colebatur. Sulphureis undis, quoniam in agro tyburnio aqua est sulphurea. Ad genitorem tyberium, supra dixit. Quia propter acceptus amœnitis dittior undis in pontum flavo descendit gurgite tybris.

Illa perterrita pulsis uadis, illa rheamater romuli nupsit amœnem, ut poetæ fabulantur: sed nō sine causa fictum est, nam demersa fuit in amœnetu illa ius sit amulsi: ut scripsit ennius, autore porphyrio horatio intersit. At matres latiae, Liulus ait ploratus mulierum non ex priuatis solum domibus exaudiebatur sed undique matronæ in publicum effusæ circa deum delubra discurrunt crinibus passis aras uerentes nixæ genibus. Supinas manus ad cælum: ac deos tendentes orantesq; ut urbem romam e manibus hostium eriperent matresq; romanas: ac liberos inuiolatos seruarent. Stat celsus, erecto animo magistris praesto est: siquid consulere uellent. Pubi actæ cursibus, militibus de fatigatis celesti cursu a capua romam. Abscidere uitæ, putabat annibal illud tempus amitti: quod sonno tribuitur. Nomen dum turmas, Liulus ait quo ppius hostis accedebat major cædes siebat fugientum precedētibus numeris, pluresq; oīum generæ atq; æstatum capiebant.

Circum fertur, annibal statuvis positis ad anlenem cum duobus milibus equitum a porta collina usq; ad templum herculis progressus est atq; unde maxime poterat situm urbis cōtemplatur. Portas, nā polsauit portam collinam & hastam: ut ait plinius in urbem: primus hostium intorsit. Causas locorum, unde scilicet nomina accepissent singula urbis loca: & primis colles. Fulius, cum nunciaretur. Quod fululum flaccum proconsulem romam aduentare post annibalem ne minueretur imperium si in urbe uenisset decreuit senatus ut. Quod fuluio par ipetius consulibus esset cum tumultus romæ esset: fululus porta capena romam ingressus media urbe per carinas in exequillas contendit: inde digressus inter ex quillinam & collinam portæ castra posuit consules senatusq; in castra uenerunt. Haud relicta obsidione, nam remanserunt duces: ac militum magna uis ad obsidionem capuæ elegit fuluio, xv. milia pedum & mille equites. Turmas ouantes: suos milites gaudentes tali spectaculo reduxit in castra.

Rura euastantur: mox & uicinus aquinas Et quæ sumantem texere giganta fregellæ Agmine carpuntur uoluci: fert concitus inde Per iuga cessa gradū: duris qua rupibus hæret Bellator frusino & surgit suspensa tumenti Dorso: frugiferis cerealis anagnia glebis. Namque adeo est campo ingressus & arua labici Linquens telegoni pulsatos ariete muros. Haud digna iter tata mora: nec amœna retentat Algida: nec iuxta iunonis testa gabiae. Preceps ad ripas immani turbine fertur: Sulphureis gelidus qua serpit leniter undis Ad genitorē anio labes sine murmure tybrim. Hic ut signa feroci dimensiæ castra locauit: Et ripas tremescit eques: perterrita pulsis Ilia prima uadis sacro se coniugis antro Condidit: & cuncte fugerunt gurgite nymphæ. At matres latiae ceu mœnia nulla supersint: Attonitæ passim furibundis gressibus errant. Ante oculos astant laceræ trepidantibus ubiq; Quæq; graue ad trebia quæq; ad ticicina flueta Oppetiere necem paulus gracchusq; cruentus Flaminiusq; simul miseris ante ora uagantur. Clausit turba uias: stat celsus & asper ab ira. Ingentemque metu toruo domat ore senatus. Interdum tamen erumpunt sub casside fusæ Per tacitu lachrymæ, quid nā fortuna minet. Quid ue parent superi, pubes dispsa per altas Stat tresses: atq; huc uetum sub corde uolutat. Ut iam roma satis credat defendere muros. Pœnus ut ad somnos uix totam cursibus actæ Indulxit pubi noctem uigil illæ: nec ullam Ad requiem facilis: credensque abscedere uitæ Quod sopor eripiat tēpus: radiantibus armis Induitur, nomaduq; iubet prorupere turmas. In leuis frenis circum pauitantia fertur Quodrupedante sono percussæ mœnia romæ. Nunc aditus lustrat: clausas nūc cuspede pulsat Infesta portas: fruiturq; timore pauentu. Nunc latus celsis astant in collibus intrat Vrbem oculis: discitque locos: causasq; locoru Ac legeret uisu cuncta & penetraret in omnis Spectando partes: ni magno turbine adesset Fuluio: haud tota capuæ obsidione relicta Tum demum castris turmas infelix ouantes Spectata ductor satiatus pectora romæ.

Atque ubi nox depulsa polo primaq; rubescit
 Lampade neptūnus reuocatq; aurora labores:
 Effundit rupto persultans agmina uallo:
 Et quantum clamare ualet: per plurima nostra
 O socii decora: & sacras in sanguine dextras
 Vobis ite pares: & tantum audete sub armis
 Quātū roma timet: reliquā hāc excindite molē.
 Nil quod uincatis toto restabit in orbe.
 Neu populi uos martigenæ tardarit origo.
 Intratam senonum capietis milibus urbem:
 Assuetamque capi. fortasse curulibus altis
 Iam uos exemplo proauorum ac nobile lætum
 Expectant de more senes: mortique parantur.
 Talibus hic pœnus: sed contra cenotria pubes
 Non ullas uoces ducis aut præcepta requirit.
 Sat matres stimulant: natique & cara supinas
 Tendentū palmas lachrymantiaq; ora parentum
 Ostentant paruos: uagituque incita pulsant
 Corda uirum: armatis infigunt oscula dextris.
 Ire uolunt: & pro muris opponere densi
 Pectora: respectatq; suos: fletumq; resorbent.
 Ut uero impulso patefactæ cardine portæ:
 Et simul erupit iunctis exercitus armis:
 Fundit immixtus gemitu precibusq; per altos
 Ad cælum muros clangor: sparsæque solutis
 Crinibus exululant matres: atq; ubera nudant.
 Fuluius ante uolans agmen. quis nesciat inquit
 Non spōte ad nostros pœnum uenisse penates?
 A portis fugit capuæ: subnectere plura
 Conantem tristis cœli cum murmure uasto
 Turbauit fragor: & subita de nube procellæ.
 Iuppiter æthyopum remeans tellure minantem
 Romuleo pœnum ut uidit succedere uallo:
 Cœlicolis raptim excitis defendere tecta
 Dardana: & in septē discurrere iusserat arces
 Ipse e tarpeio sublimis uertice cuncta
 Et uentos simul & nubes & grandinis iras
 Fulminaque & tōitrus & nimbos concietatos.
 Concussu tremuere poli: cœlumque tenebris
 Clauditur: & terras cæco nox condit amictu.
 Instat tempestas oculis: hostique propinquo
 Roma latet. iactæ in turmas per nubila flammæ
 Stridorem seruant: membris insibilat ignis
 Hinc notus: hinc boreas: hinc fuscis africus alis
 Bella mouent: quātis animos & pectora possint
 Irati satiare iouis: fluīt agmen aquarum

Effundit rupto. postero die
 transgressus anienem hannibal in aciem copias omnis e
 duxit pugnatus. nec flacus consale sue pugnam de
 rectauere. Inquit Lutus. in
 structis utrinq; exercitibus i
 elus pugnæ casum in qua ur
 bs roma præmiū victori es
 set. Per plurima nostra. hor
 tatur hñibal suos ad pugnā
 & præmium: culus causa tot
 labores difficultatesq; supra
 erant. Milibus senonum.
 quos non gloria belli non cu
 ra imperii propagādi: sed ca
 rice ac dulcia uina in italicam
 duxerat. Fortasse curulibus
 historiam tangit. gallis pro
 perantibus ad urbē senes re
 litæ sunt in domibus cum iu
 uenes in arcem cōfugissent.
 qui eorum. inquit Lutus cu
 rules gesserat magistratus ut
 in fortunæ pristinæ honorū
 q; aut uirtutis insignibus ca
 derent in medio ædium cu
 rulibus sellis sedeturunt: quo
 tandem ad unum galli truci
 darunt. Oenotria pubes.
 iuuentus romana non expe
 ctabat ducum exhortationes.
 Arces. septem colles urbis
 de quibus dictum est.

Sensere deum, souem fauē
tem romanis. Penetralia
montis, templum iouis capi
tolint. Sacro telo, fulmine
tuo cum non possit mortali
manu sisti. Obruit, priuat
splendore ipse sol exortens.

Lampada, suum splendo
rem cum ortur postero die
annibal iterum se ad pugnā
expediuit. Vsus uitæ, dies
quo mortales se exercent ad
usum uitæ. Oenotria, ro
mana, Hebescere, steri ni
grum. Dies, splendor diei.

Regna coelestia, cognovit
bella iouis tanq; expertus, nā
fulminatos gigantes detecit
suppiter. Notus, austus qui
coegit annibalem castra re
petere; postero die eodem lo
co, inquit Liuius acies instru
cas eadem tempestas dire
mit ubi receperissen; sese in ca
stra serenitas cum tranquilli
tate oriebatur; in religionem
ea res apud poenos uersa est.

Turbine confusum piceo & nigrante procella.
Atque omnis circa campos spumantibus undis
Inuoluit; celsus summo de culmine montis
Regnator superum sublata fulmina dextra
Librauit; clypeoque ducis non cedere certi
Incuslit; summa liquefacta est cuspis in hasta.
Ex fluxit ceu correptus fornacibus ensis
Ambustis, sed enim ductor sidonius armis
Sistebat socios: & cæcum e nubibus ignem
Murmuraque a uentis miseri uana docebat.
Tandem post clades socium cœlique ruinam
Non hoste in nimbis uiso: non hoste referri
Signa iubet castris; mœstasque resuscitat iras.
Ventis debebis nimirum hyemisque procellis
Vnum roma diem; sed non te crastina nobis
Lux unq; eripiet; descendat in uppiter ipse
In terras licet infrendens, dum talia fatur
Ecce serenato clarum iubar emicat axe,
Purgatusque nitet discussis nubibus æther.
Aenea de sensere deum; telisque repoltis
Summissas tendunt alta ad capitola dextras.
Et festa cingunt montis penetralia lauro.
Tum uultus modo non paruo sudore madentes
Nunc latos iouis aspectant; da summe deorum
Da pater ut sacro libys inter prælia telo
Concidat; haud alia potis est occumbete dextra.
Sic adeo orantes pressere silentia: postq;
Abstulerat terras nigrantibus hesperus umbris.
Quem simul attollens rutilantem lampada titan
Obruit; & uitæ redit mortalibus usus:
Poenus adest. nec se castris cœnotria pubes
Continet. haud dum enses stricti mediumq; iacebat
Tantum ad bella loci: quantum transmittere iactæ
Sufficerent hastæ: cum fulgor hebescere cœli
Per subitum cœpit; densaque subire tenebrae:
Atque dies fugere: atque armari ad prælia rursus
Iuppiter; incumbunt uenti. crastusque rotante
Austro nimborum feruet globus: intonat ipse
Quo tremat & rhodope taurusq; & pindus & atlas
Audiueri lacus herebi. mersusque profundis
Agnouit tenebris coelestia bella typheus
Inuadit notus. ac piceam cum grandine multa
Intorquens nubem cuntantem & uana minantem
Circuagit. castrisque ducem succedere cogit.
Verum ubi depositis sepsit sese aggere telis:
Latæ serenati facies aperitur olympi.
Nullaque tam mitem credas habuisse tonantem

Fulmina: nec placido commota tonitrua cœlo
 Dura: & affirmans non ultra spondet in ipsos
 Venturam crebroq; diem: modo patria uirtus
 In dextras redeat: nec romam excindere pœni
 Credat esse nefas. ubi nam tunc fulmina tandem
 Inuicti iacuisse iouis cum sterneret ensis
 Etoles campos: ubi cum tyrrhena natarent
 Stagna crux uirg: pugnat pro mœnib⁹ inquit
 Si rector superum tot iactis fulmine telis
 Inter tot motus cur me contra arma ferentem
 Afflixisse piget uentis hyemique fugaces
 Terga damus. remeet quæso mens illa: uigorq;
 Qua nobis cū pacta patrū cū foedera adessent
 Integrare acies placitum. sic pectora flammat
 Donec equum titan spumantia frena resoluit:
 Nec nox compoluit curas somnus uefremenē
 Ausus adire uirum: & redeunt cū luce furores.
 Rursus iarma uocat trepidos: clypeoq; tremendū
 Increpat: atque armis imitatur murmura cœli
 Ut uero accepit tantum considere diuis
 Ausonios patres summissaque betis ad oras
 Auxilia: & noctu progressum mœnibus agmen
 Sic agitare fremens obfessos ocia: iamque
 Securam annibalis romam. uiolentior instat.
 Iaq; propinquabat muro: cum iuppiter ægram
 Iunonem alloquitur curis mulcetque monedo.
 Nulla ne sidonio iuueni coniunxque sororque
 Cara mihi: non ulla unq; sine fine feroci
 Addes frena uiro: fuerit delere sagunthum.
 Exæquare alpes: imponere uincula sacro
 Eridano: foedare lacus: etiam ne parabit
 Nostras ille domos nostras perrupere in arces?
 Siste uirum. nāq; ut cernis iam flagitat ignes.
 Et parat accensis imitari fulmina flammis.
 His dictis grates agit: ac turbata per auras
 Deuolat: & prensa iuuenis saturnia dextra.
 Quo ruis o uecors: maioraq; bella capessis
 Mortali q; ferre datur: iuno inquit: & atram
 Dimouit nubem: ueroque apparuit ore.
 Non tibi cum phrygio res laurenti ue colono.
 En age. nanque oculis amota nube parumper
 Cernere cuncta dabo: surgit qua celsus ad auras
 Aspice montis apex uocitata palatia regi
 Parrhasio plena tenet & resonante pharetra
 Intenditq; arcum: & pugnas meditatur apollo:
 At qui uicinis tollit se collibus altæ
 Mollis auentinus. uiden ut latonia uirgo

111
 Tyrrena stagna. trasimene
 nus. Clypeoq; tremendum
 increpat. concutiebat clypeū
 uocans suos ad pugnam &
 collidebat arma ad strepitū
 faciendum: ut imitaretur io-
 uem tonantē. Ut uero ac-
 ceperit. dum hannibal ad mœ-
 nia urbis armatus sedebat mi-
 lites sub uexillis supplementum
 his qui erat in hispania
 profectos audiuit. Oras be-
 tis. hispaniā. Vincula. quo
 niam ponte traiecit padum.
 Lacus. trasimenum. Flagi-
 tat ignem. quoniam hannibal
 uolebat imitari iouē so-
 nitū armorū: & poscebat tā
 ignes: ut fulmina imitaretur:
 ut de salmoneo canit Virg.

Vecors. imprudens qui id
 audes quod mortalibus non
 conceditur. Regi parrhasio
 euandro qui fuit arcas: & ar-
 cadia parrhasia dicitur: & pa-
 latium dictum est a phalan-
 to urbe arcadiæ ut alias op-
 niones omittamus.

Latona virgo, diana cuius templum erat in aven-
tino. Hinc, ex ianiculo. Inde, ex colle quitinali.

Titania, gigantea, si noli pugnare cum superis mo-
re gigantum. Modi, moderationis: & mensuræ.

Terris & cœlo, hominibus & superis: nam roma-
ni pace adepti sunt profectione hannibalis: & supi-
eriam qui urbem defendebant. Hammō, idest ip-
si nasamones milites. Lustratis, uisis, circumlustra-
re hic significat circumire: sic Virgi. Et dum lustra-
bimus agros.

Petri marci Interpretatio in. xiii. volumen Silii
(Italici.)

Segne iter emenso. Hannibal deposi-
ta spe urbis potiundæ ad templū fe-
roniae illa tempestate diuitiis inclytū
profectus est: capenates id templum
accolebant diuitias eo aliaq; dona pro facultate
portatæs hoc templum hannibal spoliauit: inde in
brutios magnis itineribus se recepit. romāi capua
potiti sunt, duo fulmina belli scipiones. P. & gneus
in hispania ceciderunt: quorum casu Scipio. P. sci-
pionis filius: ut par erat: & filii pietatem decebat: cō-
cussus ad inferos descendit. ut patris patruiq; um-
bram aspiceret: tandem ad superas rediēs oras por-
rum sociosq; reuicit. Segne iter, quoniam hānibal
respiciebat ad urbem.

Accensas quatiat phlægetontis gurgite tædas
Exertos auidæ pugnæ nudata lacertos.

Parte alia cerne ut leuis gradiuus in armis
Implerit dictum proprio de nomine campum.

Hic ian⁹ mouet arma māu: mouet ide grīnus:
Quisq; suo de colle deus, sedēnī aspice quātū

Egida cōmoueat nimbos flammæq; uomētem
Iuppiter: & quantis pascat ferus ignibus iras.

Huc uultus flecte: atq; audet spectare tonantē
Quas hyemes quātos concusso uertice cernis

Sub nutu tonitus oculis qui fulgeret ignis.
Cede deis tandem: & titania desine bella.

Sic effata uirum indocilem pacisq; modiq;
Mīrante super uultus & flammea membra

Abstrahit, ac pacem terris cœloq; reponit.

Respectans abiit: & castris auulsa moueri

Signa iubet ductor: remeaturumq; minatur.

Reddit extemplo flagrantior æthere lāpas.

Et tremula infuso resplendet cœrulea phœbo.

At procul e muris uidere ut signa reuelli

Aeneade: uersumq; ducem tacita ora uicissim

Ostentant: nutuq; docet quod credere magno

Non audent hærente metu: nec abire uolentis

Sed fraudem isidiasq; putant: & punica corda

Ac tacitæ natīs insigunt oscula matres:

Donec procedans oculis se abstulit agmen

Suspectosq; dolos dempto terrore resoluit.

Tum uero paſſim sacra in capitolia pergunt.

Inq; uicem amplexi permixta: uoce triumphū

Tarpeii clamant iouis: ac delubra decorant.

Iamq; oēs pandunt portas: ruit undiq; lectum

Non sperata petens dudum sibi gaudia uulg⁹.

Hispectant quo fixa loco tentoria regis

Astiterint: hi qua celus de sede uocatas

Affatus fuerit turmas: ubi bellī ger astur

Atq; ubi atrox garamas leuisq; tetederit hāmō

Corpora nunc uiua sparguntur gurgitis unda.

Nunc anienicolis statuunt altaria nymphis.

Tum festa repetunt lustratis mœnibus urbē.

Egne iter emēso uix dum tar-
peia uideri

Culmina desierāt: toruos cū

uersus ad urbem

Ductor agnoreus uultus re-

meare parabat.

Castra locans nulla ledens ubi graminea rípa.
 Tutia deducit tenuem sine nomine ríuum.
 Et tacite tuscis inglorius affluit undis.
 Hic modo primores socium: modo iussa deoꝝ.
 Nunc sese increpitat, dico cui lydia cæde
 Creuerunt stagna. & conculta est daunia tellus
 Armorum tonitru: quas exanimatus in oras
 Signa refers: qui mucro tuū: quæ lancea tādē
 Intrauit pectus si nunc existeret alma
 Carthago ante oculos turrita celsa figura:
 Quas abitus miles causas illese dedisces?
 Hombres o patria & mixtos cū sanguine nibos.
 Et tonitrus fugio: procul hanc expellite gentis
 Fœmineam tyriæ labem: nisi luce serena
 Nec scire ac liquida mauorté agitare sub ethra.
 Terror adhuc inerat super: ac redolétia i armis
 Fulmina: & ante oculos irati pugna tonantis.
 Parendi tamen: & cuicūque incumbere iusso
 Durabat uigor: ac sensim diffusus ad aures:
 Signa reportandi crescebat in agmine feruor.
 Sic ubi perrumpit stagnantem calculus undā
 Exiguos format per prima uolumina gyros.
 Mox tremulū uibrans motu gliscente liquore
 Multiplicat crebros sinuatī gurgitis orbes:
 Donec postremo laxatis círculus oris
 Contingat geminas patulo curuamine rípas.
 At cōtra agrippæ haud paruū dec̄. iclyta nāq;
 Semina ab ænei ductoris stirpe trahebat
 Octolidas interfuit: haud ignobile nomen:
 Lætus opum: sed clauda fides. seseque calenti
 Addiderat peeno latiæ diffisus habenæ.
 Is uoluens ueterum memorata antiqua patetū
 Longo miles ait quateret cum teucria bello
 Pergama: & ad muros staret sine sanguine mauors
 Sollicitis calchas: nam sic fortissimus heros.
 Poscenti socero saepe inter pocula dauno
 Narrabat memor diomedes condita mente.
 Sed calchas danais: nisi clausum e sedib⁹ arcis
 Armis onæ curent simulachrum auellere diuæ
 Nonnunquā affirmant theramneis ilion armis
 Cesurum: aut ledæ redditum nomē amiclas.
 Quippe deis uisum: ne cui perrumpere detur
 Effigies ea quas unquam possederit urbes.
 Tū meus adiuncto monstratam euasit in arcē
 Tydides itacho: & dextra molitus in iplo
 Custodes aditu templi cælestē reportat

Tutia est riuulus uia appia qui distat ab urbe sex
 milibus passuum: Tuscis undis, tyberinis. Iussa
 deorum: ipsius tunonis quæ monuit hannibalem ut
 non speraret, id quod esset fas homini. Primores
 socium: ipsos duces. Lydia stagna, transimenus.

Creuerunt sanguine cæsorum. s. Turrita figura,
 quoniam est in ædito loco sita & in summitate ha-
 bet byrsiam. Abitus, discensus. Illesae, itacæ vul-
 neribus. Labem, dedecus fœmineum. Liquida
 ætra, puro ac sereno aere. Cuicūque iusso. i. patere
 hannibali optabant in omnibus: quæ ille iussisset: q̄
 uis adhuc timerent fulmina iouis. Sic ubi perrum-
 pit, feruorem militū paulatim diffusum per oia ca-
 stra: comparat circulo qui fit lacto lapide in aquam:
 & dilatat sese quoque ad extreum perueniat mar-
 ginem. Calculus, lapillus. Gyros, circulos. Vi-
 brans, commouens aquam. Sinuati, aquæ uolu-
 tis sese in sinum. Laxatis oris, diffusis extremitati-
 bus, nam dilatant sese circuli usq; ad ipsum marginē.
 Astirpa ænei ductoris. Diomedis filii ænei,
 supra dixit. Aeneæ miseræ domus octolagæ tyde.

Octolidas, appulos: quibus imperauit. Diomedes
 octolus, hic Agrippa docuit hannibalem romā nō
 posse capi propter palladium. Poeno, hannibali q̄
 tunc prospera fortuna utebatur desperans de roma
 no imperio. & narrat militibus historiam de palla-
 dio. Heros, Diomedes. Socero, Dauno. Inter
 pocula, in ipsa mensa: E sedibus arcis, uarta est op̄i
 nione de palladio. Callistratus & Satyrus dicunt au-
 tote Dionysio palladiū accepisse dardanum a chry-
 se filia pallantis: quam duxit uxotē, & ex samothra-
 cia secum in phrygiā asportauit: isq; oraculo acce-
 pit urbem illam in æternum duraturam: in qua pal-
 ladium seruaretur, postea ilienses illum traduxerūt:
 & in arce locauerunt. capto illo ferunt æneam ex a-
 dytis sustulisse, aliqui scribunt noctu a Diomede ac
 Vlyxe furto ablatum. Arretinus ait palladium da-
 tum fuisse Dardano a ioue: ac locatum in loco inac-
 cessibili: sed fabricata alia in eius similitudinē: & po-
 sita in aperto: & haec græcos eripuisse. Illud accepis-
 se æneam, quod Romæ uirgines uestales custodie-
 bant: & ignem troianum. Diuæ, dianæ deæ bellis.

Terâneis, lacedæmoniis: quorum tunc reges erât
 Agamemnon: & Menelaus. Nomen ledæ, hele-
 nam filia in Ledæ. Amyclas, urbem laconiae: ex q̄
 rapta fuit Helæ a partide. Papinius, Soluerat cœba
 lio classem de littore pastor. Dardanus incautas blâ
 de populatus amyclas. Meus tydides. Diomedes:
 a quo est mea origo iquit agrippa. Molitus, cum
 interfecisset. Vir. Cælis summæ custodibus arcis.

Nostris fatis dispositioni fatorum: quæ græci expectabant: nostris autem dicit: quoniam ipse agryp pa: propter Diomedem græcum se profitebatur.

Nam postq. narrat agryppa ut diomedes palladium æneæ restituerit. Vrbem. agitipam. Aeger delecti. moestus q palladium rapuerit. Phrygium numē. palladium troians darum. & ipsam palladā.

Ingrata. quoniam illuc noluit pallas locari palladium. Troiae. quam Aeneas coepit aedificare in agro laurenti. Penetrale. palladium quod in penetrali seruabatur. Saturnia regna. latium ubi latuit Saturnus. Phryx uictor. æneas superatis tutulis ac mezentio. Fluminis tyrrheni. tyberis. Pignora pacis. ramum oliuæ: quæ erat signum pacis. Canentis. albicantis. Pone anchisiadæ. uerbum diomedis ad æneā. Scæ portæ. hæc erat una ex portis troiæ. Vir. Sceas seuissima portas prima tenet.

Haud nostrum. s. fuit: quasi dicat. pugnauimus ad Troiam uolentibus diis: nunc autem tempus est pacis: & sic reliet illud bellum ad deos & sorores duras. i. parcas inexorabiles. Aegre. impulerunt nos fata. Auspiciis. pace quæ est bello melior: quoniā ad pacem & concordiam nati sumus. Celtas. gallos senones: quos tandem deleuit Camillus. His. uerbis agryppe commotus hannibal discessit. Feronia. templum ferontæ erat ultra pōtinæ paludes prope Tarracinam: circa quod capenates habitabāt Horatius in sermonibus describens iter suum a roma brundusium dicit. Ora manusq; tua lauimus feronia lymphæ. Sacer. custos & accola ipsius tēpli.

Fauni. antiquissimi regis in latio. Pauore. reuerētia numinis. Auia longinqua. regiones ab urbe remotæ. Porrectis. se extendentibus usque ad fretū siculum: ubi est regium. Inde littora thegina.

Palladium ac nostris aperit mala pgama fatis. Nam postquā œnotris fundauit finibus urbē. Aeger dilecti phrygium placare colendo Numen: & iliacos parat exorare penates: Ingens iam templum celsa surgebat in arce. Laomedonteæ sedes ingrata mineruæ.

Cum medios inter somnos: altamque quietē: Nec celata deam: & mīnitans tritonia uirgo: Non hæc tydide tantæ pro laudis honore Digna paras non gorganus; nec daunia tellus Debentur nobis: quære in laurentibus aruis: Qui nūc prima locat melioris mœnia troiæ. Huc intra captumq; refes penetrale parentū: Quis trepidus monitis saturnia regna capessit. Iam phryx condebat lauinia pergama uictor: Armaque laurenti fīgebat troia luco: Ver ubi tyrrheni peruerētū ad fluminis undas: Castraque tydides posuit fulgentia rīpa Prīamidæ irremuere metu tū pignora pacis Prætendens dextra ramum canentis oliuæ Sic orsus. dauni gener inter murmura teucrū Pone anchisiadæ memores: irasque: metusq;. Quicquid ad idæos xanthū: simoentaq; nobis Sanguine sudatum: sceæq; ad limina portæ. Haud nostrum est: egere dei: duræq; sorores. Nunc age qd' superest cur non melioribus æui Ducimus auspiciis: dextras iungamus inertes. Fœderis en hæc testis erit: ueniamq; precatus Troianā ostentat trepidis de puppe mineruā. Hæc ausos celtas irrumperem mœnia romæ Corripuit lato: neque tot de milibus unum Ingentis populi patrias dimisit ad oras. His fractus ductor conuelli signa maniplis. Oprato latis abitu iubet: itur in agros Dives ubi ante omnis colitur feronia luco. Et sacer humectat fluuialia rura capenas. Fama est intactas longæui ab origine fauni Creuisse in medium congestis undique donis: Immensum per tempus opes: lustrisque relictū Innumerus aurum solo seruante pauore. Hec auidas metes: & barbara corda rapina Polluit: atq; armat contemptu pectora diuum. Auia tūc longinqua placent: quæ sulcat aratro Ad freta porrectis trinacria bruttius aruis. Dum libys: haud latus thegina ad littora tēdit Victor summoto patriis a finibus hoste

Fuluius infastam campana ad mœnia clausis
 Portabat famam: miseriique extrema mouebat.
 Dum prensans passim cuicunq; est nomen in armis
 Dedeceus hoc defende manu. cur perfida & urbí
 Altera carthago nostræ post scœdera rupta
 Et missum ad portas pœnum post iura petita
 Consul's alterni stat adhuc: & turribus altis
 Hannibalem ac libycas expectat lenta cohortes:
 Miscebatur dictis facta: & nunc robore celsas
 Educi turres: quis uinceret ardua muri
 Cogebat: nunc coniunctas adstringere nodis
 Instabat: ferroque tristes: quo frangeret altos
 Portatum postes: quateretque morantia claustra.
 Hic latera intextus stellatis axibus agger.
 Hic grauida armato surgebat uinea dorso.
 Ac postq; properata satis: quæ commonet usus
 Dat signum: atque alacer scalis transcendere muros
 Imperat: ac sauis urbem terroribus implet:
 Cum subito dextrum effusit conatibns omen.
 Cerua fuit raro terris spectata colore:
 Quæ candore niuem: candore anteiret olores:
 Hanc agreste capis domum cum mœnia sulco
 Signaret: grato paruæ mollitus amore
 Nutrierat. sensusque hominis donarat alendo.
 Inde exuta feram: docilisque accedere mensis.
 Atque ultro blanda attactu gaudebat herili.
 Aurato matres assuetæ pectine mitem
 Comere: & humenti fluuiio reuocare colorem.
 Numen erat iam cerua loci: famulamque dianæ
 Credebant: ac thura deum de more dabantur.
 Hæc æui: uitæque tenax: scelïxque senectam
 Mille indefessos uiridem duxisse per annos.
 Saclorum numero troianis condita tecta
 Aequabat: sed iam longo mors uenerat æuo.
 Nam subito incursu saeuorum agitata luporum:
 Qui noctis tenebris urbem miserabile bello
 Prodigium intrarant: primos ad luminis ortus?
 Extulerat sese portis: pauidaque petebat
 Consternata fuga positos ad mœnia campos.
 Exceptam latè iuuenum certamine ductor
 Mactat diua tibi: tibi enim hæc gratissima sacra
 Fuluius: atque adsis orat latonia cœptis.
 Inde alacer: fidensque dea cirundata clausis
 Arma mouet: quaque obliquo curuantur in ore
 Mœnia flexa sinu spissa uallata corona
 Alligat & telis in morem indaginis ambit:

Fuluius. Capua igt Lutus
 & si nihil segnius oppressa p
 eos dies fuerat: tame aduentū
 Flacci sensit: & admiratio or
 ta est: non simul regressum
 Hannihalem. inde per collo
 quia se derelictos intellexe
 runt. Fuluius omnis qui ca
 stris romanis erat altius no
 minus in bello prensabat: &
 ad capuae euersionem prouo
 cabat. Iura cōsulis. nam pe
 tierant ut alter consulum eet
 campanus. Lenta. ociosa: &
 nihil timens. Educi. erigi q
 urbis muros æq;tent. Ferro
 clavis ferris parabat atitem
 Fuluius ad deitciendas por
 tas. Stellatis. affixis: ut stel
 lae. Agger. uallum. uinea
 etat instrumentum militare
 ex tabulis cōnexu: cuius dor
 sum erat adeo munitum: ut
 noceri non posset illis: qui in
 tus pugnassent. Dextrum
 omen. scelïx ostentum. Te
 nax æui. quoniam cerua diu
 uiuit. Vita inquit Plaut. con
 fesso longa est. Troians a
 capi troiano qui condidit Ca
 puam. Positos ad mœnia.
 uicinos murs. Ductor. ful
 vius mactauit ceruā Dianæ.

T aurea: iubelius taurea Cā
panus singulari certamie cū
Claudio ascello romano pu-
gnauit: sed tauream fugientē
Claudius per mediam urbē
est insectatus: perque alterā
portam tractus eusit. Du-
ctor. Hannibal præponebat
taureā cæteris. Autololes
& mauri erant cum Hanni-
bale. Aeneade. Claudio a
sello romano. Daret auspi-
cium. saceret fulvius potesta
tem pugnandi: & pugnam
auspicaretur. Vettum enī
ante fuerat: ne aliquis iniussu
duels pugnaret sub poena ca-
pitis. Soluit Imperio, quo-
niā iam poterat pugnare
cum ductor auspicium dedis-
set. Nudis. nullo amero ad
litis. Rutulo. Claudio ro-
mano. Ferrata calce. admis-
tis calcariibus. Nec prouum
cuiqnam. non erat facile ali-
cui posse alios superare: quo-
niā unusquisque uolebat es-
se primus: & irā æqrunt dex-
tras: quibus serebantur in cā-
panos. Dictea harundo. sa-
glita cretensis.

Dum pauitānt spumatis equi fera corda fatigās
Euehitur porta sublimis taurea cristis
Bellator: cui fidonius superare lacerto
Ductor: & autololas dedit: & maurusia tæla.
Is trepidō alitum tinnitu stare negantī
Imperitans uiolēter equo postq; auribus hostis
Vicinum se se uidet: ac clamore propinquo
Claudius: huic inquit præstabat claudius arte
Bellandī: & merita mille inter prælia fama:
Huic inquit solum: si qua est fiducia dextræ
Det se se campo: atque ineat certamina mecum.
Vna mora æneadæ: postq; uox attigit aures.
Dum daret auspicium: usq; in certamia ductor.
Præuetitum nanque capiti committere martē
Sponte uiris: erumpit ouans ut fulvius arma
Imperio soluit: patulumque inuestus ī æquor
Erigit undantem glomerato puluere nubem.
Indignatus opem amenti: socioque iuuare
Expulsum modo iaculum: atque accessere uires
Taurea uibrabat nudis conatibus hastam.
Inde ruens ira tælum contorquet in auras.
At non idem animus rutulo spectatur: & omni
Corpoꝝ perlustrat: qua sit certissima ferro
In uulnus uia: nūc uibrat: nūc cōprimit hastā:
Mentiturque mīnas: medium nūc transigit īctu
Parvam: sed grato fraudata est sanguine cuspis
Tum strīctum propere uagina detegit ensem:
Et iam ferrata rapiēbat calce uolantem.
Taurea cornipedem fugiens minitantia fata.
Nec rutulus leuior cedentis perdere terga.
Nam profugo rapidus fusis instabat habenis.
Utque metus uictum sic ira & gloria portis
Victorem immisit: meritiq; cupido cruoris.
Ac dum uix oculis: uix credunt mētibus hostē
Confisum nullo comitante irrumpere tectis
Per mediam ppere trepidantum ī territus urbē
Egit equum: aduersaque euasit ad agmā porta.
Hinc ardore pari: nīsuque incurrere muris
Ignescunt animi: penetrataque tecta subire:
Tæla simul: flāmæq; micāt: tūc saxeus hymber
Ingruit. & summis ascendunt turribus hastæ.
Nec prouum audendi uirtutem excellere cuīq;
Aequarunt irā dextras: dictea per auras
Tranat: & in medium perlabitur urbis arūdo.
Lætatur non hortandi: non plura monendī
Fulvius esse locum: rapiūt sibi quisque labore.

Quos ubi tam erectos animi uidet: & superesse
 Fortunam sibi quenque ducem ruit impete uasto
 Ad portam: magnæque optat discrimina famæ.
 Tres claustra æquæuo seruabat corpore fratres.
 Quis delecta manus centeni cuique ferebant
 Excubias: unaque locum statione tenebant.
 Forma ex his numitor. cursu plantaque uoluci
 Præstabat laurens: membrorum mole laburnus.
 Sed non una uiris tæla: hic mirabilis arcu
 Ille hastam quatere: ac medicatæ cuspidis ictu
 Prælia moliri: & nudo con credere ferro.
 Tertius aptabat flammis ac sulfure tædas.
 Qualis athlantiaco memoratur littore quondam
 Monstrum geryones immane tibi corporis iræ.
 Cui tres in pugna dextræ uaria arma gerebant.
 Una ignes luxuos. ast altera pone sagittas
 Eudebat. ualidam torquebat tertia cornum.
 Atque uno diuersa dabat tria uulnera nisu.
 Hos ubi non æquis uariantes prælia consul.
 Conspexit tælis: & portæ limina circum
 Stragem: & perfusos subeuntum sanguine postes:
 Concitat intortam furatis uiribus hastam.
 Lætum triste ferens auras secat itala taxus.
 Et qua nudata: dum fundit spicula ab alto
 Arcum protendens numitor latus: ilia transit.
 At non obsepto contentus limine martem
 Exercere leuis bello: sed turbidus ausi
 Virrius incauto seruore eruperat amens
 Reclusa in campum porta: miseramque furor
 Vincentum obtulerat pubem: ruit obuia in armæ
 Scipio: & oblatum metit insatiabilis agmen:
 Tifata umbrifero generatum monte calenum
 Nutrierant audere trucem: nec corpore magno
 Mens erat inferior: subsidere sape leonem:
 Nudus inire caput pugnas certare iuuenco:
 Atque obliqua trucis deducere cornua tauri
 Asuerat: crudoque oblique se attollere fato.
 Is dum præcipites expellit virrius urbe
 Seu spredo: seu ne fieret mora: nudus in æquor
 Thorace exierat: leuiorque premebat anhelos
 Pondere loricæ: & palante: uictor agebat.
 Iamque ueliternum media transegerat aluo.
 Iam solitum æquali ludo committere equæstris
 Scipiæ pugnas marium tellure reuulso
 Perculerat saxo, miser implorabat amicum

Tres claustra æqueuo. nūc
 canit de nuniorum laurente:
 ac Laburno fratribus custodiē
 tibus portam campanam: hi
 erant tergemini: & quisque
 habebat sub se cētum homi
 nes. Membrotū mole. ma
 gnitudine corporis apta ad
 pugnam statuam. Medi
 catæ. carminibus & veneno
 in butæ. Qualis athlatico.
 hos tergemios comparat ge
 rioni: quem Hercules itere
 mit: ut dictum est. Cornū.
 hastam ex cornu arbor. Cō
 sul. foliūsi quis erat illuc cum
 consulari potestate. Tifata.
 mōticulus iuxta Capuam: ut
 dictum est. in quo hic Cale
 nus fuerat educatus: q exiēs
 cum Virtio sine lorica cum
 interfecisset Veliternū & Ma
 rium soclum Scriptōis ab Iho
 In ultōem amici imperfectus
 est. Audere. ad audendum
 terribilem. Subsidere. ster
 nere. Nudus caput. sine ga
 lea. Anhelos: romanos de
 fatigatos cursu. Plantæ. ef
 fuse fugientes. Perculerat.
 vulnerauerat.

Scopulus. Id est saxū. Quā
ta est uis agili. hastam Scipio
nis uelociter perforātem pe
ctus Caleni: comparat libur
nicis nauibus: quae sunt uelo
cissimæ: tale genus nauium
inuentum fuit a liburnis po
pulos: qui sunt mixti ilirici.

Tonsæ. remi. Ictu. impul
su remorum. Non pariter
cessere: quoniam romani si
ne pauore dormiebant: cam
pani autem timore concutie
bantur. Musstat. dubitat. Mus
sare proprie est uelle loqui: &
non audere. Qui cordi. a
pud Llujum alt: Itaque qui
bus uestrum ante sato cede
re q̄hæc tot tang acerba ui
deant: in animo est his apud
me hodie epulæ istructæ pa
ratæque sunt saefatis uino ci
boque poculum quod mihi
datum fuerit circuferetur ea
potio corpus a cruciatu ani
mum a contumeliis: oculos:
aures a uidendis audiendis q̄
omnibus acerbis indignis q̄
manent uictos vindicabit. &
sic uitrium sequuti sunt. vii.
&. xx. senatores & cum eo e
pulati & alienatis mentibus
uino uenenum sumperunt.

Necis morsu. dolor mortis
amoto propter uinum. Pla
cidis. placide ac sine dolore
necantibus.

Cum gemitu expirās: scopulusq; p̄mebat hiātē
Sed ualidas sāuo uires duplicante dolore
Effundit lachrymas pariter: cornumque sonatē
Scipio solamen properans optabile in armis
Hostem prostrato morientem ostendere amico
Tranauit liquidas uolucrī ceu scindere auras:
Hasta uiri pectus: rupitque immania membra.
Quanta est uis agili per cœrula sūma liburnæ:
Quæ pariter quoties reuocata ad pectora tōsæ
Percussere fretum uentis fugit ocior: & se
Quam longa est uno remorum præterit ictu.
Ascanium uolesus projectis ocios armis:
Quo leuior peteret muros per aperta uolantē
Allequitur planta deiectum protinus ense
Ante pedes domini iacuit caput. ipse secutus
Corruit ulterior procursus impete truncus.
Nec spes obſeffis ultra. reſerata tueri
Mœnia conuertunt gressus: recipique petentes
Infandum excludunt socios: tum cardine uerso
Obnixi torquent obices munimia seræ.
Acrius hoc instant itali: clausosque fatigant
Et ni cæca ſinu terras nox conderet atro:
Perfractæ rabido patūſſent milite portæ.
Sed non in requiem pariter cessere tenebræ.
Hinc sopot impavidus: qualem uictoria nouit.
At capua: aut mœſtis ululantum flebile matrū
Questib⁹: aut gemitu trepidatū exterrita patræ
Tormentis finem: metamque laboribus orat.
Musstat perfidiæ duxtor: caputque senatus
Virrius. a pœno nullam docet esse salutem:
Vociferans pulsis uiuendi e pectore curis.
Sperauit ſceptra ausoniæ: pepigique ſub armis:
Si dexter pœniſ deus: & fortuna fuislet:
Ut capuam iliaci migrarent regna quirini.
Qui quaterent muros: tarpeiaq; mœnia misi.
Hoc mihi poſcendi uigor affuit: alter æquos
Portaret fasces nostro dē nomine consul.
Hactenus est uixisse ſatis. dum copia noctis
Qui cordi comes: æterna eſt acherotis ad undā
Libertas: petat ille meas mensasque dapesque.
Et uictus mentem fuso per membra lyeo
Sopitoque necis morsu medicamina cladis
Hauriat: & placidis exarmet fata uenenis.
Hæc ait: & turba reptit comitant penates.
Aedibus in mediis consurgens ilice multa
Extruit rogus hospitium commune peremptis

Tedeclimus

Nec uulgum cessat furiare dolorque pauorque
 Nunc menti serae decius redit: & bona uirtus
 Exilio punita truci: despectat ab alto
 Sacra fides agitatque uirum fallacia corda
 Vox occulta subit passim diffusa per aures.
 Fœdera mortales ne saeo rumpite ferro:
 Sed castam seruate fidem: fulgentibus ostro
 Hac potior regnis: dubio qui frangere rerum.
 Gaudebit pacta: ac tenues spes linquet amici
 Non illi domus aut coniunx aut uita manebit.
 Vnq̄ expers luctus lachrymæq; ager æquore semper
 Ac tellure premens. ager ægrum nocte dieque.
 Despecta ac uiolata fides: adit omnia iamque
 Conclia ac mensas contingit & abdita nube.
 Accumbitque toris epulaturque improba erinnys
 Ipsa etiam stygio spumantis pocula tabo
 Porrigit: & large pœnas latumque ministrat,
 Virrius interea dum dat penetrare medullas
 Exitio: ascenditque pyram: atque amplexibus hæret.
 Iungere tum fata & subiici iubet ocius ignes.
 Stringebant tenebrae metas: uictorque ruebat.
 Iamque superstantem muro sociosque milonem
 Voce attollentem pubes campana uidebat.
 Pandunt attoniti portas: trepidoque capessunt
 Castra inimica gradu. quis latto auertere pœnas
 Defuerant animi: patet urbs confessa furorem:
 Et reserat tyrio maculatas hospite scdes.
 Matronæ puerique ruunt: mœstumque senatus
 Cœciliū. nulliq; hominum lachrymabile uulgus.
 Stabant innixi pilis exercitus omnes.
 Spectabantque uiros: & lateta tristia ferre
 Indociles: nunc propexis in pectora barbis
 Verrere humum. nunc feedantes in puluere crinem
 Canentem: & turpi lachryma precibusq; pudendis
 Fœmineum tenus ululatum sundere in auras.
 Atque ea dum miles miratur: inertia facta:
 Expectatque ferox sternendi mœnia signum:
 Ecce repens tacito percurrit pectora sensu
 Religio: & sauas componit numine mentes:
 Ne flammam tedasque uelint: ne templo sub uno
 In cinerem transisse rogo subit intima corda
 Per labens sensim mitis deus. ille superbæ
 Fundamenta capyn posuisse antiquitus urbi
 Non cuiq; uisus passim monet ille refusis
 In spacium immensum campis habitanda relinqui
 Vtile tecta docet: paulatim atrocibus ire

Sacra fides. singit poeta si dei numen corda perfida cā panorum agitasse. Fœdera mortales. uox fidel ad mortales. Potior. melior & antiquior regnis ac diuitiis. Eryn-nis. furia ibat ad mensas eotum qui ebrii uolebant mori.
 Stygio tabo. ueneno accepto ex stye palude. Iunge te fata. impletæ uino: ut ait Liulus: cibisque uenæ minus efficacem in maturanda morte vim ueneni fecerunt: Itaq; noctem totam pleriq; eoruin & diei in sequentis ptem cum animam egissent: omnes tamen priusquam appetentes hostibus portæ ex-pirarunt. Stringebat metas. iā surgebat aurora. Pādunt portas. maior pars senatus autore Liuio multis sœpe bellis expertam populi ro. clementiam haud diffidet sibi quoque placabilem fore legatos ad dedendam romana Capuam decreuerūt: miseruntque postero die. porta lūis quæ aduersus calstra romana erat iussu proconsulis aperta est. ea itromissa legio una & duæ aliæ cum. Qu. fuluio legato. Nulli lachrymabile: indignum aliqua commiseratione propter defensionem ad pœnos. Indociles. qui nesciebant assueti de litis æquo animo ferre utrā que sortuam. hæc uirtus tūc romanorum erat: describit igitur moliebrem animū cā panorum. Deus. singit poetæ iouem misisse pana qui est deus pastorum cuius habitū & effigiem describit.

Tecta trofa. campana condita a trofais. Cornu. un
 gula pedis. Tegeatide capra. arcadica: tegea utbs arca
 diæ ubi pan colebatur. Verbera lœta. nā iupci uer
 berabant manus matronarum uolentium cōcipere ac
 parere pelle hirci siue zōa ex tali pelle. unde Iuuéalis:
 Nec prodest agili palmas præbere luperco. Pius.co
 rona pinea quā gerit pan. Stant. erectæ sūt. Præci
 fa. prærupta & scrupulosa. Rabie. qua romani fere
 bantur ad incēdium Capuæ. Menala. montem arca
 diæ ubi colebañ. Egeritur præda. C. fulvius legatus
 cum omnium primæ tæla quæ capuæ erant ad se con
 ferēda curasset custodis autoñ Luiuo ad omnis portas
 dispositis ne quis extre aut emitte posset præsidū pu
 nicum comprehendit: senatuim campanū ire in castra
 iussit: quo cū uenissent: his omnibus ex templo cathe
 næ intetæ: iussi que ad questores deserti: qd' aurī argē
 tique haberet. aurī podo. lx. argētria milia podo. cc.
 scatores. v. & xx. cales i custodiā duo de. xxx. theanū
 missi quorū de sententia maxime destitutum a romanis
 cōstabat. Supbi uictus. uistæ lauiotis & luxuriosæ.
 Alta tellure. idest mensæ citræ aduectæ ex athlæte
 mōte mauritanæ. Eoa gemma. aduecta ex oriente:
 quoniam India: ut scribit Pli. maximè gemmisera ē gē
 mis antiqui utebantur in poculis ad luxum: unde Ioue
 nalis: cū pocula sumis gēmata & præclara illuc laudat
 lapsis. nam uitro ut multi gēmas ad pocula transseit.
 Nec modus. nō erat mensura. Celata. sculpta. Tā
 tum epulis. solum comparat ad gulæ mensayz q̄ usū.
 Deprompta. accepta. Longinquum. diuturnum: tā
 ta erat uis pecuniaæ. Ere belliger. tuba ænea. Sug
 gestu. toto & loco edito. Non futilis. idest prudens
 & ornatus. virtutem pro meritis donavit fulvius. mi
 lonem murali corona. quoniam prīmus ascēderat mee
 nia: & alludit poeta ad illum milonē qui in sylua arti
 na clodium iterfecit & fuit ex lauino: supra dixit milo
 nem stantem super murum pubes campana uidebat.
 Sospita iuno. quoniam lauini erat templum funeris
 sospitæ. Tempora turrita. quoniā ut scribit Gellius:
 muralis corona qua donabatur ab imperatore is q̄ pri
 mus murū subiisset aut in oppidum hostium per vim
 ascendisset q̄si muri pinnis decorata erat & ideo caput
 tali corona cinctum Syllius appellat turritum. Tum
 fontes procerum. fulvius autore Luiuo theanū profec
 etus quo campanos præmiserat prima luce portam i
 trauit atque in forum perrexit cōcursuq; ad primum
 equitum ingressum facto magistratum fidicinū citari
 iussit imperaultque ut produceret campanos quos In
 custodia haberet. producti omnes uirgis caesi ac securi
 percussi sunt: & sic de aliis quos tales præmiserat sup
 plicium sumptum est. Sontes. nocentes & autores
 defectionis ad poenos. Hic atrox uirtus. describit for
 titudinem ipsius taureæ de quo Li. consurgentem iā
 fulvium taurea campanus per medianu uadens urbē
 turbam nomine inclamauit: & cum mirabundus quid
 tam uellet inquireret residē flaccus: me quoq; inquit
 lube occidit ut gloriari possis multo fortiorē q̄ ipse es
 vitum abste occisum esse. Atrox: horrida & fortis: nā
 spernebat mortem & fulvium. Vel. etiam in hoste.
 Spectatum. clarum.

Languescunt animis: & uis mollita senescit.
 Pan ioue missus erat seruari tecta uolente.
 Troia. pendentí similis pan semper: & uno
 Vix ulla inscribens terræ uestigia cornu.
 Dextera lasciuit cæsa tegeatide capra
 Verbera lœta mouens festa per cōpita cauda.
 Cingit acutu comas & opaca tempora pinus
 Ac parua erumpunt rubicūda cornua frōte.
 Stat aures: sumoq; cadit barba hispida meto
 Pastorale deo baculum: pellisque sinistrum
 Velat grata latus teneræ de corpore damæ.
 Nulla in præruptū tā pna & ihospita cautes.
 In qua non librans corpus similisq; uolanti
 Cornipedem tulerit præcisa per auia plāta.
 Interdum inflexus medio nascentia tergo
 Respicit arridens hirtæ ludibria caudæ.
 Obtendensq; manum solē inferuiscere frōti
 Arcet. & umbrato perlustrat pascua uisu.
 Hic postq; mandata dei perfecta malamque
 Sedau. rabiem: & permulxit corda furētū:
 Arcadiæ uolucris saltus & amata reuist
 Menala: ubi argutis longe de uertice sacro
 Dulce sonat calamis: ducit stabula oia cātu.
 At legio ausonidum flāmas ductore iubete
 Arceri portis: flantesque relinquere muros.
 Mite decus mentis: condunt enesq; facesq;
 Multa deū tēplis domibusq; nitētibus auro
 Egeritur præda: & uictus alimēta superbi.
 Quisq; bonis pariere uir de corpore uestes
 Fœmineæ mensæque alia tellure petitatæ
 Poculaque eoa luxum irritantia gemma.
 Nec modus argento. celataque pōdera facti
 Tantum epulis aurī: tū passim copora longo
 Ordine captiua & domibus deprōpta talēta
 Pascere longinquum non deficiētia bellū.
 Immēsiq; greges: famulæ ad cōmunia turbæ.
 Fuluius ut finem spliandis ædibus ere
 Belliger reuocante dedit: sublimis ab alto
 Suggestu magnis fautor non futilis ausis.
 Lauino generate inquit quem sospita iuno
 Dat nobis milo: gradui cape uictor honorē
 Tempora murali cunctis turrita corona.
 Tum fontes procerū meritosq; piacula p̄ia
 Accit: & interea puniū commissa securi.
 Hic atrox uirtus. nec enim occuluisse precat
 Spectatū uel in hoste decus; clamore feroci

Taurea tunc inquit ferro spoliabis inultus
 Te maiorem animam? & iusso lictore recisa
 Ignauos cadet ante pedes fortissima ceruix.
 Haud unq̄ hoc nobis dederit deus. inde mīaci
 Obtutu toruum contra & furiale renidens
 Bellatorem alacer per pectora transigit ensem:
 Cui ductor patriam moriens comitare cadētē
 Qū nobis animus: quæ dextera: quid ue uirū
 Decernet mauors tibi si rebare pudendum
 Iussa pati: lūcūt pugnantí occumbere lātum.
 Dum capua ifausta luit haud sine sanguine culpā
 Interea geminos terra crudelis ibera
 Fortuna abstulerat pēmīscens tristia lātis
 Scipiadas: magnūq; decus magnūq; dolorem.
 Forte dicarchea iuuenis consedit in urbe
 Scipio post bellī repentes extrema penates
 Huc tristis lachrymas & funera acerba suorū
 Fama tulit: duris q̄q̄ non cedere suetus
 Pulsato lacerat uiolenter pectora amictus.
 Non comites tenuisse ualēt: nō ullus honorū,
 Miliūue pudor: pietas irata sinistris
 Cœlicolis furit: atque odit solatia luctus.
 Iamque dies iterumque dies absūpta querelis.
 Versatur species ante ora oculosque parentis.
 Ergo excire parat manes: animasque suorum.
 Alloquioque uirum tantos mulcere dolores.
 Hortatur uicina palus: ubi signat auerni
 Squalentē introitum stagnas acherusius hūor
 Noscere uenturos agitat mens protinus ānos.
 Sic & gryneam quæ tum sub nomine phœbi
 Autonoe trīpodas sacrum antrūque tenebat:
 Fert gressus iuuenis: consultaque pectoris ægri
 Pandit: & aspectus orat contingere patrum.
 Nec contata diu uates mactare repostis
 Mox umbris inquit consueta piacula. nigras
 Sub lucem pecudes: reclusæque abdere terræ
 Manantem iugulis spirantum cede cruentem.
 Tunc populos tibi regna suos pallentia mittet.
 Cætera quæ poscis maiori uate canentur.
 Nanque tibi elysio repetita oracula campo
 Eliciam: ueteris que dabo inter sacra sibyllæ
 Cernere fatidicam phœbei pectoris umbram:
 Vade age & a medio cum se nox humida cursu
 Flexerit: ad fauces uicini castus auerni
 Duc prædicta sacrī duro placamina diti.
 Mella simul tecum & puri ser dona lyei.

Renidens resplendens oculis ira scintillatibus gla-
 dio inquit Lui. quem ueste texerat per aduersū pe-
 etus transfixus ante pedes ioperatoris procubuit mo-
 ribundus. Decernet mauors. diludicabit inquit ful-
 us bellum & pugna qui nobis sit animus quæ ma-
 nus: & quid uirū ualeamus. id est ad singulare cer-
 tamen. Interea geminos: dum hæc in italia agerē
 tur in hispania duo fratres clarissimi duces. P. & gne-
 us Scipiones ceciderunt. ut in principio dictum est:
 Iuuenis. Scipio filius. P. Scipionis. Dicarchea.
 putoiana. Post belli extrema. post finem bellī cā-
 panī siue capua recepta & de sōntibus pœna sum-
 pta. Huc putolos ubi tum forte erat Scipio repe-
 tens R. Romam. Non ullus pudor honorum. nō ha-
 bebat rationem honorum nec uldebat decorum
 seruare: quoniam uit fortis non debet frangi ad-
 uersis. Sinistris. infelicibus. Furit. furore quodā
 luctus ob pietatem corripitur. Excire. euocare ab i-
 feris. Vicina palus. acherusia quæ est prope puto-
 los & cumas dicta ab acheronte fluvio infetho. cu-
 lis aquis uidetur refundi: ideo humorem acherusii
 appellat ipsius paludis. Squalentem introitum a-
 uerni: quoniam ad auernum lacum est palus acheru-
 sia alto cœno referta ut inquit Strabo. Squalentē.
 incultum & cœnosum. auernus clandī ardus sup-
 cilitis uno ostio adiut quod restagnat palus acheru-
 sia. Mens Scipionis uolebat prænoscere futura &
 suos euentus & huius deriq; belli quod italtam q̄s-
 sabat. Ad gryneam autonoen. sacerdotem phœbi
 gryneum est nemus phrygiae ubi apollo colebatur.
 inde grynea uates. tripodes erant sacri phœbo & tri-
 podem foramini delphico superimpositum phœbi
 sacerdos ascendens uaticinabatur: factitauere iūit
 Pli. ex ære cortinas tripodū nomine delphicas: quo
 niam donis maxime apollinis delphici dicabantur.
 Egri. mœsti. Consulta. sententiam & voluntatē.
 Patrum. p. gn. Scipionū. Repostis. subterraneis
 & a nobis remotis. Sub lucem: i aurora. Suos po-
 pulos. umbras defectorum: Cætera. scilicet quæ
 futura sūt. nam Scipio futuros ānos cognoscere ave-
 bat. Maiori uate. sibylla. Eliciam. euocabo um-
 bram sibyllæ a campis helysis. Phœbei. apollinet
 & uaticinatis. Fauces. ingressum & ostium. Ca-
 stus. purificatus. Diti. plutoni.

Promissæ uatis. sibyllæ quam autonoë pmiserat euocare ab inferis. Occulto cœpto. sociis ignorantibus. Acerbam. diram & grauem propter fœtorem. Laxo ore. patulo meatu. cocytus est fluuius inferorum qui luctum significat. Suspirans. emitens. Arcanum murmur. magicū carmen quo manus euocabat. Opero regi. Plutoni: mactatur taurus plutoni & iuuenca proserpinæ. Fundunt melia. sic circe monet ulixem apud homerum sparges siquiclibet libationem primum melle: deinde dulci uino: tertio aqua & immiscabis farinam. Omniherebo. toto inferorum tractu: uerba sunt autonoë monētis Scipionem ne umbrarum aduentum timeat.

Ab imo chao: a prima mundi origine cum mens diuina confusionem illam segregauit. Equos. sci-
lit et diomedis threilcūl quos ille humano uiscere pa-
uit. Contende. conare illuc aspicere. Interea cer-
ne ut gressus. prima uenit umbra appit Claudiū de
quo Livius. mortuum appium claudium sub dediti-
onem Capuae quidam tradidit: Appius claudius cū
ob sideretur capua uulneratus fuit: ex quo vulnus ut
quidam asunt interierit sub Capuae ditionem: ut q-
dam post controversiam quæ fuit inter eum & ful-
vium de supplicio campanorum: quidam ante ca-
puæ ditionem. Cui datur: cōcedit anteq; sit cor-
pus crematum emittere uoces: ut prius. quippe ap-
pius adhuc facebat insepultus. Atros ignes. rogi. s.
per quos corpus cremabatur. Non tacto. non epo-
to sanguine hic infosso. Auertit equos. ademit mihi
solem & gratam uitam dies pxiima illi in qua me
uidisti: Atris aquis. infernis & stygiae paludi: dum
mei inquit cessant meum corpus comburere nō da-
tur mihi tranare stygiam paludem. Vanos ritus.
mortem refert ad cadaver ad uitia sepulchra q; mos
est uanus & nihil prodest umbris: & ideo tales ri-
tum uanum appellat & uulgare solene: quoniā un-
decunq; ad inferos tantūdem viae est & non refert
ubi cremetur corpus sed opinio vulgaris gentilicia
sepulchra poscit & repetit. Longum. per longam
distantiam a Capua Romam.

Hoc alacer monitu & promissæ nomine uatis
Apparet occulto monstrata piacula cœpto.
Inde ubi nox iussa procedens contigit horam:
Et spacia æquarunt tenebras transfacta futuras:
Consurgit stratis. perguntque ad turbida portæ
Hostia tartareæ penitus quis abdita uates
Promissa implerat: stygioq; se debat in antro:
Tum qua se primum rupta tellure recludit
Inuisum cœlo specus atq; eructat acerbam
Cocytii laxo suspirans ore paludem.
Inducit iuuenem: ferroq; cauare refoslam
Oci urget humu: atq; arcanū murmur ahelās
Ordine mactari pecudes iubet: acer operto
Ante omnes taurus regi: tum proxima diuæ
Ceditur ennea casta ceruice iuuenca.
Inde tibi alleクトo tibi nunquam læta megera
Corpora lanigerū procubunt lecta bidentum.
Fundunt mella sup: bacchique & lactis honorē.
Stat iuuenis: facieq; erebo quæ surgit ab omni
Exclamat uates. patere accendentia cerno
Tartara: & ante oculos assistere tertia regna.
Ecce ruunt uariaæ species: & quicquid ab imo
Natū hoium extictuq; chao ē: iā cūcta uiidebat
Cyclopas scyllamque & pastos membra uiros.
Odrysiae telluris equos: contendere tueri:
Eductumque tene uaginā interritus ensem.
Quæcūq; ante animæ tendūt potare cruorem
Dissice: dum castæ procedat imago sibyllæ.
Interea cerne ut gressus inhumata citatos
Fert umbra. & properat tecū cōiungere dicta:
Cui datur ante atros absuupti corporis ignes
Sanguine non tacto solitas effundere uoces.
Aspicit: & subito turbatur scipio uisu.
Qui nam te qui casus ait dux maxime fessæ
Eripuit patriæ: cum tales horrida poscant
Bella uiros: nec enim dextra concederit ulli
Appius: aut astu: decimū lux rettulit ortum
Ut te cum capua remearem uulnera uidí
Mulcentem hoc uno moestū q; adire nequires
Sauciū ad muros & martis honore careres.
Cótra quæ ductor: fesso mihi proxima tandem
Lux gratos phaeontis equos auertit: & atris
Aeternum demisit aquis. sed lenta meorum
Dum uanos ritus curat: & solenia uulgi
Exequitur: cessat flammis imponere corpus.
Ut portet tumulis p longū membra paternis.

Quod te per nostri martis precor & mula facta
 Arce quæ patriis artus medicamina seruant.
 Daq; uago portas quā primū acherotis adire.
 Tū iuuenis, gens o ueteris pulcherrima claudi
 Haud ulla ante tuam q̄q non parua fatigent
 Curarum prior extiterit, nanque ista p omnis
 Discrīmen seruat populos: uariatque iacentū
 Exequias, tumuli & cinerum sententia discors
 Tellure ut perhibent is mos antiquus ibera
 Exanima obsecēnus consumit corpora uultur.
 Regia cū lucē posuerunt mébra: pbatum est.
 Hyrcanis adhibere canes, ægyptia tellus,
 Claudit odorato post funus instantia saxo
 Corpa: & a mēsis exanguē haud separat umbrā
 Exhausto instituit pontus uacuare cerebro
 Ora uix: & lōgum myrrata reponit in æuum.
 Quid qui reclusa nūdos garamantes harena
 Intodiunt: quid qui seu lepelire profundo
 Exanimis mādant libycis nasamones in oris?
 At celtæ uacui capitū circundare gaudent
 Ossa nephias auro: & mensis ea pocula seruant.
 Cecropidæ ad patriā mauortis forte perēptos
 Decreuere simul communib; utere flammis,
 At gente in scythica suffixs cadauera truncis
 Lenta dies sepelit putri liquentia tabo.
 Talia dum memoria tūbra ueniente sybille:
 Autonoe finem hic inquit sermonibus adde
 Alternis; hæc hæc ueri tœcunda sacerdos:
 Cui tantum patuit rerum: quātum ipse negarit
 Plus nouisse deus: me iam comitante tuorum
 Tempus abire globo. & pecudes ipoere flāmis.
 At grauida arcanis cymes anus attigit ore
 Potq; sacrificum delibauitque cruorem
 In decus egregium uultus intenta iuuentæ
 Etherea fruerer cum haud segniter inquit
 Cymeo populis uox nostra sonabat in antro
 Tum te permixtum sacerdis rebusque futuris
 Aeneadum cecini: sed non sat digna mearum
 Cura tuis uocum: nec enim conquerere dicta
 Aut seruare fuit proauis sollertia uestris.
 Verum age disce puer: quādo cognoscere codi
 Iam tua deque tuis pendentia dardana fatis.
 Nanque tibi cerno properantum oracula uitæ
 Hinc petere: & patrios uisu contingere māes.
 Armifero uictor patrem ulcisceris ibero:
 Creditus ante annos marti; ferroque resolues

Arce: remoue medicamina quibus meum corpus
 perfusum seruatur ne putrefeat ut possit in patriam
 referri. Patriis: scilicet sepulchris. Vago: mihi er-
 ranti. Veteris claudi: illius appit claudi sabini de
 quo dictum est. Ante tuam: prima mea cura iquic
 erit tuum funus. Discrīmen: uarietatem. Discors
 sententia cinerum: uartus mos sepieliendi. Obscē
 nus: quia cadauera sectatur & comedit. Probatū:
 iam receptum in usum adhibere canes qui deuorēt
 membra regia qui apud illos canes sepulchrales ap
 pellantur. Odorato: persuso aromatibus. Stātia
 post funus, durantia post mortem. Et a mēsis: ha-
 bent inquit ægyptii ipsa corpora condita aromati-
 bus ad mensas ubi comedunt. Ponut: prouincia
 ubi regnauit mītridares: extrahebant illic cerebrum
 e capitibus mortuorum. Myrrata: myrrha condi-
 ta quæ præseruat a putrefactione, gatamantes in-
 fodunt harenis: nasaliones in mate abiiciunt: celte
 faciebāt pocula ex capitulo mortuorum addito au-
 ro. Sernionibus alternis: cum appio scilicet. Glo-
 bo tuorum, sociis tuis qui mihi faueant ad sacra pe-
 ragenda. Cymes anus: cum ea sibylla. Egregiæ
 suuentæ: scipionis, cecini inquit sibylla quōdam ge-
 sta tua: sed romani contemplunt: meos libros, nā
 ut dictum est uenit ad Tarquinium superbū & ac-
 tulit nouem libros quos esse dicebat diuina oracula
 sex combustis tres emit rex: & in sacrario posuit: ap-
 pellaratq; sunt sibyllini, ad hos iquit gelitus quasi ad
 oraculum. xv. utri adibant cum dii immortales pu-
 blice consulendi essent. Proauis uestris: tarquinio
 superbo. Fata dardana: romana quæ pēdet a tuis.
 fatis magna laus Scipiois a quo tota res romana pē-
 dere videbatur cum esset illum supaturus qui rem
 romanam prope ad interitum perduxerat. Armifero
 uictor. uaticinatur sibylla uentura fata romano-
 rum: & Scipionis. Armifero: bellicosus hispania.
 Ante annos: nā ut ait Llui, natus erat ferme. xxviii.
 annos cum in hispaniam missus est ubi patris & pa-
 trii mortem strage hostium piauit. Creditus mar-
 ti. missus ad bellum hispanum.

Misum orni: auspicium quoniā expugnata noua cat-
thaginē in hispania carthaginiē libycā & romani ænu-
lā iperit ad tributū rediges. Hiberiacis hispānis. Ma-
ius imperiū: cōsulatū. Scipio ex hispania vīctor rediēs
nō triumphauit: quoniā sine ipso rē gesserat: sed magno
centuriaz cōsulē creatus fuit cōsul cū P. Lictinio cras-
so pōtifice maximo. Rectorē: Hānibalē quē uicit ad
zamā magno filio. Puder urbīs iniquae: pdicit nūc si
bylla Scipiō exiliū. Hoc decus: post liberatā Italīa &
carthaginiē ad tributū redactā vīcto Hānibale Liut. l.
viii. decadis belli macedonici ait: uitā linternī egit sine
desiderio urbīs moriētē ruri eo ipso loco sepeliri se ius-
tissē ferūt: monumētū q̄ illuc ædificari: ne funus sibi in i-
grata partia fieret. utr memorabilis bellīcī tamē q̄ pa-
cis artibus memorabilior linternī iquit monumētū ui-
dimus monumētū q̄ statua superimposta fuit quā tēpe-
state disiectā nup vidimus ipsi. Atros lacus: ifernos.

Tū iuuenis: respōder Scipio: catus hæc ē magna laus
q̄ sine auditō nō cessauit utr magnus p̄ partia pugnār
catus ingratitudinē iā cognouerat & ait: modo ego ua-
ce culpa patiat libēter & erecto animo quicq̄ duri sun-
miner. Obnitemur: pattemur omnia dura: & resistā
obus difficultatib⁹. Causa uitæ. i. quoniā uoluisti diu-
uiuere nō tibi sed ut prodeßes mortalibus: & sic aiu-
sibyllæ emeret. Inane: uacuū. describit iferos: huc in-
q̄ descēdit oē q̄ cōstat ex q̄tuor elemētis: sed tria po-
nt terrā: aquā: & aere: sed cū dicit igneus aer itellgit
utruq̄ elemētū: ignis. s. siue ætheris & aeris: q̄ est inter
ignē & aquā. & aer spissior sit aq. aq spissior sit terra. &
ecōrra: rarefacta terra sit aq. & aq aer. & aer rarefactus
ignis. spissior aer: iō ait aristotelles prio physicorū: Aliq
ex raritate & dēsitate oia p̄teat. i. p̄teat dicāt. Mū
di fgn's genitallī. i. a p̄tia origie mortaliū. Iners: fuct
lis: & sine aliq uoluptate. Receptat: recipit. describit
decē portas iferotū: q̄tū p̄tia recipit i bello cæsos: ac p̄
hoc fortes & magnos quos alii p̄ponit: quoniā fortitu-
do p̄prie ut placet Aristotelē uersat circa mortē: q̄ est i
bello. Qui leges: quoniā sunt fūdamēta rerūp. & ad
bene beateq̄ uiuēdū: & iō tales hoies cōmodis huma-
nis cōsulētes i secūdo loco ponēt: le Cice: i officiis cō-
silia urbana: & leges gloria bellicā p̄ponit. Illesa ue-
nō fraudū: quoniā agricolæ nō sūt fraudulēti. Vitæ
coledæ: ornādæ. quoniā artes fuerū iuētæ: ut adiuua-
rēt naturā & artiū discipliarūq̄ iuētores de humāo ge-
nef̄ benemeriti sūt: & ipi ēt poeta: q̄ & delectat & p-
sūt. Exercet mortē ianē: uexat tormētis ipsas ubras.
Liuetes: nigros. Virgīnib⁹ passis tædas ueras ad su-
nera. i. illis virgīnib⁹ q̄ passe m̄rimoniū & tædas ioga-
les i ipso p̄tu pierē. sic. n. tædae uertūt ad funus. In li-
mē lucis: i ipso p̄tio ortu: & p̄ticipio ul̄tæ. Tū seducta
loco: nūc describit cāpos elyisos: quos a tenebris ifernis
secretos ait. Laxata nocte: dissoluit tenebris: & i sula
luce. Nec stygio i regno. cāpos elyisos dicit nō esse a-
pud iferos: nec sub axe cceli: sed extra anni solisq̄ vias.
ut poetice loqr: ad oceanū: ubi erāt fortūæ i sulae. de eā
pis elyisos sic cecinīt Home. in. sūt. odīs. Elysiū in cāpū
terrātūq̄ ultima tandē. Dū te trāsmittent: stat flauus
ubi rhadamanthus: Existitq̄ uiris ubi uita facillima du-
rans. Non hyemis uts multa n̄ues: non ingravit im-
ber. Stridela sed semper zephitorum flamina mittit.

Gaudia pœnoꝝ: & missū lētabere bello:
Omen hiberiacis uicta carthagine terris.
Maius ad iperū post hæc capiere: nec ante
Iuppiter absistet cura: q̄ cuncta sugarit
In libyā bella: & uincendum duxerit ipse
Sidoñiū tibi rectore: pudet urbīs iniquæ:
Q d̄ tu post dec⁹ hoc p̄tiaq̄ domoq̄ carebis
Sic uates gressumq̄ lacus uertebat ad atros.
Tū iuuenis quæcūq̄ datur sors durior æui
Obnitemur ait: culpa modo pectora cesset.
Sed te oro: quando uitæ tibi causa labores
Humanos iuuisse fuit: liste inlyta uirgo
Paulisper gressum: & nobis: manesq̄ silentū
Enumera: Stygiæq̄ apī formidinī aulam.
Annuit illa qdē: sed nō optāda fcludis (bras
Regna ait: hic tenebras agitāt: uolitātq̄ p̄ ū
Innumerī quodā populi. domus oībus una
In medio uastum late se tendit inane.
Huc qcqd terræ: qcqd freta: & igneus æther
Nutriuit primo mundi genitalis ab æuo:
Mors cōmunis agit: descēdūt cūcta: capitq̄
Cāpus iners q̄tū interiūt: restatq̄ futurum
Cīngūt regna decē portæ: q̄ꝝ una receptat
Belligeros dura gradūi sorte creatos.
Altera qui leges posuere atque inlyta iūra
Gētibus & primas fudarūt mœnibus urbes.
Tertia ruricolas ceteris iustissima turba:
Quæ uenit ad manes: & fraudū illesa uenéo.
Exīn qui lētas artes: uitæque: colendæ
Inuenere uiam: nec dedignanda parenti
Carmīna fuderunt phœbo: sua limia seruat.
Proxima quos uenti: saeuæq̄ hausere, pcellæ
Naufragia porta rapit: sic illam nomie dicūt.
Finitia huic noxa grauido: & peccasse fatēti
Vasta patet populo. pœnas rhadamātus i ipo
Expedit introītu: morteq̄ exercet inanem.
Septima scemineis referatur porta cateruis:
Liuentes ubi casta souet proserpina lucos.
Infantū hinc gregibus: ueras ad fūera tædas
Passim virgīnibus: turbæq̄ in limine lucis
Et iter extinctæ: & uagitu ianua nota:
Tum seducta loco: & laxata lucida nocte
Clastra nitent: quæ secreti per limitis ūbrā
Elyisos ducunt campos. hic turba piorum.
Nec stygio i regno cceli: nec post sub axe.
Verum ultra oceanum sacro certamina fōti

Tertius decimus

Lætheos potat latices obliuia mentis.
 Extrema hic auro fulgens iam lucis honorē
 Sentit: & admoto splendet ceu sydere lunæ.
 Hac animæ cælum repetunt: ac mille pactis
 Oblitæ ditem redeunt in corpora lustris.
 Has passim nigrū pandens non lurida rictū
 Itque reditque uias: & portis omnibus erat.
 Tū iacet in spaciū sine corpore pigra uorago:
 Limosique lacus late exundantibus urit
 Rīpas sœu⁹ aq⁹ phlegetō: & turbine anhelo
 Flammārum resonas laxosa incēdia torquet.
 Parte alia torrens cocytos sanguinis atrī
 Vorticibus furit. & spūmanti gurgite fertur.
 At magnis semper diuīs: regique deorum
 Iurari dignata palus, pīcis horrīda riuo
 Fumiferū uoluit styx inter sulphura limū
 Tristior his acheron sanie: crastoque uenēo
 Aestuat: & gelidā eruſtās cū murmuſ harenā
 Descendit nigra lentoſ per stagna palude.
 Hanc optat laniem non uno cerberus ore.
 Hæc & tessiphōes sunt pocula: & atra megra
 Hic sitit: ac nullo rabies extinguitur haustu.
 Ultimus erūpit lachrymarū fontibus amnis
 Ante aulā: atque aditus: & inexorabile limē
 Quarta cohors oī stabulante p̄ auia mōstro
 Excubat: & māes petmīxto murmure terret
 Luct⁹ edax: maciesq⁹ malis cōes addita mor.
 Et meror pastus fletu: & sine sanguine pallor⁹
 Curæq⁹: ilidiaeq⁹: atq⁹ hic queribūda senect⁹.
 Hinc angens utraq⁹ manu sua guttura liuor.
 Et deformē malū, ac sceleri procluīs egestas.
 Errorque īfido gressu: & discordia gaudens
 Permisere fretum cœlo: sed & hostia dītis
 Centenīs suetus briareus recludere palmis:
 Et sphynx uirgineos rictus infecta cruore.
 Scyllaq⁹ centauriq⁹ truces: umbræq⁹ gygatū.
 Cerberus hic ruptis peragratis cū tartara uiclis
 Non ipsa allecto: nec fœta furore megera
 Audet adire serum: dū fractis mille catenis
 Viperea latrans cīrcunligat illa cauda.
 Dextrā uasta comas: nemorosaq⁹ brachia ſu.
 Taxus cocytī rigua frondosior unda. dit
 Hic diræ uolucres: pastusque cadauere uult:
 Et multus bubo ac sparsis stryx sanguine pénis
 Harpygiæq⁹ touent nidos: atq⁹ oibus harent
 Condensæ foliis: ſæuit stridoribus ardor.

Ingens oceanus lenitina grata uirorum. Aeris enim ī
 q̄ Stra. salubritas & suavis zephyri spiritus eius regio
 nis peculiariſ ē: quæ i occasū uergeris nūq̄ tempore ca
 ret: nominatimq̄ insulas quasdā celebrant forrunatas
 quas in præsentia mōstratas nouimus nō longe admo
 dum a mauritaniae promōtoris diſunctas: quæ gradī
 bus oppoſita ſunt. Nec ſub axe coeli: poetice loquitur:
 nihil enī poteſt ēē et ultra oceanū: qd̄ nō ſit ſub axe co
 li qd̄ oīa ambīt. ſic locutus ē Vir. iacet extra sydera tel
 lus: extra āni ſolisq⁹ uias. Lætheos latices: aquā indu
 centem oblituonē ait Vir. Animas redituras ad cor
 pora potare aquā lætheā: ut oblitæ malorū uelint iterū
 redire ad noua corpora. Certamina: appoſitio eſt: tur
 ba priorum certamina fonti ſacro potat latices. nā certa
 tim bibunt. Hac: per hanc uiam. & decimam portam
 Oblite ditem: plutonem. & iferos. Mille lustris: mille
 annis. nam ſol ſingulis ānis lustrat ſuum curſum. Imita
 tio: eſt Vir. caneuſis in ſexto. Has omnis ubi mille rotā
 uoluere per ānos Lætheum ad fluuium deus euocat ag
 mine magno. affectate loquitur poeta: ſue lustrum in
 telligit ſparium quinque annorum. Lurida: turpis ab
 effectu: quoniam mors facit corpora lurida & putrida.
 Omnis portis: quoniam omnes moriūtur qui ī mū
 do ſunt hac lege natū. Pigra: limosa & coenosa. Sine
 corpore: aliqua effigie corporis: hoc dicit propter mor
 tem. phlegetō fluuius habet aquas ignitas. Palus: styx
 per quam non liebat peierate diis: qui turbabant per sty
 giam paludem. Acheron ſignificat follicitudinem ma
 gna: ideo ipsum appellat tristem. Non uno ore: tripli
 ci: tenuit tria cerberus ora inquit Vir. cerberus ſigni
 cat canem: qui uorat omnia minutatim incifa. & eſt ipa
 terra. Tisiphone. allecto. & megera: ſit furiæ. Luctus
 edax: deſcribit omnia quæ ſunt ad limina inferorum.
 Edax: conficiens lugentē. luctus eſt ægritudo ex eius:
 qui carus fuerit interitu acerbo. Comes addita: nam
 macies comitatur morbos: & omnia hæc quæ dicit na
 turallia ſunt: & præcedunt mortem. Pastus fletu: quo
 niam moſti plorant. nam moeror ē ægritudo ſebilis.
 Queribunda: quoniam ſenio conſecti queruli ſunt: cū
 etiam ipsa ſenectus morbus ſit: ut iquit Teren. Liuor
 inuidia. quæ ē dolor ſuceptus exaltenis bonis. Angēs
 comprimens. angor enim ē ægritudo premens. De
 forme: ab effectu: quia facit homines deformes. Scle
 ri procluīs: quoniam inopia interdum ad ſcelera paupe
 res impellit. Briareus: fuit Titani & terræ filius numi
 num contemptor: habens centum manus. Virgiliius ait
 Et centum geminus briareus. Horatius: Nec reſurgat
 centimanus gigas. Sphynx: monſtrum habēs os uir
 gineum prope Thebas olim propoſebat enigma: quod
 Oedipus ſoluit. Scylla fuit filia Phorcī uerfa in monſtrū
 marinum. Ferum: ipsum cerberum. ſic Virgiliius ſub
 ſtantue. In latus inque ſeri curuam compagibus aluum
 Taxus: eſt arbor funebris & dita. Diræ uolucres:
 mali omnis: ut bubo. & cæteræ aues diræ. Stryx. auis
 eſt quam Oui. in fastis dicit noctu ſugere ſanguinem ī
 fantium. harpyæ treſ ſuerūt Aello: occipete: & celēo.
 tenebrunt ſtrophadas insulas.

Coniunx: Pluto maritus Proserpinæ quæ dicitur ad differentiam iuno inferna. Suggestu:pulpito si ue toro:ut decet regem. Quam uellēt:insultat re gibus:quos dicit optare apud inferos nunquam habuisse regna cum tot tormenta patiarur:& ipsæ umbræ regibus insultant:quæ in vita passæ sunt ab ipsis intulitiam. Manes:ipsæ umbræ. Ad superos:sub hoc celo diu uiuerent sub regibus. Religatus rupe:hic est prometheus:qui fuit ligatus caucaso. Ast alius,hic est sisyphus:qui saxum aduerso monte uoluit. Maternos uultus:pomponiam matrem Furto:occulto concubitu. Furta dicuntur adulteria,unde luuenalis. Me nemo ministro fur erit,& dulcia furta canunt poetae. Nāque ubi cognouit: fictio poetæ in laudem. Scipiois. Patrem. iouē. erat enim filia iouis uenus. Flamma:amoris scilicet:nisi hæc inquit prouisa fuissent a uenere iam uirgines punice in aris romanis sacrificarent: idest iam carthaginenses romano imperio potiti essent. Omnes.uerba Scipionis ad umbram maternam a-pud Homerum in odisea:mater Vlyxis prior alloquitur filiom his uerbis: Filimi quomodo tenebras subisti cum tu sis uetus:difficile est enim hæc inspicere a uiuentibus. Instar magni numinis:quā ueneror: ut magnū numen optarem inquit mori mater:ut te uidere licuisset. Veli etiam morte hic uenire. Pietas laudatur Scipionis erga matrem. Quæ sors nostra fuit:quæ fortuna:ut prima dies qua natus sum eriperet te mihi. nam in partu perit pomponia:& cæsa matre homines auspicarius nascunt: autore Plinio. Aethero pondere: diuina prole.i. te qui eras filius Iouis. Cyllenia proles mercurius qui deducebat animas ad loca inferorum. Genitrix alcidæ Alcmena mater Herculis: Læda:mater castoris & pollucis regina Iaconum. Sola dicaperé aperit pomponia:quomodo ex iouerso in anguem conceperit Scipionem:sic olympias conceptus alexandrum magnum.

Has inter formas coniunx iunonis auernæ Suggestu residens cognoscit crima regum. Stant uincti. seroque piget sub iudice culpæ. Circumerrant furiæ: pœnarumq; omnis imago: Quā uellent nunquā sceptris fulsisse superbis. Insultant duro imperio: non digna nec æqua Ad superos passi manes: quæque ante profari Non licitum uiuis: tandem permitta querunt. Tunc alius saeuis religatur rupe cathenis. Ast alius subigit saxum: perque ardua montis. Vipereo domat hunc æternō megera flagello. Talia lætiferis restant patienda tyrannis. Sed te maternos tempus cognoscere uultus: Cuius primo uenit nō tardis passibus umbra: Astabat secunda iouis pomponia furto. Nanque ubi cognouit latio surgentia bella Pœnorum uenus insidias ante ire laborans Iunonis fusa sensim per pectora patrem Implicit flamma: quæ improuisa fuissent: Sydonia iliaca nunc uirgo accenderet aras. Ergo ubi gustatus cruor: ammouitque sybilla Et dedit alternos ambobus noscere uultus: Sic iuuenis prior: o magni mihi numinis instar Cara parens: quam te ut nobis uidisse liceret Oprassem stygias: uel lætho intrare tenebras: Quæ sors nostra fuit: cui te cū prima subiret: Eriput sine honore dies: & funere carpsit: Excipit his mater: nullos o nate labores Mors habuit nostra: aethereo dum pôdere partu Exoluor: miti dextra cyllenia proles Imperio iouis elysias deduxit ad oras. Attribuitq; pares sedes: ubi magna moratur Alcidæ genitrix: ubi sacro munere læda. Verum age nate tuos ortus: ne bella pauescas Villa: nec in cælum dubites: te tollere factis: Quādo aperire datur nobis: nūc deniq; disce. Sola die caperem media cum forte petitos Ad requie somnos: subitus mihi membra ligauit Amplexus: non ille meo ueniente marito Asuetus: facilisque mihi: tum luce corusca Implebat quanquā languertia lumina sonus: Vidi crede iouem: nec me mutata sefellit Forma dei: qd' squalentem conuersus in angue Ingenti traxit curuata uolumina gyro. Sed mihi post partum non ultra ducere uitam Concessū: heu q̄tum gemui: quod spiritus ate

Hæc tibi q̄ noscenda darem dicesſit in auras.
 His alacer colla amplexu materna petebat.
 Vmbraq̄ ter frustra per inane petita ſefellit.
 Succedut simulacra uitrum cōcordia patris:
 Vnanimiq̄ ſimul patrui:ruit ipſe per umbrā
 Oscula uana petens iuuēis:fumoq̄ uolucrī.
 Et nebulis ſimiles animas apprēdere certatī.
 Quis te care pater:quo ſtabant itala regna:
 Exosus latio deus abſtulit:hei mihi nam cur
 Villa fuere adeo:quibus a te ſæuus abessem
 Momenta:oppoſito mutasse pectorē mortē.
 Quātos funeribus noſtris gens itala paſſim
 Dat gemitus:tumulus uobis censēte ſenatu
 Mauortis geminus ſurgit per gramine capo.
 Nec paſſi plura in medio fermone loquētiſ.
 Sic adeo incipiūt:prior hæc genitoris imago
 Iſpa qdē uitus ſibimet pulcherima merces.
 Dulce tamē uenit ad manes:cū gloria uitæ
 Durat apud ſuperos:nec edūt obliuia laudē.
 Verum age fare decus noſtrū te q̄ta fatiget
 Nilītia:he⁹ quotiēs itrat mea pectora terror:
 Cum repeto q̄ ſæuus eas:ubí magna pericla
 Centingunt tibi:per noſtri fortissime læti
 Obtestor cauſas martis moderare furorū.
 Sat tibi ſūt docimēta dom⁹ octaua terebat.
 Arentem culmis mēſsem crepitatibus æſtas:
 Ex quo cuncta mihi calcata:meoque ſubibat
 Germano deuexa iugum tarthesia tellus.
 Nos misera muros & tecta renata ſaguntho:
 Nos dedimus betin nulla potare ſub hoste.
 Nobis indomitus cōuertit:terque quaterq;
 Germanus terga ānibalis:proh barbara nūq;
 Impolluta fides:peterem cum uictor adesū
 Cladib⁹ asdrubalē:ſubitoq; uenale cohortes
 Hispanæ uulgus:libyco quas fecerat auro
 Asdrubal:abrupto liquerunt agmine signa.
 Tunc hostis ſocio defertos milite multum
 Dītor ipſe uitris ſpīſſo circundedit orbe:
 Non ſegniſ nobis:nec inultis nate peracta
 Illa ſupræma dies:& aude nidiſſimus æuum.
 Excipit inde ſuos frater coniungere cauſus.
 Excelsæ turris post ultima rebus in arctis
 Subſidium optaram:ſupremamq; bella ciebā.
 Fumantes tædas:ac lata incendia paſſim
 Et mille iniecere faces:nil nomine læthi
 De ſupis queror:haud puo data mēbra ſepul

C̄hro

Disceſſit in auras:ante iquā mortua ſum:q̄ poterim
 tibi aperire te iouis filiū. Ter fruſtra:ſic Vit. Ter fruſtra
 compreſſa manus effugit imago:& Vlyxes apud
 Homerū de matre iqt: Sed ego cupidus uolui umbrā
 mortuæ matris capeſ ter cōatus erā.anīus hortabaſ
 ter ex manib; ſimilis ūbræ euolaſt. Simulacra:ū
 bræ.P.& Gn.Scipionū. Virtū:uitotū. Cāpo ma
 uortis:cāpo martio:tal; ſepulchro ornabatū hi:qui p
 pria ſine magistratu:aut i magistratu mortui eēnt qm
 admodū hiſ ſcipionibus acciderat. Iſpa quidē uitus:
 verba Scipiois ad filiū.& loquiſ maximē ex ſentētia
 Stoicorū:qui dicebat uitutē ſeipſa contētam eſſe & cō
 temnere cauſus humanos:culpacq; oī uacantē præter ſe
 ipſa nihil ad ſe ptinere. Virtus eſt ſibi merces pulcher
 rimā:quontā experēda ē ppter ſe.& Iſpū honestū etiā
 ſi a nullo laudet:ramē natura ſua laudabile ē. Hōestū
 inq; Seneca ob nullā altā cauſam:q̄ quia honestū ſit co
 lit:& alibi dicit:Recte facti feciſſe merces ē. Dulce
 tamē:q̄ uenit Scipio uitus ſit con̄ēra ſe iſpa:& nō
 pendeat a laude populati:ramē dulce ē cū remanet a
 pud ſuſpos gloria:& gratia defunctū:& nec memo
 ria illoꝝ uenit i obliuionē. Per cauſas noſtri loethi. i.
 oro te p omne id qd ſuit cauſa nīæ mortis.i. per ardo
 rem bellī.& cupiditatē moriēdi p pattia:& pditiones:
 q̄ nos i cladē traxerūt:ergo inq; moderate ſuſori bellī
 cor:ne & tu idē patiarts. Furorū martis:noli nīmīū in
 indulgere bellico furorū ne cadas ut nos. Adhibe inq;
 modū ſlits ſneundis: Tartessia tellus.hiſpania a Tar
 tesso oppido.de quo dictū ē. & nos et iqt fecimus ne
 ſagūthini eſſer amplius ſub hoste. Miferæ:pp icēdīū
 quod ab Hānibale perpeſſa ē. Germanus:Asdrubal.
 Peterē cū uictor. P.& Gn.Scipiois ex hybernis pro
 feſti copias cōiunxit: cōſiliūq; iniere:ut Asdrubalē
 tendentē i italiā retinerēt. Tres hostiū exercitus erat:
 & iperatores Asdrubal ḡſgontis filius. Mago. & as
 drubal frater Hānibalis:Gneus cū quaſſa parte uete
 ris exercitus celiberis adiūctis cū Asdrubalē bellū ge
 rebat. P. Scipio aduersus Magonē:& alterū Asdruba
 lē, asdrubal cū exiguū exercitu in caſtris romanorū uſ
 diſſet. & ſpem omnem in celiberorum auxiliis eē: pe
 ritus omnis barbaricæ pſidiæ facili ſiguæ cōmercio:
 cū urraque caſtra plena hiſpanorum eēnt:per occulta
 colloquia paciſſetur magna mercede cum celiberorū
 principibus:ut copias ab exercitu romano abducerēt
 ſignis repente ſublatis celiberi abeunt: nil aliud respō
 dentes romāis quārentibus cauſam diſceſſus q̄ deme
 ſtico ſe auocati bello. P. Scipio partē ſepte concurtieba
 tur.nam aderat Masinissa amicus carthaginēſium : &
 tunc nouus hostis: qui caſtra romana obequitabat. tan
 dem cum uentum eſſet ad pugnam: ſcipionis ſuos hor
 tantis & offerentis ſe ubi plurimus labor eēt latus dex
 trum lancea traſiicitur. Gneus poſtea cecidit in quadā
 turri obſeſſus ut in principio dictum eſt. Cohortes
 hiſpanæ:celiberi milites. Venale uulgus:nam pre
 ciū & metcedem accepertunt pro diſceſſu. Excipit
 ſubſecutus eſt Gneus ſcipio: qui fuerat obſeſſus in tur
 ri. Post ultima:iam acie noſtra uersa in fugam. Nil
 nomine læthi: non queror de tali genere moriſi: quod
 forte uideor ignauum: quoniam ſui crematus in ipſa
 turri armatus.

Sed me luctus habet: laus est Gnei a pletate pa-
 triæ. Affusis: sparsis post nostram cædem p om
 nem hispaniam. Martius: post mortem Scipionū
 cum deletus exercitus: amissæque hispanæ uiderē
 tur: ut unus has restituit, erat in exercitu. L. Mar-
 tius Septimii filius eques romanus impiger iuuēis
 Gnei per tot annos disciplina edoctus: qui iunctus
 cum. T. Fonteio, P. Scipionis legato rem romanā
 usque ad Scipiōis aduentum tutatus est. Ferebat
 dicebat. Ductores, Asdrubalem & Magonem su-
 os esse a Martio: & fama etiam ferebat Martium
 sumpsiſſe piaculum ueſtræ cædīs. Ex acta ſūpta.
 Lux italum: uerba Pauli ad Scipionē. Oenotria:
 romana. Flaminius cecidit ad Transīmenum. Grac-
 chus in Lucania. Seruilius in pugna cannēſi. Pri-
 scos manes: umbras priſcorum. Brutus priuimus cō-
 ful ſecuti filios percūti inſlit: cum de r educendis tar-
 quiniis agerent cum aquilius: & uitellis. Filii Bruti
 erant: Titus & tyberius. Seua. crudeli in necem si
 liorū. Camillium: qui recuperauit tomam captā
 a Gallis: uñ laude æquabat ſuperos. Curium: Ma-
 nius cutius de Pyrrho & Samnitibus triumphauit:
 cui ad focum ſedenti cum magnum aurū pondus at-
 tulissent Samnites repudiati ab eo ſunt, non enī au-
 rum habete ſibi uideri preclarum dixit: ſed habenti
 bus aurum imperare: iō dicit poeta Curium nunq̄
 fuſſe amicum auro. Orbus uifus: cæcus. Appius.
 Claudibus cæcus pacem inire cum pyrrho grauiſſi
 ma oratione diſſualit, ad Appiū Claudiū ſenectūre
 inquit Cice. Accedit etiam ut eſſet cæcus: ramen is
 cum ſententia ſenatus inclinaret ad pacē: & ſeſdus
 faciundum cum Pyrrho non dubitauit dicere: Q uo
 uobis mentes rectæ quæ ſtate ſolebāt. Ante hac
 dementi ſeſe flexere ruina: quibus uerbiſ persuasit
 non eſſe ineūdam pacem cum Pyrrho. Tulit ille:
 Horatius coclēs: de quo ſupra. Regem: Pofenā:
 qui romam obſedit poſit in ianiculo caſtris: ut re-
 duceret tarquinios. Pone poſt ſe reſciffo ponte ſub
 litio. tandem deſiliit in aquam: & ad ſuos enauit.
 Redeuntia regna. tarquinios cupientes redire
 in regnum. Luctatius: uicit penos nauali pugna a
 pud egates. & triumphauit: de ſeſdere tūc iſtocum
 Amilcare dictum eſt.

Noſtra cremauerunt i morte hærētibus armis.
 Sed me luctus habet: geminæ ne clade ruinæ
 Cesserit affuſis oppreſſa hiſpania pœniſ.
 Contra quæ iuuēis turbato fletibus ore.
 Dī quæſo ut merita ē dignas pro talibus uſis
 Carthago expendat pœnas: ſed continent acres
 Pyrenes populos: qui uestro marte probatus
 Excepit ſeffos: & notis martius armis
 Successit bello: ſuſos quoque fama ferebat
 Vītores acie: atque exacta piacula cædīs.
 Hīs lēti rediere duces loca amēna piorum:
 Prosequiturq; oculis puer adueneratus eūtes:
 Iamque aderat multa uix agnoscendus i ūbra
 Paulus: & epoto ſuſdebat ſanguine uerba.
 Lux italum: cuius ſpectauit martia facta
 Multum uno maiora uiro: deſcēdere nunc te:
 Atque habitāda ſemel ſubigit q; uifere regna:
 Quem contra tales effundit ſc̄pio uoces.
 Armipotens duxtor: q; ſunt tua ſata per urbem
 Lamentata diu. q; pene ruuentia tecum
 Traxisti ad Stygias œnotria tecta tenebras.
 Tum tibi defuncto tumulum sydonius hostis
 Conſtituit: laudemque tuo quæſiuit honore.
 Dūque audit lachrymās hostilia ſuera paulus
 Ante oculos iā flaminius: iā gracchus: & ægro
 Absumptus cannis ſtabat ſeruilius ore.
 Appellare uiros erat ardor: & addere uerba:
 Sed raptabat amor priſcos cognoscere manes.
 Nunc meritum ſæua brutum immortale ſecuri
 Nomen: nūc ſuperis æquātem laude camillū.
 Nunc auro curium: nonnunq; cernit amicū:
 Ora ſybilla docet ueniētum: & nomina pādit.
 Hic fraudes pacis: pyrrheumque a līmie portæ
 Deiecit uifus orbus: tulit ille ruuentem
 Tybridis in rīpas regem. ſolusque reuulſo
 Pone ferōx ponte excludit redeuntia regna.
 Sí tibi dulce uiirum: primo qui ſeſdera bello
 Phœnicum pepigit uidiſſle: hīc medius ille
 Aequoreis uictor cum claſſe luctatius armis.
 Sí ſtudium: & ſæua cognoscere amilcaris ūbrā:
 Illa eſt cerne procul. cui frōs nec morte remiſſa
 Irarum ſeruat rabiem: ſi iungere cordi eſt
 Colloquium: ſine gulfato det ſanguine uocē.
 Atq; ubi permifſum: & ſitiens ſe ipleuit imago.
 Sí prior increpitat: non miti ſcipio uultu:
 Talia ne o fraudum genitor ſūt ſeſdera uobis?

Aut hæc sicania pepigisti captus in ora?
 Bella tuus toto natus contra omnia pacta
 Exercet latio:& per ruptis mollibus alpes
 Eluctatus adest. feruet gens itala marte
 Barbarico:& refluunt obstructi stragib⁹ amnes.
 Post quæ poenus ait: decimū mō cœperat annū
 Exceluisse puer nostro cum bella latinis
 Concepit iussu; licitum nec fallere diuos
 Iuratos patri: quod si laurentia uastat
 Nūc igni regna & phrygias res uertere téptat.
 Opietas:o sancta fides:o uera propago:
 Atq; utinā amissum reparat decus. inde citato
 Cellus abit gressu: maiorque recessit imago.
 Exī designat uates: qui iura sub armis
 Poscenti dederint populo: primique petitas
 Miscuerint italis pyreο littorre leges.
 Latatur: spectatque uirum insatiabilis ora
 Scipio:& appellet cunctos: ni magna sacerdos
 Ammoneat turbæ innumeræ: quot milia toto
 Credis in orbe puer lustras cum singula uisu
 Descēdisse herebo: nullo non tempore abūdās
 Vmbrarū huc agitut torrés: uectatque capaci
 Agmīa mole charon:& sufficit iproba puppis.
 Post hæc ostēdens iuueni sic uirgo profatur.
 Hic ille est tellure uagus: qui uictor in omni
 Curru signa tulit: cui peruia bactra dachæque
 Qui gangem bībit & pelleo ponte nyphaten
 Adstrinxit: cui stant sacro sua mœnia nilo.
 Incipit æneades, libyci certissima proles
 Ammonis quanto exuperat tua gloria cunctos
 Indubitate duces? similique cupidine rerum
 Pectora nostra calent quæ te uia scire superbū
 Ad decus & summas laudum perduxerit artes:
 Ille sub hæc. turpis lentī sollertia matris.
 Audendo bella expediās: pigra extulit astris
 Haud unq; lese uirtus: tu magna gerendi
 Præcipita tempus: mors atra impendet agenti.
 Hæc effatus abit: cresci mox aduolat umbra.
 Atque hic elysio tendentem límitē cernens
 Effigiem iuuenis castæ cui uitta ligabat
 Purpurea effusos per colla nitentia crines:
 Dic ait hic qui nam uirgo: nam luce resulget
 Præcipua frons sacra uiro: multæque sequuntur
 Mirantes animæ:& latro clamore frequentant:
 Qui uultus quem si stigia non esset in umbra
 Dixisse facile esse deum: non falleris inquit

Eluctatus: conatus transcendere. Amnes: Ticius
 Trebia aufidus. Decimum modo: uerba Amilcaris.
 Maior q̄ uenerat: audio bello quo Hannibal
 romanosurgebat. Qui iura sub armis: de decem
 uitis loquitur. Romā. P. posthumum album. M.
 Manlium. P. Sulpitium camerinum legatos athe-
 nas miserunt: ut inclitas leges describerent. & alia-
 rum græciae ciuitatum instituta mores: iuraque no-
 scerent: quibus Romā reuersis decemviri creati fue-
 ront: Appius. Claudio. T. Genutius. P. Sextius.
 L. Veturius. C. Iulius. A. Mālius. P. Sulpitius. P.
 Curiatius. T. Romuleus. Sp. Posthumius. Pyreο
 littote: atheniensi: est enim pyteus portus athenarū.
 Jura sub armis: quoniam decemviri gubernabant
 rem publicam. & habebant habenas rerum. & ideo
 dicit ipsos sub armis dedisse iura populo. Chaton:
 portitor ad stygem paludem. Improbis: insatabi-
 lis. Hic est ille. Alexander magnus scilicet. Bactra
 magna ciuitas: quæ nomen dedit Bactrianæ regio-
 ni supra perfidem. Dachæque, dachæ sunt popu-
 li orientis supra bactrinos qui se alexandro dederūt
 cælo eorum duce Spitamene ut scribit Curtius li.
 vii. ab uxore perempto capiteque eius alexandro ob-
 lato. ganges est fluuius indiae. Niphatem: fluuiū
 armentæ. Pelleo: constructo ab alexandro pelleo
 ad ipsum niphatem. Sua mœnia: alexandria egyptia, aha erat ad radices caucasi. Sacro: omnia flu-
 mina magna appellatur sacra poetis. Aeneades.
 Scipio. Lybici certissima proles: urba scipionis ad
 alexandrum qui habitus est filius louis hammonis.
 Turpis. respondet alexander. Lent: pigri. Tur-
 pis: infanis quoniam decet imperatore esse diligen-
 tem & solleritem ne circunueniat: sed armis & co-
 silio hostibus præualeat. pigra uirtus inquit nūq; coe-
 lum petitur: sed ardens & sollers. Præcipita tempus:
 accelara. q.d. propera ad gloriam sine aliqua cunta-
 tione priusq; mors impedit quæ lege naturæ sin-
 gulis horatū momenti impendet. Creslus: rex ly-
 dotum ditissimus fuit sed apud iferos æquatus erat
 pauperibus. Vitta purpurea: quoniam uates erat
 phœbi sacerdotes: uñ papilius in achille: Nec mea
 nunc primis albescunt tempora uittis. describit um-
 bra Homeri. Sacra: dicata phœbo & diuina.
u 11

Comes triuiae: sybilla comes proserpinæ: Non parum numen: spiritus ille diuīus & furor poeticus: Hæc cuncta loca inferorum quæ cecinīt Homer. i xi. odyssæ. Vestrā trotam: a qua romani ducunt originem. Fœlix eacide: hæc eadem fuerant uerba alexandri magni cum uenisset ad sepulchrum a chillis in sigeo promontorio: dixit enim, o fortuna te adolescens qui gestorum tuorum præconem hominem habuisti. Eacide: achille. Aiakis: thelamoni: scilicet qui fuit heros fortissimus & secundus ab achille. Atridas: agamemnōa & menelaū. Itha cum: ulixem. Corde: sapientia & prudētia. Peleia facta: gesta achillis filii pelei. Alternam lucem: quoniam alternis mensibus usunt. Victuram: paulo post. Lauinia: uxor æneæ filia latini regis ab origi- num. Lux: dies superueniens: he illa fuit uxor romuli & nurus martis. Gens uicina: sabini cæteri que finitimi spernebant affinitates romanorū quos tunc latrones appellabant. Hirutus procos: horridos & pastorales. Reuocauit ab armis: nam procedens in medium aciem cum aliis mulieribus prælium diremit. Plutarchus ait: cum utrinque actes constissent sabinæ multere cum gemitu & ululatu habent in ulnis infantulos inter media tela prouolant clamantes ut sanguini parcerent quo spe etiaco fœdus iustum fuit. Catmentis: aliter dicitur nicostrate mater fuit euandri fatidica & a carmine appella- ta est: ideo præsaga idest uaticinatrix. Tanquil: fuit uxor tarquinii priscæ & ipsa uates. Ventura re- gna: nam cum lucum o maritus comitante uxore ro- mam migraret ex tarquinis urbe heturiae & ad fa- niculum peruenisset aquila coelo lapsa pileum ex ca- pite lucumonis eripuit ac deinde depositus uxor tan- quil regnum urbis marito portendi tali augurio dixit. quod postea sequutum est: & ipse lucumo tar- quinius priscus appellatus est. In alite: aquila. Dex- tros: propitios. Lucretia uxor collatini pudicissima & per uim atque fraudem stuprata a Sexto tarqui- nio sibi mortem consciuit quam principem roma- nae pudicicie appellat Valerius. Non datur heu- tibi roma: exclamat cum dolore poeta q̄ roma non habeat mulieres talis pudicicie tempore suo. Hāc laudem: scilicet pudicicie: quoniam luxuria iam irreperat in locum pudicicie. Virginia: quā ap- pius decemvir ardens claudio libidinis ministro p tribunali ut serua natam adjudicauit: pater virginis ab algido accitus alanio cultro abrepto pectus si liae confondit pudicæque interemptor inquit Vale- rius q̄ corruptæ pater esse maluit: & sic alteræ libi- dinis filiam eripuit. Illa est: clelia est hæc de qua di- cū est. Lydia: porcenæ hetrusci.

Docta comes triuiae: meruit deus esse uidebit. Et fuit in tanto non paruum poctore numen. Carmine cōplexus terrā: mare: sydera: māes: Et cantu musas. & phœbum æquauit honore. Atque hæc cuncta priusq̄ cerneret ordie terris Prodidit: & uestram tulit usque ab sydera troiā Scipio perlustrans oculis lœtantibus umbram Si nunc fata darent ut romula facta per orbē Hic caneret uates quanto maiora futuros. Facta eadem intrarent hoc iquit teste nepotes: Felix æcide cui tali contigit ore Gentibus ostendit: creuit tua carmine uirtus. Sed quæ tanta adeo gratantum turba requirēs Herorum effigies maioresque accipit umbras. Inde uiro stupet æcide: stupet hector magno. Aiacisque gradū: uenerandaque nestoris ora Miratur geminos aspectans latus atridas Iamque ithacum corde æquantem peleia facta. Victuram hinc cernit ledei castoris umbram Alternam lucem peragebat in æthere pollux. Sed subito uultus monstrata lauinia traxit Nam uirgo admonuit tēpus cognoscere māes Fœmineos ne cunctantem lux alma uocaret Fœlix hæc inquit ueneris nurus ordine longo Troiungenas iunxit sociata prole latinis. Vis & martigenæ thalamos aspectare quirini? Hersiliam cerne: hirutus cum sperneret olim Gens uicina procos pastori rapto marito Instrauit casæ eulmique estramine fultum Pressit lœta torū: & soceros reuocauit ab armis. Aspice carmentis gressus euandria mater Hæc fuit. & uestros tetigit præsaga labores. Vis & quos tanagli uult gerat: hec quoq; castæ Augurio ualuit mentis: uenturaque dixit Regna uiro: & dextros agnouit in alite diuos. Ecce pudicicie latium decus inlyta lœti Fert fronte: atque oculos terræ lucretia fixos. Nō datur heu tibi roma: nec ē qđ male deceret Hāc laudem retinere diu. uirginia iuxta Cerne cruentato uulnus sub pectore seruat Tristia defensi ferro monumenta pudoris. Et patriam laudat miserando in uulnere dextrā Illa est quæ tybrim quæ fregit lydia bella. Nondū passa marē quales optabat habere Quōdam roma uiros contéptrix clælia sexus. Cum subito aspectu turbatus scipio poscit

Quæ pœnæ causa: & qui sint in criminè mæs.
 Tum uirgo patrios fregit quæ curribus artus:
 Et stetit adductis super ora trementia frenis.
 Tullia non ullos satis exhaustura labores
 Ardentí flegetonte natat fornacibus atris.
 Fós rapidus furit: atq; ueltas sub gurgite cautes
 Egerit: & scopolis pulsat flagrantibus ora.
 Illa autem quæ tondetur præcordia rostro
 Alitis: en quantum resonat plangentibus alis
 Armiger ad pastus rediens iouis: hostibus arcē
 Virgo immane nephias adamato prodidit auro
 Tarpeia: & pactis reseruauit claustra sabini.
 Iuxta nōne uides? nēcque enī leuiora domātur
 Delicta: illatrat ieūnis faucibus orcus.
 Armenti quondam custos immanis iberi
 Et morsu petit: & polluto euiscerat ungue.
 Nec par pœna tamen sceleri: sacraria uestæ
 Polluit exuta sibi uirginitate sacerdos.
 Sed satis hæc uidiſſe satiſ: mox deinde uidenti.
 Nunc animas tibi quæ potant obliuia paucas
 In fine enumerare paro: & remeare tenebris.
 Hic marius: nec multa dies iam restat ituro
 Etheriam in lucem: ueniet tibi origine parua
 In longum imperium consul: nec sylla morari
 Iussa potest: aut amne diu potare soporo.
 Lux uocat: & nulli diuum mutabile fatum
 Imperium hic primus rapiet: sed gloria culpæ
 Quod reddet solus: nec tāto i nomie quisquā
 Existet syllæ qui se uelit esse secundum.
 Ille hirta cui subrigitur coma fronte decorum
 Et gratum terris magnus caput: ille deum gens
 Stelligerum attollens apicem troianus iulo
 Cæsar auo: quantas moles cum sede reclusa
 Hac tādē erumpent: terraq; mariq; mouebūt
 Heu miserī quotiens toto pugnabitur orbe.
 Nec leuiora lues q; uictus criminæ uictor.
 Tū iuuenis lachrymās restare hæc ordie du
 Lamentor rebus latiis sed luce remota
 Si nulla est uenia & merito mors ipsa laborat:
 Persidiæ: pœnus quibus aut flegetotis in undis
 Exuret ductor scodus: aut quæ digna renatos
 Ales in æternum laniabit morsibus artus?
 Ne metue exclamat uates: non uita sequetur
 Inutolata uirum: partia non ossa quiescent.
 Nanq; ubi fractus opū magne certamie pugnæ
 Pertulerit uinci turpemque orare salutem,

Tullia filia Servili Tullii fult culus interempti cot
 pus carpentum egit, unde scelerata dicta est & enā
 uicus ubi id fuit sceleratus dictus. Adductis, cōtra
 eis: & sic atrocitas immo feritas tulliae describitur
 quæ contrahebat habenas equorū ut super paternum
 cadauer diutius imoraretur: in undis ergo phle
 geronis dabat huius impietatis pœnas. Furit, ser
 uet aestuat: quoniam bulit aqua. Egerit, emittit sa
 xa ignita. Pulsat, uerberat & tundit ora ipsius tul
 liae. Tarpeia, prodidit arcem sabini tempore Ro
 muli capta armillis quas illi in brachis gestabant: &
 illæ obruta hostium scutis nomen loco dedit: nam
 capitolina arx & rupes denominata est tarpeia ab
 hac uirgine, postea capitolium nomen accepit a ca
 pite humano illic effuso cum fundamenta iaceren
 tur. Custos armientis hibeti, gerion cesus ab Her
 cule de quo supra, hunc appellat orcum qui & mor
 su & unguibus lacerat incestas. Id est sacerdotes ue
 stæ quæ uirginitatem non seruarunt. Tria igitur sūt
 supplicia tarpeiae & sacerdotis incestæ. Ieiunis, ra
 bidis. Euiscerat, läiat. Polluit: uolauit deposita uir
 ginitate, incestæ quondam uiuæ defodiebantur.
 Marius, arprias fuit & septies cōsul. Origine par
 ua, obscuris natalibus & municipio arpinati. In lō
 gum: quoniam fuit septies consul. Iussa, leges fati
 rum quibus cogitur redire ad superas horas. L. Cor
 nelius sylla ubi uictor marianos oppressit dictaturā
 invaserit: & sic a rebus gestis felicē appellauit. Q uod
 reddet solus, quoniam sylla tandem deposita dicta
 turam dicens se uelle reddere rationem administra
 tæ reliquæ, poterit inquit gloriari q; ipse solus restituit
 imperium: non enim habuit secundum. Cæsar post
 ipsum uoluit esse perpetuus dictator & gladius ciui
 um illi dictaturam eripuit. In tanto nomine, dicta
 toria potestate. Magnus, Pompelus: qui ad deui
 eta aphrica magnus cognominatus est: tandem us
 cus a Cæsare in thestalia ægyptum malis aubus
 contendens ab achila & photio iussu Ptolemael ob
 truncatus est. Ille deum gens, Iulus Cæsar qui ori
 ginem habebat a Iulo ueneris nepote. Stelligerū
 apicem, hoc dicit propter cometem qui erat in fron
 te Cæsaris statuæ: apparuit autem cometes in ludis fu
 nebris. C. Cæsaris quos celebrabat Augustus in
 patris honorem. Quantas moles, bella ciuilia &
 plusquam ciuilia quæ fuerunt inter Cæsarē & Pō
 pelum. Hac sede, inferna scilicet: id est cum ibunt
 ad superos pugnabunt terra marique. Nec leui
 ora lues, quasi dicat. Pompeius uictus a te Cæsar in
 terficietur & tu interficeris. Victor, Cæsar. Tū
 iuuēs, ægre ferebat Scipio futura bella ciuilia. La
 tiis rebus, romano imperio. Remota luce, post
 mortem. Laborat, dat pœnas ut meruit. Mors
 ipsa, id est umbra mortuarum si ita est inquit ut nul
 la sceleris uenia sit apud inferos Hannibal crudelis
 ac persidus quas dabit pœnas. Renatos, renascē
 tes ut dixit de abra tarpeiae & de titlo singiç. Ne
 metue, uaticinatur sibylla Hannibalis fatum. Ma
 gnæ pugnæ, quæ sunt ad zanam cum Scipione.

Rursus bella, tētauit Hānibal suscitare bellū pollicēs auxilia macedonū ob quā rē exilio mulctatus est unica nave ut scribit æmylius p̄bus prius cretā deinde i cilicā puenit: hic i syriā pfectus hæsit āthīoco & bellū cōtra romāos molitus ē: quidā uolū statū a Scipiōe uictū cōscēdissē nauī & nauigasse ad antīocū. uerior fama tenet factū exulē. Plurarchus dicit cū satis cōster eū despatis iā rebus i asīa pfectū exilio mulctatū ad anthīocū puenisse. Cōiuge, h̄imilce. Nato, aspare. Cilicis tauri: quoniā ciliciā ē pars asiae minoris ad tauḡ mōtē & hānibal pfectus ē ad āthīocū regē syriæ quē hostē fecit po-

pulo romāo. Proh q̄to leuius, accusat Hānibalē poeta q̄ dulcedie uitæ potius seruire q̄ uoluit qđ p̄ter decoꝝ tāti i peratoris erat q̄ppe nō tāti facēr uitā debebat ut seruitū toleraret. Assyrio regi, āthīoco. Falsus cupiti. deceptus uotī: nō, n. res ei ex sua successerat & uoto, succubuit q̄p̄ pe āthīochus. & Hānibal repetitus est a romanis. Cupiti motus ausoniac. bellī illati romāis ab āthīoco Hānibalis suauis. Peter aequora, nauigauit ad prusia regē bithyniæ.

Dubio, icerto quo redat & quē portū petat. Perstantib⁹ p̄seuerāibus i reposcēdo Hānibale romāl. T. Q uitiū fla minū ad prusia regē bithyniæ miserūt cū Hānibal euadēr nō posset uenenui iā āte sp̄paratū poposcit liberemus i quiēs diuturna cura populū romanū q̄do mortē senis ex pectar̄ lōgū cēsent: nec magnā nec mēorabilē ex inermi p̄ditīq̄ flamīnius uictoriā feret; deinde prusiam execratus uenenum hausit. Furtiuo, clam p̄parato ad tales ca-sus romanorū ueniret.

PETRI Marsi iteratatio in. xiiii. uolumē Syllii Italici.

Blectite nūc uōs. Romāi cū bellū neqq̄ cō-tēnēdū i Sicilia orītē: morsq̄ tyrāni duces magis ip̄gros dedisset syracusāos q̄ cām a-ut aios mutasset. M. marcello Siciliā decer-nūt: nā post Hierōymī tyrāni cādē prio tu-multuatū i leōtintis ap̄d milites fuerat: uociferatūq̄ patē-tādū regi sanguine cōlutoratōz̄ eē. Marcellus i Siciliā pfectus syracusas tādē expugnauit. poeta i hoc p̄cipio iāgit capita reḡ q̄s narraturus ē: & describit sitū & formā Siciliæ urbesq̄ et q̄ milites ad bellū miserūt: repetitq̄ uota p̄pter difficultatē & variū martē quē romāi tūc exercuerūt ut patebit. Numia helicōis. musæ quaꝝ sedes ē helicō mōs boettiae. Vir. Pādīre nūc helicōa deæ cantusq̄ mo-uete. Ortigia pelagus. enumerat ea circa q̄ musæ de-bēt iā uersari ut possit canere. s. bellū siculū: appullū: mace-donīcū: sardōū: achaicū. hispanū: & postremo libycū orti-gya ē parua iſula ante syracusā i q̄ fōs ē arethusa. Māe-ris. officiū: quoniā descripturus ē bellū siculū & Siciliæ ur-bes & antiquitatē. Daunia regna. bellū appulū & italū qđ erat cū Hānibale post pugnā cānēsem dū hæc in Sici-lia agerentur. Domos macetū. bellū gestum cū philip-po rege macedonū: miserunt. n. romanī qui tum cū ætro-lis erāt milites ad tutandam maritimā orā cōtra philippū ut postea narrabit. hæc. n. est p̄positio reḡ narrādarum usq̄ ad calcē opis. Achaica rura. bellū achaicū & ætolū.

Regnata mapalia. bellū libycū cū Scipio in aphricā tra-iect. Tyriæ gēti. quoniā tyrii cōdiderūt carthaginē & nonnullas alias urbes in libya. mapalia: & magalia līgu-pūca dicūtur uiles domūs & pastorales. Extremū diē. i. hispaniā q̄ ē ad solē occidērē ubi Scipio ultus ē mor-tē patris & patrui. Metas. finē quoniā ultra hispanias & gades ē occeāus. Sic poscit. sic req̄rit ip̄m bellum qđ uarlis regiōibus a romāis gestū ē. Ausoniac pars magna iacet. describit siciliā q̄ italiæ quondā iūcta erat i de ui uētorū & terremotus mañ separauit: fecitq̄ iſula a qua diuisiōe oppidū regiū nomē accepit. abitus iſula ut placuit thucydidi non multo minor est nauigatiōe. viii. dierum. possidonus alt elreuitū elus. iii. milia. & . cccc. stadi. Agricella terminauit autore Pli. dc. &. xviii. milibus passuum: triquetera dicta & trinacria a forma tri-gulati quā habet cū tribus promontoritis peloro: pachino: & lilibeo: inde sicania dicta est a sicanis populis po-

Rursus bella uolet macetū istaurare sub ar-Dānātusq̄ dolī desertis cōiuge fida. mis. Et dulcī nato linquet carthaginīs arcēs.

Atq̄ una profugus lustrabit cārula puppe-Hinc cilicis tauri saxola cacumina uiset.

Proh quāto leuius mortalibus ægra subire Seruitia. atq̄ hyemes: æst⁹: fugāq̄: fretūq̄

Atque famē: q̄ posse mori: politala bella Assyrio famulus regi: falsusque cupiti

Ausōiæ motus dubio petet æqua uelo: Donec prusiacas delatus segniter oras

Altera seruitia imbellis patiatur in æuo. Et latebrā munus: regni: perstantibus idē

Aeneadis reddique sibi poscētibus hostē: Pocula furtiuo rapiet properata ueneno.

Ac tandem terras longa formidīne soluet. Hæc uates. herebiq̄ cauis se retulit ubris. Tum lātos socios iuuēis portūque reuissit

Lectite nunc uestros
heliconis numina
cantus

Ortygia pelagus si-
culique ad littoris
urbes.

Mūeris hīc uī labor
ē: mō daunia regna
• Aeneadū: mō sicāios
accēdere portus.

Aut macetū lustrā domos: & achaica rura
Aut uaga sardoo uestigia cīngere fluctu.

Vel tyriæ quondam regnata mapalia gēti.
Extremūq̄ diē & terraz̄ inuisere metas.

Sic poscit sparsis mauors agitatus in oris.
Ergo age q̄ lītuī qua dīcunt bella: seqm̄ur.

Ausōiæ pars magna iacet trinacria tellus.

Extremū diē. i. hispaniā q̄ ē ad solē occidērē ubi Scipio ultus ē mor-tē patris & patrui. Metas. finē quoniā ultra hispanias & gades ē occeāus. Sic poscit. sic req̄rit ip̄m bellum qđ uarlis regiōibus a romāis gestū ē. Ausoniac pars magna iacet. describit siciliā q̄ italiæ quondā iūcta erat i de ui uētorū & terremotus mañ separauit: fecitq̄ iſula a qua diuisiōe oppidū regiū nomē accepit. abitus iſula ut placuit thucydidi non multo minor est nauigatiōe. viii. dierum. possidonus alt elreuitū elus. iii. milia. & . cccc. stadi. Agricella terminauit autore Pli. dc. &. xviii. milibus passuum: triquetera dicta & trinacria a forma tri-gulati quā habet cū tribus promontoritis peloro: pachino: & lilibeo: inde sicania dicta est a sicanis populis po-

Ita sicilia: quodā inqt Pli. Brutio agro cohærebāt: mox iterfuso mari auulsa. Noto, uero sœuēte. Vastans, irruensibus p medū. Accepit: iha terra ubi nūc ē fretū sicutū. Propulsa, divisa & sumota neptū scētro. Semel, quoniā post illa nō potuit cōtūgi. Cæca uī turbinis, occulto ipetu. Impactū, immissū fretū qd ita liā a sicilia diuidit. Discidit, diuilit. Medio psūdo, aq̄s p mediū immissis. Trāstulit, segregauit. Rapidus ne reus, illud fretū qd diuidit, nereus ē numerū maris quē pōit p ipo freto qd hē fluxū & refluxū: & iō rapidū ne reū appellat. Diuortia, segregationē & diuisionē. Diuidos, pplos semel diuisos nō sinit cōtūgi. Seuo æstu illo freto qd æstuat fluitq & refluit. Lucre, ait. Quam fluitas circū magnis anfractibus aequor loniū glaucis a spgit uirus i undis: Italæ terræ oras a finibus eius: an gultoq freto rapidū mare diuidit undis. Fama ē, adeo inqt angustū ē fretū ut ex italia latratus canū cātusq gallog exaudiāt. Multa solo virtus, describit siciliæ do tes q̄s ēt Stra, celebrat: Lucre, ait, li. i. Rebus opima bonis multa mūta uirg ui. Virtus, fertilitas agtoq, pue tus oleage & copia uini. Bacho, uio. Strabo loquēs de mamertinis ait, cūq feracissimus uini ager ipse sit uinū ipm mamertinū nācupauit qd cōtra italica cūcta & qdē p̄tacissima æmulatiōe certat. Corripedē, equū. Vir. Arduus ide agragias ostētāt maxialōgæ Moenia magnum quodā generatō equotū, ideo ait Syllius litulū ferēdis: quoniā eq aggrigeti erāt apti bellis & clāgo ribus tubarū. Hybleo nectare, dulci melle: hybla mōs siciliæ i quo apes optie mellificāt: uñ mel hybleū dī certate cum melle eecropio, i, hymeto & attico ab hymeto mōte atticæ terræ. Accēdere, dixit pp flauū colorē ipsius mellis. Cecropias, atticas, a cecrope rege attico. Poenios fōtes: temedia afferētes, i, aq̄s calidas sanātes morbos ut fecit peō medicus. Vir. dixit, peōis reuocatus herbis, Stra, ait, calidariū aq̄tū scaturigines hēt insula multis i locis e qbus selenūtia ad hymerā salsa sūt. ege stanæ uero potabiles. Hic phœbo digna ora, hoc dicit i laudē theocrītī syracusii q̄ bucolica scriptit: quē Virgi. imitatus ē, uñ dixit. Pria syracusio dignata ē ludere uer su. Ora, eloqua uatū digna phœbo. Helicona, i, ifam poeticē. Gēs, sicula ē prōptæ liguae ac potēs bellona uali. Aequoreis tropheis, uictoriis naualib⁹. Post di rā sceptrū, describit siciliæ habitatores, lestrigōes & cyclopes in qdā iſulæ pte q̄ uergit ad pelopōnesū hitaue rūt, & lestrigonū rex fuit atiphates crudelis; ide sicāi gēs hispāniascaniā apelarūt: cū triactia prius dicere, ide ligures duce siculo siciliā dixerūt. phœnices ēt pluria loca i coluerūt: graciq̄ quorū primi cretēses: q̄ minois auspicia sequuti sūt: quorū duce apud cocalu calidis aq̄s neccato illic sedes posuere suas. Dītū iperū, crudele quoniā lestrigōes & cyclopes carnibus humānis uescerāt. Pyrenæ, hispania q̄ ē ultra pyreneos mōtes. Ab amne, sicori fluuiō hispano. Terræ uacāti, siciliæ uacuæ habitoribus: Ligurū pubes, philistus syracusanus ait, xx, anis āte bellū troianū traieisse i iſulā ligutes duce siculo filio dedali & secesserūt nomē iſulæ. Diōysius ait li. i, sicuti absūptis facultatibus pagrata iſeriori Italia p̄ mōia na cū ūdīq̄ pellerēt traiecere i p̄ximā iſulā sicanā quē si

cāi gēs hispania pulsi a liguribus obtinebat ārea dictā trinacriā a forma: & siciliā dixere, sed philistū sequit̄ Syl lius. Nec res dedecorū fuit, hic desiderāt aliqd carmē: nullus q̄ppē i his uerbis s̄lēs. Actos mōenibus etere tū, cretēsū, eteretes enī fuerūt primi habitatores cretæ: minos cū dedalū insectaretur cretenses duxit secū q̄ mōe uita functo in sicilia remanserunt. Non fausta, in scelicia quoniā perit minos fraude cocali sed pœta dicit perisse iſidiis cocalidū. Ouidius in ibm: Vel tua maturet sicut minoia fata per caput infusat seruidus humor aquæ. Acestes, capto illo aceste siue segesto & helymo ducibus pleriq̄ troiani in siciliam nauigauit & helymi om̄es dicti sunt quorum urbes fuerunt eryx & egesta: ideo dixit posuisse nomina suis muris.

Vt semel expugnāte noto & uastatib⁹ ūdīs
Accepit freta cæruleo propulsa tridente.
Nāque per occultum cæca uī turbinis oli
Impactum pelagus laceratæ uiscera terræ
Discidit: & medio perrūpēs arua profundo:
Cum pp̄lis pariter cōuulsas trāstulit urbes,
Ex illo seruans rapidus diuortia nereus.
Sæuo diuidos coniungi pernegat æstu.
Sed spacium quod dissociat consortia terræ
Latratus fama est sic arcta interuenit unda.
Et matutinos uolucrum transmittere cātus
Multa solo uirtus iā reddere semen aratris
Iā mōtes umbrare olea dare nomē bacho.
Cornipedēq̄ citum lītūs generasse ferēdis
Nectarē cecropias hybleo accēdere cæras.
Hic & peonios arcano, sulphure fontes.
Hic phœbo digna & mulis uenerabile uatū
Ora excellentum: sacras qui carmē syluas
Quiq̄ syracusia resonat helicōa camōna.
Prōptæ gens linguae, ast eadē cū bella cieret
Portus æquoreis sueta insignite tropheis
Post dīrā atiphatae sceptræ & cyclopeia regna
Vomere uerterunt primū noua rura sīcāo
Pyrenæ mīlit populos: q̄ nomen ab amne
Ascitum patrio terræ imposuere uacāti.
Mox līgurū pubes siculo ductore nouauit
Possessis bello mutata uocabula regnis
Nec res dedecorū fuit: accolā duxerat actos
Moenibus eteretū nō fausta ad prælia mōis
Dedaleā repetens poenā: q̄ fraude nephāda
Postquā perpetuas iudex cōcessit ad ūbras
Cocalidum iſidiis fesso mōnoia turba
Bellandi studio sicutis subſedit in oris.
Miscuerunt phrygiam prolē troiāus acestes
Troiāusq̄ helimus structis q̄ pube sequuta
In longum ex sese donarunt nomē muris.

Nec zāclea gerit messanā itelligit. lege Strabonē li. vi. zācle cumanoꝝ opicōꝝ opus chalcidēsibus deinde aduenſtibus ex euboea duces fuerūt priores & crassimetus q̄ nomē loco nō mutauerūt q̄ a falce dictus ē:quā zāclē ſiculi dicebat. prius iquit Strabo zācle uocabat cū curua eēnt loca. anaxias reginōꝝ tyrannus eētis a zācle ſamis q̄ cumāos expulerāt: & ab ātiq̄ p̄fia ſua messenīa q̄ ē i pelopōneso messanā appellauit. Strabo ait Messentos pelopōnesiacos messanæ ſiculae nomē dediſſe. ab hac urbe messala coruius traxit cognomē cū eā uiciſſet: sed prius messana īde uulgo pmutāte l̄ras: ut ſcribit Seneca ad paulinū de breuitate ul̄ræ. messala dictus Oui. i fastis: Hūc nūldae faciūt illū messana ſupbū: inde mamertini natlo cāpana messanā habitatūt: & iō uinū messenīu mamertinū dicimus: lege Strabonē. Dextra saturnia. quoniā falx dicta est Saturno: uñ falcifer deus dī. Telo: falce. Sed decus ēneis. nūc de syracusis q̄s ut autor ē Strabo archias cōdiddit e coritho pfectus q̄ ē i iſthmo ubi regnauit ſiſyphus corithus prius dicta ē ephyre īde era ephyrea celebrata a poetis. syracusæ ut i quīt Stra. ad rātu culmē diuītiaꝝ puenerāt ut iā i puer bīo eēt cū de locupletibus ſermo eēt: uobis ne decia qđē syracusanoꝝ adeſt: Ennels. ſiculis ab enna. Ab iſthmo ſiſyphio. A coritho ubi regnauit ſiſyphus: ē coriſthus i fauībō iſthmi pelopōnesiaci. Ephyreti. corithitis ariſthusa ut dixi ſōs ē i orygia iſula āte syracusas ex quo manat alpheus labēs ex pelopōneso p ſubterrāeos metus i ſiciliā & portat ſigna corōꝝ: quoniā ppe pīſā & eli urbes pelopōnesi labīt ubi olympia qnquennalia celebrabāt & uittores corōbabāt oleaſtro: talibus de rebus i quīt Stra. cōlecturā faciūt: quoniā poculū quoddā i ludis olympicis i amnē ip̄m decidēs ex arethusa demū emerſit. Nō æquus. nō ppitius: quoniā emitit ignē ip̄e uul cāus quo plurīa loca aſtuāt. Lipar. iſula ppe ſiciliā ubi fuit officina uulcāi dicta a lipato rege q̄ eoſ ſucessit mō tēq̄ hēt iſtar etnæ Ignes euomētē etna mōs a poetis celebratus maxie hēt i uertice craterē ex quo flāma erūpit & pumices i illū craterē empedocles agrigētinus famā anhelās ſcipitē ſe dedit. Inclusi gemitus. tē naturalē iā git: nā ui uerōꝝ ſeuīte ſub etna mōte cauernoso ac ſul phureo ignis generaſ & ſonitus. Cæcos. ſubterraneos & occultos: quoniā ignis q̄rēs malorē locū exire luctaſ. Vt. ſicut e phlegetōte q̄ hēt aq̄s ardētes. Picea pcel la. nigro ſumo egrediētē cū ipetu. Liqfactis: caloꝝ reſolutis i pumices. ſed q̄q̄ iquit etna euomit aſſiduos ignes tñ i cacumie hēt niues: qđ̄ mirabile ē. Cana. niuibō obducta. Cohibet. dēſat & cōſtrigit. Horrēt. rigescunt pp niues. Eolto noie regnatas terras. I. eolia iſulas q̄ ſepiē ſūt. Clauſtra. carcerē quo eolus uētos coertebat.

Hic uersi penitus: describit formā ſiciliæ cū trib̄a pmō toris. Hic. i ſicilia. Ad regna pelopeia. ad pelopōneſ ſū uergit pachynus. pelopōneſus dicta ē a pelope iātā filio q̄ illīt regnauit ducta uxore hippodamia filia enōmat. Respōdēt. ſūt e regiōe. ſic Vir. Cōtra elata marī respōdet gnoſia tellus. & ſupra dixit: iñdet in magie flāmæ æquor. Ionio pſudo. mare ionio: qđ̄ iſcipit a iārēto: & extēdit uſq̄ ad pelopōneſū & Siciliā: exciditq̄ ſi- nu adriatico. Hic cōtra. ex alta pte iſula: q̄ uergit ad aphrīca: ē lilybeū. Chauros. uētos occidētales. & cbau rū p aliis pōit. Nobile. ſublime. Deuexas chelas. ſignū coeleſte. chelæ. n. ſūt brachia ſcorpiī: & faciūt librā: q̄ uideſ ſuſtire circulū eqnoctialē reliquū corpus ſcorpiī ſubiacer pedibō ophulci: quē latini appellāt ſerpētariā.

Deuexas: acclives: & q̄ ſūt pēdētes: ſue chelæ oppidū ſuſt deuexū i dorſo lilybeū: cutus nō meminerūt coſmo-graphi: qđ̄ qđē legeri. ego itelligo ſignū coeleſte: cui ſubiacer aphrīca: quā relpicit lilybeū. At q̄ diuersi. nūc describit eā partē: q̄ uergit ad Italiā: ubi ē pelorus. Terræ. ſiciliæ. Prolato dorſo. peloro extēlo i aquā ſiculi freti. His lōgo mītis. laudat hieronē pacis ſtudiolū: q̄ i ſiciliā regnauit magna comitate i ſubditos. T. Sēptro. Itegz. Q. Fablo. iii. cōſ. Hierō morīt̄ año q̄rō huius ſecūdi bellī pūſiſ: cul Hierōymus nepos ex filio gelōe qui ulvo hierōe decesserat ſuccēſſit. xv. años natuſ ſub tutorib⁹: quoꝝ aiſus erat oia turbaſ. Lōgo ſeo. lxxx. an nls. Sereno. mītis & pacifico: ut decebat optimū principē.

Nec zāclea gerūt obscuram moenia famam Dextera quā tribuit posito saturnia telo: Sed decus enneis haud ullū pulchriꝝ oris. Quā ſiſyphio ſūdauit nomē ab iſthmo Et multū ante alias ephyrei fulget alūnīs. Hic arethusa ſuum pīſcoſo fonte receptat Alpheon ſacræ portantem ſigna coronæ: At nō æqu⁹ amat trīnacria mulcīber ātra. Nā lipare uastis ſubter depaſta camīnis Sulphureū uomit ex eoſ de uertice ſumū. Aſt etna eructat tremefactis cautib⁹ ignes. Inclusi gemitus pelagique imitata fuorem Murmure p cæcos tonat i requieta fragores nocte dieq̄ ſimul: ſōte e phlegetōtis ut atro Flāmaꝝ exūdat torrens pīceaq̄ procella Semiābūtā rotat liquefactis ſaxa cauernis Sed q̄q̄ largo flammaꝝ exæſtuat intus Turbie. & aſſidue ſubnascēs profluīt ignis: ſūmo cana iugo cohibet mirabile dictu. Vicinā flāmis glaciem aternoque rigore Ardentis horrent ſcopuli ſtat uertice celiſi collis hyems. calidaq̄niūe tegit atra fauilla Quid referā eolio regnatas nomie terras? uētoſq̄ domos atq̄ adita clauſtra pcelliſ. Hic uersi pēitus pelopeia ad regna pachyni Pulsata ionio respondēt ſaxa profundo. Hic cōtra. libycāq̄ ſitū: chaurosq̄ ſurētes Cernit deuexas lilybeon nobile chelas. At qua diuersi lateris frons tertia terris Vergit iñ italiā prolato ad littorra dorſo Celsus harenosa tollit ſe mole pelorus His longo mītis placide denomiator i æuo Præſuerat terris hieron: tractare ſereno

Quartus de clausis

Parētū, eorū q̄ parebāt ipsius iperlo. Pactā p̄ aras, quā surasset ad aras isedere. amicitia hlerōis seruata est cū romāis ānis. l. & motiēs mādauit: ut amicitia p̄seuerare ē: qđ nequaq̄ factū ē. Ausoniis, romāis. Casta, iuto lata. Fragili senecta, aetate decrepita: quoniam uixit. lxxx, ānos. Nepoti. Hieronymo ex gelōe filio hlerōis.

Exitiale, quoniam ī se Hieronymus cæsus fuit. & syracusæ icēlæ. Placida, prius, s. p̄e hlerōis: q̄ iuste ac legitime ipabat. Hieronymus ā tyrānico. Indomitos, feros. & tyrānidē sapientes. Caligate, caligabat: quoniam

Imperio uulgum pollens: & pectora nullo
Parētum exagitare metu: pactāq̄ per aras
Haud facilis temerare fidem: socialia iura
Ausoniis multos seruarat casta per annos.
Veꝝ ubi fata uirum fragili soluere senecta
Prīmæuo cessit sceptrum exitiale nepoti:
Et placida indomitos accepit regia mores.
Nāq; bis octonis nō dū rex præditus annis:
Caligare alto ī solio: nec pondera regni
Posse pati: & nīmū fluxis cōsidere rebus.
Iaq̄ breui nullum delicta tuentibus armis
Fas notum: ignotūq; nephias, uilissima regi
Cura pudor: tam præcipiti materna furor
Pyrrhō origo dabat stimulos. pauiq; supbū
Eacidæ genus: atq; æternus carmine achilles.
Ergo ardor subitus pœnoꝝ īcepta souēdi.
Nec sceleri mora: iungit noua fœdera pacto
Cederet ut sicutis uictor sidonius oris
Sed stabat pœne: tumulūq; negabat erynnis
Qua mō pactus erat sociū nō cernere terra.
Sæuos: nanq; pati fastus: iuueneq; cruento
Flagrantem luxu: & miscentem turpia duris
Haud ultra faciles: q̄' s'ira: metusq; coqbat
Iurati obtrūcāt: nec iā modū ensibus addūt.
Fœmineā cædē: atq; īsontum rapta soror
Corpora p̄sternū ferro: noua læuiti armis
Libertas: iactatque iugum: pars pūica castra
Pars italos: & nota uolunt nec turba furētū
Desit quæ neutro sociari fœdere malit.
Tali trinacriæ motu: rebusque sicanis
Exitio regis trepidis sublimis honore.
Tertia nam latios renouarat purpura fasces
Marcellus classem zancleis appulitoris.
Atq; ubi cūcta uiro: cædeſq; exposta tyrāni.
Ambiguæq; hoīum mētes carthaginis arma
Q̄' teneāt: & q̄te locos: qđ uulgas amicū
Duret troiugenis quātos arethusa tumores

pp̄ annos nō hébat prudētiā: q̄ maxie decet p̄cipē: ut
scribit Aristoteles: hic aut̄ caligine qđā erat obductus
nec qđ eēt agēdū optio p̄cipi cognoscet: nulo mō
reḡ p̄dēri sufficiēs: nō. n. hébat oculū aīa ī p̄fū. i. pru
dētiā: q̄ & se & alios regere sciret. & tō ī regio solio ca
ligabat, uñ Dioclitianus Augustus dicere solebat nil
eē difficilius q̄ bene ipare. & Pla. ut ē in. v. de repu. di
cebat beatā fore ciuitatē: si gubernetur a p̄b̄is: aut a fr̄e
gibis q̄ philosophent: & si ciuills potēria cū p̄b̄ia con
gruerit: & tō Hieronymus nō poterat pati p̄dēra re
gni: cū regno eēt iepetus. Fluxis rebus, luxu labētibus
gaudebat īquit luxu: & oīa siebat apud īp̄m p̄ nefas: &
& delicta nō puniebant. Tuētibus armis: fatellitibus
armatis: q̄ defensores sceleri erāt. ita curātibus tutori
bus: quoꝝ uitia regnū illud p̄cipitabāt. Vilissima. mī
nima q̄ debuisset eēt p̄tia ī illa aetate: quā pudor decet:
q̄ nō aliud ē nisi color uirtutis. & ē timor iustæ reprehē
siōis adolescēre īgl̄ sine pudor nihil ē turpius. Hora.
ī sermo. appellat pudicitia p̄lmū honorē uitutis. Pu
dicū īq̄: q̄ p̄tia uitutis honor seruavit ab oī: nō solū
facto: uex̄ opprobrio quoꝝ turpi. M̄na origo h̄e
ron ut dixi sui p̄t gelonis ex demarata, gelōis ex her
mōe: q̄ hébat originē a regibus epyti filius fuit Hiero
nymus. & sic maternū genus Hieronymi ab Achille
erat & Pyrrho. Eacidæ. Pyrrhi filii Achillis nepotis
Eact. Aeternus carmine, adeptus īmortalitatē carmi
ne Homerti. Ergo ardor subitus, īprudētia Hierony
mi notaē: q̄ sine aliq; cōsultatiōe fœdus cū pœnīs p̄c
tete festinauit. Misit Hieronymus legatos carthaginē
ad fœdus p̄cūlēdū his ēdītōibus: ut pulsis ex Sicilia
romāis himera flu. fīnts eēt regni syracusāi ac punici.
Victor sydōius. carthaginēlīs cederet tota Sicilia: hoc
poposeit Hieronymus ī secūda legatiōe: ut. s. oīs Sicilia
eēt sua. Stabat, fixa erāt supplicia īp̄s Hieronymi. nā
cæsus iacuit īsepultus. nec habuit tumulū ī sicula terra
quā sibi totā poscebat. Erynnis, futia. Nō cernere
sociū, quoniam solus uolebat oīm īsulā. Relata īq̄ Lī. ty
rāni fœda scelera fœdiōresq; libidīes adeo mutauerūt
aīos: ut īsepultū iacere corpus pauloāte desiderari te
gis nō paterēt. obtrūcatus ē ab illis: q̄ eius īsolētiā pa
tī nō poterāt: duce idigimene. Duris crudelitatibus.
Coqbat, stimulabat: uexabat. Fœmineā cædē: ut
deleterē oīs regia p̄genies ēt ī mulieres læuitū ē. De
maratā. s. heraclia & harmodiā. Līu. ait. Missiq; a p̄to
ribus demaratā hlerōis & harmontā gelōis filiā coniu
ges ārenodori. & Themistii īterfecerūt, heraclia erat
fīla hlerōis uxor Zolippi: q̄ cū legatus ab hieronymo
missus ad p̄tolæmēū eēt spōte exulauit. lactat iugū.
reficit seruitutē. Neutro fœdere. nec romanog; nec
pœnoꝝ. Tertia purpura. Q. Fa. maxio, iiii. M. clau

dio Marcello, iii. cōsu. āno. v. hūs secūdi bellī pūici Sicilia Marcello decernit: cū tātī motus ī ea īsula post cæ
dē Hiero. parēt: aliq. n. rōanis: aliq pœnos apetebat: aliq neutro. Purpura, quoniam cōsu. erāt purpurati. Zā
cleis oīs. ad messanā: q̄ fredo īcūbit classem appulit Marcel. Ambiguæ. dubiæ quos potissimum socios ascī
scerēt. Troiugēls. rōanis. i. ubi cognouit: q̄ eēt amici rōanis: quosue lā hērent carthaginēses. Arethusa, syra
cusæ: p̄p̄e quas ē arethusa. Tumores, supbiā & animi elationē cælo tā tyrāno: & parta quasi libertate,

Perstet, pseueret nolle aperte portas romās bis cum
Marcello de pace syraculani egere: resq; trāquillæ so-
re uidebāt: ut iquit Llui. Hypocrates syracusāus finiti-
ma pūciæ romanæ depopulat: succurrit ab Appio &
Marcello: cōsul ēt de rūpta pace q̄rit: asserēs nō getu-
rā isulā donec hypocrates & epicides i Sicilia eēnt: q
p id tps p̄tores & syracusanorū erāt. Proxīa loca uici-
na syracusants. Pestē: bellū syracusalis pestiferū. Nō
aliter boreas. ipetū Marcelli cōparati boreas sāeu fla-
tu agitati marinos fluctus. boreas spirat e regione ad
thraciā ubi ē boreas. Decimo. magna reuolutiōe un-
darū. decumāus fluctus dī maxius: & oua decumana
magna. Pontū. aquā. Molē. magnitudinē fluctus.

Eiecti. ipuli. Affremit. strider. Leōtinis. Marcel-
lus cū oī exercitu leōtinis iuasit: & tātus ardor militū
fuit: ut p̄tio ipetu leōtiog urbs expugnaret. Hypo-
crates & epicides clā noctū ex arce herbessū pfugērūt:
leōtios naxii idigenæ cōdiderūt. Dito. efferto. quo
niam lestrigones uescabantur: ut dictū est. humās cat
minibus. Cū tarde uicere. sēsus: Putabat Marcellus
Idē eē tarde uicete ibelles & grācos origie leōtios: &
uici. quoniā nulla laus ē molles uicere: nisi celeriter uin-
cant. Graias turmas. leōtinis: quoniā chalcidenses.
vī. post cōditas syracusas āno leōtios icoluerūt. Ae-
quo. cāpo. Vulgū. ipsos leōtinis effēmiatos. Placi-
tos cārerī: quoniā agrī leōtini tritici copia abūdāt. Foe-
cūdat. fertiliores facit. Rapidus mauors. repētina in-
cursio romanorū q̄ assecuti sūt leōtinis fuglētes. Ite
gregē. uerba Marcelli ad suos milites. Vmbōe. cly-
peo. Pigro luctādi studio. describit studia leōtinog:
q̄ cū eēnt ibelles nō magnā laudē afferebat uictorib;. Exercebat palestrā ungētes se oleo: ut lubrica eēnt mē-
bra. unde Papi. i thehaide appellat uinctā pale. Si ui-
so hoste. t. si stā i uicitis: aliter nulla ē laus tarde uicere
belles. Ingruit. irruit. Attistet. p̄stātor sit cāso ho-
stiū duce: ut referat opīma spolia: hoc solū restabat cer-
tamē. Euboīci nō p̄ scopolos. triplīci cōparatiōe ipe-
tū pb̄t romanorū militū. Caphareus ē p̄mōtorū eu-
beæ isulæ: quē nāc Nigrōpōtū appellamus: & illīc est
eurypus habēs fluxū & refluxū iter eubeā & boetiam. Propōtis ē ultra angustias hellepōtī: ubi mār dilataē.
Inde it erg cōstringit p̄pe Cōstātūnopolim. Est igit̄ p̄-
pōtis iter duas angustias. p̄ quas admittit: & eicit ma-
re magno ipetu. Extremo sole occidēre ad fretū ga-
ditanū: p̄ qđ oceanus mediterraneū igredit̄ mare. &
sic tria posuit frēta. Mite tamē. quis iquit romani ma-
gno furore ruerēt in leōtinis: tamē Asylus gloriā ade-
ptus ē: quorū fuit in berrā. cui seruierat miris. Tyr-
henus. heetruscus & ad lacū perusinū captus a p̄enīs.
Mollia. lenia: & facilia. Remeabat. redibat i hetru-
riam p̄mittētē berra. Repetitis. resūptis antequā ex-
sicilia discederet. Veteres casus. suā captiuitatē ac ser-
uitutē. uolebat expiare hello & ulcisci. Ad pacta re-
gia: ad foedera cū Hieronymo firmāda missō a cartha-
gīnēsibus. Sociata cōiunctā cū syracusanis & leonti-
nis. Ora ipsius berræ non cognoscēbantur ab Asy-
lo propter galeam. Iuuēnēt. berram iuuasit Asylus
& eum prostratum ac cognitum uita donavit benefi-
cii suscep̄tī memor. A mento. barba sue rictu. Vin-
cula. ligulam cassidis: quæ est sub mento.

Cōcipiat: perstetque suas nō pādere portas.
Incumbit bello: ac totam per proxīa rapti
Armorū effundit flammato pectore pestē.
Nō aliter boreas rhodopes a uertice præceps
Cum se se immisit: decimoq; uolumine pōtū
Expulit i terras sequitur cū murmure molē
Eiecti maris: & stridentibus affremit alis.
Prīma leontinos uastatū prælia campos.
Regnatam duro quōdā lestrigone terram.
Instabat dux: cui tarde uincere graias
Par erat: ac uinci turmas: ruīt æquore toto
Fœmineū credas maribus cōcurrerū uulgum.
Et cererī placitos fœcundat sanguine cāpos
Sternuntur passim: pedibusq; euadere lētū
Eripuit rapidus mauors: ut cuīque salutem
Promisit fuga: preueniens dux occupat ēse.
Ite gregem metite i bellem: ac succidite ferro
Clamat cunctantes urgens umbōe cateruas
Pigro luctādi studio certamen i umbra
Molle pari docta: & gaudēs splēdescere oliuo
Stat mediocre decus uīcentū ignaua iuuēt
Hāc laus sola datur: si uiso uincitīs hoste
Ingruit audito ductore exercitus omnis:
Solaq; quod supereft secū certamīa norunt.
Quis dextra attistet: spoliisq; excellat opīmis
Euboīci non per scopulos illīsa caphareo
Euryipi magis unda furit: pōtū ue sonantem
Eiūcīt augusto uiolentius ore propontis:
Nec feruet maiore fretū: rapiturq; tumultu
Quod ferit herculeas extremo sole colūnas.
Mīte tamen dextræ decus inter prælia tanta
Enituit: fama miles tyrrhenus: asylo
Nomē erat: captus quōdā ad traſimēa fluēta
Seruitū facile: & dominantis molla iussa
Expertus berræ patrias remeabat ad oras
Spōte fauentis heri: repetitīsq; ipiger armis
Tum ueteres siculo casus mauorte piabat:
Atq; is dū medios inter fera prælia miscer
Illatus berræ: cui pacta ad regia missō
P̄cēnoq; a populis: sociataque bella gerenti
Erato cassis munīmē clauerat ora:
Inuadit iuuēnē ferro: trepideque serentem
Instabiles retro gressus prosternit harena:
Ac miser audita uictoris uoce trementem:
Cūctatēq; aiām stigia tūc sede reducens
Cassidis a mento malefidæ uincula rupit:

1271

Quartusdeclaus

Tyrhenus. Asylus hetruscus. Ne q̄so.uerba Asyli ad Berrā. Lucē.uitā. Postremū.ultimū.& primū. ultima cui ē & p̄ia cura seruare fidē. Ego iquit a te seruatus te seruo. Haud equidē. s̄esus. nō negabo me indī gnū reuoluī iterū i seruitutē: si tibi nō parcerē: q̄ me seruasti nōdū a me seruatus. In peiora. peiorē seruitutē: ac sortē. Vita. s. cōcessa Berrae aequauit munera uitæ acceptæ ab eo: & sic p̄a pari relatū ē: cū turpe sit officio uici: & nō respōdere illis i amoī a q̄bus fueris puocatus. At cōpos sicala. uictis leōtini Marcellus castra

Iungebatq̄ p̄ces: atq̄ addere uerba parabat: Sed subito aspectu. & noto conterritus ore Tyrhen⁹: ferrūq̄ manu reuocauit: & ultro Talia cū gemitu lachrymis effudit abortis: Ne q̄so supplex lucē: dubiusq̄ precare Fas hostem seruare mihi: multo optimus ille Militiae: cui postremū est: primumque tueri Inter bella fidem: tu t̄etum euadere nobis Das prior: & seruas nōdū seruatus ab hoste. Haud equidē idignū memer: q̄ tristia uidi Abnuerim: dignūq̄ ite⁹ in peiora reuolui. Si tibi per medios ignes: mediosq̄ per enses. Non dederit mea dextrā uia: sic fatur & ultro Attollit uitaque exequat munera uitæ. At compos sicala primum certaminis ora Marcellus cepti uictricia signa quieto Agmine p̄grediēs ephyrea ad mœnia uertit. Inde syracusias castris circundedit arces. Sed ferri languebat amor sedare monendo Pectora cæca ui⁹: atq̄ iras auellere auebat. Nec renouant si forte sibī: & si mitia malle Credant esse metum laxis seruatur omissa Obsidio claustris: quin contra intentior ipse Inuigilat cautis fronte imperterritus armis. Et struit arcana nec opima pericula cura. Haud sēcūs eridanī stagnis ripa ue caystri Innatā albus olor: pronoque imobile corp⁹ Dat fluvio: & pedib⁹ tacitas eremigat ūdas. Interea dum incerta labat sententia clavis Exciti populi: atq̄ urbes socia arma ferebat. Incubens messana freto minimūq̄ reuulsa: Discreta italā atque oscō memorabilis ortu. Tum catine nīmum ardentī uicina typheo: Et generasse pīos quōdā celeberrima fratres: Et cui non licitum fatis camarina moueri.

nomē: autor ē Strabo. Typheū. etnæ sub q̄ sepultus ē typheus gigas euomit ignes & pumices etnap. illū craterē ut dictū ē. Pīos fratres. Amphimō & Anapias: ut autor ē Strabo cū clades iferret. sic. n. nepteno uisum erat: parētes hūeris icolumes eduxerūt: & iō eorū pietas laudata ē. Queq̄ iquit. loquēs de catina de filiorū in parētes pietate fama dissemit aiphimōis & anapiæ hic gesta sūt. Camarina. colōta fuit syracusanorū. Virg. Et fatis nūq̄ cōcessa moueri appet camarina pcul. Syracusā ducib⁹ dasē & menecolo camarinā cōdiderūt: q̄ ob defectionē paulopost delecti sūt. Inde hippocrates restituit: & hi sedib⁹ moti. tertio a gelōe colonia deducta ē. Nō licitū moueri. quoniam s̄aeplius istaurata fuit. nec fata patiebanē ut urbis illa penitus mouerentur.

ad syracusas monit: sed cuplēs trā syracusanorū monēdo sedare legatos misit q̄ extra urbē auditi sūr: & cū rōmās nō bellū sed opē syracusanis ferre docuisset: nec uelle pati inultā cædē sociorū. ferociter ab hippocrate & epicide respōsū est. Marcellus igit̄ his auditis terra mariq̄ oppugnare syracusas cepit. Quieto. quoniam uolebat experiri si posset reuocare syracusanos ad officiū. Ephyrea mœnia. syracusas cōditas a corinthiis duce archadia ut dictū est. & corithus ephyre dicebat. Arces. q̄ erat q̄tuor. Cæca. iprouida. Mitta spalle. i. si putaret metus cā Marcellū: uelle eos mitigate potiusq̄ aggredi armis: ordo ē. Nec obsidio omissa seruat laxis claustris: quoniam terra mari obsidebat syracusalōs: si forte renuāt ea q̄ monebat marcellus. mittus inquit agebat cū eis: nō tamē omittetebat obsidionē nec relatabat claustra q̄ occupauerat: ne syracusani arbitratēt Marcellū timere cū mittus ageret & monēdo eos ad fidē. atq̄ officiū reuocare tētaret. Qui. immo iquit iungi labat Marcellus & oia ad bellū confidētū necessaria parabat. Arcana cura. secreta. moliebat Marcellus ea q̄ syracusani nō opinabāt: sed clā agebat ut facit cygnus q̄ pedibus remigat cū corpus nō uideat moueri: & sic sollers prudētia ducis Marcelli laudat. Eridani. padī castrī ē fluuius phrygiae. Mar. Sic niger in ripis errat cū forte castrī inter lādeos rīdet coruus olores.

Prono. labenti. Clavlis. obscellis syracusans. i. dū spes pacis traheret. Exciti. euocati ad bellū a Marcellō. describit urbes q̄ milites in castra miserūt: & urbiū atiquitatē evoluit. Messana. urbs ad stretū sicalū iacet ad orientē flexa. prius zācle dicebat locus ut dictū est: Oui. Q uicq̄ locus curuāt noīa falcis hēt. messenii ex pelopōneso suā fecere coloniā. post mamertini natio cāpana ob pestilētiā pulsi ita monēte oraculo Apollinis i Siciliā trāficerūt & pīlus cōsedere in tauro minitano agro. Inde iplotātibus Messeniis auxilio fuere. & ob id beneficiū in ciuitatē recepti. sub uno titulo dein de utraq̄ gēs fuit. mamertini appellātur: & utnū messenii mamertinū. tātū autē inquit Strabo i messana ī ualere mamertini ut i eorū manu ciuitas consisteret: potiusq̄ mamertinos q̄ messenios uocat oēs. Mamertini appellati sūt a marте q̄ lingua oscorū māmets dr̄. Oscī aār fuerūt cāpani. Discreta. diuisa quoniam partū distat messana a columella q̄ est ad italiā & regiū distātia ē fere. v. mil pass. Oscō ortu. mamertino: quoniam mamertini fuerūt osci. Catane: urbs ædificiū Naxio rū: cū iminet etna. chalcidēses cōdiderūt. naxū naxii ī radicibus etnæ mōtis catinā. eā hierō renouatis coloniis etnā appellavit post cuius obitū pristinū resūpsit

Hybla, parua urbs megara dicta a dorlesibus qui ea tenuerunt, de melle hybleo atque hymetro dictum est. Audax, per mellis hyblei sustentia. Selinys urbs tuxta lilybeum a copia palmarum dicta, unde Virg. Palmosta selinum appellavit in tertio. Myle, urbs sicilae littoralis cum portu sed tempore Sylli solo litora dabat ifidum subsidiu maria fugientibus. Mylas & hymerae zaelei coididerunt. Mylas nomine est a myla fluvio quod portu faciebat: de quo Oui, in fastis. Sacratumque myla pascua laeta bovum. Eryx, collis est sicilae habitatus in quo uenitae templum quodam fuit ut auctor est Strabo frequetia insignium multique undique conueniebat. illus illustre, id est uetus erycina celebrata a poetis, dictus est eryx ab eryce filio uenitae colonia fuit troianorum: erycinae uenitae simulacrum ex terra portra collinam cum templo posuit fuit: in quo pulcherrima porticus erat. Centuriae, supra carinam iacet ignibus etneis propinquaque: & symetramini que per carinam & agrum labitur. Augustus centurias in securauit. Entella, urbs nomine sortita est ab entello qui est ibi pugnauit cum darete horitate acetate a quo plutonius diligebat: ut i. v. Virg. cecinit. Lyeo, uero quod laudatum habet entella. Hectoreo, Trotao. Tapsus, urbs in humili loco sita: ex quo missi coloni in apriacum coididere aliam tapsu clade romana inclivit: de quo supra, & uberior rutulorum saguisse tapsus. Virg. Tapsu iacente appellauit. Acræ, oppidum in montibus niuosis situm, acræ coiditae fuerunt a syracusanis in collibus. lxx. anno post coiditas syracusas, & casimene. lxxx. in plano. Agathirnum oppidum pro soleum: a quo manus agathirna. Tyndaris, oppidum coiditum a laconibus denoijatum a Tyndaro pre laedam matris castoris & pollucis: in Tyndaris censes gemino lacone, i. castore & polluce geminis, nam eodem uno ut est in fabulis pingari sunt. A gragatas, nunc dicitur agrigetum in aedito loco situ nobilitatum empedocle pho & seuissimo tyranno phalaride notum, optimos gignebat equos ad olipica certamina: ut ait pidarus ex agrigentino grege cappadoces emptis admissatis equinam prole reputauerunt: quae penes defecerat iubete oraculo delphico, geloi postquam gela a lidii que ex rhodo uenerunt coidita est agragatum incoluerunt: appellaueruntque ab Agragatem fluvio autoribus coloniae Aristono & piscillo. Altus, in edito loco situs, unde arduum appellat Virg. Pulueream nubem, excitatam ungulis equorum agrigentorum. Ad moenia siracusana, s. quae obsidebant. Trucce, crudelis. Monumeta poenae uetus, pillus faber statuarius ut phalaridis tyranni seuisque motu gereret in poenas noxiiorum aeneum taurum excoxit: ut supposito igni que intus erant mugitur bouis edere uideretur, primus pillus in illo dedit poenas: & ipsu taurum proprio supplicio iubere coactus a iyrano est.

Corpora, eorum que intus clausi adurebantur. Gela. Antiphemus ex lindo urbe rhodit: & eucinus e creta una cum suis coididerunt gelam: anno. xlvi. post coiditas syracusas scito a vicino fluvio nomine. Hesia, oppidum fuit sub dictione carinensis. Palici, i. ipsi habitatores palicarunt: quae urbs est posita ab oraculo palicorum celebritate, breui coaluit, breui pittit ut Diodorus. li. xi. antiquitatem meminuit. Ducectius siculorum dux coididit. C. Nautius rutilio. L. Minutio carutiano consilium. Templo palicorum illuc fuit uetus religio: ac miraculis horrendis in quo piuri statim obescabantur: in sursum trutina illuc posita erat: palicorum fabula sic narratur autore Macrobius. Thalia nympha ioue grauida metu tunonis optauit: ut libi terra dehisceret factum est: sed ubi uenit ipsi maturitatis sancti: quos alio illa gestauit reclusa terra est: & duos fratres de alio Thaliae emiserunt: appellatique sunt palici, quoniam prius in terram mersi de novo inde regresi sunt. aliqui dicunt etiam post cōcubitum in ioue comediatam terram: & illuc enixa. Acesta, urbs ab adesto troiano denoijata, aeneas senes ac debiles in sicilia relinquerunt urbem eis coididit: commendauitque adestae troiano hospiti suo: & urbem in illius gratiam dixit acestam. Acys, fluvius habitetur prope etnam nomen accepit ab Acy puero in ipsum demutato: quem amauit galathea nympha, puer cum urgente a poliphemo in aquam uersus est & dulci aqua nympham petuit: id est ipsam galatheam maris nympham. Gratia nereida, galathea a se amatam. Perluit, lauauit. Calotis, amoris. Agrestes, durus & imitetur ita Poliphemus. Et hostem ipsum Poliphemum. Victoria, adestam id quod cupiebat pluere. s. galathea & illi admisceri. Nec non qui portat: describit nunc accolias fluviorum: ut natus opportunitatem sicilie flumina celebret: quae sunt simetus plenitulus, gela, helorus, Acis: Alabis: hispa: Achates, uagedrusa, hippates, patagia, himera.

Tumque neptareis vocat ad certamen hymetum Audax hybla fauus, palmis quoque onusta sely. Et iusti quodam portus nunc litora solo Cenis Subsidium ifidum fugientibus aequora myle. Nec non altus eryx, nec non e uertice celo Centuriae, largoque uirens entella lyeo. Entella hectoreo dilectum nomen acetum. Non tapsos non e tumulis glacialibus arce Desuerunt, & agathyrna manu, gemioque lacoe Tindaris attollens sese: affuit altus equorum Mille rapit tu: mas atque hinitibus aera flamat Pulueream uoluens agragatas ad moenia nubem. Ductor grosphus erat cuius celata gerebat Tauro prima trucce poenam monumeta uetus: Ille ubi torreret subiectis corpora flammis Mutabat gemitus mugitibus: actaque ueras Credebat erat stabulis armata effundere uoces. Haud ipse quidem, nam dire coiditor artis Ipse suo moriens immugit flebile tauro. Veit ab ante trahens nomine gela, uenit & hesa: Et qui praesenti dominant periura palici Pectora supplicio, troianaque uenit acesta. Quique per etneos acys petit aequora fines: Et dulei gratiam nereida perluit unda: Emulus ille tuo quondam polypheme calorum Dum fugit agrestem uiolenti pectoris iram: In tenues liquefactus aquas euasit, & hostem Et tibi uictricem galathea immiscauit undam Nec non qui potat hyspaeque alabynque sonoros

Quartus declimus

Perlucētē achatē: alludit ad achatē lapidē preciosū q̄ i huius fluuii p̄imum reptus ab eo nomē accepit. A chates iquit Pli. i magna fuit auēoritate nūc n̄a reperta primū i sicilia luxta flumē eiusdē nominis. Sime tus: fluuius rapido cursu labēs p agrā catinēsem fert i æquor. Oui. Quaq̄ symet tuas accipit æquor aq̄s.

Littora thermarū:therme oppidū ad mare colōia romanorū:ubi comoedia primū repta fuisse trādit autore solio his uerbis. Q uicquid sicilia gignit proximū ē his q̄ op̄ia iudicātur hinc primū inuēta comoedia. Hic &

cauillatio inimica i sc̄ena stetit:& iō poeta dicit littora thermarū dotata fuisse prisca camœna.i. prisca camœdia. Himera:fluuius & oppidū eiusdē nominis, urbē zan clei condiderunt ducibus euclide & sacone: eo ēt uenere multi chalcidēses & exules syracusani ligua ibi peculiari fuit mixta ex euboica & dorica: sed tuta chalcidensia habuere, nomē a flumē impositū ē qd̄ i duas ptes diuidit: & singulæ pati fertur ipetū. hec i ortū: illa i occasū. Eo lio: ad occasū ubi sūt eoliæ isulæ. Diuiduas oras: diuer sas regiōes ortū. l. & occasū. Incita:rapido cursu. Ne brodes:mōticulus ex quo ortē himera:q̄ postea gemiat. Nebrodes siluosus ē & a copia hinuloḡ q̄ nebrides dn̄ nomē accepit autore solio. Diuortia: diuisiōes. Enna deū lucis. i excelsō loco ac prærupto undiq̄ sita ē i media isula urbs enna q̄ umbilicus siciliæ uocat. Posidonius dicit autore Strabōe duas q̄si matris artes sitas ēē syracusas uidelicet & eryce. meditā uero ennā iminere circūstātibus cāpis. sedes fuit cereris:& proserpiæ isigne naturæ monumētū cuius fēcipe meminit Liuius i decade bellī mācedonici planitiē habet fertilē & uarietate florū cōspicu am. adeoq̄ odoribus fragrantē ut canes illic obrusas nares habete credant: unde a plutōe raptā p̄serpinā scribūt cāpi ennēses oī tēpore uerni sunt. Oui. ifastis. Grata domus cereri multas ea p̄siderit: urbes: In q̄bus ē culto fertilis enna solo. n̄o tēpore dicitur castrū ennæ: ubi totius isulae cōciliū a præside habetur. spelunca illic erat p̄ quā pluto tonem asportasse proserpinā fabulātur. quoniā igit̄ etna sacra erat cereri & p̄serpinæ: iō dicit dextrā ennēsitā fuisse sacrā lucis deārā. Lucas quippe ē ad ueneratiōem & alicui dicatus numini. Ardua: i arduo loco. sita. Laxans: aperiens. Cæcū: occultū & obscurū. Limite: uia obscura. Nouus hymenæus: pluto q̄ rapuit p̄serpinā. Ignatas: supas cū soleat tēpore latere apud inferos. Rector: pluto. Diē: supas oras:& sub sole. Inania: loca super terrā. Ennea: p̄serpinā ab enna illi sacra & ide rapta. In stygia: ad inferos. Petrea urbs siciliæ & colōia fuit thessalorū qui i petreis habitabāt cāpis. In agro petreis stagnū est serpētibus noxiū homini salubre. calipolis oppidū cōditū a naxiis. Eugiō: leōtini cōdiderūt. Oui. libro quinto fastorū. Hinc camarinan adit rapsonq̄ euge aque tēpe. agros habet amoenissimos. prope fuit cocali regia: ubi Minos periiit: a cuius militibus minoia condita est quae p̄ Liutus ait heraclea est appellata. in saxoso monte situm est oppidum: ideo dicit ipsum habere artus lapidosos. Hadranum & hergetum oppida fuerunt: unde hadrani & hergetani apud Plinium. Melite insula sicut maris ē uersus aphricam optimū gignit leuconicū ideo superbā idest nobilē rela dicit. inde etiā catelli ad mulierum delitias afferebantur melitei dicti. Oui dius in fastis. Fertilis est melite sterili uicia coifitae Insula quā libyci uerberat unda freti. Melacte: maritimū oppidum p̄ficationes habebat. Piscola littus. i. habens littus piscosū. Ora cephaledias, cephaledium oppidum ad mare inter lilybeum: & pelorum i quo trāstu etiam sūt: halesa: tyndaris: agathyrna: egesta & omniū nobilissima panormus. Procelloso: tempestatisbus & fluctibus agitato. unde campi prope cephaledium aq̄s marinis obruantur: & cete pisces depascuntur campos. Horret: i met tanq̄ rem monstrosum: siue in campis ceruelis. i. mari. Verticis: aquaz gurgitis. Tauromintana. Tauromintanū oppidū inter pelorū & pachinū facit ubi & messana: in ædito loco sitū. Naxū uerustas appellavit. Thucydides ait chalcidenses duce Theo de i coluisse naxō & extra urbē posuisse arā appollini archigeto: cui nauigaturi sacrificabāt. Stra. dicit zācleos exhybla cōdidisse tauromintū. colōia deinde fuit romāoꝝ: atē tauromintū iqt Strabo &. Messanā charydis ostē dicitur p̄fundū imēsū quo iundatiōes freti mirū i modū nauigia trahunt: magnas p̄ circūductiones ac uortices precipitans. quibus absorbitis ac dissolutis naufragiorū fragmēta ad tauromintanū litus attrahuntur.

Hæc māus:hi populi supradicti romana signa sequebātur: reliqui fauebāt pœnis. Eliseis: carthaginēsibus. Strongylos: iſula ē una ex eolis in qua ut inquit Strabo colo dōmīliū fuisse memoriae proditū ē. qui fuit rex uentorum: ideo dicit: strongylon perflatā aultris: quos ponit pro aliis uentis, quos: ut fabulose loquar: illic eolus carcere coerebat. Sedes facellina diuæ: id monumentū restat ad nauigasse orestē cum iphigenia. & pylade iſicilā expiationis gratia cuius meminit probus in cōmentario bucolicorū. Lucilius, iii. satyrarum: Et sēpe quod āe optasti freta Messanā Regina uidebis moenia
 tum liparas: fascellitis tēpla dianæ. fascellis dicta ē diana quoniā eius simulacrum in fasce e taurica regiōē transtulit oreſtes. Vbi iphigenia & thoas rex lemni tēplo praeerāt: & sacris īde ad Aricinū lacū uentū est. de rege aricino & ritu sacrōrū dictum est. Thoanteæ: tauricæ dianæ: ciu- ius templo praeſuit thoas. Tergemino numero: tribus milib⁹ militū. Fœcunda: colonorū copia abundā unde cum alia oppida dediſſent mille ipsa tria dedit milia: phœnices negocandi gratia iſicilam nauigauerunt & i coluerunt aliqua oppida inter quæ panormon. quæ dei de fuit græcorum colonia. postea romanorū. clara ē ciuitas etiam nostro tēpore: & pīſcatu: uēatu: aucupio: & ha- rūdineo melle insignis: hæc omnia syllius tangit & cele brat. Herbesos: oppidū prope hyblam: non lōge. etiā ē naulocha. herbesos inquit nō sedit iners: & naulocha non sedit pīgra pericli. i. non distulit mittere milites propter periculum. Morgentia: oppidum conditum a morgeti bus gente itala: sed tēpore Strabonis non extabat: sicuti sicani morgetes siciliā incoluerunt. Marte infido: bello pro carthaginēsibus qui sunt infidi. Amastra: & Ne meæ grecae sunt urbes Achei & archades posuerūt. A mastra colonia ē ponticæ regions ubi est amastris urbs i peninsula habens portus ex utraque parte. quam condi dit & cui nomen dedit Amastris oxiartis filia uxor diony si heraclēsis. Nemeæ colōia fuit argiuorum apud quos in peloponneso est Nemeæ sylua iter cleonas. & philiū tem. Vbi hercules intetemit leonē. amastris igitur erat comitata uiris nemeis. Thisse: oppidū fuit conditum a siculis: a quo thissimēles apud Pli. Netum oppidum ad hoc retinet nomē mutata una līa. dicitur enim notū. Mycīte: oppidū: a quo micītenses quotū metuunt. Plinius. Achetū oppidū sub claro cælo & sereno. Līquentis: puri aeris. & alludit ad achatē fluuiū & lapidem de quibus dictum est. Drepane: siue drepanum nomen impositum uidetur acruo situ. græci sic appellant curua tela. scribunt aliqui ineditum nomen cum saturnus cælo patri amputasset uirilia proieciſſe telū hoc est nouaculam: & cecidisse ubi postea drepane fuit condita: imminent deprano mons eryx. clarum est oppidum etiam nostro tempore. Helorus. fluuius labitur e pachyno iter saxa: & ideo clamosus. Triocala: in agro triocalino bellū seruile maxime fuit: quod siciliā crudelius attriuit q̄ punica certamīa. fugitiui duce syro libertatem petebant. mox fractis ergastulis ad. ix. milia conuenerunt. prætorum castra expugnata. Manlī pīſontis lentulī hispei. M. perperna uicit & obſessos ennae consumpsit. hinc ouans urbem ingressus est paulo post idē incendium excitatum est. Themis cylix pastor interfecto domino ergastula aperuit. prætoniana caſtra seruit & Luculli succubuere. M. Aquillus exemplo perpernae bellum cōfecit: & fame maceratos cōpīſſet omnis ni metus supplici fuisset. itaque magna ex parte mortem ſibi conſciuerunt. dux aufugit. Cicero in. vii. actione in uerrem ait In triocalino quem locum fugitiui ante tenuerunt. Arabēa: oppidum ſiciliæ fuit. Ferox: bellicosæ. Ietas: oppidum in edito loco ſitum cuius meminit Pli. Tabas: oppidum. Cosyra parua insula prope melitam. Qui in fastis. ferrilis est melite ſterili uicina cosyrae: est etiam cosyra oppidum in ſicilia: de quo in telligit. Megara: oppidum inter catinam: & syracusas. Mute nomē est oppidi: Gaulum: insula. Strato pōto: tranquillo mari. Cum ſonat halcyones cantu: halcyon ut ſcribit. Plinius auis est paulo amplior paſſere co lone cyaneo. alterum est halcyonum genus: magnitudine diſtinguitur: & cantu. vñior in harundinetis canit. nidificat hyeme mari tranquillo. quartodecimo die edit pullos. nidus inſtar pilæ est. ore eminet angusto. ferro reſiſtit: iſtu ualido frangitur ratiō ſe conſpici ſinit. dies ab ea halcionii uocantur tranquillitatēa niſificantes portendunt ſiculō præſerti mari. halcionii dies incipiunt. v. calen. Martii. tunc in atlantico mari. trāquillitas nota eſt. ſi aliquando fluctu agitatu niſus ſuperuolat halcyō & ſuauit cantu gemere uidetur. & inclinatur. hæc alchyon. hæc halcyones. Ipsiſ syracuse: anno primo poſquam chalcidenses cōdīdere naxum archias corin thius pronepos herculis cōdīdit syracusas. Patulos muros: quoniam ambitus urbis. xx. mil. paſſuum finieba tur.

Hec latiū man⁹ & laurētia signa mouebat. Cætera elyſeis aderat gens ſicana uotis. Mille agathirna dedit pīſataq; ſtrōilos au Nille thoātex ſedes fascellia diuæ. (ſtris. Tergemino uēit nūeros ſœcūda pāorinos Seu ſiluī ſectare feras: ſeu retibus aequor Vertere: ſeu cōelo libeat traxiſſe uolucrē. Nō herbēſos iers: nō naulocha pīgra pīclī Sederunt: non frondosis morgentia cāpis Abſtinuit marte infido. comitata nemeis Vēit amaſtra uiris: & paruo nomie thiſſe. Et netū & mīcīte pubefq; līquētis achetī. Sidoīas drepāe: atq; uñ clamofus helorus Et mox ſeruīlī uastata triochala bello Sidoñios arabeia ferox: & celsus ietas: Et bellare tabas docilis cosyraque parua Nec maior megara mute concordib⁹ aulis Iuuere: & ſtrato caſtum ſpectabile ponto Cū ſoat halcyones cantu nīdosq; natātes Immota geſtat ſopitis fluctibus unda: Ipsiſ syracusæ patulos turbs in clita muros Milite collecto uariisq; impleuerat armis.

Ductores impellebant ipsos syracusios iactantia quadam verboru & cōmemoratiōe pristinā uictoriā quā habuerāt de atheniēsibus bello nauali dicebātq; nunq; captas syracusas: & spectatū ab antiquis esse .ccc .triremes atheniēsibus mersas ī mari. ut ostēderēt facile posse romāos pelli lōge ipsi atheniēsibus gloria nauali iferi ores. Facilē ipelli: aptā ut moueat: cū nouitatē gaudeat i perita multitudo: & nullā habeat cōstātiā. Vaniloquo ore: iactabūds uerbis. Nūquā hoste i tratos muros. s. dicebāt ipsi ductores ipellētes plebē ad resistēdū

romāis maiores nostri dicebāt filio nauali uicerūt atheniēsclaros: & superbietes uictoria nauali & praelio quo xerxem uicerūt apud salamia duce Themistocle. Quat tuor atces: q̄s syracusae habebāt. Salaminiacis: athenenses bis auxilio fuerūt catinēsibus cōtra syracusās: qui due gilippo. Lacedēmōe terrestri filio uicerūt atheniēs. mari tetauere fortunā quā nō minus aduersa fuit. c. xxx. naues amiserē ī portu syracusano: demosthenes dedecus uolūtaria morte fugit. Nicetas captus contumelia carceris cladē auxit omnes naues demersae sūt ī mari suadēte gilippo. Salaminiacis tropheis: ipsi atheniēsibus subnixis clade illata barbaris apud salamia. Eois: quoniam xerxes ab oriente irruit ī graciā. Ingēo: natura ipsius portus de quo ī ultia actiōe ī uertē sic scribit Cicero. Nō enī portu illud oppidū clauditur. sed urbe portus ipse cīgitur ut nō abluātur a mari incēnia extrema: sed influat ī urbē sinum portus. In hoc portu inquit Cicero atheniēsū classis sola post hominā memorā .ccc. nauibus ui ac multitudine iua sit: quae ī eo ipso portu loci ipsius: portusq; natura uicta: arc superata ē. in hoc portu atheniēsū nobilitatis imperii gloriæ naufragiū factū existimat. Vrbs iua: ipsae syracusae inuitae atheniēsibus multiplici uictoria claris.

Vmbram: quā sua amplitudie portus effundebat. uicta fuit classis atheniēsium ī portu cuius fauces occupauerāt naues hostiles & etiā pescatoriæ cymbæ pueris complectæ: ut nullo modo athenenses euadere possent: ut scribit Plutarchus ī Nicia. Proavis prisca syracusis q̄ spe etarunt naues illas demergi ita suadēt gilippo. Impune sine aliquo damno syracusanorū. Athenas subnixas clade regis pharetrigeri. i. ipsos atheniēses elatos clade quā xerxi intulerāt ad salaminiē. Pharetrigeri: xerxis quoniam persae & alli qui sūt ad orlētē arcu utunt. Genitū carthagine fratres: hippocrates & epicides. Līvius ait. Arcadia quoq; prio impetu capitū prætoresq; nisi qui iter tumulum effugerūt omnes iterficiūt. noxq; cædibus sinem fecit. postero die serui ad pilleum uocati: & carcere uinciti emissi cōfusaque omnis multitudo hippocratē atque epicidē prætores creāt. Iti ergo inflāmabant vulgū: re petitque poeta horū originem. de quib; sic ait Līvius. Hippocrates & epicides nati carthagine. sed oriundia syracusis exule auo. pœni ipsi materno genere per hos iuncta fuit amicitia Hannibalis & hieronymi tyranni. nec ī uito Hannibale apud tyrannum remansuerunt. Sub crīmine quoniam fuit actus ī exiliū. Eduxerat: nutrituerat. Trinacrius: siculus. Levitate sicana. quoniam sicut leues sunt. pœni autem astuti. Ductor. Marcellus. Diuos siculariorum: proserpinam cererem: minervā: dianam palicos: & cætera numina sicanorum. Turris multiplici: describit turrim constructam ingenio archi-

medis geometria: & scientia solidoru īclītū. qui tot milibus romanorum arte obstatit sua: terra marique si mul romanū oppugnare syracusas ceperunt. illinc hexapylō hinc actradīne: cuius murus fluctu alluitur: & tanto ardore irruerunt ut primo impetu cepissent nisi suisser ī genium archimedis. Multiplici tecto: frequenti contignatione. Grauis: archimedes. Multas umbras: arbores ut turrim erigeret. Armatam molē igni: phalaricam de qua dictum est. Cymber. nomen militis romanī. Telum: ardentem lampada. Labem: incendium: & sic turris est absumpta igni.

Par cōtra pelago: ex altera pte urbis qua mari alluit, nā Actadiæ murum q̄ mari alluit ex quinqueremibus Marcellus oppugnabat & sagittarii sūditores, & uelites quoq; telū trahibile ad remittendū iplis ē uix quenq; sine uulnere cōsistere i muris patiebāt: naues: turres cōtabulatas: macchinamētaq; alia quatidēs muris portabant. Nouo astu: quoniā archimedes illud instrumentū iauditū excogitauerat, qd̄ poeta describit. Ll. ait. Aduersus hūc naualē apparatū archimedes uariae magnitudinis tormēta i muris disposuit. in eas q̄ p̄cul erāt naues, saxa i gēti pōdere mittebāt. Fabre: eigeniose & p̄ artē.

Māus: Ll. ait. q̄ p̄plus qd̄ subibāt naues quo interiores sc̄ibūs tormētorū eēnt i eas tollēdas desup eminēre murū fetea māus firme catheñae illigata cū infecta præ eēt graviq; libramēto plumbī recederet ad solū suspēsa prora nauē i puppi statuebat, deinde subito uelut ex muro remissa cadētē nauē cū i gēti trepidatiōe nautarū ita undā affligebat ut ēt si recta recideret aliquātū aquāe acciperet ita maritima oppugnatio ē elusa. oīsq; uis ē uersa: ut totis uiribus terra aggredētur. Reuocatā: reducta plūbeo libramēto. Chalybē: ferreā manū tō ait morsus tēaces.

In robora: naues p̄ptiores muro. Laxatis: resolutis: & sic nauis magno ipetu decidebat i mare. Profūdo: māri. Mole: ipetu. Vndae: aq̄ absumerēt puppi & milites

His sup̄ insidiis: describit nāc quædā foramina ab ipso archimedē excogitata: nā ut sui uulnere ita tēla i hostē in gererēt murū ab imo ad summū crebris cubitalibus fere cauis ut ait. Ll. p̄forauit p̄ q̄ caua pars sagittis pars scotpiōibus modicis & occultis petebāt hostē. His sup̄: præter hæc. Cōfūdere: enī iterē haec foramina fūt nō ē tēpore i muris oblōga & angusta i patre exteriori. sed i iterioī latiora ut cōmodius tela emittātur & hostes ppter os exte riū angustū nocere nō possūt. Opposito aggere uallī, i. opposito uallo romanorū, i. tutū erat syracusis tela emittere i uallū & propugnacula romāncrū p illa foramina.

Nec sine fraude labos, s. erat, labor ille archimedis inq; erat cū fraude: quoniā iō telia excogita uult foramina ne hostiū tēla p illas angustias remitti possēt. Vicibus: p uices remissa. Pollētior: potentior quoniā archimedes solus arte sua: & i genio romanis obstatat & eos ludificabatur.

Terra, nā ea quoq; ps ut ait Ll. oī apparatu tormētorū i structa erat hierōis ipēsis cutaq; p multos ānos archimēdis unica arte. Vir fuit isthmiacis. describit poeta archimedē syracusū de quo Ll. romāt urbē coepissēt nisi unus hō syracusis ea tempestate fuisse archimedes: is erat unicus spectator cœli syderūq;: mirabilior tamē inuentor ac machinator bellicoq; tormētoq; opūq; q̄ ea q̄ hostes i gēti mole, agerēt ipse p leui arietē ludificate. Isthmiacis: syracusis ab isthmo corīthio uñ habuerūt originē syracusae. Facili ingenio: apto ad omnis disciplinas & potissimum mathematicas. Nudus opū: nō habebat bōa fortunā sed animi quæ longe p̄estabiliora sunt & per se experendā cum duita ob altū expetantur. Cælū terræque paterēt. Mathematica scia habet quatuor partes: Arithmeticam: Geometriā Musicam: & Astrologiā: quas poeta dicit calliuſſe archimedem. Arithmetica est quæ rationes: affectus: affinitatesq; inter se numerorum doceat: sub q̄ collocatur musica, nā ubi arithmeticus numeros absolute cōsiderat atq; se iunctos ab omni materia sensibili: musicus numerum ut sonos sibiicit, affectusq; eius cōsiderat sub quo etiā & his qui demulcet aures concentu musicus collocat. Geometria ē q̄ uniuersam magnitudinum naturā figuraruntq; explicat: cuius p̄ia fundamenta Pythagoras fecit: & arithmeticā in artē disciplinamq; redigit. Sub geometria collocat perfectiua: quæ considerat lineas non absolute sed uisibilitatis: ita dicam. ratiōe: nam arithmeticus & geometra puri mathematici formas sensibiles a materia penitus separant: geometria. n. considerat lineas: punctā: superficies: seu plana corpora separata omnino a materia uisibili. Astrologia versatur circa numeros & magnitudines non omniō abstractas ut arithmeticā & geometriā sed ut accommodatas ad corpora cœlestia quæ se sui subiectūt: ex quibus patet arithmeticā & geometriā puras esse mathematicas: relquas vero duas nō puras sed parti mathematicas parti naturales, ut Aristoteles naturalibus uideretur assitare. hæc omnia Syllius complexus est: sed præcipue ualebat archimedes scientia solidorum & tormentorū cōsciendorū arte qbus in bello utimur. sed hæc ad geometriam referuntur opus quippe ē mēsuris & figuris qbus ipse geometria uitat

Ne cuiq; euasiſſe datur; ceu fulmīnis i cū Correptæ rapido i cīneres abiere ruinæ. Par contra pelago miseris fortuna carinīs. Nāq; ubi se p̄pius tectis urbiq; tulere: Qua portus muris pacatas applicat undas Improuisa nouo pestis conterruit astu. Trabs fabre teres atq; erālis undiq; nodis. Nauali similis malo: p̄fixa gerebat Vnce tela manus: ea celso ex aggere muri Bellantes curuī rapiebat in aera ferri Vnguib⁹: & mediā ūocata ferebat i urbē. Nec solos uis illa uiros: quin ſepe triremē Belligeræ rapuere trabes: cū desuper actū Incuterēt puppi chalybē: morsusq; tēaces: Qui ſimul affixo uicina in robora ferro Sustulerant ſublime ratē: miserabile uisu: Per ſubitū rursus laxatis arte catheñis Tanta præcipitē reddebāt mole p̄fundō Ut totā haurirent undæ cū mīlite puppē. His sup̄ insidiis angusta foramina murus. Arte cauata dabat: p̄ quæ confundere tēla Tutū erat opposito mittētib⁹ aggere ualli. Tū ſine fraude labos arcta ne ruris codē Spicula ab hoste uia uicib⁹ cōtorta rediēt. Calliditas graia atq; astus pollētior armis Marcellū tantasq; minas terraque matiq; Arcebat: stabatq; ingens ad mēnū bellū Vir fuit isthmiacis decus imortale colōis: Ingenio facile ante alios telluris alumnos.

Cui cœlū: & sic inuit astronomiā astrologiāq;. Terræ: inuit geometriā. Paterēt: māifesta eēnt oia q̄ cœlo cōtinēt. calebat inquit p geometriā metiri terras. Ille nouus titā: cognoscet ex ortu solis an eēt futura pluviā & hæc ē astrologiā nautica & practicā: ita dicā rustici quadā assuetudinē aspicientes qualitatē cœli & solis futuras tēpestates prouidēt. signa solis occidētis orientisq; & etiā lunæ Vir, cecinit i georgicis. & Pl. nō omisit.

Proderet. significaret. Tristis: nō lucidus sed fere pallidus. Hæreat anne: globus terræ nō pēdet: sed hæ-

ret & fixus ē in medio firmamēti & i loco suo cū iha terra grauissimū sit elemētū. Ignis ob leuitatē & supremū obtinet locū. duo sūt media aer & aqua. aer cōparatione a quæ leuis ē & sic supra aquā & infra aetherē: & aq̄ subest aeris. ē aut̄ leuior q̄ sit terra. & iō ē sup ipsam: sed nō torā operit prouidentia divina ut. l. animalia utuere possint. Aliqui dixerūt terrā eēt suspēsam: sed ut dixi ē i loco suo nec pōt naturalitet moueri: ascenderet enī si moueretur. quod ē absurdissimum nisi stat mouu violentio: cū oia grāvia sua natura deorsum ferātur. unde ait Cicero i prima tusculana: Tū globū terræ eminentē e mati fixum i me- dio uniuersi mūdi loco. Fœdere certo: lege: nā de us glo- riosus opifex uniuersi circū dedit mati terminū suū & le- ge posuit aquis ne trāslat̄t̄ fines suos. Affusa thetis: ipse oceāus fusus circū terræ globū. Pelagi & lunæ labores quoniā motus lunæ & affectus ē causa aëstus ipsius oceā- nt q̄ crescit & decrescit ut dictū est. luna etiam circa ppiū defectū laborat inquit Macrobius nō accipiēdo solis lu- mē: cuius beneficio noctē colort: qd sc̄is Vir. disciplia rū omniū peritissimus ait: Defectus solis uarios lunæque labores. Aëstus: ipsius matis ebullitiōem & icrementū

Pater: sic Vir. oceanum patrem terū dixit ex illorū opi- nione qui putauerūt aquā fuisse principiū generatiōis. i. ip- sam humiditatem cū ex calido & humido oia pcreentur.

Nūerasse harenas. nūc inuit aristheticā q̄ uersat circa nūeros. Capacis: magni. Puppes ēt: nūc inuit sc̄iētā fo- lidorū q̄ bellica cōficit tornēta: & q̄ i gēlla pōdēra artifi- close fœmia māu trahunt: ut Archimedes laxa constru- et & puppes p aduersa mōtis trahebat nullis pōene uitib⁹. Ductorē marcellū. Teucros: romāos. Fatigat: lu- dificat sua arte archimedes. Sidōta classis: describit nūc pugnā naualē: sed a liuio dissentit q̄ sic narrat: Sub idē se re tēpus & naues lōgæ quinq; & l. carthaginēsū cū bo- milcare classis pfecto i magnū portū siracusū ex alto de- currerāt: & romana classis. xxx. qui queremis legionem primā panormii exposuere: & bomilcar simul patū fidēs nauibus suis duplii facile nūero classe aduentātibus ro- manis simul iutile morā cernēs nil aliud ab suis q̄ iopia aggrauari socios uelis i altum datis in aphricam trāsmi- sit. Syllius cāt acerimā pugnā & romanorū victoriā p- lio nauali. Erigit: attollit̄ aios. Arethusa: syracusia ples & lunxit naues suas cū nauibus pōenorum. Tempestate noua: repidabant maria nouo ipetu nauū expedientiū se ad pugnā. Imago: ipsa echo. Cornibus: nā strūcta erat classis eo modo ut extenderetur i ḡyū tanq̄ cornua q̄ milites n̄i tēporis appellāt. alas. i. acies ambientes exer- citum hostilē. In dagine: cursu. Simili sinu: paribus cor- nibus. Tortæ conchæ: quoniā triton concha matina p- sonat quæ torta est. Media area: spaciū quod erat inter utrāque classem. Alnus: nauis. Anhelatis: i cū remo- rum cum labore ac anhelitu remigantium: & sic naues ut debat uolare remis ipulsæ. Ast aliae: describit naues iu- etinebantur nec poterant diuellī. Incussi: adacti iā nauem hostilem.

Nudus opē: sed cuī cœlū terræq; paterēt. Ille nouus pluuias titan ut proderet ortu Fuscatis tristis radiis: ille hæreat : anne Pendeat instabilis tellus: cur fœdere certo Hūc affusa globum tethys circū liget ūdis Nouerit atq; una pelagi lunæque labores: Et pater oceanus qua lege effuderet aëstus. Nō illū mūdi numerasse capacis harenas Vana fides. puppes etiā cōstructaq; laxa Fœmia traxisse ferūt cōtra ardua dextra. Hic dū italū ductorē astu teucrosq; fatigat Adnabat centum late sidonia uelis Classis subsidio: & sc̄idebat cœrula rostris. Erigitur subitas i spes arethusia proles. Adiungitq; suas portu progressa carinas. Nec cōtra aulonius tonsis aptare lacertos Adubitat: mersisq; celer fodit æquora rem; Verberib⁹ torsere fretū: salis icta frequēti Albescit pulsu facies. perque æquora late Spumat canentī sulcatus gurgite limes. Insultat pariter pelago: at neptunia regna Tēpestate noua trepidat: tū uocib⁹ æquor Persōat: & clamat scopulis clāoris imago. Ac iā diffusus uacua bellator i unda Cornib⁹ ambierat patulos ad p̄lia fluct⁹ Naualī claudens humentē idagine cāpū. At simili curuata sinu diuersa ruebat Classis: & arctabat lunato cœrula gyro. Nec mora. terrifīcis seuæ stridoribus æris Per uacuum late cantu resonante profūdū Incubuere tubæ: q̄s excitus æquorē triton Expauit. tortæ certantia murmura conche Vix meminere maris: tā uasto ad p̄lia nisu Incubunt proni: positisq; i margie puppis Extremæ plantis nutatē spicula torquēt. Sternitur effusis pelagi media area telis Cellaque anhelatis exurgēs i cūbus alnus Cœrula nigrantī findit spumantia sulco. Ast aliæ laceræ atque incussi roboris i cūb-

cem concurretēs & frangentes temos attritu & collisiōne laterum & rostis se mutuo pforātes: ob qd innexæ

Detergent: elidunt & frangunt. Quo retinent naues perforatae rostris detinebantur tali uulnere & inuicem hostiles & uulnerantes detinebat. Sub litior ibat puppis: describit nauē himilconis quae ob sui magnitudinem quadrungentos remos habebat. Tonsis: remis. Cornibus: scilicet antennarū quae uela sustinent. Lento robore: tarda mole quis plena essent uela propter sui magnitudinem non plus mouebatur q̄ si solis remigantium iactibus impelleretur. Agili levitate: quia tritemes erant romanæ quæ facile uoluebantur ab illo qui clauum regit: irruerant igitur puppes romanæ in naues pœnorum graues. Regentis: magistri tenentis clauū id est temonem. Incurrere: scilicet in suam nauim qua himilco uehebatur: hic numine iuocato sagitta clavo affixit manum gubernatoris: inde uulnerauit taurum subeuntem munus gubernatoris prius uulnerati: quod cum corbulo uidisset impulsit suam nauim & suis auxilio fuit. Calamo: sagittæ. Vir. pati terque oculos telumque tetendit. Vultu comitan te: equoniam prosequebatur oculis emissam sagittā. Deduxit: immisit. Magistri: regentis clauum. Plectro: clavo & temoni quem a similitudine: quia manus tenetur: plectrum appellavit: quemadmodū plectrum mouet fides citharae. Immortua: affixa clavo ut munus regendi obire non posset. Orba: priuata suo rectore Littore stabiarum: stabiæ uetus cāpaniae oppidum deletum bello syllano patria huius corbulonis: & alludit poeta respiciens ad tempora sua ad illum corbulonem qui tempore nerōis at meniae præsuit. Vicina dionæ. uenus quam uicinam dixit propter templum ueneris quod erat in eryce monte siciliæ.. Sed super ingestis: sensus: illa nauis romana quæ propior erat nauī himilconis & magis sub ictu mersa est & uix extarent manus nautarum tunc corbulo ascendens supra tabula ta nauis ignem laculatus est in nauem himilconis dolens uicem suorum qui mergebatur. Subsedit: mersa est. Damnatum: quod romant tunc damnabant cum nauis megeretur. Palmæ luctantū: manus nautarum qui luctabantur aquis. sed frustra. ipsum quippe profundum eos trahebat. Nereus: ipsum mare: numen pro mari ponitur. Extant: apparent. Hic: tunc cum cetereret casum suorum corbulo. Magno saltu: quia insiloit in turrim nauis quæ subfederat & ipsa turris erat confixa alteri cathēis ut non possent auelli: hoc etiam sit nostra tempore.

Appulerant: conlunxerant copulauerant. Ne xæ: illigatae. Compagie ferræ: catenæ. Comantē accensam. Pastos: nutritos bitumine quod ardet ut dictum est & nascitur in asphaltite lacu iudeæ. Noto: uento auxiliante: Aplustria sunt ornamenta nauium: Forti sunt tabulata nauium per quæ pro pugnatores cursitant. Sunimis: ab his qui erant in prima parte nauis. Arctis: periculosis. Ad imos ad eos qui erant in ima parte. Vnguine: unctione picas: & bituminis ungem dicitur ab ungendo.

Detergent remos: alia per uiscera pīnus Transmissis ipso retinentur uulnere rostris Quo retinent: medias inter sublimior ibat Terribilis uisu puppis qua nulla per omne Egressa est libycis maior naualibus æuum. Sed quater hæc cētum numero remige potū Pulsabat tonsis: ueloque superba capaci: Cum rapidum hauriret boreā: & cornibus oēs Colligeret flatus: lento se corpore agebat: Intraret fluctus solis si pulsā lacertis. Procurruit leuitate agili docilesque regentis Audiuisse manum latio cum milite puppes Has ut per leuum uenientes æquor himilco In latus obliquas: iussamque incurrere prorā Conspergit: propere diuis in uota uocatis Aequoris: intento uolucrem de more sagittam Assignat neruo: utque oculis librauit in hosti Et calamo monstrauit iter: diuersa relaxans Brachia deduxit uultu comitante per auras In uulnus telum: & residentis puppe magistri Affixit plectro dextram: nec deinde regenda Puppe manus ualuit flectenti imortua clavo. Dūq̄ ad opem accurrit ceu capta nauita puppe Ecce iterum fatoque pati neruoque sagitta In medium perlapsa globum trāsuerberat ictu Orba gubernaci subeunte munera taurum Irrumpit cumana ratis: quam corbulo ductor Lætaque complebat stabiarum littore pubes. Numen erat celsæ puppis uicina dionæ. Sed super ingestis propior quæ subdita telis Bella capessebat: media subsedit in unda. Diuisitque fretum: clamantem spumeus ora Nereus implet aquis: palmæq̄ trahēte profundo Luctantum frustra summis in fluctibus extat. Hic audax ira magno per cœrulea saltu Corbulo transgreslus: nam texta robore turri Appulerant nexæ ferræ compage tritemes. Euadit tabulata super flāmaque comantem Multifida pīnum celso de culmine quassat Inde atros alacer pastosque bitumine torquet Aduentante noto pœnorū aplustribus ignes. Intrat diffusos pestis uulcania passim Atque implet dispersa foros trepidatur omislo Summis remigio: sed enim tam rebus in arctis Fama malii nondum tanti penetrarat ad imos. Et rapidus feruor per pingues unguine tadas

Quartusdecimus

Illapsus flammis uictricibus insonat alueo
 Qua nōdū tamē itulerat uī dardana lāpas.
 Parcebatq; uapor; faxorū grandine dirū
 Arcebāt; fatumque ratis retinebat hīmīlco
 Hīc miser igniferā dum uentilat aere pinum
 Murali saxo per lubrica sanguine transtra
 Voluitur in fluctus līchei uulnere cīdnus.
 Fax nīdore graui fœdauit comīnus auras.
 Ambusto iſtrīdens pelago; ferus īnde citatū
 Missile adorata contorquet sabrata puppe.
 Ammon numen erat libycæ gentile carinæ.
 Cornigeraq; sedēs spectabat cærula fronte.
 Fer pater afflīctis fer aīt garamantice uates
 Rebus opē: inq; italos da certa effūdere tela.
 Has iter uoces tremulo uenit agmīe cornus:
 Et neptunicolæ transuerberat ora telonis
 Virgebat nīhilo leuis iam ī līmīne mortis
 Quos fuga pīcipites partē glomerarat ī unā
 Puppis adhuc uacuā tedæ: sed pīxīma cursu
 Fulmīneo populatus īneuitabilis ardor
 Correptā flāmis īnuoluit ouātibus alnum
 Primus ope æquorei funis delapsus ī undas
 Qua nōdū Stygios gloerabat mulcīber estus
 Ambustus locum remis aufertur hīmīlco
 Proxīma nudarūt miserandi fata bathonīs
 Desertā ductore ratem: bonus ille per artem
 Crudo luctari pelago: atq; exire procellas.
 Idem quid boreas quid uellet crastīn⁹ austēr
 Anteibat, nec per uigilem tu fallere uultum
 Obscuro quanuīs cursu cynosura ualeres.
 Is postq; aduersis nullo mod⁹ accīpe nostrū
 Ammō lāguinē aīt spectator cladis īniquā:
 Atq; acto ī pect⁹ gladio dextra deinde cruorē
 Excipit: & large sacra īter cornua fundit.
 Hos īter daphnis deductū ab origie nomē
 Antīqua fuit īscelīx cui linquere saltus
 Et mutare casas īfido marmore uīsum:
 At princeps generis quāto maiora parauit
 Intra pastore lībi nomīna: daphnīn amarūt
 Sīclīdes musæ: dexter donauit auena
 Phœbus castalia: & iussit projectus ī herba
 Siquādo caneret lātos per prata per arua
 Ad daphnīn properare greges: riuosq; silere.
 Ille ubi septena modulatus harūdīne carmē
 Mulcebat siluas: nō unquam tempore eodē
 Syren assuetos effodit ī æquore cantus.

Alueo: carinæ nauis: & ideo dixit tepidatur a sūmis:
 quia nondū ignis descenderat ad carinam: & illos qui
 erāt sub primis tabulatis. Dirus: crudelis urgēte peri
 culo: & horrendus nouitate mali. Fatum: incendium
 & excidium. Cydnus: immittēs facem ī nauem ho
 stilem inteficitur a lycheo: & ī mare cadit. Murali:
 magno. Lubrica dicitur loca ī quibus nō possumus fir
 mare pedes. Transtra sunt nauium sedilia ī trāsuersū
 locata. Nidore graui: scōtore propter picem ac bitu
 men. Auras: aerem. Sabrata: erat pōenus nomē de
 ductum ab oppido. supra dixit. Sabrata tū tyrium uul
 gus hic immisit hastam qua telonem consecit cum pri
 us iouē hammonem implorasset qui erat depīctus in
 puppi. Gētile numē: quoniā nauis erat libyca: & ipse
 hammō libyca: & illī colebat sub effigie arietis. Se
 dēs: locatus ī puppi cornigera īmagine. Vates: quo
 niam dabat illī responsa ut dictū est. Certa, inferen
 tia iactū. Cornus: hasta ex corno arbore. Neptunico
 læ: incolentis mare: nā capreas incolebat: & alludit poe
 ta ad Telonē qui capreis regnauit. Virgebat. sensus
 & ordo, puppis himīlcoīs flagrās urgebat ipos nautas
 īā prope mortem coactos in eam partem: quæ nondū
 ardebat, himīlco tandem semiustus per funem euasit.
 Nīhilo leuis: nō minus qāte. qūts ille iouem nauis nu
 men implorasset. Vacuam rādā: sine incēdio. Pro
 xīma: uicīna illi parti adhuc intactæ igni. Cursu ful
 mīeo: celeri instar fulminis. Quantibus: uictricibus
 totam qutpe nauim iam occupauerant. Stygios: pe
 stiferos. Sociū: sociorum qui eum remis exceperunt.
 Batonis: qui erat rector nauis quē a perfītia gubernā
 di laudat. Crudo procelloso: & concitato. Luctati:
 pugnare per artem nauigandi: & nauticam sollertia.
 Exire: euadere ingenio & industria. Anteibat: pro
 videbat. longa nauigandi experientia edoctus. Perul
 gilem: diligenter uultum & optimum iudicium ī co
 gnoscendis stellis & significationibus. Cynosura: ur
 sa malor. nunc dicitur tramōtana, adeo inquit callebat
 nauigandi arte: ut in maximis obscuritatibus cum cæ
 lum & sydera nō uiderentur nunquam a cynosura de
 ciperet. Nullus modus: nūllus finis incendii. Impie
 locutus ī iouem hammonem se interfecit. Cornua:
 fouis hammonis: qui erat ī effigie arietis. Hos iter.
 daphnis filius mercurii ex nympha autore Diodoro.
 Thermitanus fuit & educatus ī montibus sīciliæ qui
 erū dixitq; īter pastores. nomen accepit a sylva lauri ī
 qua est natus, carmen bucolicū īuenit. ideo Vir. ī suis
 buco, daphnīm sāpius īculcavit, ab apolline fistulā
 accepit. In agro thermitano ut scribit solinus est arādi
 nū ferax: quæ ad fistulas optimæ sunt: ad hunc daphnī
 poeta alludit. Marmore: mare: idest propter mare re
 lituit sylvas. Princeps generis: ptimūs ille daphnis fi
 lius mercurii īuentor bucolici carminis. Intra pasto
 rem. In uita pastorali castalius fōs parnasi musis sacer.
 Castalia: phœbea. Dexter: fauens & propitius. Sy
 ren: de syrenibus dictum est: quæ suavissime canebat.
 daphnis tamen eas superabat. In æquore: quoniā ha
 bitabant insulas ē regione ad surrentum. Eodem te
 pore quo canebat daphnis.

Scylei canes: quoniam scylla monstrum marinum in freto siculo tenus inguine habet canes latrantes. Stetit: non absorbut aliquid. Atra: obscura uorago quae in freto siculo dicitur charybdis. cyrce apud Homerū xii. odyssēe. sic monet ulyssēm. duo sunt scopuli. cace- men montes exuperat in quod nemo mortalium ascē dūt unquam. In medio scopulo spelunca erekīstar. ha-bitat illuc scylla monstrum immane: cui præter deum occurseret nemo. aspectu tristis. xii. habet pedes: colla prælonga sex. totidem capita. dentes triplici serie pe-tinatos capita exerens beluas ingentes pescat: & pau-lo post. Tremenda charybdis ter nigrantem undam & absorbet & eructat: cum attrahit aquam caueto. nā ne ipse quidem Neptunus liberare te posset. ad scyllam i-pelle nauim. sed ex tuis tantum deuorabit quos perde-re satius est q̄ omnis. charybdis: ut fabulæ volunt semina uoracissima fuit: quæ boues herculis fertur rapuisse: & ideo a ioue fulmine ita est & in mare deiecta cōuer-saque in monstrū: quod omnia uorat & absorbet. scyl-la est uersus italiam. charybdis autem uetus siciliam.

Cyclops: polyphemus. Lensus: oculos. lubila: can-tilenas: & carmen. Progeniem: hunc daphnū ab illo antiquo progenitum consumpsit ignis. Aequore: aq-ua non permittebat: ut statim igni absumeret. Qua-lis oilides: ut aiax oileus quem pallas fulmine perdidit.

Medius alui. i. transfossus per medium aluum. loquio est syllis. dixit enim in primo volumine: cōctidit ex-aeti medius per viscera teli. Marmarides: libycus. Ra-gido: duro rostro nauis. Ductor rhetieus: marcellus romanus. Seuis: magnis & ualidis iictibus temorum.

Eoliden: pronepotem eoli. Ephœbos: pueros i pri-ma adolescentia. Leui: sinistri aduersi. Feruida: calē-tia mattis ardore. Nec matus: nondum plane ap-tus armis & bello. Chimera nauis: in qua erat chyme-ra pro insigni. est etiam nauis apud Virgilium. Ru-tula: romana. Garamantide: libyca nauis. Turrigerū proceræ staturæ. Male suada: quæ male suadebat.

Rudit: imperito. non enim callebat bellandi discipli-nam: appetebat quippe impossibilia exuicias. s. marcel-li. & ideo erat imprudens & nimis in uoto. Trucis: horrendæ. Pro qualis: describit poeta studia huius po-deti. Qualis: q̄ pulcher: q̄ nitidus & conspicuus cum luderet disco. discus est pila ænea retunda siue ex alio metallo quæ in altum facitur. Splendētem: politum.

Exigeret: emitteret in altum. Aligeras: ueloces i cur-su. Improbæ: magna. Flatu: uno spiritu. Docuere la-bores: antiqui & maxime cretenses & spartani ex disci-plina lycurgi & Minois laboribus erudiebant tuuentu-tem: & sic romani in campo mattio in quo siebant etiā exercitationes armiferæ quæ arma campestria appella-untur. Horatius. Ludere qui nescit campestribus absti-net armis. Tuto discriminē: exercitationibus uariis: q̄ bus cēlebatur sine periculo. Fraudatum ossa: id est cu-ius ossa erant fraudata sepulchro. modus est loquendi. cyanæ & anapus fontes sunt in agro syracusano. Are-tusa est fons ortygiae paruae insulæ ante syracusas.

Praeses: qui nauis præterat. Io: est interiectio lætan-tis & bacchantis.

Scylei tacuere canes: stetit atra charybdis: Et lætus scopulis audiuīt iubila cyclops. Progenē hauserūt & nomē amabile flāmæ Innatā ecce sup transtris fumantibus asper Ornytos. ac lögā sibi met facit æquoī morte. Qualis oilides fulmen iaculante minerua Surgentes domuit fluctus ardētibus ulnis. Transigit ualida medius dum se alleuat alni Cuspide marmarides scyrō ps subnatat ūda Mébrorūq̄. pars extat aquis: totūq̄ p æquor Portas rigidō miserandū imortua rostro. Accelerat puppes utrinq̄: atq̄ ora ruentum Sanguinei feriunt remolū aspergine rores. Ipse adeo leuis ductor retheius ibat Pulsibus: & ualido superabat remige uētos. Quā rapidiſ puppē manibus frenare lileus Dū temptat: seu truncat mēbra bipenni. At fert harentes trabib⁹ ratis incita palmas. Sicania eoliden portabāt trāstra podentum. Hic æuo quanq̄ nōdū excessis let ephœbos: Seu leui traxere dei: seu seruida corda: Nec sat matus laudum bellique cupido Arma puer niueis aptarat pieta lacertis. Et freta gaudebat celsa turbare chimera. Iaq̄ super rutula super & garamantide pīnu Ibat ouans melior remo: theliorque sagitta. Et iam turrigerū demerserat æquore nessū. Heu puer male suada rudi noua gla pugne Dū crīstam galeæ trucis exuuiāsc̄ precatur De duce marcello superos temerarius hasta Excepit raptim uulnus lætale remissa Proh qualis seu splendētē sub sydera nīsu Exigeret discum: iaculo seu nubila supra Surgeret: aligeras ferret seu puluere plantas Vix tacto: uel dimensi spatia improba campi Transiret uelox saltu: docuere labores Sat prorsus sat erat decoris discriminē tuto Sat laudis. cur facta puer maiora petebas? Illū ubi labentē pepulerunt tela sub undas Ossa syracusio fraudatum naufragia busto Fleuerunt freta: fleuerunt cyclopeia saxa. Et cyanæ & anapus & ortygiae arethusa Parte alia præses puppem tiberinus agebat Quaque ferebatur ductor sidonius io Concurrunt in iecta ligant hinc uincula ferri Atq̄ illinc steteruntq̄ rates ad prælia nexæ

Nec iaculo: aut longe certatur harundine fusa
 Cominus: & gladio terrestria prelia miscent.
 Perrumpunt itali qua cædes prima reclusit:
 Monstrauitq; uiam uastas & mæla cathenas.
 Hortatur socios & uincula abrumpere ferrī
 Ac parat hostili resoluta puppe receptos
 Auehere & paribus pelago dñducere ab armis.
 Etneo polyphemus erat nutritus in antro.
 Atque inde antiquæ nomen feritatis amabat.
 Vbera præbuerat paruo lupa, corporis alti
 Terribilis moles: mens aspera: uultus in ira
 Semper: & ad cædes cyclopeia corde libido.
 Isque relaxatis mensiborum pôdere uinclis
 Impulerat puppi. & mergebat gurgite tonsas,
 Duxissetque ratem: prelia laronius hasta
 Nō propere duro nitentem exurgere uelox
 Affixet transtro: uix morte incepta remittit.
 Nāq; manus seruat dū suetos languida ductus
 Ignauum summa attraxit super æquora remū:
 Percussi cuncio pœni densentur in unum.
 Quod caret hoste latus: subito cū poneſ ūic⁹
 Inſiliente mari ſubmergitur alueus undis.
 Scuta uirum cristaque & inertis spicula ferro
 Tutelæque deum fluitant: hic robore fracto
 Pugnat inops chalybis: ſeſequi in plia rursus:
 Armat naufragio: remis male feruidus ille
 Festinat ſpoliare ratem: diſcrimine nullo
 Nautarum interdum conuulſa ſedilia torques
 Nō plectro ratis aut frāgenda in uulnere prore
 Pascitur: & pelago repetuntur nantia tela.
 Vulneribus patulis intrat mare: mox ſua poto
 Singultante anima propulſa refunditur unda.
 Nec defunt qui correptos amplexibus arctis
 Immergant pelago: & iaculis ceſtantibus hostē
 Morte ſua perimāt: remeantū gurgite mentes
 Crudeſcunt: ac pro ferro ſtat fluctibus uti.
 Haurit ſanguineus contorta cadauera uertex.
 Hinc clamor: genitus illinc: mortesq; fugæq;
 Perfusum bello feruet mare: ſefflus acerbis
 Terga fuga celeri libyæ conuertit ad oras
 Exigua ſele furatus himilco carina.
 Cōcessere mari tandem graiusq; libysque:
 Et iam captiuæ uinclis ad littora longo.
 Ordine ducuntur puppes flagrantibus alto.
 Stant aliae teſdis ſplendent lucente profundo
 Mulciber: & tremula uibrat imagine pótus.

129

Terreſtria, ac ſi in terra eſſent: nauibus inuicem implicitis, Petrum punit, inſiliunt in nauem hostile. Recluſit, aperuit: quoniam cædibus aperuerūt ſibi uiam. Mela nomen proprium illius qui hortabatur ſocios abrumpere uincula: ut receptos romanos in alto remotius obtruncarent: Polyphemus ualutis corpore cum nauim impellere cepiſſet ab Iaronio in terfeſtus ē. Diducere, ſeparare. Lupa alludit ad illum antiquum polyphemum qui fuit a lupa nutritus. Cyclopeia libido, efferatus appetitus cædis. Cordē, animo multum refert quo quis lacte nutritatur, nam quemadmodum uis & natura ſeminis ad ſtingendas animi: corporiſque ſimilitudines ualeat: ſic ad eandem rem ut ait phauorinus lactis quoque ingenia & proprietates ualent quod in bestiis aiaad ueritatur, non mirum igitur ſi ferinum animum habebat polyphemus ferino lacte altus. Relaxatis solutis uinculis quibus alligata erat nauis. Tōſas, remos, i. remigabat, quod uix morte remiſit. Ductus, motus remorum. Somno, morte, nam mors est perpetuus ſomnus. Ignauum, inutilem. Cuneo, multitudine: & ſic nauis ea parte in qua erant coacti metſa eſt. Inerti, inutili: quoniam mergebatur nullo uulnere hosti illato. Tutelæ deum, numina in quorū tutela erat nauis. Hic, aliquis pugnat fractis remis cum non habeat ferrum. Torquens, immittens in hostem. Non pafciuntur, non ſatiāt accipere fragmenta carinæ: etiam accipiebant tæla q; uaga ferebantur aquis. Vulneribus, igrediebatur aqua per uulnera pugnantum inde aqua pellebatur ab anima iam ſingultante. Remeantum, emergeſtum ab imo: ad ſummitatem maris. Stat, placet uti aqua cum non poſſent uti ferro. Acerbis, aduerſa fortuna himilco exigua carina ſalutem ſibi comparauit: in libyamq; transmisit. Graius, syracusanus oriundus a corintho. Libyx, carthaginensis. Romani captiuas puppes abduxerunt, illas uero incenderunt quæ adduci non poterant & ignis resplēdebat in undis. Mulciber, ignis.

Cyane nomē ē nauis a fōte. Pénata, uelox hēns syre
nē p̄ insigni. Europæ. nauis i q̄ erat imago europæ filiae
ageoris uectæ ioue uerso i taurū ex phœnicia i cretā iſu
lā: & europæ nomē dedit teritiae orbis p̄ti. Aequora.
maria. Nereis. nauis i q̄ erat nereis depicta moderans
delphini fr̄eo. Curuū. quantā delphius curuū hēt dor
fū. Phytō. nauis i q̄ erat depictus phytō serpēs quē a
pollo iterēit. Elisæ. didois noia sūt nauis ab imagib⁹.
Grassata. q̄ pugnauerat sex ordibus remorū. Anapus.
nauis ab anapo fōte syracusā agit. iō alt cognata littō
ra. Pegasus. nauis a pegaso alato equo quo uectus dī p
seus cū medusā gorgonē iterēisset. libya a puella noiata
ē: cuius imago nūc erat i nauis. Rogus. appositio ē. sub
etna sepultus erat eccladus ut fabulae canūt. Cadmea.
quoniam apud sydonē īgnauit cadmus. Nec mora. cap
tae iqt suissēt syracusæ post naualē pugnānt pestis phi
busset. Iā lā. statī. Importūa. pñictosa & ipediēs rōa
norū opportūitatē potiūdæ urbis. Lues. pestis. Labo
re. pp laborē quē passi fuerāt i bello nauali & ipsa cadaue
ra secerāt aerē un̄ lues tāta exarserat. Inuidia deū. q̄ iui
debāt rōanis celere uictoriā. Miseric̄. rōanis tali peste
afflic̄. Polluto cœlo. corrupto aē. Li. alt. accedit &
pestilētia cōe malū qđ facile utrotūq̄ aios auerter a bel
li cōsiliis. nā ip̄e autūni & locis natura graib⁹ m̄loma
gl̄s extra urbe q̄ i urbe itoletā uis estus. p̄ utraq̄ castra
oium fere corpora mouit & prio tp̄is ac loci uitio & ægri
erāt & mortebāt: postea curatio ip̄a & cōtactus ægrotū
uulgarbat morbos: & aut neglecti: desertiq̄ icidisset mo
rēt, aut assidētes curat̄esq̄ eadē uis morbi r̄pletos feci
trahet: quotidianaq̄ fūera & mors ob oium oculos es
set & ñudiq̄ d̄les noctesq̄ ploratus audiret. postrē ita af
suetudie mali efferauerat aios ut nō mō lachrymis. iu
stoq̄ cōploratu nō p̄seqr̄et mortuos. sed ne efferēt qđē
aut sepelirēt facerētq̄ fracta exaiata corpora i cōspectu si
mīlē quoq̄ mortē expectātiū: mortuiq̄ & gros: ægri ua
lidos cū metu cū tabe ac pestifero odōr corporū cōfice
rēt: & ut ferro potius morerent qđā iuadebāt soli hostiū
statōes: mīlē tñ malor uis pestis pñenorū castra q̄ rōana
affecit: & Li. dicit hāc pestē suis post captiā p̄t̄ syracusa
rū. Corniger. hēns radios q̄ sūt crines solis: q̄ tūc aestua
bat & ificiabat aerē: aq̄sq̄ palustres odōr stygio r̄plebat

Patulā. latā. cyane ē fōs hēns aquā stagnātē. Stygio:
pestifero q̄lis ē i cocyto flugio iferno: Lætis dōis. pōis.
Fœdauit. corrupti ip̄e sol. post utrūq̄ solstitiū p̄ cētū di
es corpora magis ægrotāt q̄alit̄ tp̄ib⁹ pp̄ t̄p̄orū mutatio
nes: & cruditas pomoꝝ i autūno generat morbos. Vi
tianto dorso. maculata eius supſicie. Ater ua. pestifera
exhalatio accēdebat aerē. Picea æthra. aere iā corrup
to. & primi q̄ ceciderūt fuere canes: & hoc fuit pp̄ odora
tū quo cāes ualēt. Sterni. sternebāt. Pplari pp̄labaē.
Haustis. cōsūptis militib⁹. Arebat. desiccabat nimio
æstu febris. signa mōtis scitias & nigredo liguae atq̄ su
dores frigidis: quodīa scordia & iternā p̄tes i trahūt ad se
calorē iā deficiēt: & ille supfluitates & hūores collecti
sub cute calōr destituti frigidū egrediūt. uñ ait bippocra
tes. In sudorū rigor malū. Sicca: pp̄ absētiā hūidi iā cō
sūpti adeo siccatae erāt fauces ut cibū nō admitterent.

Quattuor pul. pp̄ nīmī calorē a corde usq̄ ad os. & iō
spūs. i. flatu erat igneus. Vnca na. hyppo. ait. nasus a
cutus & adūcūs t̄pa caua & cutis frōtis atida mortale si
gnū. Sāles expuē. & hoc pp̄ pt̄ision & tabē. Tegit ossa. pp̄ dimiūtionē substātia. Heu dolor. deplorat poeta

Ardet nota fretis cyane: p̄nataque siren.
Ardet & europe niuei sub imāgine tauri
Vecta ioue: ac prēlo tramittēs æq̄ra cornu
Et quā fusā comas curuū p̄ cārula p̄scem
Nereis humētī moderatur roscida freno.
Vrit̄ undiuag⁹ phytō: & corniger ammō.
Et quā sidonios uultus portabat elisæ.
Bis ternis ratis ordinib⁹ grassata p̄ undas:
Ac uinclis trahit̄ cognata in littora anap⁹.
Gorgoneasq̄ ferens ad sydera pegasus alas.
Ducit̄: & libycæ puppis signata figuram.
Et triton captiūus: & ardua rupib⁹ etnæ
Spiratīs rog⁹ enceladi: eadmeaq̄ sidō. (ros
Nec mora. qn trepidos hac cladē irrūpe mu
Signaq̄ ferre deum templis iā iamq̄ fuisset
Ni subito iportuna lues: inimicaq̄ pestis.
Inuidia diuum: pelagiique labore parata.
Polluto miseriis rapuisset gaudia cœlo.
Criniger astriferis titan feruoribus auras:
Et patulam cyanen lateq̄ palustrībus ūdis
Stagnantem stygio cocyti oppleuit odore.
Temporaq̄ autūnni latis florentia donis
Fœdauit: rapidoque accēdit fulminis igni.
Eumabat crassus nebulis caliginis aer.
Squalebat tellus uitiato feruida dorso.
Nec uictū dabat: aut ullas lāguétib⁹ ūbras.
Atque ater picea uapor expirabat i æthra.
Ví primi sensere canes: mox nubib⁹ atris
Fluxit deficiens pena labente uolucris:
Inde ferae siluis sterni: tum serpere labes.
Tartarea atq̄ haustis pp̄lari castra maniplis
Arebat lingua: & gelidus per uiscera sudor
Corpore manabat tremulo: descedēt fauces
Abnuerant siccæ uisorum alimēta ciboru.
Aspera pulmonem tuſlis quatit: & p̄ anhela
Igneus efflatur litientum sp̄ritus ora.
Lumina ferre grauem uix sufficientia lucē
Vnca nare iacent: saniesque imixta cruore
Expuitur: mēbrisq̄ cutis tegit ossa perelis.
Heu dolor insignis notis bellator in armis
Ignauo rapitur lato: iactatur in ignē
Dona supba uirum multo mauorte parata.
Succubuit medicia malis: cumulat̄ aceruo
Labētū & magno cineres se se aggere tollūt.
Passim etiā deserta iacent inhumataq̄ late
Corpora: pestiferos tetigisse timētib⁹ artis.

Serpīt pascendo cresces acherusia pestis.
 Nec leuiore quatit trinacria mœnia luctu:
 Pœnorūq; parem castris fert atra laborem.
 Equato par exirio & communis ubique
 Ira deum: atque eadem læti uersatur imago.
 Nulla tamen latios fregit uis dura malorum
 Incolumi ductore uiros; cladesq; rependit
 Vnū iter strages tutū caput. ut grauis ergo
 Primum lætiferos repressit syrius æstus:
 Et posuere auidæ mortis contagia pestes:
 Ceu sidēte noto cū se maria alta reponunt:
 Propulsa inuadit piscator cœrula cymba.
 Sic tādē erupta morbis grassantibus armat
 Marcellus pubem lustratis rite maniplis.
 Signaq; cūstāt alacres: auidisq; tubarum
 Respirant læti clangoribus: itur in hostem
 Et si fata ferant; iuuat inter prælia ferro
 Posse mori: sociū miseret: qui morte pudēda
 In morē pecudū effudere cubilibus atris
 Illudatā aiam: tumulos iñonoraq; busta
 Respiciunt: & uel nullo iacuisse sepulchro.
 Quā debellari morbis placet: ardua primus
 Ad muros dux signa rapit: tenuata iacendo
 Et maciē galeis abscondunt ora: malusque:
 Ne sit spes hosti. uelatur caslide pallor.
 Infūdūt rapidū cōulsis mœnibus agmen.
 Condensique ruunt tot bellis inuia tecta
 Tot uno introitu capiuntur militis arces.
 Totū qua uehītū titan nō ulla p orbe
 Tū sese isthmiacis eq̄sent oppida tectis.
 Tot delubra deū: totq; itra mœnia portus
 Adde fora: & celsis suggesta theatra colunis.
 Certantesq; mari molles: adde ordine longo
 Innumerā spatioq; domos & quare supbas
 Rura: quid inclusos porrecto limite longis
 Porticibus sacros iuuenum certamie lucos.
 Quid tot captiuis fulgētia culmia rostris
 Armaq; fixa deis: aut quæ maratonius hostis
 Perdidit: aut libya quæ sūt aduecta subacta.
 Hic agatocleis sedes ornata tropheis.
 Hic mitis hieronis opes: hic sancta uetustas
 Artificū manibus: non usquam clarior ullo
 Gloria picturæ sæclo: non æra iuuabant?
 Quæ sciret ephyren: fuluo certaret ut auro
 Vestis spirantis referens subtegmie uultus.
 Quæ radio celat babylō: uel murice picto

ignauam mortē. nam peste absumpti fortitudinē ostē
 dere nō poterāt. Succubuit, uicta est: quoniā nō iuue
 niebat remedīa. Acherusia, infernalī & scētida ex fer
 uore. Nec leuior, pestis uexabat ēt syracusāos: & pœ
 nos. Eadē imago, simile géus morbi & læti. Nulla
 tamē latios: laudat fortitudinē romanorū qui tāta stra
 ge afflīti aīos nō demiserūt. ino sese erigebat icolu
 mi Marcellō ductore: cum quo mortuos repedebant.

Vnū caput. ipsius Marcelli. syrius ē stella ī lingua ca
 nis. grauis & pestifer. Cū primū cessavit pestis Marcellus
 iussit inferri signa: & syracusas expugnauit. Ceu si
 déte. Marcellū sedata peste ēpetē oppugnationē sy
 racusagz cōparat piscatori repetenti piscationē sedata
 ēpestestate. Sidēte, ponēte ueto: & cadēte. Lustratis.
 recognitis & dispositis i classes. Sorte pudēda, igna
 ua morte. Cōulsis, diruta pte mœniū. Inuia tecta
 supra dixit. Nusq; hoste ītratos muros. Tot arces. q̄t
 tuor. n. erāt. Isthmiacis, syracusanis: puenerāt syracu
 sae ad maxias opes: ut scribit Strabo & describit opera
 magnifica qbus cēsebanē syracusæ. Suggesta, subni
 xa. Certates mati, oppositas marinis fluctibus. Ro
 ra, villas domogz magnitudo & laxitas æq̄bat villas.

Quid iclusos, nūc gymnaſia dicit ī qbus iuuenes se
 exercebāt. Porrecto, ī lōgū ducto. Sacros, cōsecra
 tos certamine. Fulgētia culmia, nūc rāgit spolia quæ
 ī porticibus tēplorū suspēdebat olim. Marathonius,
 atheniēsis, marathon cāpus atticæ regiōis: & atheniē
 ses uicti fuerunt a syracusanis pugna nauali: ut dictū ē:
 duce gilippo lacedēmōto. Subacta libya, uictis bello
 nauali carthaginēsibus. Hic agatocleis. Agatocles
 Dionysio tyrāno successit ex humili & sordido genere
 natus: p̄t. n. figulus fuit: & ipse suā pueritā ipudicitia
 addixit. idē cū adoleuisset gregarius miles fuit seditiō
 sus: & ad oia factiora prōptissimus manu ualebat &
 eloquētia. Inde cēturio, postea tribunus militū factus ī
 damascōis ducis mortui locū suffectus est: cuius uxorē
 adulterio coquinitā duxit uxorē. Inde pyrata fuit, syra
 cusas patriā suā ex tyrānde inualit senatoribus truci
 datis: & cū syracusæ obsiderent a carthaginēsibus du
 ce Amilcare gisgōis filio, ipse in aphricā trafecit. ubi hā
 nōnē pœnorū ducē uicit: & prædas īrōgētes egit mul
 tis hostiū militibus trucidatis: aphri ad eū defecetūt. po
 stea tradito exercitu filio in Siciliam prope transmis
 sit: & omnem Siciliam in ditionē accepit. In aphricā
 sterū trafecit, tandem cū carthaginēsibus pacē & quis cō
 ditionibus fecit: diuitiis & oī regali īstrumento reliquos
 superauit autore trogo. Agatocles igitū uictoriis: &
 tropheis suis insigniuit syracusas. Mitis opes. In pace
 cōparatas: quoniā hyerō placide uixit: & in amicitia ro
 manorū pseuerat. Ephyre. i. æra corinthia quæ in
 maximo quondā erant precio cotinθium æs inquiet
 Pli, casus miscuit corintho cū euerteretur incensa, mī
 rec circa id multorum affectatio fuit. Radio, radius
 nauicula est qua traīna immititur per stamen. nunc ap
 pellat druā. Babylon est caput chaldæorum ī assyria.
 Acu facere uestes autore Pli, ide phryges inuenere. In
 deq; phrygiones appellati sunt. Aurum intexere ī ea
 de asia iuuenit Attalus rex. inde nomē attalicis. colores
 diuersos picturæ itexere babylō maxime celebrauit,
 nomēq; imposuit. Celat, componit effingit texedo.

Méphitide tela.lino ægyptio. Méphis ē caput ægypti. Q uis,qbus poculis erāt additæ gémæ. Numen datū ab arte. ab artificiis p̄stātia adeo bene simulachra deoꝝ erāt exp̄ssa:ut ob id uiderent haberū numē & colī. Munera,gémas:& margaritas adiectas ex mari rubro. Depexa uellera:sericū qđ nascit̄ in arboribus apud seres.Vir. Velleraq; ut foliis depeſtā tenula seres:q; sunt cōtigui idis vergētibus ad septētrionē apud quos la nigeræ sūt arbores. Vnde sericū primū factū ex quo siebat uestes subtilissimæ qbus mulieres pellucebāt. Vñ Seneca.uideo iqt uestes sericas qba lūptis mulier paḡ liquido nudā se nō esse iurabit. Marcellus postea ouās Romā rediēs cū cætera p̄da multa nobilia signa sta tuasq; itulit. qbus iter primas græciae urbes syracusæ ornatæ fuerāt. Intulit & uasa ex argēto aereq; & scio fias uestes. Ductor. Marcellus q; ut autor ē Lī. syracusas igrētib; locis urbē ferme oium illa tē peſtate pulcherrimā subiectā oculis ut uidit illachry massē dī partim gaudio ppetratæ tātæ rei:ptim uerū ſta gloria urbis:atheniēſiū classes demersæ:& duo igētes exercitus cū duobus clarissimis ducib; deleti occurrebāt:& bella cū carthaginēſibus rāto cū diſcrimie ge ſta. tot tā opulēti tyrāni regesq; pter cæteros hlerō cū recētissimæ memoriae rex beneficis in populu romānuſ iſignis. Aggere. muro & loco edito. Clāgorib;. ſonitu rubaḡ:& militū irrūpētiū clamore:ac strepitū.

Positū i suo nru:potestate atq; arbitrio an ſtēt mœnia syracusana & an ardeat ut ſeq̄nti die nulla domus appareat. Horruit.horrore quodā affectus ē reputā ſecū rātu licere mortalibus:ut. ſi in potestate unius ſit rāta urbs. Videbat q̄ppe uolēte fortuna poſſe accidē ut Roma eſſet i potestate unius q; ea poſſet ſūditus de lere. Ideo angebaē Marcellus humāi officii & regz hu manaq; nō:gnarus rātu homini licere:& ſic p̄hibuit i cēdi domos & tēpla. Indulgēs. pmittēs. Se plāxit. pculit gestiēs lēticia.uictoria alata depiḡit. Tu quo q;. archimedē inquit Lī. memoriae pditū ē in rāto tumultu q̄tū capiæ urbis diſcūlſu diripentiū militū cleri poterat itentū formis quas in puluere rescriperat ab Ignaro milite quis eſſet interfectū ægre id Marcellum tulisse ſepulcræq; curā habitā:& propinquis etiā i qui ſitis honori pſidioq; nomē eius & memoriā fuſſe. At reliquā uulguſ. gaudebant & certabant gaudio syracusii uicti cū romanis uictoribus cum uidiſſent non incēdi syracusas. quas uifus eſſet Marcellus denuo cōderū cū illis pceret. Iſe. Marcellus. Aemulus. imitator deo rū. Tropheū. ſignū rātæ clemētia. Antiquos mores:in capiendis & diripiēdis urbibus:& ſic tēpora ſua notat Syllius quibus perfas & nefas imperatores oia agebant:quōdā inquit bella non tantū exhaurebāt urbes quantum nunc pax ſeuiente auaritia tyrānoꝝ. Iā uero iquit Cor. Tacitus nouis cladibus uel post longā ſæculorū ſeriē reptis afflictæ:hauſtæ:aut abruptæ urbes:ſecundissima cāpaniæ ora:& urbs incendiis uasta ta cōſumptis antiquis delubris:ipſo capitolio ciuium manib; incenso:pollutæ:cærimoniae plenū exiliis mare:infecti cædibus scopuli. At ni cura uiri. adulatur Domitiano Syllius quo imperante floruit:niſi Domitianus inquit qui ſua prudentia & clementia dedit otia mundo:urbesq; a rapinis uindicauit prohibuſſet direptio neſ prouinciae urbesq; penitus denudarentur. Fretum. ipsas insulas. adulatur ut dixi: cum Domitianus turpis:& crudelis fuerit quem caluum Neronem appellat luuenalis.

PETRI Marsi interpretatio in declinem quintum uolumen Sylvi Italici.

AT noua tomuleum. Gneſ Fulvio Centimallo. P. Sulpiſio. galba conſi. comitia de mltredō pco ſule in hispaniā habita ſunt. cum Scipio. xxviii. annos natus profeſſus eſſet ſe ituz ut morte patris. ac patrui ulcisceret. itaq; ingenti fauore miſſus eſſet. datuſq; el adiutor fuit. M. Iunius Syllanus p̄ftr. cum. xxx. quinqueremibus ab oſtis tyberinis in hispaniā nauigauit. Vbi monitus per nocturnam quietern a patre:ut Syllius ſingit:carthaginem nouam expugnauit:caſtitatis conſtantiaque Romanæ ſeruata uirgine experimentum dedit. bellum in ætolia macedones uſcitarunt. Fabi. Ma-

Læta tyros:quæq; attalicis uariata p̄artem Auleis ſcribunt̄ acu:aut memphitide tela: Iam ſimul argento fulgentia pocula mixta Quis gēma qſlitus honos. ſimulachra deoꝝ Numē ab arte datū ſeruātia. munera rubri Prætereā ponti:depexaque uellera ramis: Fœmine⁹ labor. his tectis opib; ſq; potitus Ausonius ductor poſtq; ſublimis ab alto Aggere diſpexit trepidā clāgoribus urbem: Inq; ſuo poſitum nutu ſtent mœnia regum An nullos oriens uideat lux crastina muros Ingemuit nūmum:uiris tantumque licere Horruit:& propere reuocata militis ira Iuſſit ſtare domos:indulgēs templa uetustis Incolere atq; habitare deis:ſic parcere uictis Pro p̄rēda fuit:& ſeſe contenta nec ullo ſāguine pollutiſ plausit uictoria pénis. Clisti Tu q̄d ductoris lachrymas memorāde tu Defenſor patriæ:meditātē i puluere formas Nec turbatum animi tanta feriente ruina Ignarus miles uulgi tumſorte peremit. Ad reliquā uulguſ resoluta in gaudia mente Certarunt uicti uictoribus:emulus ipſe Ingenii ſuperum ſeruando condidit ur bem. Ergo extat ſedis:ſtabitq; inſigne tropheum Et dabit atiq; uictos duxorum noſcere mores. Fcēlices populi ſi quondā ut bella ſolebant: Nūc q̄d iexhaustas pax nřa linq̄ret urbes. At ni cura uiri qui nunc dedit ocia mundo: Effrenum arceret populandi cūcta furorem. Nudaffent audæ terrasq; fretumq; rapinæ.

ximus tarētū recuperat. Marcellus cōsul i brutiis cadit: & asdrubal ad metasurg cedit. caputq Hānibali ostēt Nero. Trepidas. ppter mortē duorū Scipionū. Mariē iberg. bellū hispanū. Attritis rebus. mortuti ipē ratoribus. Geminus Scipio. Publius & Gne. Hoste supbo. asdrubale. Magōe: & alto asdrubale ducibus tūc carthaginēsū. Hic metus. tmebat Romā ne hispāi desiceret ad poenos. Tartessia. hispana a tartesso oppīdo. Proptora. Ibyca. Cīcūspectāt. Lui. ait. At magistratus uersi cīcūspectāt ora p̄cipiū allorum q̄ alios itūētū fremtū q̄ adeo pditas res. despātū q̄ de repu. esse.

T noua romuleū car
pebat cura senatū.

Q uis trepidas gētes
martēq̄ subīt iberū

a Attritis reb⁹ gemius
iacet hoste supbo
Scipio: belligeri ma
uortia pectora frēs..

Hic metus in tyrias ne iam tartessia leges
Concedat tellus: p̄pioraq̄ bella pauescat.
Anxia turba patr̄ q̄sso medicamia moestī
Imperio cīcūspectant: diuosc̄i precantur
Qui laceris ausit dūctor succedere castris.
Absterret iuuenem patrios patruiq̄ piare
Optantem manes tristī conterrita luctū:
Et reputans annos cognato sāgiue turbā.
Sī gēte petat infaustum iter busta suorum
Decertadū hosti: qui fregerit arma duorū.
q̄ cōsulta ducū ac flagret meliō gradiuo.
Nec promptū teneris imania bella lacertis
Molliri régimenq̄ rūdi depositere in æuo.
Has lauri residēs iuuēis uiridāte sub ūbra
Edibus extremis uoluebat pectorē cūras
Cū subito assūtū dextra leuaq̄ p auras
allapsæ: haud paulū mortalī maior imago:
Hic uirtus: illīc uirtutī inimica uoluptas.
Alterā achemenī spirabat uertice odore:
Ambrosias diffusas comas: & ueste ēfulgēs
Ostrum qua fuluo tyriū suffuderat auro.
Frōte decor q̄situs acu: lasciuaque crebras
Ancipiū motu iaciebant lumina flāmas.
Alterius dispar habit⁹: frōs hīcta: nec ūquā
Composita mutata coma. stās uult⁹ & ore
Incessuq; uiro propior: lātiq; pudoris.
Cellæ hūeros nūex surgebat statim pallæ
Occupat inde prior pmissis fisa uoluptas.
quis furor hic nō digne puer osumēt bello
Florē xui: cānæ ne tibi grauiorque palude
Meonius stigya lacus excessere: padusque
Quē tādē ad finē bellando fata laceſſes
Tu ne etiā temptare paras athlantia regna

a cōmītāt. Athlantica. hispana:athlas ē i finib⁹ mauritāiæ ubi incipit hispāia frēto gaditāo diuisa ab aphrica.

Laceris. afflictis morte ducū. Absterret iuuenē. Iēsus.
ppiq Scipiōis eū ab hac puicla detertebat. ne. s. eo p̄fici-
sceret ubi pater & pātuus occubuerat. cū ea puicla vide-
ret eē infausta Scipiōbus. Piare. uelisci morte suorum.

Annos. ætate Scipiōis q̄sī nō sufficiētē tanto ponderi.
Busta. Sepulchra. Flagret. ardeat p̄petuō marte. Nec
p̄optū. nec eē facile. Rudi. Inexp̄o. Sub umbra lau-
ri. lauro coronabāt triūphātes: & q̄a Scipio erat superatu-
rus hispaniā: & tādē de carthagie triūphaturus: iō sub lau-
ro q̄ i remota pte domus erat de bello iēudo cogitabat.
Ingeniosa fictio poetæ. uirtus hortata est Scipionē ad
labores tolerādos ppter gloriā pollicita triūphū de Hāni-
bale. hoc de uirtute & voluptate prius finxit pdicus chī-
us & repetit xenophō ut dictū ē i cōmentatis officiorū.
cogitāti ergo Scipiōi bellī euētū apparetūt uirtus: & uo-
luptas. Altera. uoluptas. Achemenī dictū ab achemene
ātiquo duce. uñ odores: & aromata aduehebāt. Amo-
mū iquē hippocrates ē frutex nascit̄ i syria: & armenia se-
mē reddēs sibi cōnexū flore albo ueluti uolae. folia simili-
līs britonīæ. bonū hēt odore: sōnosq̄ suaves facit. Am-
brosias. odoratas. Suffuderat. itexuerat. uestis erat pur-
purea itexta auro. Nō idignor iquit Seneca q̄ post volu-
ptatē ponit uirtus. sed q̄ oīno cū voluptate cōserat cōtē
ptiz eius & hostis & lōgissime ab illa resiliēs. labori: ac do-
lori familiarior uirilibus icōmodis potius q̄ isti efficien-
to bono iſerēda. Acu. calamistro. iſtrumētū ē ad cōponē-
dos cōcīne etīnes. hīc dixere orōnē nimis saleratā calamī-
stratā: & quoniam calamistris cīnere calesactis crīspanē ca-
pilli: iō illi q̄ tali officio fungunt̄ cīnīfōes appellāt. Hora-
i sermōibus: custodes: lectica: cīnīfōes. A neipiti. uacillā-
ti. uoluptas. n. motu oculorum lasciuit: quos uirtus hēt le-
datos: & ut oportet inuētes sine aliquo affectu. Alteri-
us. describit nunc imaginē uirtutis. Altū quiddā ē dītus
Inqt Seneca. excēstū: & regale iūctū. iſatigabile: uoluptas
humile: seruile: ibecillū: caducum: cītius statio: & domici-
litam fornices: & popinæ sunt. Vītūtē i tēplo inuentes: i
foro in curia: pro mūris stantē puluerulentam callosas ha-
bentē manus: uoluptatē latenter sap̄tus: ac tenebras ca-
prātē circa balnea: ac sudatoria: ac loca edītē metuētia
mōlē eneruē. Niueæ: cādīdæ & puræ. hīc habitus con-
uenit uirtuti q̄ nihil est candidus: nihil purus. Q uis fu-
ror. orō uoluptatis ad Scipionē: cui pponit delicias: si uo-
luptati uelit iſeruire: & icōmoda. ut magis eum a uirtute
detereat & incipit a rēphēsione: q̄sī Scipio furore quodā
ductus ad picula ruat: & sp̄nat uoluptatē quaz vīdet̄ esse
amīca naturæ. Nō digne. q̄ nō mereris ut flos tuæ æta-
tis i bello cōsumat̄. Canæ ne tibi. exēplo cladū accepta-
rū a romās deterret. Scipionē a bello: oblitus ne es iqt q̄
tā calamitatē accepert romā ad cānas. trasimēnū. Tre-
biā atq̄ tīcīnū. Lacus meōlus. transmēus. Grauior. fu-
nestor rōano noi iſa palude iſetna. Padus. strages ad ti-
cīnū & treblā: qui in padū emittūt. Tu ne ēt. exēplo pa-
tris de patrui mōet Scipionē ut q̄scat nec se bellico furo-

Sidonias.carthaginēses. Ni fugis. ppōit oia īcōmoda
q̄ uirtus cogit homines subtre. Ritus. bellicos. f. Sæ-
ua.horrida cruda & hominē crudelitatibus exponens.
Decios.patrē:i bello latio. filiū i bello hetrusco. nepotē
i bello cōtra pyrrhū.hi se pro legiōibus deuouerūt. Ti-
culū.gloriā sepulchro. & i morte. Prætendit. pponit.
Nec sēsuræ.i.iā q̄ nō sentiūt sunera.nō. n. iqt ptinet
ad mortuū si iscrībunt̄ eulogia i sepulchris quippe nihil
sētit. Nō līmite duro. f. uia amœna & florida:uia virtu-
tis:& uoluptatis descriptib⁹ hesiodus. Arctoā:sepiēttonia
lē. Furētis cācri.ardores æstiuos. cū sol ascēdit ad can-
cę. Crvēto gramie.herbis perfusis lāgue cæsog. Al-
bus.foelix & signādus albo lapillo:qd̄ thraces istiuerūt.
Persius.Hāc macrie dīe numera mēltore lapillo:Q uiti-
bi labētes appōit cādīdus ånos. Setenæ.foelices & sine
pturbatiōe. locus ē ab utli. Molli.dulc ac locūdo. Le-
nis æui. trāquillæ ac iucundæ ætatis. Illa ego sū.iqt quæ
effeci ut anchises cū uenere coiret:unde natus ē æneas au-
tor romanorę. S̄mois fluulus troadis. Parētē.touē qui
uersus i aquilā rapuit ganimēdē:& i forma tauri asporta-
uit europam. Q uis luce suprema.i. i morte. Q uas nā
iuuenem.oratio uirtutis iuehentis in ipsam uolupiat̄ ali
cientem iuuenes in fraudem.& sic illius rationes cōfutat.
& oia opposita suadet agenda ut gloriā consequāt hō ad
quā natus est & hōestatē:quæ ē finis ipsius uirtutis:ppō-
nit̄ q̄ utilitatē dicēs.dabo tibi uictum Hānibalē qui nunc
uiscera italiae adurit. Florētibus. iuuenilibus & aptis ad
virtutē suscipiēdam cū laboribus q̄ aios generosos nutri-
unt: Pellicis:allicis & trahis in fraudē & uitā reprehēsio
ne dignā.ide pallacē Vlyssē appellat. Vir. Tenebras.
sine aliqua laude ac nois lumie. Ratio.intellectus quo a
cæteris distamus aīlībus:& hæc ratio postea disciplinis
& artibus efficiē recta ratio & appellat prudētia:qua ho-
mo homini antecellit. Cælestia semīa. aīus pars diuinā
spūs:ut quibusdā philosophatibus placuit. Empedocles
dixit aīam nostrā ēē deū. Hora.appellat aīam:diuinæ au-
ræ particulā:deus gloriōsus animā i fundit. Iste.hoies ha-
bētes ratiōe:& aīam diuinā. Minores deos.hoies. De
generes.degeneratēs a sua excellētia:& oblitos cælestis
semīnis uoluptatisq̄ iſerūt:quæ hoībus cū cæteris bel-
uis cōis est:& affert exēpla illogz:qui e natura & virtutis
ſcripto uiuētes cælo dicari sunt. prīcos q̄ppe heroes p
genere humāno bene meritos posteri beneficlogz memo-
res cælo sacrarūt:quoniam deū imitati sunt:q̄ oīum salut̄ p
spicit:& cōmodo.generosi animi:& magnifici est iuare:
& pdesse:q̄ dāt beneficia iqt Seneca deos imitant̄:q̄ repe-
tūt feneratores. Cūcta domantē.Herculē q̄ mōstra do-
muit & labores q̄bus cælū meruit. ex hac nr̄oz opinione
iquit Cicero Romulus in cælo cū diis agit æuū. Inde q̄ p
laplus ad nos & usq̄ ad oceanū Hercules tātus & rā præ-
sens habet deus.hic liber deus semele natus:eademq̄ fa-
mæ celebritate tyndaridæ fratres nō modo adiutores i
præliis po. ro.sed etiam nuncii fuisse phibent̄. Seras in-
dos.bacchus domuit orientem & frenata tygride trium-
phas redit. Taurus mōs ut dictum est medianam fecat asīā
& cum scythiam attingit dī caucasus. Suspiratos.iplo-
ratos a nauis quorum sunt numina:& quibus helena di-
ra nocet. Lædeos fratres.castotem:& pollucem filios
lædæ.Hora.in carminibus. Quorum simul alba nautis
stella resulxit. Desfluit laxis agitatus humor.cōcidūt uenti

Qui utus declimus

fugitq; nubes, & minax sic dit uoluere poto unda recabit. Pli. de hogz stellis loquens ait, gemiae aut salutares & prosperi cursus finunciae: quare aduetu fugari dira illa ac minace appellatam helenam ferunt: & ob id polluti & castori id nume assignant, eosq; i mari deos invocant. Quirinum. Romulum q; urbis Romae auspicato fudame ta fecit. Nonne uides, nunc arguit a præstantia formæ ipsius hominis: Cice. li. prius de legibus ait. Artes innumerabiles reptæ sunt docente natura quam imitata ratio res ad uitam necessarias sollerter consequuta est. ipsi autem hominem eadem natura non solum celeritate metris ornauit sed & felis tamq; satellites attribuit figuram corporis habilem: atque apera igem humano dedit. Nam cum ceteras animates abieci sunt ad pastum, solum hominem erexit ad celum q; si cognatiq; domiciliisq; pristini conspectus excitauit. tu speciem ita formavit oris ut in ea peitus receditores effingeret. & Oui. lib. i. metamorphoseos: Pronaque spectet animalia cetera terræ. Os homini sublime dedit. Vultus, i. ipsa ora: quo nimis uultus a uoluntate singitur: ide dicimus irato modestoq; uultu. Cice. i. legibus att. & is q; appella est uultus q; nullo in animante esse potest praeter hominem indicat mores. Sublimia. erecta ad celum. Traxisset, inclinasset ad terram: & ueteri obediens fixisset ipsas pecudes: & cetera id genus. Obscenam, turpe & plena fecibus, homo autem iquit ad laudes & ad gloriam natus est. Munera diuum, si recte uite miseribus naturæ paratis ratione, & formæ excellētia. Huc age, argumētū ab urbe Roma sumit: q; ex tenui aucta principio ardētissima uirtute ciuii suorum orbis regina facta est. Inde a contrario docens florentissimas urbes luxu euersas. fidena urbs hebruriae albanorum colonia fuit trans tyberim: sta di. xl. distabat ab urbe, uicta a Romulo urbis conditore in coloniam descripta est idibus aprilis. Asylo qd; erat templum cuius tale datu erat ne quis inde illo crimine diuelli posset. Rotaulus cum multitudine desideraret aperuit asylum. Iuue. Et tamē ut longe repetas longeque reueluas. Nomē ab isam gentē deducis asylo. Id cadmus dicit et instituisse in condendis thebis. Templum dianæ ephesiae id iuris habuit quod Alexāder magnus ad stadiū pduxit. quod tandem ampliatus ab Antonio Augustus sustulit cum scelerati proposita taliter ipse augebant: Dextris. robe ac sortitudo ciuii. Luxus, uoluptates uirtuti intemperie. Quippe nec ira deus, probat ab effectu q; sit spernenda uoluptas. Atq; nigris: & sceleratis. Celso colle, domus uirtutis: ut scribit Hesiodus ē in aedito loco: quoniam uersat circa difficile: habet que radices amaras ipsa uirtus. fructus autem suauissimos. Neque mos fallere, nam uirtutis proprius ē non dissimilans: sed palam loq; & odisse atque amare palam. Intrare, s. nō possentes, opus ē maximis laboribus patrare uirtutem: quoniam delitiis non itur ad astra, in suauem & asperam iquit diuus Hieronymus fecit nobis uia uirtutis consuetudo peccandi. Nec bona, conscedunt, non attingunt iquit dominum meam bona fortunam: q; sunt q; habent extra animum & corpus: ut diuinitas: honores: magistratus: affines: propinqui: & cetera id genus. Insida quoniam dat: & auferit cum uult. est. n. temeraria & cæca: uirtus costans: & perpetua: & non potest auferri. loquitur poeta ex sententia stoforum qui dicebant uirtutem sauis esse ad bene: beateque uiuendum. peripathetici & academi, ei addebat bona corporis: & fortunæ: bias prænensis direpta patria præfrena fugiens dixit, omnia mea bona mecum porto. Ille haec ludibria fortunæ inquit Cicero in paradoxis, ne sua quidem putauit quae nos appellamus etiam bona: bonum est siquid recte sit. & cum uirtute. Mox cum peruerteris ad ipsam uirtutem tanrum antecelles ceteris hominibus qui uirtute uacant quantum homines bestias. Blanda, illecebris plena: quae quo est maior eo magis mentem a sua sede: ac statu dimouet. Domabilis, continentia scilicet animique roboles. Cultor, amator. Ferro nec auro id est non debes uincere aliquo timore aut auaritia & cupiditate: sed in omnī actione fortis, & prudentis uiri seruare decorum. Virtutates, tinctas purpureo colore: de Ambo dictum est supra, dabo tibi inquit superare Hannibalem: & nobilem de carthaginē triumphum. Triumphantē lauro coronati uehebantur curru in capitolium & lauream deponebant in gremio loutis capitolini.

Excisus pœnis, deuictis carthaginensibus: & ad tri
butum redactis. Quondam, in futurū: & sic dam
nat tēpora sua. Syllius quæ luxu dissiduebat, pœbat
que optimaque instituta maiorum. Ardua rostra:
quoniam erant affixa tribunali in foro. Nullo uo-
lente: nemo quippe audebat in hispaniam profici-
scit: ubi duo clarissimi ceciderant imperatores: cū po-
pulus autore Liuto fortunam domus horreret: Sci-
pio aduocata concione p̄tīmū de ætate sua, postea
de imperio alto animo in rostris differuit ut ardore
qui residebat in animis hominum excitaret moue-
retque omnis: & certioris impletet spē. Ancipitis
periculosis: & dubiis. Sed quāquam tacitus, ordo &
sensus, terror quanvis tacitus. Id est ipsa tacita cogi-
tatio latenter ingrediebatur pectora romanorū æ-
gra & mœsta tantis periculis: qui belli magnitudi-
nem expendunt, id est considerant & rationem ha-
bent ætatis. Fauor anxius, id est hi qui fanebant &
anxii erant timētes malum euentum: numerabant
annos Scipionis: qui non videbant tanto rerum
pondere sufficere. Ecce per obliquum, auguriū de-
scribit poeta. Scipio natus erat ex ioue qui cum pō
ponia in formam anguis concubuit, nam fama ut in
quit Liut. asserebat conceptum esse Scipionem: ut
de Alexandro magno prius diuulgatum fuerat: con-
cubitu anguis immanis: & in cubiculo matris eius
persæpe uisam prodigii eius speciem interuentus
hominum æuolutam repete atque ex oculis elapsa.

Quaque ad cæliferi, videbatur anguis tendere ad
athlantem montem & sic uia ostendebatur. Scipio
ni: ut stella monstrauit iter æneæ & filio ad idā mō
tem. Cæliferi, quoniam athlas sustinet cælum: ut
fabulæ uolunt. Mundo, cælo. Patrio signo, quo
niam iuppiter erat pater Scipionis. Noua classis,
quarqueremes, xxx, fuerunt: & ad eas copias quas
ex ætere exercitu hispania habebat quæque a pute
olis cum. C. Nerone traectæ erant aliæ copiae ad
ditæ sunt. Inde hostiis tyberinis profectus præter o-
ras tuſci maris alpes atque gallicum sinum deinde
pyrenei circumiectus promontorium emporiis co-
pias exposuit. Inde Tarracōem profectus est. Au-
sonia, iha pubes Itala & milites: qui auspicia Scipio
nis sequuti sunt. Ut cum saeva transiit Scipio
nis in hispaniam cæleri nauigatione uento qui ma-
re tonitruum ægeo miscet cōparat, sic Scipio ex litto-
re italo cæleriter littoribus hispanis appulsus est.

Chorus, uentus qui fiat ab occidente. Mare ionium
incipit a tarento: & se extendit usque ad peloponne-
sum ultra quam est mare ægeum. Isthmus est qua-
si collum ipsius pelopōnesi. & hic ionio ideo ægeo
infestatur. Vnde Ouidi. Equora bina suis opugnat
fluctibus isthmon. Et tenuis tellus audit utrumq; ma-
re. Curuata unda: quæ illisa rupibus isthmias re-
filit. & curuatur in sinum. Papinius in thebaide tra-
tag; terræ Curua palemōlo secluditur unda lecheo:

Diue potens, oratio Scipionis ad Neptunum.
Pia, iusta & pro patria.

Nec domum deforme uiro flagrantis amomit
Sed dabo qui uestrum sæuo nūc marte fatigat
Imperium superare manu: laurumq; superbā
In gremio ioui excisus deponere pœnis.
Quæ postq; cecinīt sacrato pectore uirtus:
Exemplis latum uultuq; audita probantem
Conuertit iuuenem: sed enī idignata uoluptas
Non tenuit uoces: nil uos iam demotor ultra
Exclamat: ueniet uenient mea tempora quodā
Cum docilis nostris magno certamine roma
Seruier imperiis & honor mihi habebitur unī.
Sic quassans caput in nubes se sustulit atras.
At iuuenis plenus monitis ingentia corde
Molitur: uis&que calet uirtutis amore.
Ardua rostra petit nullo fera bella uolent:
Et grauia ancipitis deposita munera martis.
Arrecti cunctorum animi: pars lumina patris
Pars creditur toruos patruī reuise uultus.
Sed quanq; tacitus magnis tamē ægra periclis
Pectora subrepit terror: molemque pauentes
Expendūt belli: & numerat fauor anxius annos.
Dumq; ea confuso percēset murmure uulgas:
Ecce per obliquum cæli squalentibus auro
Effulgens maculit ferri inter nubila uisu
Anguis ardenti radiare per aera fulco.
Quaq; ad cæliferrī tendit plaga littus atlantis
Per labi resonante polo bis terque coruscum
Addidit augurio fulmen pater: & uaga late
Per subitum moto strepuere tonitrua mundo
Tū uero capere arma iubent: genibusq; salutat
Submissi auguriū: atq; iret qua ducere diuos
Perspicuum: & patrio mōstraret semita signo.
Certatim comites rerum bellique ministri
Agglomerant se: atque acres sociare labores
Exposcūt: laudūq; loco ē iisdem esse sub armis.
Tū noua cæruleum descendit classis in æquor.
It' comes ausonia: atque in terras transit iberas:
Vt cum saeva fretis immisit prælia chorus:
Isthmon curuata sublime suberigit unda:
Et spumante ruens per laxa gementia fluctu:
Ionium ægeo miscet mare: celsus in arma
Emicat: ac prima stans scipio puppe profatur.
Diue tridente potens: cuius maria ire per alta
Orditur: si iusta paro decurrere classi
Da pater: & nostros ne sperne iuuare labores.
Per pontum pia bella ueho: leuis inde secunda

Quintusdecimus

Aspirans aura propellit carbasa flatus:
 Iaq; agiles tyrrhena sonant qua cærula puppes
 Aulonium euasere latus: ligurumque citatis
 Littora transmittut proris. hinc gurgite ab alto
 Tellurem procul irrumptem in sidera cernunt
 Aerias alpes: occurunt mœnia graio
 Condita massilæ populis excincta superbis
 Barbarus immani cum territat acolla ritu
 Antiquæ morem patriæ cultusque habituque
 Phocais armis onas inter tenet hospita gentes.
 Hinc legit ausonius sinuatos gurgite ductor.
 Anfractus pelagi nemoro so uertice celsus
 Apparet collis: fugiuntque in nubila siluae.
 Pyrenes: tunc emporiæ ueteresque per ortus
 Graiorum uulgas. tūc hospita tarraco boccho
 Considerunt portu. securæ gurgite clauso
 Stant puppes: positusq; labor terrorq; profundi.
 Nox similes morti dederat placidissima sōnos
 Visa uiro stare effigies ante ora parentis.
 Atque hac aspectu turbatum uoce mouere.
 Nata salus quondam genitoris: nata parentis
 Et post fata decus: bellorum dira creatrix
 Euastanda tibi tellus: & cæde superbii
 Ductores libyæ cauta uirtute domandis.
 Qui sua nunc trinis deducunt agmina castris.
 Si conserre manu libeat: coeantque uocatae
 Hinc atque hinc acies: ualeat quis ferre ruetes
 Tergemina cum mole uiros: absiste labori
 Ancipi: sed nec segnis potiora capesse.
 Vrbs colitur teucro quondam fundata uetusto
 Nomen carthago: tyrius tenet incola muros.
 Ut libyæ sua sic terris memorabile iberis
 Haec caput est: non ulla opibus certauerit aurum:
 Non portu celso ue situ: non dotibus arui
 Vberis: aut agili fabricanda ad tela uigore.
 Inuade auersis natae hanc ductoribus urbem,
 Nulla acies famæ tantum præda ue pararit.
 Talia monstrabat genitor: propiusq; monebat
 Cum iuuenem sopor & dilapsa reliquit imago
 Surgit & inferni habitantia numina lucis
 Ac supplex patrios compellat nomine manes.
 Este duces bello: & monstrata ducite ad urbē.
 Vobis ultor ego: & sarrano mutice fulges
 In serias mittam fusis insignis iberis:
 Et tumulis addam sacros certamine ludos.
 Progreditur: celeratq; uias: & corripit agmen

Tyrrena cærula: quoniam nauigauit p mare tyr-
 thenum, inde ligusticum. Ausonium: italū. Hic:
 extari lugisticu aspicebant alpes. Massilia condi-
 ta fuit a phocensibus. ideo ait grato. Excincta: cir-
 cundata gallis stolidis: & bellicosis: & quanuis bar-
 barti immani ritu insultent: tamen massilia retinet
 antiquum morem patriæ. Nam massilienses tem-
 urbanam per optimates regebant: & leges more io-
 nico proponebant: optimis uiuentes iustitias: & no-
 bilissimi romani massiliam ad capessendas bonarū
 artium disciplinas proficiebantur. frugales erant
 in uictu: & cultu corporis modestissimi. Immani ri-
 tu: quoniam galli placabant numina & maxime ra-
 riarum humano sanguine. Phocais hospita ipsa mas-
 silia condita a phocensibus: & ipsi phocenses qui in
 gallia hospites fuerunt, ex eubea quippe illuc nau-
 garunt. An fractus: curuos sinus. nam pyrenei cir-
 cunuectus est promontorium. Collis. ipsi montes
 pyrenei qui gallias ab hispanis dividunt. Emporiæ
 urbs in principio hispaniæ prope pyreneos mores.
 Veteres ortus: quoniam massilienses a græcis oris
 di condiderunt emporias. tarraco urbs celtiberoru
 uino clara. Viro. scipioni apparuit imago paterna
 per nocturnam quietem. Quondam salus: nam
 scipio adolescens patrem vulneratum ad Ticinum
 liberavit: ut dictum est. Bellorum creatrix. bellico
 sa hispania. Superbi: elati ac tumidi cæde nostra.
 tres erant libyci ductores ut dixi. Ancipi: dubio
 & periculo so. Vrbs colitur: describit nouam cat-
 thaginem. Syrus incola: quoniam poeni fecerunt
 illam coloniam & appellauerunt carthaginem: & ut
 carthago. est celebris in libya & caput: sic ista hispa-
 nia. Situ: posita ē noua carthago i colle: & ab uno
 latere mari alluitur. Fabricanda ad tela: opulentissi-
 ma erat carthago: & bellicorum instrumentorum
 plena: qua expugnata a scipione captus est ingens
 bellii apparatus: lege. Ltiuum. Auersis: absitibus. in
 uade inquit carthaginem nunc cum absunt ducto-
 res. Nulla acies: pugna cum hoste. Propius: uehe-
 mentius. Patrios: paternos. Sarrano murice: tyria
 purputa. Inferiae: dicuntur uictimæ quæ manctā
 tur ditis inferis. parentabo inquit manibus uestrīs.
 sepulchra etiam parti & patruo extruxit scipio: cele-
 brauitque ludos funebres.

Sic ubi: celetitatem scipionis comparat æquo currere
tū i ludis pīseis & olympicis. Ante suos: cū quibus
ē ligatus ad currū. Iamq; hyphenīa: Scipio a Tar-
racone carthaginē septimā castris exercitū pduxit.
hyperīō sol dicit. M. claudio Marcello. M. ualeto
levino cons. Scipio cū a Tarracōe ad exercitū uenit
ser habita concōe addidit hoc, sed quoniā vos istru-
ctos atq; ordīatos cognoscet ad carthaginē nouam
oppugnandā rotis utribus & bono anīo trāseamus.
cūque omnes una uoce hoc faciliū suclamarent
eos carthaginē duxit. Arctes: ipsius carthaginis quā
oppugnaturi petebāt. Admoto gressu: quāto ma-
gis appropinquabāt urbi tanto magis culmina urbis
crescebat. Ac pelago uectus: lælius præcerat classi
& hora tēpore q; constituto classem illuc appulit &
urbē cīxit: qua mari alluit. Lui, ait. & a nauibus eo-
dē tēpore eaquā mari alluit pars urbis oppugnari
coepit ē. Hora dīe cōstituto a scipione adesset. Su-
bigēdæ admouendæ ad urbē. Carthago ipso:
describit sitū carthaginis. Impēso: magno quoniā
ē i aedito loco sita in betica regiōe. Arctatas fau-
ces: claustra, describit portū illi similē quē Virgilius
lib. prio æneidos finit. Insula quippe facit portum
claudēdo illa claustra ut maris spētus nō igrediatur.
hic portus ab oriente ē, ab occidente uero stagnū in
quod aestus oceanī effundit. urbs ipsa i dorso mōtis
porrecta ē ad septentriōem. Iuga sera: occasum so-
lis. Pigrā planitiē: stagnū iners. Egerit, emittit, re-
ciprocate & fluere: & anōrē mutuum re-
ciprocū dicitur supra dixit: sequiturque reciprocā
tethis. Audax ceu plano gradīens uītrīcīna campo
Ferret signa iugum certabat scandere miles.
Arris ductor erat: qui cōtra amplexus i arctis
Auxiliumque excella loci: præcīxerat arcem.
Pugnabat natura soli: paruoque superne
Bellantum nīsu passim per prona uoluti
Truncato instabiles fundebant corpore uitā.
Verum ubi concessit pelagi reuolubilis unda:
Et fluctus rapido sugiebat in æquora lapsu:
Quaque mō excelsæ sulcarāt cārula puppes
Hac impune dabat nereus transcurte planta
Hinc tacite nectens informidatus adire
Ductor dardāius subitā trahit æquore pubem.
Perque undas muris pedes aduolat: idē citati
A tergo accelerant: qua fixus fluctibus arris
Incultoditam sine milite liquerat urbem.
Tū prostratus humi miserādū uicta ca thenis
Poenus colla dedit: poplūq; adduxit inermē.
Hanc oriens uidit tiran cum surgeret urbem
Vallati castris: captamque aspergit eadem.
Ocius hesperio q; gurgite ringeret axem.
Aurōra ingredīens terris exegerat umbras.
Principio ita uunt aras: cadit ardua taurus.
Victima neptuno pariter: pariterque tonanti.
Tum merita æquantur: donis: ac præmia uirtus

Pernicí rapidum cursu: camposque fatigat.
Sic ubi prosiluit pīseo carcere præcepit
Ante suos it uictor equus: currumq; per aurās
Non solum ante alios: sed enī mirabile dictu
Haud ulli durant uīsus: æquare uolantem.
Iamq; hyperīō lux septimā lāpade surgens
Sensim attollebat propius subeuntibus arces
Urbis: & admoto crescebant culmina gressu.
Ac pelago uectus seruata lælius hora:
Quā dederat ductor subigēdæ ad mōnia classi
A tergo affusis cīngebat tecta carīnis
Carthago impenso naturæ adiuta fauore
Excelsos tollit pelago circunflua muros.
Arctatas ponti fauces modica insula claudit.
Qua titan ortu terras aspergit eoo.
At qua prospectat phœbi iuga sera cadentis
Pigrā planiciem stagnantes egerit undas:
Quas auget ueniēs refluxusq; reciprocāt aestus.
Sed gelidas a fronte sedet sublimis ad arctos
Vtbs iposta iugo: pronūq; excurrīt i æquor.
Et tutā æterno defendit mōnia fluctu.
Audax ceu piano gradīens uītrīcīna campo
Ferret signa iugum certabat scandere miles.
Arris ductor erat: qui cōtra amplexus i arctis
Auxiliumque excella loci: præcīxerat arcem.
Pugnabat natura soli: paruoque superne
Bellantum nīsu passim per prona uoluti
Truncato instabiles fundebant corpore uitā.
Verum ubi concessit pelagi reuolubilis unda:
Et fluctus rapido sugiebat in æquora lapsu:
Quaque mō excelsæ sulcarāt cārula puppes
Hac impune dabat nereus transcurte planta
Hinc tacite nectens informidatus adire
Ductor dardāius subitā trahit æquore pubem.
Perque undas muris pedes aduolat: idē citati
A tergo accelerant: qua fixus fluctibus arris
Incultoditam sine milite liquerat urbem.
Tū prostratus humi miserādū uicta ca thenis
Poenus colla dedit: poplūq; adduxit inermē.
Hanc oriens uidit tiran cum surgeret urbem
Vallati castris: captamque aspergit eadem.
Ocius hesperio q; gurgite ringeret axem.
Aurōra ingredīens terris exegerat umbras.
Principio ita uunt aras: cadit ardua taurus.
Victima neptuno pariter: pariterque tonanti.
Tum merita æquantur: donis: ac præmia uirtus

Q uintusdeclitus

Muralis coronæ. Q. Therliū & sex. Digiū muralibus coronis donauit q̄ pariter mūrē ascēderāt tum reli quos ut ait Lī. pat culusq̄ meritū uitiusq̄ erat donauit. ante oīs. C. lēlū pfectū classis & omni genere laudis sibi æquauit & corona aurea. ac. xx. bubus honestauit. Titulo:honoř ac laude pugnæ naualis. Pœni rectoris:arris q̄ fuerat rector cuius arma Scipio donauit lēlio. Libanīa:principia & primitiae. Captiuæ opes: p̄da igens fuit autore titulo. Signa militaria. lxxviii. argēti & aurī magna uis. paterae aureæ. cc. lxxvi. sere oīs pō

Sāguine parta capit: falleris hic pectora fulget
Hic torque aurato cīcundat bellīca colla.

Ille nītet celsus muralis honore coronæ.

Lelius ante omnes. cui dextra clara domusq̄

Terdena boue & æquorei certaminis alto

Donatur titulo: pœnique recentibus armis

Rectoris: tunc hasta uiris & martia cuique

Vexilla & meritū: & prædæ libamīna dantur

Postq̄ perfectæ laudes homīnumq̄ deumq̄

Captiuæ spectantur opes: digestaque præda

Hoc aurū patribus bello hēc martiq̄ talenta

Hoc regi donis diuū: hoc ante omnia tēplis.

Cætera bellantum dextræ pulchroq̄ labori.

Quin etiam accitus populī regnator iberi

Cui sponsa & sponsæ defixus i ossibus ardor

Hanc notam formæ concessit latus ouansq̄

Indelibata gaudentī uirgīne domum.

Tum uacuū curis uicino littore mensas

Instituunt: festo que agitant conuiuia ludo.

Lelius affatur: macte: o uenerande pudici

Ductor macte animi: cædat tibi gloria lausq̄

Magnorū heroū: celebrataq̄ carmīe uirtus:

Mille mycēneas qui traxit in æquora proras

Rector: & inachiis qui thessala miscut arma

Fœmineo socium uiolauit scēdus amore.

Nullaq̄ tu phrygio steterant tentoria cāpo

Captiuis non plena thoris: tibi barbara soli

Sanctius ilīaca seruata est phœbade uirgo:

Hæc atq̄ his paria alterno sermōe requirūt:

Donec nox atra cīcundata corpus amictu

Nigrantes inuexit equos: suasitque quiete.

Emathio interea tellus ætolia tumultu.

Feruebat macetum subitis perculta carinis.

Proxius huic hosti dextras iūgebat acarnā.

Causa noui motus pœnus regique philippo

neo phœbas amata duci. ethra obtigit demophōti: el ymene achamāti. Andromache neptolemo: hecuba ulyxi. polixenam manibus paternis pyrrhus inferias dedit. sanctius inquit tu seruasti barbaram virginem q̄ ali seruent virginē uastalē. Emathio interea: nunc cānit bellū gestū aduersus Acarnanes & philippum. macedoniae tegem: hoc supra proposuerat. & macecum lustrate domos. & achata rura. M. claudio Marcello. T. Quidio chrispino cons. philippus contra ætolos implorantibus auxiliū achis bellū gerit. romā missio suppetit & socio Attalo rege ætolos desēdūt & græcos. Emathio: macedōico. emathia dicta ē macedōia ab emathioe.

Tellus ætolia ætolis iūlit bellū philip. rex macedonii. Acarnāe sūr finitimi ætolis: quoq̄ fies dividit achelous. Subitis carinis: missis a phi. cui ætologz defectio ad romāos pelæ hyemāti nūciata ē q̄ subitā expeditio nē pauit: & cū. cxx. birēbō appoloniā & oīcō iūasit. Causa noui motu: quodā erat foedū iter anibalē filiū: ut

magna classe in italiā traieceret: & maritīmā orā depopularef, bellū pro parte sua terra matīq geret: ubi debellatū esset italiā oīs & roma carthaginēsū esset: prædaq oīs Hānibali cederet pdomita italia nauigarent in græciā: bellūq cum quibus regibus placeret gererēt: quæ ciuitates ad macedoniā uergū philippi eiusq regni essent. ideo philippus & Acarnanes mouerūt bellū ætolis romanorū amicis. Ausoniū.romanorū: & ita lūm. Gēte egregius: describit originē: & semina philippi. Aeacidū: æpyroraq, æacide pñepotes Achillis ex epyro ubi regnauit pyrrhus achilleides. philippus maternū genus ab achille ducebat. Tumebat: elatus erat & superbiebat inscribens generi suo achillē virū fortissimum. Nocturnis: armis philippus apolloniā prius tentauit leuibus biremisbus. c. xx. flumine aduerso subiectus. ide ad oricū oppidū ætoliae i finibus uersus macedoniā nocte admouit exercitū: quā urbē i plano sitā: neq mœnibus neq uiris neq armis ualidā p̄mo spētu opp̄sist. Taulātus: Taulantii dicti sunt: ut appianus aī: a Taulatio filio illyri a quo illyrici nominant. Nō ullo noie. i. ignobilia oppida & nullius nominis iuasit philippus & eccepit. Pheacū: pheaces habitatores sūt corcyrae insulae clarae hortis alchynoi. Tesproti & chaones sūt populi epyri. Cassis ausis: uanis & frustra q̄ppe nihil p̄fecit. Anactoria ora: epyriaca. Anactorii urbs maritima opus molossorū: eratque tūc ditiōis ætolorū. Ambracia urbs ad mare dicta ab Ambrace rege: a qua sinus abracius. Pellea: macedonica pella oppidū i finibus macedoniae patria alexandri magni. Leucatae. leucata est p̄montoriū epyri: & actium in quo erat tēplū apollinis: Vtr. Et formidatus nauis aperitur apollo. Itacha insula patria laertia partis Vlyxis. Same insula est prope isthacat. cuius meminere Homerus & Virgili. Cephalenum: cephalenia insula faxosa quondam melena dicebatur. Neritus ut dicunt cosmographi: & homerus canit in odyssea: mōs est itace. Neritum pro insula posuit Virg. Et Neritos atra duo axis: quem sequitur syllius: loquitur enim nunc de insulis. Pelopis sedes: peloponnesū ubi regnauit pelops tātali filius. achaia icipit ab isthmo peloponnesi. Calydoniū urbs caput ætoliae inuisa dianæ: quæ irata calidonibus inisit aprū: qui totam prouinciam deuastauit. Virg. concessit in iras ipse deum antiquam genitor calydonia dianæ. Tristem: iuasam. Oeneas: ætolias ab oeneo patre tydei rege ætoliae. Curetica tecta curetes ætoliam incoluerunt. pulsq fuere in acarnaniam ab ætolis duce ætolo. unde ætolia denominata ē.

Hesperiam: italiā. Grāis: græcis quos sollicitabat ad bellū cōtra romanos. Ephyre: corinthus in capite isthmi. Patre urbs i p̄montorio peloponnesi sita ex aduerso ætoliae. pleuro urbs etolia regū ætolorū: duplex fuit noua & uetus. Parnasus: mons est phocidis ip̄o quo erant delphi oppidum cum oraculo Apollinis. Ideo ait saxa sonantia phœbo. duo habet cacumina parnasus. Saxa: Trogos ait libro uigesimo quarto. Templum Apollinis delphici positum est in rupe undique p̄denti. Ac sāpe: quis inquit philippus reuocaretur ad patriam bello laborantem tamen non cessebat vagari per omnem græciam ostentando bellī umbram & simulachrum. Orestes sarmaticus: rex sarmatorum qui macedoniam infestabat. Priusq decedere ab achaico bello philippus reliquit supra duo milia omnis generis armatorum sub Menippo & polyphonte: qui præsto sociis essent: si res posceret: cum ipse ad Macedoniam properaret: peruenisset que demetriadē alius uenit nunc afferens de motu dardanorum qui sarmatis propinqui sunt. Aspera uis: multitudi crudelis. Exundasset: esse effudisset. In agros dolophum: thessalos. nam Colopes fuerunt in thessalia: militariūque sub pyrho Achillis filio. Umbram: simulachrum bellī. more quippe latronis vagatus fuerat. Donec nunc pelago: uictus fuit philippus tandem: & cum. M. Valerius classem ad ostium fluminis duceret: ne navibus rex fugeret. philippus uideq se imparem romanis & nauali & terrestri certamine incensis nauibus terra macedoniam petuit magna ex parte inerti exercitu spoliatoque. Tyriss: carthaginēsū & Hannibale. Sanxit foedera. P. Cor. sciptone. P. licinio crassō conf. p. P. Sem. Tuditānū cum philippo pax i fine anni facta ē. Iā finis quartidecimī anni belli punici erat. & stat i idē Sempronius &. M. cethagus cōsulatū inuenit. Initiumq

In bellum ausonium sotiatæ foedere uires. Hic gente egregiū ueterisq ab origine regni Eacidū sceptris prauoq tumebat achille. Ille & nocturnis conterruit oricon armis. Quaq p illyricū taulantius incola littus Exiguos habitat non ullo nomine muros: Turbidus incessit telis ille & quore uectus. Nunc & pheacū tesprotiæq arua lacecens Epirum cassis lustrabat futilis ausis. Hinc & anactoria signa ostentauit in ora. Ambraciōsq sinus pelleaq littora bello Perfūdit rapido. pepulit uada feruida remis Leucatae: & phœbi uidit citus actia templi. Nec portus itacæ laertia regna samenque Lixuit inaccessam: fluctuque sonantia cano. Saxa cephalenum & icopulosis neritō aruis: Ille etiā pelopis sedes & achaia adire Mcenia gauisus tristem calydonia dianæ. Oeneasq domos curetica tecta subibat. Promittēs cōtra hesperiam sua prælia grais. Tū lustrata ephyre patre: & regia pleuron. Parnasusq biceps: phœboq loquentia saxa. Ac sāpe ad patrios bello reuocante penates Cū modo sarmaticus regna ifestaret orestes. Aspera nunc dolopū uis exundasset i agros: Incepto tamen haud facilis desistere uano Belli: per graias umbram cīrcuntulit oras. Donec nunc pelago nūc terra exutus omisit Spem positā i tyriis: & supplex foedera sāxit.

Quintusdecimus

Dardana: nec legem regno accepisse refugit,
Tunc & tyndarii latias fortuna tarenti
Auxit opes: laudeq; simul: nam perfida tandem
Vrbs fabio deuicta seni: postremus in armis
Ductoris titulus cauti sollertia tutum.
Tū quoq; adepta dec⁹ captis sine sanguine muris,
Nāq; ut compertum qui punica signa regebat:
Fœminæ exurí flamma; tacitusque quiete
Exin uirtutis placuit dolus. ire sororū.
Nā castris erat in rutulis germanus amatæ:
Cogitur: & magnis muliebria uiincere corda
Pollicitis: si reclusas transmittere portas
Concedat libycus rector uotique potitus:
Euicto, fabius pœno circundata telis
Incustodita penetrauit mœnia nocte.
Sed quis nā auersos phœbū tūc iūgere ab urbe
Romuleia dubitaret equos: qui tempore eode
Marcellū accipere lœtum oppetisse sub armis?
Moles illa uiri ualidaque habitata gradiuo
Pectora: & haud ullis unq; tremefacta periclis
Heu quantum hānibalem clara fractura ruina
Procubuere: iacet campis carthaginis horror.
Forsan scipiadæ confecti nomina bellī
Rapturus: si quis paulum deus adderet æuo.
Collis agenoreum dirimebat aggere uallum.
Ausonio: dauni mauors consererat aruis.
Curarum comes & summi chrispinus honoris
Marcello socius communia bella ciebat.
Ad quē marcellus. gestit lustrare propinquas
Mens siluas medio uitros imponere monti:
Ne libys occultis tumulū prior occupet ausis:
Si cordi est te partícipem chrispine laboris
Esse uelim. nunq; delunt consulta duobus.
Hæc ubi sedere: ardentes attollere sese.
Iā dudu certant: in equos: marcellus ut arma
Aptantem natum aspergit: lœtumque tumultu:
Vincis ait nostros mirando ardore uigores.
Sic præmaturus fœlix labor: urbe sicana
Qualem te uidí. non dum permitteret ætas:
Cum tibi bella meo tractantem prælia uultu.
Huc decus huc nostrū lateri te iunge paterno.
Et me disce nouum martē temprare magistro.
Tum pueri colla amplectens sic pauca profat.
Summe deum libyco faxis de præside uictor.
His humeris tibi opima feram: nec plura sereo
Sanguineos fudit cum iuppiter ethere rotes

anni. xv. erat. Nec refugit: non est aspernatus acci-
pere legem romanorum. Regno: scilicet suo: id est
non refugit conditiones impositas suo regno. Tūc
& tyndarii: nunc narrat poeta quo pacto Fabius ta-
rētum recuperauit. Tyndarii: a cœdæmoniis a tyn-
daro patre Lædæ reginæ laconiae. Latias opes: iā
gens præda tarentina fuit argenti facti signati que
auri. lxxiiii. milia pondo. signa. tabulae. prope ut sy-
racusanorum ornamenta æquauerunt. sed & maio-
re animo generis eius fida abstinuit Fabius q; Mar-
cellus. Fabio seni ad differentiam filii. Q. u. Fabio
Maximo. V. Q. u. Fulvius Flacco. illi. consu. taren-
tum receptum fuit. Sollertia: summa diligentia.

Tunc quoq; quē admodū prius fregerat Hāniba-
lem astu. Nāque ut compertum: sine cæde suorū:
tarentinorum Fabius uoti compos fuit. præsidium
brutorum ab Hannibale relictum tarētū erat. eius
præfectus mulierem ardebat: cuius frater sub Fa-
bio militabat. Is certior factus a sorore consuli Fa-
bio rem narravit: qui iussit ut transfugam simularet
& sic per sororem præfecto conciliatus eum mulie-
bribus illecebris ad proditionem loci cui præcerat
allexit. Inde ad consulem noctu rediens acta retulit.
Fabius noctu scalas admoueri iussit ad eam par-
tem in qua brutii erant: quibus adiuuantibus in ur-
bem transensem est. Autores proditionis cæsi sūt
& cartalo dux punici præsidi obtruncatus. & mul-
ti brutii per errorem. Virtuti: ipsius fabii. Rutu-
lis: romanis. Sed quis nam auersos: nunc describit
mortem marcelli: quis inquit dubitaret intelligens
eodem tempore cecidisse Marcellum fraude puni-
ca solē auertisse suos radios & equos ab urbe roma:
quasi dicat. Nemo dubitaret. nam ipsa numina ro-
manis aduersa erant cum passa sint tantum ducem
tali tempore ruere. Calido gradiuo: feruenti mar-
te. Laus marcelli a fortitudine insubeundis labori-
bus & periclis. Collis agenoreum: inter castra ro-
mana & punica collis sylvestris a neutrī primo oc-
cupatus. in hunc collem Hannibal insidias locauit.
Marcellus & chrispinus collega cum ad loca explo-
randa proficerentur. uolebant enim tumulum oc-
cupare. ne tanq; in ceruicibus hostem haberent: cū
in insidias incidunt Marcellus hasta transfixus ce-
cidit. collega duobus iaculis ictus cum adolescenti
filio Marcelli etiam saucio euasit. Agenoreum ual-
lum: castra punica romāis. Mauors bellum. mar-
cellus: & chrispinus consules in apuliam se contu-
lerunt. Hannibal ex brutiis apuliam perit: & sic om-
nis belli moles erat in apulia. Gestit mēs: apud Li-
utum sic loquitur Marcellus. quin imus ipsi cū pau-
cis equitibus exploratum subiecta res oculis noltris
certius dabit consilium. Lustrare: explorare. Se-
dere. placuere. Iā dudu: statim. Præmaturus
ante legitimum tempus bellicis laboribus aptus.

Vibe sicana: syracusis. nam ibi militauit sub p̄f.
Meo uultu: serocita & ardore meo simili. Sangui-
neos rotes: hoc fuit prodigium ifausti itineris. nam
Marcellū non prospere littasse aruspices dixerūt.

Lætiferi: in quo Matcellus cecidit. Hannibal alt.
 quot Numidarum turmas in medio saltu condiderat: quorum interduo nemo a statio ne mouebatur ne aut arma. aut ipsi procul aspicerentur. Quod de beat superis: quoniam erat ppe mortem. in vita de benius superis: post mortem minime: ut poerice lo quar: Virgilius de pallante mortuo ait: Nos iuuenem exanimum: & nil iam caelestibus ullis debentem uano mœsti comitemur honore. Lata leges: iura romanorum & imperium. Columnen salus: & fulchrum romanis Imperii. Magnanima virtus caret inuidia: quoniam magnanimus & prudens non in uidit: inuidemus quippe maioribus. at vir magnus habet in se omnem perfectiōem: & ideo honorem alicui inuidere nō debet. Superbae: inclytæ & magna. Alterius consulis: chrispi qui euasit uulnus: & paulo post decepsit. Signa: castra romana. Hannibal reliquias Marcelli in argenteo vase filio renisit. Iberis: nūc transiit ad hispanias ubi Scipio fulminabat. Orsum. icepisse pugnam magnis auspiciis statim expugnata carthaginē. Patria fulmina: quoniam habebatur iouis filius. Cōsumpto anno: hoc dicitur ad laudem Scipionis. nā octavo mē se saguntum expugnauerat. maiora igitur erant a spicia Scipionis: qui uno die carthaginem expugnauit munitionem saguntho uiris: & opibus. Proximus applicito: Scipio totam hyemem reconcilians barbarorum animis consumpsit. primo uete asdrubal cum hostiis res tantis incrementis augeri cetererat: suas uero immixtus: ac fore ut nisi audendo aliquid moueret: ut omnes ruerent: dimicare q̄ primū statuit. Saxosis sylvis: proxime inquit Liuius carthaginem suum exercitus asdrubalis prope urbē betuliam erat pro castris equitum stationes habebat. romanis castra posuerunt prope. asdrubal nocte in tumulum copias recepit paulo capo in summo patentem. Applicito: adiūcto aggere castrorum sylvis.

Atque atris arma aspersit non prospera guttis. Vix dum finitis intrarant uocibus arctas Lætiferi collis fauces: cum turba uolucris Inuadunt nomades faculīs: nimboque ferunt Etherio similes cæca fundente latebra Armatos in bella globos. circundata postquam Nil restare uidet uirtus: quod debeat ultra Iam superis: magnum secū portare sub umbras Nomen mortis auet tortæ nunc eminus hastæ Altius insurgit: nunc saeuit cominus ense. Forsitan & euasset rapidi freta saeuia pericli Ni telum aduersos natu eueniisset in artus. Tum patriæ tremuere manus: laxataque luctu Fluxerunt rigidis arma in felicia palmis. Obuia nudatum transmittit lancea pectus. Labensque impresso signauit gramina mento. At postq̄ tyrius saeuia inter prælia ductor Infixum aduerso uidit sub pectora telum Immane: exclamat: latias carthago timere Desine iam leges: iacet exitiabile nomen Aulonii columnen regni: sed dextera nostræ Tam similis nō obscuras mittatur ad umbras. Magnanima iuividia uirtus caret: alta sepulchri Protinus extruitur: cæloque educitur ara. Conuecant siluis ingentia robora credas Sidonium cecidisse ducem. tūm thura dapesq̄ Et fasces clypeusq; uiri pompa ultima fertur. Ipsa facem subdens laus inquit parta perennis. Marcellum abstulimus latio: deponere forsan Gens italum tandem arma uelit: uos ite superbæ Exequias animæ: & cinerem donate supremi Muneris officio: nunq̄ hoc tibi roma negabo. Alterius par: atque eadem fortuna laborum Consulis. exanimum sonipes ad signa reuexit. Talia in ausonia. sed non est talis iberis. Armorum euentus campis: carthaginis omnes Per subitum raptæ pernix uictoria late Terruerat gentes: ducibus spes una salutis Si socias iungant uires. ingentibus orsum Auspiciis iuuenem: patria ceu gestet in armis Fulmina: sublimi uallatam uertice montis Ex oculis urbem cumulatam strage uirorum. Non tōto rapuisse die: qua martius ille Annibal interea consumpto uerterit anno. Nec pube equadā nec opum uibertate saguthū. Proximus applicito saxosis aggere silvis.

Tendebat fratrī spirans ingentia facta
 Asdrubal: hīc robur mixtūq; rebellib; afrīs
 Cātaber: hīc uolucrī mauro pñicior astur.
 Tantaque maiestas terra rectoris ībera:
 Annibalīs quantus laurenti terror ī ora
 Forte dies prīscum tyrii soleūnis honorem
 Retulerat: quo primū orsi carthaginīs altæ
 Fundamēta nouā cepere mapalib; urbem.
 Et lātus repetens gentis primordia ductor
 Festa coronatis agitabat laurea signis.
 Pacificans diuos, fraternum lena nītebat.
 Demīla ex hūeris donū: quā foederis arcti
 Trinacrius libyco rex inter munera pīgnus
 Mis̄erat: eolīs gestatum īsigne tyrannīs.
 Aurata puerum rapiebat in ethera penna
 Per nubes aquila: intexto uibrata uolatu.
 Antrū igēs iuxta qd acus simulauit in ostro.
 Cyclopū domus: hīc recubās manātia tabo
 Corpora lātifero sorbet polyphemus hiatu:
 Circa fracta iacent. excussaq; morsibus ossa:
 Ipse manu extenta laertia pocula poscit.
 Permīscetque mero ruclatos ore cruores.
 Conspīcius sīculi tyrius subtegminis arte
 Gramīeas pacē superum poscebat ad aras.
 Ecce īter medios hostilia nuncius arma
 Quadrupedātē iuect̄ equo aduētare ferebat
 Turbatæ mentes: īperfectusque deorum
 Cessit honos: ruptis linquunt altaria sacrīs:
 Claudun̄ uallo: tenuemq; ut roscida misit
 Lucē aurora polo rapiunt certamina martis.
 Audax scipiādā stridentem sabura cornū
 Excipit: geminæq; acies uelut omīne motæ.
 Exclamat latī ductor: prima hostia uobis
 Sacratī manes campo iacet: en age miles
 In pugnam & cedes qualis spirantibus ire
 Assueras ducib; talis rue: dumque ea fatur
 Incubunt: myconū lenas: cīrtāq; latinus:
 Et thyrsdrū maro: & īcestum catilina nealcē
 Germāæ thalamo obtrūcat: cadit obui⁹ acri
 Cartalo uasidio libycæ regnator arenæ.
 Te quoq; cyrenes uīdit conterrīta tellus
 Permixtū pœnis: & uix credenda furentem
 Magnū dardaniæ lālī decus: omnia fœlīx
 Cui natura dedit, nullo renuente deorum.
 Ille foro auditus cum dulcia solueret ora:
 Equabat pylīx neleīa uerba senectæ.

Tēdebat: rētoria explicabat & locabat castra. Virgi.
 hic sœus tēdebat achilles. Spirās: referēs Hānibale.
 uidebat alter Hānibal. supra dixit: & fratrē spītat ī armis.
 Hīc robur: describit milites asdrubalis. Rebel-
 libus: fœdis fragis. Voluci. ueloci ad cursū. de astrib; &
 cantabris: & mauris dictum est. Tātaque: sensus.
 ranta erat maiestas asdrubalis ī hispania: quanta ī ita-
 lia Hannibalīs. Forte dies prīscum: asdrubal cum car-
 thaginīs natalē celebraret a Scipione turbatus ē: sic ro-
 manī natalē urbīs, x. calen. maias lauro tota urbe redi-
 mita celebrabāt. Tyrii solennīs: tyriæ celebritatis: &
 natalis carthaginīs quæ erat libyæ caput. solēnīa sacra
 dicitur: quæ certis temporibus annisque fieri solent.

Orsi: incipiētes fecere fundamēta carthaginīs: Ma-
 palib; domib;. Altæ: claræ & multi nominis: erat
 enī æmula romani Imperii. Signis: uexillis & militi-
 bus: sic apud romāos coronabant omnes lauro: ad qd
 alludit poeta. Pacificās, sacrificās: & placās deos pa-
 trios sacrificādo. Lena: uestis quā Hānibali dōauerat
 hieronymus syracusās de quo supra. Foederis: quod
 pculis cum Hānibale: & carthaginēsibus. Rex: hie-
 ronymus post mortē hieronīs. Eolīs tyrannīs. sīcu-
 lis. nā prope siciliam sunt eolīæ insulæ: in hac ueste re-
 galī erat raptus ganymēdis: & antrū polyphemīq; soci-
 os Vlyssis deuorauit ut canit Home. in odyssea. Acus
 instrumētum quo aurum intextur. Corpora. duos ex
 Vlyssis sociis polyphemus ita terrae allisit ut cerebro
 passim humum spargeret. Inde mēbratim discerptos
 cœnā parauit. Laertia pocula. uinum qd Vlysses p-
 pinault: qui p̄fiscens ad antrum polyphemī: ut canit
 Home. in nono odysseæ: utrem utni suauissimi secum
 tulit: quod matr̄ ismarī accola sacerdos apollinis dede-
 rat: cū polyphemus duas in cœna capras deuorasset ei
 poculū uini ulysses blandis uerbis obtulit: quo gustato
 ter iusit ad se deserrit: & exhilaratus de noie quæsivit:
 callidus ulysses nemīnē se uocari respondit: nemīnē in
 quis polyphemus ultimū comedam. Tyrius. asdrubal
 conspīcius lena auro itexta. Sicut subtegminis:
 uestis sīculæ: subtegme p̄ptie dicitur quod subit stam-
 ni in tela. Quadrupedātē currēti īter lata nuncia-
 tum est asdrubali hostem aduentare. pœni clauserunt
 se uallo sequenti die prodiere ad pugnam. Audax sa-
 bura: hic irruens in Scipionē transfixus ab eo fui hasta
 cornea. Prima hostia. exclamatio scipionis ad manes
 paternos: qutbus iā mactauerat saburam. inde hortac-
 suos ad pugnam: & decorum romani nominis seruan-
 dum. Spirātib; ducib; uiuis Scipiōtib; p̄re ac pa-
 truo sub qutbus militastis. & animos militum emeret
 & captat: cū dicit eos ducib; operā nauasse suis. In-
 cumbit: uont in pugnā: lenas erat ex romāis Matoca
 tilina & Vasilius. Incestū thalamo germanæ: q; soro
 rē incestu polluerat. Regnator: qui regnabat ī libya.

Te quoq; laudat lāliū poeta ab eloquētia: & fīstantia
 rei militaris: sat q̄ue hemētia ī p̄suadēdo: sed alludit poe-
 ta: ad. C. Lāliū huius nepotē: & amicū aphricani mi-
 noris: de quibus sic ait Cicero in Bruto: sed &. C. Lā-
 liū: &. P. Aphricanus ī p̄mīs eloquētēs fuerunt: quo
 rum extant orationes ex qbus aſſūmari de īgentis ora-
 togē potest. de maiore aphricano ait: ipsum Scipionē
 accepimus nō infantē fuisse. Dardanæ: romæ.

Pyliæ senectæ: nestoreæ. Nestor nelei filius suauiter
 loq̄bat nā ex eius ore ut canit Homer. dulcior melle flue
 bat orō. Suspēsi: dubii. Ducebat corda: mouebat eos
 ad quēcūq; uolebat affectū: erat. n. uehemēs orator: sed
 ad alīū ut dixi sapientē & eloquētē Læliū alludit. Cātu:
 suauitate cātus. Perstrixerat: tetigerat. Aures clāgor tu
 barū. i. cū erat pugnādū. Liq̄ret: cōstaret oībus: & pa
 teret. Sine laude: quantā & i toga. & i castris officio fū
 gebat: & actiōes studiosas nūq; omisit: siue togatus siue
 arintus. E furtiuā luce: uita quā furto quodā habuerat.
 nā cā debuisset mactari ad aras pūicas de moī altū ma
 ter suppōsuit. Vñ uita sp̄lus erat furtiuā: sed numē hanc
 fraudē diu nō ptulit. Frōdosī collis: cæsa fuerūt in hac
 acie ad octo milia hoīum. Asdrubal aleā pugnæ non
 expectauit: rapta pecūlia: ut scribit Lī. p̄misit elephatos
 quāplurimos potuit: tagoq; supato ad pyreneū cōfēdit.
 Scipio castris hostiū potitus ē. p̄ter libera corpora oēm p
 dā militib; cōcessit: hispanos sine p̄cio dimisit. p̄enos
 q̄storē uēdere iussit. Nepotē Masinissæ captiuū libera
 uit: & ueste & equo donatū auunculo remisit. deinde reli
 quā xestalis cōslūpit i recipiētis i fidē hispaniæ populis
 nomēq; regiū fculavit cū rex ab hispanis appellare: di
 cēs sibi maximū nomē ipatoris eē quo se sui milites ap
 pellassent. regiū nomē alibi magnū romæ itoletabile es
 se. Collis: p̄pē quē pugna fuerat. Inde ad pyreneū con
 tēdit. Dimissa i colles pugna hoc erat edictū ut dimis
 sa pugna oēs a scēderēt colles & pyreneā iuga. Exuto
 honoī armorū: depositis armis p̄priis sūpta parma his
 panī militis abilis ad pyrenē. Celatus: icognitus pp ar
 ma mutata. uidebat q̄pp hispāus miles. Palātia. passi
 diffusa. Nō urbe recepta: rāta fida fuit i castris q̄ta non
 fuisset i alīq; urbe: & fida retinuit iras militū a cēde. non
 .n. ilsequitū fūt hostes fugiētes. & ita futuq; p̄uiderat as
 drubal & de idūtria opulēta castra reliquit ut ipse cum
 suis euaderet: ut facit fiber: q̄ cū uider se peti a uenatori
 bus testes deponit dētibus. ob quos peti. Vñ luue. imi
 tatus castora q̄ se Eunuchū ip̄e facit. cupiēs euadere dā
 no testiculog. adeo medicatiū itelligit inguē. Causa pe
 ricli: quantā gnatus ē se ob iugina peti. Aulus. fugiēs.
 Vmbris: nemoribus & syluis. Malora petun: Scipio
 nō est ilsequitur hostē fugiētē: sed retro uertit iter: ut his
 panos p̄enosq; domateret: etexitq; tropheū i pyreneo lu
 go cū titulo quē in clypeo scrips̄erat. Scipio dicat marti
 spoliū asdrubalis. Vir. de ænea: & rē carmie signo. æne
 as haec de danais uictorib; arma. Certior. q̄ asdrubal
 q̄ fugiebat & syluaz auxilio se tutabat. Interea: dū Scipio
 flexit iter retro asdrubal pecuniis anīos galloz ad
 bella sollicitauit. Bebricia aula: pyreneā. Bebryx fuit
 pater pyrenes ut dictū ē & tenuit illos mōtes. Largus
 nō parcēs pecuniis in emēdīs militib;. Prodigere: ef
 fidere. Præmissa: nā p̄misserat pecūlæ magnā uī: & ele
 phā os asdrubal. Aīos: audaciā asdrubali. Metallife
 ris: hispania aurifera. de metallis hispanis dētū est. Lō
 go discriminē: bello. Hinc. pp̄ter hanc pecuniæ uim.
 Venales: quantā pecūlia aliciebāt & facti sāt asdruba
 lis sūpēdiarit. Pigerrimus ūdā: quantā lēiter fuit atar.
 supradixit: auget opes stāti similis. de rhodāo & arati lo
 quens. Affecta: sinīta & tam fineunte uere. affecta pro
 pte ut scribit gellius dicebantur ea quæ non ad sinem
 ipsā sed p̄ima sīni p̄gressa & deducta ue erāt. Q̄ uos

Ille ubi suspensi patres & curia uocem
 Posceret: & cantu ducebat corda senatus.
 Idē cum subitū campo p̄strinxerat aures
 Murmur triste tubæ: tanto seruore ruebat
 In pugnā: atq; acies ut natū ad sola liqueret
 Bella: nihil uitæ peragī sine laude placebat.
 Tunc e furtiuā tractantem prælia luce
 Deiecit galam: sacrīs carthaginīs illum
 Supposito mater partu subduxerat oīlīm.
 Sed stāt nulla diu dēceptis gaudia diuī
 Tūc alabi murz atq; dracē demisit ad um
 Fcēmineo clamore dracē extrema rogantē.
 Huius ceruicē gladio īter uerba præcesq;
 Amputat: absīcio durabāt murmura collo.
 At non ductori libyco par' ardor ī armis.
 Frondosi collis latebras ac saxa capessit
 Auia: nec cedes extrema ue dāna mouebāt.
 Agmīnis italiā p̄fugus spectabat & alpes
 Præmia magna fuge: tacitū dat teslera lignū
 Dīmissa ī colles pugna siluasque ferantur
 Dispersi: & summā quicūq; euaserit arcem
 Pyrenes culmēq; petat: tū primus honore
 Armorū exuto & parma celatus ibera
 In mōtes abit: atque uolās palantia linquit
 Agmīna. desertis latius uictriā signa
 Imititt miles castris. nōn urbe recepta
 Plus ulla partū p̄dā: tenuitque moratas
 A cede: ut libycus ductor prouiderat: iras.
 Fluminei uelutū deprenses gurgitis undis
 Auulsa parte inguinibus cauasque pericli
 Enatāt intēto prædā fiber auīus hoste.
 Impiger occultis p̄enus postq; additū ūbris
 Saxos& fidens siluaz. maiora petuntur
 Rursus bella retro: & superari certior hostis
 Pyrenes tumulo clypeū cū carmie figunt
 Asdrubalis spolium gradīuo scipio uictor.
 Terrore īterca posito transardua montis
 Bebricia populos armabat p̄enus ī aula:
 Mercandī dextra largus: belloque parata
 Prodigere ī bellū facilis præmissa: feroce
 Augebāt animos argentī pondera & auri:
 Parta metalliferis longo discriminē terris.
 Hic noua oplerūt haud tardo milite castra:
 Venales aīæ rhodani: qui gurgite gaudent
 Quoq; serpīt arat p̄ rura pigerrimus undē
 prie ut scribit gellius dicebantur ea quæ non ad sinem

Quintusdecimus

Inde iter ingrediens rapidum per celtica rura
 Miratur domitas alpes: ac peruia montis
 Ardua: & herculeæ quærit uestigia plantæ.
 Germanique uias diuinis comparat ausis.
 Ut uero uentum in culmen: castrisque resedit
 Hannibalis. quos roma inquit quos altius oro
 Attolit muros: qui post hæc mœnia fratri
 Victa meo stent incolumes: sit gloria dextræ
 Fœlix tata precor: neue usque ad sydera adisse
 Inuideat leuus nobis deus: agmine celso
 Inde alacer qua munitum declivis ab alto
 Agger monstrat iter properatis deuolat armis
 Non tanto strepuere metu primordia bellî.
 Nunc geminū hānibalem: nunc iactat bia coire
 Hinc atque hinc castra: & pastos p. pspera bella
 Sanguine ductores italo coniungere martem:
 Et duplice acies: uenturum ad mœnia cursu
 Hostem præcipiti: & uisurum hærentia portæ
 Spicula eliseis nuper contorta lacertis.
 His super infrendens sic secum œnotria tellus.
 Tanto ne heu superi spernor contēpta furore
 Sidoniae gentis: quæ quondam septra timente
 Nati saturnum nostris considere in oris
 Et regnare dedi: decima iā hæc uertitur æstas:
 Ex quo proterrimur: iuuenis cui sola supersuit
 In superos bella: extremo de littore rapta
 Intulit arma mihi: temeratisque alpibus ardēs
 In nostros descendit agros: quot corpora texi
 Cælorum stratis totiens deformis alumnis:
 Nulla mihi floret bacis scelicibus arbor.
 Immatura seges rapido succiditur ense.
 Culmina villarum nostrum delapsa feruntur
 In gremium: sedantque suis mea regna ruinis.
 Nunc etiam uastis qui nunc se se intulit oris
 Perpetiar miseras quærentem exurere bellî
 Reliquias: tum me scindat uagus afer aratro:
 Et libys ausoniis commendet semina sulcis.
 Ni cuncta exultant quæ latis agmina campis.
 Vno condiderim tumulo: dum talia uersat.
 Et thalamos clausit nox atra hominumq. deuq.
 Tendit amyclei præcepis ad castra nepotis.
 Is tum lucanis cohibentem finibus armis
 Pœnum tuicini seruabat cespite ualli.
 Hic iuuenem aggreditur latiae telluris imago.
 Clausorum decus: atque erepto maxima romæ
 Spes nero marcello rumpe: atq. expelle quiete

Roma inquit: uerba asdrubalis mirantis Romam
 non esse iam superatam ab Hannibale qui alpium
 tantam molem transcenderat: precaturque ut Han
 nibal sit incolmis tanta uirtute præditus. La
 uus. inquis nobis & sinister. Usque ad sydera. i.
 superasse alpes ad cælum erectas. Primordia bel
 li. aduentum ipsius Hannibal. Italo sanguine:
 quoniam cæsi fuerant Scipiones in hispania supe
 ratique exercitus: & in italia magnas clades edide
 rat Hannibal. M. Liuio Salinatore. C. Appio Clau
 dio Nerone cons. asdrubal in italiam irrupit. Ad
 mœnia romana. scilicet ut fecerat Hannibal. Spi
 cula. missa ab Hannibale & suis: cum fuit ad portæ
 collinam. Eliseis. punicis. His super. ultra quere
 las & trepidationem romanorum ipsa italia questa
 est se a pœnis lacetari: & queritur de supis: quos ait
 esse ingratis cum ipsa gremio suo saturnum profu
 gum exceperit regnumque dederit. Oenotria. ita
 la. Iuuenis. Hannibal. Extremo. hispano: & oc
 cido. Bacis. fructibus. quoniam cæsæ erant arbo
 res. Villarum. domorum quæ sunt in agris: & ru
 unt. Vastis oris: depopulatæ: desolataeque italiae.
 Vagus. instabilis: & hoc propter numidas. omnia
 inquit supra dicta mihi accident nisi ego uno sepul
 chro condidero omnis pœnos qui nunc arma in ita
 lam moliuntur: & sic portendit cladem asdrubalis
 & suorum. Versat. loquitur secum italia. Thala
 mos. quoniam quiescunt animata noctu: adiuit ima
 go italæ claudium Neronem consulem dormen
 tem qui iam bis uicerat Hannibalem: & in apuliam
 insequutus erat: ille metapontum aufugit: & hic
 uestigia premebat sequendo: Amyclei nepotis.
 Claudii Neronis qui originem a clauso sabino de
 quo dictum est habebat. amyclei dicit: quoniam la
 cedæmonis mixit fuerunt cum sabinis. Amycle op
 pidum prope spartem in laconia. Clausorum de
 cus. oratio imaginis italæ ad claudium Neronem.
 clausi prius inde claudii dicti sunt. Erepto. cælo.
 z

Si uis addere fatis patriæ. si uis ut patria sit icolumis & libera. Quod depulso. sensus ē: audēdū id tibi est qđ postea uictor miraberis aīo uolutans tātē rei euen tō si res ad uotū nō successisset. Fulgētibus armis. nar rat asdrubalis aduētū i italiā. Inde docet qđ sit agendū suadēs ab utili. Inundauit. ipse uuit. Sena. opidū in agro pīcō nūc dicit senogallia nomē habuit a gallis senōibus. Ni ppere. pponit piculū: & simul ostēdit ab utili nō eē cūctandū. ne patria ruat q̄ cāteris rebus bono cui debet eē antiquior. Metauri. fluvii de quo dictū ē ad metauḡ cecidit asdrubal. Tumulis. sepul chris carthaginēsiū. Pauētē. Nero timētē iussa: & e ducere milites e castris ut pperaret i galliā cisalpinā. ti mebat. n. ne Hānibal castra iuaderet. aliq codices habēt uisa: ut sit. uisa ē ipsa imago attrahere pauētē Neronē: & ppellere turmas ex aptis castris. Phœbē. lūnā. Tacito lūmī. Vit. Tacitē p amica silētia lūnæ.

Inde legit. Nero ex oī exercitu ciuiū socioḡ qđ roboris erat delegit. vi. milia peditū & mille eges: pñū ciatq̄ se uelle occupare i Lucāis p̄ximā urbē ut ad iter p̄sto pati eēnt: relitto. Q u. Cassio ad custodiā castror̄ pfectus noctu flexit i pīcenū fīmissis q p agḡ latīnā. marrucinū frentanū & frūtanū necessaria pararēt. Mārūcini erāt duri bello frētātē cōstātes. Prætutia ue ro uitifera. Supi pōti. maris adriaci. Achemenio. p thico de achemeniis dictū ē. Ancipites. dubit. positiū ē iqt̄ o milites i uīa celeritate an Rōa ster icolumis an pereat. Acer ductor. cōcītatus. Nero utebaēt hoc genere exhortatōis pcedere. s. currēdo & milites ducem seqbāt. Augēt. et iugū i spē: & dāt illi aīos cū eē stu diose seqrent. At Rōa aduersi. describit trepidatio nē romāoī de pfectiōe Claudiū. Nerōi culus audacia habitura erat famā ex euētu: Rōa multū fuit terroris ac tumultus cū allatū ē Neronē relīctis castris cōtēdis se i galliā. terrebāt ēt romāos q̄ sine auspiciis tātā rē in choaser. Vno uulnere. morte Claudiū. Neronē & si Hānibal castra oppugnaret absēte cōsule: nā exercitu amissō nulla erat spes salutis exhausta rōa & deficiētibus sociis. Iā rūfus. postq̄ Hānnibal dicebāt cognoverit discessū Nerōi. uēiet rūfus ad portas urbēs. De uia. remota: & lōgīnq̄ a suo uallo. i. castris. Supbo fratri. Hannibal dicebāt uēisse asdrubalē in Italia ut certaret cū fratre cui nā debereē gloria Rōa delectae. Femit. cū fremitu & timor̄ dicit. Amēs. territus. Sub uno corde. una snia. oēs q̄ppe idē sēriebat erigebāt tamē cōtra aduersa ut rōanos decebat: & cōsultabāt qua rōne fortūae urgētis tela declinarēt. Seruitio. seruitu uī q̄ uidebat imiere. Iniquos. sinistros. Noctis opacæ. noctu castra Liuīi Nero igressus ē: ne asdrubal sēti ret: & tessera data ē a Liuīo p castra ut tribunus tribunū: cētūrio cētūrionē: eīs eq̄ūrē: pedes peditē accipere: castra Liuīi. saliatoris a castris asdrubalis quigētis passibus distabāt. Belligeris quōdā. describit mōrs & studia Liuīi saliatoris q̄ multis aīis āte ex cōsulatu populi rōani iudicio dānatus fuerat: qđ adeo ægre tulit ut & rus migraret & p multos aīos: & oī cōetu careret hoīum. octauo post dānationē aīo. M. Claudius Marcellus: & M. Val. Leuius cōsu. reuecarūt i pīmī i urbē: sed erat ueste obsoleta capilloq̄ & barba plixa: p̄ se fētē i uultu habituq̄: i signē memoriā ignominiae acce-

Magnū alīquid tibi: si patriæ uis addeū fatis: Audēdū ē: qđ depulso quoq̄ mōnībus hoste Vīctores fecisse tremant: fulgētibus armis Pōenus inundauit campos: qua sena relictū Gallorum a populis seruat per sācula nomē. Ni prope alīpedes rapis ad certamī turmas Serus deletæ post auxiliabere romæ Surge age fer gress⁹: patulos regiōe metaurī Dānaui tumulis pēnoz atq̄ oslibus agros. Hīs dictis abit: atq̄ abscedēs uisa pauentem Attrahere: & factis turmas propellere portis. Rumpit flammato turbatus corde sopore: Ac supplex gemīas tendēs ad sydera palmas Tellurem noctemq̄ & cālō sparsa precatur Astra: ducēq̄ uīa tacito sub lumine phœbē. Inde legit dignas tāta ad conamīna dextras. Quaque facet superi larīnas accola ponti Qua duri bello gens marrucina: fidemqne Exuere indocilis sociiū frentanus in armis Tum qua uitiferos domītat prætutia pubes Lāta laboris agros & pēna & fulmīe & undis Hybernis: & achemenio uelocior arcu Euolat. hortator sibi q̄sq̄: age: perge: salutē Ausoniæ ancipites sup & stet roma cadat ne In pedibus posuēte tuīs: clamantq̄ ruuntq̄ Hortādi genus acer habet præcedere ductor Illum augent cursus adnisi æquate sequēdo. Atque indefessi noctemq̄ diemque ferūtur. Ac roma aduersi tantum mala gliscere bellī Accipiēs trepidare metu: nīmīumq̄ neronē Sperauisse queri: atq̄ uno sibi uulnere posse Auferrī restantē animā: non arma nec auḡ Nec pubē: nec quē fundāt superesse cruorē. Scilicet asdrubalem inuadant: ad prælia soli Hānibali satis esse nequit. iā rūfus ubi arma Auertisse suo cognorit deuia uallo: Hæsurum portis pōnum: uenisse superbo Qui fratri certet: cui maxima gloria cedat Vrbis deletæ: semit amens corde sub uno Ordo patr̄: ac magno interea meditat̄ amoī Seruandi decoris quo nam se fine minanti Seruitio eripiat: diuosque euadat iniquos. Hos inter gemītus obscurō noctis opacæ Succedit castris nero quæ coiuncta feroci Liuīus asdrubali uallo custode tenebat. Belligeris quondā scitusq̄ accendere mattē

Quintusdeclimus

præ. L. Veturius & P. Licinius cœsores eū tōdete: ac squalorē depōet: & i seatū uēire fāgi q̄ aliis publicis mūneribus coegerūt. Scitus, pītus ī re militari. Dōauerat itā pītē. depositerat itā pītē utilitatē pītē: cui succēsi ē bono cui nō licet. At nō asdrubalē, asdrubal autore Līuio puectus āte signa cū paucis eq̄tibus scuta hostiū notauit q̄ ante nō uiderat: & strigosiōres equos. multitudine quoq̄ maior solita uīsa ē: suspicatus id qđ erat receperūt cecinīt. Inde fugere tētāuit. & uia elūsus pugnādo cecidit. Astus. iſius Nerōis noctū i grediētū castra collegae Substricti corpus. i. iſi eq̄ strigoli. i. ppter laborē āhelātes. & stricta habētes ilia. Strigosus igr̄ nōtū ap̄ utrees morbus dicebatur tumētōz q̄ corpora astrigat: aut fame: aut alia uitii causa q̄si strigolus: mōebant ergo asdrubalē uestigia pulueris uīsa ī clypeis & equi substricti corpus: qđ erat signū ad cursus ppere. ostēdebāt eq̄ strigoli & uiri cursū quo illuc cōtēderāt. milites quippe saliatoris erāt ī castris. aliunde uēisse putauit equos strigosiōres solito. Bis: quoniā utriusq̄ cōsulīs tuba audīta ē: & iō creuissē exercitū suspicatus ē. Prodebat: idicabāt. Præterea, ultra signa equorū & hominū quos labor attruiuerat ipsa tuba idicauit. Regi. i. gubernari castra. Gēmio magistro. duobus rectōibus & cōsulib⁹ retulere exploratores igr̄ Līu. duplex signū ī cōsulārib⁹ castris tecinisse: qđ signū erat duos ee cōsules. Vērā fratri. dicebat asdrubal si uiuit frater Hānibal quo nā mō altes cōsul ab eo discessit. Qui. i. quomodo licevit cōsulib⁹ se se cōiungere unū cūctādū ee dicebat donec ueritis pateret. Nec cōsulta fugae. his anxiis curis asdrubal i quīt Līu. extīctis ignib⁹ uigilīa pītā dato signo ut tactū uasa colligeret signa efferti iussi p̄ tortuosī amnis sinū flexusq̄ cū errore se reuoluēs nō multū p̄cessit: eū Claudius Nero assequiturū ē: & Cato q̄ erat pītō ī castris cū leui armatura. Erupti. asdrubale castris. Suspensa uestigia. exprimit habitū clā fugientis uestigia quippe suspēdūt ne strepitū faciāt. Muta. sine clamore: ut discessū nō intelligerēt hostes. Elabi. egredi cīto passu. Ilūmē. obscurā sine lutū. illumis nox obscurā: cum luna nō lucet. Virāt socios. Agmen i quīt Līu. pōenore pītō p̄ agros palaē: fessiq̄ aliquot sōno ac uigilīis sternāt corpora passim. atq̄ infreqūētā reliquū signa. Perīta. pōussā fugiētū tētib⁹. Nequit falli. nō pōt̄ decipi. a pōenis: imo ipsa tellus & fluminis anfractus eos deluseūt. implicat actas: docet quomodo asdrubal p̄ noctem uia elūsus reuertebāt unū discesserat. Implicat. iuoluit. Actas. quas iā p̄ficerāt cursū itēz repelebāt. errabant enī noctū: & eodē reuertebāt. Cēco. nocturno. Cir cūagīt. ducit circū: & implicat errore uīz. Ferētibus. du cētibus eos p̄ tortuosas tipas fluminis. Arcto. angusto quoniā nō elōgabāt: sed reuertebāt eodē. Amnis. metaurus. Exiguū orbē. breue spatiū: quoniā pag⁹ pro cedebāt sequētēs flexus ripæ. Turbo. agmē istar turbītis. Portis. castrorū. i. Tēpestas. ipsi mīltēs rāq̄ tēpestas. Pēnē dīctēz. sagittæ cretēles. Curā abitus. asdrubal postq̄ pugnādū uidit deposita omni cura fugiēdi aciem iſtruxit. Rerū dura. periculū & difficultatē.

Per decora extremo. oīo asdrubalis ad suos milites quos hortatur ad operam nauandā cum tot uictoribus in hispania claruerint: obrestaturq̄ eos p̄ laudē Hannibalis: ut eis frātēm in italiā factis uenisse ostendant qui alpes transcendens oppositum agmen romanorū p̄fīl gavit. Decora. gloriā. Extremo axe. hispania q̄ est ad occasū solis: ubi uicerant duo fulmina belli Scipiones.

Floruerat primo clarus pugnator ī æuo. Mox falso lāsus non æqui crīmīne uulgi Secretus ruri tristēs absconderat annos. Sed postq̄ grauior moles terrorque periclo Poscebat propiore uīru: reuocatu ad arma Tot cēsīs ducībus patriæ deuouerat iram. At non asdrubalem fraudes latuere recētū Armorū: quanq̄ tenebris nox texerat astus. Pulueris in clypeis uestigia uīsa monebāt. Et ppere signum ad cursus sonipesq̄ uīriq̄ Substricti corpus; bīs clarū buccīna signū. Præterea gemino prodebat iūcta magistro Castra regi: uerū fratri si uita superslit: Qui tandem līcītū socias cōiungere uires Cōsulib⁹: sed enim solū dū uera patescūt Cuntandī restare dolū: martēm q̄ trahendī Nec consulta fugae legni formidīne differt. Nox somnī genitrix mortalia pectora curis Purgarat: tenebræq̄ horréda silētia alebāt. Erupit suspensa ferens uestigia castris. Et muta elabī tacito iubet agmīta passū. Illumen nacti per rūra tacentia noctem: Accelerant: uitant socios: sed percīta fallī Sub tanto motu tellūs nequit. implicat actas Cēco errore uīas: umbriq̄ ferentib⁹ acto Cīrcūagit spatio sua per uestigia ductos. Nā qua curuatas sinuatīs flexib⁹ amnis Obliquat rīpas: refluoque per aspera lapsū In se se redit: ac cassō ducente labore: Exiguū inuoluūt frustratis gressib⁹ orbē. Inq̄ errore uīa tenebrae munus ademptū Lux urget: pandītque fugā: ruīt acer apertis Turbo equitum portis: atq̄ oīs ferrea late Tēpestas opīt: cāpos: nōdū arma manusq̄ Permīxtē: iam tela bībūnt permīssa cruore. Hīnc iusse pōenū fugientem sistere pēnā Dicteæ uolitant: hīc lācea turbīne nīgro Fert lōtū cuicūq̄ uīro quē prēdīt iētus: Deponūt abītus curam. trepidisq̄ coactas Cousistunt acies: & spes ad pīlīa uertunt. Ipse īter medios. nā terū dura uīdebat Sidonius dūctor: tergo sublimis ab alto Quadrupedatīs eq̄ tēdēs uocelisq̄ māusq̄. Per decora extremo uobis quæsīta sub axe.

Laborat nititur ostendere romanis quales illi sint
qui alpes transcedunt. Aduersis calamitatibus
totiens acceptis. Verterit uenerit. Iberæ hispa-
næ. Pleno sole. Strato cadaveribus romanorum.
iacet fratri. cælus est a fratre Hannibal: & sic trahit
romanos in contemptum. Infracto ævo. ualde de-
bili senecta. Damnatum caput. ipse Liui. salinator
quem prius romani damnauerant ob male rem ge-
stam in consulatu. Sit pudor. pro puderet Claudi-
us Nero. ex alia parte suos hortabatur sic clamat a-
pud Liulum. Quid ergo præcipiti cursu tam lon-
gum ster emensi sumus o milites! Clusisse. finisse.
focis est ab utili: inde proponit gloriam quam ex ui-
ctoria consequuturi sunt. Pedibus celeri cursu ex
appulia. unde huc contendimus. Dextra. uitibus &
pugna. Temere. imprudenter: & locus est ab ho-
nesto. Adducto robore: delectis militibus ex omni
numero. Factum. nostram profactionem ex ca-
stris & iter properatum. Huc iuuenes. uerba Liui
hortantis suo exemplo iuuenes. ad operam patriæ
navigandum. Præcludite. claudite alpes cadaueri-
bus hostium qui nimis in italiam grassantur. Pa-
tulas. apertas. Fulmen carthaginis. quo utitur car-
thago. tag fulmie. Quis deus. si ueniet Hannibal i
quit etiam deus non posset nos a morte liberare: lo-
cus est ab utili. Sancit. firmat. Obiectus. habens
te etiam canitem galea. Rhodani iuentus. coma
ti galbi. Nabis. erat sacerdos iouis Ammonis. Se-
corus fati. non timens mortem. Vatio. mendaci.
Cærula. uiridis & cærulei coloris. Ardebat. radia-
bat. Gemma garamantide. de hac gemma loqui-
tur solinus dices illic & lapis legitur Ammonis uo-
cant cornu. nam ita tortuosus est & inflexus: ut effi-
giem reddat cornu arietis fulgore aureo. ideo dicit
poeta ardebat: hoc ideo finxit: quoniam Nabis erat
Ammonis sacerdos: qui etiam in casside habebat
effigiem iouis cornigeri. Insula dependes. in hunc
ris. scilicet ut nunc sunt mithräæ episcoporum habé-
tes stolas. ex humero pendentes. Incocta cerasitis.
Infecta ueneno cerasitæ serpentes.

Per fatris laudes oro uenisse probemus
Germanum hannibalis: latio fortuna laborat
Aduersis documera dare: atq; ostendere quatus
Verterit in rutulos domitor telluris iberæ
Suetus ad herculeas miles bellare columnas.
Forsitan & pugnas ueniet germanus in ipsas.
Digna uiro digna obtestor spectacula pleno
Corporibus properate solo quicunque timeri
Dux bello poterat fratri: iacet unica nunc spes.
Et pœnæ & latebris infracto liuius ævo
Damnatum offertur uobis caput: ite agite. oro
Sternite ductorem: cum quo concurrere fratri
Sit pudor: & turpis finem donare senectæ.
At contra nero: quid cessas clusisse labores
Ingentis belli? pedibus tibi gloria miles
Parta inges: nuc accumula cepta ardua dextra.
Heu temere abducto rupisti robore castra:
Ni factum absoluit uictoria: præripe laudem.
Aduentu cecidisse tuo memorabitur horis.
Parte alia insignis nudatis casside canis
Liuius huc iuuenes huc me spectate ruentem
In pugnas: quantuque meus patefecerit ensis.
Tantum intrate loci: & tandem præcludite ferro.
Iam nimis patulas pœnis grassantibus alpes
Quod. ni ueloci prosternimus agmina marte:
Et fulmen subitum carthaginis hannibal adsit:
Quis deus ifernis qnqua nostru eximat ubris.
Hinc galea capite accepta: dicta horrida ferro
Sancit: & obiectus senum fera prælia miscer
Illum per cuneos & per densissima campi
Corpora tot dantem læto quot spicula torsit
Turbati fugere mace. fugere feroce.
Autololes: rhodanique comas itona juuetus.
Fatidicis nabis ueniens ammonis harenis
Improba miscebat securus prælia fati.
Cæu tutate deo: ac patriis spolia improba terris
Fixurum uano tumidus promiserat ore.
Ardebat gemma garamantide cærula uestis.
Ut cum sparsa micant stellarum lumina cælo.
Et gemmis galeam clypemq; accenderat auro:
Casside cornigera dependens insula sacros
Præ se terrores: diuimque ferebat honorem
Arcus erat pharetræq; uiro atq; incocta cerasitis
Spicula: & armatus peragebat bello ueneno.
Nec non cornipedis tergo de more repostus
Sustentata genu per campum pondera conti-

Quintusdecimus

Sarmatici prona aduersos urgebat in hostes.
 Tanto transfixum telo per membra per arma
 Consulis ante oculos magno clamore sabellū
 Asportabat ouans: & ouans ammona canebat.
 Non tulit hāc īram tantoscī i corde tumores
 Barbarico senior: telumque intorsit: & una
 Prēdā animamq̄ simul uictori uictor ademit:
 Astūtū audito tristis clamore ruinæ
 Asdrubal: & ceptantē atabum raptare pērēpto
 Geminiferi spolium cultus auroque rigentes
 Exuuias iaculum a tergo perlībrat ad ossa.
 Iam correpta miser geminis uelamina palmis
 Carpebat propere: & tepidos nudauerat artus:
 Concidit: & sacras uestes: atque aurea fila
 Reddīdit exanimō spoliatū lapsus ī hostem.
 At canthus rutulū obtrūcat: cui mille sub altis
 Lanigeræ balant stabulis: ipse ocia mollī
 Exercens cura gelido nunc flumine soles
 Frāgebat nīmios pecori: nunc latus in umbra
 Tondebat nīuez splendentia uellera lanæ.
 Aut pecus e pastu eum fese ad tecta referret:
 Noscentes matres spectabat ouibus agnos.
 Occubuit clypei transfiso proditus ære.
 Et sero īgemuit stabulis exisse paternis.
 Acrius hoc italum pubes incurrit: & urget.
 Ut torrens: ut tempestas: ut flamma corruscī
 Fulminis: ut boreā pótus fugit: ut caua currūt
 Nubila: cum pelago ccelum permiscuit eurus.
 Proceræ stabant celtarum signa cohortes
 Prima acies: hos ī impulsu cuneoque feroci
 Laxat ui subita: & fessos errore uiarum:
 Nec soli faciles longique laboris anhelos
 Auertit patrius gentem pauor: addere tergo
 Hactas ausonius: teloque īstare sequaci.
 Nec donare fugam: cadit uno uulnere tyrus
 Non uno rhodanus: profligatumque sagittæ
 Lacea deturbat morinum: & iam īaque cadēte
 Gedentemque urget totas largitus habenas
 Liuius acer equo: & turmis abeuntibus īsert
 Cornipedem: tunc auersi turgentia colla
 Dicidit ense mosæ: discussit pondere terram
 Cum galea ex alto lapsum caput: ac residētem
 Turbatus rapuit sonipes ī prælia truncum.
 Hic cato. nā medio uibrabat & ipse tumultu:
 Si primas īquit bello cum amissimus alpes
 Hic iuueni oppositus tirio foret hei mihi quāta

Conti sarmatici. telum sarmaticum longum erat
 Instar conti oblongo ferro. Prædam. sabellū quē
 nabis asportabat. Tristis ruinæ. mortis illius sacer
 dotis. Geminiferi cultus. uestis gemmatæ. Ri
 gentes. asperas propter autum intextum. Ad ossa
 ipsius atabi. Tepidos. recenter cælos. Aurea fila
 insulam. Lapsus. cadens super nabim a se spoliatum.
 Inuicti phileni. aræ philenorum erāt in maiore
 syrti appellatae a philenis fratribus: quem locum si
 nem iperti uestus ægyptum habuere carthaginenses.
 Inuicti. fortes: quoniam pro patria mori vole
 runt. illie enim ubi postea illorum honori aræ fue
 runt erectæ usul obruti sūt. cum carthaginenses: &
 cyrenaici de finibus agrorum certarent. Aere. cly
 peo. Proceræ. altæ staturæ. gallos opposuerat Al
 drubal Claudio Neroni. non tantum eis fidens: ut
 inquit Ltiulus: quantum q ab hoste timeri eos crede
 bat. galli primo impetu feroce sunt. inde pauent.
 ubi ad hos gallos cædes peruenit minimum certa
 minis fuit. pars magna ab signis aberat qui errau
 rent fessi itinere: ac uigiliis. Laxat. aperit dissipat.
 Nec soli faciles. non idonei ad tolerandos solis ca
 lores. nam: ut scribit. L. Florus cedunt solaribus ra
 diis & resoluuntur ut glacies. Addere. addebat.
 Hic tunc: Cato. prætor laudavit Ltiuum consule
 dicens si hic oppositus fuisset Hannibali descéden
 ti ex alpibus non essent cæsi tot imperatores & mil
 ites. iuueni. Hannibali.

z iii

Parui campi, matri in quo erat comitia: & hoc post
tissimum dicit propter Varrōem, qui causa fuit clavis
cannensis, hei mihi inquit quot dextras amisi-
mus propter malam electionem consulum. Cessa-
vit, mortua est. Induerat, pauor gallorum fugientium
icussierat ceteris pauorem. Ruebat, fauebat
tam romanis. Alas, pennas suas ad romanos, ui-
ctoria semper alata singitur. Cohibete fugam, uer-
ba. Asdrubalis ad suos: quibus deprimit Luit, se-
nectam. Principium, origo, de belo dictum est su-
pra. Gentes, hispanae quae uici aequant me Hanni-
bali. Parce petitum, id est hasta Asdrubalis par-
nocuit Luius consuli. Perstrinxit, uulneravit, Va-
na, quoniam uulnus non alte infederat. Rutuli, ro-
mani turbati sunt consulis uulnere. Consul, Luius
iurepabat futilles uires Asdrubalis. Vana cornua,
uanas acies hostiles, puncum uulnus inquit scemi-
neum est: & ideo hosti ostendite quale uulnus roma-
nae inferant manus. Ripas, metauri repleti cada-
ueribus. Ut cum uenatu stragem aditam ad me
taurini comparat fets a diana uenatu cæsis. Di-
ctynna, diana. Matri, latona pindus est mōs thes-
saliae. Menalus arcadiæ. Coryti, ut dictum est teg-
mina arcuum sunt ex corio: & pro pharetris etiam
usurpantur: ut in hoc loco. Musco, lanugine illa ut
ridi quæ nascitur in locis humidis.

Cessauit latio dextra: & quot funera pœnis
Donarunt parui suffragia tristia campi.
Iamque inclinabant acies: cunctisque pauorem
Gallorum induerat pauor: & fortuna ruebat
Sidonia ad rutulos, uictoria uerterat alas.
Celsus ceu prima reflorente iuuenta
Ibat consul ouans maior: maiorque uideri
Ecce trahens secum canente puluere turmam:
Ductor agnoreus subit: intorquensque lacertis
Tela sonat: cohibete fugam: cui cedimus hosti?
Nōne pudet? couerfa senex marcetibus armis
Agmina agit, nūc quo mihi nūc dextera i armis
Degenerat nostrique piget? mihi belus auoru
Principium: mihi cognatum sidonia dido
Nomē: & ate omnes bello numerādus amilcat
Est genitor, mihi cui cedunt montesque lacusque
Et campi atque amnes frater: me magna secundū
Carthago putat hannibal: me betis in oris
Equant germano passæ mea prælia gentes.
Talia dum memorat medios ablatus in hostes
Ut noua conspecti fulserunt consulis arma
Hastam præpropero nisu iacit; illa per oras
Erit clypei & loricæ tegmine summo
Incidit haud fœlix humero: parceque petitum
Perstrinxit corpus: nec multo tincta cruento:
Vana sed optanti promisit gaudia pœno
Turbati rutulis confusaque pectora uisu
Terrifico: tum increpitans conamina consul
Fœmineis læsum uana inter cornua corpus
Vnguis aut palmis credas puerilibus ictū.
Ite docete uiri romanæ uulnera fuerint
Quāta afferre manus: tu uero effuditur ingēs
Telorum uis: & densa sol uincitur umbra.
Iamque per extentos alterna strage uirorum
Corpora fusa iacent campos: diuersaque in undā
Iunxerunt cumulos crecente cadauera ripas.
Ut cum uenatu saltus exercet opacos
Dictynna & late præbet spectacula matri:
Aut pindi nemora excutiens aut meala lustras
Omnis naiadum plenis comitata pharetris
Turba ruit: stridunt sagittiferique coriti
Tum per saxa feræ pque ipsa cubilia fusæ
Per ualles fluuiosque atque antra uirētia musco
Multæ strage iacent: exultat uertice montis:
Et latam lustrans oculis latonia prædam.
Auditio ante alios senioris uulnere rumpit

Per medios nero saeuus iter uisaque uirorum
 Equali pugna: quid eni: quid deinde relictū est
 Italiæ fatis: hunc si non uincitīs hostem:
 Hannibalem uincetis ait: ruit ocius amens
 In medios. tyriūq; ducē inter prima frementē
 Agmina ut aspexit: rabidi ceu belua ponti
 Per longum sterili ad pastus iactata profundo
 Cum pcul in fluctu piscem male saucia uidit:
 Aestuat: & lustrans nantem sub gurgite prædā
 Absorbet late permixtum piscibus æquor.
 Non telo mora nō dictis haud amplius inquit
 Elabere mihi: non hic nemora auia fallent
 Pyrenes: nec promissis frustrabere uanis:
 Ut quandam terra fallax deprensus ibera
 Euasti: nostram mentito foedere dextram.
 Hæc nero: & itorquet iaculū: nec futilis ictus'.
 Nam latere extremo cuspis vibrata resedit
 Inuadit stricto super hæc interritus ense.
 Collapsiq; pmens umbonē trementia membra
 Siqua sub extremo casu mandata referri
 Germano uis forte tuo portabimus inquit.
 Contra sidonius, lato non terreor ullo.
 Vtere marte tuo: dum nostris manibus adsit
 Actutum uindex: mea si suprema referre
 Fratri uerba paras: mando capitolia uictor
 Exurat: cinerique iouis permisceat ossa
 Et cineres nostros: cupientem adnectere plura
 Feruentemque ira martis transuerberat ense.
 Et rapit infidum uictor caput: agmina fuso
 Sternuntur duce non ultra fidentia marti.
 Iamque diem solisque uices nox abstulit atra
 Cum uires parco uictu: somnoque reducunt.
 Ac nondum remeante die uictricia signa
 Qua uentū referunt clausis formidine castris.
 Tum nero procura sublimia cuspide portans
 Ora ducis eæsi: cannas pensauimus inquit
 Hannibal & trebiam & trasimeni littora tecū
 Fraterno capite. i. duplica nunc perfida bella
 Et gemina arcessit acies: hæc premia restant.
 Qui tua transmissis optarint alpibus arma.
 Cōpressit lachrymas pœnus: minuitq; ferendo
 Constanter mala: & inferias i tempore dignas
 Missurum fratri clauso commurmurat ore.
 Tum castris procul amotis aduersa quiete
 Dissimulans dubia exclusit certamina martis.

Cen belua ponti. Neronis auditatē comparat
 balenæ uorantis in mari pisces laxo hiatu. Male
 saucia, fame laborans. Aestuat, surit. Haud amplius inquit. uerba Neronis ad asdrubalem non euades inquit nunc ut euasisti in hispania uictus a scipione ad pyreneos montes: aut cum uictus a romanis foedere simulato euasisti. Nec futilis, non fuit uatus ictus Neronis. Si qua sub extremo, uerba Neronis insultantis asdrubali prostrato. Māibus, umbris. Actutum, cito, Liuius ait, postremo cum aut dubie fortuna hostium esset ne superesset rāto exercitui suum nomen cōcitatō equo se in cohortem romanam immisit, ibi ut patre Amilcare & Hannibal fratre dignum erat pugnans cecidit, nunquā eo bello una acie tantum hostium interfectum est. redditaque æqua cannensi clades uel ducis uel exercitus videbatur. Clavis castris suis, quæ in lucāia reliquerat. Nero ut ad castra rediit caput Asdrubalis proiici ante hostium stationes tussit & uinctos a phros captiuos ostendit: & duos solutos ire ad Hannibalem: qui acta narrent. Hannibal tanto publico: priuatoque ictus luctu agnoscere se fortunā carthaginis dixit. castrisque inde motis in angulum iras abit. Minuit ferendo, laus Hannibal a fortitudine, nam constans fuit in tanto dolore, nec est aliqua ægritudine conflictatus ut tantum imperatorē decebat. Vicitque fortunam: quæ homines uicit nisi tota uincatur. Ferendo, patiendo fortis animo, auferebat uim præsentibus malis Hannibal robore animi subnixus: cum sciret strangi aduersis nō esse claris imperatoris explorant quispe aduersa uitros: ut supra cecinist poeta: & in aduersis uirtus cognoscitur. Inferias, uictimas & exequias. Aduersa, calamitatem & dolorem ex morte fratris. Quietē, id est quiescendo: & non appetendo pugnam. Dubia certamina, dubiam fortunam & belli evenitum. Exclusit, remouit quoniā in brutios abiit.

PETRI Marsi interpretatio sextum declinum uolumen Sylli Italici.

BRUTIA mōrē tem: post cādē asdruba
lis Hānibal in brutios pfectus bello
abstinebat: nec eū quiescētē mōstū &
suspirantē se ob inuidiam aduersæ
factionis uinci puocauere romanī tan
tā in eo uim esse censebāt quis aduersa fortū labo
rasset: qui & si exercitū habebat coactū ex colluuiōe
tot gentiū & tā dispart cultu ritu & liguā. tamen tā
ta erat uirt̄ maleficas ut seditio i castis laborantibus
interdū cōmeatus inopia mintime oriret: dū hāc in
Italia agerent Scipio in hispania secundo marte pu
gnauit. pœnus tandem tota hispania cessit: Masinis
ia romanoḡ amictiā inuit. Scipio & Asdrubal a
pud syphacē suscepti amictiam regis certatim pe
tūt. rediit Scipio in hispaniā: & apud carthaginē pa
tri. parruo q̄ fūbres ludos celebrauit. Inde Romā
reversus cōsul cū crasso pōtifice maximo creatus ē.
deq̄ i aphricā traiticēdo exercitu agit. Suosq̄ &
mortē fratriis. Septus. munitis castis ad securita
tē. Coquebat. meditabat animo. Abditus ut. hā
nibalē ultiōne paratē comparat tauro qui cāedit
grege ac stabulis & in solitudine pugnam contra ui
ctorem meditatur. Auia. remota. Hausturus. cō
sumpturus italiā si a carthaginensibus supplemē
tum habuisset. & si non obstitueret alterius factionis
inuidia. Obrectante. recusante & prohibente
mīti subsidia. Senio rerum. iam praelis senescē
tibus & militia. quiescebat enī iū brutiis Hānibal.
Tamen. quis uigor ille torpesceret. Manu. præte
ritis uictoris. Caput. ipsius Hannibalis: cuius no
mē sat erat p̄ oibus auxiliis: & sua maiestate milites
i officio cōtinuit. Gradu. i ordine sine aliqua sedi
tione aut iter ipsos: aut aduersus ducem. Retusis.
fractis: & aduersante fortuna. Nec uero. nunc ad
hispanias transgreditur poeta: nō solū inquit i italia
mars fauebat romanis: sed etiā in hispania. Phœ
nix. carthaginēsis oriūdus aphœnicia. Auriferis.
hispanis ubi aurum foditur. lā mago. Anno no
vus Imperator cū nouo exercitu magoni se conti
nerat quos Scipio acie superauit: duo aut āplius mi
lia peditum equitatusq; omnis uis initio filio cū ma
gō effugerūt. Anno alter imperator uiuus captus
est. Mago ad gades profectus asdrubali gisgonis fi
lio se coniunxit. poeta canit magonem illico trans
misisse in lybiā. Ecce aliud decus. separat poeta
pugnā Scipionis cum annone. sed Liuius coniūgit.
Decus. uictoriā. Duci. Scipioni. Cetris. cly
peis: & scutis: Liuius ait. lā ferme omnibus scutatis
celtiberorum intersectis. Crepitantibus. sonanti
bus: supra dixit. Ad numerum resonas gaudentem
plaudente cærras. Indigenas. illig genitos. Nō ars
aut astus. laudat annonem ut maior laus uictori Sci
piōi accedat. Vt phœbe stellas. comparatiōe ma
gnitudinē Scipionis probat. Cærula. matia medi
terranea: quibus præst Neptunus. Oceanus autē
ambit totam terram. Vallantem. Scipio aggrel
sus est annonem migranē castra. Nō aquā. noxiā:
quoniam non uidit hostes aduentare Asdrubal.

b

Ruttia mōrē tem casus
patriæque suosque
Hānibalem accepit tel
lus: hic aggere septus
In tépus posita ad reno
uādū bella coquebat.
Additusut sylua stabu
lis cū cessit ademptis
Amisso taurus regno
gregis auia clauso

Molitur saltu certamina: iamque feroci
Mugitu nemora exterret: perque ardua cursu
Saxa ruit: sternit sylvas: rupesque laceſſit
Irato rapidus cornu: tremit omnis ab alto
Prospectans scopulo pastor noua bella paratē.
Sed uigor hausurus latium: si cætera martis
Adiumenta forent: praua obrectante suorum
Inuidia reuocare animos: agitare negata
Cogebatur ope: & senio torpescere rerum.
Parta tamen formido manu: & tot cædibus oli
Quæſitus terror uelut inuiolabile telis
Seruabat: sacrūq; caput proq; omnibus armis
Et castrorum opibus: dextrisq; recentibus unū
Hannibalis sat nomen erat. tot diſſona lingua
Agmina barbarico tot discordantia ritu
Corda uitum mansere gradu: rebusq; retulsiſ
Fidas ductoris tenuit reuerentia mentes.
Nec uero ausonia tantum se latus agebat
Dardanidis mauors. iam terra cedit ibera.
Auriferis tandem phœnix depulsus ab aruis.
Iam mago exutus castris agitante pauore
In libyam propero transmisit cærula uelo.
Ecce aliud decus haud primo contenta fauore
Nutribat fortuna duci: nam concitus anno
Aduentabat agens trepidantibus agmina cetris
Barbara: & indigenas ferus raptabat iberos.
Non ars aut astus bellī: uel dextera deerat
Si non scipiādæ concurreret. agmina ductor
Magna adeo ausonius maiorī mole premebat
Vt phœbe stellas: ut fratrī lumina phœben
Exuperant: montesque athlas: ut flumia nilus:
Vt pater oceanus neptunia cærula uincit:
Vallantem castra obscurō iam uesper olympos.
Fundere non æquam trepidati cœperat umbrā
Agreditur latius rector subitoque tumultu
Ceduntur passim cepti munimina ualli.

Imperfecta super contexere herbida lapsos
 Pondera: & in tumuli concessit cespes honore.
 Vix uni mens digna uiro nouisse minores:
 Quā deceat preciū operis sit tradere famæ.
 Cantaber ingenio membrorum & mole timeri
 Vel nudus telis poterat larus: hic fera gentis
 More securigera miscebat prælia dextra:
 Et quanquam fundi si circum pulsa uideret
 Agmina deleta gentilis pube cateruæ
 Cælorum implebat solus loca, seu foret hostis
 Cominus: expleri gaudebat uulnere frontis
 Aduersæ: seu leua acies in bella uocaret
 Obliquo telum reflexum marte rotabat.
 At cū pone ferox auersi in terga ueniret
 Victor nil trepidans retro iactare bipenniem
 Callebat: nulla bellî non parte timendus.
 Huic ducis inuicti germanus turbine uasto
 Scipio contorquens hastam cudone comates
 Disciecit crines namque altius acta cucurrit
 Cuspis, & elata procul est electa securi.
 At iuuenis cui telum ingens accesterat ira
 Barbaricâ assiliens magno clamore bipennem
 Incutit: intremuere acies sonuitque per auras
 Condere belligero pulsati tegminis umbo.
 Haud ipune qdē: remeans nā dextera abiectu
 Decisa est gladio: ac dilecto immortua telo.
 Qui postq murus miseris ruit: agmia cōcors
 Auertit fuga confestim dispersa per agros
 Nec pugna species: sed penè tristis imago
 Illa erat: hic tātū cadentū: atq inde ruentū.
 Per medios annon palmas post terga reuinet
 Ecce trahebatur: lucemque heu dulcia cæli
 Lumina captiuus lucem inter uincula petebat:
 Tum rector latius, tāta en qui regna reposcāt
 Quis cedat toga: & armiferi gēs sacra quirini:
 Seruitio si tam faciles cur bella refertis?
 Hæc inter celerare gradum coniungat ut arnia
 Alidrubalem ignarum cladis prænuncius affert
 Explorator eques, raptat dux obuia signa
 At postq optatam latus contingere pugnam
 Vidit, & ad latum magno uenientia cursu
 Agmina: suspiciens cælum nihil amplius iquit
 Vos hodie posco superi protractus ad atra
 Quod profugus satis ē: i dextera cætera nobis
 Vota uiri rapire ite precor: uocat ecce furētes.
 Hic pater hic patru gemia o mihi numia bellī

141

Herbida pondera: ipsi cespites quos ad uallū mu-
 niendum portauerant contexere ipsos milites: & p
 buerunt eis uicem sepulchri. Lapsos milites pstra
 tos qui pondera herbida portabant. Vix uni mēs
 digna uiro: uix inter tot celiberos fuit unus quē de
 ceat minores idest posteros nouisse. s. ex carmine &
 historia. i. uix unus memoria dignus. Mens digna
 uiro: robur animi quale deceat uitrum habere. Sit p
 ciūm operis. i. sit operæ preciū: & utile posteris da
 re famæ: quoniam minores præclara facta imitan
 tur: ideo est operæ præcium illa litteris mandate, un
 de dicit Iulius in proemio suæ historiæ ad octauū
 augustum, unde tibi tuæq reipi, quod imitare ca
 pias. Cantaber larus: hic est ille unus memoria di
 gnus. Ingenio: arte bellâdi: & uitibus corporis ge
 stabat securitatem de more cantabrorum. Gentilis: ex
 eadē gente. Seu foret hostis: dextitatem lati i
 prælio describit poeta qui ante retro: leua sinistra:
 & omni denique ex parte pugnans timendus erat.
 Obliquo marte: leua pugna. Pone: post. Auer
 sulari. Germanus ducti, L. Scipio q postea dictus
 est asiaticus ab asia deuicta. Cudone: galea ex cu
 done seu codōe. i. pelle cruda. supra dixit. caput his
 codone ferino stat cautum. Acta: impulsa ab ipso
 lato: qui securi hastam scipionis in altum egit. Te
 lumagens. quoniam ira est magnum incitamentū
 ad res agendas: Vnde dicit Homer, uires iniecit ira.
 Ita inquit aristoteles necessaria est: nec quicq sine il
 la expugnari potest nisi illa impleat animum. & sp̄t
 ritum accendant. Utendum autem est illa non ut du
 ce: sed ut milite. Vmbo: Scipionis qui lauro manū
 abscidit. Telo: securi. Qui murus: larus tanq mu
 rus & tutela suorum. Per medios annon: uituperia
 tur annon a poeta: qui ut uiueret hanc ignominiam
 captiuitatis passus est: potius debuit pugnando mo
 ri ut fecerat alidrubal: & ut fortis: & magnanimi fa
 ciunt imperatores. Scipio eum derisit dices si eis
 ita faciles ad seruitutem cur pugnatis: romanorū est
 pugnare qui seruire nesciunt. Lucem: uitā. Heu
 dulcia lumina cæli: damnat poeta tantam uite cupi
 ditatem: pro qua turpitude subitur interdum: cum
 magis hominem deceat pro decoro seruando mori
 q uiuere. Qui regna: imperium orbis. Toga: ro
 mani togati & a romulo habentes originē. Qui:
 quibus. Q uirini: romuli bellicos. Seruitium: ser
 uituri. Refertis: retractatis. Hæc inter: Scipio. L.
 Scipionem romam misit cum annone & cæteris ca
 piuīs: cum audiuisset aduentare alidrubalē ut se an
 noni coniungeret ad pugnam se expediuīt. Immo
 ad certam uictoriā uidens hostes ad mortem tue
 re. Nil amplius inquit: uerba scipionis ad superos
 satis inquit mihi dediſtis offerendo hostes. Victo
 ria est in manu nostra nil aliud optabā nisi posse cō
 gredi: compos uoti: ut ad uictoriā consequendam
 adiuuetis nō posco. Profugus: hostis qui fugiebat.
 Furentes: umbræ inquit patris & patrui uocat ho
 stes furentes ad mortem pro inferiis.

Modus finis belli hispani. Lustra: sylvas & cubilia ferarum. Ad tartessiacos portus: asdrubal nauibus, acceptis nec procul inde aberat mare noctu relictio exercitu gades perfugit. Proximus in pugna iam de malinissa loquitur sed a Liuio dissentit: qui sic ait, post fugam asdrubalis scipio. x. milia pedita mille equites reliquit syllano ad castorum obsidionem ipse tarraconem rediit. post profectionem eius malinissa cum syllano clam congressus ut ad noua consilia gentem quoque suam obedientem haberet cum paucis popularibus in aphyricam tralectit. inde rediens cum scipione congressus amicitiam iniuit: data fide, poeta canit malinissae reuerso ex acie noctu atfisse capillos: quod prodigium mater interpretata sua sit filio ut amicus populi ro. esset. & sic duraret eius capitlumen & decus. nam constantissime ad ultimam senectam fidem seruavit. Ductor: asdrubali. Nomadum: malinissa rex nomidaru. Superbum: nobile seruata fide populo romano. Mitis: non adurens. Serpentes: discurrentes. Omnia: prodigia. Sic sic. uerba fatidicae matris malinissae. Regna maiora: nam sublatu syphace regnum eius cõcessum est a senatu malinissae. Latissimae fortunae romani imperit: quoniam appellatus est malinissa socius & amicus populi. ro. Inuenisque animum. haec tria mouerunt animum malinissae ad ineundam cum romanis amicitiam. clara prodigia: inde quod sibi a carthaginensibus meriti honores habiti non fuerant. denique quod iam Hannibal non videbat ut amplius foecili marte utri. Immo minimi in dies samam eius & uires.

Ducite: adeste: seq' r digna spectabit: haud mea Praescia mens fallit uestro iam nomine cedes. Nam quis erit tandem campis telluris iberæ Bellandi modus: en unquam lucebit in orbe Ille dies: quo te armorum carthago meorum Aspiciam sonitus admotaque bella trementem Dixerat: & raucus stridenti murmure clangor Increpuit: tonuere feris clamoribus astra. Concurrunt: quantumque rapit uiolentia poti Et notus & boreas: & inexorabilis austus. Cum mergut plena stufa sub æquora classes: Aut cum latiferos accendens syrius ignes Torret anhelantem sauis ardoribus orbem Tantum acies hominumq' serox discordia ferro Demetit: haud ullus terrarum æquarit hiatus Pugnax dana: aut strages per inhospita lustra Vnquam tot dederit rabies horrenda ferarum Iam campi uallesque madent hebetataque tela Et libys occubuere: & amantes martis iberi. Stat tamen una loco perfoffis debilis armis: Luctaturq' acies: qua concutit asdrubal hastam. Nec finem daret ille dies animo saque uirtus Ni perlapsa foret lorica tegmine harundo: Et parco summum uiolasset pondere corpus: Suasissetque fugam: rapido certamina linquit In latebras euectus equo: noctisq' p umbram Ad tarthessiacos tendit per littora portus. Proximus in pugna ductori marте manuque Regnator nomadu fuerat: mox fecdere longo Cultuq' æneadum nomen malinissa superbū Huic fesso quos dura fuga & nox suaserat atra Carpenti somnos subitus rutilante coruscum Vertice fulsit apex: crispāq' inuoluere uisa est Mitis flama comā: atq' hirta se spargere fronte Concurrunt famuli: & serpentes pectora circu Festinant gelidis restinguere fontibus ignes. At grandæua deum prænoscens omnia mater Sic sic cælicolæ portentaque uestra secundi Condite ait: duret capiti per sæcula lumen. Ne uero ne nate deum tu latet pauescas Prodigia: aut sacras metue iter tēpora flamas. Hic tibi dardanæ promittit foedera gentis: Hic tibi regna dabit regnis maiora paternis Ignis: & adiunget latius tua nomina sati Sic uates: iuuenisq' animū tam clara mouebat Monstra: nec a pœnis ulli uitutis honores:

Annibal ipse etiam iam iaque modestior armis.
 Aurora obscuri tergebat nubila caeli:
 Vixque atlantia dum rubefecerat ora sororu :
 Tendit in ausonios:& adhuc hostilia castra.
 Atque ubi se uallo intulerat: ductorq; benigno
 Accepit latius uultu: rex talibus infit
 Cælestum monita & sacræ responsa parentis.
 Diisque tua o rutulum rector gratissima uirtus
 Auulsum tyriis huc me duxere uolentem:
 Si tibi non segnes tua contra fulmina sape
 Visi stare sumus dignam te nate tonantis
 Afferimus dextram:nec nos aut uana subegit
 Incertæ mentis leuitas.& mobile pectus
 Aut spes & lati sectamur præmia martis.
 Perfidiam fugio:& periuoram ab origine gentes:
 Et quando herculeis finisti prælia metis
 Hanc ipsam bellum nobiscum inuade parentem:
 Ille tibi qui iam gemino laurentia lustro
 Possedit regna:& scalas ad mœnia romæ
 Admouet: in flaminis ferroque trahendus:
 Sic nomadū duxor: tunc dextera scipio dextrā
 Amplexus. si pulchra tibi mauorte uidetur:
 Pulchrior est gens nostra fide: dimitte bilingues
 Ex animo socios. magna hinc te præmia claræ
 Virtutis masinissa manet: citiusque uel armis
 Quam stratæ studio uincetur scipio mentis.
 Cætera quæ libyam portare incendia suades
 Expediet tempus: nec enim sunt talia rerum
 Non meditata mihi:& mente carthago fatigat:
 Hinc iuueni dona insignem uelamine picto
 Dat clamyde: stratûque ostro. quæ ceperat ipse
 Deiecto uictor magone: animumque pbarat:
 Cornipedem: cum qua diuum libabat ad aras
 Asdrubal ex auro patera galeamq; comantem:
 Exin firmato sociali foedere regis.
 Vertendas agitat iam nunc carthaginis arces;
 Masylis regnator erat ditissimus oris
 Nec nudus uirtute syphax: quo iura petebant
 Innumeræ gentes extremaque littore thetys.
 Multa uiro terra ac sonipes & belua terror
 Bellorum nec non marti delecta iuuentus.
 Nec foret aut ebore: aut solido qui ciceret auro:
 Getulis ue magis fucaret uellus ahenis.
 Has adiungere opes reputans: auidusq; labore
 Si uerat rex ad pœnos dare uela per altum
 Imperat: atq; animo iam tu affrica bella capessit.

Modestior: minoris famæ ac nominis in re militari. modestus a modico dicitur. Sororum: uergiliorum quæ dicuntur atlantides filiae atlantis & vii fuerunt. dicunturq; pleiades a matre:& a fratre hia des: illucescente inquit aurora:& uix sole irradiante cacumina montis atlantis qui propter suam altitudinem ab indigenis columna certa appellatur: proscenius est masinissa ad scipionem. hesperides etiam quæ tres fuerunt filiae atlantis habitæ sunt: quæ illuc habebant hortos. Cælestum monita: oratio masinissæ ad scipionem. Tua fulmina. ferociam bellicam & ingentem uirtutem:& fulmen dixit: quoniam scipio habebatur filius iouis tonantis. Dextram: nostram dignam te o scipio: quoniam non erat degener in bello masinissa: aut indecorus Scipio. Per fidiam. s. carthaginensem. metis. i. cum peruereris ad finem hispaniae. columnamq; herculis una mecum inuade carthaginem: quæ est parens & origo huius bellii. Quando: quoniam uicisti omnem hispaniam.
 Ille: hannibal. Si pulchra tibi: uerba scipionis ad masinissam. si inquit uideremur tibi clari præstitia rei militaris: clariores tamè sumus fide. Bilingues: factaces perfidos. Ciriusque uel armis: citius inquit superabor bello q; officio. i. non ero ingratus. Iuueni: masinissæ: natus erat masinissa annis. xxiii. Cotni pedem stratum. ornatum purpura. Animum: audaciam ipsius equi. Massylis regnator erat: scipio potitus omni hispania conciliandis regibus animu applicat. C. Lælium ad syphacem misit autore Lvio massylis imperantem quæ gens finitima est maris contra hispaniam ubi est noua carthago sita: q; uis cum carthaginensibus foedus haberet: acceptis donis a. C. L. amicitiam romanorum non recusauit: sed cu duce colloqui uelle dixit. fide accepta Lælius ad scipionem rediit. L. Martio Tarracone. M. Syllano carthagine relictis cum duabus quinqueremibus comite Lælio ad syphacem transmisit scipio & eodem tempore asdrubal aduenit. & ambo a syphace accepti benigne sunt. Tethis. i. hi qui habitant ad oceanum. magnum inquit Iuueni in omnia mometum. syphax affectantibus res aphricæ erat opulentissimus eius terræ bello iam expertus ipsos carthaginenses. finibus etiam regni apte ad hispaniam positis quo fretu exiguo dirimuntur. Belua: elephati. Getulis ahenis: purpura quæ apud getulos tingebat. Fucaret: tingeret. Ahenis: caldariis. Capescit: meditatur.

Fugiens: quoniam pulsus erat ex hispania a scipione. Tota mole: omni conatu. Tanto honore: q̄ duo clarissimi duces ad se venerint. Quam te dar danidæ: uerba syphacis ad scipionem. Serena: lœta & iucunda. Scipiadæ: scipionis patti sui. Reuocat: reseru patrem scipionem. Erythrea littora. gaditana. nam gades erythræ etiam dicebantur. licet aliqui dicant erythram esse insulam post gades.

Aestibus: motu oceani de quo dictum est. Vici na: quoniam betis erumpit in fretum gaditanum. Frena. quoniam prius numidæ non utebatur frenis: sed uirgula regebant equos ut dictum est. Magistros ueteris militiæ. M. Fabio. C. Sem. cons. Numidæ rex syphax cum res prosperæ scipionum in hispania essent amicus romanorum fit. tres ad eum missi centuriones legati: Vnum apud se orat remane ut disciplinam rei militaris romanorum ruditibus nutritis ostenderet fide accepta. Q. statutorius apud eum remansit: qui morem romanū in instruēdis peditibus primus barbaras illas gentes docuit: Numidæ quisque tantum equitatu ualebant. carthaginenses cum galla fœdus percusserunt qui filiū manus dedit. natum annos. xvii. qui militauit in hispania: usque ad uictoriam scipiois cum quo fœdus percussit: & amicus romanorum factus est. Dētis: eboris ex dentibus elephantorum. Sectilis: distinctæ ac elaboratae niueo ebore. Libycum ductorē asdrubalem. Quanta per ausonios: commemorat calamitates in genere: quas per tot annos passi fuerant: & patiebantur romani: atque carthaginenses: ut ab utili ambobus ducibus pacem suadeat. sequitur medium pollicetur: sed Scipio id in se non esse sitū dixit: sed in potestate senatus. Utque bibant: hæc est calamitas carthaginensium. Sicana tellus: quo niam uicti fuerunt carthaginenses in sicilia. Ibera: hispana propter uictoriam Scipionis: & alia prælia quæ illic fuerant. Tandem: post tot cædes. Mortem gentis: consuetudinem romanorum. Spe: fœderis percutiendi ut uolebat syphax. Expendere: examinare iudicare solos senatores romanos. Modus finis hic fuit: suasionis non ulterius progressus ē syphax auditio scipione: & quod supererat diel ueterunt ad epulas inde queuerunt.

Vetum ubi peruentū: & portū tenuere carinæ: Iam trepida fugiens per proxima littora puppe Asdrubal afflictis aderat noua fœdera querens Rebus: & ad tyrios massylia signa trahebat. Audito pariter populorum in regna duorum Aduenisse duces: qui tota mole laborent: Disceptetque armis terræ uter imperet orbis: Celsus mente syphax accirī in tecta benigne Imperat & tanto regni se tollit honore. Tum lætos uoluens oculos aduersa per ora: Sic latium affatur iuuene: ac prius icipit ultro. Quā te dardanidæ pulcherrime mete serena Accipio: itueorque libens: quāq̄ ora recordor Lætus scipiadæ: reuocat tua forma parentem. Nā repeto herculeas erythreæ ad littora gades Cum studio pelagi: & spectandis aestibus unde Venissem magnos uicina ad flumina betis. Ductores miro quondam me cernere amore. Tum mihi dona uiri præda delecta tulere Arma simul regnoq̄ meo. tū cognita primum Cornipedū frena atque arcus: qui cædere nra Nō norūt iacula: & ueteris tribuere magistros Militiæ: qui dispersas sine lege cateruas Vestro formarent ritu ad certamina martis: Atq̄ ego cū nostra in nostris quæ copia regnū Nunc aurū ferrem: niuei nūc munera dentis. Nil ualui precibus solos sibi cepit uterque. Quos cohíbebat ebur uaginæ sectilis enses. Quare age latus habe nos trate penates Ac mea q̄do habuit libycum fortuna p undas Ductorem faciliter dīcam ut percipe mente: Et uos qui tyriæ regitis carthaginis arces Asdrubal huc aures huc quæso aduertite sésus. Quāta p ausonios populos torrentibus armis Tempestas ruat: & latio suprema minetur Utque bibat tyriū bis quinos sequa per annos Sicana nunc tellus: nunc littora ibera cruore Cui nescire licet: quin ergo tristia tandem Considunt bella: & deponitis arma uolentes. Tu libya tu te ausonia cohíbere memento. Haud deformis erit uobis ad fœdera uersis Pacator mediulq̄ syphax. subiungere plura Nō pafus gētis morē arbitriūque senatus Scipio demonstrat: nāque illum absistere cepti Spe iubet. & patres docet hæc expēdere solos. Suadēdi modus hic: quodque est de parte dīci

Sextusdeclmus

Exacti supet: ad mensas & pocula uertunt
 Atque epulis postq̄ finis dant corpora somno.
 Et dura in noctem curarum uincula soluunt.
 Iamque nouum terris pariebat lumine primo
 Egrediens aurora diem stabulisque subibant
 Ad iuga solis equi: nec dum ipse ascenderat axē:
 Sed pro rupturis rutilabant aquora flammis
 Exigit e stratīs corpus uultuque sereno
 Scipio contendit massylī ad limina regis
 Illi mos patrius fœtus nutrissē leonum
 Et catulis rabiem: atque iras expellere alendo
 Tū quoq; fulua manu mulcebat colla: iubasq;
 Et fera tractabat ludentum interitus ora:
 Dardanum postq̄ ductorem accepit adesse:
 Induitur clamy dem regnique insigne uetus.
 Gestat leua decus: cinguntur tempora uitia
 Albente: ac lateri de more astringitur ensis.
 Hic in tecta uocat: secretisque adibus hospes
 Septrigero cum rege pari sub honore residunt.
 Tum prior his infit terræ pacator iberae.
 Prima mihi domitis pyrenes gentibus ire
 Ad tua regna fuit properātem & maxima cura
 Oscepri uenerāde syphax: nec me æquoſ ſeu
 Tardauit medio pontus: non ardua regnis
 Quæ sumus aut in honora tuis: coiuge latiniſ
 Vnanimum pectuſ: sociusque accede ſecudis.
 Non tibi masylæ gentes extentaque tellus
 Syrtibus & latiſ proauita potentia campis
 Amplius attulerint decoris: q̄ romula uirtus
 Certa inuicta fide: & populi laurentis honores.
 Cætera quid referam: non ullis scilicet ulli
 Aequus cælicolum qui dardana læserit arma.
 Audiuit læto maylus & anuit ore:
 Complexusque uirum: firmemus pſpera dixit
 Omnia: nec uotis superi concordibus absint.
 Cornigerumq; iouē tarpeumq; ore uocemus,
 Et ſimul extractis cespes surrexerat aris.
 Victimaque admotæ stabat subiecta bipenni;
 Cum subito abruptis fugiens altaria taurus
 Exiliit uinclis. mugituque excita late
 Impleuit tecta: & fremitu ſpiria rauco
 Congemiat: trepida terrorem ſparsit in aula:
 Vittaque maiorū decoramen fronte ſine ullo
 Delaplā attactu nudauit tempora tegis.
 Talia cælicolæ casuro tristia regno
 Signa dabant. ſeuq; aderant grauia omia fati.

Exacti: iam prope finiti. Ipſe. ſol. describit auro-
 ram. Pacator: ſcipio qui pacauit hispanias. Prima
 mihi: exprimit ſcipio syphaci cauam: ſui aduentus
 & ab utili ſuadet: ut foedus cum romanis percutiat.
 Prima: maxima. Quæfumus: ideſt non oramus
 res diſciles tuo regno. Vnanimi: concors & fi-
 dum. Non tibi maſſyle: nō tātu honoris affert tibi
 tuum regnum: & pro auita potentia quantum aſſe-
 rent romani: pro quibus dii pugnant cum nullus a
 licui deoſu acceptus sit qui arma læſerit romana.
 Cum ſubito: cum uictima fugiebat malum erat ſi-
 gnum. ut poeta inueret perfidiā ſyphacis: & ſoe-
 dus non duraturum: dicit taurum mactandum ad a-
 ras fugiſſe: quoniam ſyphax uiolato ſeedere ad pœ-
 nos ſe uertit & fillam aſdrubalis duxit uxorē. De-
 coramen: ornatmentum ſuorum matorum: & p hoc
 ostendebatur casuram eſſe gloriam ſeruatæ fidei ex
 capite ſyphacis: & eum deſtitutus eſſe coronam
 regni quod fuit maiores tenuerant. fuit enī poſtea
 captus ſyphax. & uiuus ad Scipionem perductus.
 Casuro: quod paulo poſt cadere debebat. Om-
 nia: signa & prodigia futuræ calamitatis.

&

Fractum:uictum a Scipione syphacem. Solio: proprio regno. Repetit portum:scipio secedere facto cum syphace profectus ex aphtica die, iiii. portum carthaginis ingressus est. Notis terris:hispaniae. Summum honorem appellando scilicet regem. Munera: nomen regis. Ausonio romano: quoniam romani oderant maxime nomen regium. Ideo dixit Scipio: regium nomen alibi magnum rotmæ autem intolerabile esse. Patrios romanos petos regiam dignitatem. Quando ita cælicolum, oratio scipionis ad milites. Orbe extremo: hispania quæ est ad occidentem. Vmbritis: manibus patris & patrum. Orbita. cursus solis. Luius ait Scipio carthaginem ad uora soluenda diis munusque gladiatorum quod mortis causa patris patutusque prauerat edendum redit. Simularas exequias: ficta popam exequiarum cum imaginibus ac si cadaera suorum illuc comburenda fuissent. Iudi funebres inquit Luius additi sunt spectaculo gladiatorum pro copia & prouinciali castrensi apparatu. Tamulis rogis ardentibus. Manes: patris: & patrum euocat. Laudes uirorum: habuit orationem funebrem in illorum honorem: quod primus apud romanos istituit Valerius publicola in funere. L. Brut. Circo in quo erant celebrandi ludi. Mobile vulgus: incostans multitudo spectatorum. Fores: exitus carciorum ex quibus eque emituntur ad cursum repagula ut Sex. Pompeius ait: sūt quæ patescendi gratia ita figuntur ut e contrario oppugnentur repagula dictimus obstacula quæ procarceribus sunt. Signo: sono tubæ, i. postquam emissi fuerint eque carceribus.

Hinc fractum bello regem solioque retulsum. Tempus erit cum ducet agēs ad tēpla tonatīs. Qui tunc orabat socialia foedera supplex His actis repetit portū: puppemque secundo Dat uento: & notis reddit se scipio terris. Concurrunt auidæ gentes: uariosque subacta Pyrene misit populos: en omnibus una Concordes regem appellant: regēque salutant. Scilicet hunc summū norunt uirtutis honorē: Sed postq̄ mīti reicit munera uultu Ausonio non digna uiro: patriosque uicissim Edocuit ritus: & romam nomina regum Monstrauit nescire pati: cōuertus in unam Quæ restat curam: nullo super hoste relicto: Et latium simul & uulgum bētisque tagique Conuocat: ac medio in cœtu sic deinde pfatur. Quando ita cælicolum nobis propesa uolūtas Annauit: extremo libys ut deiectus ab orbe Aut his occideret campis aut axe relicto Hesperio: patrias exulluстрaret harenas Iam uestra tumulos terra celebrate meorum Est animus: pacēq; dare exposcētibus umbris. Mente fauete pari: atque aures aduertite uiras. Septima cum solis renouabitur orbita ccelo: Quiq; armis ferroq; ualent quiq; arte regendi Quadriungos pollet currus: quia uicere plāta Spes est. & studium iaculis impellere uentos Adsint: & pulchræ certent de laude coronæ. Præmia digna dabo: & tyria spolia iclyta pēda. Nec quisq; nostri discedet muneris expers. Sic donis uulgu laudūq; cupidine flammat. Iamq; dies prædicta aderat cœtuque sonabat In numero campus simulatasque ordine iusto Exequias rector lachrymis ducebat obortis Omnis iber: omnis latio sub nomine miles Dona ferunt: tumulisq; sup flagratis addūt. Ipse tenens nunc lacte sacro: nunc plena lyeo Pocula: odoriferis aspergit floridus aras: Tum manes uocat excitos: laudesq; uirorum Cum fletu cantat. ueneratur facta iacentum. Inde refert se se circo: & certamina prima Inchoat: & rapidos cursus propōit equorum. Fluctuat æquoreo fremitu rabieque fauentum Carceribus nondum reseratis mobile uulgas. Atque fores oculis & limina seruat equorum. Iamque ubi prolato sonuere repagula signo:

Et toto prima emiscauit uix ungula cornu:
 Tollitur, in cœlum furiali turbine clamor.
 Pronique ac similes certantibus ore sequuntur
 Quisque suos currus: magnaq; uolatibus idē
 Voce loquuntur equis: quatit certamine cîrcus
 Certantum: ac nulli mētem nō abstulit ardor.
 Instant præceptis: & equos clamore gubernat.
 Fuluus harenosa surgens tellure sub undas
 Erigitur globus: atque operit caligine densa
 Cornipedemque uias: aurigarumque labores.
 Hic studio furit acris equi: furit ille magistri.
 Hos patriæ fauor: hos accendit nobile nomē
 Antiqui stabuli: sunt quos spes grata fatiget:
 Et noua ferre iugum ceruix: sūt cruda senectus
 Quos iuuet: & longo sonipes spectatus ī auo.
 Euolat ante omnis: rapidoque per aera cursu
 Callaicus lampon fugit: atque ingentia tranat
 Exultans spatia: & uentos post terga relinquit.
 Conclamāt: plausuq; fremunt: uotiq; peractā
 Maiores credunt præcepto līmite partem.
 At quis īterior cura & prudentia cīrci
 Altior effusas primo certamine uoces
 Damnare: & cassis longe increpitare querelis
 Indispensato laßantem corpora nisu:
 Quo nimi⁹: quo cirne ruis: nā cirnus agebat.
 Verbera dimitte: & reuoca moderatus habéas
 Heu surdas aures: fertur securus equorum.
 Nec meminīt quantū campi decurrere restet.
 Proximus a primo distas q̄tum æquore currus
 Occupat ipse loci tantum: sed proximus ibat
 Astur panchates: patrīum frons alba nitebat
 Insigne: & patrīo pes omnis concolor albo.
 Ingentes animi: membra aut procera: decusq;
 Corporis exiguum: sed tum sibi fecerat alas
 Concitus: atq; ibat cāpo indignatus habenas.
 Cresceſ sublimē: atq; augeri membra putares.
 Cinyphio rector radiabat fronte peloro
 Cāphasus: ipse asper: nec qui ceruicis amaret
 Applause blandos sonitus: clausumq; cruento
 Spumeus admorsu gauderet mandere ferrum.
 At docilis freni & melior parere pelorus.
 Non unquam effusum sinuabat deuius axem.
 Sed leuo īterior stringebat tramite metam.
 Insignis multa ceruice. & plurimus idem
 Ludentis per colla iubæ: mirabile dictu.
 Nullus erat pater zephyri noua flamina cāpis

Toto cornu: uix equi extulerant totum pedem e
 carceribus atnotis repagulis. Ore, uerbis & fau-
 ore. Proni: exprimit habitum eorum qui sauebat cur-
 rentibus & eos oculis prosequabantur. Idem: qui
 sequuntur ore currus magna uoce alloquuntur ipsos
 equos:hortanturque ad cursum ut sit. Nulli non, i.
 ardor & studium reddidit omnis pene isanos. Præ-
 ceptis idest monent ipsos currentes. Antiqui stabu-
 li: generositatis ipsorum equorum. Noua: prima
 ad cursum. Cruda: uiuida, & adhuc habilis ad cur-
 sum. Lampō callaicus, equus adductus a callaiciis
 populis. Præcepto limite: occupato primo stadii
 loco arbitrabantur iam partam esse uictoriā quia
 renebat primum locum in cursu: sed hi qui hanc ar-
 tem callebant aliter putabant. Damnare, damna-
 bant illum primum imperū: & effusas esse omnes
 uires quæ sunt moderandæ. Cirne: cirnus erat au-
 tiga melampodis equi: pāchates etat secundus equi
 us: & regebat ab ibero. Cīniphio peloro equo nu-
 triro apud cīniphios de quibus dictum ē. Rector:
 ipse durius. duo erant equi pelorius: & camphalus
 durius regebat pelorum athlas camphasum. Clau-
 sum ferrum: frenum, idest non mandebat frena ore
 sanguineo. pelorus autem erat patiens freni. Non
 unquam: idest nunq; ipse pelorus deulus sinuabat ef-
 fusum idest laxius uagantem currum: quoniam cū
 pareret frenis adhærebat metæ quam luſtrabat. &
 sic minus spatium occupans facile superabat. corre-
 bant quippe circum metam. unde Horatius: Meta-
 que feruidis euitata rotis. Stringebat quasi tange-
 bat metam. Tramite leuo, sinistro cursu. Interi-
 or: adhaerens metæ quod cum sit in leuam est reu-
 lutio. Multa: longa. Plurimus iubæ: habens lōgā
 iubam de missam per collum. Ludentis: discurren-
 tis,

Vectonum:populorū hispaniæ.apud quos equæ aperto ore in Zephirum uersæ concipiunt. Edu-

ctum:natritum). Harpe:equa mater ipsius pelori.

Nobilis durius:alludit ad durium amnem qui habet ramenta auri.supra dixit. Hinc certæ pactole tibi duriosque ragusque. Antiquo:sam seni & auri gandi perito. Vago,erranti,errauit enim Diomedes post eversum ilium & condidit in hispania tyden denominatam a nomine patris ut dictum est.

Aenea:Diomedes pugnauit cum ænea, & illi e quos abstulit a quibus hoc genus equorum in hispania propagatum fuerat apud tyden maxime conditana a Diomede, lege Homerum. Magnis ausis: quoniam congressus fuerat cum ænea:& uenerem vulnerauit, ut canit Homerus. In spatia addebant: correabant per spatia,circi,Virgilius. Addunt se in spatia,nec audit currus habeas. Currum præcedet rem scilicet quætrahebat lampoñ callaicus. Vngula pria: pria pars ungulæ. i. iam pede præciebat pedem equi præcedentis. Non ibat senior:parens: erant hi duo in cursu camphasus & pelorus. Callai cas uires:lamponis equi callaici. Protensus:extensis se super colla equorum. Pendens:incumbens super capita equorum ut sit quoniam esset secundus in cursu. Tene:uerba Iberi ad panchaten equum: qui uenerat ex asturia. Aequore:spatia in ipso cursu. Consurge:erige te in cursu. Anhelo:desigato. Socios iugales:trahebat alios equos qui secund erant ligati ad eundem currum. ideo eos appellat iugales. In orbem:in gyrum nunc uoluebant se in dextram:nunc ad sinistram:ut alter alterum impediret.tandem durius per transuersum obiecit currum athlatis sent:& sic prostratus est. Dexter:a parte dextra. Propulit.deiecit currum athlantis.

Vectonum eductum genitrix effuderat harpe Nobilis,hunc durius stimulat in æquore currū. Caucasus antiquo fidebat athlante magistro: Ipsum etola uago diomedī condita tyde Miserat,exceptum troiana ab origine equorū Credebant:quos æneæ simoentis ad undas Víctor tydides magnis abduxerat ausis.

Iamque fere medium euecti certamine campū In spatia addebant:nisiisque apprendere prios Panchates animosus equos:super altior ire

Et præcedentem iam iamq; ascendere currum Pone uidebatur:curuatisque ungula prima Calliacum quatiens pulsat calcib; axem. At postremus atlas:sed non & segior ibat. Postremo durio pacis de more putares.

Equata fronte & concordi curre freno. Sensit ut exhaustas qui proximus ibat iberus: Callaicas cernit uires:nec ut ante salire Præcipitem currum:& sumantes uerbere cogi Assiduo uiolenter equo:ceu morte procella Cum subita ex alto ruit:usque ad colla repente Cornipedū protetus:& in capita ardua pedens Concitat ardenter quod ferret lora secundus. Panchaten:uoceisque addit cū uerbere mixtas. Te ne astur certate feret q; squā æquore palmā Erepto:con surge:uola perlabere campum. Assuetis uelox pennis decrescit anhelo

Pectorē consumptus lampoñ:nec restat hiati Quem ferat ad metas iā sp̄iritus;hec ubi dicta: Tollit se sonipes:ceu tunc e carcere primo

Corriperet spatiū:& nitentem opponere leuos Aut æquare gradus cyrnum post terga reliquit Confremit & cœlo:& percussus uocibus altis. Spectantum cireus:fertur sublime per auras Altius attollens ceruicem uictor ouantem

Panchates:sociosque trahit prior ipse iugales. At postremus athlas durius prosternus in orbē Exercent artes:leuos nunc appetit ille.

Conatus:nunc ille premīt:certatque subire Dexter:& alterni nequicquam fallere temptat. Donec confisus primæuæ flore iuuentæ.

Oblīquum durius conuersis pronus habenis Opposuit currum:atque eversum pdulit axē Athlantis senio inualidi:sed iusta querentis. Quo ruis:aut q nā hīc rabidi certānis ē mos:

Et nobis & equis latum commune laboras.

Dunque ea proclamat perfracto uoluitur axe
 Cernuus: ac pariter fusī miserabile campo
 Discordes sternuntur equi: quatit æquore apeito
 Lora suis uictor: mediaque pelorus harena
 Surgere nitentem fugiens athlanta reliquit.
 Nec longum cyrnī defessos prendere currus.
 Hunc quoque cunctātem: & sero moderamia equore
 Discentem rapido præteruolat incitus axe.
 Impellit currum clamor uocesque fauentum.
 Iamque etiam dorso atq; hūmeris trepidatis iberi
 Ora superposuit sonipes: flatusque uapore
 Terga premi: & spumis auriga calescere sentit:
 Incubuit campo durius: misitque citatos
 Verbere quadrupedes. nec frustra eçre uidetur:
 Aut etiam æquauit iuga præcedentia dexter.
 Actonitus tum spe tanta genitore pelore
 Te zephyro eductum nunc nunc ostendere tempus
 Discant qui pecudum ducunt ab origine nomen:
 Quantum diuinī præcellit seminis ortus.
 Victor dona dabis: statuesque altaria patrī.
 Et ni successu nímio latoque pauore
 Proditus elaplo foret inter uerba flagello:
 Forsan sacrasset zephyro quas uouerat aras.
 Tum uero infelix uelutī delapsa corona
 Victoris capitī foret in se uersus ab ira
 Auratam medio discindit pectore uestem.
 Ac lacrymæ simul & questus ad sydera fusī.
 Nec iam subducto parebat uerbere currus.
 Pro stimulis dorso patiuntur inania lora,
 Interea metis certus iam laudis agebat
 Sese panchates: & præmia prima petebat.
 Arduus effusas lenis per colla per armos
 Ventilat aura iubas: tum mollia crura superbi
 Attollens gressus magno clamore triumphat.
 Par donum solido argento celata bipennis
 Omnibus: ac uario distantia cætera honore.
 Primus equum uolūcrem massylī munera regis
 Haud spernenda tulit: tulit hinc uirtute secundus.
 Etyria quæ multa iacet duo pocula præda.
 Aurifero perfusa tago uilloſa leonis
 Terga feri: & castris horrens sidonīa cassis
 Tertius inde honor est: & postrē munere athlantis
 Quanuis perfracto senio subsederat axe:
 Attritum donat uictor miseratus & æuum:
 Et sortem casus: famulus florente iuuenta.
 Huic datur adiuncto gentilis honore galeri.

Cernuus: fœps. Nec lō
 gum. s. erat: id est parum abe
 rat a cyrno cuius equi erant
 tam defessi. Sonipes: pelo
 rus īā dorsū pōebat os super
 panchatis. Auriga: iberus.

Genitore pelore: uerba du
 tri ad pelorum equū zephy
 ri flatu conceptum. Pecu
 dum: animalium & equorū.

Diuinī seminis: quoniam ex
 uento conceptus erat pelo
 rus. Patri. zephyro. Nímio
 successu. gaudio & etiam pa
 uore qui ex lætitia oriebatur
 excidit flagellum durio: & sic
 palmā amissit. Corona: pria
 gloria uictoriae. Subducto
 uerbere: amissio: flagello equi
 non patebant autigæ. Lo
 ra inania. non inferentia do
 lorem. Arduus effusas: de
 scribit panchatē uictoria ge
 stientem. Mollia: flexibilia.
 Superbi: tumidi & uictoria
 elati, attollebat gressus præ
 lætitia: & altus solo ingredie
 batur cū gaudio crura repo
 nens. Par donum: bipennis
 data est omnibus indifferen
 ter: sed primus iberus habuit
 equum quem syphax scipio
 ni muneri dederat. Quæ
 multa iacet: quoniam in
 gens præda erat in castris
 romanorum uictoris parta.

Gētilis: hispani. nam athlas
 erat hispanus ex uestonibus
 populis.

& iii

Liber

His actis: nunc de cursu hominum. Ensem: quē Scipio pater Scipionis ademerat hyempsæ a se occiso. Gentile metallum. hispanum. Fulgentes pueri: describit pueros qui sese ad pugnam expediebāt. Fulgentes ora: formosi, alludit ad hesperum stellam. Tyria domo, quoniam gades: ut dictum ē tyri considerunt, corduba est in betica regiōe. His paniae. Haud parco certamia: nam misit iuuenes qui honori essent Scipionis celebranti ludos cum lœtitia. Læta: res lætas: id est ipsos ludos & spectacula. Rutilus comam: habens cornā aurei coloris & corpus candidum, unde propter pulchritudinem clamores omnium excitavit, setabis oppidum hispaniae de quo supra. Sycoris: est fluvius prope Ilerdam a quo denominatur hic iuuenis. Bellacis: hoc dicit poeta respiciens ad bellum civile, supra dixit, nec quæ dardanios post vidit Ilerda furores. Potator aquæ: id est accola lethes fluvii hispani de quo supra. Immemori gurgite: aqua quæ oblitus in ducit. Aestu: cupiditate laudom. Spatulum: campanum ad sonum tubæ. Exluere: et in leuere ad cursu velocius sagittis emissis ab arcu. Exturbante corda impellente. Ire leues: agiles ad cursum. Stringit uegista: suo pede premebat pedes euryti præcedētis. Prima planta: prima parte pedis. Cyllenida plantam: pedes Mercuri habentis talaria.

His actis ductor læta ad certamina plantæ Inuitat; positisque accendit pectora donis. Hanc primus galeam, hac acies terrebat iberas Hasdrubal, hūc ensem cui p̄xima gloria cursu Accipiet: celo pater hunc detraxit hyempsæ. Tertius extremam tauro solabere palmam. Cætera contenti discedent turba duobus Quisq; ferox iaculis: quæ dat gentile metallū. Fulgentes pueri tarthessos & hesperos ora Ostendere simul uulgī clamore secundo. Hos tyria misere domo patria inclyta gades. Beticus hoc dederat puero cognomē ab amne Corduba: & haud parco certamie læta fauebat Inde comā rutilus: sed cum fulgore niuali Corporis ipse uit caueā clam' oribus omnem Eurytus: ex celso nutritum colle crearat Setabis: atque aderant trepidi pietate parctes. Tum lamus & siccoris proles bellacis ilerdæ: Et theron potator a quæ sub nomine Icethes. Quæ fluit immemori p̄stringens gurgite ripas. Qui postq; arresti plantis: & corpora proni Pulsantesque æstu laudum exultantia corda Accepere tuba spaciū exiluere per auras. Ocius effusis neruo exturbante sagittis. Diuersa & studia & clamor: pendentq; fauētes Vnguibus atq; suos: ut cuiq; est gratia anhelī Nomine quēq; ciēt: grex iclytus æquore fert: Nullaq; trāmissa uestigia signat harēna. Omnes primæ ui flauentiaque ora decori. Omnes ire leues: atque omnes uincere digni. Extulit incumbens medio iam limite gressum Eurytus: & prius breuibus sed primus abiit Præcedens spaciis: instat non segnus acer Hesperos: & prima stringit uestigia planta Progressæ calcis: sat is est huic esse priori. Huic sperare sat est fieri se posse priorem. Acrius hoc tendūt gressus: animique uigore Corpora agūt: auget pueris labor ipse decorē Ecce leni nisu postremoque agmine cursus Postquam sat uisum sibi concepisse uigoris: Celsus inexhaustas effundit turbine uires. Non expectato subitusque erumpit ad auras. Præfuehitur theron: credas cyllenida planta Etherio nexis cursu talaribus ire. Iaq; hos, iamq; illos populo mirante relinquit Et modo postremus nunc ordine tertia palma

Hesperon infestat sua per uestigia pressum.
 Nec iam quae sequitur tattu: sed prima coronæ
 Spes trepidat tatis ueniētibus eurytus alis.
 Quartus sorte loci: sed si tres ordine seruent
 Inceptos cursus: ne quiquā uana laborans
 Tarthessos fratre medio therone premebat
 Nec patiens ultra tollit sese æquore theron
 Igneus: & plenum præteruolat hespero iræ.
 Vnus erat sup: & metæ propioribus ægros.
 Vrebant finis stimulis quascūque reliquit
 Hic labor hic penetras pauor i p'cordia. uires
 Dū sperare licet: brevia ad conamina uterq;
 Aduocat: & equatur cursus pariterq; ruebant.
 Et forsitan gemina meruissent præmia palma
 Peruecti simul ad metas nō terga sequutus
 Theronis fusam late per lactea colla
 Hesperos ingenti tenisset saevis ab ira
 Traxissetque comam: tardato latus ouāsq;
 Eurythus euadit iuuene: atq; prælia uictor
 Emicat: & galeæ fert donum signe coruscæ.
 Cætera promisso donata est munere pubes
 Intonālq; coimas uiridi redimita corona
 Bina tulit patrio quatiens hastilia ferro.
 Hinc grauiora uirū certamia: cominus ensis
 Destrictus: bellique feri simulacra cidentur
 Nec quos culpa tulit: q's crimia noxia uitæ
 Sed uirtus animusq; ferox ad laudis amore
 Decreuere pares ferro: spectacula digna
 Martigena uulgo: suetique laboris imago.
 Hos iter gemini. quidnā nō regibus ausum:
 Aut qd̄ ia regni restat scelus: impia cïrco
 In numero fratres cauea damnante furorē:
 Pro sceptro armatis inierūt p'célia dextris
 Is genti mos dirus erat: patriumq; petebant
 Orbati solium lucis discrimine fratres.
 Concurrere animis quātis cōfigere par est
 Quos regni furor exagitat: multoq; cruore
 Exatiata simul portantes corda sub umbras
 Occubuere: pari nisu p' pectora adactus
 Intima descendit macro: supaddita saevis
 Ultima uulnerib⁹ uerba. & cōuicia uoluens
 Dirus in iuitas effugit spiritus auras.
 Nec manes pacē palli: nā corpora iunctus
 Vna cum raperet flamma robus ipius ignis
 Dissiliuit: cineresq; simul iacuisse negarunt.
 Cætera distincto donata est munere turba:

Sua per uestigia: quoniam assequebatur eum pedibus. Tantis alis: tanta uelocitate teronis. Quartus: ipse tarthessus. Nequicquam: frustra: laborabat i quic cassum tarthessus. si tres primi tenuissent suum cursum. Tres: eurytus: hesperus & Teron. Fratrem: hesperum. teron erat mediis iter tarthessum & hesperum. Plenum iræ: iratum q; a Terone superaretur. Vnus erat super. iam supererat unus eurytus & uictoris metæ incendebat ipsos currētes grauitoribus stimulis. Aegro: timentes superari: & suspensos anio. Labor: & pavor: ademerant uires. ramen id robur qd̄ uterque habebat ad uictoriam: & ultimum conatū ad uocabat: sed hesperus teronem coma retardavit: & sic eurytus ad palmam emicuit. Brevia conamina: quoniam parum iam distabant a meta. Vt et que: eurytus & theron. Euadit: præterit. Patrio: hispano. Hinc grauiora uirtus. nō de gladiatoriis munere: de quo Litus. gladiatoriis spectaculum fuit non ex eo genere hominum ex quo lanistis comparare mos est seruorum deleto ac liberorum qui habent sanguinem uenalem. voluntaria omnis: & gratuīta opera pugnantium fuit. nam alii missi a regulis sunt ad specimen insitæ virtutis ostendendum. alii ipsi professi se pugnaturos in gratiam ducis alios æmulatio & certamen: ut provocaret pugnati ue ut non abnuerent traxit. Creuere: pugna uere. ide cernere: & decernere ferro. apud Virgi. i. pugnare. Martigena e uulgo. bellico hispano. Sueti laboris: quoniam hispani sunt assueri dimicatiōibus & bellis. Hos inter gemini: Liuius alt: quidam quas disceptando controversias finire nequuerant: aut noluerant. pacti inter se: ut uictorem res sequeretur ferro de creuerunt. neque obscuri generis homines: sed clari. Ilustresq; & corbis de orsuæ patruelles fratres: de ciuitatis principatu ambigentes ferro se certaturos professi sunt. Iras scipio sedare uoluit: illi martem iudicem uolebant. cum a tanta rabie dirimi negrent insigne spectaculum exercitiū præbuere: documentū q; quantū cupiditas imperii malū inter mortales esset. maior corbis usū armorum & astu facile stolidas uires orsuæ superauit. Quid non ausum. q. d. reges ut impare possint omnia audent: unde Cæsar saepius usurpabat. si uolandum est: si: grauitate regnandi uiolandum est: in omnibus aliis pietatem colas. Gemini. erat enim patruelles. Circo in numero: frequentibus spectatoribus immo exercitu. Caeua. id est ipsis spectatoribus damnantibus tales furorem. cauea appellatur concavitas ipsis theatri. sic etiam circi: & ponitur pro ipsis spectatoris. Pro sceptro: principatu unius ciuitatis. Mos durus: mos fuit in hispania finiri certamen armis eorum qui uolebant regnare. Solium regnum: cū discrimine uitæ. Orbati. sine patre. orsuæ patet: ut ait Liuius. princeps proxime fuerat a fratre maiore post mortem eius principatu accepto. Pari nisu: mutuis uulneribus ceciderunt a Liuiu dissentit poeta: qui dicit orsuam natu minorem cecidisse. Dirus: crudelis mortentes hi duo se inuicem conuiciis incescebant. Manes: animæ seruarunt etiam i morte discordiam: ut de ætheocle ac polynice canit Papinius. Turba: gladiorum scilicet.

Maurusia præda: punica. Libysse: libycæ. Tum iaculo: nunc de iacula oribus qui ultima spectacula fuerunt. Vincere: supare iaculis metam & signū posuit.

Brunus: erat primus iaculator: habebatq; claros natales: & erat tagi accola aureas habéti harenas. Avis: maiorum stemmate clarus. Pallet: propter colorem auri. Insignis: clarus & peritus. Lacerto: iaculo lacertis impulso. Acontheus: tanto impetu emittet ha-
stilia ut cerni non possent. Fugisse: euolasse per aerē propter fugam rapiendam. Indibilisque: hic regulus fuit suessanoꝝ & iles getum in hispania qui diu cū ro-
manis pugnauit: nam contra. P. Scipionem hulus scipionis p̄rem. vii. & quingenta suessanoꝝ in acie edu-
xit. Iam socius: ipe. i. scipionis ludos celebrantis indi-
bilis & mandonius frēs cum omni populorum manu
relicto asdtubale scipioni occurrerunt: & in amicitiam
societatemque recepti sunt: & fœdere ab his accepta
fides: sed post discessum scipionis iterū excitarunt bel-
lum. Victique sunt ab imperatoribus. L. Lentulo &
L. Mālio. in pugna indibilis cecidit cum. xiii. milibus
hominū. Mādonius dum p legatos deditioñem tentat
in concilium uenit ibi captus cum cæteris principibus
poenas dedit. Latinis. i. pugnare cum romanis. De
prendere: uulnerare. Burni: serua noie damum bur-
no data est ringendis lanis docta. Murice: putpura
getulica. At quem proxima honorant p̄mia: hoc ē se-
cundū p̄mia. Illerdes accepit pueꝝ qui cufsu supabat.
damas. Vicinā metæ: burrus metā terigerat. Ilerdes
adegit hastam metæ vicinam: & ideo secūda p̄mia ip-
sum ornarunt. Tollere: uincere: & perimere. Nullā
non: affirmate. i. uincere omnis damas. tertia uictoria
habuit canes. Germanus ducis. L. Scipio. Iacentū.
scipionum. Tulit. habuit a scipione. Multiplicis au-
ti. multiplicatis lamis aureis ex quibus torax conficiē.
Iugales. equos astures. Umbris. manibus patris &
patrui. Subitæ frōdes. hoc tractum est ab historia ro-
muli qui hastam ex palatio in auentinum cōtorsit quæ
creuit in magnam arborem cornum. hæc hasta scipio
nis creuit i quercum. quoniam scipio liberatus erat
romam & oēm italiā reuocato hannibale in aphricam
& supato: ciuitum liberatores querna corona donaban-
tur quæ ciuita dicebat. Præsagi. futura prouidētes.

Portendere. significare. Repetit ausoniā. Scipio
pulsis ex hispania carthaginensibus. L. Lentulo & L.
Manlio prouincta tradita cum. x. nauibus romam re-
dīt. Ducente triūphū. fama scipionis triūphate. ipse
enīm non triūphauit: quoniam sine magistratu rem ges-
set. Nec latium curis. comitiis cōfularibus omnes
centuriae ingenti fauore. P. Scipionē consulē dixerāt
cū. P. Licinio crassio pontifice maximo. oēs fere scipio
ni perinde ac in italia debellatū esset puincā aphricā
destinatur: quod scipio uel maxime cupiebat: sed Fa-
bi. obstitit cum senioribus. Latium. ipsa roma caput
itali. Fasces. consulatum. Iuueni scipioni. Nec bel-
lo prospera turba. ipsi senes propter lōgam retum ex
perientiam timentes. Nec prospera. non fauēs. An
cipiti. periculoso bello: & dubio & sic patrum pruden-
tia laudatur: qui nil temere agendum putabant. Cep-
ta. talem in aphricam profectionem cum uideretur la-
tis rebus periculosa.

Vt uirtūs & dextra fuit: duxere iuuencos
Impressis dociles terrā pscindere aratris.
Duxere assuetos lustra exagitare ferarum
Venatu iuuenes: quos dat marusia præda.
Nec non argenti nec non insignia uestis
Captiuæ precia & sonipes: & crista nitenti
Insurgens cono: spolia exuuiæque libyſſæ:
Tum iaculo petiere decus spectacula círci
Postrema: & metæ: certarunt uincere finem
Qua tag⁹ auriferis pallet turbatus harenis.
Et glagus insignis uentos ante ire lacerto:
Et cuius nunq̄ fugisse hastilia cerui
Prærapida potuere fuga uenator aconteus.
Indibilisq; diu latus bellare latiniſ.
Iā socius: uolucresq; uagas deprédere nube
Assuetus iaculis idem & bellator iles
Cui ludus nullā cursu nō tollere damam
Tertia palma habuit geminos i signis acote⁹
Nec timidos agitare canes latratibus aprū.
Quos postq; clamor plaususq; pbauit hono-
Germāus ducis atq; effulgēs leli⁹ ostro (res
Noia magna uocat læti manesq; iacentum
Atq; hastas simul effūdūt: celebrare iuuabat
Sacratos cíneres: atq; hoc dec⁹ addere ludis.
Ipse etiam mentis testatus gaudia uultu
Ductor ut æquauit meritis pia pectora dōis.
Et frater thoraca tulit multiplicis aurī:
Lelius asturica rapidos de gente iugales
Cotorquet magnis uictricē uiribus hastam
Consurgens: umbrisq; dari testatus honorē
Hasta uolans mīg dictu medio incita cāpo
Substitit ante oculos. & terræ infixa cohæsit.
Tum subitæ frondes celoꝝ cacumine ramī
Et latā spargēs quercus dum nascitur umbrā
Ad maiorā iubent præsagi tendere uates.
Id mōstrare deos: atq; hoc portendere signis
Quo super augurio pulsis de littore cunctis
Hesperio pœnis cultor patriæq; domusq;.
Ausoniā repetit fama ducente triumphum.
Nec latium curis ardet flagrantius ullis
Quā iuueni libyā & sumos pmittere fasces.
Sed frigens animis nec bello prospera turba
Ancipiti senior temeraria cœpta uetabant
Magnosq; horrebāt cauta formidine casus:
Ergo ubi delato consul sublimis honore
Ad patres consulta refert; deturq; potestas

Haud egdē metuisse queā. oīo Fabii q̄ scipiōis desiderio aduersa: & ic̄pit a cōfutatiōe ne audiētes putarent Fabiū iūida ductū talia dissuader. Inde expurgata suspitioē liuoris ad scipionē uerba cōuertit suadēdo ab uti li tutādā potius italiā: q̄ se ac̄ipiti fortūæ cōmittere. Nō possū iquit iā ilmene ne scipio cōsul credat me loquutu

rā pp̄ iūdiā: & obtrectationē laudā iōpius. nā solemus iūdere aliis qd̄ nobis deest: at mihi sūp̄ sunt honores. Vnde uerisimile ē me nō liuore duci: sed usu teip. cui semp̄ p̄ virtli pte p̄spexi. Eui. i. plenus ānōg & dignitatū. fuerat enī dictator: &. V. consul. Supeſt. superabūdat gloria usq̄ ad fastidiū. Obtrectare. repugnare & detrahere. Prospera. praeclara acta mea.

Scelerare. maculare. quippe boni ciuīs & senatoris ē nihil dissimilare quod patriæ cōducatur. Silēdo. tacēdo ea quæ ex usu patriæ sint: & sic pietas fabii erga patrī laudat. Bella noua. narratio est. Hostis enim. ironice loquit̄: q̄si dicat si tuus animus ardet gloria bellicā congregere cū hannibale tibi æquali: & est in hac parte cōfutatio. Eliseo. carthaginensi. Mete. tolle ānibalē & medio. Cōposuit. opposuit te fortuna ānbalī: nō est opus tracieere in aphricā p̄piores sunt hostes contra quos potes audere. Ausis. uitibus & audaciæ tuæ. Pare. hānibalē cū quo poteris cōgredi: & decorū seruare tuū: cum sit iperator tanti noīs: & inse rit semp̄ cōfutaciones: respondēs tacitis oblectiōibus.

Tandē. post tot annos: & clades. Quo martē. ab utili suadēdo iperū sciptonis latenter accusat. Septē arcē. romā quæ suis muris. vii. colles cōpleteū. Dīra lues. ipse hānibal pestis tabifical. Assilier. insultabit. Iā notis. quoniā prius fuerat ad portā collinā. Vacuū iouē. iōpm capitolii. Quātī ē. sēsus. hoc quod tu optas hānibal si possit magno sc̄to emeret ut. s. italiā relinquas. sic Vir. hoc ithacus uelit: & magno mercē atridæ. Emerito. hānibali iā emerito & quasi seni in italia. Ast tāto. nos inquit p̄cūlī p̄cēnōg iperū reocabimus ne te ex libya ut paulo āte fuliū ex obsidiōe capuæ: apud līliū ait. quod si qd̄ oēs dīl omē auertant & dicere reformidat aius: sed q̄ acciderūt accidere posunt: & uictor hānibal īre ad urbē pgat tū demū te cōsulē ex aphrica sicut. Q. u. Fulūtī e capua arcessemus.

Trinis lustris. xv. annis. Molire. para meditate. Angustæ res. calamitas italiæ phibet tuā p̄fectionē. Pater ille tuus. exēplo scipiōis p̄ris mōet nō eē italiā relinquendā. quippe scipio ille rediens e massylia quo transmiserat ut patriæ adesset hānibali ex alpibus deſcendentī ad ticinum occurrit. Nomia. gloriā. q̄ppe dicti sunt illi fratres duo fulmina belli. Ad r̄pas iberi. cū nauigaret in hispaniā. Auellere. remouere nobis ānibalē hoc astū. r̄fālūtēdo. s. i. aphricā. Sed fac turbatū. esto inq̄t q̄ ānibal te ſeq̄t nō ne idē erit quē tu uidisti insultatē mōenibus nr̄is. Turbatū. ægre ferentē te patriā uexare suā. Cōuertere signa. redire in aphrica. Paria. similia. sentores Fabio assentiebant.

Cælis ductoribus. cōcto scipiōis: q̄ ſeniorē tarditatē accusat cū ipse ſua celeritate hispāias uicerit. Vbi ceciderāt duo fulmina belli scipiōes. apud Līliū ait. Vnde hæc repēte de me cura exorta cū pater: patruusq̄ meus iterfecti cū amissæ hispāias cū quattuor exercitus p̄cēnōg: quattuor duces oīa metu armisq̄ tenerēt cū q̄litus ad id bellū iperator nemo ſe ostenderet fter me nemo p̄fiteri. ausus eſſet: cū mihi q̄tuor &. xx. annos nato detuliffet iperū populus ro. tū nemo ætate

Orat delendæ carthaginis altius orſus:
Hoc grādæua mō fabius pater ora resoluīt
Haud equidē metuisse queā satiatus & xui
Et decoris: cui tam superest & gloria & ætas
Ne credat nos iūidā certamine consul
Laudib⁹ obtrectare suis: satis iclyta nomē
Gestat fama meū: nec egēt tam p̄sp̄la laude
Facta noua: uerū & patriæ dum uita māebit
Deesse nephās: aīumq̄ nephās scelerāf silēdo
Bella noua in libyæ moliris ducere terras.
Hostis enī deest ausonia: nec uincere nobis
Est satis hānibale: petīt̄ quæ gloria maior.
Littore eliseo stimuli si laudis agunt nos.
Hāc segetē meter cōposuit p̄pioribus ausis
Dignū te fortuna parem: uult itala tellus
Ductoris ſeuī uult tādem haūrite cruorem
Quo martē aut quo signa trahis: restiguere
ardētē italiā: tu ſeſlos obui⁹ hostes (primū ē
Deseris: ac ſeptem denudas proditor arcēs.
An cū tu ſyrtin ac ſteriles uastabis harenas
Non dīra illa lues notis iā mōenibus urbīs
Affiliēt̄: uacuūq̄ iouē ſine pube ſine armis
Inuadet̄: quātī ē ūt cedas: romāq̄ relinquas
Emerito: ac tantī percūli ſfulmine belli:
Siccine te ut nūp capua eſt accītus ab alta
Fuluius & quoreis libyæ reuocabimus oris:
Vince domi: & trīnis mōerētē funera lustris
Ausoniam purga bello: tum tende remotos
In garamātas iter: naſamoniacoſq̄ triūphos
Molire: angustæ phibet tuā p̄fectionē.
Pater ille tuus. exēplo scipiōis p̄ris mōet nō eē italiā
relinquendā. quippe scipio ille rediens e massylia quo
transmiserat ut patriæ adesset hānibali ex alpibus deſcen-
denti ad ticinum occurrit. Nomia. gloriā. q̄ppe
dicti sunt illi fratres duo fulmina belli. Ad r̄pas iberi.
cū nauigaret in hispaniā. Auellere. remouere nobis
ānibalē hoc astū. r̄fālūtēdo. s. i. aphricā. Sed fac
turbatū. esto inq̄t q̄ ānibal te ſeq̄t nō ne idē erit quē
tu uidisti insultatē mōenibus nr̄is. Turbatū. ægre fe-
rentē te patriā uexare suā. Cōuertere signa. redire in
aphrica. Paria. similia. ſentores Fabio assentiebant.

Cælis ductoribus. cōcto scipiōis: q̄ ſeniorē tarditatē
accusat cū ipse ſua celeritate hispāias uicerit. Vbi ceciderāt
duo fulmina belli scipiōes. apud Līliū ait. Vnde
hæc repēte de me cura exorta cū pater: patruusq̄
meus iterfecti cū amissæ hispāias cū quattuor exerci-
tus p̄cēnōg: quattuor duces oīa metu armisq̄ tenerēt
cū q̄litus ad id bellū iperator nemo ſe ostenderet fter
me nemo p̄fiteri. ausus eſſet: cū mihi q̄tuor &. xx. an-
nos nato detuliffet iperū populus ro. tū nemo ætate

meam vim hostium difficultatem belli, patris patrūq; recentem cladem commemoravit. Lætho gemino, morte duorum scipionum. Sidonium iugum, imperium punicum, i.cū omnis hispania pareret carthaginensibus. Ad opem, auxilium ferendum, nemo enim illuc proficiet audebat. Primo ribus, iuvenilibus, natus erat Scipio, xxiiii, annos.

Nubem, turbinem & impetum belli. Grādēua manus: tum inquit seniores & potissimum Fabius dicebant mea inceptra esse temeraria: & sic Fabium eludit: quem ironice uate appellat: & ex stomacho.

Puer ille, ego scipio quem dicebatis esse puerum.

Futilis ætas, inutilis ut videbatur uobis: & inepta ad tantam bellū molem, restituit romāis hispanias.

Ille, nil mali passus in tanta rerom mole. Trolugensis, romanis. Pepulit, fugauit ex hispania oīs carthaginenses. Exegit, fugauit & expulit: profectus ulq; ad athlātem: & solis occasum. Signa aurī, nec prius rediit romā cum fidam ingenti q; uidet om̄nem subactam hispaniam. Romano litorē, romanis iam subditō, i. donec uidit hispaniā i ditionem romanorum usq; ad oceanum ubi sol occidit. Ascivit, socios & amicos fecit masnissimam & syphacem solum iquit mihi superest ut carthaginē expugnem: quod iuppiter pollicetur. Senectus, fabius & alii senes. Intremit, timet hannibalem: aut simulat timorē, ne accedat mihi titulus eversæ carthaginis. Egros, ab effectu: quoniam timor facit homines ægros. Lōgis ruinis, calamitatibus quas per tot annos passi sumus. Ne fabricate, nolite inquit impedire meum iter ad carthaginē ut uictis clades acceptas. Cauto, fabio cū atoti: qui cum sibi parauerit magnam gloriam cunctādo, sinat me nunc tendere quo fata uocant. Non utci, ab hanibale, s. Peperit omnia, rem romanam labantē restituīt & accusans fabli cūctationem ait, nec ego uicissim hannonem Magonem & asdrubalē si fuīsem cunctator. Nec amilcare satus, asdrubal quē uicit prope pyreneos montes alter fuit asdrubal uietus ab eo i hispania gisgois filius. Sidōius puer, non ne inquit hannibal quasi puer in italiā uenit: & illam consilio armisq; terribilem tanto belli turbine uexauit. Troiana, romana, Longo bello, iā xv, annis. Tyrias, carthaginenses. Littora, punica, s. Illum ego reuocabo inquit hannibalem in libyam quem uos cunctando in italia souistis: & trahit fabium in inuidiā. Tertia lustra, xv, annis. Vēstigia, signa, i. hastas affixas porte urbis māu hostili.

Magnanīmus lætho gemino cui tota subisset Sidonium possessa iugum tarthesia tellus.

Nō fabio non quis eadem est sententia cordi

Quoq; ad opē uerso fateor primorib⁹ annis

Excepi nubem belli: solusq; ruenti

Obiecī telo caput: atq; in me omnia uerti.

Tū grādēua manus puer male credita bella

Atque idē hic uates temeraria cepta canebat.

Dīs grates laudēq; fero: sub nomine quorum

Gens troiana sumus: puer ille & futilis ætas

Imbellesque anni nec dum maturus ad arma

Scipio restituīt terras illesus iberas

Trojuenīs, pepulit pœnos: solisq; secutus

Extremas ad atlantas uias: exegit ab orbe

Hesperio nomen libyæ: nec retulit auri

Signa: priusq; sumantes circa æquora uidit

Romano phœbum soluentem littore currus.

Adscivit reges idem nunc ultimus actis

Restat carthago nostris labor hoc sator æui

Iuppiter æterni monet: hānibalē ecce senectus

Intremit: aut ægros simulat mentita timores.

Ne sinem longis tandem peperisse ruinis

Sit noster titulus, certe iam dextera nobis

Expertæ: & robur florentibus auximus annis.

Ne uero fabricate moras: sed currere sortem

Hāc finite ad ueteq; delenda opprobria cladū

Quam mihi seruauere dei: sat gloria cauto

Non uincí pulchra est fabio peperitq; sedendo

Omnia cunctator nobis: nec mago: nec hāno:

Nec gisgoe satus: nec amilcare terga dediſſent

Si segnes clauso traheremus prælia uallo.

Sidonius ne puer uix pubescente iuuenta

Laurentis potuit populos & troia adire

Moenia: flauenteq; sacro cū gurgite tybrim.

Et potuit latium longo deposcere bello?

Nos libyæ terris transmittere signa pigebit:

Et tyrias agitare domos: secura pericli

Littora lata patent: & opima pace quiete

Stat tellus; timeat tandem carthago timeri

Assueta: & nobis quāuis œnotria nondum

Hānibale arua uacent: supesse intelligat arma.

Illū ego quē uosmet cauti cōsultaque uestra

In latio fecere senem: cui tertia large

Fundenti nostrum dicuntur lœstra cruxrem

Illum ego ad incensas trepidatē & sœua pauetē

Aduertam patriæ sedes: an roma uidebit

Turres, quae erat ad portam collinam, prius inquit Hannibal ueniat iterum ad urbem audire exuti mœta carthaginis. apud liuium ait, hic non nihil mora sit, una & traieciisse me audieritis: & ardere bello aphyricam: & amolientem hic Hannibal: & ob sideri carthaginem. Rutulis, romatis. Faro, dispositio fatorum ita uolente, patres annuerunt uestibus scipionis. Faustumque fecisti, antiqui oibus rebus agendis quod bonum faustum felix: fortunatumque esset probabantur. Decederunt, cōcesserunt scipioni ut bellum in aphyrica transserret bonis uestibus: & sic scipio ex sicilia soluens bono sydere in lybiam transmisit.

Turpia agenoreæ muris uestigia dextræ? Carthago imunis nostros secura labores Audeat interea: & portis bellabit apertis? Tū uero nostras iterum pūlset iprobus hostis Ariete sidonio tress: si templa suorum Nō ante audierit rutulis crepitatio flammis. Talibus accensi patres: fatoque uocante Cōsulim annuerant distis: faustumque precati Vt foret ausoniæ: transmittere bella dederūt.

Ostis ut ausoniis discederet aduena terris.

Fatidice fuerant oracula præsca sibyllæ.

h Cælicolum phrygia genitricem sede petiram: Laomedonteæ sacranda mœnibus urbis

Aduectum exciperet numen qui lectus ab oī Concilio patrum præsentis legeret æui. Optimus heu nomen melius maiusque trionphis. Iacque petita aderat latia portatae cybelem Puppe: atque omnis magno cedente senatu: Obuius accitis properabat scipio sacris. Qui genitio patruo ductoris ad africa bella. Tunc lecti multa fulgebat imagine auorum. Isque ubi longinquæ uenientia numina potu Accepit supplex palmis thuscique sonora Tybridis adducit sublimis ad ostia puppi. Fœmineæ tū deinde manu subiere per amne Quæ trahere celsa religatis funibus alnum. Circum arguta cauis tinnitibus æra simulque Certabat rauco resonantia tympana pullu. Semiuiri quoque chorii gemino que dindima motu Casta coluit: que dictæ bacchantur in antro. Quique idea iuga & lucos nouere silentes: Hos inter fremitus ac latto nota tumultu: Substitit adductis renues pcedere uincis Sacra ratis subtilisque uadis immobilis hesit. Tū puppe media magno clamore sacerdos Parcite pollutis cottingere uincula palmis. Et pcul hic moneo pcul hic quicunque pfanæ Ferte gradus: nec uos casto miscete labori.

Petri Mar. interpretatione ultimum volumen Sylli italicici. Ostis ut ausoniis. Civitatē inquit Liuius eum tempore recens religio iuaserat iuento carmine in libris sybillinis: quod tale erat: Quod uadonque hostis alienigena bellum italiam invaseret eum pelli italia uictaque posse si matris deum pessimum numen romam aduectum foret. Itaque scipione & P. Crasso consiliis legati ad Attalum missi sunt. M. Vale. Leuius. M. Cecilius. Metel. P. Sul. Galba. & Tremellius Flaccus. M. Vale. Falco: quos Attalus comiter acceptos deduxit in phrygiā: & sacrum lapidem quem matrem deum esse iconem dicebat tradidit: ac deportari romam iussit. Scipio in aphyria tratecit: syphace: asdrubaleque uictis carthaginenses in partiam reuocauerunt hanibal: quod non sine indignatione ac dolore respectans italia cessit: quem scipio ad zanam magno prolio uicit: carthaginē tributaria reddidit: & romam ad triomphum reuersus est. Hostis aduena alienigena sic dicebat carmen sybillinum. Phrygia sede. ex pessimum urbe phrygia.

Laomedonteæ urbis. romæ. Qui lectus, electus a senatoribus vir optimus: quod hospes esset numinis idei. M. Cor. cethego. P. Sèp. Tuditio consiliis. cybeles simula chru romam aduectum est. Scipio Nasica adolescens nondum qustor vir optimus a senatu iudicatus est. Is uestitus naue in mare a sacerdotibus deum accepit: & in terram extulit primo ribusque matronaz dedit inter quas claudia sua castitatis testimonium dedit. Matronæ in aede uictoriæ que erat in palatio tulerunt pridie idus aprilis. Isque dies festus fuit. populus frequens dona congesit: lectisternium & ludi fuere instituti: quos megalesia appellauunt. Heu nomen. hoc nomen iquid poetæ optimi viri erat clarissimum ac melius omni trionpho. Properabat, cum nobilibus matronis. sed excipiendam cybelam. Sacris. cum certimotis. P. Cornelius cum oibus matronis ostiam ire iussus obuius deae. iquid Liuius ut ea de naui acciperet: & in terram delata traderet inferendam matronis. Patruo, erat filius Gnei Scipionis patruo maioris aphyricani qui tunc ad bellum libycum destinabat. Unde cognomen reportauit. Imagine nobilitate getis corneliae. Fœmineæ: quoniā scipio tradidit nobilibus matronis numen urbi inferendum. Alnum. nauis ex alno arbore. Aera. uasa ærea sonantia: quoniā in sacris cybelis erant æra: tympana: & tybie sacerdotes erant galli semiuiri dicti a gallo fluviio phrygiae. Semiuiri chorii: ipsi galli sacerdotes castrati. Gemio: duo caccumina habentes dindimus mos phrygiae ubi cybelle colebatur. Casta: pp̄ ipso sacerdotes castos. Dictæ antro: crete. dictæ est urbs crete ubi curetes: & choribates ioue educauerunt obstrepentes circa ne vagitus exaudirentur tertiis tintinibus. Bacchæ: futore iicitur. Idæo: ida est sylva crete. Silentes: quibus educatus fuit iuppiter ne audirent a saturnio. Fremitus: æris & tympanorum. Subtilis: cur rebus substitit nauis ut eis testis pudicitiae claudiæ uestralis. Sacerdos: primus sacerdos cybellis. Pollutus: in pudicitis. nolite inquit tagere funem pollutis manibus. Pro sanæ: sceleratæ. Laboris: trahendæ nauis.

Dū satis ē mōuisse deæ. i. discedite priusq; dea uos pūniat: cui haētēus fuit satis monuisse se. s. nolle trahi māu p̄fana: led siq; ē hic pudica capiat sola funē: & ratis seq; tur. tūc claudia accessit q; i pudica falso putabat & p̄cata deā ut suæ pudicitiæ testis esset facili manu nauem traxit. Pia munera. officia nauis trahēdæ: ac piū ministe rium: Vel. et solē dextra nō erit opus inniti humeris.

Nō æqua. iniqua fama. Pli. ait II. vii. pudicissima fœmia religionis experimento iudicata ost claudia inducta ab ea romā deorū matre. huius historiæ plena sunt oīa. nā meminit Valerius. Oui. i fastis. de q; etiā Sueto nius i tyberio. claudia ex gēte claudia fuit quæ nauī cū sacrī matris deū cohārēte tyberio uado extraxit p̄cata ppalā ut ita demū sequeret si sibi pudicitia constaret.

Cælicolū genitrix. oīo claudiæ ad cybelē. Cūcta nu mīa. quoniā cybele dictē mī deorū. Fretū. hic ē neptūnus. Sydeta. iuppiter. Māes. pluto. Secura. cū eēt cōscia suæ pudicitiæ. Fremitus leonū. hoc singit poeta: quoniā leones trahebāt currūm cybeles. Aduersas. cōtrarias. Ducētē. claudiā fūnebat ipa nauis claudiā qūis undæ obstatēt. Ipse alacer sicula. M. Cornelio ce thego. P. Sēpro. Tuditāo confi. Scipio p̄cōsul e sicilia i aphrica traecit. priusq; mare concenderet pulcherrimā habuit oīonē q; apud liuū ē. maximum inleit carthaginiensibus timore scipio cū litoribus aphricæ naues apulisset. Numen pelagi. neptunū: cui taurū pro fœlici navigatione mactauerat. Exta. post oīonē: & cæsam ut cīmā scipio cruda exta uti mos erat in mare protecit tubaq; signū dedit p̄fiscēdi. A sede deū. a lacteo circulo. singit poeta aqlas mōstrasse uīā nauigati Scipioni: q; iouis filius putabat cui aqla sacra est. sic æneas habuit colubas duces. Armigeræ. quoniā aqlæ miruistrant to ui fulmina. Clāgor. quem edebant alis ipsæ aqlæ. Se quuti. romani nauigantes sequuti sūt oculi uolatus aut um eatenus quantenus oculi speculari possunt. Liquida. puro aere. Nec segnis tāta. asdrubali gisgonis filius timens aduentū Scipiōis i libyā: Syphacē genez sibi fecit & carthaginēstū amicū. erat enī asdrubali nubilis uirgo quā syphax duxit uxorē amore flagrās: quoniā nimidæ ad libidinē ppensi sunt. Procella. imperiū belli.

Terribilē molem. maximū auxiliū: & hostibus timendū. Sub magno nomie. syphacis. s. regis ea tēpestate i aphrica poteritissimi. Regis opes. appositio est. paraue rat molē opes. s. i. potentia syphacis: q; masylis imperabat. Laurētibus. rōanis. Replerat cāpos. syphax cū qnquaginta: milibus peditū: & decē eqū in auxiliū carthaginēstū uenit. Nullo rapere. sine aliquo ornamēto aut ephippio. nā nudis bellabāt eqs nunidæ. Dēse nubes. multitudo iaculogz i star nubeis. Dextræ datæ. Sci pionicū quo foedus peccaserat syphax. Prauo. ab esse cū: quoniā traxit syphacē ad prauitatē & scelus. Regni mercede. pauit sibi uxorem hac mercede: ut eosdē aicos intincolq; hērēt & regnum suū syphax paratum habebar i p̄enoīe fauorem: & sic effrena libido syphacis taxatur q; ut uxorem hērēt regnum pro mercede de dit. Virgo erat. sophonisba uocabat hēc puella q; mē tem syphacis alienauit penitus a romanis. Gener. syphax gener asdrubalis. Arma dotalia. ut promiserat ranq; pro dote se. s. allaturum openi p̄oenis. ideo dixit regni mercede syphacem parasse sibi thorus.

Dū satis est monuisse deæ. quod siq; pudica Mente ualet: siqua illesi sibi corporis astat Conscia uel sola subeat pīa munera dextra. Hic pīsca ducens clausorū ab origie nomē Claudia non æq; populi male credita fama In puppīm uetsis palmisque oculisq; p̄fat: Cælicolum géitrix numē qd' nūina nobis. Cūcta creas: cuius p̄les terrāque fretūque Syderaq; & māes regnorū sorte gubernat: Si nostrū nullo uiolatū ē crīmīne corpus: Testis diua ueni. & facili me absolue caria. Tum secura capit funē fremitusque leonū Audiri uīsus subito: & grauiora per auras Nulla pulsa mānu sonuerūt tympana diue. Fertur prona ratis: uentōs impellere credas Contraq; aduersas ducētē præuenit undas Extēplo maior cūctis spes pectora mulcet. Finē armis tandē: finemque uenire pīclis Ipse alacer sicula discedens scipio terra Abscondit late propulsis puppībus æquor: Cui numē pelagi placauerat hostia taurus. Iactaq; cæruleis inabāt fluctibus exta. Tunc sede deū purūq; p æthera lapsæ Armigeræ iouis āte oculos cepere uolucres Equores mōstrare uias: ac duceſ classem. Auguriū clangor latū dabant: inde sequutī Tantum progressos līqda sub nube uolat⁹ Quātū nō frustra speculatū lumīna seruat Littora agenoreæ tenuerunt perfida terīæ. Nec segnis tāta i semet ueniente procella. Afrīca terribilem magno sub nomie molē Regis opes cōtra: & masyla pauerat arma Spesq; syphax lybīcis una: & laurētib⁹ un⁹ Terror erat: cāpos patīter uallesq; refusas: Littoraq; impletat. nullo decorare tapete Cornipedē nomas assuetus: dēſaq; p auras Cōdebat iaculis stridētibus æthera nubes. Immemoris dextræq; datae: iūctiq; per aras Fœderis: & mētas testis atq; hospita iura: Falq; fidemq; simul prauo mutatus amore Rupat: atq; thorus regni mercede pararat. Virgo erat exīmia specie: claroq; parente: Asdrubalis p̄les: thalamis quā cōpīt ut alt⁹ Ceu face succensis prima tedaq; iugali Vertit opes gener ad p̄enos: latiæq; soluto Fœdere amicitiæ dotalia transtulit arma.

Sed non ausonio curarum extrema syphacem
 Ductorí monuisse fuit: missique minentur
 Stet regno: reputet sapos: facta hospita seruet
 Longe coniugia ac longe tyrios hymeneos
 Inter dardanias acies fore sanguine quippe:
 Si renuat blando nimium facilique marito:
 Statura obseqa: & thalamí flagrantis amores.
 Sic latius permixta minis & cassa mouebat
 Ductor, nā surdas coniūx obstruxerat aures.
 Ergo asper monitis frustra nítentibus enses
 Aduocat: & castas polluti foederis aras
 Testatus uaria mātem mouet impiger arte.
 Castra leui calamo canaque intorta palustri
 Qualia maurus amat disp̄sa mapalia pastor:
 Aggreditur furtim armorū tutatibus umbris:
 Ac tacita spargit celata incendia nocte:
 Inde ubi collecti rapidam diffundere pestem
 Cœperunt ignes: & se per pingua magno
 Pabula ferre sono clarè expatiātur in auras
 Et frenos uolucrī propellunt lumine flammæ
 It totis inimica lues cum turbine castris.
 Atq; alimēta uorat strepitū uulcanus anhelō
 Arida: & ex omni manant incendia tecto.
 Sentitur plerisque priusq; cernitur ignis
 Excitis somno: multorumque ora uocantum
 Auxiliū inuadunt flammæ: fluīt undique uictor
 Mulciber: & rapidis āplexibus arma uirosque
 Corripit: exundat pestis semiuistaque castra
 Ardentī uolitant per nubila summa fauilla.
 Ipsiū ingenti regis tentoria saltu
 Lugubre increpitans late circunuolat ardor.
 Haüssetque uirum: trepidus clade satelles
 Esomno ac stratis rapuisset multa precanteim.
 Verum ubi mox iuncto sociarant aggere uires
 Massylus tyriusque duces: accītaque regno
 Lenierat pubes infausta uulnera noctis:
 Ira pudorque dabant & coniunx tertius ignis
 Immanes animos afflataque barbarus ora
 Castrorum flammis & se uelamine nullo
 Vix inter trepidas ereptum ex hoste cateruas
 Frēdebat mīnitās. sed enī non luce syphacem
 Nec claro potuisse die nec sole tuente
 A quoq; uinci: iactarat talia uecors.
 Sed iam claudebat flatus nec plura sinebat
 Atropos & tumidæ pperatus stāna linguae,
 Nanq; ubi psiluit castris ceu turbidus amnis

Sed non ausonio. hæc quæ poeta canit. Luius nat
 rat fuisse ante profectionem Scipionis e sicilia. p̄ia
 cura fuit scipionis monere syphacem ut in amicitia
 fideque perseveraret. Stet regno. maneat in regno
 suo: nec adhæreat carthaginensibus: & meminerit
 esse deos testes violati ab eo foederis. Pacta hospi
 ta. iura hospiti quæ erant inter scipionem ac sypha
 cem. Longe coniugia. monet eum ab utili ne dese
 rat romanos. si perseverabis inquit in tua perfidia:
 & tecum pugnabimus nihil proderunt tibi cartha
 ginenses: & asdrubal socer. & sanguine proprio
 lues obsequia uxoris tuæ. Si renuat. persevere. In
 foedere. Statura. i. constabunt tibi magno scio ob
 sequia tua erga uxorem. Obstruxerat. clauerat.

Ergo asper. scipio cum nihil monitis proficeret sy
 phacem adortus est bello. Testatus. cum appellas
 set deos violati foederis. inuocauerant quippe in fa
 ciendis foederibus touem capitolinum & cornige
 rum. Varia arte. quoniam noctu castra: & hyber
 nacula hostium incendit quæ erant ex harundini
 bus: & materie agresti. Qualia mapalia. quales ca
 sas pastoritias. Tacita nocte. Scipio partem copia
 rum laelio dedit cum masinissa ac numidis edixit
 que ut ignem in castra syphacis conticeret. ipse ad
 castra asdrubalis profectus est quæ inuasit cū pri
 mū castra syphacis accensa uidisset. Ita bina ca
 stra delera sunt nonnullis incendio absimpiis. Pin
 guia pabula. materiam aptam ad incendium nutrit
 dum: proximis castris hæsit ignis. inquit Luius: ex
 templo proxima queque & deinceps contigua am
 plexus totis se passim dissipauit castris. Propellat
 idest exendunt se ad auras effusis habenis. transla
 tio ab equis indomitisi & non parentibus lupacis.

Lues. incendium. Turbine. impetu. Omne
 eto. tabernaculo. Sætitur: quoniam comburebatur
 dormiendo. multos in ipsis cubiculis semisomnes.
 inquit Luius hausit flamma: multi præcipiti fugi
 tuentes super alios. alii in angustiis portarum obru
 ti sunt. Albenti. cineritia. Vitrum. syphacem con
 sumpsiſſet ignis. Satelles. custos regii cubiculi:

Multa precantem. facientem uota pro salute. Iū
 eto aggere. iunctis cum asdrubale. Accita pubes
 regno. milites euocati a syphace in subSIDIUM a suo
 regno: Coniunx. uxor. inquit Luius iam non bla
 ditiss: sed plena lachrymatum obtestata est syphacē
 ne patrem suum patriamque proderet: hisdemque
 flammis carthaginem quibus castra conflauisse ab
 sumi sineret. Afflata ora. semiuista nocturno incen
 dio. Sed enim non luce. hæc omnia factabat sy
 phax se. l. non potuisse uinciri nisi illa fraude apud Li
 uitum sic loquitur. scire incendio non prælio eladē
 acceptam eū bello iferiore esse qui armis uincatur.

Vecors. insanus. Flatus. spiritum & animi ela
 tionem. Atropos. fatum ipsum. Tumidæ: info
 lentis iactabundæ ac uentosæ. Stamina: fatū ipsū
 & finem. Nanque ubi: prosluit. describili temerita
 tem syphacis irruentis in aclem ueluti amnis turbid
 dus contra culus uanitatem tutulit se se exerunt.

Sana manus, ipsi rutuli prudentes & sanæ mētis pugnantes arte non autem temere ut syphax. Prīma in cornipedis, in ipsa pugna cum massylī nō modo primum impetum: sed ne conspectum quidem armorum pati possent terrore superioris calamitatis: syphax hostium turmis obequitabat: si pudore si periculo suo fugam suorum sistere posset: ex quo grauitate isto effusus optimis & uiuus capiē a romanis: ut lætis spectaculum masinissæ præberer. Erexīt effect ut ipse equus erigeretur & excuteret syphacem infessorem. Fessos artus, adnīte batur syphax attollere membra, & sic ligatus ad dum perductus fuit. Lætis: prosperæ fortunæ q̄ mutabilis neminem: inquit Seneca: conminuit adversa fortuna nisi quem secunda decepit. Sepriferas, regias. Metuntur, cœduntur milites hostiles.

Inuisus marti, in foelix iam in ipsa pugna. Notus sugarum, qui prius in hispania uictus a scipione fugerat. Damnatis ausis, omisso prælio iam damnavant se prodilisse in aciem aduersus scipionem tam fausti martis ducem. Truncatis membris, superatis exercitibus: profligatis ducibus: capti syphace.

Vni nixa uiro, sperans in solo hannibale cuius non men retinebat carthaginem ruuentem. Molē ruentem, carthaginem ipsum labantem. Id reliquum, ipsum hannibalem qui erat solum & reliquum sub sidium patriæ labantis. Rerum extrema, ultimæ necessitates. Fessos opis, carthaginenses iam omnī ope ac auxilio destitutos, potest etiā esse tali ordo cire id reliquum opis auxiliq̄. Huc, ad hānibalem. Nec mora, miserunt carthaginenses legatos ad hannibalem: qui secundo uento nauigantes quarto die ad ipsum uenerunt in apulia habentem castra. Fera, crudelita mali hominis, uidebat p̄ quitem hannibal romanos duces qui in prælio ceciderant strictis in se mucronibus tuere.

Qui sylvas ac saxa trahens per deūia præceps Voluitur: & ripas spumanti gurgite laxat: Ante oēs præuectus equo: trahit agmīa uoce Contra sana manus rutuli celsusq; ruebat Viso rege procul raptis exercitus armis. Ac sibi quisq; uides ne uides ait agmine prim⁹ Massylus uolitat depositus prælia rector. Fac n̄m hoc mea dextra dec⁹, uiolauit & aras Calicolum & casti ductoris foedera rupit. Sit satīs hunc castris semel effugisse crematis. Sic secum taciti: & ceratim spicula fundunt. Prima in cornipedis sedit spirantibus ignem Naribus hasta uolans: erexitq; ore cruento Quadrupedē elatis pulsantē calcibus auras Corruit asp equus: cōfixaq; cuspidē membra Huc illuc iactans rectorem prodidit hosti. Inuadunt uanāq; fugam atq; attollere fessos Adnītentem artus euocato a uulnere tælo Corripiūt: tū uincula uiro manicæq; pudenda Addita: & exemplum non unq; fidere lætis. Sepriferas arcta palmas uinxere cathena, Dicitur ex alto deiectus culmine regni Qui mō sub pedibus terras & septrā patensque Littora ad oceanī sub nutu uiderat æquor. Prostratis opibus regni phoenissa metuntur Agmina: & inuisus marti notusq; sugarum Vertit terga citus damnatis asdrubal ausis. Stabat carthago truncatis undique membris Vni nixa uiro: tantoque fragore ruuentem Hānibal absentī retinebat nomīne molem. Id reliquum fessos opis auxiliq; cire. Reg extrema iubent: hue cōfugere pauentes: Postq; se super desertos nomīne cernunt. Nec mora ppulsa sulcant uada salsa carina Quæ reuocēt patriæq; ferat mādata monentes Ne lentus nullas uideat carthaginis arces. Quarta aurora ratem daunī d euixerat oras. Et fera ductoris turbabant somnia mentem. Nāq; grauiis curis carpit dum nocte quietem Cernere flaminīū gracchūq; & cernere paulū Visus erat simul aduersos mucronibus in se Districtis ruere atque itala depellere terra Oisque a cānis thraſīmenique omnis ab undis In pontū ipellens umbrarūque exercitus ibat. Ipse fugam cupiens notas euadere ad alpes Quarebat; terræque ulnis amplexus utrisque

Hærebat latiæ: donec uis sœua profundo
Truderet: & rapidū daret asportare procellis
His ægrum uisilis adeunt mandata ferentes
Legati: patriæq; extrema pericula pandunt.
Massyla ut ruerint arma: ut ceruice cathreas
Regnator tulerit libyæ: læthoque negato
Seruetur noua pōpa ioui: carthago laboret
Ut trepidi aldrubalis q; rex agitabat habeas
Non una concusla fuga se triste profatur
Vidisse arderent cum bina i nocte silenti
Castra: & luceret sceleratis africa flammis.
Prærapidum iuuenē minitari: brutia seruet
Littora dū pœnus dtracturū ignibus atris;
In quā se referat patria suaq; inclyta facta.
Hæc postq; dicta: & casus patuere metusque
Effudūt lachrias dextræq;: ut numē adorat
Audiuīt toruo obtutu dixiūt: & ægra
Expendit tacito cura secum ipse uolutans
Antanti carthago foret: sic deinde profatur
O dirum exitium mortalibus. o nihil unquā
Crescere nec magnas paties exurgere laudes
Inuidia: euersam iam pridē excindere romā
Atq; æquasle solo potui traducere captā
Seruitium gentē: latioq; imponere leges
Dū sūptus: dūq; arma duci fessosq; secundis
Summissio tyrone negat recreare maniplos
Dūq; etiā terere: & uictu traudasse cohortes
Hānoni placet, induitur tota africa flammis.
Pulsat agenoreas rhetæia lancea portas.
Nūc patriæ decus & patriæ nūc anibal unus
Subsidū nunc in nostra spes ultima dextra
Vertetur signa: ut patres statuere: simulque
Et patriæ muros: & te seruabimus hannon.
Hæc ubi detonuit celsas elittore puppes
Propellit: multūq; gemēs mouet æquore clas
Nō terga ē ausus: cedētū iuader quisq;. Clē.
Nō reuocare uirū: cuncti præstare uidentur
Quod spōte abscedat supi: tādemq; resoluat
Ausoniā uentos optant: & littora ab hoste
Nuda uider sat ē: ceu flama cōprimit austē
Cū fera & abscedēs reddit mare nauita parco
Interea uoto non auras poscit amicas
Contentus caruisse noto: pacemq; quietam
Pro facilī cursu reputat salis: omnis i altum
Sīdonius uisu conuerterat undique miles.
Ductor dīfixos itala tellure tenebat

Turderet. impelleret in ipsum mare. Agrū, mœ-
stum. Negato lætho, morte: quonā letuadat uitius
ad triūphū & louē capitolinū. Præ rapidū iuuenē. Sci-
ptonē dicebant i arma furetē: & fausto marte pugnātē
dixisse carthaginē se solo æqturq; dū Annibal in bru-
tiis tēpus terit ne habeat domū i quā se italia pulsus re-
cipiat. Detracturq; cōsumpturq; icendio. Inclyta fa-
cta: clara gesta i italia. idem mouerat affectus ipsi legati.

Toruo obtutu, truci aspectu. Liui, ait, frēdēs tremēs:
gemēs ac uix lachrymis téperās dicitur legatorū ver-
ba audiisse. Expedit, cōsiderat. An tāti, s. ecī car-
thago ut dimitteret italia. & pfecto tāti erat p̄tia. cui
nō solū bona externa, ueḡ etiā uitā debemus, uñ uitu
perandi sūt illi q; ne altuā famæ iacturū faciat partiā
sūnt perire. & maxie culpādi sūt si patriæ poscēti no
lāt adesse. In hoc igit̄ laudat pietas Annibaiis erga pa-
triā cui se reuocāt & laborāt calamitate fauere ac suc-
curret debebat quis: dimittere italia p̄ tot ānos possel-
sā, uidere t̄ indecōq;: quoniā p̄tia salutē p̄p̄tia gloriæ
ppōer æquū erat & decebat. O dirū exitiū mortali
bus detestat Annibal iuidia annontis qui cā fuerat: ut
Annibali supplementū cæteraq; ad bellū fouēdū ido-
nea minime mitteret. ē iuidia magnū exiliū ipsi mot
talibus: q̄ppe nō patit res: laudesq; crescer. Seruitū,
ad seruēdū: q̄ nūc iperat. Gentem, romanā, s. & ita-
lā. Fessos, secūdis uictoris: & est pars cōfutationis.

Tyrone, nouis militibus: nō petebā inquit auxilia q̄
paterer calamitates: sed eram uictoris defatigatus: ut
oēm culpā reuiciat i Antonē. Submissio, millo i subsi-
diū. Terrere, defatigare cōsumere. Viātu, alimējo:
Rheteia: rōana, Agenoreas, carthaginēses. Nunc
p̄tia decus, obicit igratitudinē & iprudētiā tacite ipsi
carthaginēsibus: q̄ prius nullā pōene Annibal's ratio-
nē habuerat. nūc premētibus malis dicebat ip̄m eē de-
cus & unlētū p̄tia subsidū. Vertetur signa, ibimus in
quā: ut senatorēs censuerūt. Et te seruabimus hānon
ex stomacho loquunt: quoniā āno nō mērebat ab anibā
le culus gloriæ iudebat salutē. Detonuit, alta voce
iclamauit, seruat decorū Annibalis irati q̄ tonabat nō
loquebat. Celsas puppes. Annibal iam hoc ip̄m p̄la-
giens aio p̄parauerat naues. Itaq; qđ robur i exercitu-
erat i aphricā trāsuexit. Multū gemēs, raro quēq; aliū
iq̄t Liui, patriā exilio cā relinquētem magis mœstum
abisse serūt q̄ Annibalis hostium terrā excedētē recel-
lisſe sēpe italæ littora: & deos homiſeq; accusantem
se quoq; ac sui ipsius caput excreatū q̄ nō crūtū ab cā
nensi uicto ita militē romanū dux̄sset. Non terga ne
mo ausus ē iuadere discedētē Annibalem. Immo ro-
manū uentos optabant qui statim ipsum a cōspectu
italæ auerrent. Cuncti superfi. putabant romani su-
peros hoc beneficium conferre q̄ Annibal spōte sua
excedat: & liberet italiā tot cladi bus attritā. Ceu fla-
mina, romanos non querētes de Annibale uictoriā:
sed contētos illum abire illesum comparat nauitæ qui
austro quo fuerat iactatus ponēte nō requirit autā le-
uē & ferentē. Fera flamina, horrendos flatūs. Red-
dit mare, ipsis nauigantibus quod abstulerat. Parco
uoto, moderata op̄rāt. Amicas, ad nauigādū aptas:
Salis, matis. Omnis in altum, milites anibalis aspi-
ciebāt mare: ip̄se uero respectabat italiā.

Tristes oras. loca exiliis damnata: & afferēta exu
libus tristitiam. Subsidere. abscondi montes ut na
vigantibus accidit cum in mare prouehuntur. Mē
tis ne ego compos. uerba annibalis turbati animo:
qbus dementiam accusat suā q̄ italiā dimise
rit quam per tot ānos lacerauerat & q̄ post pugnā
cannensem non est profectus ad urbem. Mentis
ne. hæ interrogationes irato conuentiunt. Hoc re
ditu. turpi. scilicet sine triumpho de italia: quærerit et
go an sic indignus hoc redit. q. d. insanus sum q̄ di
misi italiā etiam si carthago romanorum incen
dio deflagrasset. A cannis. post pugnam cānēse.

Solio. sede sua capitolina seruat decorum uiri im
pii. Vacuos bello. sine præsidio: quoniam cecide
rant romani ad cannas: & ideo colles urbis erant ua
cui propter bellum: & sic ānibal se execratur & de
os qui tunc illi mentem eripuerunt. Iliacum exi
tium. quale habuerunt troiani a græcis qui ilium in
cenderunt. Proauorum. troianorum a quibus rōa
ni originem habent. Cur porto hæc angant? cur
hæc me angunt inquit! ibo iterum ad portas urbis:
quis prohibet? Nunc nunc. extimis affectum ipsi
us annibalis. Monimenta. signa. Auertite. ex li
bya ad italiā uertite. Faxo. efficiam ut obessa a
me roma Scipio ex aphrica reuocetur. singit poeta
neptunum timenter romanis concitasse tempesta
tem: ut poenos redire in italia cogitantes obrueret:
qui tandem uenere ita cupiente in aphricam com
pulsi sunt. Eruit. concitat. Eolias procellas uētos
quibus præ est eolus in suo antro & rupe. Condit.
abscondit. Molitus. cum cōcitasset suo tridenti ma
re ab imis sedibus. Terbyn. mare. Illisu. impulsu
omnis scopulus quatiebatur fluctibus uento illisis.

Nasamonum sedibus. quoniam austri flat a mer
ite: & uidetur habere domicilium apud nasamōes
qui habitant arenosam aphricam. Nudault. ape
ruit. Virgil. Et uastas aperit syrtes. Abruptum la
tus ponti. ingentem aquæ cumulum: Discordi fla
tu quoniam eurus flat ab oriente. Poli. duo axes.

Rupti aperti siebat chasma & videbatur aperti
cœlum. Reboare. resonabant. Implacabile cœ
lum: ipsa cœli ruina. Concessere. simul uenerunt.

Ignes. coruscationes & fulgura. Rupe scopu
lo. Antennæ. cui alligatur uellum. Rudētum. fu
num.

Intentus uultus: manantesque ora rigabant
Per tacitū lachrymæ & suspīria crebra ciebat.
Haud sēcus ut patriā pulsus dulcisq; penates
Linqueret: & tristes exul traheretur in oras.
Vt uero affusis puppes procedere uentis
Et sensim cœpere procul subsidere montes.
Nullaque iam hesperia: & nusq; iā daunia tell⁹
Hęc secū ifrēdēs. mētisne ego copos: & hoc nūc
Indignus reditu: qui memet finibus unquam
Amorim ausoniæ flagrasset subdita tedis
Carthago: & potius cecidisset nomē elisæ.
Quid tunc sat compos: qui non ardentia tela
A cannis in templo tuli tarpeia: iouemque
Detraxi solio: sparsissim incendia montes
Per septem bello uacuos: gentique superbæ
Iliacum exitium: & proauorum fata dedissem.
Cur porto hæc angant: nunc nūc iuadere ferro
Quis phibet: tursuq; ad moenia tēdere gressū
Ibo: & castrorum relegens monimenta mcorū
Qua uia nota mihi ē remeabo anīeis ad ūdas.
Flectite in italiā proras: auertite classem
Faxo ut uallata reuocetur scipio roma.
Talibus ardentem suruis neptunus ut alto
Prospexit: uertique ratem ad littora uidit
Quassans cœruleū géitor caput: æquora sūdo
Eruit: & tumidum mouet ultra littora pontū.
Exemplo uentos hymbræq; e rupe procellas
Concitat eolias: ac hymbris æthera condit.
Tum penitus telo molitus regna tridenti
Intima: ab occasu tethyn impellit & ortu.
Actotum oceanī turbat caput: æquora surgunt
Spumea & illisu scopulus tremit oīs aquarū.
Primus se attollens nasamonum sedibus austri
Nudauit syrtim correpta nubilus unda.
Insequitur sublime ferens nigrantibns alis
Abruptum boreas ponti latus intonat ater
Discordi flatu: & parteū repit æquoris eurus
Hinc rupti reboare poli atq; hin crebra micare
Fulmina: & in classem ruere implacabile cœlū.
Concessere ignes: nimbique: & fluctus & ira
Ventorū. noctemq; freto imposuere tenebræ.
Ecce intorta noto ueniensque a rupe procella
Antenne immugit: stridorq; immitte rudentū
Sibilat: ac similem monti nigrante profundo
Ductoris frangit super ora trementia fluctum.
Exclamat uoluens oculos cæloque fretoque,

Fœlix o frater diuīsque æquate cadendo
 Asdrubal, egregium fortis cui dextera i armis
 Pugnanti perperit loethum: & cui fata dedere
 Ausoniā extremo tellurem apprēdere morsu.
 At mihi cannarum campis ubi paulus & illæ
 Egregiæ occubuere animæ, dimittere uitam
 Non licitum: uel cū ferrem in capitolia flamas
 Tarpeii iouis ad manes descendere tælo.
 Talia dum meret diuersis flatibus acta
 In geminū ruit unda latus: puppimq; sub atris
 Aequoris aggeribus tenuit: ceu turbine mersa
 Mox nigris altæ pulsa exundantis harenæ
 Verticibus ratis æthereas remeauit ad auras.
 Et fluctus supra uento librante pependit.
 At geminas notus i scopulos atq; horrida saxa
 Dura sorte rapit miserandū & triste biremes.
 Increpuere ictu proræ, tum murice acuto
 Dissiliens sonuit rupta compage carina.
 Hic uaria ante oculos facies natat æquore toto
 Arma inter galeasque uirum cristasque rubetes
 Florentis capuæ gaza & seposta triumpho
 Laurens præda ducis, triپodes mēsæq; deorū:
 Culaque nequicq; miseris simulacra latinis.
 Cum uenus emoti facie conterrīta ponti
 Talibus alloquitur regem maris: hoc satis iræ
 Interea genitor satis ad maiora minarum
 Cætera parce precor pelago: ne tollat acerba
 Hoc carthago decus nullo superabile bello
 Progenuisse caput: nostrosque in funera pœni
 Aeneades undis totoque eguisse profundo.
 Sic uenus: & tumidi considunt gurgite fluctus
 Obviaque aduersis propellunt agmina castris.
 Dux uetus armorum scitusque accēdere corda
 Laudibus ignifero mentes furiabat in iram
 Hortatur: decorisque urebat pectora flammis.
 Tu mihi flamminii portas rorantia celi.
 Ora ducis nosco dextram: tu primus in iictus
 Ingentis pauli ruis: ac desigis in ossa
 Mucronem: tibi pugnacis gestantur opima
 Marcelli: grachusque cadens tibi proliuit ensé.
 Ecce manus quæ te pulsantem belliger appi
 Mœnia sub limis capuæ de culmine murj
 Excelso fusa moribundum pertulit hasta.
 Ecce aliud fulmen dextræ: quo nobile nomē
 Fuluius excepit non unum pectora uulnus.
 Huc prima te siste acie: cui consul in armis

Fœlix o frater: exclamatio annibalis dolentis se aq
 extingui: & morte ignaua, laudatque moriē asdrubal
 lis fratris qui pugnando cecidit. Aequare: par di
 uis in morte. At mihi inquit non licuit deponere
 etiam ad cānas ubi cecidit paulus totq; uiri egregiis.
 Egregium loethum: decoram mortem. Telo, sul
 mine. Dum meret, idest mœstus talia factaret.
 Geminum: utrumque latus ipsius nauis qua anni
 bal uehebatur. Atris aggeribus: nigris cumulis aq
 rum & harenatum. Mox: paulo post ipsa nauis e
 mersit ab harenis. Nigris uerricibus: cumulo haren
 ae exundatis, idest, æstu furentis. Pulsa: ipsa ratis
 ab smo remeauit in altum. Librante: sustinete ipsa
 nauim. Murice acuto: prominenti faxo. Facies:
 apparentia & aspectus. Seposta: reseruata in die
 triumphi ab annibale quam accepit potissimum
 ex templo feronie in latro: ut supra habuimus: idco
 ait, triپodes mensæque deorum. Culta, adorata.
 Nequicquam: frustra. Cum uenus: singit poeta
 uenerem orasse neptunum ne annibalem undis p
 deret: quoniam uolebat illum uincere a scipione ne pos
 set gloriari carthago annibalem non potuisse supe
 rari nisi a deo. Hoc satis iræ: oratio uenetiis ad ne
 ptunum. Genitor: neptune quoniam uenus nata ē
 e spuma mari. Cætera: in cæteris & per cætera
 noli seire ulterius ne annibal hic moriatur. Po
 enit: hannibal. Conſidunt: quiescent. Obviaque
 aduersis: annibal primum ad leptim classem appu
 lit atque ibi copias exposuit. Initium inde fuit ann I.
 xvii. M. Seruilio. T. claudio consultibus hinc hadru
 mentum peruenit ubi ad reficiendos milites pau
 cos dies consumpsit excitus pauidis nuncis omnia
 circa carthaginem armis romanis obtineri magnis
 itineribus zamam contedit & castra prope statua
 Scipionis posuit a quo per nuncium colloquia petuit:
 colloqui inuitem sunt cum singulis interpretibus
 clarissimi ea tempestate duces: paulisper mutua ad
 instructione prope attonti conticuerunt, annibal pri
 or locutus est: & de conditionibus pacis multum dis
 seruit: finis tandem fuit armis certandum esse: & ha
 bendam eam fortunam quam dii dedissent. Dux:
 annibal qui ab ineunte ætate in armis uersatus fue
 rat. Scitus: peritus in mouere milites ad affectū lau
 dando eos a rebus gestis. Ignifero: ardentis & con
 citato. Flammis: ardore ac cupiditate. Decoris:
 laudis & gloriae decortique seruandi. Tu mihi fla
 minii, oratio Annibalis hortantis milites ad operā
 patriæ nauandam: ne post tot uictorias in ultimo a
 ctu perdant decorum: & partam gloriam. Mihi: ad
 meam gloriam o miles inquit qui flaminium inter
 fecisti adsis in prælia acie ut referas spolia Scipiōis.
 Appi: uertit sermonem ad Appium: qui ad capuā
 cecidit cum muros ascenderet delectus ab hoste.

Chrispinus: collega marcelli. Lætissimus iræ: qui
adeptus es lætitiam propter iram quia interficiisti
Seruiliū, Pœnum pœnorū. Tribunum. Liu-
us. Fulvium qui cecidit ad Trebatum. Scipiadæ pa-
tris: ad Ticinum fuit vulneratus Scipio: ut dictum
est. Nati. huius Scipionis illius filii. Certatia cœ-
lo: erecta usque ad cœlum. Cum uideam. Horre-
scamne inquit cum uideam uos qui omnem apuliam
ferro ignique uastasti. agir ipsa oppidum apuliam cō-
ditum a Diomedē. Capaces: ampli patētes. Nec
docilis cōcedere nostræ laudi: id est qui me laudibus
æquas. nec scis cedere nostræ gloriæ. Fulmina cō-
tra: hoc dicit propter tempestatem quam passi fue-
rant ad portas urbis. Ante ducem me qui eram
dux. Primordia belli: primum bellum sagittinum.

Natum: asparem. Contugis: huius miles. Confusus
uobis: stetutus fortitudine uestra o milites huc redi: ut
patrice laborant adesse. Certatus nobis: hodie i-
quit orbis terrarum pro quo certauimus dominum
accipiet: & orbis erit præmium certaminis. Ad ef-
fatus: ad prima uerba ducis petebat signum pugnæ.

Quis te mentis edunt morsus: uerba iouis ad tuno-
nem. Morsus: curæ quæ cot mordent & urunt: in-
de curæ dictæ. Fatalia regna: romana quæ sati ita
uolentibus imperare debent. Quis modus: quis fi-
nis & mensura uoti: culus ut fiat compos omne tus
fasque uiolat. Cadmea: carthaginensi.

Crispinus cecidit metu comitante per hostes.
Qui uobis memini ad cannas latissimus ire
Seruili sers ora ducis suffixa ueruto.
Cerno flagrantes oculos: uultumque timendū
Non ipso minus ense tuum fortissime pœnum
O iuuenis qualem uidi cum flumine seu
Insignis trebia complexum ingentibus ulnis
Merlisti fundo luctantem uana tribunum.
At tu qui gelidas ticinī primus ad undas
Scipiadæ patris tinxisti sanguine ferrum
Incepit exequere: & nati mihi redde cruorem:
Horrescamne ipsos ueniant ad prælia diuos:
Cum stetis turmæ: uidi certantia cœlo
Cum iuga calcasti summas uolitare p alpes.
Cum uideam quorum ferro māibusq; capaces.
Arsere argyripe campi num segnior ibis
Nunc mihi qui primus torquens in cœnia tælū
Dardana nec nostræ facilis concedere laudi
Te iero te te extimulem: qui fulmina contra
Et nimbos tonitrusque ac summī nominis iras
Cum starem perferre ferox ac uana iubebas
Nubila: & ante ducem capitolia celsa petebas.
Quid uos quis claro deletū ē marte sangūthū
Exhorter: quos nobilitant primordia belli:
Ut meque & uobis dignum defendite quælo
Præteritas dextræ laudes diuum ipse fauore
Vincendoq; senex patria post trina labantē
Lustra: & non uisos tam longa ætate penates:
Ac natum & fide iam pridem coniugis ora
Confusus uobis repeto: non altera restat
Iā libyæ: nec dardaniis pugna altera restat.
Certatus nobis hodie dominum accipit orbis.
Hannibal hæc: sed non patiens tremoratia uerba
Ausonius miles quatiens dux cœperat ora
Soluere ad effatus signum pugnæque petebat.
Hæc procul aeria spectantem nube sororem
Ute uidit diuum genitor: mæstosque sub acri
Obtutus uultus: sic ore effatus amico est.
Qui te metis edunt morsus: da noscere cœnū.
Num pœni casus ducis & carthaginis angit
Cura tuæ: sed enim reputa tecum ipsa furores
Sidonios: gentem contra & fatalia regna
Teucrorum: quis erit quælo germana rebellī
Fractis scederibus populo modus: ipsa malorū
Non plus carthago tulit exhaustaque laboris
Quam pro cadmea tu exercita gente tulisti

Turbasti maria: ac terras: iuuemque ferocē
 Immisi latio: tremuerunt mœnia romæ.
 Perque bis octenos primus fuit annibal annos
 Humanū generis. tempus componere gentem.
 Ad finem uentum: & claudēda est ianua bellī.
 Tum supplex iuno: neque ego mutare laborās
 Quis est fixa dies pendentī nube reſedi.
 Nec reuocare acies bellumque extēdere quero
 Quæ donare potes. quoniam mihi gratia lāguet.
 Et cecidit iam primus amor. nil filia sororum
 Aduersus posco: uertat terga annibal hosti.
 Et placet & cineres troiæ carthaginē regnent.
 Illud te gemini permulta pignora amoris
 Et soror & coniunx oro tranare pericla
 Magnanimū paciare ducē: uitæq; remittas.
 Ne ueſinas captum ausoniās perferre cathēas.
 Stent etiam contusa malis mea mœnia. fracto
 Nomine ſidonio. & noſtro ſeruentur honori.
 Sic iuno: & breuiter contra ſic iuppiter orſus:
 Do ſpacium muris: ut uis carthaginis altæ
 Stet lachrymis p̄cibusq; tuis: sed præcipē cōiūx
 Quatenus indulſiſſe uacet: non lōga ſupersūt
 Fata urbi: uenietque pari ſub nomine duxtor
 Qui nunc ſeruatas euertat funditus arces.
 Aetherias quoq; uti poſcis trahat anibal auras
 Ereptus pugnæ: mīſcere hic sydera ponto
 Et terras implere uolet redeuntibus armis.
 Noui ſcēta uiri bellī præcordia: ſed lex
 Muneris hæc eſto noſtri: ſaturnia regna
 Ne poſt hac uideat. repetat neue amplius unq;
 Ausoniām nunc instanti raptum auehe loetho.
 Ne ſi miſcebit latis ſera prælia campis
 Romulei nequeas iuuenis subducere dextræ.
 Dum ſtatuit fata omnipotens urbique duciq;
 In uadunt acies pugnam: & clamore laceſſunt.
 Sydera non alio grauiores tempore uidit
 Aut populo ſtellus: aut q; paria arma mouerēt
 Maiores certare duces: diſcriminis alta
 In medio merces: quicquid tegit undiq; cœlū
 Ibat agenoreus præfulgens duxtor in oſtro
 Excellumque caput penna nutante leuabat
 Crista rubens: ſeuus magno de nomine terror
 Præcedit: latioque mica bene cognitus ensis.
 At contra ardenti radiabat ſcipio cocco
 Terribilem oſtentas clypeū quo patris & una
 Cœlarat patruī ſpirantes prælia dira

Iuuem: annibalem. Immisi: immisi. Cōpo
 nere gentem: redigere ad modum atque mediocri
 tatem ipsos p̄enos omnia conturbantes. Ianua
 bellī: alludit ad templum iani quod in pace clauſum
 erat. p̄ſo in annalibus tradidit ædificatum fuſſe tē
 plū a Numa pomplio. Inter forum romanum
 & boarium iano gemino & ab eodem constitutum
 ut etus porta clauſa & ſignificaret pacem: apta bel
 lum: clauſa fuit ſuo tempore: & primo bello punico
 finito luctatio conſule: ide ſinitis bellis ciuilibus ſub
 auguſto. appellabatur haec porta ianualis cum ſigno
 iani qui appellabatur ianus quirinus quia eſſet bello
 rum potens. Tranquillus in auguſto ait: ianum quiri
 num ſemel atque iterum a condita urbe ante me
 moriam ſuam clauſum in multo breuiore temporis
 ſpacio terra marique pace parta clauſit. Gratia lā
 guet: quoniam non eſt mihi inquit ea gratia apud te
 quæ quondam eſſe ſolebat: & cecidit iam primus a
 mor. Languet: fit minor. Filia ſororum. i. contra
 ſara. Cineres troiæ: ex ſtomacho loquitur. i. ipſi ro
 mani oriundi a troianis reliquis græcogz: & incen
 dio ab ſumptis imponat leges carthaginī. Remit
 tas: dones ei uitam nec ſinas eum capi a romanis.
 Stent etiam: perit ne carthago euertatur. Contu
 fa malis. tot calamitatibus afflita & uexata. Fra
 ñto nomine ſidonto: amissa fama quam de orbis im
 perio quærebant. Noſtro honori: quoniam tuno il
 lic imprimis colebatur placabaturque humano ſan
 guine. Do ſpacium muris: uaticinatur iuppiter q̄c
 quid futurum eſt de carthaginē quam Scipio & my
 lianus in tertio bello punico euertit atque incendit:
 ideo ait: do ſpacium muris. Quatenus: quandiu &
 quoſque ſatis placet indulgere carthaginī. Sub
 part nomine: ſcipio nepos per adoptionem hulus
 Scipionis qui uicto annibale carthaginem ad tribu
 tum rededit: Miſcete hic sydera conabitur anibal
 liberatus hoc præcello miſcere cœlum mati. i. cōtar
 bare omnia: & hoc dicit propter antiochum quem
 fecit hoſtem populo romano. Redeuntibus: reno
 uatis: Saturnia regna: italiam. Romulei iuuenis:
 Scipionis. Statuit: conſtituit fata chartaginī &
 anibali. Alta merces: magna. erat enim præmiū
 uictoriae ipſe orbis. De magno nomine: fama no
 men ipſius annibalis erat terror. Bene cognitus:
 quem romani fuerant in Italia experti. Cocco: pa
 ludamento cocclineo ut moris erat romanorum du
 cum: coccum nāc appellaſſus granam & toſatum.
 Spirantes: præ ſe ſerentes prælia. fuerant eni duo
 fulmina bellī & erant ſcipioni numinum iſtar.

Frons alta: ipsius scipiois videbatur radiare: Lut. alt: adeo celsus hic corpore uultuque ita laet: ut uelisse iam crederes dicebat. Subigit: cogit credere atque ingreditur mites ipsorum militem. Ut ple rique, scilicet sit ut fauor & metus cogant homines diuersa sentire credereque: & per hoc ostendit praestantia ipsorum ducum. Nepotes agenoreos, id est imperium orbis peruenturum ad carthaginenses.

Ditione itala, id est totum orbem in potestate romanorum. Nubem, quam fecit multitudo hastarum. Gentilem: ipsorum aphrorum. Macetum turbas: milites quos philippus macedonii rex miscebat in auxilium annibalim cum quo functus erat foedere: ut dictum est. Cærulus aut aliter masinissam acies hostiles uastante comparat illis qui falcato curru densa circunserant agmina. Cærulus: maris cerulei incola, thyle est insula oceani britannici ultima insularum quae orcas dicitur. Falcifero: habent falcis quae obulos secant & ad latus accedentes. Couinno: plaustro siue curru: est enim couinus vehiculi genus. Phalanx: proprie loquutus est cu phalanx uocabulum macedonicum sit. Patrio more: macedonico ritu: nam phalanx multitudine militum densa erat: & qui erant in phalange utebant umbone, unde iuuenialis: Sed illos defendit numerus funtæque umbone phalanges. & Syllius dicit phalangem nullis hastis fuisse penetrabilem. Immemor pacti: quod prius habuerat cum romanis.

Hascaterias. Post foedus: quod cum anibale philippus percusserat. Urbem: carthaginem conditam ab agenoreis. Perfuria graia: ipsos macedones pertuleros: quoniam ruperant foedera. Resignat: aperte & laxat ipsam phalangem desam: & quasi signata. Labent: æuo: i senecta. Pelleum: ex pella urbe macedoniae patria magni alexandri. Latios: ipsos brutios qui anibalem sequuti fuerat. Sylarum: nomen deductum a fluvio sylaro lucaniae.

Caudinus, nomine acceptum a caudinis furcis: quae sunt in samnio: caudinus: & sarris erant ex bruttiis. Virgilius & amarus ex romanis. Noti habitus, quae cognolcebant illos esse italos, propter habitus: & uocem ergo habitus accendebat iras romanorum.

Effiges flammam ingentem frons alta mouebat. Sub tanta cunctis uiuorumque virorumque In ducibus stabat spes & uictoria solis. Quin etiam subigit fauor ut plerique metusue Scipio si lybicus esset generatus in oris Scæptra ad agenoreos essent uentura nepotes. Annibal ausonia genitus si sede fuisset Haud dubitant terras itala in ditione futuras. Contremuere auræ rapido uibrantibus hastis Turbine & horrificam traxere per æthera nubem Inde ensis propiorque actes & cominus ora Admota ac dira flagrantia lumina flamma Sternitur in mediū contemptrix turba pericli. Quæ primis se præcipitem tulit obuia telis. Gentilemque bibit tellus inuisa cruentem. Feruidus ingenii masinissa & feruidus æui In primas macetum turmas immania membra Infert: & iaculo circunuolat alite campum. Cærulus haud aliter cu dimicat incola thyles. Agmina falcifero circumuenit acta couinno. Graia phalans patrio densarati more cateruas. Innixisque astat nulli penetrabilis hastis. Immemor has scis post foedus in arma philippus Misserat. & quassam refouebat agenoris urbem. Rarescit multo laxatus uulnere miles. Atque aperit patulas prostrato corpore late Inter tela uias: irrumpt mole ruinæ. Ausoniis globus: & periuria graia resignat. Archemorū ruilus teuerum norbanus: & abos Mantua labenti genitrix dimiserat æuo. Obtruncat samium bellacis dextra caleni. At clytium felius: pelleum & uana tumentem At nomen patriæ clytium: sed gloria pelle Haud ualuit misero defendere daunia tela. Seuior his latios uastabat brutia signa. Lælius increpitans, adeo ne cenotria tellus Detestanda fuit quam per maria aspera perque Insanos tyrio fugeretis remiga fluctus? Sed fugisse satis fuerit: latio ne cruento Insuper externas petitis perfundere terras? Hæc dicens silarum meditante in prælia tælo Præuenit: hasta uolans imo sub gutture sedet: Et uitæ uocis que uias simul incita clausit: Vírgilio caudinus: acerbo satis amano Sternitur; accendunt iras: uultusque virorum Armorumq; habitus noti; & uox colona lingue

Quos ubi nutantes cōspexit amilcare cretus
 Terga fugæ, state ac nostram ne prodite gentē
 Vociferans subit: & conuertit prælia dextra.
 Qualis in æstiferis garamantum sc̄eta ueneno
 Attollit campis feruenti pastus haræna.
 Colla parethonius serpens: lateque per auras
 Vndantem torquet perfundens nubila tabem.
 Continuo infesta portantem cuspide uulnus
 Impedit ante uolans herium cui nobile nomen
 Marrucina domus clarumque theate ferebat.
 Atque illi magnum nitenti & laudibus hostis
 Arrecto capuli ad finem manus incita fudit:
 Quærebatque miser morienti lumine fratre.
 Cum iuuenis subit & letho stimulatus acerbo
 Plemínus seu um mucrone ante ora coruscat.
 Ac fratrem magno minitās clamore reposcit.
 Huic proles barcæ: germanum reddere uero
 Si placet: haud renuo maneāt mō federa nostra
 Asdrubalē reuocarū umbris: ego ne aspera ponā
 Vnq̄ in romanos odia: aut mansuescere corda
 Nostra sīnā: parcamq; uiro: quem terra crearit
 Itala: dum manes inimica sede repellat
 Eterna: socioque abigat me frater auerno.
 Sic ait: & clypei propulsum pondere toto
 Lubrica qua tellus lapsantis sanguine fratrīs
 Fallebat nīsus: prostrnit: & occupat ense.
 Extendit labens palmas heriumque iacentem
 Amplexus iuncta leniuit morte dolorem.
 Tum libys inuadit mixta certamina turbæ:
 Cōuertitq; ruens per longum hostilia terga.
 Ut eū fulminib; p̄mixta tonitrua mundum
 Terrificant: sumiq; labat domus alta parentis:
 Oē hominū terris trepidat genus; ipaq; oborta
 Lux atrox micat: & præsens astare uirictim
 Creditur intento percussis iuppiter igne,
 Parte alia ceu sola forent discrimina campo
 Qua miscebat agens truculētus scipio marte
 Aspera pugna nouas uaria sub imagine leti
 Dat formas, hic ensi iacet prostratus adacto.
 Hic saxo perfracta gemit lachrymabilis ossa:
 Atque hos turpe pauor fusos proiecit in ora.
 Horū aduersa dedit gradiuo pectora uirtus:
 Ipse super strages ductor rhetēius instat.
 Qualis apud gelidū currus quatit altior ebrū
 Et geticas soluit feruenti sanguine mauors
 Latus cæde niues: glacieq; aquilonib; auctā

Qualis in æstiferis: hanibal
 bale furentē & pugnā instau
 ranē cōparat serpēti qui oī
 rus effūdit. Colla sc̄eta: ple
 na ueneno: sic hanibal attol
 lens caput uociferabat. Ae
 stiferis: orridis quoniā habet
 rabilis est illa regio ppter so
 lis ardores & serpētes. Pa
 retonius: libycus ab oppido
 paretoio sive loco de quo di
 cū est. Continuo: hanibal sta
 tui interemit herū Marru
 cinū cogitantē illū cōficeret
 theate oppidū & caput mat
 ruginos de quo dictum est.
 Claz̄ theate: quoniā erat ca
 put gētis: & dicatura cælico
 la matri: ut supra cecinist. Ni
 tenti magnū: qui magnarē
 moliebatur, infesta quippe ha
 sta ibat in hanibale. Arre
 cto: Intēto: & qui erigebatur
 ad laudē cresū ducis. Proles
 barcæ: hanibal cutus p̄ bar
 ca cognominabat. Umbris:
 iferna sede. Abigat. pellat
 a se q; romanis pepercera
 post suā cædē. Libys: hanib
 al ruens in filium uertit per
 longū spatiū hostes in fugā.
 adeo erat terribilis:icutiebat
 que tetrore hosti: ut tonitrua
 omni generi animantium.
 Labat: ruit ipsum cælum.
 Oborta lux. coruscationes.
 Virictim: singulis uitris. Per
 cussis: ipsis mortalibus anio
 confernatis auditō fulmine
 uisiliq; coruscationibus. Pro
 lecit in ora: coegit eos fugere
 & sic post terga uulnus acci
 plentes cadebant in faciē qd
 turpissimū est. Hogz. aliquo
 rū fortitudo: & uera uirtus de
 dit pectora. Gradiuo. i. pu
 gnæ & ensi: ut uiros fortes
 decebat: qui aduerso pecto
 re uulnera excipiunt. Du
 ctor rhetēius: Romanus Scipio
 quem marti cōparat syl
 lius. Hebrum. fluum thrac
 iæ. getæ etiam: ut dictum
 est: mīxti fuerunt thracib;.

Nefandi suscepit ab hanni
bale contra fœdus. Phætō
tia stagna: padū proprie pug
nam ad tictinum & treblā
qui in padum emittunt. Tā
ta fiducia: ut auderent tēde
re ad urbem ut desicerent lo
uem capitolinum e sede tar
peia. Secreta deum. uiolata
deorum sacra quontam spo
llauerunt templum feronie
& iunonis lacintæ in brutti
is quod ad eum diem inuita
latum fuerat. Ruebat: fugie
bat dabatq; terga Scipioni
ut uulgas fugit incendium.

Erumpit: euolat ex domi
bus. Teneri. occupari stra
ge uulgatum militum. Iam
Scipio appetebat harnibalē
qui tanti erat ut etiam si car
thagō cecidisset: & omnis ex
ercitus nil actum esset a ro
manis si is uulneret. Prose
ctum: idest nullam utilitatē
esse italæ. Effigiem latiā
formam Scipionis: imitatio
est Virgilis. Attollit: erigit
quemadmodū habebat Sci
pio. Honorem: paludamē
tum coccinum. Fulgentis:
rubet. Sine corpore quoniā
fibra erat & fāstasma. Simu
latus iunoni: Imago Scipio
als simulata a iunone.

Perrumpit stridens sub pondere belliger axis
Iamque ardore truci lustrans fortissima quæq;
Nomina obit ferro: claris spectata per orbem
Stragibus occumbit late inter tela iuuentus.
Qui muros rapuere tuos miserasque nephādi
Principium bellī fecere sagunthe ruinas.
Qui sacros thrasimene lacus: phætōtia quiq;
Polluerant tabo stagna ac fiducia tanta
Quos tulit: ut superū regi soliumq; domosque
Irent direptum: mactantur cominus uno
Exitio: redduntque animas: temerata ferebant
Qui secreta deum: & primo reserasse negatas
Gressibus humanis alpes: formidinis huius
Plena acies propere retro exanimata ruebat.
Haud secus ac tectis urbī uulcania pestis
Cum se se infudit: rapidusque incendia flatus
Vētilat: & uolucres spargit p nubila flamas:
Attonitum erumpit subita formidine uulgas:
Latæque ut capta passim trepidatur in urbe.
Verum ubi cuntari tedet dispersa uirorum
Prælia sectantem & leuiori marte teneri:
Omnes in causam belli autoremque malorum
Vertere iam uires tandem placet hānibal un⁹:
Dum restet: non si muris carthaginis ignis
Subdatur: celsique cadant exercitus omnes
Profectum latio: contra si concidat unus
Nequicquā fore agenoreis cūcta arma: uirosq;
Illum igitur lustrans circum fert lumina cāpo.
Rimaturq; ducem iuuat in certamina summa
Ferre gradū: cuperetq; uiro concurrere tota
Spectante auionia: celsus clamore feroci
Prouocat icrepitas hostē & noua prælia poscit.
Quas postq; audiuit uoces conterrata iuno
Ne libyci ducis impavidas fermentur ad aures
Effigiem informat latiā: propereque coruscis
Attollit crīstis: addit clypeumque iubasque
Romulei ducis: atq; humeris imponit honorē
Fulgentis saguli dat gressus habitusq; cīentis
Prælia: & audaces addit sine corpore motus.
Tum par effigies fallacis īagine uana
Cornipedis moderanda cito per deuia passu
Belligeræ datur: ad speciem certaminis umbrę.
Sic pœni ducis ante oculo⁹ exultat: & ultro
Scipio iunoni simulatus tela coruscat.
Ac uiso latus rectore ante ora latino:
Et tandem proprius sperans ingentia pœnus:

Quadrupedí cítus ímpónit uelocía membra.
 Et iacit aduersam properatí turbínis hastam.
 Dat terga: & campo fugiens uolat ales ímago.
 Trásmittiturq; acies: tum uero ut uictor & altí
 Iam compos uoti ferrata calce cruentat
 Cornipedé: & largas pœn⁹ quatít asp habenas
 Quo fugís oblítus nostris te cedere regnís?
 Nulla tibi libyca latebra est o scípío terra.
 Hæc ait: & stricto sequit̄ mucrone uolantem:
 Donec longinquo frustratum duxit in arua
 Diuersa spatio procul a certamine pugnæ.
 Tum fallax subito simulacrum i nubila cessit.
 Fulmineus ductor quis nam se lumine cæco
 Composuit nobis inquit deus? aut latet idem
 Cur mōstro? tankū ne obstat mea gloria diuīs?
 Sed nō auelles unquam quicunque secundus
 Cælicolum stas ausoniæ: non artibus hostem
 Eripies uerum nobis: frena inde citatis
 Couverit furibudus equis: cāpumque petebat.
 Cum subita occulto pestis collapsa tremore
 Cornipedis moles ruit: atque afflauit anhelo
 Pectore iunonis curis in nubila uitam.
 Tū uero ímpatiens uelstra est hæc altera nestra.
 Fraus inquit superi: non fallitis æquore mersū
 Texissent scopuli: pelagusq; haüsset & undæ.
 Anne huic seruabār læto: mea signa sequuti
 Quis pugnæ auipicū dedim⁹: cedūtur & absēs
 Accipio gemitus: uocesq; & uerba uocantum
 Hannibalem: quis nostra satis delicta piabit
 Tartareus torrens: simul hæc fundebat & una
 Spectabat dextram: ac læti feruebat amore.
 Tum iuno miserata uirum: pastoris in ora
 Vertitur: ac syluis subito procedit opacis.
 Atque his alloquitur uersantem ingloria fata,
 Quæ nam te siluis accedere causa subegit
 Armatum nostris: num dura ad prælia tendis
 Magn⁹ ubi ausoniæ reliquos domat anibal ar.
 Si uelox gaudes ire: & compendia grata (miss;
 Sunt tibi: uicino in medios te tramite ducam
 Annuit atque onerat promissis pectora largis
 Pastoris: patresque docet carthaginis altæ.
 Magna repensuros: nec se leuiora daturum
 Præcipit̄ & uasto superantem proxima saltu
 Circuagit iuno: & fallens regione uiarum.
 Non gratam inuitio seruat celata salutem.
 Interea cadmea manus deserta pauensque

Ales. uelox imago Scipio
 nis. Cæco. non ulso mi-
 ht. Cur latet monstro. sub
 falsa Scipionis imagine. Se
 cundus. propitius italæ non
 eripies mihi Scipionem in-
 quit ulla arte. Auspicium.
 principium & signum ut pu-
 gnarent. Ingloria fata. iho-
 noram mortem & quæ poti-
 us timidi ē q̄ hominis fortis.

Compendia grata. breue
iter ad locum ubi pugnarur.

Patres. senatores. Cæla-
 ta. ipsa fune sub forma pasto-
 ris. Interea cadmea manus
 ipsi milites carthaginenses ab
 sente Hannibale ut poeta fa-
 bulatur.

Sinistris aduersis: Versos. s. in fugam persequebat scipio. Tartessiacas. oras hispaniae ad oceanum ubi est tartessus. Domos batti. cyrenatam regionem. Flumina lagii. nilum a lago patre Ptolomaei. Sic ubi ut cæca. fama huius clavis sparsa latius comparatio pbat: quæ ad modum inquit seres populi orientis habentes arbores lanigeras uidentes cines in suis arboribus intelligunt arsisse uel biu monte capianæ qæs ab ipsiis longa terræ marisqæ iter capie distet. sic remotæ gætes: & natiōes intelligebat cladem pœnorum illis narratisbus q̄ timore pcul si fugiebat. Vt cæca. occulta poterit: quoniam accedit ignis in visceribus mortis uero agente in uenas sulphureas. Tandem. post magnam confictum spogli uentorum in uenit terræ. Pastos per secula. nutritos in visceribus mortis per multos annos. Monstrum rem miram uidetur quippe mortuos esse per arbores orientis canescant cinere ausonio. Canescere. albescere. Gargat. hoc dicit ppter pugnam canensem. Vada. trahimentum. Amnē pheatontis. padum. Prostratis cæsis nullibus puni cis. Cannas. gloriam meam cæsis romanis in pugna canensi. Decedes regnis. prius amites tu cælum o super piter q̄ ego nomem regi a me gestatus haec ipsetas cōuenit hānibali pſido & irato. Patriæ. s. meæ ero supstes ad spes armorum ut. s. cōcta te bellum instauraret. Tibi residet hostes: o Roma inquit tibi hostes cedunt. nam scellis hac pugna & uictrix es: sed miseri sati erit quo ad uixero terroris esse Italiam: nec ero per pœnia ne conditionibus pacis astrigat: & aufugit. carthaginensis sociorumque iustitiam. cæsa fuit eo die supra milia. xx. par ferme nuncius captus est cum signis militarisbus. cxxxili. uictores ad .x. mil. cecidere. Hānibal cum paucis equis elapsus inter tumultum adrumetum pſigit. oīa & in plio & ante aciem priusq̄ excederet pugna exptus: & confessione etiā Scipio omniāq̄ peritorum militiae illam laudem adeptus singulari arte acie eo die instruxisse. Hānibal postea carthaginē accitus. vi. & .xxx. anno postq̄ pueride pfectus erat fassus in curia est non filio modo se esse: sed bello uitium nec spe salutis alibi q̄ in pace ponendam esse. Hānibale igitur autore legati ad pacem petendam missi sunt. Lælius Romanus a Scipione mittitur uictoriæ nuncius. ite rea superat ueram filius syphacis qui cum exercitu auxilio poenis ueniebat. Reserant p̄tinus arces. cum Scipio castra haberet ad tuneta. xxx. legati carthaginensis ad eum uenerunt: quibus Scipio cum dixisset ut tot cladi bus edocet tandem deos: & iuslurandum esse crederet. conditioes pacis dictæ sunt ut carthaginenses liberi suis legibus uulnerent: quas urbes: quosq̄ agros: quibusq̄ finibus ante bellum tenuissent. populadlq̄ finem eo die romanus faceret: p̄ fugas fugitiuosq̄ & captiuos omnis redderet romanis: naues incenderet. bellum iniussu populi non gereret. Masinissæ res redderet: sedusque cum eo ficeret. x. mil. talèta descripta p̄fisionibus equis in annos. L. soluerent obsidesq̄ centum Scipionis arbitratu darent: nec milnores. xlii. annis nec. xxx. maiores Belua. elephatus. Excelsæ rates. naues carthaginē si inquit Lut. prouectas in altū incendi iussit. quingentas fuisse oīs generis quæ remis agerent quidam tradidit: quarum cōspectum repete incendiū tam lugubre fuisse pœnis q̄ si rū ipsa carthago arderet: bellum hoc puncū secundum auspiciū habuit post primū annis tribus &. xx. P. Cornelio Scipio. T. Semp. Graccho cons. finitum ē xvii. anno Gn. Cornelio. Lentulo: & P. Helio p̄to consul. Nereus. ipse deus matis.

Nō ullū hānibalem nusq̄ certamina cernit Seuī nota ducis: pars ferro occubere credūt. Pars dānasste acie: & supis cessisse sinistris. Ingruit ausoniū: uersosq̄ agit æquore toto Rector: iāq̄ ipsæ trepidat carthaginis arces. Implet terrore uago cuncta aphyrica pulsis Agminib⁹. uolucrisq̄ fuga sine matre ruētes Tendit attonitos extrema ad littora cursus. Ac tarthessiacas profugi sparguntur in oras! Pars batti petiere domos: pars flumina lagii. Sic ubi ut cæca tandem deuictus ad astra Euomit pastos per secula uel bius ignes: Et pelago & terris fusa est uulcania pestis. Videre eoī monstrum admirabile seres. Lanigeros cīnere ausonio canescere lucos: Quæfessū tumulo tādē regina ppinq̄ Sistit iuno ducem: facies unde omnīs & atre Apparent admota oculis uestigia pugnæ. Qualē gargani cāpum trebīaq̄ paludem Et tyrrhenia uada: & phætotis uiderat amnē Strage uiue undantem: talis miserabile uisu Prostratis facies aperitū dira maniplis. Tum superas iuno sedes turbata reuisit. Iāq̄ ppinq̄ uabat hostes: tumuloq̄ subibat: Cum secum pœnus: cælū licet omne soluta In caput hoc cōpage ruat: tetræq̄ dehiscant Non ullo cannas abolebis iuppiter æuo. Decedesq̄ prius regnis: q̄ nomina gentes Aut facta hānibalis silent: nec deinde reliquo Securam te roma mei patriæque superstes. Ad spes armis uiuam tibi: nā modo pugna Præcellis. resident hostes mihi satq̄ superq̄ Ut me dardaniam matres. atque itala tellus Dū uiuā expectent: nec pacē pectore norit. Sic rapitur paucis fugietum mixtus: & altos Inde petit retro montes: tutasque latebras. Hic finis bello referantur protinus arces Ausonio iā spōte duci: iura iproba adēpta: Armaque & incisæ leges: opibusque suberbis Vis fracta: & posuit gestatas bellua tresses. Excelsæ tum sanguina rates spectacula pœnus Flāmiferam accepere facem: subitaq̄ pcella Atserunt maria: atq̄ expauit lumia nereus.

Cōpos. Scipio adeptus gloriā immortalē romā rediit. Prius. Līus. aīt. aphricanū cognomē mīlitaris p̄tis fā
uor: an populatis aura celebrauerit: an sicuti fœlicis syllæ magni p̄ Pōpeī patrū mēoria ceptū ab assentatiōe
familiari sit patrū cōpettū habeo. primus certe hic ipator noīe uictæ a se gētis ē nobilitatus. exēplo deide hu
lus neq̄ uictoria pates illignes imaginū titulos claraq̄ cognōia familię fecerūt. Securus sceptrī. uictoriæ a
se p̄t. Sublimi. ap̄lissimo clarissimoq̄ oīum triūphorū q̄ ante id t̄pis fuerāt. pace terra mariq̄ p̄ta. P. Scipio

Mansurī compos decoris per sācula rector.
Deuictæ referens primus cognomina terræ
Securus sceptrī repetit per cārula romam.
Et patria inuehitur sublimi tecta triumpho,
Ante syphax feretro residēs captiuā p̄mebat
Lumina: & auratæ seruabant colla catheñæ.
Hic hanno clarique genus phœnissa iuuēta
Et macetū prīmī: atq̄ rīcocti corpora mauri.
Tū nomades: notulq̄ sacro cū lustrat harēas
Ammoni garamas: & semp naufraga syrtis.
Mox uictas tēdēs carthago ad sydera palmas
Ibat: & effigies oræ iam lēnis iberæ
Terrarum tīnis gades: ac laudibus olīm
Terminus herculeis calpe: betisque lauare
Solis equos dulci consuetus fluminis unda:
Frōdosuq̄ apicē subīgens ad sydera mater.
Bellorum fera pyrene nec mitis iberus.
Cum simul illidit pōto quos attulit amnes.
Sed nō ulla magis mētelq̄ oculosq̄ tenebat
Quā uisa hānibalis cāpis fugientis imago.
Ip̄le astas curru: atq̄ auro decoratus & ostro
Martia præbebat spectanda quirib⁹ ora.
Qualis odoratis descendens liber ab īndis
Egit pampineos frenata tigrīde currūs.
Aut cū phlegreis confecta mole gigantum
Incessit campis tangens tyrrinthius astra.
Salue int̄ictæ parens nō concessure quirino
Laudibus, ac metit⁹ nō concessure camillo.
Nec uero cū te memorat de stirpe deorū:
Prolem tarpeii mentitur roma tonantis.

non b̄s. *Commentarij* *Scipio*
niā erāt cōtū hispaniā scipiōe. Solis equos. occidētē sole.
erāt: & sic poera p̄ loca q̄ tāgit oēm hispaniā subactā itelligit: & oīa sub uno aspectu ad laudē Scipiōis ponit.

Amnes: quoniā iberus & octo fluuios i mare defert. Ip̄ se.. Scipio. Martia ora. bellicosū aspectū. Quirib⁹, romāt̄. Qualis odoratis. talē dicit fuisse triūphatē sci plonē: q̄lis bacchus fuit cū de idis triūphauit culus currū tygrides trahebat: aut q̄lis hercules. uictis gigātebus i phlegra valle. Odoratis, unguētis: & aromatib⁹ pfusis: & a q̄bus odores. & aromata afferūt. Pāpineos, pā pīnis redimitos. Cōfecta, uicta mole gigātea, phlegra erat uallis thessalīæ ubi fuit bellū gigāteū cū dijs: ē et cāpus phlegreus ut dictā ē i cāpania ubi hercules deleuit gigātes. Tāgens astra. pp heroic. uirtutē quā hebat ut trāscēderet naturā humānā. Salue iuictæ pārēs. adorat poera Scipionē autore pacis libertatisq̄: ac pātriae suæ alterū cōditorē. Vnde nō cedebat Romulo q̄ magnis fatis fœlici p̄ auspicio urbis Romæ. xi. Kalen. ma las fūdamenta iecit. Nec cedebat camillo q̄ urbē a gallis occupatā afferuit. sic Scipio patriā e mātibus barbarorū extorsit: cōcludēs igī poeta dicit: o Scipio: cū roma factat te eē filiū icuīs capitolini p̄fecto nō mētē. Immēsa uirtus tua id ostēdit & cōprobat. Parēs. s. urbis: nā p̄ p̄tæ merito poterat appellari. Quirino. Romulo ut bis cōditori. Meritis. q. d. nō minora fūt tua merita q̄ fuerit camilli: nec minores laudes q̄ fuerint Romuli.

Commentarij Petri Marci in Syllium Italicum finis.

regi masinissæ auitū regnū reddidit additis urbibus q̄ cūq̄ in potestatē po. ro. ex regno syphacis uenissent: exercitu in naues ipsoī i siciliā traiecit. iter p̄ italiā fa ciēti obulā magna frequētia itū ē. & clarissimo triūpho urbē iuectus. Argēti iulit i ærariū pōdo. c. mil. & xxiii. militibus q̄dragēos æris diuisit. Syphax morte subtractus spectaculo magisq̄ gloriæ paulo ante apud tybur decesserat: quo ab alba traductus fuerat. publico ille funere elatus fuit. polybius tradit i triūpho ductā. Q. terētius culleo pileatus triūphatē Scipionē sequut̄ ē. forma triūphi talis fuit. corōati milites p̄cīnētib⁹ tibis ferula p̄ferebat spoliis hostiū cīcta. ligneæ turēs ad imaginē captarū urbiū p̄laræ fūt. aurū deide. & argetū rude: atq̄ signatū: corōæ deide bellica uirtute p̄tæ cādidi. boues cū auratis cornib⁹ & elephāti seqbāt. post primotes carthaginēsū: & nūdarū captiui. līpm i patrē lictores serici ornati uestib⁹ p̄ibāt. citharedoru ac tibicinū deide turba iūtar hetruscæ pōpæ aureis cōtōis redimiti p̄cīnētēs. iter quos ridiculus senex armilis & auro amictus captis illudebat. curru odōs ac thura afflabāt. Scipio ip̄e caput hébat redimitū aurea corona lapillis p̄cīsōis: & margaritis ornata: & de more pātria gētabat p̄pūrēa uestē intexto auro sub effigie stellarū altera māu eburneū sceptrū ferēs altera laurū. aderāt: & pueri uirginesq̄: habēti equotū hætebat cognatī iuuenes: seqbāt curtū liberati ciues raso capite: & pīleati oēs. post hos scribæ scriptoresq̄: & mīstri. postre mo exercitus i turmas diuisus lauro redimitus: hac iūgni pōpa cū ad tēplū capitolini iouis uētū ē laurā i pātris sui iouis gremio posuit epulū amicis ut moris erat i ip̄o tēplo fūt. Ante syphax. aut poeta seq̄ē polybiū q̄ scribit ductū fuisse i triūphū syphacē: aut itelligit de imagie syphacis: q̄ ferebro ferebat imago carthaginis & hānibalis. de feretro ac ferulo dictū est supra. Hāno: q̄ fuerat captus i hispāia. Phœnissa iuuēta: iuuenes carthaginēses capti: hēntes clāros natales.

Primi macetū. quos philippus miserat ex macedōia Incōcti corpora. nigri & adūti sulis ardorib⁹. Carthago. imago carthaginis. Effigies oræ iberæ. h̄spānae quā scipio i ditionē romanorū reciegerat. lālēis: quo

Mater bellorū. quoniā illic hitātes bellicosissimi

erāt: & sic poera p̄ loca q̄ tāgit oēm hispaniā subactā itelligit: & oīa sub uno aspectu ad laudē Scipiōis ponit.

Tenebat. oblectabat metes & oculos romanorū. Ip̄ se.. Scipio. Martia ora. bellicosū aspectū. Quirib⁹, romāt̄. Qualis odoratis. talē dicit fuisse triūphatē sci plonē: q̄lis bacchus fuit cū de idis triūphauit culus currū tygrides trahebat: aut q̄lis hercules. uictis gigātebus i phlegra valle. Odoratis, unguētis: & aromatib⁹ pfusis: & a q̄bus odores. & aromata afferūt. Pāpineos, pā pīnis redimitos. Cōfecta, uicta mole gigātea, phlegra erat uallis thessalīæ ubi fuit bellū gigāteū cū dijs: ē et cāpus phlegreus ut dictā ē i cāpania ubi hercules deleuit gigātes. Tāgens astra. pp heroic. uirtutē quā hebat ut trāscēderet naturā humānā. Salue iuictæ pārēs. adorat poera Scipionē autore pacis libertatisq̄: ac pātriae suæ alterū cōditorē. Vnde nō cedebat Romulo q̄ magnis fatis fœlici p̄ auspicio urbis Romæ. xi. Kalen. ma las fūdamenta iecit. Nec cedebat camillo q̄ urbē a gallis occupatā afferuit. sic Scipio patriā e mātibus barbarorū extorsit: cōcludēs igī poeta dicit: o Scipio: cū roma factat te eē filiū icuīs capitolini p̄fecto nō mētē. Immēsa uirtus tua id ostēdit & cōprobat. Parēs. s. urbis: nā p̄ p̄tæ merito poterat appellari. Quirino. Romulo ut bis cōditori. Meritis. q. d. nō minora fūt tua merita q̄ fuerit camilli: nec minores laudes q̄ fuerint Romuli.

Auspiciis tuis invictissime princeps Virgini hunc operi bellico extrema manus imposita est: in quo de duobus clarissimis in toto orbe imperatoribus. Scipione: atque Hannibale agitur: qui adeo rebus praeclare gestis claruerunt: bellicamque virtutem & gloriam consequunt sunt: ut iam nequidem sibi ipsis comparati possent. Ieceiro uictus Hannibal tot uictoriis aduersus populum romanum consilio armisq; terribilem superbiens quam tum gloriae Scipioni fuerit: & cognomen uictae a se ferociissimae gentis inclustum: & quanto praeconio restitutor publicae libertatis & amator ardenti virtute decorus Scipio dignus sit omnibus compertum est: & exploratum: quem in armis: omniisque officio te referre quis nescit: quod cum ita sit ardentissima uirtus tua incorruptis litterarum monumentis celebrari meretur & debet: aliumque furorem poeticum ac sonorā tubam exposuit. Interea haec commentariola excellentiae tuae dicata auspiciis tuis legantur. Tu quoque splendore ac tati non minis celebritate protegantur & quiescant: quae iterum atque iterum excellentiae commendo tuae: cuius honoris: communique utilitat ad quam tuendam natu sumis hoc opus magna sedulitate: cura: & lucubratiōibus aggressus sum: & ad calcem felicis successu decursum est.

Venetis anno salutifere Incarnationis nonagesimo tertio supra millesimum ac quadringentesimum duo decimo Kalendas octobres.

Registrum.

prima alba	h	stolcorum iouem	o	celtarum eridano	H æc tibi
petri marsi		hincensem		quasi quibus	aut hæc
geri arbitraretur		tunc alacres		fulminel	quaæ penæ
ordior arma		applus: in		sublatum	stea sicilia
b			p		x
na: & habet		tum precepis	cum subitus		perlucentem
tertia bis		nec tamen	aduersa exenisse		ductores:
plureis		ductores	uerentes terga		cui coelum:
Sidonia		disflugimus	tanta mole:		illapsus
c			q		y
hesperiduna		ptensare ac	nem suam		rimus tarentum
fallaci giro		alliam: & in	fuit sextus		fugientque nubes,
guntini:		primi bellū	sedes ecce		aspirans aura
tus mons		contigit. si	a ioue ducta		muralis coronæ
d			r		z
quisque odit		nullum clade	portauit		Inde iter
ardua uirtutem:		Si cordi	est locus:		ptæ. L.
cum planctu:		ecce autem	poscenti partæ		sarmatici
futuri belli		viscera torrentem:	certior arcebatur		per medios
e			s		&
nls ab'ida		solii obliustandum	antrum: &		Exacti super
uelamine capi		quod uidi	terga uerterunt		& toto
Ignem sacrifici		uos quorum	æul floridior		dumque ea
carteria:		Saucia, cala	atque ubi		hesperon
f			t		o
Indi & parthi:		nepesina.	fulvius infaustam		Sed non
ubi est		illic gaurus	quos ubi		hærebat latæ
fessa gradum.		plurima est	nec vulgum		felix o frater
ars fuit:		horrisono	taurea		turbasti
g					Finis.
haud secus					
nulla tamen					
densa nube					
magnas					

